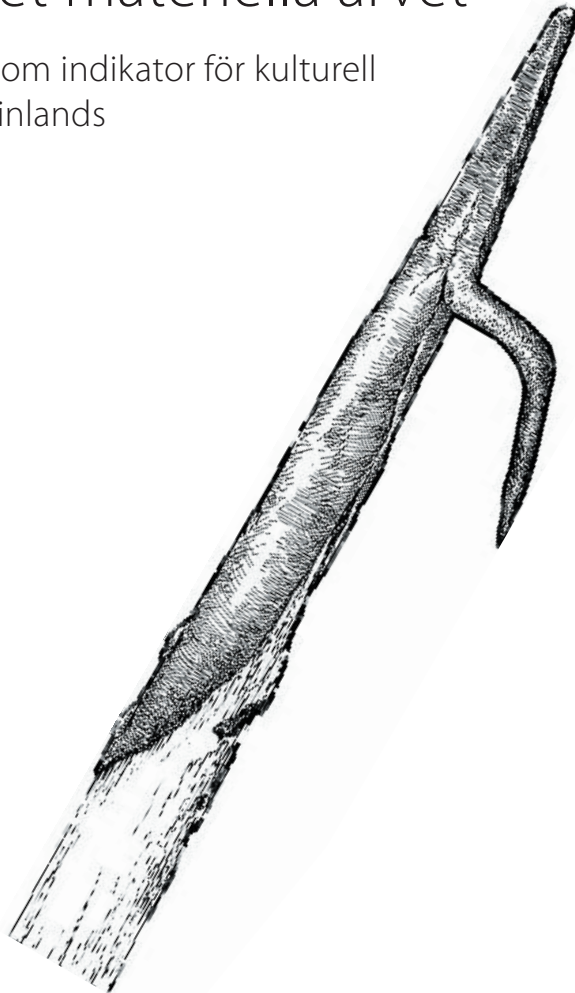

Niklas Huldén

Kustbor och det materiella arvet

Upptecknad egendom som indikator för kulturell
anpassning i sydvästra Finlands
skärgård 1700–1900

Niklas Huldén

Född 1960

Studier och examina

Student vid Borgå gymnasium 1979, Magister vid Åbo Akademi 1990, Licentiat vid Åbo Akademi 2006, Nordisk etnologi. Fakulteten för humaniora, psykologi och teologi, Åbo Akademi

Pärmbild: Tjölva, Nordanpå, Enklinge. Teckning av Bo Lindberg 1967.
Kulturvetenskapliga arkivet Cultura vid Åbo Akademi KIVÅ Kr687.

KUSTBOR OCH DET MATERIELLA ARVET

Kustbor och det materiella arvet

Upptecknad egendom som indikator för kulturell anpassning i sydvästra
Finlands skärgård 1700-1900

Niklas Huldén

Åbo Akademis förlag | Åbo Akademi University Press
Åbo, Finland, 2018

CIP Cataloguing in Publication

Huldén, Niklas.

Kustbor och det materiella arvet :
upptecknad egendom som indikator för
kulturell anpassning i sydvästra Finlands
skärgård 1700-1900 / Niklas Huldén. -
Åbo : Åbo Akademis förlag, 2018.
Diss.: Åbo Akademi. - Summary.
ISBN 978-951-765-899-7

ISBN 978-951-765-899-7
ISBN 978-951-765-900-0 (digital)
Painosalama Oy
Åbo 2018

Förord

Då man arbetat med ett material under en lång tid går processen in i hela ens väsen. Det kan vara svårt att greppa alla de olika konstellationer, samarbetsformer, kolleger, handledare och medmänniskor som varit involverade under årens gång. Likaså kan det vara svårt att exakt ange de bidragsgivare som ställt upp i loppets olika skeden.

Startskottet för min del skedde inom ett tvärvetenskapligt projekt mellan bland andra Åbo universitet och Åbo Akademi 1990, där min dåvarande professor och handledare Nils Storå redan medverkat och tyckte att jag kunde göra en insats i. Mycket av upplägget och ämnesomfattningen har kommit till på hans initiativ. I det här skedet fick undersökningen också finansiering av Finlands Akademi och stipendium av rektor för Åbo Akademi och Fölisöstiftelsen sr. Projektet "Miljö i förändring – Samhälle i förändring" hade en livlig seminarieverksamhet ledd av projektsekreteraren FM Aino Nissinaho under 1990-talet. Projektet kunde också anställa flera praktikanter av vilka dåvarande etnologistuderande Magdalena Sandin och Eva Meyer gjorde en värdefull insats med att transkribera en betydande del av undersökningsmaterialet.

Handledarrollen har sedan dess omhändertagits av professor Kurt Genrup, efterträdd av forskningsledare FD Monica Nerdrum och därefter av professor Anna-Maria Åström. Efter att arbetet godkänts som licentiatavhandling 2006, föreslog hon att avhandlingen kunde bearbetas vidare till en doktorsavhandling med många goda förslag till utvidgning och förbättringar. I sista hand har professor Fredrik Nilsson skött handledningen fram till idag. Under arbetet med doktorsavhandlingen har jag ytterligare fått stipendier av Traditionsvetenskapliga nämnden och Bergbomska fonden vid Svenska Litteratursällskapet i Finland r.f. samt rektor och Forskningsinstitutet vid Åbo Akademi.

Omfattande diskussioner vid kurser och seminarier har tillfört avhandlingen både fördjupade frågeställningar och förhoppningsvis en del skärpta grepp. Professor Pekka Santtila gav goda råd vid utarbetandet av de statistiska framställningarna i bilagorna. Vid etnologiska forskarseminarier vid Åbo Akademi och även vid Åbo universitet har jag haft nytta av diskussioner med otaliga kolleger, däribland FD Sanna Lillbroända-Annala, FD Anna-Liisa Kuczynski, FD Sonja Hagelstam, FM Ann-Helen Sund, FM Marcus Lepola, FD Ann-Charlotte Palmgren, FD Espen Suensen, FL Ole Rud Nielsen, FM Camilla Hautala och FM Katariina Heikkilä, FD Katriina Siivonen, FD Solveig Sjöberg-Pietarinen, professor Helena Ruotsala, FD Marjut Anttonen, FL Katja Hellman, FL Anne Niemi, FL Yrsa Lindqvist, FM Kajsa Wikman, FM Marianne Robertsson och många andra. Personalen vid kulturvetenskapliga arkivet Cultura vid Åbo Akademi FM Lotta Wessberg och FM Bettina Westerholm har väl tidvis också fått känna av det här forskningsprojektet, liksom tidigare intendenten FL John Hackman. Intendent Kasper Westerlund och amanuens Thomas Wilman på Sjöhistoriska institutet vid Åbo Akademi har gett värdefulla råd och även bidragit med ett arbetsrum under en stipendieperiod. Institutets papperskonservator Tõnu Uusküla hjälpte mig handgripligen med skalpell i källkritiska ärenden. Personalen vid Riksarkivet (Åbo) och Ålands landskapsarkiv har hjälpt mig med urval och insamling av källmaterial. Också andra kollegor, vänner och bekanta har blivit utsatta för avhandlingsämnet. Tack till er alla!

Än mer har väl familjen fått känna av ett långvarigt avhandlingsprojekt. Min far Lars hann under sin livstid läsa igenom ett par inte helt färdiga manuskript och förde många gånger projektet vidare med goda kommentarer och förslag. Tack också till min brorson Måns och hans fru Vilja för granskningen av den engelska sammanfattningen, den behövdes. Min hustru Eva och dotter Tove har upplevt både frånvaro och frustrationer och jag tackar dem båda för det tålamod de visat i sammanhanget. Eva gjorde dessutom en sista genomläsning av manuskriptet som räddade mig från otaliga fel. De som återstår är mina egna.

Tack för allt!

Åbo, april 2018

Niklas Huldén

Innehåll

Förord	1
I Introduktion	9
1 Inledning	11
1.1 Ting som saker, redskap som indikatorer	11
1.2 Undersökningens bakgrund	14
1.3 Ämnet, syften och begränsningar	15
1.3.1 Syfte och avgränsning	15
1.3.2 Undersökningsområdet och befolkningen	16
1.3.3 Källmaterial och tidsbegränsning	21
1.4 Det maritima kulturarvet	24
1.4.1 Kulturekologi och antropologi	25
1.4.2 Kulturekologi och miljöns betydelse	30
1.4.3 Att gruppera och sammanställa den materiella kulturen	35
1.4.4 Det moderna samhällsbygget	39
1.5 Metodvalet och dess bakgrund	41
1.5.1 Helheten, problem och begränsningar	41
1.5.2 Det maritima inslaget genom zonindelning (metod)	41
1.5.3 Kvantitet och kvalitet	43
1.5.4 Analyserade bouppteckningar (källmaterialet över- siktligt)	45
1.6 Avhandlingens uppläggning	47
2 Bouppteckningar som källa	49
2.1 Tidigare studier i ämnet	49
2.2 Historia, funktion, struktur	59
2.3 Källkritiska kommentarer och diskussion	68
3 Det kvantitativa och kvalitativa	73
3.1 Analysproblemen, begränsningarna	73
3.1.1 Kvantifiering och jämförelse	75
Storlek och urval	76
3.1.2 Materialpresentationen	78
3.1.3 Ekonomi, valuta och pengar i bouppteckningarna	84
Värdeprocenten	86
3.2 Bouppteckningarnas aktörer och urval	89

3.2.1	Sociala grupperingar, kön och ålder	90
3.2.2	Skuggor av de upptecknades och arvingarnas liv Sjukdomar, farsoter, fattigdom och rikedom 96, Krig och ofärdstider 99, Tvister 100, Kön 100	94
3.2.3	Boupptecknarna	103
II	Bouppteckningarna – en tillämpning med kvantitativ analys	115
4	Hemman och hushåll	117
4.1	Jorden och hemmanet	118
4.1.1	Böndernas hemman . . . . . Kusten 119, Innerskärgården 120, Mellanskärgården 120, Ytterskärgården 121	118
4.1.2	Värdeföremål . . . . . Guldföremål och juveler 126, Silver 128	125
4.2	Hemmanet går vidare – med vardags- och värdeföremål	134
5	Jordbruket	137
5.1	Allmänt om jordbruket	139
5.2	Redskap för åker, äng och körslor	140
5.2.1	Tyngre jordbruksredskap . . . . . Årder 144, Plogar 147, Harvar 150, Sladdar 152, Mullfösor eller hästskopor 153, Vältar 154	143
5.2.2	Lätta jordbruksredskap . . . . . Skäror 156, Hackor och gräftar 157, Spadar och grepar 158, Räfsor 159, Slagor 161	155
5.2.3	Redskap för foderanskaffning . . . . . Liar 162, Lövskäror 164, Röskäror 166	162
5.2.4	Andra redskap . . . . . Ridsadlar 167, Vagnar 168, Kärror 170, Slädar, stöttingar och kälkar 171, Övriga transportmedel 173, Jordbruksmaskiner 174	167
5.2.5	Kvarnar . . . . . Handkvarnar 175, Väderkvarnar och vattenkvarnar 176	175
5.3	Förråd	180
5.4	Jordbruket och anpassningen	182
6	Boskap och husdjur	189
6.1	Allmänt om husdjuren	190

6.1.1	Boskapen uppskattad i nötkreatursenheter	190
6.1.2	Iakttagelser och tolkningar om husdjur och djur- hushållningen i bouppteckningar	193
6.1.3	Boskapsraser	196
6.1.4	De enskilda husdjuren	197
	Hästar 197, Nötboskap 199, Får 206, Getter 208, Svin 210, Höns och gäss 212	
6.2	De nödvändiga husdjuren	215
7	Sjöredskapen och fisket	219
7.1	Sjöredskap	220
7.2	Fiskredskap	225
7.2.1	Redskap för strömmingsfiske	226
	Strömmingsnotar 227, Strömmingsskötur 235	
7.2.2	Redskap för fjällfiske	240
	Fjällfisknotar 241, Fjällfisknät 242	
7.2.3	Andra fiskredskap	244
	Katsor 246, Ryssjor 246, Mjårdar 247, Krokar och torsksnören 247, Ljuster och eldjärn 248	
7.3	Båtar, skutor och fartygsandelar	249
7.3.1	Bruksbåtarna	249
	Kajutbåt 254, Skötbåt 255, Notbåt 255, Jolle (Julla) 256, Ekstock (eka) 256, Sump 257, Övriga båtar 260	
7.3.2	Skutor och fartygsandelar	261
7.4	Havets många möjligheter	264
8	Jakt- och fångstredskap	271
8.1	Allmänna indikatorer för jakt i bouppteckningar	271
8.1.1	Skjutvapen	273
	Jakt på sjöfågel och säl med bössa 276	
8.1.2	Andra jaktredskap för sjöfågel	278
8.1.3	Redskap för sälfångst	279
8.1.4	Om övrig jakt	282
8.2	Jakten blev utskärssyssla	286
9	De övriga näringarna	289
9.1	Produktion i hemmen	289
9.2	Hantverk	290
9.2.1	Träslöjd	293
9.2.2	Smidesarbete	298
9.2.3	Textilslöjd	299

9.2.4	Kläder och textilier i bouppteckningsmaterialet	301
9.3	Tillverkning och avyttring	304
III	Avslutning	307
10	Bouppteckningen som händelse	309
10.1	Vad som inte syns	311
10.1.1	Den etnologiska bilden – finns den?	311
10.1.2	Synligt och osynligt	311
10.1.3	Ett angrepp från ett annat håll	317
	Pargas och kalken 317, Österbotten och tjäran 318	
11	Den maritima föremålspopulationen	323
11.1	Mångsyssleriets tyngdpunkter	323
11.1.1	En hemvävd analys	324
11.1.2	En mer formell analys	327
11.1.3	Variation	329
11.1.4	Förändring	331
11.2	Den ekologiska kopplingen	333
11.3	Slutsummering	337
	English summary	341
	Källor och litteratur	349
	Bilagor	369
A	Personuppgifter i bouppteckningarna	371
B	Socialgrupper, koder och upptecknare	405
B.1	Koder för sociala grupperingar	405
B.2	Nyckel för uträkning av nötkreatursenheter	406
B.3	Boupptecknarna	407
C	Auktionsprotokoll från Rimito 1808	411
D	Översiktliga grafer för egendom och föremålsgrupperingar i skärgårdszoner	423
E	Lite statistik och variansanalys	427

F	Tabeller över antalet husdjur i Finland 1620 och i Egentliga Finland 1910	437
G	Exempelbouppteckningar	443
G.1	Rusthåll 1700-talet och 1800-talet	443
G.2	Bondehushåll 1700-talet	456
G.3	Bondehushåll 1800-talet	470
G.4	Torparhushåll 1700-talet och 1800-talet	482
H	Förteckning över tabeller och figurer	493

Del I

Introduktion

Kapitel 1

Inledning

1.1 Ting som saker, redskap som indikatorer

DET talas ibland om tingens förgänglighet. Ibland har uttrycket stått som motpol till mera beständiga värden som man strävar efter i livstiden och förhoppningsvis uppnår efter dess slut. I mera sekulariserade kretsar utnyttjas frasen kanske som ett milt kraftuttryck när saker och ting går sönder. I ett sammanhang när man betraktar de materiella förutsättningarna för människans liv i sin omgivning kanske det skulle vara bättre motiverat att tala om tingens beständighet.

Hur vi än vänder på saken är det så att en stor del av föremålsvärlden överlever oss, och fortsätter att användas av våra efterkommande. Tidvis har människans redskap och föremål fått följa med i graven för att användas i andra världar. I praktiken har de också gjort det, till glädje för arkeologer och andra forskare som fått fungera som nya användare. Men större delen av det materiella som människan skrapat ihop under sin levnad övergår till hennes efterkommande, och arvet kan påverka deras liv. Det är klart att utveckling sker och man behöver inte nödvändigtvis fortsätta på precis samma sätt som förfäderna gjort. I grunden är det materiella, kulturella arvet ändå reproducerande för vårt sätt att leva i den meningen att man ofta fortsätter i de invanda och anpassade mönstren med de bekanta tekniker som man vuxit in i. I undersökningen spelar arvsprocessen en stor roll, och det är processens skriftliga manifest – uppteckningen av den egendom som ges vidare – som är huvudkällan i min forskning. På sätt och vis fungerar de som en skriftlig metafor till gravgåvorna som nämndes ovan. Men det symboliska perspektivet som vi anar i gravgåvorna blir här istället mer praktiskt

och ekonomiskt, även om övergripande ideella och symboliska värden förstås alltid är inkopplade.

Det är i de här sfärerna som undersökningen kommer att röra sig. Det finns säkert även kopplingar till en idévärld också i det här materialet, men de blir svåra att greppa eftersom vi inte har tillgång till människors explicita tankar och uppfattningar om tingen i det här sammanhanget. I det stora hela tror jag ändå att själva innehållet i de bouppteckningar som jag läst i någon mån motsvarar ett slags *helhetsbild av hur saker och ting ska vara*. Den bilden är till grunden symbolisk men inte alltid lätt att avgränsa eller beskriva. En förteckning formas som en form av symbios av lagens krav och lokala uppfattningar om vad som är betydelsefullt i samband med överföringen av egendom och tillhörigheter. Också boupptecknaren spelar en avgörande roll i sammanhanget. I den förteckning som bouppteckningen utgör kan man ändå spåra skillnader och förändringar i tid och rum samt uppfattningar om hur ärvda föremål värderades och mottogs av de nya användarna. Det här utgör en grundstomme i hela den här undersökningen.

I vår tid har vi en stor frihet när det gäller att förhålla oss till föremålsvärlden och att tolka dess innebörd. I ett etnologiskt perspektiv kan man säga att vi också är skyldiga att tolka denna innebörd. I samma mån som samtidsundersökningar blivit vanligare, har intresset inom etnologin kommit att i högre grad koncentrera sig mera på samhällseliga frågor på bekostnad av den tidigare starkt materiella inriktningen. I den utvecklingen kom den etnologiska föremålsforskningen för en tid att tilldra sig mindre intresse. När den här typen av forskning ändå har gjorts har den i högre grad kommit att gälla de symboliska sidorna av föremålen. Det symboliska och semiotiska intresset har dominerat åtminstone samtidsforskningen, ibland kanske på bekostnad av den rent beskrivande föremålsforskningen. Den danske etnologen Bjarne Stoklund skrev att föremålen i viss mån rycks ur sin egentliga kontext – på sätt och vis en upprepning av vad som skett under den tidiga etnologins dagar, då estetik och typologisering hade företrädde jämfört med den materiella världens funktionella aspekter (Stoklund, 2003, 15-16).

Under 1990-talet och 2000-talet märker man däremot i flera vetenskapsgrenar som berörs av materiella studier en tydlig inriktning på att inte extrahera enbart idéer och symbolik ur de materiella manifestationerna, utan låta själva materien spela sin egen roll i det här samspelet, där till exempel actor-networkteorin (ANT) ger s.k. agens även åt icke levande materiella föremål och en bredd uppvuxen ådra som science-technology-social studies (STS) (se artiklar av Law och Pickering i samlingsverket *The Oxford handbook of Material Culture Studies*, red. Hicks & Beadry 2010).

Studier av materiella villkor har således under senare tid också intresserat forskare ur andra vetenskapliga discipliner. Särskilt har intresset då gällt konsumtionen av materiella produkter i en allt mer kommersialiserad värld. Också den etnologiska forskningen har inriktat sig på konsumtion på bekostnad av den tidigare vanliga inriktningen på produktion och producenter. Men konsumtionsinriktningen har under senare tid också utsatts för kritik och man har efterlyst forskning som tydligare skulle inrikta sig på hur människan lever med och genom föremålen och den materiella världen. Man ser då gärna människan och föremålen som en sammansättning (*assemblage*) där båda är verkande aktörer utan att man lätt skulle kunna utpeka den mer dominanta parten (Dant, 2005, 81 f). Undersökningar av tingens symboliska funktioner eller de intrikata nätverk som uppstår vid användningen av dem kräver naturligtvis ett mångsidigt källmaterial som lättast kan uppbringas vid samtidsstudier där intervjuer och deltagande observation är möjliga.

Undersökningen gäller en tidsperiod där vi bara ser glimtar av den snabba förändring som det moderna konsumtionssamhället för med sig vad gäller föremålsvärld och materiell utveckling. I dag kan var och en närmast dagligen iaktta hur den tekniska förändringen påverkar våra liv och naturligtvis också våra uppfattningar om livet. Jag har i huvudsak använt mig av endast ett källmaterial – bouppteckningar från tidigt 1700-tal fram till 1800-talets slut från ett skärgårdsområde i Åboland och Åland. Jag finner det därför inte fruktbart att ge mig in på tolkningar om tingens betydelse på ett uppfattat idémässigt plan med det här undersökningsmaterialet.

Jag ser föremålen och ägodelarna i bouppteckningarna som indikatorer för olika sätt att anpassa sig och överleva samt skaffa sig en utkomst, och håller mig till den här relativt begränsade tolkningen av deras betydelse. Underförstått förutsätter jag att de föremål och ägodelar som finns i uppteckningarna också använts, och att antalet och det uppskattade värdet berättar någonting om deras betydelse i sammanhanget. Eftersom föremålsvärlden också utgjort en stor del av den miljö människor haft omkring sig i vardagslivet är det klart att den påverkat människornas liv och tänkande med ständiga kopplingar, associationer och analogier. Det här skymtar också ibland fram i bouppteckningsmaterialet, men sällan är det särskilt tydligt.

Jag koncentrerar mig i framställningen främst på de ägodelar som har anknytning till huvudnäringarna och de mest centrala binäringarna i området. Jag strävar efter att göra en jämförelse av den materiella kulturen i olika skärgårdsområden under två tidsperioder av praktiska skäl avgränsade till 1700-talet och 1800-talet (se kapitlet 1.3.3 om källmaterial och tidsbegränsning). Vidare diskuteras bouppteckningar-

nas källvärde, metoder för utnyttjandet av materialet och hur det kan presenteras. De geografiska och tidsmässiga jämförelserna utgår från teorier om människans ekologiska anpassning i resursutnyttjandet. För att kunna skönja något av den helhetsuppräknings bouppteckningarna utgör, går jag även i viss mån igenom uppteckningarnas beskrivning av hemmanen, värdesaker och förråd, samt i ytterligare begränsad mening också de kläder och textilier som upptecknats.

1.2 Undersökningens bakgrund

Upptakten till undersökningen skedde inom ett större tvärvetenskapligt projekt "Muuttuva miljö, muuttuva yhteisö – Miljö i förändring, samhälle i förändring" med deltagare från Åbo universitet, Åbo Akademi och Joensuu universitet. Projektet, som började planeras 1989, kunde starta två år senare, delvis finansierat av Finlands Akademi. Som gemensamt tema för de ämnen som deltog fungerade interaktionen mellan människa och miljö i Egentliga Finland.

Undersökningsområdets huvudsakliga tyngdpunkt låg i området från Aura ådal i söder till Letala (fi. Laitila) i norr. En del av de enskilda delprojekten kom att undersöka mer begränsade områden, medan andra utsträckte sitt intresse till att gälla också områden utanför de ovan nämnda.

Projektets tidsperspektiv var mycket långt; från 500-talet f.Kr. fram till nutid. Deltagande ämnen var förutom etnologi (som den här undersökningen representerar), geologi (Åbo Akademi), geografi, biologi, arkeologi och historia (Åbo universitet). Joensuu universitet bidrog till projektet med pollenundersökningar. Etnologins andel i projektet koncentrerade sig på människans anpassning till miljön under två århundraden (ca 1700–1900) d.v.s. till en relativt sen tidsperiod inom projektet. Etnologins undersökningsområde var något utvidgat och sträckte sig från fastlandet kring Vormoviken norr om Åbo ut till Kökar i den åländska skärgården.

Projektet "Miljö i förändring, samhälle i förändring" var särskilt aktivt åren 1992–96, med återkommande seminarier där de flesta ämnen inom projektet regelbundet deltog. Aktiviteten blev mindre med åren men projektet pågick fortfarande i mindre skala en bit in på 2000-talet och resulterade i tre artikelpublikationer. En sammanfattande publikation planerades också att ges ut i framtiden, men projektet lades så småningom ned på grund av resursbrist.

1.3 Ämnet, syften och begränsningar

1.3.1 Syfte och avgränsning

Avhandlingen har flera mål. Dels har den ett *metodutvecklande* mål, där jag undersöker om bouppteckningarna i undersökningsområdet lämpar sig som källmaterial till forskning kring *olika näringar i ett skärgårdssområde* i sydvästra Finland under en tidsperiod som sträcker sig från början av 1700-talet till slutet av 1800-talet. Huvudsyftet skulle då vara att undersöka *mänsklig anpassning utgående från resursutnyttjandet* i ett kulturekologiskt perspektiv. Hur kan man ur uppgifter om det materiella och olika föremålsbestånd sluta sig till vilka näringar som förekom och vilka som dominerade i skärgårdssamfundet? Motsvarar den bilden de kunskaper som vi har fått med användning av andra källmaterial? Vilka metoder kan lämpligast användas vid en sådan undersökning? Eftersom tidsperspektivet omfattar nästan tvåhundra år förändras också själva källmaterialet, vilket ger källkritiska konsekvenser. Hur bouppteckningarna kommer till och blir en del av det moderna västerländska samhällets utvecklingshistoria kommer därför också att behandlas översiktligt. *Källkritiken* blir därför en viktig del av avhandlingen som inte kan behandlas helt isolerad utan tråden tas upp också i de mer empiriska avsnitten.

Dels är jag naturligtvis intresserad av vilken bild bouppteckningarnas innehåll ger av *regionala skillnader* och *tidsmässiga förändringar* då det gäller näringar och resursutnyttjande i ett arealmässigt begränsat men miljömässigt mycket skiftande område. Ett av undersökningens huvudsakliga kunskapsmål är därför frågorna om man kan iaktta tydliga skillnader mellan olika geografiska områden i kust- och skärgårdsmiljö och vilka förändringar man kan se under den tidsperiod undersökningen omfattar. Kan dessa skillnader och förändringar förklaras med stöd av kulturekologiska och miljömässiga perspektiv och teorier?

Ur en begränsad synvinkel granskar jag också om det strängt formaliserade bouppteckningsmaterialet kan berätta någonting om *samhället* och dess utveckling samt om *dess medlemmar* och deras situation utöver de rent näringsmässiga aspekterna, här tolkade ur ett kulturekologiskt perspektiv där teorier om *subsistens* "det för överlevandet viktiga", ofta legat i förgrunden (Moran, 2000, 34, 56). Finns det i uppteckningarna ägodelar som kan ge information om människors liv utanför de strängt subsistentiella anknytningarna? I den här undersökningen tangeras närmast "lyxvaror" som smycken och ädelmetaller.

Källmaterialets karaktär utgör en begränsning i sig själv. Många aspekter av näringarna är sådana att de inte kan iakttas direkt i under-

sökningsmaterialet. Jag syftar till exempel på växtföljder i spannmålsodlingen, tidpunkter under arbetsåret, antalet slaktdjur eller fiskhandelns volym i ton och dess slutliga marknadsplatser. Då min avsikt är att betrakta undersökningsområdet främst genom bouppteckningarna kommer därför sådana företeelser att behandlas mycket översiktligt och diskuteras mera ingående endast då materialet kan bidra med någon information.

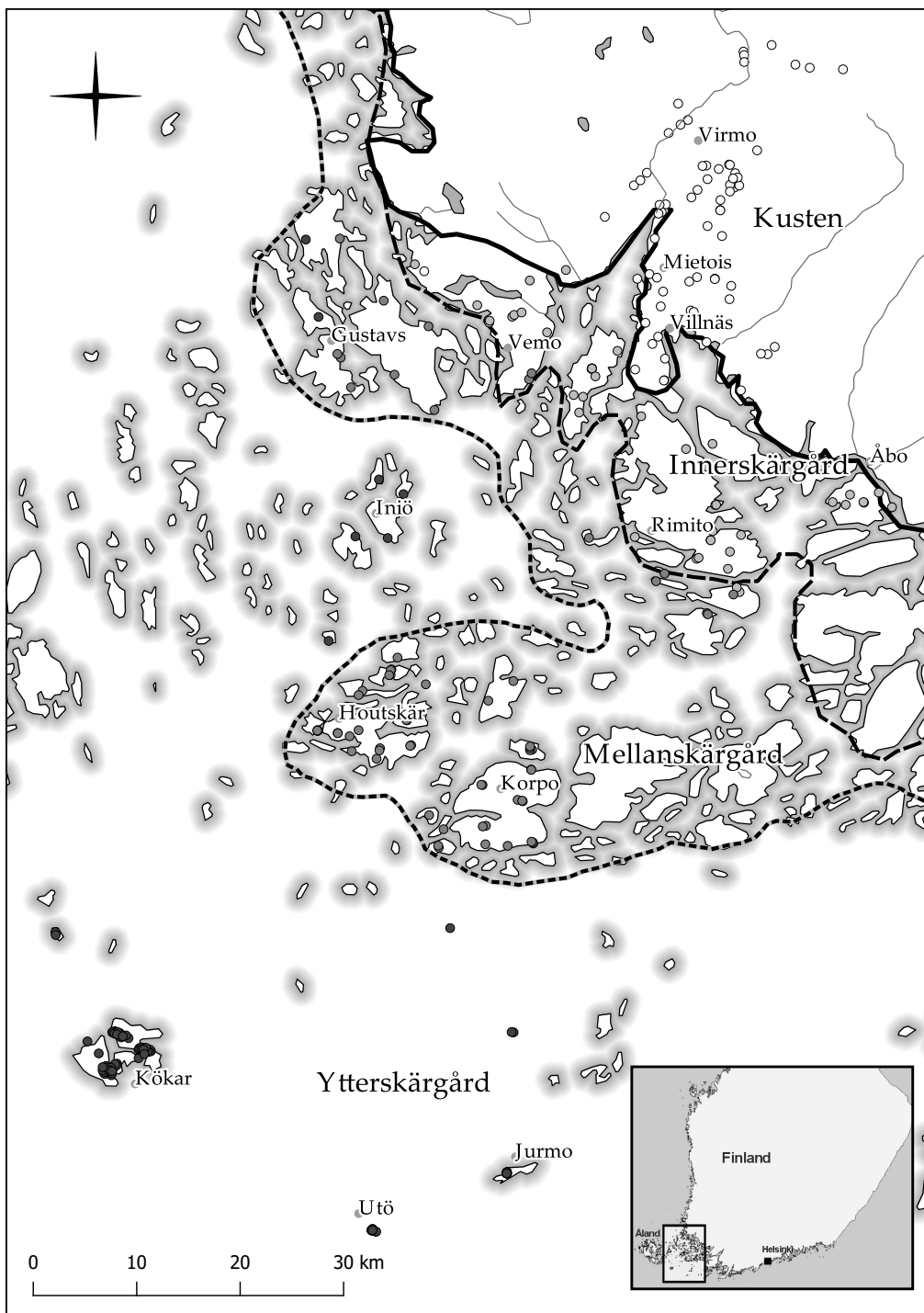
1.3.2 Undersökningsområdet och befolkningen

Området för undersökningen består av ett kust- och skärgårdsområde som sträcker sig från fastlandet i Virmo (fi. Mynämäki, ca 25 km norr om Åbo) ut till Kökar, ytterst i den åländska skärgården.

Bouppteckningar från femton kommuner enligt den gränsdragning som var rådande på 1990-talet har således renskrivits för undersökningen.¹ Området omfattar alla de miljötyper eller naturgeografiska områden som i forskningen under 1900-talet ofta benämnts "skärgårdens längszoner", och som mest utförligt analyserats och beskrivits av Stig Jaatinen 1960 (se kartan, figur 1.1 på nästa sida). Från havet sett består de av *ytterskärgård*, *mellanskärgård* och *innerskärgård*. Man kan här tillägga att åtminstone ytter- och innerskärgård som termer har gammal förankring bland befolkningen i området. Jag har ytterligare använt mig av en *kustzon* för området innanför den omedelbara havsstranden. Jag utgår i undersökningen från att jämföra dessa skärgårdszoner med varandra under huvudsakligen två brett tilltagna tidsperioder: 1700-talet och 1800-talet. De maritima zonerna beskrivs närmare i kapitel 1.5.2 på sidan 41.

Området har varit befolkat sedan förhistorisk tid och mycket tyder på att det fanns en fast bosättning också i inner- och mellanskärgården redan under bronsåldern, som i sydvästra Finland har starka skandinaviska drag (Salo, 2005, 9). Spår efter människor finns under tidig järnålder men från omkring vår tideräknings början följer en period med mindre fynd. Under vikingatid följer igen en aktivare period, och från historisk tid märks inflyttning av svenskspråkiga nybyggare i området. Nybyggarna tog över en del finskspråkiga ortnamn vilket tyder på att området var bebott (Asplund, 2000, 84 f). Tidigare antyddes ofta att skärgårdens fasta befolkning inflyttat västerifrån under tidig medeltid, och då till obebodda områden, så kallade erämarker (Vainio, 1981, 31 f).

¹Som ett jämförelsematerial med tanke på framtiden renskrevs också 35 bouppteckningar från Finström och Jomala på fasta Åland. De har i den här undersökningen använts närmast för kommentarer och anmärkningar. Se tabell 1.2 på sidan 23.

Figur 1.1: Karta över undersökningsområdet med indelning i skärgårdszoner enligt "Atlas över Skärgårds-Finland" 1960. Områdets utsträckning framgår av rektangeln i den insprängda kartan av södra Finland. Utgångspunkten för valet av bouppteckningshemman (prickarna) var att följa en någorlunda rät linje från Virmoviken ut till Kökar.

Arkeologen Tapani Tuovinen (Tuovinen, 2002, 255 ff) har hävdad att det inte finns några direkta belägg för att skärgården skulle ha varit obebodd under perioden bronsålder och tidig järnålder till sen järnålder. Andra arkeologer talar däremot fortfarande om en tidsperiod med mindre aktivitet. En sådan period i skärgården skulle kunna bero på förändrade maktförhållanden med en starkare sockenbildning på fastlandet (Asplund, 2000, 84). Man kan också tänka sig en oroligare tid i skärgården med hänsyn till de intrång i området som skedde med svensk verksamhet i Finska viken redan från 400-talet e.Kr. Skärgårdshavet låg vid resrutten och var kanske också föremål för härjningståg. Efter korstågstiden upphörde gränsoroligheterna i området, och skärgården samt västkusten befolkades (Salo, 2005, 9-10).

Under medeltiden blev gården, byn och kyrkan de viktiga faktorerna i bygden enligt ett system som höll sig någorlunda stabilt ända in i industrialismens tidevarv. Krig och ofärdsår satte visserligen sina spår i befolkningen men de största förändringarna kom ändå att ske på 1700-talet och var administrativa till sin natur (Moring, 1994, 142).

Under 1600- och 1700-talen fungerade ofta gårdarna i skärgården som stora helheter, där flera generationer bodde tillsammans. Ännu under 1700-talet gifte man sig i relativt ung ålder i bondehushållen. I ett system där enbart den äldsta sonen förväntades ärva gården ledde det här till att familjerna ofta var stora och omfattade flera generationer. Samtidigt gynnade de förhärskande ekonomiska verksamheterna stora enheter vid den här tiden, där varje hjälpande hand tidvis behövdes. Beatrice Moring som undersökt skärgårdsbefolkningen i den finländska kustbygden under 1600-, 1700- och 1800-talen tycker sig se att skärgårdsekonomin baserad på boskapsskötsel och fiske hade vissa fördelar under tider då skörden riskerade att slå fel. Hon ser också en viss medvetenhet om resursernas begränsade omfång som tar sig uttryck i högt utvecklade fördelningsmönster för resurserna. Även på ett demografiskt plan tycks man ha strävat efter någon form av balans i och med att fertilitetsnivån legat på ett lägre plan i skärgården än på fastlandet (Moring, 1994, 141).

Under 1600-talet och långt in på 1700-talet var skärgårdssamhället socialt sett ganska homogent. Spädbarnsdödligheten var relativt hög, vilket gjorde att antalet arvingar var ganska få. Fattiga hushåll var relativt ovanliga. De bestod huvudsakligen av båtsmansfamiljer, ungt ogift tjänstefolk och gamla och sjuka. De jordlösa hushållen var redan från början annorlunda beskaffade än bondehushållen. De bestod av små kärnfamiljer utan inneboende far- eller morföräldrar. De obesuttna gifte sig senare än bönderna och skaffade färre barn. De hade också kortare livslängd under 1700-talet, men det här jämnade ut sig på 1800-talet (Moring, 1994, 142).

Tabell 1.1: Kommunerna i undersökningsområdet enligt kommungränserna ca 1950. Antal öar och öarealen per kommun. Befolkningens storlek 1749–1950. En stor del kommuner saknar sammanräknade befolkningssiffror för 1700-talet och tidigt 1800-tal.

Nuv. kommuner	Öar och areal ^a		Befolkningsstorlek år ^b				
	Ant. öar	Öareal km ²	1749	1815	1880	1910	1950
Finström (med Geta)	140	210,7	1400	1885	3090	3074	2864
Gustavs (också Kivimaa)	675	147,8	-	1209	2195	2261	2001
Houtskär	701	114,6	953	1195	1756	1929	1354
Iniö	551	43,0	350	400	582	805	595
Jomala	78	145,5	1140	1725	2392	2418	3413
Korpo	1802	144,7	1195	1620	2392	2539	2025
Kökar	1201	60,5	460	507	604	879	683
Lemo	24	1,9	562	683	718	914	991
Masku	16	0,6	1079 ^c	1282	1308	1589	2067
Merimasku	46	48,6	469	736	936	968	938
Mietois	8	0,2	873	1195	1490	1831	2140
Nådendal	49	30,7	366 ^d	631	541	860	1938
Rimito	383	144,3	1243	1765	2247	2594	2755
Tövsala	188	26,7	-	1869	2591	3013	3081
Villnäs	64	22,1	-	926	1209	1205	1229
Virmo	-	-	2259	3073	3864	4697	5205
(S:t Marie ^e nuv. Åbo)	6	29,3	5700	10487	22701	47777	101824)
Totalt	5932	1171,2	12349	20701	25523	31576	33279

^aHustich 1964

^bEftersom kommunerna inte alltid har direkta föregångare i befolkningsstatistik som föreligger från år 1749 (Statistikcentralen, Böckers samling, Befolkningstavlur) har jag ställvis kompulerat siffror från olika lokalthistoriska verk (NN, 1979; Jäntere, 1959; Nikula, 1970; Nikula, 1972; Oja, 1966; Smeds, 1948; Stierncreutz, 1957)

^cÅr 1750

^dÅr 1747

^eS:t Marie eller Röntämäki församling blev 1869 S:t Marie kommun, men inte alla delar av församlingen ingick i kommunen. Hirvensalo eller Hirviluoto ö som bouppteckningarna kommer ifrån hade på 1860-talet ca 35 gårdar. År 1944 uppgick större delen av kommunen i Åbo stad (Kaukovalta & Kaukovalta-Kaila, 1950, 10, 256). Siffrorna från Åbo stad är med endast som jämförelsematerial.

Under senare delen av 1700-talet befrämjades hushållsetableringen av flera juridiska förändringar som gav möjlighet till hemmansklyvningar och nybyggen (Högnäs, 1938, 33 ff). Till en början var det både bondehushåll och jordlösa som gagnades av förändringarna, men senare var det närmast antalet jordlösa hushåll som steg. Den stigningen blev mycket kraftig och stöddes av tekniska innovationer inom fisket och ekonomiska möjligheter inom seglation och sjömansyrket. Under 1800-talet kan man säga att samhället i skärgården förlorade sin bonde-dominans. Bondebefolkningen började också (i likhet med de jordlösa)

gifta sig senare med sjunkande fertilitet som följd. Detta kan ha haft att göra med en sjunkande spädbarnsdödlighet och att man inte behövde oroa sig lika mycket för att stå utan arvingar. På 1800-talets senare del var skärgårdssamhället på ett tydligare sätt präglad av små obesuttna hushåll beroende av fiske eller lönearbete inom seglationen (Moring, 1994, 142-143).

Geografiskt var bosättningen länge koncentrerad till de större öarna i skärgården med deras byar. Från 1800-talets befolkningsökning ser vi en ökad bebyggelse på mindre, tidigare obebodda öar. Det här var en konsekvens av den splittrade förekomsten av beboelig mark som fanns. Då själva jordbruket inte hade någon större betydelse i de små jordlösa hushållen, kom tillgång till bra fiske- och fångstplatser att bli viktiga för nybyggena (Vainio, 1981, 31).² Efter att fiskets betydelse blivit mindre på 1900-talet skedde en gradvis återflyttning från de små skärgårdshushållen till huvudöarna. Också flyttningen till städer och migrationen utomlands svalde delar av den tidigare skärgårdsbefolkningen (Vainio, 1981, 136-137).

Befolkningen ökade långsammare i skärgården än bland landsbygdsbefolkningen på fastlandet. Åren 1750–1900 ökade befolkningen på den finska landsbygden till nästan det sexdubbla. Men till exempel i yttre skärgården var ökningen under samma tidsperiod litet mer än det dubbla. I skärgården började befolkningen minska strax efter sekelskiftet 1900, medan den på fastlandets landsbygd fortsatte öka med en sexprocentig tillväxt fram till 1930-talet. Vissa skärgårdskommuner hade ökade befolkningssiffror också på 1950-talet, vilket berodde på inflyttning från yttre skärgården samt delvis också på inflyttning av evakuerade karelare efter andra världskriget (Vainio, 1981, 31-33). En översikt av befolkningssiffrorna i undersökningsområdet kan ses i tabell 1.1 på föregående sida som också ger uppgifter om antalet öar och öarnas areal i kommunerna. Till exempel Virmo och Villnäs i kustzonen samt Tövsala och Rimito i inner- och mellanskärgården uppvisar här en positiv befolkningsutveckling in på 1950-talet. Tyvärr har det visat sig att förändringar av uppdelningen av församlingar, pastorat och kapell i flera av socknarna/kommunerna gör jämförelser av befolkningssiffrorna från 1700-talet och tidigt 1800-tal svåra.

De språkliga förhållandena i skärgården har i undersökningsområdet varit relativt oförändrade. Den största förändringen är att Gustavs, som ännu under 1700-talet och 1800-talet var en tvåspråkig socken, numera blivit enspråkigt finsk. I övrigt kan man räkna med att sock-

²Det här skedet i skärgårdens bebyggelsehistoria finns beskriven av den åländska författaren Anni Blomqvist i en romanserie om *Stormskärs Maja* (Blomqvist, 1968).

narna/kommunerna Virmo, Mietois, Lemo, Villnäs, Tövsala, Rimito, Masku och Merimasku varit mer eller mindre helt finskspråkiga under undersökningsperioden. Korpo, Houtskär, Iniö och Kökar har däremot varit svenskspråkiga, men är förutom Kökar i dagens läge tvåspråkiga. Åbo och Nådendal finns med eftersom ett mindre antal bouppteckningar tagits med från öarna Hirvensalo och Luonnonmaa som numera hör till respektive städer.

1.3.3 Källmaterial och tidsbegränsning

Huvudmaterialet för undersökningen utgörs av bouppteckningar som under benämningen arvskifte förekom även innan de blev obligatoriska i 1734-års lag. Det är alltså fråga om en förteckning över en avliden persons hela egendom som skulle göras upp inom tre månader efter döden. I praktiken gjordes bouppteckningar också efter personer som blev satta under förmyndare vid exempelvis konkurs eller p.g.a. sjukdom. De tidigaste bouppteckningarna bland allmogen var ganska summariska, men under 1700-talets lopp blev de allt mer detaljerade, vilket de förblev under i stort sett hela 1800-talet. Egendomen i uppteckningarna förtecknades i allmänhet under rubriker baserade på antingen material eller funktion, en indelning som jag i mån av möjlighet försökt följa.

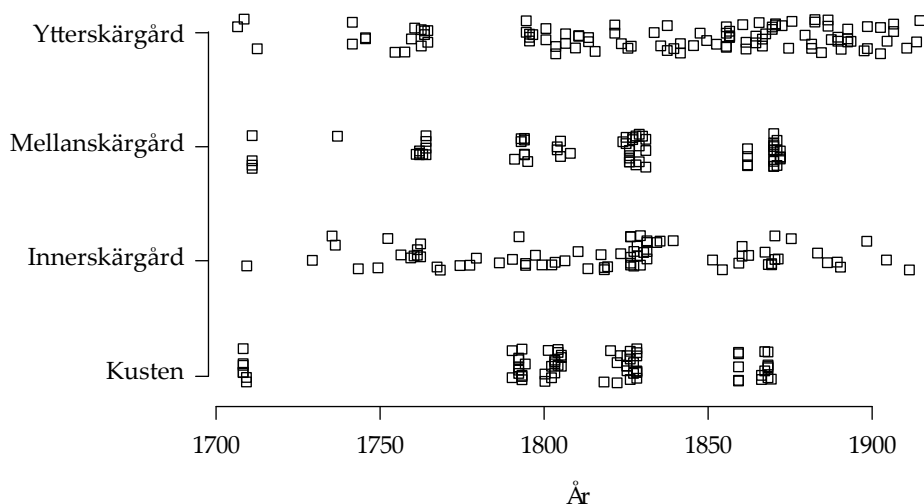
Källmaterialet påverkar i högsta grad undersökningens begränsningar. Bouppteckningar finns i området i mindre antal från 1700-talets början (1710–11 i Åboland). Men hela 1700-talet är ojämnt representerat med luckor i materialet under ofärdstider. Både så kallade stora (1713–21) och i viss mån lilla (1740–41) ofreden lamslog samhället och gjorde att stora delar av kustbefolkningen flydde till Sverige. Bland de som blev kvar fanns det säkert större bekymmer än att följa reglerna vid dödsfall (Aminoff-Winberg, 2012, 17 ff; Haggrén, 2012, 72 ff). Tidvis är vissa socknar mer eller mindre orepresenterade i materialet. På 1800-talet finns bouppteckningar i de flesta socknar i ett ganska stort antal, men bland annat i Tövsala, Gustavs och Iniö har de gått förlorade genom bränder. Under 1800-talet blev det vanligare att även fattigare personer fick sin egendom upptecknad, medan det på 1700-talet oftast krävdes att man var gift husbonde/husmor och hade barn.

På 1900-talet blev uppteckningarna igen ganska summariska. Den tidigaste bouppteckningen jag använt är från 1706 och den nyaste från 1914 men det stora flertalet placerar sig kring åren 1710–11, 1750–60-talen, 1790-talet, 1810–30-talen och 1850–70-talen. Koncentrationen på vissa årtionden har också att göra med svårigheterna att få kopiera

bouppteckningar i arkiven.³ Bouppteckningarna från Kökar är utvalda med en någorlunda jämn tidsmässig spridning ur det register som finns på Ålands landskapsarkiv i Mariehamn och sedan kopierade av personalen. Efter 1880-talet har bouppteckningarna i flera av socknarna i Åboland gått förlorade i bränder fram till ett par årtionden in på 1900-talet. En framställning över hur det använda källmaterialet fördelar sig enligt tid i de olika undersökningszonerna kan ses i figur 1.2.

En koncentrerad framställning av hur materialet fördelar sig enligt nuvarande kommuner kan ses i tabell 1.2 på nästa sida. Av de ursprungligen 315 renskrivna bouppteckningarna har jag gjort ett urval på 151 *aktiva bondehushåll*, definierat som hushåll där de avlidna varit i aktiv ålder och inte tagit ut sytning eller på annat sätt inte varit huvudsakliga försörjare i hushållet. Det här urvalet använder jag i de

³Bouppteckningarna är oftast inbundna i stora läderband som inte tål kopiering i vanliga kopieringsapparater särskilt väl. Efter att ett par av banden gått sönder vid kopieringen, beslöt man på Åbo landsarkiv (nuv. Riksarkivet, Åbo) att fortsatt kopiering endast skulle få ske med mikrofotografering. Detta ställde betydligt större krav på både personal och finansiering, varför urvalet måste begränsas och koncentreras. Digitalkameran var ännu inte uppfunnen.

Figur 1.2: Fördelningen av bouppteckningar i undersökningsområdet enligt skärsgårdszon och tid. En kvadrat symboliserar en bouppteckning per år som använts i undersökningen. De tidsperioder där uppteckningar saknas under 1700-talet beror till största delen på källsituationen. Under 1800-talet beror luckorna närmast på att möjligheterna att kopiera bouppteckningar var begränsade av arkivtekniska orsaker. En koncentration till vissa tidsperioder blev därför nödvändig. Samtliga 315 uppteckningar ingår här i urvalet.

kvantitativa analyserna. Vid urvalet har jag också tagit bort uppenbart defekta uppteckningar och koncentrerat mig på gruppen självägande bönder. Bönderna framstår i materialet som den enda grupp som förekommer i tillräckligt antal under hela undersökningsperioden, och jag har därför valt dessa för de kvantitativa jämförelserna. Av de 151 bouppteckningarna är 51 uppgjorda efter kvinnor, 97 efter män. Tre bouppteckningar är uppgjorda efter att både mannen och hustrun i familjen avlidit. För en mer noggrann framställning över urvalet av de undersökta bouppteckningarna se diskussion och tabeller på sidan 95).

Som jämförelsematerial har jag även försökt hitta skatteläggningskartor från de hemman där jag har hittat bouppteckningar. Det har emellertid visat sig att det är mer eller mindre omöjligt att finna sådana

Tabell 1.2: Bouppteckningarna i undersökningsområdet fördelade enligt kommuner ca 1950. I flera av kommunerna går det inte att hitta bouppteckningar varken från 1700-talet eller 1800-talet på grund av brandskador i arkiven. Finström och Jomala från fasta Åland togs ursprungligen med endast för ett jämförande perspektiv och har inte beaktats i de kvantitativa analyserna i undersökningen. Däremot har enstaka iakttagelser från dessa kommuner kommenterats.

Nuv. kommuner	Samtliga		För kvant. analys	
	1700-t.	1800-t.	1700-t.	1800-t.
Finström	5	11	-	-
Gustavs	10	-	7	-
Houtskär	7	20	3	12
Iniö	4	-	4	-
Jomala	7	12	-	-
Korpo	5	48	3	16
Kökar	15	52	11	25
Lemo	6	5	3	2
Masku	1	3	1	3
Merimasku	1	3	1	3
Mietois	1	10	-	5
Nådendal	-	1	-	-
Rimito	6	13	4	5
Tövsala	10	3	6	2
Villnäs	3	11	2	9
Virmo	8	27	4	19
Åbo	-	7	-	1
Totalt	89	226	49	102

från samma tidsperiod. I de få fall man kan hitta handlingar från samma gård ligger det vanligtvis över 50 år mellan skatteläggningsskatten och bouppteckningen. Tanken var ursprungligen att jämföra uppgifterna med varandra för att studera i vilken mån bouppteckningarna var pålitliga som källa. Jag har istället använt mig av både etnologisk och historisk litteratur för att kritiskt granska innehållet i bouppteckningarna. För att få mera detaljerade beskrivningar av redskap och föremål har jag också använt mig av andra äldre uppteckningar, till exempel de anteckningar om jordbruks- och fiskeredskap som gjorts av K. P. Petterson (Petterson, 1917; SLS 39).

I kapitel 3.2.1 på sidan 90 går jag närmare igenom källmaterialet och det urval jag har kommit fram till.

1.4 Det maritima kulturarvet

Att använda sig av ordet kulturarv i det här sammanhanget är en aning anakronistiskt. Undersökningen omfattar och intresserar sig för en del av de företeelser och materiella kulturyttringar som längre fram i tiden kommer att uppfattas som ett kulturarv. Men i den diskussionen framträder klart att man väljer ut de yttringar som sedan höjs upp till en position där de uppfattas som kulturarv. I mitt undersökningsmaterial framträder därför en del av det här blivande kulturarvet men också annat som inte direkt har kommit att stå i blickpunkten i den diskussionen. Man kan därför säga att bouppteckningarna innehåller ett urval föremål och ägodelar som företräder den totala föremålspopulation som Edit Fél och Támas Hofer talar om i sin inventering och undersökning av en by på den ungerska landsbygden (Fél & Hofer, 1974).

Indirekt kan föremålspopulationen också ge information om andra delar av det som idag uppfattas som kulturarv, till exempel kulturlandskap och byggnadsskick. Men det förefaller också klart att bouppteckningarna som källa tycks följa vissa regler som gör att en del av den materiella egendomen inte uppfattas höra till det som bör uppges i sammanhanget. I det följande kommer jag att reflektera över hur kulturekologiska teorier kommer till användning i undersökningen och hur termen ekologi bör ses i det här sammanhanget. Jag går vidare in på hur bouppteckningsmaterialet ingår i en modernitetsprocess där man utgår från att omvärlden ska beskrivas, vilka konventioner som varit förhärskande i uppteckningsarbetet och hur de kan tänkas ha uppkommit.

1.4.1 Kulturekologi och antropologi

Den här undersökningen är kulturekologisk till sitt tema. Det innebär att de grundläggande frågeställningarna baserar sig på den teoretiska inriktning inom antropologi som ofta på engelska brukar kallas "Ecological anthropology". Den var särskilt stark kring mitten av 1900-talet, framför allt inom den anglosaxiska antropologin. Den ekologiska antropologin strävar efter att binda ihop skilda vetenskapsgrenar som används inom kulturanthropologi, särskilt de som har med miljö att göra. I ett lite längre perspektiv kan man fråga sig hur miljön, eller omgivningen har använts när det gäller förklaringar som har att göra med kultur och mänskligt beteende. Jag stöder mig i den följande kortfattade redogörelsen närmast på Donald L. Hardestys genomgång i boken *Ecological Anthropology* från år 1977 (Hardesty, 1977, 1 ff).

Man skulle kunna dela in de historiska sätten att se på miljöns betydelse för mänsklig kultur i tre huvudsakliga grupper eller angreppsvinklar. Alla dessa har också haft sina företrädare inom antropologin och alla tre synsätten kan säkert sägas påverka vårt sätt att tänka i sådana frågor.

Miljödeterminismen ser den fysiska omgivningen som den "skapande faktorn" när det gäller all mänsklig verksamhet, människornas personlighet, moral och politik, deras styrelsesätt, religion, hela den materiella kulturen och människans biologi. Idéer påverkade av det här synsättet har präglat mycket av det vetenskapliga tänkandet genom tiden. Hippokrates humörlära utgick från att klimatet påverkade sammansättningen av kroppsvätskorna (gul galla, svart galla, slem och blod) som sedan i sin tur bestämde människans personlighet och fysik. På 1700-talet resonerade Montesquieu utifrån liknande banor gällande de olika religionerna och deras utbredning på jorden.

Under 1800-talet samt 1900-talets början var man kanske inte lika drastisk men föredrog att följa enkla orsak – verkan-sammanhang där determinismen passade väl in, bland annat jämförde man kulturområden med naturområden på ett ganska schematiskt sätt.⁴ Speciellt var det dock den materiella kulturen som ansågs vara direkt beroende av miljöfaktorer, men också immateriella kulturella manifestationer kunde förklaras utgående från dessa.

---

⁴Naturmiljön och omgivningen kunde i extrema fall, åtminstone i skönlitteratur, få utgöra sammanhanget för människors kultur, lynne och karaktärsdrag ända ner på bya- och gårdsnivå (Huldén, 1941, t.ex. 119 ff). Här möter ju dessa föreställningar andra starka "kulturbärande" element som bya- och familjetraditioner, uppfostningsmetoder och varför inte genetiska förhållanden som ytterligare blandar om koncepten för vad som styr mänskligt beteende och mänskliga egenskaper.

Miljödeterminismen lever fortfarande kvar och används ofta när det gäller till exempel att förklara biologiska skillnader mellan människor från olika områden. Till exempel hudfärg och människokroppens utformning brukar ofta förklaras med miljöfaktorer även om många andra faktorer kan ha spelat in när det gäller de här frågorna.

Possibilismen uppstod som en kritik mot determinismen. Miljön spelar en viktig roll i utvecklingen men den är ingen skapande faktor i sig själv. Den fysiska miljön har en begränsad roll för möjligheterna till en viss kulturell företeelse, men den orsakar inte företeelsen. Människan har valmöjligheter, men kulturella drag som är omöjliga i ett visst område kommer förvisso inte heller att utvecklas där. Possibilismen ger därför miljön en stark betydelse när det gäller att förklara varför vissa företeelser *inte* finns i en viss miljö, men mindre betydelse när det gäller att förklara varför de finns.

Possibilismen slog igenom på 1920- och 1930-talen, mycket tack vare *Franz Boas* undersökningar där han framhöll att specifika kulturella drag och mönster bättre kunde förklaras genom historiska traditioner än genom omgivningens påverkan. Boas avvisade ändå inte helt miljön som faktor vid utvecklandet av kulturella processer. Determinismen och possibilismen har också gemensamt att man ser människan och omgivningen som två skilda sfärer som (aktivt) påverkar varandra men som inte blandas samman.

Interaktionismen "Det ekologiska perspektivet" erkänner inte två skilda sfärer utan snarast en helhet där en konstant samverkan (interplay) råder. Interaktionismen bildar därmed en grund för ekologin. Ordet ekologi användes först av den tyske biologen Ernst Haeckel (1834–1919), men själva idén om samverkan i naturen har funnits länge i det västerländska samhället, först med en gudomlig drivkraft, senare med naturlagar som bakgrund. Också Charles Darwin (1845–1912) och Alexander von Humboldt (1769–1859) var inne på denna alltings samverkan med allting under 1800-talet. Miljö och kultur är således inte skilda sfärer utan invecklade i en dialektisk samverkan (feedback, reciprokal kausalitet). Varken kultur eller omgivning är heller "givna" utan vardera måste definieras utifrån den andra. Miljön får i interaktionismen en aktivare roll (än i possibilismen), men miljöns och kulturens relativa inverkan i detta samspel är inte jämbördig utan varierar.

Jag utgår i den här undersökningen från den kulturekologiska teori som närmast beskrivits av Julian H. Steward i verket *Theory of cultural change*

– *The methodology of multilinear evolution* 1955. Han tar i viss mening avstånd från miljöpossibilismen, representerad av bland andra Franz Boas och Alfred Kroeber som anför att miljön sätter vissa gränser eller ger vissa möjligheter för vad kulturer baserat på sin historia och sina egna traditioner kan välja att följa. I praktiken är Steward lite ambivalent, emellanåt miljödeterminist och andra gånger possibilist. Det han främst ändå riktar sig emot är att det alltid är historiska traditioner som dikterar en kulturs utveckling, samt att kulturer skulle ha en likadan utveckling globalt sett.

Enligt Steward kan man urskilja en s.k. kulturell kärna (cultural core) som består av den teknik och de redskap som är närmast kopplade till den fysiska miljön (d.v.s. till överlevandet, subsistens) samt de strategier som här användes i en kultur (Steward, 1955, 37 ff). Men här ingår också den sociala organisation som krävs för att upprätthålla de näringar som var möjliga och som i sista hand också formade den världsbild som var rådande i kulturen. Vid undersökningar skulle man börja från botten och således undersöka den teknik som var kopplad till näringarna. I ett andra skede kunde man sedan undersöka de organisatoriska yttringar som var sammankopplade med näringarna och samhället. I sista hand kunde man kanske finna kopplingar till överliggande kulturella fenomen som religion, riter o.s.v. (Steward, 1955, 39-42).

Steward är inte främmande för att man i dagens västerländska samhälle fjärrat sig från en sådan förenklad bild av kulturens utveckling. Han säger också själv att kulturen idag tenderar att ändra på miljön och därigenom förändra sig själv, och att många kulturella fenomen kan verka förändrande på kulturen i sig utan att de har några (natur)miljömässiga kopplingar. Stewart säger heller inte emot att sådant sker också i "primitiva samhällen". Däremot erbjuder hans teorier inga egentliga metoder för undersökandet av mer komplexa samhällen, och det är också främst därför han har blivit utsatt för kritik ända sedan *Theory of cultural change* utkom. Leslie White kanske var den första och största kritikern, trots att han själv omfattade liknande tankegångar. En användning av biologiska termer och tankegångar kommer in i antropologin redan med Steward och blir allt starkare under 1960-talet med inriktningar som "Population ecology", som undersöker de processer som påverkar förekomsten och distributionen av ekologiska populationer och "Systems ecology", som intresserar sig för komplexa system eller nätverk av ömsesidig kausalitet (Hardesty, 1977, 10 ff). De här inriktningarna kräver en helt annan typ av källmaterial och oftast även någon form av "slutet system" för att kunna studeras och kommer därför inte att utnyttjas i den här undersökningen.

Stewards tredelade "undersökningsmetod" befattar sig närmast med ekonomiska faktorer och produktivitet. Den kulturekologiska metoden skulle alltså undersöka:

1. Relationerna mellan miljön och den exploaterande eller produktiva tekniken/teknologin.
2. Relationerna mellan beteendemönster och exploaterande teknik/teknologi.
3. I vilken mån sådana beteendemönster påverkar andra sidor av kulturen (Moran, 2000, 48).

Bouppteckningsmaterialet i undersökningen torde i första hand lämpa sig för det första steget i beskrivningen, och huvudsyftet för de kvantitativa jämförelserna i kapitel fyra till åtta kommer också att behandla denna fråga: att se vad den population av föremål som återfinns i uppteckningsmaterialet berättar om skilda anpassningsmönster för människor i olika skärgårdsmiljöer.

De två senare punkterna skulle kräva annat källmaterial för att analyseras mer djupgående. I den här undersökningen kommer jag närmast att använda mig av uppgifter från etnologisk facklitteratur när jag går in på frågor som tangerar dessa faktorer.

Människans anpassning till olika miljöer utgör en central frågeställning i den kulturekologiska forskningsinriktningen. Man kan indela anpassningen i ett antal nivåer som alla verkar samtidigt, men med olika snabb verkan. På den *beteendemässiga* nivån ingår alla reaktioner på förändringar i miljön som har att göra med människans handlingsmönster. Anpassningen består av respons på snabba förändringar i omgivningen och har därför också snabb verkan. Om beteendet är inlärt kan det dessutom vara ytterst mångsidigt. Av största intresse är i vårt fall det kulturella, inlärdade beteende som uppvisar mönster samt är gemensamt, traditionsbundet och unikt för människan.⁵ Den beteendemässiga anpassningen kan ytterligare spjälkas i tre undergrupper: den *tekniska/teknologiska*, den *organisatoriska* och den *ideologiska* anpassningen (Hardesty, 1977, 24).

Här är det främst den tekniska anpassningen som angår den här undersökningen. Termen teknologi omfattar i det här fallet all teknisk apparatur som människan använder för sin överlevnad. Men teknologin

⁵Motsatsen, det idiosynkratiska eller det unika sättet att bete sig i en viss situation har traditionellt intresserat mest psykologer. Eftersom en hel del djur enligt modern biologisk forskning uppenbarligen lär sig beteende av äldre djur som i sin tur lärt sig detta av ännu äldre djur står det klart att ett slags traditionsöverföring också sker i djurvärlden, också då det gäller direkt redskapstillverkning och användning. (Se Matsuzawa, 2002, 12 f, Schiffer, 1999, 2, Humle 2010, 407 f)

står också i stark kontakt med de organisatoriska system som utvecklats för att handskas med teknologin och här kan också bouppteckningsmaterialet bidra med en viss kunskap om förhållandena i skärgårdsmiljö. Den ideologiska anpassningen representerad av termer som värden, normer, kunskap, religion och världsbild, kan i sin tur vara intimt sammankopplad med teknologin och organisationen. Vissa av begreppen ligger på en nivå som gör att bouppteckningsmaterialet också här kunde berätta någonting, men det är ändå något riskabelt att dra allt för långt gående slutsatser.

Tillsammans kan teknologiska, organisatoriska och ideologiska anpassningsmönster hjälpa människor genom att ge *grundlösningar* på ekologiska problem, eller genom att *effektivera* dessa lösningar, genom att ge *flexibilitet* och *anpassningsförmåga* och genom att ge *vetskap* och *uppfattning* om de ekologiska problemen. De ekologiska grundlösningarna har väckt det största intresset bland de ekologiska antropologerna. S. C. Olivers studie om prärieindianerna (Cheyenne och Teton Dakota) brukar anföras som ett exempel på hur två olika folkgrupper med skilda närings- och samhällsmönster på grund av stora förändringar (européernas intrång) och innovationer (hästen) kommer att övergå till ett likadant levnadsätt med buffeljakt som huvudnäring. Flexibilitet och anpassningsförmåga har studerats till exempel av Louise Sweet i beduinsamhällen på Arabiska halvön, där ett buffertsystem av samägda kameler gav skydd i en utsatt ökenmiljö (Sweet, 1965). Trosföreställningar och riter spelar en viktig roll i många samhällen där de fastställer de rätta tidpunkterna för skörd och slakt eller bidrar till nyhetsspridning som gör att planering för framtiden kan göras. Den kanske mest klassiska utredningen där ekologiska faktorer och människornas andliga världsbild vävs samman är Roy Rappaports studie över Kaikoritualen hos Tsembaga Maring, ett höglandsfolk i Nya Guinea (Hardesty, 1977, 26 ff; Rappaport 1968).

I det här sammanhanget kommer jag inte att gå in på den *fysiologiska* anpassningsnivån, som närmast bekymrar sig om människans kroppsliga anpassning till miljö, kost och klimatfaktorer. Likaså ligger den *genetisk/demografiska* nivån med förändringar över generationer och långsamma demografiska förändringar utanför perspektivet i det här sammanhanget (Hardesty, 1977, 24).⁶

---

⁶Inom projektet "Miljö i förändring – samhälle i förändring" gjordes vissa undersökningar som tangerade dessa nivåer, bland dem en undersökning om frekvensen av tvillingfödselar i skärgården baserad på kostfysiologiska faktorer (Lemmetynen et al., 1995).

1.4.2 Kulturekologi och miljöns betydelse

De sätt att se på sambanden mellan människa och miljö som presenterades ovan utgår alla från att människans handlingsmönster i miljösammanhang betraktas "utifrån", från forskarens synpunkt. Det är frågan om ett naturvetenskapligt definierat "objektivt" betraktande. Inom kulturekologin finns också ett synsätt som utgår från att den objektiva synen är otillräcklig och att man också måste beakta människornas egna "inifrånperspektiv" för att få en täckande helhetsbild av förhållandet människa – miljö. I kulturekologiska sammanhang brukar den här inriktningen ofta kallas *etnoekologi* (ethnoecology) men också många andra benämningar används, speciellt på engelska, bland andra *ethnoscience*. Den använder sig ofta av tekniker och metoder som ingår i andra vetenskapers metodrepertoar till exempel lingvistik, systematisk biologi och psykologi (Fowler, 1977, 216).

Etnoekologins synsätt och metoder är inte några isolerade fenomen utan används också inom övrig antropologi och etnologi. De huvudsakliga koncepten är lånade från språkvetenskaperna där de använts under lång tid. Man talar således om *etic*-perspektivet och *emic*-perspektivet där det förra beskriver "utifrånsynen" och det senare "inifrånsynen" d.v.s. informanternas kognitiva, uppfattade värld (Fowler, 1977, 215 ff).⁷

Eftersom det i sista hand ändå är forskaren som sammanställer alla uppgifter, kan man fråga sig hur stor del av emic-informationen som verkligen härstammar från informanterna. Forskaren fungerar här likasom alltid som ett filter som bestämmer vad som utgör den väsentliga informationen. Men det är helt klart att en utvidgning till de undersökta personernas egna föreställningsvärld ger viktig tilläggsinformation och att själva perspektivskiftet har stora följder för forskningen. Å andra sidan står det klart att en informant kan vara fullständigt omedveten om orsakssammanhang som forskaren kanske ser tydligt från sitt *etic*-perspektiv. Därför borde etnoekologiska undersökningar sträva efter att använda både utifrån- och inifrånsynen för att försäkra sig om en mer heltäckande bild (Fowler, 1977, 239 ff).

Etnoekologin förlitar sig starkt på intervjuer och nära kontakt med de människor vars föreställningsvärld man vill undersöka. Det kan därför tyckas lite långsökt att ta upp det här synsättet i en undersökning som befattar sig med ett arkivmaterial som gjorts över för länge sedan döda

---

⁷Etic är lånat från termen *phonetic* som beskriver språkets ljud på ett från språket frikopplat sätt till exempel genom ett fonetiskt alfabet. *Phonemic* eller fonemen utgör istället de betydelsebärande ljuden i språket ifråga. Kopplingen till kulturforskningen har ursprungligen gjorts av Kenneth Pike i *Language in relation to a unified theory of the structure of human behavior* (1955-1960) (Fowler, 1977, 218).

människors egendom. De insiktssökande och fördjupande intervjuerna kunde inte vara mer omöjliga. Men på ett område tangerar också bouppteckningsmaterialet ett emic-perspektiv. Uppteckningarna är nämligen uppgjorda av människor som i många fall var ordsbor, och även i de fall upptecknaren var en skrivkunnig "utsocknesbo" så värderades egendomen också av två "gode män" som i de flesta fall var ordsbor. Man kan alltså tänka sig att det finns en "lokal bild" av vad som bör finnas i ett hushålls ägo och att denna faktiskt återspeglas i uppteckningarna på ett sätt som gör dem mer typiska för sin lokala kultur än vad en total dokumentation – om en sådan skulle varit möjlig att göra – kunde visa.

De ovan beskrivna "-ismerna" eller sätten att se på människans förhållande till miljön kan således närmast ses som vetenskapliga försök att tackla problematiken. Men finns det åtkomliga "folkliga" sätt att se på människans plats i miljön? Hur skulle dessa i så fall beskrivas? Bouppteckningsmaterialet ger svar på hur den materiella egendomen fördelas och varierar i olika miljöer, men kan svårligen användas för att berätta om människors uppfattningar om förhållandet människa – miljö annat än indirekt. Ett vanligt sätt att komma åt miljöuppfattningar och anpassning till olika miljöer är att se på språket och den terminologi eller de terminologiska system som används. Redan rikligheten i förekomsten av termer till exempel för olika former av resursutnyttjande brukar berätta om hur pass viktiga de är för folkgruppen i fråga. Inom etnoekologin undersöks språket också genom olika metoder bl.a. genom användandet av taxonomier för att utröna hur olika folk upplever, systematiserar och indelar sin värld (Fowler, 1977, 215–227).

I undersökningsområdet har Nils Storå i ett flertal artiklar undersökt terminologin i skärgården och visat på den stora språkliga rikedom som när det gäller att beskriva för skärgårdsbon väsentliga ting i miljön, bl.a. vad gäller isens beskaffenhet och skärgårdens invecklade terminologi för öars och holmars utseende. Båda har stor betydelse för orienteringen i skärgårdsmiljön och därigenom också för möjligheterna att klara sig (Storå, 1985, 1990).

En viss systematisering av olika skärgårdsområden hade befolkningen också genom att man tydligt utnyttjade olika landområden för olika ändamål. Enligt Storå talade man om "skjutarland" där man främst jagade sjöfågel och "äggländ" eller "dunland" där man främst koncentrerade sig på att utnyttja respektive resurs. Detta är alltså kategoriseringar och inte namn på öarna i fråga. De här benämningarna antyder att man hushållade med resurserna och alltså inte var främmande för att det kunde hända att dessa överutnyttjades med försörjningssvårigheter som följd. Man bör enligt Storå ändå vara försiktig med att tolka sådana arrangemang som direkt ekologisk medvetenhet; snarare är det fråga

om en kännedom om närmiljön och ekonomisk vaksamhet över de egna tillgångarna, som man visste var begränsade (Storå, 1993a, 194, 217 ff). Att tillgången på fisk varierade från år till år visste man också, men större avvikelser i fisktillgången gav anledning till oro och ledde till diskussioner om maskstorleken i fiskredskap och rovfiske i byalagen men också på högre nationella instanser (Storå, 2003, 48 ff). Termen ekologi borde därför kanske undvikas i den folkliga terminologin eftersom man knappast kan få den att motsvara någonting som förekom i folks uppfattningar av sammanhangen. Samtidigt är det svårt att skriva om näringar i ett självhushållningssamhälle utan att använda termen med den betydelse vi ger den idag.

Enligt flera forskare finns det en rätt allmän folklig föreställning om naturresurserna och – i förlängningen av dessa – hela människolivet med alla dess aspekter, där allting förutsätts finnas till i en begränsad mängd. Den här föreställningen som i antropologisk litteratur kallas "det begränsade goda" (image of the limited good), beskrevs mer utförligt först av antropologen George M. Foster 1965 och gällde då uttryckligen bondesamhällen av ganska statisk karaktär i tätt befolkade områden.⁸ Samhället utmärktes av uppfattningen att allt nödvändigt såsom land, välstånd, hälsa, vänskap, kärlek, manlighet, fruktsamhet, heder och särskilt kanske "lycka" fanns i begränsad omfattning, närmast så att allting uppfattades som en bristvara. Det fanns heller inga möjligheter för bönderna att utöka förekomsten av det "goda". Om ett sådant samhällssystem betraktas som slutet (vilket Foster av analysmässiga skäl gör), leder det här till att ingen kan förbättra sin position utan att någon annan blir lidande. I slutändan av resonemanget innebär varje förbättring för någon att alla andra personers position i samhället hotas. Samhället tenderar därför att vara statiskt till sin karaktär, med fatalistiska tendenser och ofta med liten motivation för individen att "åstadkomma något" utöver det nödvändiga (Foster, 1965, 296 f; Stark 2006, 46). Den folkliga uppfattningen om förhållandet till natur och resurser skiljer sig som synes starkt från den moderna upplysningstidens inställning där varje sätt att förkovra sig eller åstadkomma bättre avkastning sågs som värt att sträva efter. De seder och bruk som kan härledas ur uppfattningen om det begränsade goda som exempelvis det starka bylaget, "bytvånget" med smala skiften i varje åker, seden att alla arbeten inleddes gemensamt vid samma tidpunkt var ju också saker som motarbetades från statsmaktens sida med reformer i form av

⁸Toivo Vuorela hade tidigare beskrivit den folkliga föreställningen om "lycka" på ett liknande sätt i artikeln *Paha silmä suomalaisen perinteen valossa* år 1960 (Stark, 2002, 32).

nyskiften och omfördelning av jorden i större enhetliga stycken. Även i det maritima nyttjandet av havets resurser ingick starka rättvisekrav och regelverk för hur man fick gå till väga.

Forskare som använt sig av Fosters teorier i andra än tätbefolkade bondesamhällen har kunnat iaktta liknande synsätt även i jägar- och samlarsamhällen. Man tycker sig se att uppfattningen kan leda till ett slags hushållande med naturresurser även i dessa samhällen. Intrikata system med föreställningar där till exempel sexualiteten ses som ett begränsat gott som människan delar med sitt bytesdjur, tycks i ett långt tidsperspektiv verka så att både människan och djuret i fråga kan leva tillsammans i ett område utan att djuret utrotas eller människopopulationen blir för stor. Sådana system brukar däremot sällan kunna motstå ett yttre marknadstryck (Moran, 2000, 274 f).

Folkloristen Laura Stark har i sin undersökning *Peasants, pilgrims and sacred promises* (2002) visat på en del seder och riter i grekisk-ortodox karelsk miljö som kan förklaras med uppfattningen om det begränsade goda. Lagarbetet med bestämda tidpunkter och "straff" för dem som för vinnings skull försökte tjuvstarta med något arbete, offergåvor till helgon, rituella gåvor till fattiga och gemensamma festligheter samt andlig asketism med avståndstagande till världslig välfärd fungerade så att ett slags jämvikt (equilibrium) kunde hållas uppe i samhället (Stark, 2002, 40, 75, 145, 175). Samtidigt kunde också samhället hålla sitt resursbehov i jämvikt med vad naturen kunde tillhandahålla. I en småskalig ekonomi tycks denna föreställning ha fungerat på ett sätt som möjliggjorde ett balanserat sätt att leva med naturen. Å andra sidan finns det också exempel på att det inte fungerade. I dagens värld med helt andra möjligheter och konsekvenser blir en sådan naturnärhet ofta romantiserad och används som argument för det "ekologiska medvetandet" i äldre tider eller bland så kallade "primitiva" folk.⁹ Man kan därför komma ihåg att den här "protoekologin" närmast torde ha fungerat

---

⁹På grund av människans allvarliga ingrepp och missgrepp i naturen under de senaste århundradena finns det också i nutiden en stark föreställning om att människan egentligen styr i naturen och ytterst är ansvarig för allt som händer i den. Följaktligen måste skyldiga också hittas efter större naturkatastrofer, vilket kunde ses i reaktionerna efter tsunamikatastrofen i Ostindien 2004. Man kunde tala om en människodeterminism, kanske inte helt obesläktad med uppfattningen om det begränsade goda. Människans synder har också tidigare fått utgöra orsaken till många av "Guds bestraffningar" i form av naturkatastrofer, med syndafloden som välkänt exempel. Just nu är våra ekologiska synder ett synligt inslag i vardagslivet genom debatter i media och ett återkommande tema i naturprogram etc. (se Fagan, 2000, 91; Miller, 2010, 69). I områden med återkommande naturkatastrofer tycks man däremot inte tillgripa liknande orsakssammanhang lika lätt (Tuomi-Nikula, 2011, 220).

med avundsjukan som motor. De vinster som en individ kunde frambringa ansågs i många sammanhang innebära att någonting togs bort av andra.¹⁰ De motdrag som människorna kunde ta till kom ofta att bestå av mer eller mindre magiska ritualer där "det onda" sändes tillbaka till den anade förorsakaren, inte sällan ackompanjerat av våldshandlingar (jämför Stark, 2006, 221, 239). Men domböckernas vittnesmål om tvister kring utnyttjandet av resurser ger också en bild av den världsliga delen i det här tankemönstret (se till exempel diskussionen om fiskredskap på sidan 245).

Mot den här uppfattningen om folkligt "motstånd" till förnyelse kan man ändå ställa en klar positiv inställning till nyheter som uppenbart innebär fördelar i resursutnyttjandet. Man kan inte reducera den livsmedelsproducerande befolkningens umbäranden och strävanden till ett drägligt liv till att styras enbart av motvillighet, okunskap och konservativitet. I den mån sådana termer används (och de har minsann använts) bör de anses bottna i starka rättvisekrav snarare än i ett irrationellt bakåtsträvande.

Den svenska agrarhistorikern Pablo Wiking-Faria riktar i sin avhandling "Freden, friköpen och järnplogarna" från år 2010, som tar upp drivkrafterna för den "agrara revolutionen" (1740–1900) i Halland, närmast en bredsida kritik mot en tidigare agrarhistorisk forskning som starkt framhåvt ett "ovanifrånperspektiv" i jordbrukets utveckling. Med det här menas att nyheter inom teknik och metod framställts som initierade av samhällets övre kretsar. Allt från statsmakt, skiften, storgods, marknaden och priserna till "Freden, vaccinen och potäterna", har styrt bönderna till ett rationellt jordbruk och större välfärd (Wiking-Faria, 2010, 22–28).

Wiking-Faria och flera andra agrarhistoriker betonar i stället drivkrafterna utifrån en "underifrånteori" där en bondevänlig politik tillåter friköp av jord som i sin tur leder till ett mer rationellt och planerat jordbruk. Flera av de stora reformerna och folkökningen skulle då snarast vara en följd av den här utvecklingen. Wiking-Faria använder ett rikligt och diversifierat källmaterial, men han hävdar att bouppteckningsmaterialet i många fall är den bästa och mest givande källan (Wiking-Faria, 2010, 40–45). Bland de faktorer som han granskar finns också naturgeografiska kriterier som som i vissa fall kunde ha betydelse. Till exempel spridning och ibruktagande av järnplogen – som är det tekniska kännetecknet för skeendet – kunde hindras eller fördröjas i områden med mycket stenrik jordmån (Wiking-Faria, 2010, 34, 329).

¹⁰Konstellationen utnyttjas också i litteraturen av August Strindberg som för liknande diskussioner till exempel i berättelsen "En ovälkommen" i *Svenska öden och äventyr* (Strindberg, 1981).

Den här rationella beteendet eller *bonderationaliteten* har nog i princip alltid funnits men fick större frihet efter att man blivit självägande bönder. Rationalitet behöver ändå inte betyda att man i alla fall strävade till att omfatta nyheter i metoder och teknik, utan kunde också innebära att man höll fast vid beprövade metoder (Wiking-Faria, 2010, 280, 338). I den meningen ligger begreppet inte särskilt långt från det av Daniela Weinberg använda "peasant wisdom", även om här ingår en hel del sociala umgängesmönster. Hon undersöker kulturell anpassning i Bruson, en schweizisk jordbrukarby, i ett närhistoriskt perspektiv baserat på ett fältarbete 1967-69. Weinberg granskar allt från upplevd byidentitet, släktskap, arbetsliv, umgängesliv och mottagande av arv, såväl fysiskt som "andligt". Hon anser att byborna trots att de lever i en modern marknadsekonomi, bevarat många drag som kännetecknar en självhushållningsekonomi från sekler tillbaka. "Bondevisdomen" upplever anpassning som små svängningar i en kontinuitet snarare än som abrupta traditionsbrott. Weinberg tycker därför att även studiet av det oförändrade borde ha en roll i den här typen undersökningar eftersom det statiska också kan vara rationellt. Att det finns valmöjligheter är en förutsättning (Weinberg, 1975, x, 101, 194). Något av de här resonemangen kommer också att tangeras i den här undersökningen.

1.4.3 Att gruppera och sammanställa den materiella kulturen

Att i helhet omfatta och beskriva vår materiella omvärld är ingen trivial uppgift. I någon mån är det ändå en verksamhet som alla varelser är tvungna att syssla med under livsloppet. Därför har vi under tidernas gång också utvecklat strategier för att utesluta information och varsebli det väsentliga i omgivningen under olika situationer och förhållanden. Talar vi om människor så är det här en förmåga som naturligtvis omformas och slipas utifrån de behov som gör sig gällande i en livslång kognitiv process. Mekanismen fungerar i de flesta fall helt omedvetet men kan också användas till mer formaliserade ändamål där uteslutningar och medtaganden är föremål för en medveten tankeverksamhet och då är det i ännu högre grad fråga om en kulturellt och socialt skapad urvalsprocess. Det är på det kulturella planet betoningarna görs och inlärs via socialisationen.

Bouppteckningarna utgör ett exempel på hur den materiella världen har beskrivits. De baserar sig på att de materiella artefakterna också ska värderas. Det finns förebilder för uppteckningarna, närmast kommer kanske de arvskiften som förekom i huvudsak bland adelsmän under tidigare århundraden (se kapitlet 2 om Bouppteckningar som källa).

Värderingen har därför varit grunden för uppställningen och vi har vanligen att göra med en uppräknings som går från värdefulla ägodelar till mindre värdefulla. Inom de här gränserna använde man sig av grupperingar baserade på material och funktion. Här finns det rum för individuella variationer i det sätt boupptecknarna gått till väga.¹¹

Men dessutom tycks det finnas ägodelar som inte ryms med i det här konceptet och som tycks ligga utanför den omfattade sammansättningen. Det här kan man konstatera då man granskar andra typer av materiella beskrivningar, till exempel husesyner som pliktskyldigt räknar upp egendom, bland annat gårdsgårdar och stängsel, som sällan eller aldrig kommer med i bouppteckningarna. De materiella yttringar som inte ryms med är ett problem som kommer att dyka upp på flera ställen i undersökningen.¹²

Den mer traditionellt betonade etnologiska forskningen kring materiell kultur har på ett ganska direkt sätt kunnat använda sig av föremål, redskap och andra artefakter för att belysa människors verksamhet och samhällsliv. Om man använder en definition av kultur som mänskligt beteende, måste detta enligt en vanlig etnologisk tankegång även omfatta användandet av redskap och andra materiella uttryckssätt.

Mihaly Csikszentmihalyi och Eugene Rochberg-Halton säger att om forskningen "förr" bekymrade sig om "means of production" så kunde man idag istället säga att det är "means of action" som tilldrar sig vårt intresse och till de senare räknas alla objekt som på något sätt låter människan manifesteras sig själv eller sin identitet (Csikszentmihalyi & Rochberg-Halton, 1989, 48 f).

Förhållandet mellan människan och den teknik med dess artefakter hon skapat under utvecklingens gång har diskuterats med djupare filosofiska utgångspunkter. Under sent 1900-tal har man ofta framhållt det komplexa i människans förhållande till föremålsvärlden. Från att

¹¹ Anna-Maria Åström finner i sin avhandling 'Sockenboarne' fyra huvudsakliga grupperingar över hur bouppteckningarna uppgjorts enligt de trettiotre uppteckningar från Savolax som hon jämfört i det här avseendet. Omkring hälften ordnas i föremålsgrupperingar enligt A. *materialitet* och *värde* d.v.s. från guld, silver, tenn, koppar och så vidare till att B. börja en ny ordning från någonting mer värdefullt till mindre värdefulla ting som möbler och husgeråd ned till diverse persedlar. Åström benämner den här indelningen som riktningen från *inre* till *yttre*, mer profana ägodelar. I en andra grupp följer åkerredskap och t.o.m. hästar innan indelningen i inre och yttre börjar. I den tredje gruppen kombinerar man friskt de två ovanstående indelningssätten och i en fjärde grupp är indelningen slumpmässig eller följer flera principer på en gång. Systematiken tycks präglas av en uppfattning av världen till ett axelsystem med övre och nedre samt inre och yttre där föremålsroll speglar och möjligtvis styr en samhällelig hierarki (Åström, 1993, 96 f, 338 not 15).

¹² Till exempel i en husesyn från Fiskö 1742 upptecknas både hus, uthus och "Stängda gårdesgårdar" med värdering. ÅDA Bouppt. 1740-49, s111.

ha sett den mänskliga tillverkningen och uppfinnandet av föremål som det viktiga elementet, har man börjat poängtera själva föremålsvärldens möjligheter att styra vårt handlande. Vi är stöpta i den form som vår fysiska omvärld utgör och tänker och handlar med utgångspunkt i vad vi upplever i den. Därför har den traditionella indelningen i objekt/subjekt blivit suddigare och man har börjat tilldela även föremål subjektiva kvaliteter. De förekommer i vårt liv och styr vårt handlande genom sina reella och symboliska kvaliteter men också enbart i kraft av att finnas där.

Föremål och teknik är också medverkande i "uppfinnandet" av nya föremål och sociala handlingsmönster genom att de utgör en del av den kunskap som krävs i den här interaktiva processen. Mera elaborerade diskussioner om de här sammanställningarna har förts av filosoferna Hegel, Heidegger och senast av Bruno Latour som i mycket grundar sig på Gilles Deleuzes tankegångar om *sammansättningar* (Dant, 2005, 38 f; 82, 85; Miller, 2010, 54 f; Vannini 2009, 22 f). Tim Dant anför som exempel hur en människas beteende kan variera beroende av de materiella ting och den kunskap om dem som man har tillgång till. Om man tänker på kombinationen människa/skjutvapen inser man att handlandet i en viss situation kan bli helt annorlunda än om vi har att göra med en kombination människa/penna. Sammansättningen människa/skjutvapen eller någon annan sammansättning måste således utgå från den helheten för att vi ska kunna förstå mänskligt beteende (Dant, 2005, 82). Den materiella omgivningen utgör det ramverk som verkar styrande på vårt beteende. Här finns en räckvä kopplingar som kan uppfattas som helt självklara till att innehålla mer invecklade förhållanden. Ju mer vårt medvetande frikopplas från den här styrningen, desto tydligare kan ramverket påverka vårt beteende och även våra känslor (Miller, 2010, 54; Åström, 1993, 94). En inte ovanlig konstellation i dagens moderna samhälle är de vattentäta skott som ofta upplevs finnas i tankevärlden mellan fotgängare, cyklister och bilförare i trafiken. Alla sätten att färdas ger olika förutsättningar till fart, styrbarhet, utsatthet och oförutsägbarhet. Följaktligen tenderar vi att omfatta tydliga "identifikationer" som har att göra med de färdmedel vi för tillfället begagnar och som starkt styr vårt sätt att tänka och vårt känsloliv men inte alltid på ett så medvetet plan. Om vi ytterligare blandar in mobiltelefonen i den här ekvationen får vi en ännu större möjlighet till okontrollerade missförstånd med svåra konsekvenser (Wise, 2005, 85). Debatter i media som beskriver obestämda grupper av "cyklister" eller "bilförare" som predestinerade för vissa typiska beteenden och tankebanor är inte direkt ovanliga.

Det krävs en stor portion fantasi för att hitta den här typen av sammansättningar i bouppteckningsmaterialet, men en motsvarande bild av en sån här korsbefruktnings av det materiella och immateriella och beteendemässiga kan vi hitta i litterära beskrivningar från undersökningsområdet. Författaren Volter Kilpi (1874–1939) var från Gustavs (ofta benämnt Kivimaa efter den största byn) nordväst om Åbo.¹³ Han beskriver i ett flertal böcker den sjöfartskultur som var som livligast i Gustavs under slutet av 1800-talet.¹⁴ Kilpis intensiva karaktärsskildringar och stämningsbeskrivningar använder sig på ett medvetet och påfallande sätt av materiella epitet hämtade ur den lokala sjöfarts- och redskapsvokabulären. Beskrivningar av männen hämtar ofta orden ur sjöfarten medan kvinnorna och deras sysslor får låna drag ur den textila föremålsvärlden. Om en manlig morgontoalett kan vi läsa:

... lättade omsorgsfullt på den tillplattade halsduksknopen under hakan, fingerkrattade bättre reda i sina trassliga testar kring panna och tinningar, och var segelklar med flaggan i topp (Kilpi, 1976, 34, övers. Thomas Warburton).

Och om unga Milja som blivit ertappad med att ha haft karlbesök berättar Kilpi:

I stackars Milja trissade nu allting invärtes lika vilt som rockens spindel för trampans jäkt, hennes tanke flaxade som en blåsande blaggarnstrasa på en gårdsgårdsstör, och orden hon hade på hjärtat knuffades och trängdes som en fårflock på rymmen vid ett grindhål, där ingen enda kan klämma sig fram bara för att varje skuttare skall först igenom (Kilpi, 1976, 37, övers. Thomas Warburton).

I det här sammanhanget torde det ändå vara tillåtet att hålla sig till ett något mer linjärt förhållande mellan människan och den teknologi och föremålsvärld hon rör sig i. Man kan då inte bortse ifrån att produktionsmedlen eller det man på engelska kallar "means of production" spelat en stor roll i de flesta samhällen under historisk tid (och fortfarande gör det). Enligt Csikszentmihalyi och Rochberg-Halton kan man säga att:

The tools of one's trade, perhaps more than any other set of objects, help to define who we are as individuals. [...]

¹³Hans blivande födelsegård finns med i undersökningsmaterialet (bu 4, Pietilä hemman i Laupunen/Löpö)

¹⁴Ur åländskt perspektiv finns en motsvarighet i Sally Salminens roman "Katrina", där huvudpersonen flyttar in i en åländsk sjöfartsbygd för att ersätta ortens egna arbetskraft som gått till sjöss (Salminen, 1937).

Humans create their existence primarily through productive efforts. That is, for most adults the intention of producing the necessities for physical survival in accordance with a specific form of life is the most basic, requiring the greatest investment of psychic energy. Productive action reveals a great deal about the workers ingenuity, skills, endurance, as well as his or her limitations. Thus whatever information we get about our selves from productive acts becomes a central component of the self as a whole (Csikszentmihalyi & Rochberg-Halton, 1989, 92 f).

Om man som jag då huvudsakligen använder endast en typ av källmaterial, d.v.s. bouppteckningar som är förteckningar över merparten av föremålen i ett hushåll överlag, blir en inriktning på de *föremål och ägodelar som ingår i produktionssystemet* den mest ändamålsenliga. Särskilt gäller detta eftersom målet också är att granska källmaterialets användbarhet i akt att göra en historisk rekonstruktion (Pedersen, 1990, 223; Rogan, 1992, 106) eller rekonstruktion av kulturmönster i ett förindustriellt samhälle. Jag tänker här på det tidigare omnämnda syftet att göra jämförelser i tid och rum med användning av bouppteckningsmaterialet. Jag kommer därför att se på föremålen och ägodelarna *som riktgivande indikatorer för vissa näringsmönster* i kust- och skärgårdsmiljö. Jag kommer att betrakta frekvensen av deras förekomst som ett tecken på intensiteten i människornas utnyttjande av dessa näringsmönster, och jag kommer att jämföra olika delområden inom undersökningsområdet med varandra med hjälp av de här indikatorerna. I ett betydligt mer översiktligt perspektiv kommer jag också att undersöka hur värdeföremål och i någon mån kläder upptecknats i bouppteckningarna, med hänsyftning på *individerna*, trots att det här kanske har mindre att göra med den miljömässiga anpassningen. Båda ägodelsgrupperna kan ge upplysningar om *sociala förhållanden*, och kläderna som utgör en rätt dyrbar egendom i bouppteckningsmaterialet är ofta noggrant upptecknade, inte sällan så att de kan identifieras som tillhörande enskilda personer. En viss utvidgning av materialet syns här tydligast i bilaga G på sidan 443 med exempel förutom från bondehushåll också från bouppteckningar efter rusthållare och torpare. Bouppteckningens betydelse som ett personligt "boksut" kan kanske bäst ses i den här bilagan.

1.4.4 Det moderna samhällsbygget

Bouppteckningarna uppstod som ett hjälpmedel vid arvskifte och kom att användas också för att komma tillrätta med fattigvården som va-

rit tämligen oorganiserad sedan den katolska kyrkans engagemang avvecklats under Gustav Vasa.¹⁵

Som företeelse måste bouppteckningarna ses som en av flera manifestationer av det moderna samhället som höll på att bildas under sent 1600-tal och under 1700-talet. På sätt och vis kan man tänka sig bouppteckningarna som ett steg i att allting sattes i system. Världen skulle bättre kunna förklaras om man kunde sortera och klassificera den, och klassificeringen i sig själv var en form av maktutövning (Darn-ton, 1987, 219 f). Många liknande aktiviteter förekom i upplysningens anda och ett samhälle tog form i Sverige under inflytandet av den här inriktningen som omfattade honnörsord som förnuft, dygd, arbets-samhet, medborgaranda, nytta, filosofi och lycka. Upplysningen innefattade också folkupplysning i syfte att "bibringa allmogen riktiga begrepp" och har därför väsentligen varit en av de stora faktorer som inverkat på hur vårt samhälle format sig (Adolfsson, 2000, 21 f).

Bouppteckningarna som sådana hörde kanske inte till de viktigaste instrumenten i den här processen, men de blev med tiden en synlig komponent i samhällslivet. När vi kommer in på 1800-talet krävde snart sagt varje dödsfall att ett bouppteckningsinstrument skulle uppgöras. Man måste skapa eller åtminstone ur tidigare förvaltningsstrukturer låna en organisation med uppgift att klara av förrättningen. Bouppteckningen kom så småningom att bilda en tilldragelse med närmast rituell karaktär som också kunde tillmätas metaforiska kvaliteter – en liknelse över vägningen av ens eller någots betydelse i efterhand. Kan man se något av den här utvecklingen i bouppteckningarna? Kan utvecklingen i samhället också diktera uppfattningen om vad som ska tecknas upp och vad som ska uteslutas? Hur bidrar de skiftande uppfattningarna om vad som är privat och offentligt under det moderna samhällets utveckling till att styra sådana faktorer (Ariès, 1989, 9 ff)? Hur uppfattas under olika tider termerna "fast" och "löst" som används i lagstiftning och uppteckningar? Vilka helheter uppfattas omfatta andra mindre helheter eller enskilda föremål? Under läsningen av bouppteckningsmaterialet tangerar man de här frågeställningarna flera gånger. Utan att göra anspråk på att använda modernitetens samhällsbygge i någon större teoretisk referensram kommer jag att återvända till dessa frågor vid sådana tillfällen.

---

¹⁵Se närmare redogörelse i kapitel 2 om bouppteckningarna som källa.

1.5 Metodvalet och dess bakgrund

1.5.1 Helheten, problem och begränsningar

För att kunna göra jämförelser i ett undersökningsmaterial som bouppteckningar bör materialet på något sätt kunna delas in i grupper baserade på geografiska eller sociala utgångspunkter. Alternativt kan man tänka sig att analysen av bouppteckningsmaterialet skulle resultera i en gruppindelning utgående från jämförelser av olika indikatorer ur innehålllet i uppteckningarna.

I det följande ger jag en kort metodisk förklaring över varför jag har valt att göra gruppindelningarna före den egentliga analysen, varför jag använt mig också av kvantitativa metoder och på vilka sätt jag har använt mig av dem i den här undersökningen.

1.5.2 Det maritima inslaget genom zonindelning (metod)

Den zonindelning som används som analytiskt redskap i undersökningen bottenar i en folklig indelning som länge använts av skärgårdsbor. Man talar då närmast om innerskärgård och ytterskärgård (Storå, 1993a, 192). Gränsdragningen är inte självklar och varierar naturligtvis beroende på vem som definierar den.

Nylands kustlandskap har av Ernst Häyrén (1900, 1948) och senare Widar Brenner och Olavi Granö (1981) delats upp i ett antal längsgående zoner som närmast baserar sig på landarealens relativa storlek och hur sönderskuren den är. Dessa längsgående zoner skulle bestå av en yttre skärgård, en mellersta och en inre skärgård (Jaatinen, 1961b, 83).

Stig Jaatinen konstaterar i textdelen till *Atlas över Skärgårds-Finland* (1960, 83 f) att en sådan zonering inte låter sig göras med samma premisser i Ålands och Åbolands skärgårdar. Området är alltför mosaikartat och splittrat för beräkningar av den arten. Han har därför använt sig av en indelning eller syntes som baserar sig på många delområden som inkluderar biologiska och geologiska faktorer men med tyngdpunkten lagd på kulturlandskapet och människans miljö. Med en sådan utgångspunkt kan man närmast skönja två huvudtyper i skärgården: *utskärgården* med större öppna vatten och mindre öar och skär utspridda samt *kustskärgården* som har vidsträckta landområden och också i övrigt påminner mera om fastlandet. Övergången mellan dessa skärgårdstyper sker gradvis men i en del fall kunde man tala om en mellanform kallad *mellanskärgård*. Denna skärgårdstyp karakteriseras av att här fortfarande finns relativt stora öar på 5 till 10 kilometers längd. I många fall komplieras den här indelningen av att vissa öar eller ögrupper kan vara så

stora att de i sig själv innehåller två eller flera av dessa skärgårdszoner (Jaatinen, 1961b; Storå, 1993a; Jaatinen, 1961a, 192).

Jag har i undersökningen använt mig av en något modifierad version av den tredelning av skärgårdszonerna som finns framställd i Atlas över Skärgårds-Finland. Jag skiljer mellan *ytterskärgård*, som är identisk med Jaatinens utskärgård och *mellanskärgård* som också följer Jaatinens gränsdragning. Den kustskärgård som definierats i Atlas över Skärgårds-Finland har jag delat i två delar: *innerskärgård* som följer dess gränser ända till fastlandets kustlinje och *kusten* som tar vid från denna linje in över fastlandet. Den sista typen skiljdes ut eftersom bouppteckningsmaterialet omfattar ett tjugotal uppteckningar från områden upp till tjugo kilometer in på fastlandet. Jag kallar i den här undersökningen dessa skärgårdstyper för *skärgårdszoner* och använder dem närmast i beskrivande avsnitt och för att förtydliga sammanhang som framkommit i de kvantitativa analyserna. En karta över de zoner som jag använt finns i figur 1.1.

De zoner jag använt korresponderar ganska bra också med de som används av Olavi Granö, Markku Roto och Leena Laurila i verket *Environment and land use in the shore zone of the coast of Finland* från 1999. Här nämns också fyra zoner 1) *Skerry zone*, 2) *Outer archipelago zone*, 3) *Inner archipelago zone* och 4) *Mainland zone*. Skillnaden jämfört med den indelning jag använt är störst när det gäller *skerry zone* som i den här tolkningen verkligen är den obebodda yttersta skärgården. Den yttersta zonen kännetecknas således av i stort sett trädlösa klippor, kobbar och skär. På grund av vågornas verksamhet är "strandzonen" upp till tio meter lång. Ytterskärgården är också klippig men har också tunn tallskog en bit in på holmarna. Innerskärgården har större öar, och de klippiga stränderna ersätts av jordstränder med betydligt frodigare växtlighet. Strandzonen är här bara kring en meter lång. Fastlandszonen har ännu frodigare växtlighet och stränderna domineras av dy- och lerstränder (Granö et al., 1999, 27-29).

I de flesta kvantitativa analyserna har jag slagit ihop skärgårdszonerna två och två. Kustzonen och innerskärgårdzonerna kallas *kust och innerskärgård*. Mellanskärgård och ytterskärgård kallas *mellan- och ytterskärgård*. På sätt och vis kunde man säga att de här *skärgårdsområdena* motsvarar utskärgården och kustskärgården i Atlas över Skärgårds-Finland och de folkliga termerna, men med den skillnaden att en större del av fastlandet ingår i kust och innerskärgården. Den här sammanläggningen gjordes huvudsakligen för att kunna använda ett större antal observationer vid kvantitativa jämförelser.

Idén med att använda zoner och områden istället för socknar eller kommuner vid analysen hör ihop med att bouppteckningsmaterialet kan

vara ojämnt fördelat i olika socknar, i vissa saknas de helt under en del perioder. En jämförelse mellan socknar skulle därför vara splittrad och full av hål och saknade uppgifter. Genom att använda större områden kan man åtminstone till en del undvika de här problemen.¹⁶

En något kritisk anmärkning visserligen att de "naturgeografiskt" definierade zonerna i skärgårdshavet ändå till en del baserar sig på människans verksamhetsmönster. Då skulle ett av undersökningens huvudsyften, att jämföra hur olika ekologiska miljöer medverkat i människans anpassningsmönster, egentligen utgå från fel ände – d.v.s. från att jämföra områden som redan delvis är definierade på basis av just dessa anpassningsmönster – och således resultera i ett cirkelbevis. Men man måste ändå komma ihåg att de kulturella variabler som kommit till användning i *Atlas över Skärgårds-Finland* härstammar från 1900-talet medan den här undersökningen koncentrerar sig på två tidigare århundraden, vilket i sig gör en jämförelse intressant. I teorin kunde man tänka sig att genom bouppteckningsmaterialet försöka definiera anpassningszoner utan att snekla på de som nu används, för att sedan jämföra dem med varandra. Det här var ett alternativ som diskuterades i undersökningens begynnelseskede, när materialets omfattning ännu inte var känd och möjligheten att jämföra tusentals bouppteckningar ännu hägrade. När källsituationen och de praktiska omständigheterna stod klara beslöt jag mig dock för att skärgårdens längszoner är den mest användbara grunden för en indelning.

1.5.3 Kvantitet och kvalitet

Vad göra med alla dessa siffror? I dag torde det vara rätt ovanligt att en etnolog producerar en undersökning fylld med tabeller och grafer, men mitt tillvägagångssätt dikteras i stor utsträckning av materialets omfång och dess karaktär.

Innehållet i bouppteckningarna utgörs i huvudsak av benämningar och sifferuppgifter. I den mest renskalade formen finns således uppgifter om vilken ägodel det är fråga om, dess antal och uppgifter om hur den värderats av bouppteckningsförrättarna. Härtill kommer ibland uppgifter som kan vara svåra att mäta, till exempel uppgifter om ålder, tillstånd och andra beskaftenheter bland föremålen.

---

¹⁶ Även om man har tillgång till ett tillräckligt material för att använda sig av socknar eller orter vid jämförelserna, kan det löna sig att slå samman dessa till större områden för översiktens skull. Jämför till exempel de fyra på naturgeografiska kriterier valda "bygder" som nio utvalda undersökningsområden får representera i Pablo Wiking-Farias undersökning om jordbruket i Halland (Wiking-Faria, 2010, 58).

Med ett annorlunda strukturerat eller mindre material kan man utmärkt väl *se* hur materialet distribuerar sig under en genomläsning. Enligt ett slags mättnadsprincip fördelar sig uppgifter och data så att de faller in i någon form av kategorier som kan bestämmas av materialet självt eller av de undersökningssyften och frågor forskaren är intresserad av. Detta gäller i synnerhet om materialet erbjuder forskaren bredare strukturer som kan igenkännas och användas som ett slags ledmotiv eller ramberättelse vid kategoriseringen; man är således ute efter det typiska för en företeelse. Till exempel kan ett intervjumaterial analyseras utgående från tematiska helheter eller narrativa kategorier som där kan bilda de grundelement forskaren använder för att greppa materialet och förklara dess innehåll. Den här mättnadskänslan eller *saturationen* vid analys eller genomläsning av ett material används också för att bestämma storleken av ett kvalitativt material. Man samlar material så länge som det inte ger enbart redan känd kunskap. Detta kräver förstås att forskaren har frågeställningarna klara för sig redan i insamlingsskedet (Eskola & Suoranta, 2000, 62 ff).

I den djungel av detaljer som bouppteckningsmaterialet består av blir en sådan överskådande metod svår och ibland farlig. Vid genomläsning och renskrivning fastnar vissa detaljer i minnet och ger efterhand en bild av materialets beskaffenhet som ofta är förenklad, ibland riktig men lika ofta felaktig när man närmare kontrollerar detaljerna. Söker man ett eller ett fåtal spår är metoden användbar – i synnerhet om man kan koncentrera sig på de bredare strukturer materialet kanske kan erbjuda. Men när de undersökta variablerna närmar sig ett hundratal behöver man onekligen hjälp. I denna undersökning bidrog även det faktum att material insamlades också med tanke på eventuella framtida undersökningar – vars frågeställningar kunde vara helt andra – till att en s.k. saturation var svår att uppnå. Snarare var det tillgången till bouppteckningar från undersökningsområdet och tidsfaktorer som bestämde materialets storlek. Däremot har ett slags mättnadsanalys ofta fått företräde när det gäller att välja ut de indikatorer jag använt för de kvantitativa jämförelserna. Likaså har jag haft hjälp av en sådan saturation då jag grupperat föremål och ägodelar i funktionella grupper i de fall bouppteckningarna har upptagit dem under skilda rubriker.

Det tvärvetenskapliga sammanhang som den här undersökningen ingår i har på sitt sätt också dikterat tyngdpunkten för framställningen. Under forskarseminarier och symposier har önskemålet oftast varit att man på ett konkret och sammanfattande sätt ska kunna visa hur bouppteckningarnas föremålsvärld distribuerar sig i undersökningsområdet, var man kan se skillnader och vilka förändringar som sker. I det sammanhanget har jag också använt mig av kvantitativa metoder, dock

av inte allt för avancerat slag. De här metoderna fördjupades gradvis, delvis på grund av önskemål från andra deltagare i projektet. I den slutgiltiga framställningen har jag däremot tonat ned en del av de elementen enligt en modell som beskrivs av H. Russel Bernard (Bernard, 1994, 437). Med tanke på att urvalet av tillgängliga bouppteckningar inte egentligen uppnår de krav man brukar ställa för den sortens statistiska uträkningar, anser jag också att en sådan nedtoning är befogad. En utförligare redogörelse för hur kvalitativa och kvantitativa metoder använts återfinns i kapitel 3.1.

1.5.4 Analyserade bouppteckningar (källmaterialet översiktligt)

De bouppteckningar som använts i den här undersökningen finns tillgängliga i Riksarkivet i Åbo och på Ålands landskapsarkiv i Mariehamn. De finns också arkiverade som fotokopior av originalen vid ämnet etnologi vid Åbo Akademi. Bouppteckningarna har renskrivits i en textbaserad databas med hjälp av databasprogrammet TRIP.¹⁷ Allt som allt renskrevs 315 bouppteckningar vilket motsvarar omkring 1 200 A4-sidor som innehåller sammanlagt ca 100 000 ägodelar. Databasen är källorienterad (source-oriented) och kan därför ta med så mycket som möjligt av texten i originalhandlingarna, kombinerat med en viss automatik för de kvantitativa analyserna. Det som utelämnats är närmast underskriftsdelen av bouppteckningarna med svårbehandlade bomärken. De undertecknade personerna nämns också i inledningen så på ett sätt skulle den här informationen ha kommit med i dubbel upplaga. I enskilda fall har också listor över boets (hand)skrifter utelämnats (bland annat i bu 17).

I ett senare skede har jag extraherat rena sifferuppgifter ur databasen som ställts upp i tabellformat som lämpar sig för statistisk analys med olika statistikprogram.¹⁸ Det här skedet har inneburit jämsides läsning av databasuppgifter och kopior av originalen. Sifferuppgifterna i de kvantitativa jämförelserna står därför inte alltid att finna direkt i databasen.

Efter en gallring av materialet, där jag försökte nå fram till ett så stort antal jämförbara hushåll som möjligt, återstod 151 "aktiva bondehushåll", det vill säga skatte- krono- eller frälsebondehushåll där den

¹⁷Textbaserat program för UNIX och äldre operativsystem, numera ägt och upprätthållet av Tieto-koncernen. Vid tiden för renskrivningen i princip det enda databasprogrammet som kunde ta emot mer eller mindre obegränsade textmängder.

¹⁸Här har jag använt mig av de program som tidvis varit tillgängliga för studerande vid Åbo Akademi, främst SPSS, ursprungligen "Statistical Package for the Social Sciences". En del analyser har också gjorts med Minitab och med det öppna källkodsprogrammet R-system.

person som avlidit ännu var i aktiv ålder och inte tagit sytning. Bonde-söner som ännu inte kan ha övertagit gården har jag också gallrat ut. Det är den här gruppen som utgör huvudmålet för min analys, medan andra sociala grupper som stånds personer, torpare, sytade (inte längre aktiva) bönder närmast beskrivs genom exempel i den löpande texten. Till det här beslutet bidrog det faktum att de andra socialgrupperna finns representerade i ett så litet antal att statistisk analys ter sig meningslös. Man kan dessutom framhäva att bondegruppen är den som under hela undersökningsperioden är bäst representerad i arkiven och därför lättast att samla.

Den ursprungliga avsikten var att använda så "mjuka" metoder som möjligt vid analysen, närmast att se "vartåt det lutade" med ögonmått. Ganska snart stod det klart att det blir mycket svårt att hålla reda på alla variabler och framför allt den stora spridningen i materialet. De siffermässiga uppgifter som jag använt mig av har jag därför behandlat med statistiska programpaket och i viss mån även med kartografisk (GIS¹⁹) analys.

Jag behandlar huvudsakligen dessa siffror som värden på en kvotskala och använder det aritmetiska medelvärdet vid jämförelser vilket kanske är diskutabelt, åtminstone i de fall variationen inom en undersökt variabel är stor. Jag anser ändå att ett aritmetiskt medelvärde är lättare att förstå än medianvärden i det här fallet, i synnerhet som många av variablerna är bråktal redan från början (till exempel "en tredjedels strömmingsnot"). Men eftersom medelvärden kan vara snedvridna på grund av olika extremvärden som kan ingå i urvalet har jag i tabeller och diagram angivit indikatorer för spridningsmått.²⁰ I den löpande texten har jag använt mig av ett mera resonerande och beskrivande förhållningssätt. Då använder jag mig också mer obehindrat av de fyra skärgårdszonerna.

Uppgifterna i bouppteckningarna har jag jämfört så att uppteckningar från 1700-talet jämförs med uppteckningar från 1800-talet i de fyra olika skärgårdszonerna. Eftersom antalet observationer åtminstone på 1700-talet är så pass fåtaliga (49 st.) har jag för de egentliga statistiska jämförelserna över medelvärden med signifikansutslag, som nämnt förenklat zonindelningen så att jag talar om två skärgårdsområden: kust och innerskärgård samt mellan- och ytterskärgård. Den här indelningen motsvarar också bättre den "folkliga" indelningen av skärgården.

Jag är mest intresserad av den egendom som har samband med resursutnyttjandet och har alltså närmast jämfört vilka skillnader som

¹⁹Geographical Information System, av vilka använts närmast Arcview och Qgis.

²⁰Se tabell 3.1 och figur 3.1 på sida 84 för en förklaring om dessa.

förekommit mellan skärgårdsområden när det gäller ägodelar och redskap med anknytning till jakt, fiske, boskapsskötsel och jordbruk. Det finns ett flertal möjligheter till andra undersökningar med hjälp av samma material.

1.6 Avhandlingens uppläggning

Undersökningen är indelad i tre delar enligt en många gånger använd praxis. En *Introduktion* bestående av kapitel ett till tre som presenterar undersökningens syften, källmaterial och diskuterar teoretisk bakgrund och allmän källkritik.

Delen *Bouppteckningarna* presenterar i sex omfattande kapitel hemman och hushåll, värdeföremål och olika delnäringsområden i skärgården så som de kan uppfattas utifrån bouppteckningsmaterialet. Jag börjar med en presentation av hemman och hushåll där det också ingår beskrivningar av värdeföremål. Sedan följer beskrivningen en stig från land ut mot hav och börjar således med jordbruket följt av boskapsskötseln. Därefter följer kapitlet om sjöredskapen och fisket som är den mest omfattande beskrivningen. Här ingår också avsnitt om båtar, och även sjöfart tangeras. Jakt och fångstredskap beskrivs i kapitel åtta där de framstår som tydligt framträdande i utskären i bouppteckningsmaterialet. De övriga näringarna som beskrivs i kapitel nio förekommer i alla skärgårdsområdena men är inte alltid så lätta att finna i materialet. Här ingår också en del iakttagelser kring textilier och kläder.

Kapitlen är i viss mån självständiga så att diskussioner om källkritik som gäller olika föremålstyper tas upp i flera sammanhang, ibland med lite olika resultat. Kapitlen representerar också olika sätt att närma sig källmaterialet ur såväl kvalitativa som kvantitativa perspektiv. Samtliga kapitel är ändå klart empiriska, där också aspekter som inte direkt tangerar undersökningens huvudsyfte – att jämföra olika skärgårdsområden med hjälp av kulturekologiska teorier och perspektiv – tas upp för en diskussion om bouppteckningsmaterialets användningsmöjligheter. Trots att kapitlens uppläggning och metodiska val kan variera på grund av källmaterialets beskaffenhet har jag försökt skapa en viss kongruens genom att gå igenom källmaterialet på ett iterativt sätt i kapitlen. Det innebär också att faktorer där inga tydliga skillnader kan ses mellan jämförda områden ändå tas upp och diskuteras. Att enbart koncentrera sig på intressanta skillnader i människans anpassning i framställningen skulle enligt min uppfattning kunna leda till en vinklad bild med förenklade orsakssammanhang. Jag använder mig av tabeller och grafik för att i någon mån förtäta den kunskapsbas som ligger till

grund för mina argument. Ytterligare hänvisar jag till bilagorna där exempelbouppteckningar, listor och anova-analyser, d.v.s. analyser över varians över medelvärden i materialet ger tilläggsinformation.

Den sista delen *Avslutning* bestående av två kapitel diskuterar bouppteckningarna med ett mer kvalitativt perspektiv och sammanfattar de iakttagelser som gjorts i tidigare kapitel. Undersökningen omfattar en rätt stor samling bilagor av vilka den största är en katalog över använda bouppteckningar förtecknade enligt det nummer som används i hänvisningarna. Bland bilagorna ingår som nämnt ett antal exempelbouppteckningar, uppställda sida vid sida, så att läsaren kan göra jämförelser mellan uppteckningar från olika skärgårdsområden. Samma uppteckningar presenteras också delvis i kapitlen i "Bouppteckningarna".

Kapitel 2

Bouppteckningar som källa

Ett bakgrundskapitel om bouppteckningsmaterial i allmänhet samt en rätt stor sammanfattning över tidigare studier i ämnet där i sammanhanget mer betydelsefulla verk betonats. Avslutningsvis en källkritisk sammanfattning som konstaterar sig ha smittat även de övriga kapitlen.

2.1 Tidigare studier i ämnet

Jag kommer här närmast att redogöra för forskning som använt sig av bouppteckningar som källmaterial. Litteratur gällande olika näringar i undersökningsområdet kommer närmare att tas upp i de enskilda kapitlen 5.2 till 9. Litteraturen i det följande har hjälpt mig att överskådligt bedöma vad man kan förvänta sig att bouppteckningsmaterialet kan användas till. Jag har i viss mån följt samma metoder och försökt använda motsvarande enheter som de som används i flera av de refererade verken i mina egna jämförelser och tolkningar. Givetvis har de flesta författarna också gett värdefulla källkritiska synpunkter som jag kunnat använda mig av.

I Finland har undersökningar med bouppteckningar som källmaterial utförts under större delen av 1900-talet. Redan 1934 framhåller Eino Jutikkala i "Sääksmäen pitäjän historia" att bouppteckningarna utgör ett viktigt material för att komma åt människornas vardag i historiska undersökningar. Främst använder han dem själv för att ta reda på hur man höll boskap på gårdarna (Jutikkala, 1934). Också etnologen Toivo Vuorela har med användning av bouppteckningar gjort en beskrivning av vardagslivet i Suur-Ilmajoki under slutet av den svenska tiden (Vuorela, 1958). Historikern Saini Laurikkala har i ett flertal verk använt

sig av bouppteckningsmaterial från Egentliga Finland. Doktorsavhandlingen "Varsinais-Suomen talonpoikain asumukset ja kotitalousvälineet 1700-luvulla: kulttuurihistoriallinen tutkimus" från år 1947 baserar sig delvis på samma bouppteckningsmaterial som jag själv använt (Laurikkala, 1947). Laurikkala har också behandlat bondeseglationen och boupptecknarna i ett par artiklar (Laurikkala, 1948, 1951). Särskilt hennes artikel om boupptecknarna i Egentliga Finland *Perukirjain laatijoista Varsinais-Suomen maaseudulla 1700-luvulla* i Turun Historiallinen Arkisto 1951, har hjälpt mig med information om boupptecknarnas identiteter och praktiker.

Bouppteckningsmaterialet i Finland har i ekonomisk och källkritisk bemärkelse undersökts av den ekonomiska historikern Erkki Markkanen som var en dominerade gestalt i bouppteckningsforskningen under slutet av 1900-talet. Markkanen har främst intresserat sig för utvecklingen av förmögenhet och välstånd bland Finlands befolkning, men han har också undersökt bouppteckningarnas historia och deras representativitet för befolkningen i flera studier (Markkanen, 1978, 1980, 1988) som det finns skäl att återkomma till också i den här undersökningen. Vid Helsingfors universitet utvecklades under 1960-talet flera projekt där bouppteckningarnas innehåll undersöktes ur ett kvantitativt perspektiv. Främst intresserade man sig för inredning och möbler och gjorde jämförelser över utvecklingen av dessa på olika orter i Finland, dock inte i Egentliga Finland och Åland som ansågs delvis täckta av Laurikkalas undersökningar (Mäntylä, 1988, 24). Etnologen Leena Sammallahti som deltog i ovan nämnda undersökningar vid Helsingfors universitet har också använt sig av bouppteckningar i sin egen forskning. Hon konstaterar i sin doktorsavhandling om vaggor i Finland att vaggan är ett föremål som vanligtvis "ärvs" av yngre generationer långt innan de kan tas upp i den äldre generationens bouppteckningar, vilket kan förklara varför de är relativt ovanliga i uppteckningarna (Sammallahti, 1980, 204 f). Här finns ett argument som ofta tas upp när det gäller "saknade" föremål i uppteckningarna.

Etnologen Anna-Maria Åström har använt bouppteckningar som ett av sina källmaterial i sin undersökning om herrgården som samhälle i Savolax 1790-1850. Hon använder materialet som en kvalitativ källa för hur föremålspopulationen eller "den minsta gemensamma föremålsrepertoaren" i herrgårdarnas ägo genom tiden förändras. Hon analyserar också hur föremålens plats varierar samt hur detta belyser andra kulturella förhållanden och förändringar i mikrosamhället. Åström visar också på hur man kan använda sig av en annan uppdelning av föremålens karaktär och rumsliga tillhörighet än den som används i själva bouppteckningarna (Åström, 1993, 94 ff).

I sydvästra Finlands skärgård har Ulla Jansson gått igenom ett stort antal bouppteckningar efter torpare från Åland och kunnat konstatera att bouppteckningarna här ger en bild av relativt välmående torpare, med förbehåll för att de fattigaste torparna kanske inte återfinns i bouppteckningsmaterialet (Jansson, 1962). Historikern Beatrice Moring använder sig också av bouppteckningar som kompletterande material i sina befolkningsstudier i Åbolands skärgård där hon bland annat visar på den relativt sena familjebildningen i skärgårdsområdet, i synnerhet bland torpare (Moring, 1989, 1994). Etnologen Ragna Ahlbäck använde sig i viss mån av bouppteckningsmaterial i sin doktorsavhandling om Kökar (Ahlbäck, 1955), men förlitade sig mera på annat domboksmaterial och muntliga uppgifter av informanter. Likaså har etnologen Kustaa Vilkuna i sitt – här mycket citerade verk – *Varsinais-Suomalaisten kansanomaisesta taloudesta* närmast använt bouppteckningar för exemplifiering, även om det framgår att han gått igenom ett stort antal (Vilkuna, 1935a, 1935b). Ett gediget forskningsarbete där bouppteckningar ingått har också Hjärdís Dahl utfört och där har särskilt *Högsäng och klädbod* (1987) använt materialet gällande textilier i bondesamhället. Etnologen Nils Storå vid Åbo Akademi som ursprungligen initierade den här undersökningen har förutom sina andra omfattande undersökningar om resursutnyttjande och skärgårdsmiljö (Storå 1993a-d) också använt samma bouppteckningsmaterial som jag i flera artiklar och monografier, men våra sätt att använda materialet är ganska olika i att de närmast syns som exempel i Storås forskning (Storå, 1998a, 2003).

I nordiska sammanhang kan man inte undgå att nämna etnologen Nils-Arvid Bringéus som gjort flera undersökningar med bouppteckningar som källa till exempel *Järnplogen som innovation* (1970b [1962]). Mest citerad torde ändå hans artikel (ursprungligen hans installationsföreläsning) *Bouppteckningar som etnologisk källa* från år 1970 vara, som på ett sammanfattande sätt tar upp uppteckningarnas fördelar och nackdelar som källmaterial. Bringéus går också detaljerat igenom vilka forskare i Danmark, Sverige och Norge som tidigt använt sig av bouppteckningar som källmaterial (Bringéus, 1970a).

Efter Bringéus har också Carl-Johan Gadd (Gadd, 1980, 1983, 2000, 2009) och Mats Morell (Morell, 2001; Larson et al., 1997) använt sig av stora bouppteckningsmaterial vid undersökning av särskilt agrarbefolkningens ekonomiska villkor under 1700- och 1800-talen. Materialet har också kommit till användning i översiktsverket *Det svenska jordbrukets historia* (1998-2002), där båda varit medförfattare. Jan Kuuse har koncentrerat sina undersökningar om jordbrukets mekanisering och konsumtionsvanor till sent 1800-tal och till 1900-talet (Kuuse, 1969, 1970 a, b, 1974). Anu-Mai Köll har i sin avhandling *Tradition och reform i Västra*

Södermanlands jordbruk 1810-1890 (1983) granskat jordbruksreformerna ur ett konfliktperspektiv. Hon använder sig av bouppteckningar för att studera förändringarna i jordbrukets teknik och indelar då redskapen i grupperna "traditionsredskap" och "reformredskap". Särskilt utvecklingen av plogar och harvar så som den återspeglas i bouppteckningarna har intresserat henne. Hon jämför innehavet av jordbruksredskap i bouppteckningar uppgjorda efter olika befolkningsgrupper där godsägare, bönder, landbönder och torpare ingår. Hon har också intresserat sig för skuldförbindelserna som de framgår i bouppteckningarna (Köll, 1983, 63; 87; 95 f; 143).

Kulturgeografen Christer Persson har använt bouppteckningar som ett källmaterial i sin brett upplagda studie över familjejordbruket i Locknevi socken i norra Småland under 1800-talet. Närmast när det gäller boskapsbeståndet behandlar Persson ett liknande urval bouppteckningar som det jag har använt (Persson, 1992, 125 f). Agrarhistorikern Carin Israelsson behandlar i sin avhandling *Kor och människor. Nötkreatursskötsel och besättningsstorlekar på torp och herrgårdar 1850-1914* bland annat nötkreatursbesättningarnas storlek baserat på flera källmaterial som jämförs med varandra. Hon konstaterar att bouppteckningarna i jämförelse med frågelistmaterial ger en bild av kreatursägandet där mindre bestånd – hushåll med en till två kor – framträder som relativt vanliga. Frågelistsvaren, liksom den officiella statistiken, framhäver istället större bestånd med fem till nio kor som den vanliga formen (Israelsson, 2005, 95, 109). Marie Ulväng har använt sig av bouppteckningar i sin avhandling *Klädeekonomi och klädkultur* (2012) som behandlar böndernas kläder i Härjedalen under 1800-talet, där hon också källkritiskt behandlar bouppteckningarnas värde för forskningen.

Inger Kuoljoks rapport *Nordsvensk älvdalskultur. En etnologisk rapport från Lule älvdalsprojektet* från 1985 har haft betydelse, eftersom den använder sig av en liknande komparativ metod som jag tillämpar i den här undersökningen. Kuoljok jämför också föremålsbeståndet i bouppteckningar (ca 200 st) i tre "zoner" – fjällområdet, inlandszonen och kustzonen – för att se hur det skiljer sig i olika miljöer med skilda ekologiska förutsättningar (Kuoljok, 1985). Kuoljok hittar stora skillnader mellan föremålsbeståndet gällande resursutnyttjande i de olika zonerna där fjällzonen är helt dominerad av renskötseln. Men också inom zonerna finns det skillnader mellan olika befolkningsgrupper, i inlandszonen till exempel mellan samer och nybyggare (Kuoljok, 1985, 84, 94, 96).

Historikern Pablo Wiking-Faria använder i sin omfattande forskning kring lantbruk och även i sin avhandling *Freden, friköpen och järnplogarna* från 2010, bouppteckningar som ett av de viktigare källmaterialen.

Wiking-Faria undersöker särskilt drivkrafterna bakom "den agrara revolutionen" från 1700-talets senare del framåt 1800-talet. Han riktar kritik mot tidigare jordbrukshistorisk forskning som framhåvt att nyheter och utveckling i jordbruket framför allt skulle ha gynnats av att samhällets förändring skedde enligt en "ovanifrånteori". Enligt denna skulle ståndspersoner, storgodsägare, hushållningssällskap etc. ha visat exempel och bland annat därigenom genomdrivit jordbruksreformer, infört revolutionerande ny teknik och nya metoder som en konservativ bondebefolkning efterhand motvilligt anammat. Wiking-Faria förespråkar istället en "underifrånteori", där bondebefolkningen genom en bondevänlig politik kunde friköpa sin jord och därigenom bättre planera sin verksamhet. Han hävdar att den här *bonderationaliteten* i sig gjorde att många av nyheterna accepterades och i själva verket kanske var en av de viktigare drivkrafterna i hela processen (Wiking-Faria, 2010, 28). Å andra sidan kan *bonderationaliteten* också tillåta hålla kvar äldre jordbruksmetoder, till exempel "svältfödning" av kreaturen, som enligt Wiking-Faria helt enkelt är "rationell", trots den negativa gestalt som tilldelats den av historieskrivningen (Wiking-Faria, 2010, 280-281).

Wiking-Farias bouppteckningar från Halland är uppdelade enligt nio undersökningsperioder (i stort sett 20-årsperioder från 1740-1900). Uppteckningarna är också hämtade från nio orter i Halland, där Wiking-Faria ytterligare delar upp uppteckningarna i grupper baserade på om ortens jordbruk är dominerat av storgods eller drivs av självägande bönder. Enligt en strävan att ha minst 25 uppteckningar per grupp landar han på 2035 stycken uppteckningar. Med det antalet måste man göra ett urval av undersökta variabler och bland annat handredskap har utesluts. Wiking-Faria undersöker jordbrukets utveckling utgående från flera "enfrågeteorier": Skiften, folkökning, storbondeteorin, marknadens roll, sädesspriser, naturfaktorer och slutligen "Freden, vaccinen och potäterna". Han avfärdar hypotetiskt de flesta som drivkrafter, men behåller freden och naturfaktorerna (stenighet) och marknadsfaktorer efter 1850-talet (Wiking-Faria, 2010, 34). De många undersökningssorterna delar han också in i fyra landskapstyper eller "bygder" enligt naturgeografiska kriterier: Norra Hallands mellanbygd, inre Hallands skogsbygd, mellersta Hallands slättbygd och södra Hallands slättbygd (Wiking-Faria, 2010, 58). Inte helt olikt de fyra zonerna i den här undersökningen, men det maritima inslaget är minimalt medan naturfaktorerna annars tangeras.

Också etnologen Anders Perlinge med en ekonomisk-historisk inriktning, talar för en användning av bouppteckningsmaterial både i en närläsande kvalitativ kontext där man ändå borde uppmärksamma också de kvantitativa möjligheterna (Perlinge, 2017, 89-91). Han anser dock att ett bouppteckningsmaterial kan vara svårt att använda för att

berätta någonting om den levande befolkningen eftersom "människor inte dör på ett systematiskt sätt", det vill säga utan snedvridningar gällande ålder, kön eller social tillhörighet. Här framkommer ett av de källkritiska huvudargumenten för att undersökta bouppteckningar inte representerar den riktiga "levande" befolkningen (se kapitlet om källkritik i avsnitt 2.3 på sidan 68), utan kräver kompenserande metoder för att kunna återspegla en "verklig" utveckling (Perlinge, 2017, 92). Perlinge diskuterar mest förhållanden kring tillgångar och skulder i ett makroperspektiv där de kan kopplas till förändringar i kreditsystem. Där är jag beredd att hålla med om att särskilt fordringar och skulder i bouppteckningar är ett kvistigt problem där "kompenserande" metoder säkert krävs. Något om dessa också framöver. Själv är jag kanske lite kritisk till att alltid se bouppteckningarnas innehåll som de "dödas egendom" då kopplingen till arv och fortsatt användning ändå är så stark. Men i allmänna drag tänker sig Perlinge (utgående från metodutvecklarer Alice Hanson Jones, se diskussionen på sidan 57) ändå att man med olika metoder kan använda sig av bouppteckningsmaterial i allt från kvantitativa massundersökningar till mer begränsade urval ända ned till fallstudier (Perlinge, 2017, 97). Perlinge gör också på en mer lokal nivå jämförelser över egendom med anknytning till jordbruket (dragdjur, årder, plogar och vagnar). Jones metod med viktning tas i bruk för att höja sig från en arvlåternivå – den empiriska nivån, "de döda" – till en analytisk nivå där den "levande" befolkningens innehav av egendom rekonstruerats på basis av befolkningsstatistik och dödssiffror. I praktiken är det ett sätt att komma åt åldersproblemet i bouppteckningsmaterialet genom att vikta yngre årsklasser högre (Perlinge, 2009, 294 ff). Metoden är intressant men kräver naturligtvis tillgång till bra befolkningsstatistik och tidsmässigt mer samlade urval än vad den här undersökningens uppdelning enligt århundraden tillåter.

Också i Norge har samernas egendom i bouppteckningarna undersökts av A. R. Nielssen särskilt med hänsyn till renägandet (Nielssen, 1984, 1986), medan Fartan Valen-Sendstad använt bouppteckningsmaterial för sin genomgång av jordbruksmaskinernas utveckling på den norska landsbygden åren 1800-1850 (Valen-Sendstad, 1964). Alan Hutchinson har också kritiskt betraktat bouppteckningarnas källvärde bl.a. i artikeln *Skifteprotokoller. En kilde til studier i materiell kår*. Han manar till försiktighet särskilt när det gäller föremål av litet ekonomiskt värde och även gällande smådjur som höns (Hutchinson, 1993). Bland danska forskare bör man nämna Bjarne Stoklund som använt bouppteckningar bl.a. i sina studier om ösamhället på Læsø (Stoklund, 1976, 1985). Historikern Martin T. H. Bork har i bouppteckningsmaterial undersökt materiella statussymboler hos bönder i Skafterup på Själland under 1700-talet. Han

ser bland annat gällande böndernas sängkläder och inredningstextilier starka tecken på att dessa uppfattades ha också ett symboliskt innehåll (Bork, 2002, 288 ff).

Forskningen kring bouppteckningar i Estland fick ett uppsving då arkivmaterialet igen blev tillgängligt efter att ha förts till Tyskland under andra världskriget. Professor Raimo Pullat har forskat i bouppteckningarna efter tyska köpmän i Tallinn under 1700-talet (Pullat, 1997, 2002). Bouppteckningar efter "vanliga" estniska bönder är däremot ovanliga eftersom de under lång tid var livegna och därför snarast upptogs som egendom i bouppteckningar på de större godsens.

Den internationella konferens om bouppteckningsmaterial som forskningskälla som arrangerades 1980 i Wageningen i Holland utredde särskilt källkritiska aspekter och presenteras mer utförligt i kapitlet om bouppteckningar som forskningskälla (van der Woude & Schuurman, 1980). Bland annat framgår att forskningstraditionen med bouppteckningar som källa verkar ha de äldsta anorna i Frankrike där man publicerade undersökningar redan på 1890-talet. Tre framträdande intresse-riktningar presenteras som dominerat i undersökningarna: Lantbrukets strukturer och utveckling, distribution och innebörd av förmögenhet (wealth) samt studier av materiell kultur (van der Woude & Schuurman, 1980, 2 ff). Den första och tredje inriktningen dominerar i den här undersökningen medan förmögenheten behandlas mera kortfattat.

Den materiella kulturen har med användning av bouppteckningar undersökts särskilt i Tyskland, speciellt i den krets från Münster som uppstått kring etnologen Günther Wiegmann. Här har både materiella studier gällande både stads- och landsbygds- miljöer dominerat, men också metodiska resonemang har behandlats flitigt av Uwe Meiners, Ruth E. Mohrmann och Klaus A. Roth (Wiegmann, 1982; Meiners et al., 1980; Meiners, 1990; Mohrmann, 1980a; Mohrmann, 1980b; Roth, 1980b). Peter Borscheid använde sig också tidigt av ett mycket stort antal bouppteckningar i sina socialhistoriska undersökningar om familjeförhållanden i Tyskland från slutet av 1600-talet till 1900-talets början (Borscheid, 1980). Hildegard Mannheims kommenterar källkritiskt användningen av bouppteckningar med en undersökning av "mallar" som i Tyskland kunde användas som hjälpmedel under uppgörandet av uppteckningarna (Mannheims, 1991).

Andrea Hauser undersöker i sin monografi *Dinge des Alltags* från 1994 en by i Schwaben genom att granska dess föremålskultur. Hon använder sig av flera olika källmaterial och inventarieförteckningar, där bouppteckningarna också har en stor roll. Bysamhället studeras ur flera synvinklar, till exempel boende och livsstil i olika samhällsgrupper från slutet av 1600-talet in på 1900-talet (Hauser, 1994). Hon återkommer

senare till bouppteckningsmaterialet med en mera genusinriktad synvinkel i samlingsverket *Geschlecht und Materielle Kultur* (Mohrmann & Hartmann, 2000) där hon intresserar sig för hur och vilka ägodelar kvinnor och män ärver (Hauser, 2000). Etnologen Eva Habel undersöker också bouppteckningarnas (och andra inventarieförteckningars) användbarhet som källa för att undersöka föremålskultur under en historisk period i sin monografi *Inventur und Inventar im Pfleggericht Wassburg* från 1997. Hon fäster sig vid att vissa ägodelar inte behöver räknas upp i de bayerska uppteckningarna. Bland annat allt som hålls fast av "Nagel und Pandt" hör till huset och antecknas endast i undantagsfall. Å andra sidan räknar uppteckningarna här upp ägodelarna enligt rumsindelningen och ger på så sätt en god bild av boendemiljön (Habel, 1997, 217 ff).

I England, USA och Kanada har man också kombinerat historiska arkeologiska undersökningar med genomläsning av bouppteckningar från utgrävningsplatsen. På det här sättet har man försökt jämföra till exempel hur stora kreatursbesättningar som kan ligga till grund för ett bevarat benmaterial, men också konstaterat att en del föremål som bevarats som artefakter inte tycks ha tagits med i uppteckningarna eller åtminstone verkar finnas i mycket högre grad som jordfynd (Bowen, 1978; Bedell, 2000, 224).

I England har det under 2000-talets första år publicerats flera stora undersökningar där bouppteckningar står för huvuddelen av forskningsmaterialet. En del av forskarna deltog redan i bouppteckningskonferensen i Wageningen 1980 (se ovan). Mark Overton har lett projekt där över 8 000 bouppteckningar renskrivits och införts i datafiler för att underlätta analys som främst gällt produktion och konsumtion i engelska hushåll från 1600-talet in till mitten av 1700-talet. Ett så stort material ger många möjligheter till att utnyttja kvantitativa metoder som skulle te sig ganska pretentiösa med mindre materialmängder. Till exempel kan man "med stor säkerhet anta" att vissa uppteckningar gjorda efter personer i en bestämd yrkesgrupp är bristfälliga eller defekta, om de saknar vissa ägodelar i sitt innehåll, och välja bort de här när man gör jämförelser som gäller dessa ägodelar. Det gör förstås också att man inte hela tiden använder samma urval i sina jämförelser, vilket leder till andra problem. Här har jag själv i kapitlet om sjöredskap och fiske (kapitel 7 på sidan 219) gjort ett motsvarande metodval och jämför enbart bouppteckningar som innehåller sjö- och fiskeredskap.

Overton anser att bouppteckningarna i England uppgjorts i högre grad för de lite mer bemedlade men åldersstrukturen är rätt jämnt fördelad med en framträdande andel folk i en arbetsför ålder. Kvinnor är däremot klart underrepresenterade. I allmänhet tycks uppteckningarna

i England lämna bort en betydande del av egendomen (här tror jag vi är lite bättre lottade i Finland) (Overton et al., 2004, 21, 24-25, 31).

Det har även utkommit större översiktsverk där man skärskådar bouppteckningarna som källa för forskning i engelsk historia. I "When Death Do Us Part" från 2004, skriver forskare med skilda förutsättningar både om kvalitativ och kvantitativ forskning på basen av bouppteckningar och testamenten som ofta är kombinerade (Arkell et al., 2004). Också i den här skriften bidrar Mark Overton med en undersökning om priser i bouppteckningarna, där han tar upp den envisa uppfattningen att det uppskattade värdet för egendomen i bouppteckningarna är "hopplöst undervärderat", vilket lett till att många forskare helt låtit bli att använda sig av pengavärdet i sin forskning. Han anser att de i själva verket kanske ger en god bild av hur man såg på priserna under äldre tider och att en konstant nedskrivning av värdet i bouppteckningar inte skulle ha varit hållbart i system som ofta begagnade sig av auktioner och betalningar av skulder med ägodelar. Att värdeuppskattningarna är något lägre än de som kan hittas för varor i andra källor kan närmast förklaras med att de alltid är "begagnade" när de värderas (Overton, 2004, 123-124, 141).

Den materiellt inriktade historikern Giorgio Riello försvarar bouppteckningarnas ställning som källmaterial och hävdar att deras subjektivitet egentligen är en styrka istället för den objektivitet som tidigare brukade åberopas speciellt av historiker. Han ser bouppteckningar som subjektiva representationer i vilka ingår både samhälleliga och lokala mönster och narrativer (Riello, 2013, 135-136). En tolkning inte helt obesläktad med den "lokala bild" jag talat om ovan (se avsnitt 1.4.2 på sidan 31).

I USA tycks bouppteckningsforskningen vara relativt utbredd och täcker breda ämnessfärer med allt från utpräglat kvantitativa undersökningar om förmögenhet på 1700-talet där även slavägandet ingår, till undersökningar baserade på ett mycket mindre men desto mer utförligt presenterat material.

Alice Hanson Jones gjorde på 1970-talet och i början av 1980-talet brett upplagda undersökningar över förmögenheten (wealth) i de amerikanska kolonierna under tiden strax före det amerikanska frihetskriget. Hon jämför egendomen i bouppteckningar efter "fria vita män" år 1774 och kan genom omfattande statistisk behandling ta fram estimeringar över samlad förmögenhet för alla tretton kolonier som hon dessutom jämför med situationen i samma områden 1973 (Jones, 1980, 239 ff). Hon redogör omständligt för sin metod men får också en hel del kritik av samtida historiker som bland annat tycker att det blir för mycket metoddiskussion och att man hellre sett en mer sammanfattad redovisning av

”resultaten” (Conlin, 1981). Kritikerna oroar sig också för Jones användning av uttryck som ”min tolkning är” och ”enorma praktiska problem” samt framför allt för hennes metod att ”vikta” bouppteckningarnas uppgifter för att göra dem jämförbara (Ernst, 1982, 275). Möjligtvis ser vi i kritiken en konfrontation mellan olika traditioner inom historieskrivning där kliometri uppfattas som en för läsaren monstruöst krävande läsning jämfört med vad ”resultaten” är. Jones rör sig i ett slags ekonomiskt makroperspektiv som jag själv sett som liggande bortom den här mer lokala undersökningens horisont. Problemen med en omständligt refererad metod känner jag däremot igen.

Carol B. Stapp har undersökt ett tiotal bouppteckningar efter svarta medborgare i Boston på 1840-talet. Hon konstaterar att uppteckningarna som sådana är en fascinerande läsning som även i mindre antal kan ge fördjupande insikter i det förgångnas mikrokosmos. Även om man uppfattar bouppteckningar som ett slags ”tidskapslar” från en annan tid, kan de kanske inte direkt användas för att få svar på de frågor man främst vill ställa. Hon ifrågasätter starkt bouppteckningarnas värde för kvantitativa studier p.g.a. att de *inte* innehåller hela den materiella egendomen som man vanligen föreställer sig. Hon tycker sig däremot genom närläsning av ett begränsat antal uppteckningar kunna skönja en bild av en välorganiserad samfällighet och ett nätverk av människor som kämpar för sin existens i Boston före det amerikanska inbördeskriget (1861–65). Denna samfällighet är bestående och visar också på en kontinuitet gällande det materiella arvet (Stapp, 1993, 159 f). Andra amerikanska forskare har också pekat på att bouppteckningarna som individuella helheter alltid är en rikare källa än när de reduceras till siffror för statistisk behandling, även om de inte ställer sig främmande för att en sådan analys också kan vara berättigad (Bedell, 2000, 240).

De tidigare undersökningarna ger således ett intryck av att forskarna tidvis betonar bouppteckningsmaterialets stora möjligheter att ge information både genom kvantitativt inriktad forskning och genom mer på närstudier inriktade metoder. Ställvis ser man ändå en viss resignation inför det stora materialet och de källkritiska problemen. Men som en vågrörelse tycks också ny optimism framträda inför nya metodmässiga, tekniska landvinningar eller innovativa sätt att använda uppteckningarna.

Under den tid jag ägnat mig åt forskning med bouppteckningar som källmaterial har jag naturligtvis påverkats och inspirerats av de nyare undersökningarna som använder bouppteckningsmaterial och ibland har de också gett mig en bekräftelse på att jag gjort användbara metodiska val. De undersökningar som gjorts i England under 2000-talets första årtionden har här haft en roll, särskilt då det gäller att ge

en försäkran om att bouppteckningsmaterialet faktiskt är användbart (Overton et al., 2004; Overton, 2004; Arkell et al., 2004), även om de i kvantitativt hänseende använder sig av betydligt större material. Men också i nordisk forskning har jag kunnat göra en del jämförelser till flera undersökningar under de senaste åren (se till exempel tabell 6.6 på sidan 201) (Israelsson, 2005; Ulväng, 2012).

Då det gäller att omfatta den materiella omvärldens allmänna betydelse som ramverk för människors liv och beteenden har jag tagit del av en del litteratur som den s.k. "Material turn" inom antropologi och besläktade vetenskapsgrenar medfört på 2000-talet. Antropologen Daniel Miller, särskilt i sin sammanfattande bok *Stuff* (2010), rör sig mest i vår egen tid men kan genom exempel från olika kulturella miljöer beskriva hur djupt det här ramverket påverkar tankar och handlingar som i sin tur inverkar på den materiella kulturens utveckling. De här teorierna medverkar ändå mest som ett bakgrundsbrus utanför huvudsyftet i undersökningen.

Otaliga gånger har jag också fått återvända till Nils Arvid Bringéus essä från 1970 som redan omnämnts (Bringéus, 1970a). Den korta texten framstår på många sätt fortfarande som en visionsfull sammanfattning om bouppteckningsmaterialets möjligheter och begränsningar.

2.2 Historia, funktion, struktur

En bouppteckning är en redovisning av en avliden persons fastigheter, lösöre, ekonomiska tillgångar och skulder. Förfarandet har dock varierat och det har till exempel inte varit så allmänt att fastigheter tecknas upp i Finland. Bouppteckningar har gjorts också vid flera andra tillfällen bland annat efter konkurser och boskillnader (Bringéus, 1970a, 3). Även vid obotliga sjukdomsfall hände det att man gjorde en bouppteckning med "arvsdelning". Bouppteckningar har också kunnat uppgöras efter ett gift pars död d.v.s. uppteckningen gäller då för båda parterna.

Det finns exempel på bouppteckningar redan från slutet av 1400-talet, då det oftast är fråga om förteckningar för att underlätta arvskiftet efter mer bemedlade personer i samhället. Som den första egentliga bouppteckningen i Finland brukar man räkna uppteckningen av Fru Margareta Slattes egendom från Brödtorp i Pojo 1530 (Markkanen, 1988, 12).

Redan i Magnus Erikssons landslag från mitten av 1300-talet finns det noggranna föreskrifter för hur arvsdelningen ska gå till (till exempel regler om änkans fördel). Föreskrifterna går förmodligen tillbaka på ännu äldre muntligt traderade förlagor. Det var för att kunna följa dessa

regler, i synnerhet när det gällde att skifta stora lantegendomar som man började upprätta dokument, ofta under benämningen arvskifte, förlikning eller "arrförening". Även benämningen Inventarium förekom. Fattigvården omstrukturerades småningom efter reformationen, och efter flera förändringar under 1600-talet antogs slutligen en fattigvårdsförordning år 1698. I den bestämdes att 1/8 procent av dödsboets slutliga värde skulle betalas till fattigkassan. Den som fick arv genom testamente skulle ge 1/2 procent av värdet till de fattiga. Härefter blev man således tvungen att göra upp dokument vid arvsdelning, och det är efter detta år lättare att hitta bouppteckningar också efter "vanliga" människor (Markkanen, 1988, 12 ff).

I 1734 års lag kom sedan dessa bestämmelser att ingå, men det är egentligen först efter ca 1750 som bouppteckningar börjar uppgöras i större mängd. Vanligtvis uppgjordes bouppteckningen av två eller tre män. De var i de flesta fall nämndemän, oftast från trakten, och en skrivare som skötte själva uppteckningen. Under 1700-talet var skrivaren ofta en utbildad person, ämbetsman eller student, men under 1800-talet kunde vem som helst som var skrivkunnig uppgöra bouppteckningen. Nämndemännen kände till praxis vid bouppteckningar och skötte alltså värderingen av föremålen (Gadd, 1980, 232). Nämndemännen och skrivaren fick ett arvode i procent efter bouppteckningens slutsumma (Bringéus, 1970a, 4).

Andra närvarande vid förrättningen var änklungen, änkan eller äldsta barnet som uppgav egendomen för nämndemännen, och de andra barnen. Ifall det fanns omyndiga barn hade dessa en tillförordnad förmyndare för att bevaka deras rätt. Förmyndaren var oftast en släkting från den avlidna förälderns sida. Fanns det gifta döttrar bland arvingarna var svärsönerna också närvarande. I bouppteckningen skulle allting, löst som fast upptecknas. I praktiken förekom dock vissa undantag. Undantagens art varierade och sammanhängde med tidsskedet och den ort man befann sig på (Bringéus, 1970a, 5). I den här undersökningens material är det till exempel vanligt att hemmanet inte upptas i bouppteckningen vilket leder till omfattande beräkningar vid jämförelserna (se avsnitt 3.1.3 på sidan 86). Enligt lag hade också den överlevande änklungen eller änkan rätt till en fördel av oskiftat bo (1/20 del av boet), vilken kunde bestå av en säng med tillhörande sängkläder etc. (Gadd, 1980, 232 f). Denna fördel upptecknas inte heller alltid i bouppteckningen. Änkans/änklungens kläder upptecknas också på varierande sätt. På vissa håll kunde det finnas varierande praxis med olika gåvor, ofta en ko som skulle ges åt prästen som betalning för begravningen. De här fallen dokumenteras inte alltid i bouppteckningen och tydligt framgår

traditionen bara i tre av uppteckningarna i undersökningsmaterialet (Vilkuna, 1989).

En kopia av bouppteckningen lämnades in till häradsrätten utom i de fall den avlidna tillhörde adeln, då bouppteckningen lämnades in till respektive hovrätt. Några egentliga föreskrifter om redovisningsförfarandet utom de som förekom i själva lagtexten fanns inte, men efter hand har vissa mönster bildats (Bringéus, 1970a, 4 f). 1734 års lag bidrog också med sin ordföljd till att en viss struktur började följas. Dessa modeller varierar också i tid och rum. En finsk bouppteckning från detta undersökningsområde kan man vanligen uppdelas i följande avdelningar:

A. En *introduktion* där man räknar upp viktig information i form av

- Datum för bouppteckningen
- Boutredaren (oftast "undertecknad"), nämndemännen eller "gode männen" och deras hemort
- Härad, socken, kapell, by, hemman (inte alltid alla uppgifter)
- Den avlidnes namn, "yrke"
- Dödsdatum (inte alltid)
- Den avlidnes ålder (sällan, då enbart för mycket unga personer)
- Änkan/änklingens namn
- Barnens namn, ibland ålder, i synnerhet om de är omyndiga
- Barnens förmyndare, ifall omyndiga
- Svärsönernas namn ifall de varit på plats
- Diverse förklaringar om att änkan/änklingen uppmanats att rätt och riktigt uppgiva egendomen

Inledningen skrivs i fri textform och brukar rätt ofta innehålla överstrykningar och noter samt kommentarer i marginalerna. Särskilt gäller det här ifall det är fråga om koncept som lämnats till arkiven. Trots att texten kan te sig ganska oredig på grund av de ovannämnda orsakerna, brukar den gå att tyda eftersom innehållet ändå är rätt schematiskt uppställt. Skrivaren brukar ofta framgå endast som undertecknad. Om man vill ta reda på hans namn får man alltså gå till slutet av bouppteckningen. Innehållet i inledningen brukar bestå av de ovan uppräknade elementen men de framläggs i olika varianter som i en del fall kan spåras till enskilda skrivare. Vidare brukar det i bouppteckningens övre kant finnas några anteckningar om när den anlänt till häradsrättens arkiv. Vid inbindning har man senare också satt in diverse sid- eller foldernummer.

B. En uppräknings av egendomen. Texten övergår här i de flesta fall från fri text till kolumner. För de allra äldsta bouppteckningarna behöver det här inte gälla. Även när det gäller en beskrivning av fastigheter brukar man använda sig av en mera fri text. I en typisk bouppteckning från 1700-talets senare hälft delas egendomen in i grupper efter material. Det här är den överlägset vanligaste typen av uppdelning i Finland. Både i Sverige och Finland kan man också hitta en uppdelning efter rum, d.v.s. var föremålet förvaras (Bringéus, 1970a, 6). Det här tycks också vara den vanligaste formen bland annat i England (Garrard, 1980, 61).

Under 1800-talets lopp blev bouppteckningarna i Finland småningom mindre noggranna. Man började föra samman föremål i allt mer osammanhängande grupper och slutligen frångick man ofta all uppdelning. Det är då inte omöjligt att man egentligen följt typen för rumsindelad uppteckning, dock utan att man nämnt vilka rum det är frågan om. Det var antagligen bekvämast att uppteckna föremålen rum efter rum utan att bry sig om material eller användning. Också under 1700-talets slut när bouppteckningarna var som mest detaljerade kunde uppställningen av uppteckningarna variera något, men största delen av uppteckningarna gjordes enligt följande modell:

1. Fastigheter. Här kan man förvänta sig att gårdens byggnader räknas upp. Detta sker också i vissa fall, men vanligt är också att man anger hemmanets mantal, varpå följer en kort beskrivning av skog, odlingsmark och fiskevatten samt slutligen vad de värderats till. I ett mycket stort antal bouppteckningar bortlämnas den här punkten eller kommer sist som en lakonisk kommentar i stil med "hemmanet värderades till: " När det gäller större egendomar räknar man ibland upp flera andra gårdar och egendomar samt t.o.m. gravplatser under den här rubriken. "Fast egendom" är ett annat uttryck som används. I de fall man beskriver en gårds byggnader händer det också att några möbler följer med under samma rubrik, till exempel sängar och någon gång bord (bu 58). I ett stort antal fall sker ingen värdering alls under den här rubriken (till exempel när det gäller kronobönder som egentligen inte ägde sin jord).

2. Kontanta penningar. Rubriken står ofta som första rubrik eftersom fast egendom lämnats bort. Kontanterna räknas upp enligt: sedlar, plåtar o.s.v. Även pengar som funnits på banken uppges (men inte alltid just här). Eftersom penningräkningen förr följde andra system har pengarna adderats och värdet ges enligt den myntfot bouppteckningen i övrigt följer. Rubriken skrivs ofta ut även om

inga kontanter funnits. Man har då under rubriken skrivit till exempel "finns intet".

Senast efter den här rubriken börjar uppteckningen löpa i kolumner. Föremålet (med angivet antal) finns längst till vänster, sedan en kolumn för föremålets värde följt av en kolumn för undergruppens sammanlagda värde och längst till höger finns en transportkolumn som anger penningssumman per sida.

3. **Guld- och silverföremål.** De här grupperna kan antingen vara separata eller hopslagna. I fattigare hemman saknas ofta den förstnämnda helt och inte sällan även den andra. Däremot kan man i bouppteckningar efter rikare personer dela upp grupperna i ännu flera undergrupper som juveler, pärlor o.s.v. I en del fall beskrivs föremålen mycket noggrant enligt utseende och med angivande av ingraverade monogram, men vanligare är en enkel beskrivning i stil med: "en gammal silverbägare, en nyare D:o" etc. Man kan här nämna att bouppteckningarna från undersökningsområdet ofta nämner fickur av silver, något som enligt Bringéus är mycket ovanligt i Sverige, eftersom de ofta skänktes bort vid dödsbädden (Bringéus, 1970a, 5).
4. **Kopparföremål.** Här omtalas den under husbehovsbränningens tid nästan obligatoriska brännvinspannan med hatt och pipor. Även mindre föremål som kittlar och fotpannor brukar uppges. Rätt ofta ger man också föremålets vikt och gängse värde per viktenhet. Emellanåt uppges också mässingsföremål och andra metallföremål under den här rubriken.
5. **Tennföremål.** Tennföremålen innefattar stop, flaskor, tallrikar och någon gång en ljusstake. Stop och flaskor beskrivs enligt storlek: halvstops-, kvarters- och liknande. Någon gång anges om det är frågan om slätt-, hammar-, engelskt eller svenskt tenn.
6. **Mässings-, bleck- och malmföremål.** Dessa föremål uppges stundom under egna rubriker men ofta uppräknas mässingsföremålen under koppargruppen eller så räknas alla tre föremålsslag upp under rubriken "Diverse". Malmföremålen, d.v.s. föremål tillverkade av olika mässingsliknande legeringar, är över huvud taget mer sällsynta.
7. **Glas- och porslinsföremål.** Föremål av glas och porslin uppges under egen rubrik om de finns i större mängd. Då händer det också att de delas upp under flera underrubriker typ buteljer, fat och

"porsliner". Lerkärl, kärl av stengods eller stenkärl, som de oftast kallas, brukar också dyka upp under den rubriken. Finns det ett endast ett fåtal föremål av den typen, hamnar de i allmänhet under "Diverse". Buteljer och flaskor upphör att intressera boupptecknarna under 1800-talet. Spegel kan också förekomma här. Enligt amerikanska arkeologiska undersökningar på gårdar där man också kunnat ta del av samtida bouppteckningar, verkar förekomsten av särskilt ler- och stengods vara betydligt underskattade i uppteckningarna (Bedell, 2000, 233 f). Det är å andra sidan fråga om en bruksvara som kan avsätta betydliga spår i arkeologiska avlagringar utan att det vid en begränsad tidpunkt behöver finnas särskilt rikligt av kärlen.

8. Böcker. Böckerna uppges oftast enligt samma system som ovan; i större mängder får de en egen rubrik, i övriga fall uppräknas de under rubriken "Diverse". Under 1800-talets lopp upphör böckernas titlar också att intressera boupptecknarna. De beskrivs då ofta som "en samling böcker" eller något liknande. Under 1700-talet, särskilt i mer förmögna hem, uppges de däremot ofta mycket noggrant, ofta efter formatet med "In Duodecimo", "In Octavo" och dylikt som underrubriker.

9. Järnredskap. Gruppen järnsaker eller järnföremål brukar innehålla de flesta föremål där järn ingår som en viktig beståndsdel. Undantagen utgörs av klockor och de fall då åk- och riddon och åkerredskap fått bilda en egen grupp. De flesta verktyg kommer upp under den här rubriken även om till exempel bara bettet är gjort av järn till exempel navare. Föremålet måste ändå ha ett visst värde för att överhuvudtaget upptecknas. Mindre värda föremål klumpas ofta ihop redan på 1700-talet. Om gården har en smedja, upptecknas den ofta som ett föremål i stil med "en smedja och dess verktyg". Smedjan behöver inte heller alltid upptecknas under järnredskap utan kan få en egen rubrik eller upptecknas under ""Diverse"". Åkerredskapen kommer oftast upp under den här rubriken men kan som nämnt också få en egen rubrik. Vissa järnföremål som kanske logiskt kunde höra under någon annan grupp hamnar ändå här, bland dem ankare och notklåvor samt eldjärn och ljuster, som sällan finns under sjö- eller fiskredskap. Andra föremål som kan tyckas malplacerade under rubriken är

slipstenar och dalstenar¹ som möjligtvis noteras här beroende på att de har en axel av järn eller med järndetaljer.

10. **Träredskap.** Gruppen träsaker eller husgeråd innehåller möbler, samtliga trækärl och husgeråd vilka brukar uppnå ett anseeligt antal. Det här är också en av de första grupperna i vilken man börjar "slarva" vid uppteckningen och klumpa ihop föremål. Ibland brukar trækärl "som så noga icke kunna uppges" värderas med en klumpsumma. Det är inte ovanligt att väderkvarnen uppges här ifall en sådan finns på gården. Vanligare är ändå att väderkvarnen tillsammans med handkvarnen får en egen rubrik eller placeras under "'Diverse'". Trävaror i stil med sågade brädor, plankor och virke för skutor m.m. kan också uppges här. Om inte åkerredskapen eller åk- och riddonen har en egen rubrik, brukar man placera diverse slädar, kälkar och plogar under träredskap, beroende på hur mycket metall de är skodda med.
11. **Åk- och riddon, eller åkerredskap.** Gruppen innehåller jordbruksredskap, kälkar, slädar, vagnar, kärror, selar, tömmar, sadlar, betsel m.m. Här kan man kanske ana sig till ett slags rumslig indelning av materialet eftersom även en del textilier som hästtäckan och slädfällar som tydligen uppbevarats på samma ställe ingår. Vid beskrivningen av åkdonen och redskapen fäster man särskild vikt i om de är järnskodda eller inte.
12. **Sjöredskap eller fiskredskap.** Gruppen innehåller förutom ovan nämnda undantag allt som har med sjön och fisket att göra. Fiskredskapen upptecknas under 1700-talet ofta var för sig med löpande numrering för likadana redskap. Även under 1800-talet fortsätter man att noggrant uppteckna sjöredskapen. Båtarna benämns ofta enligt hur många bord de hade, trebols-, fyrabolsbåt o.s.v., men även benämningar efter användning förekommer såsom skötbåt, notbåt och vindnotsbåt. Andelar i större fartyg och skutor kan också uppges i andra delar av bouppteckningen. De lämnas ibland ovärderade i väntan på försäljning. En och annan gång förekommer en sjöbod under den här rubriken. Också trækärl avsedda för insaltning av fisk kan uppges här.
13. **Gångkläder.** Gångkläderna brukar upptecknas rätt noggrant med beskrivning av kläderna och deras tillstånd. Egentligen är det endast den avlidnes gångkläder som borde upptecknas (Bringéus,

¹Dalsten eller dalaslipstenar är finare slipstenar av sandsten. Betydande industri i bl.a. Orsa i Dalarna ((Lunsjö, 2009, 19; Nordisk Familjebok, 1920, Slipning 1453)

1970a, 5) men många undantag görs också från den här oskrivna regeln. Ibland är de upptecknade klädespersedlarna så få att man kan misstänka att största delen redan skiftats av arvingarna. Det händer också att man endast antecknar att gångkläderna kommer att delas mellan arvingarna. Vissa klädespersedlar som stövlar ("notstövlar" under sjöredskap) kan emellanåt placeras under andra rubriker. Värdet på kläder är oftast ganska högt, men det kan hända att äldre slitna plagg inte tagits med i uppteckningarna.

14. **Sängkläder.** Sängkläderna upptecknas ungefär som gångkläder. I fattigare hushåll händer det att det inte finns mera sängkläder än vad som behövs för en säng, varvid de förblir oskiftade; den s.k. änkans/änklingens fördel. I rikare hushåll kan å andra sidan rubriken delas upp i underrubriker. Man fäster rätt stor vikt vid stoppningen i sängkläderna och brukar ange om den består av vassvippor, renhår, fjäder eller rent av dun. Under den här rubriken hittar man ofta också hushållets övriga bruks- och prydnadstextilier, ifall sådana fanns.
15. **Spannmål och förråd.** Denna rubrik är mera obestämd och saknas i många bouppteckningar. I vissa bouppteckningar upptecknas de befintliga förråden i samma kolumnformat som de flesta andra föremålsgrupper, medan andra har en mera fritt formulerad uppteckning, där man talar om årets växt på åkrarna och att den ska delas av arvingarna efter skörden. Annat som uppges är kött, fläsk, fisk, salt och någon gång foder för djuren. Också dessa kan ofta placeras under rubriken "Diverse".
16. **Hästar.** Hästarna placeras ofta i en egen grupp. De upptecknas med en beskrivning av utseende (färgen), kön och inte helt sällan med en uppgift om ålder. Mera sällan uppges namn på hästarna (närmast om det finns fler än en häst).
17. **Kreatur.** Kreaturen eller nötboskapen värderas under 1700-talet individuellt, och man uppger utseende, namn och värde för korna, oxarna och ibland kvigorna. Tjurar är sällan namngivna. Mot slutet av 1800-talet är man mindre noggrann och uppger kanske bara antalet kor och en värderingssumma.
18. **Andra djur.** Den här gruppen kan också under 1700-talet få en egen rubrik, men det är lika vanligt att de kommer sist under rubriken "Boskap" eller "Hästar och boskap". Här uppges får, lamm, getter, killingar, svin och i vissa fall fjäderfä, men dessa kan också ha egna rubriker. Uppställningen varierar men är för det

mesta mer summarisk än under de båda föregående rubrikerna. Katter och hundar som antagligen var vanliga uppges aldrig i bouppteckningarna (däremot kan man hitta hundhalsband under andra rubriker, bland annat i bu 17 och 111).

19. Diverse. Rubriken "Diverse" är ett slags samlingsrubrik för allt som inte passar i de andra grupperna. Här har upptecknarna vanligen helt individuella uppfattningar om vad som hör hit. Den enda helt enhetliga grupp av föremål som placeras under den här rubriken tycks vara de föremål som glömts när man gick igenom de på material eller funktion baserade grupperna. Man kan till exempel hitta en ko "som glömts bort" när man upptecknade boskapen (BU 66). Kvarnar uppges ofta här som redan nämnades, likaså hudar och skinn, diverse prydnadsföremål, kikare, kompasser, klockor och musikinstrument. I allmänhet upptecknas alltså de föremål som förekommer i så liten mängd, att det inte anses motiverat med en egen rubrik. Små föremål som synålar och sytråd förekommer inte i allmänhet i uppteckningarna.

20. Fordringar. Som sista punkt före slutsumman kommer utestående fordringar om sådana finns. Här uppräknas de fordringar som den avlidne hade att indriva med namn på de som var skyldiga pengar eller annat. Ibland räknas även osäkra fordringar upp under en skild rubrik, något som rekommenderas i "Den unge juristen" (se figur 3.5 på sidan 110).

C. Avkortning Avkortningen innehåller skulder, obetald skatt, de fattigas andel, ibland fördelar (se ovan) samt boutredarnas arvode med avgifter för papper o.s.v. Även här kan skulderna vara osäkra och avsnittet har ibland vållat problem för upptecknaren. I en del fall måste man skjuta upp behandlingen till nästa ting eller liknande. Om det inte finns pengar att betala skulderna utmättes en del av egendomen för detta ändamål.

D. Arvsdelning I en del fall fortsätter bouppteckningen direkt i arvsdelningen, där egendomen fördelas mellan arvingarna, föremål efter föremål. I vissa bouppteckningar görs arvsdelningen jämsides med själva bouppteckningen med hjälp av ett mera invecklat kolumnsystem, där varje arvinge har en egen kolumn. I en del fall kan också ett auktionsprotokoll hänga samman med bouppteckningen.

E. Underteckning Till sist har bouppteckningen undertecknats av de vuxna närvarande. I samband med underteckningen kunde man också meddela om överenskommelser mellan arvingarna om fördelningen av boet. Det kan också hända att arvingarna inte kommit överens varvid man här meddelat om fortsatta åtgärder.

Bouppteckningarna renskrevs oftast men det hände att originalen eller koncepten arkiverades, varvid uppteckningarna på grund av överstrykningar och marginalanteckningar som ofta är mycket slitna kan vara betydligt svårare att tyda.

2.3 Källkritiska kommentarer och diskussion

Det står klart att bouppteckningarna inte utgör ett problemfritt källmaterial. Från att tidvis ha utropats att vara historikers universalmedel och *documents de vérité* har åsikterna pendlat till att de knappast går att använda överhuvudtaget (Riello, 2013, 125). Detta skulle bero på följande faktorer:

1. Bouppteckningar gjordes inte upp efter alla samhällsmedlemmar. Det finns en betydlig snedvridning till förmån för de mer bemedlade. I synnerhet gäller det här tiden före år 1800.
2. Bouppteckningar uppgörs efter avlidna, och skulle alltså avspegla den äldre generationens innehav av egendom. Det här innebär i äldre tiders allmogesamhälle att en stor del av gårdens föremål redan i samband med sytningsavtal skulle ha övergått i den yngre generationens ägo. En bouppteckning skulle alltså inte ge en bild av familjens eller den produktiva enhetens samlade egendom. Att den avlidnas ålder eller födelsedatum ytterst sällan uppges försvårar problemet ytterligare.
3. En del av bouppteckningarna gjordes långt efter dödsfallet. Enligt 1734 års lag skulle bouppteckningen ske senast tre månader efter dödsfallet, men det är inte ovanligt med bouppteckningar som sker först flera år, i enstaka fall tiotals år senare. Då måste det snarast vara fråga om något slags rekonstruktioner eftersom uppteckningen ska gälla situationen vid "dödstimman".
4. Då människans karaktär under århundraden knappast förändrats, skulle man för att undgå beskattning och fattigprocent ha undanhållit uppgifter om värdefulla ägodelar.
5. Prissättning och värdering av föremålen kan knappast ha varit konstant genom tiderna. Troligtvis fick ägodelarna ett betydligt

lägre värde än det gängse marknadspriset (Markkanen, 1988, 54 ff).

6. Den skiftande praxis som använts vid bouppteckningarna förorsakar en hel del problem. Den kan variera både enligt tid och beroende på vilket område det gäller. Särskilt när det gäller kvantifieringen av materialet leder detta till arbetsamma uppgifter, och gör vissa jämförelser omöjliga.
7. Mindre värdefulla ägodelar lämnades ofta utanför bouppteckningen. Om något föremål därför inte förekommer i en bouppteckning, borde man inte dra allt för långtgående slutsatser av detta. (Bringéus, 1970a, 11 f)

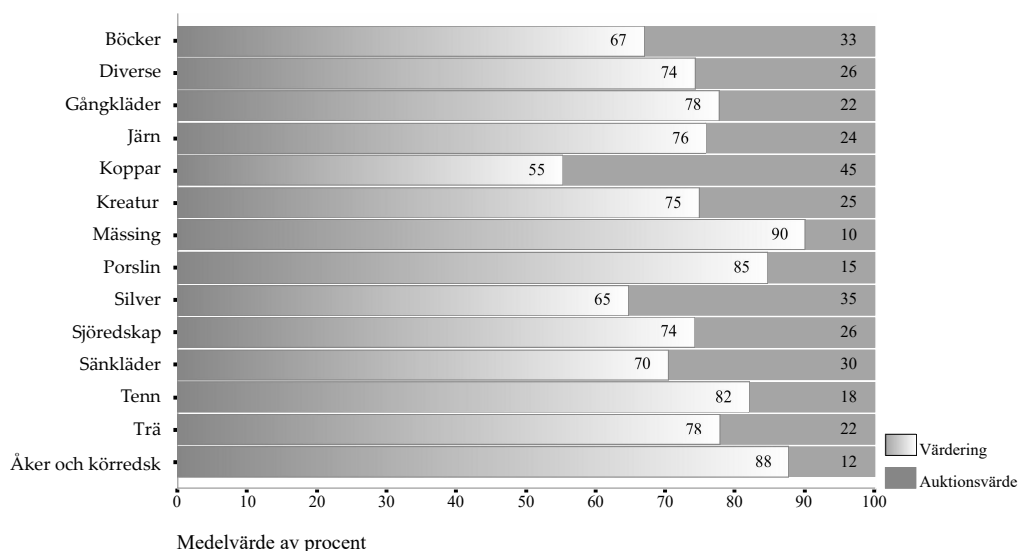
Den forskning som utförts från 1980-talet framåt har kunnat klarlägga och i många fall tillbakavisa en del av påståendena ovan. Även om ålder inte uppges kan man på basis av yrkesbeteckningen ofta säga något om personens ålder; bondeson torde vara yngre än sytningsman och så vidare. Beteckningen "före detta Bonden" är dock något mera osäker eftersom den också kan syfta på det faktum att personen sedermera dött och ersatts av en arvinge. För det mesta framgår förhållandet ändå av sammanhanget och arvingarnas titulering. Antalet minderåriga barn som alltid uppges kan också säga någonting om personens ålder. I noggranna undersökningar från det inre Finland har man med hjälp av kyrkböcker kunnat konstatera att bouppteckningar uppgjordes efter alla vuxna åldersklasser. Tio procent av bouppteckningarna 1850–1910 gjordes över personer som var under 30 år. Den största gruppen var mellan 40 och 60 år, medan verkligt gamla, över 70 år, mera sällan fick en bouppteckning uppgjord efter sin död. Enligt en annan undersökning var medelåldern bland bouppteckningspersonerna i St Michel mellan åren 1789–1809 40,3 år. Bouppteckningarna uppgjordes alltså till stor del efter personer som ännu befann sig i en "produktiv" ålder, och den åldersmässiga snedvridningen är alltså inte så stor (Markkanen, 1988, 59).

Att man i viss utsträckning skulle ha undanhållit ägodelar under bouppteckningen måste man antagligen räkna med. En kontroll borde ändå ha skett genom att arvingarna var närvarande under akten. Eftersom arvsdelningen skedde utgående från bouppteckningen, låg det i deras intresse att ägodelarna upptecknades korrekt. Den skatt som drogs av d.v.s. "de fattigas andel" var dessutom nästan löjligt låg (en åttondels procent), och ledde därför knappast till att man undanhållit några ägodelar. Värderingsmännen och upptecknaren fick också sitt arvode i procent av slutsumman, och såg därför säkert ogärna att

en alltför stor del av egendomen inte redovisades. Förbjudna föremål, som brännvinspannor under vissa perioder, kan också tänkas ha gömts undan (Bringéus, 1970a, 12).

Värderingen av föremålen har också väckt forskarnas intresse. Erkki Markkanen har undersökt skillnader i priset på hela gårdar i bouppteckningar och det pris de fått då de sålts något senare. Bouppteckningarna värderar mycket riktigt gårdarna något lägre än det pris de slutligen betingar, men skillnaden är inte så stor, d.v.s. $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{3}$ av försäljningspriset. Auktionspriset på övriga föremål och ägodelar är dock något högre och Markkanen räknar med att man i allmänhet måste multiplicera bouppteckningsvärdet 1,5–1,7 gånger för att komma upp till ett "marknadsvärde". Man bör här ändå beakta att auktionspriser kan ligga över ett sådant marknadsvärde (Markkanen, 1988, 70).

De här estimeringarna sammanfaller rätt bra med den detaljstudie jag gjort av en bouppteckning med medföljande auktionsprotokoll från Rimito (bu 299, se Bilaga C). Större delen av ägodelarna värderas till ett pris som är ungefär $\frac{1}{6}$ till $\frac{1}{3}$ av auktionspriset, även om en del föremål värderats betydligt lägre än så. Vid auktionen avyttras tydligen de mest eftertraktade föremålen av en viss kategori först och betingar då det högsta priset. De ägodelar som kommer "sist i kön" kan då säljas för struntsummor. En översiktlig framställning av skillnaderna i värderingen mellan olika föremålsgrupper kan ses i figur 2.1.

Figur 2.1: Jämförelse mellan värdet i bouppteckning och i auktionsprotokoll. Källa: Bu 299, se bilaga C.

Det finns också värden i bouppteckningarna som inte är estimerade utan exakta, nämligen kontanter, pengar insatta på banker, skulder och fordringar. Men också dessa värden, i vissa fall kanske speciellt dessa värden, har problem som beskrivs mer noggrant i nästa kapitel. De flesta uppgifter i inledningsdelen måste också betraktas som tämligen trovärdiga även om de inte alltid är lätta att tolka (se som exempel igen Bilaga C).

Det har däremot hänt att forskare själva behandlat bouppteckningsmaterial på ett mindre lyckat sätt, där man försökt driva fram svar på frågeställningar som materialet kanske inte passar sig för. En större skandal inom forskningen med bouppteckningar som material inträffade i USA efter millennieskiftet 2000. En studie "Arming America" om vapeninnehav i Förenta Staterna under 1800-talet som var baserad på bouppteckningsmaterial lovordades initialt och fick mycket positiv uppmärksamhet, men senare visade det sig att forskaren varit medvetet slarvig med både tolkning och redovisning och därigenom närmast drivit igenom sina egna teser under falska förespeglingar om ett stort undersökningsmaterial som stöd. Den rätt aktiva forskningen kring bouppteckningsmaterial kunde ändå ganska fort genomskåda falskariet (se Lindgren 2002, 2196; Seckora 2001, 53; Economist 2002 och Main 2002, 2)

En av följderna av händelsen är att den åtminstone förde upp bouppteckningarna i rampljuset – som det omstridda källmaterial de är. Samtidigt betonas nödvändigheten av noggrann redovisning av källorna och att materialet beskrivs och används enligt de förutsättningar det har att svara på forskarens frågeställningar. Ett slags konsensus om sådana faktorer verkar råda bland de bouppteckningsforskare som reagerade i fallet med "Arming America".

Det kvantitativa och det kvalitativa perspektivet

Den kvantitativa världen förklaras med hänvisning till metoder för den typens undersökningar med en allmän men kort genomgång av termer som används i sammanhanget. Materialet redovisas mer noggrant och bouppteckningarnas aktörer presenteras. De kvistiga valutorna i uppteckningarna får se sig nödtorftigt förklarade. Ett par mikrohistoriska fallstudier över boupptecknare tas upp.

3.1 Analysproblemen, begränsningarna

Under de senaste årtiondena har det åtminstone i ett nordiskt perspektiv varit relativt ovanligt att etnologer använder sig av kvantitativa metoder i sina undersökningar, även om undantag finns. "Vi är nu så gott som tabellfria inom svensk etnologi" uttryckte sig en etnolog för ett tiotal år sedan med en min som antydde att en milstolpe var uppnådd. Statistik betraktades gärna med stor misstänksamhet som "... ofta förutsägbar, manipulativ, intetsägende och menlös ..." (Johansson, 1999, 249). Ändå är enligt min erfarenhet många i princip beredda att använda resultaten när de passar ens syften, antingen för att bekräfta någonting man tycker sig ha iakttagit eller som en utgångspunkt för kritik eller för att framföra en annan åsikt.

Troligtvis har den gamla gränsen mellan de s.k. riktiga vetenskaperna (science) och humaniora (arts) stärkts under en längre tid. I den här polariserade dialogen kan det vara på sin plats att betona att det som ofta uppfattas som kvantitativ forskning egentligen är kvalitativ och

att vissa metoder med fördel kan användas utan att man frångår de perspektiv som uppfattas som humanistiska eller etnologiska. Man bör framhålla att det här är fråga om metoder som kan underlätta en del faser i forskningen och att de i sig inte kan frigöras från den allmänna forskningsprocessen.

Många etnologiska forskare har dock använt sig av mer kvantitativt inriktade metoder som lånats från natur- och samhällsvetenskaperna. I Finland har Matti Sarmela grundligt forskat i hur kvantitativa metoder kan användas inom etnologin och i praktiken har han också använt sig av metoderna i "Suomen kansankulttuurin kartasto 2" (1994). I Svensk etnologi har Börje Hanssen använt sig av kvantitativa metoder men också granskat dem i kritisk belysning. Han säger gällande sin framställning i "Österlen" att han anser "kartan och tabellen i många fall vara viktigare än texten" (Hanssen, 1952, 12; Johansson 1999, 237 f). En kombination av metoder låter väl som en bra idé, men då kan man också trilla mellan två stolar, vilket i någon mån också kom att gälla Börje Hanssen.¹

Här bör också sägas att de kvantitativa metoder och numerära jämförelser som används inom grannvetenskapen antropologi kan vara mycket invecklade och specialiserade. De kräver noggrann planering samt lämpligt material för att kunna implementeras och är ofta skräddarsydda för speciella frågeställningar.²

Kvantitet och kvalitet har i humanistisk forskning blivit ett motsatspar med stark ideologisk innebörd. Betydelsen av termerna är ibland ganska oklar och man nöjer sig ofta med att beteckna kvantitativ forskning eller användandet av kvantitativa källor som synonyma med ytlighet i mängd eller stort antal. Kvalitativa källor och metoder betraktas istället som "djupa", förstådda och analyserande. På ett berättande sätt säger de någonting meningsfullt om hur något förhåller sig. Ibland tenderar man att inta en stark försvarsposition inför den "dominerande" kvantitativa forskningen (Johansson, 1999, 237 ff: Widerberg 2002, 18 f)

Ella Johansson citerar Börje Hanssen som talar om "det lilla som många sagt" och konstaterar att etnologens förhållningssätt kanske snarare kan sammanfattas så att man hellre lyssnar på få som säger

¹Anders Perlinge kommenterar det här i sin inledande biografi i boken "Åter till Österlen – en tidig mikrohistoria" som omfattar Hanssens texter i urval (Hanssen & Perlinge, 2010, 50-51).

²Se Bernards *Research Methods in Anthropology* (1994) eller Handwerker och Borgattis avsnitt "Reasoning with Numbers" i *Handbook of Methods in Cultural Anthropology* (2014). Också Matti Sarmela presenterar grundligt olika kvantitativa undersökningsmetoder, särskilt när det gäller arkivmaterial, i boken "Perinneaineiston kvantitatiivisesta tutkimuksesta" från år 1970.

mycket. Hon refererar till sin egen forskning om debatten kring skogsarbetares kostkultur under tidigt 1900-tal. Frågan gällde om deras kost var osund och deras hälsosituation kunde upphjälpas genom kokerskor som skulle anställas av skogsbolagen, vilket också blev den åtgärd som man efter debatten tog till. Johansson konstaterar att många statistiska undersökningar från den tiden i mycket hög grad är styrda av tidens tolkningsdiskurser. De resultat som undersökningarna lyfter fram kan för eftervärlden vara omöjliga att hitta i själva materialet. Å andra sidan ger de då en bild av vad samtiden såg som väsentligt även om slutsatserna kanske inte numera förefaller övertygande. Ett kvantitativt material är således enligt ett sådant etnologiskt synsätt i hög grad kulturellt påverkat och kvalitativt till sin karaktär. Bland de många röster som i tiden uttalade sig i skogsarbetarfrågan fanns det dock enstaka som talade "mot strömmen" och som nu uppfattas som sanningssägare, ett slags protoetnologer som etnologerna med förkärlek använder sig av. Johansson resonerar att det här delvis beror på att de påminner om etnologerna och den roll dessa tagit på sig (Johansson, 1999, 237 ff).

Inställningen är också något ambivalent eftersom etnologer ändå ofta använder sig av källor på ett kvantitativt sätt, d.v.s. som saker som tas för givna och inkorporeras i frågeställningar och forskningsidéer på ett sätt som inte alltid är tydligt och kanske närmast uppfattas som intuitivt av forskaren. Skillnaden ligger kanske i att en kvalitativ analys genom synlig reflektion kommer fram till slutsatser medan man vid en kvantitativ analys kan frestas att visa resultaten på ett sätt som framstår som odiskutabelt trots att de underliggande iakttagelserna kan vara påverkade av personliga, subjektiva bedömningar.

3.1.1 Kvantifiering och jämförelse

Vilka kvaliteter går då att kvantifiera på ett meningsfullt sätt? Urval och definitioner tenderar att begränsa de tillgängliga variablerna allt mera. Många kvalitativa egenskaper tenderar att bli "vetenskapligt omöjliga att undersöka". *Hur mäter man vackert* har en handbok i kvalitativ metod tagit som namn (Eneroth, 1984). Jag har i den här undersökningen använt mig av medelvärden och i någon mån spridningsvärden vid jämförelserna av data från de olika skärgårdszonerna. Jag anser att det är de här termerna och begreppen som är mest bekanta och använda i de här sammanhangen. I bilaga E på sidan 427 finns en kort genomgång av grundläggande begrepp och metoder kring användning av statistiska data.

I många fall tycker jag att den beskrivande statistik som används i humanistisk, etnologisk forskning koncentrerar sig på nominalnivån

och ganska tryggt kan benämnas kvalitativ forskning enligt de kriterierna. Enligt Ella Johansson kan vi säga att etnologen oftast enligt egen definition använder kvantitativt material som en kvalitativ källa. Också i många av de fall etnologerna själva tycker att de är kvantitativt inriktade så skulle deras forskning av en statistiker betraktas som kvalitativ (Widjeskog, 1983, 2 ff).

I undersökningen har jag under analysen använt mig av många jämförande metoder och jag upplever mig ha haft särskild nytta av att granska materialet grafiskt där spridningen av iakttagelserna framgår. I framställningen kommer jag däremot att i huvudsak använda mig av medelvärden som centralmått vilket jag uppfattar som mest hanterliga i sammanhanget.

Storlek och urval

Enligt en social konvention eller en mer eller mindre föreskriven konsensus brukar man framhålla att urvalets storlek för strukturerade intervjuer bör vara ca 30 svar för att man överhuvudtaget ska kunna ta någon ställning till informationen. Detta gäller oftast s.k. förundersökningar och det finns betydande skillnader beroende på hurdana frågor som ska besvaras. Dessutom finns det olika krav beroende på hur stor populationen är som undersökningen gäller. Som en praktisk övre gräns för en person att undersöka brukar man framhålla ungefär 400 svar. Detta anses ge en någorlunda tillförlitlig information åtminstone på frågor med ja/nej-alternativ för en population på upp till en miljon människor (Bernard, 1994, 74-79). Om undersökningen även omfattar undergrupperingar borde urvalet givetvis vara större. Det torde vara ganska få etnologer som lägger upp undersökningar i den storleksklassen. I praktiken är antalet undersökta fall ändå ofta betydligt lägre. Här avses naturligtvis inte djupintervjuer där själva innehållet i en intervju kan vara föremålet för undersökningen. I intervjuundersökningar händer det att man framhåller 15 intervjuer som ett fungerande antal eller praktisk gräns (Eskola & Suoranta, 2000, 63).

Bouppteckningar, som i Finland i stort sett förekommer från början av 1700-talet, kan tyckas vara ett idealiskt källmaterial för att göra större undersökningar med användning av kvantitativa metoder. Upppteckningarna består av noggranna listor över ägodelar där antalet och deras uppskattade värde antecknas. De är i allmänhet platsbestämda med ordentliga tidsangivelser. De mest minutiöst uppgjorda bouppteckningarna finns från en tidsperiod från andra hälften av 1700-talet till slutet av 1800-talet, med lokala variationer. Här kommer vi till den springande punkten; bouppteckningarna är inte konstruerade som en

gigantisk, enhetligt upplagd enkät med total täckning i alla samhällslager. Uppteckningsförfarandet har varierat lokalt och förändrats över tid.

En statistiker skulle antagligen helst se att urvalet omfattar ett så stort som möjligt antal bouppteckningar (ca 400) vid en given tidpunkt, kanske under ett år. Flera sådana urval skulle sedan kunna jämföras med varandra.³ För att komma upp till den mängd observationer som egentligen skulle krävas i en helt kvantitativt inriktad undersökning skulle man på grund av källsituationen i det här fallet vara tvungen att utöka undersökningsområdet betydligt. Då skulle förstås den lokala förankringen som fanns med som en av utgångspunkterna i undersökningen bli mindre synlig.

Jag har varit tvungen att ta det material som är tillgängligt och arbetar i mina statistiska jämförelser med 151 bouppteckningar efter aktiva bönder som ligger relativt jämnt spridda i tiden från 1700-talets början till sekelskiftet 1900. Av praktiska skäl har jag bara tagit med bouppteckningar som uppgjorts på svenska, även om finskspråkiga uppteckningar blir vanligare från 1800-talets början. Tyvärr uppenbarar sig luckor i spridningen redan då man jämför fyra olika skärgårdszoner. Jag har därför, som tidigare påpekats, i de flesta kvantitativa jämförelserna använt mig av två skärgårdsområden, d.v.s. slagit ihop kust och innerskärgård samt mellan- och ytterskärgård.

Jag har i den här undersökningen använt mig av en hel del tabeller och grafer samt en del kartor vid framställningen (se beskrivning i tabell 3.1 och figur 3.1 på sidan 84). Jag ser det som ett sätt att presentera materialet och spela med öppna kort vid analysen. Framför allt måste man betrakta de här metoderna som ett hjälpmedel som forskaren kan använda för att hålla reda på ett stort material. Jag är medveten om att det för läsaren kan kännas upprepande att ta del av de återkommande källkritiska och metodiska diskussionerna men det finns ingen färdigt upptrampad stig att ta till i det här fallet.⁴

³Jämför till exempel Pablo Wiking-Farias undersökning från Halland som använder sig av totalt 2035 bouppteckningar från nio undersökningsorter med nio tidsintervall (Wiking-Faria, 2010, 46).

⁴I socialvetenskaper där man använt kvantitativt material är det inte ovanligt att forskning redovisas i komprimerade rapporter där man hänvisar till etablerade metoder för vissa typer av material. Jag har ibland mött önskemål om något motsvarande i det här sammanhanget (se också diskussionen gällande Alice Hanson Jones på sidan 57).

3.1.2 Materialpresentationen

Kvantitativa undersökningar med bouppteckningar som källmaterial har i högre grad börjat utföras efter datateknikens införande, men förekom också tidigare. Som ett nära liggande exempel kan man nämna Ulla Janssons undersökning om åländska torpare i bouppteckningar 1850-1899, där hon för hand gått igenom närmare 2000 bouppteckningar (Jansson, 1962, 68). Torparna utgjorde i hennes material lite över 22 procent av de till häradsrätten inlämnade bouppteckningarna under den här tidsperioden. Jansson har gått igenom de olika ägodelsgrupperna och räknat ut medelvärde av antal och penningvärde. Hon koncentrerar sig särskilt på sjö- och fiskeredskapen samt fartygsandelarna. Liksom i de flesta undersökningar med bouppteckningar som källmaterial gäller också här att föremålen placerats i grupper på ett sätt som inte alltid är konsekvent. Därför konstaterar Jansson att i de fall fiskeredskapen funnits under diverserubriken så har hon inte tagit dem med i beräkningarna eftersom fisket torde ha haft föga eller ingen betydelse i de här fallen (Jansson, 1962, 68). Liknande problem torde alla som undersöker bouppteckningar råka ut för och någon form av omstrukturering av materialet måste därför göras. Denna har underlättats i och med datorernas intåg i forskningens tjänst. Som exempel kan man nämna diversegruppen som blir mer omfattande ju längre fram vi kommer i tiden, för att slutligen ofta bli den enda rubriken i hela bouppteckningen.

Det blir därför nödvändigt att i något skede ingripa i bouppteckningens struktur, en operation som kan ske i olika "hårda" grader:

1. Bouppteckningen skrivs in i en databas som ett enda fält per post. Textstrukturen bibehålls och det hela fungerar alltså som en ren renskrivning av dokumentet. Tack vare datatekniken kan man lätt söka efter ord och meningar i databasen. Stavningen blir ett problem vid sökningar om man inte moderniserar den, vilket å sin sida innebär att man helt förändrar bouppteckningen. Den här metoden används ofta när man maskinellt läser in stora mängder löpande text i databaser.⁵
2. Ett annat alternativ är att man utgår från bouppteckningarnas struktur under den tid de var som mest strukturerade (efter 1750). Det innebär att varje föremålsgrupp får ett eget fält i dataposten. Dessutom kan man tillägga numerära fält för antalet föremål och

---

⁵Med detta menas att bouppteckningen finns bevarad och är sökbar men att textmassan bildar en helhet som inte är logiskt uppdelad i några fördefinierade delar. Man kan till exempel söka efter bouppteckningar som innehåller orden "Houtskär" och "ko" men inte efter "en bouppteckning från Houtskär med mera än fem kor".

det gemensamma penningvärdet för gruppen. Också slutsumman, skulder o.s.v. får egna fält. En utskrift skulle se ungefär likadan ut som i alternativ 1, men ha betydligt större möjlighet till sökningar och beräkningar. Ett skilt fält för stickord med normaliserad, modern stavning kunde underlätta sökning. Allt eftersom bouppteckningarnas struktur förändras måste man vid inskrivningen göra större ingrepp. Det här innebär till stor del att flytta föremål från diverse-gruppen tillbaka till de rubriker de stått i under bouppteckningarnas "strukturerade tid". Samtidigt måste man märka dessa föremål så att man vet var de de facto placerats av boutredaren. Det här är något av en kompromisslösning mellan att få ha kvar någonting som ser ut som en bouppteckning och ändå kunna göra beräkningar. Dessutom kan sökningar göras smidigare om man vid utskrifter väljer endast de fält eller föremålsgrupper som forskaren är intresserad av.

3. Ett tredje sätt är att göra en strängt kodad renskrivning av bouppteckningen. Bouppteckningen sparas liksom i den första metoden ovan i ett enda stort textfält, med den skillnaden att strukturen alltid är likadan. Överst i fältet ges uppgifter om vems bouppteckning, årtal, plats o.s.v. det är frågan om. Föremålen skrivs sedan ned med en identifierare i början av raden, t.ex. för 1 Isbild ock en Järnstöör 1 D 12 öre (under järnredskap): jredsk[(1isbill j+stör)D1/12] Genom att skriva ett program kan man sedan uträtta i stort sett vad som helst med informationen. Vanligtvis använder man dock något färdigt statistiskt programpaket som SPSS. Problemet var tidigare att de här programmen krävde programmeringskunskap och databaserna kan därför inte användas av varje forskare. Numera är programmen mer lättanvända men på grund av den strikta kodningen tappar man nyanser och utskrifter ser ut som "datalistor" brukar se ut, d.v.s. tråkiga. I de tidiga undersökningar som använt datateknik med bouppteckningar som källmaterial är det här dock den vanligaste modellen (Roth, 1980a, 48 f). Det faktum att originalbouppteckningen "försviner" kan ses som negativt i den här metoden och gör att den kanske borde kombineras med mera dokumentbaserade transkriberingar.
4. En fjärde metod skulle vara att göra en relationell databas med tabeller för olika föremålsgrupper som sedan delas i fält för föremålstyper, t.ex. en tabell för fiskeredskap med fält för nät, skötar, katsor o.s.v. Den här metoden möjliggör mycket noggrant specificerade förfrågningar med tabellsvar. Problemet är igen att man

måste koda materialet för att kunna handskas med det, den ursprungliga bouppteckningen försvinner alltså och ersätts med förkortningar och siffror. Noggrant planerad skulle det här ändå vara ett användarvänligare alternativ än nummer tre ovan, i synnerhet när det gäller införandet av material i databasen.

Gemensamt för alla fyra alternativen är att inskrivningen av data ur bouppteckningarna är mycket tidskrävande. Om man därför är intresserad endast av vissa föremål och har planerat att använda sig av ett fåtal variabler i en undersökning, torde det vara snabbare att gå igenom originalbouppteckningarna för hand. Men när bouppteckningarna finns i datorn är de däremot öppna för forskning ur flera perspektiv, och bara genom att "leka" med dem kan man komma på oväntade frågeställningar. Det etnologiska delprojektet i det tvärvetenskapliga projektet "Miljö i förändring - samhälle i förändring", använde sig från början av metod två ovan, d.v.s. kompromissmetoden. Det känns som en säkerhet att ha kvar "originaldokumentet" i en renskriven form. Det här är förstås en sanning med modifikation eftersom redan en renskrivning i det här fallet innebär en tolkning av ett dokument på grund av varierande handstilar, oläsbara stycken och skadade dokument. Därför finns också alla bouppteckningar i databasen arkiverade i form av ljuskopior av originaldokumenten, vilket har visat sig vara outhärligt under analysen. Tidvis verkar varje nygenomläsning av originalkopiorna medföra ändringar och kompletteringar i databasversionen.

Det textbaserade databassystemet *TRIP*⁶ som använts i det här sammanhanget har både för- och nackdelar. En fördel är att programmet är relativt lätt att använda, en annan att det sväljer hur stora textfält som helst samtidigt som det kan utföra vissa beräkningar på numerära fält. Det är tyvärr i sökningarna som programmet kan betraktas som klumpigt om än lättanvänt. I något av alternativen tre eller fyra ovan skulle man kunna ställa programmet en fråga som i klartext lyder: Vad är det för skillnad mellan torparens och bönders värde i åkerredskap åren 1850-1899 i socknarna Virmo, Houtskär, Korpo, Kökar. Svaret kan skrivas ut i form av snygga tabeller. I *TRIP* innebär samma fråga en mängd deloperationer: man måste stegvis först bestämma att tidsperioden ska vara 1850-99, sedan för varje socken ta reda på medelvärdet av bönders och torparens åkerredskap och skriva upp dem manuellt, eller ta ut dem i form av en lista som måste renskrivas. Detta innebär iallges 13 operationer jämfört med en.

---

⁶Ursprungligen ett program för större datorer utvecklat av företaget Paralog. Numera ägs programmet av Tieto-koncernen.

Däremot är TRIP bra på att ta ut listor med termer och sortera dem enligt olika kriterier. TRIPs förmåga att handskas med hela meningar istället för ord gör också att man kan undvika att skriva ord som hör ihop "på_det_här_sättet". Det är ofta ett problem när man försöker spara adjektiv och bestämmningar till ord i en form som gör att de är sökbara också med dator.

I praktiken visade det sig så småningom att det var nödvändigt att använda sig av flera metoder vid behandlingen av bouppteckningarnas data. Efter att bouppteckningarna renskrivits i TRIP, kunde de data jag var speciellt intresserad av plockas ut och ställas upp i tabellform som sedan kunde analyseras med statistiska dataprogram, även om det innebar en hel del extra arbete. Jag har därför i det här arbetet kombinerat de ovan anförda metoderna tre och fyra och använt mig av programpaketen *SPSS*, *R-system* och *Minitab* vid analysen av de ägodelsgrupper som ligger som grund för undersökningen. De kartografiska framställningarna har sedan ur det här materialet formgivits med programmen *ArcView* och *Qgis*.

Materialet presenteras och analyseras med hjälp av flera av nivåerna eller skalorna som beskrevs i kapitel 3.1 ovan. På nominalnivån presenteras till exempel hur ofta ett redskap förekommer i bouppteckningarna. Här säges ingenting om mängd, enbart att föremålet eller ägodelen finns i en bouppteckning betecknas som en indikator på att den företeelse eller näringssektor ägodelen är kopplad till förekommer i området. Oftast visas i hur stor procent av bouppteckningarna från en viss skärgårdszon eller ett skärgårdsområde föremålet förekommer. Detta framställningssätt har använts främst vid analys av enskilda föremål som varit perifera för undersökningen samt för grundkartering av de termer som förekommer i uppteckningarna. Vid redogörelserna för termer har jag i vissa fall gått igenom samtliga 315 bouppteckningar i undersökningsmaterialet, vilket i så fall anmäls vid respektive fall.

Att vissa föremål på grund av sin funktion har fått egna rubriker i bouppteckningarna har jag betraktat som en förstärkande faktor för deras betydelse. Avsnittet om övriga näringar och hantverk presenteras i huvudsak på detta sätt.

När det gäller ordinal-, intervall- och kvotnivåerna d.v.s. de egentliga kvantitativa nivåerna har jag använt bouppteckningarnas uppgifter om antalet föremål. Ett större antal föremål eller ägodelar kopplade till vissa näringssektorer anses då indikera en större betydelse för dessa sektorer inom det totala resursutnyttjandet. Här har jag uteslutande begränsat mig till de 151 aktiva bondehushållen som utgör kärnan för de kvantitativa jämförelserna. I detta sammanhang möter vi mätningssvårigheter genom att bouppteckningarna också kan ge uppgifter om att redskap är

gamla, söndriga, "ofärderade" eller liknande. I de fall jag beaktat sådana beskrivningar redogör jag för detta i respektive avsnitt. För att komma åt dessa uppgifter har jag gått igenom bouppteckningarna manuellt och plockat fram uppgifter om ägodelarna och sedan grupperat dem enligt funktioner som jag också närmare redogör för i respektive kapitel.

I de fall antalet föremål eller ägodelar inte ger någon praktisk bas för jämförelser har jag också använt mig av deras tilldelade värde i uppteckningarna. Värdet har då uppskattats som en procentandel av bouppteckningens slutsumma eller av någon viss föremålsgrupps totalsumma. Det här gäller främst sjöredskapen där framför allt antalet notredskap kan vara svårt att bedöma samtidigt som de kan värderas mycket högt. Även när det gäller husdjur har jag gjort liknande jämförelser. Jag kallar denna procentandel för *värdeprocenten*⁷ i framställningen, och den ska ses som en nyansering av antalsuppgifterna som också presenteras i sammanhanget. Metoden är inte problemfri. Ibland tenderar de procentvärden man kommer fram till att vara mer utspridda än antalsuppgifterna och lämpar sig därför sämre för jämförelser med medelvärden. Men de ger en bild av den inre distributionen av redskap eller ägodelar kopplade till olika näringar. Om problemen med att använda de värderade summorna direkt för jämförelser redogör jag närmare för i kapitel 3.1.3 om valuta och pengar i bouppteckningarna.

Jag har valt att använda medelvärden då jag gjort jämförelser mellan bouppteckningarnas innehåll då syftet varit att se skillnader mellan olika områden respektive tidsskeden med varandra. Det här närmast för att de flesta presumtiva läsare någorlunda väl torde förstå sig på medelvärdets karaktär, fördelar och brister (i jämförelse med medianer och typvärden).

De spridningsmått jag använt har jag reducerat så att jag i tabeller och figurer anger om skillnaderna mellan två jämförda medelvärden kan anses som signifikanta eller inte. Då man jämför medelvärden med så kallade t-test anges signifikansnivåer som här i framställningen är reducerade till att en stjärna eller pil betecknar en signifikant skillnad (på 0,05 nivå) och två stjärnor (eller pilar) en mycket signifikant skillnad (på 0,01 nivå). Med 0,05 nivån eller femprocentnivån menas att skillnaden i 5 fall eller färre av hundra skulle bero på slumpen och i enprocentnivån i ett fall av hundra. I samhällvetenskaper brukar man anse att dessa nivåer är signifikanta, men det är naturligtvis ingen absolut sanning utan ett slags överenskommelse inom den vetenskapliga kulturen (Bernard, 1994, 421-423; 437).

---

⁷Se avsnitt 3.1.3 på sidan 86

I undersökningen begränsas användbarheten av att själva urvalet i de jämförda urvalen knappast kan ses som konkreta grupper i och med att grupperna "1700-talet" och "1800-talet" är hopsamlade från så långa tidsperioder. Därför bör man snarast tolka tabeller och grafer så att de jämförda medelvärden som inte får några signifikansmarkeringar alls, inte visar några skillnader trots att värdena ibland kan vara väldigt olika. I klartext betyder detta att de ursprungliga värdena i grupperna är för utspridda för att medelvärdet ska ge någon rättvis bild av förhållandet. Eftersom urvalet är såpass litet kommer jag också att använda termen "signifikant" inom citationstecken under analysen.

I tabell 3.1 och figur 3.1 på följande sida visas hur framställningarna kan läsas.

I en del fall har jag splittrat upp skärgårdsområdena i fyra skärgårdszoner om det visar sig att någon företeelse verkar vara mest typisk i någon av zonerna medan den kanske inte märks då zonerna sammanförs i områden. I dessa fall blir grupperna för små för att statistiska jämförelser ska vara övertygande, men jag har ändå i bilaga E över variansanalyser på sidan 427 använt den här indelningen.

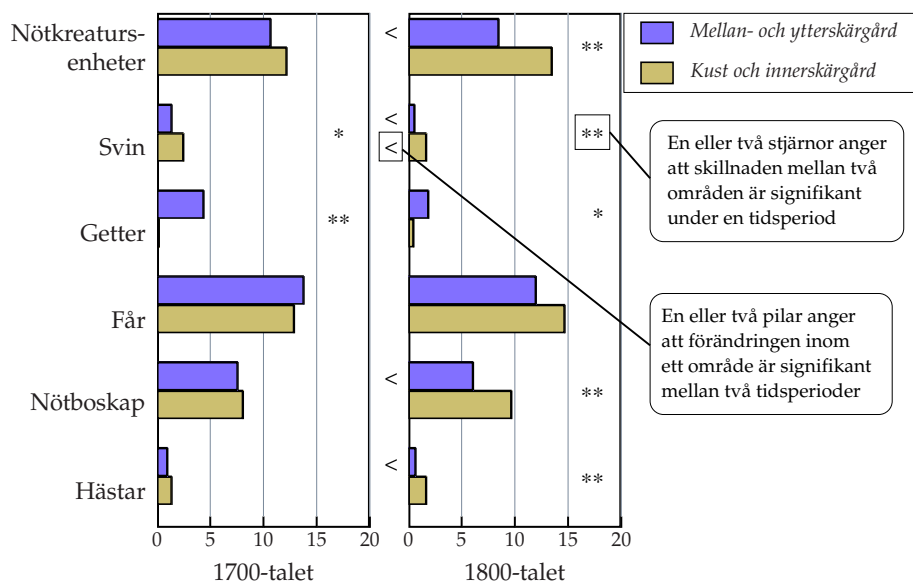
För att ge en bild över bouppteckningarnas utseende och innehåll har jag även ställt upp åtta bouppteckningar bredvid varandra under de rubriker där respektive föremålsbestånd behandlas. Fyra är från 1700-talet (bu 271, 28, 4 och 21) och fyra från 1800-talet (bu 181, 313, 307 och 159). De här modellbouppteckningarna visas i början av de kapitel där respektiva ägodelar behandlas. De här åtta exempelbouppteckningar

Tabell 3.1: Exempel på tabellframställning av skillnader mellan medelvärde av antalet föremål och värdeprocenten i grupper i bouppteckningar.

	Antal (m)		Värdeprocent (m)	
	1700-t.	1800-t.	1700-t.	1800-t.
Kust och innerskärgård	12,2	13,4	31	30
Mellan- och ytterskärgård	10,7	8,5 *	25	19 *
		**		**

En stjärna anger att skillnaden mellan 10,7 och 8,5 är signifikant.

De två stjärnorna anger att skillnaden mellan 13,4 och 8,5 är mycket signifikant.

Figur 3.1: Exempel på framställning i grafisk form över jämförelser av medelvärde av ägodelar i bouppteckningar. I det här fallet anger frånvaron av markörer i medelvärdet för fåren att de synliga skillnaderna mellan kust och innerskärgård respektive mellan- och ytterskärgård inte bör tillmätas någon större betydelse varken på 1700-talet eller 1800-talet. Inte heller några "signifikanta" förändringar tycks ha skett i fårhållningen när århundradena jämförs med varandra.

teckningarna är slumpvis valda men kan anses vara representativa för respektive skärgårdstyp. Jag har närmast försäkrat mig om att de inte är defekta på något sätt eller representerar extrema värden när det gäller de indikatorer jag valt att undersöka.

3.1.3 Ekonomi, valuta och pengar i bouppteckningarna

Eftersom summorna som ägodelarna tilldelas i bouppteckningarna utgör det mest klara uttrycket för värdering i den här typen av dokument, skulle det falla sig naturligt att använda de här siffrorna i en kvantitativ analys. Det här skulle då ge en stark fokusering av den helhetsbild bouppteckningarna kunde tänkas utgöra av den lokala föremålsvärlden. Det finns tyvärr många svårigheter förbundet med detta. Då undersökningsperioden sträcker sig från början av 1700-talet till slutet av 1800-talet följer att vi under den här tidsrymden har att göra med flera olika sorters valuta. Såväl svenska, ryska som finska mynt används vid värderingen. Dessutom har vi under 1700-talet en rätt invecklad

dubbelmyntfot i Sverige och tidvis också en svårgripbar inflation att beakta (Lagerqvist & Nathorst-Böös, 1997, 11).

Kort beskrivet har vi att göra med fyra olika valutasystem under undersökningsperioden. Fram till 1776 års myntreform under Gustav III, värderas egendomen i bouppteckningarna i *daler* (egentligen riksdaler från 1604), *öre* och *penningar* (1 daler=32 öre, 1 öre=24 penningar). Men eftersom man hade en dubbelmyntfot måste man också beakta om det var frågan om *silvermynt* eller *kopparmynt*. En daler silvermynt motsvarades från 1665 till 1776 av 3 daler kopparmynt. I Finland tenderade man att räkna efter kopparmyntfoten. Men mynträkningen försvåras ytterligare av att dalern egentligen var en valuta för utlandshandel och länge saknade direkt koppling till *marken* som användes inrikes. Dalerns värde blev under hela 1600-talet större jämfört med marken.⁸ Plåtmynten av koppar infördes 1644 och tillverkades till 1776. Markmyntet kallades efter år 1660 *carolin* (2 mark=1 Carolin) och 2 caroliner benämndes en *daler carolin* (eller svensk daler) (Tingström, 1963, 18-21; Lagerqvist & Nathorst-Böös, 1997, 10ff). Mynttermerna daler, carolin och öre används alla i bouppteckningarna, men penningar tycks ha haft så lågt värde att man inte räknade med dem.

Efter myntreformen 1776 räknade man i *riksdaler*, *skilling* och *rundstycken*. En riksdaler var värd 48 skilling och en skilling i sin tur 12 rundstycken. Efter 1808/1809 års krig började riksdaler *specie* (präglat mynt) och riksdaler *banko* (sedlar) samt riksdaler *riksgälds* (sedlar) gå skilda vägar på grund av återkommande inflationer. En riksdaler specie var 1834 värd $2 \frac{2}{3}$ riksdaler banco som i sin tur motsvarade 4 riksdaler riksgälds (Lagerqvist & Nathorst-Böös, 1997, 16; Tingström, 1963, 21-23). Vid den här tiden behöver vi inte längre befatta oss med det förvirrande svenska penningssystemet eftersom man i bouppteckningarna i undersökningsområdet nästan helt övergått till att använda rubel vid värderingen.⁹ I uppteckningarna håller man sig för det mesta till riksdaler specie men när kontanter anges kan det också vara fråga om banko.

Från år 1809 till år 1860 var den officiella valutan i Finland rubel och kopek (en rubel = 100 kopek). I praktiken använde man ännu länge svenska mynt som enhet. Efter 1860 blev den finska marken officiell enhet (en mark = 100 penni), men också då kunde rubel användas ännu en tid. (Kankaanpää et al., 2002, 136)

⁸Sammanfattat och grovt förenklat kan man säga att en daler = 4 mark = 32 öre = 768 penningar. En mark = 8 öre och en öre = 24 penningar (Kankaanpää et al., 2002, 136).

⁹Den sista bouppteckningen i undersökningsmaterialet som enbart använder svensk valuta vid värderingen är från år 1832.

I undersökningsmaterialets bouppteckningar förekommer svensk valuta från 1706 till 1839, rysk valuta från 1813 till 1862 och från 1864 används enbart mark och penni.

I princip är det möjligt att överföra alla skilda valutor som här beskrivits till någon form av modern valuta med hjälp av index. Frågan är om det är meningsfullt. Att jämföra värdet och köpkraften mellan valutor under olika tider kan göras när det gäller enskilda varor eller föremål, men helheten blir alltid svårgripbar. Om man indexerar till en nutida valuta måste man dessutom beakta nutidens skattesystem och de möjligheter och fördelar som socialskydd m.m. ger individen idag (Lagerqvist & Nathorst-Böös, 1997, 8). Då detta är mycket svårt att göra kan ett sådant jämförande snarare bidra till att ge en snedvriden bild av ekonomin under en annan tidsperiod. Pablo Wiking-Faria har i sin Hallandsundersökning *Freden, friköpen och järnplogarna* från 2010 använt sig av flera index, ett baserat på priset på en tunna råg, och ett annat mer elaborerat generalprisindex (GPI) baserat på äldre index använda i historiska undersökningar. Han är tvungen att justera indexet flera gånger under undersökningsperioden 1740–1900 (Wiking-Faria, 2010, Bilaga 2.1, 357-365).

Eftersom jag använder mig av färre och längre tidsperioder på 100 år, blir det svårt att "kalibrera" ett index som skulle kunna gälla för ett helt århundrade. Jag har därför beslutat att jämföra värderingssummorna endast inom själva bouppteckningarna (se värdeprocenten nedan).

Att överblicka de olika valutor som används i bouppteckningarna ter sig således ganska svårt. Jag har därför beslutat att inte göra några stora jämförelser i tid mellan valutorna eller värderingen av föremålen.

Värdeprocenten

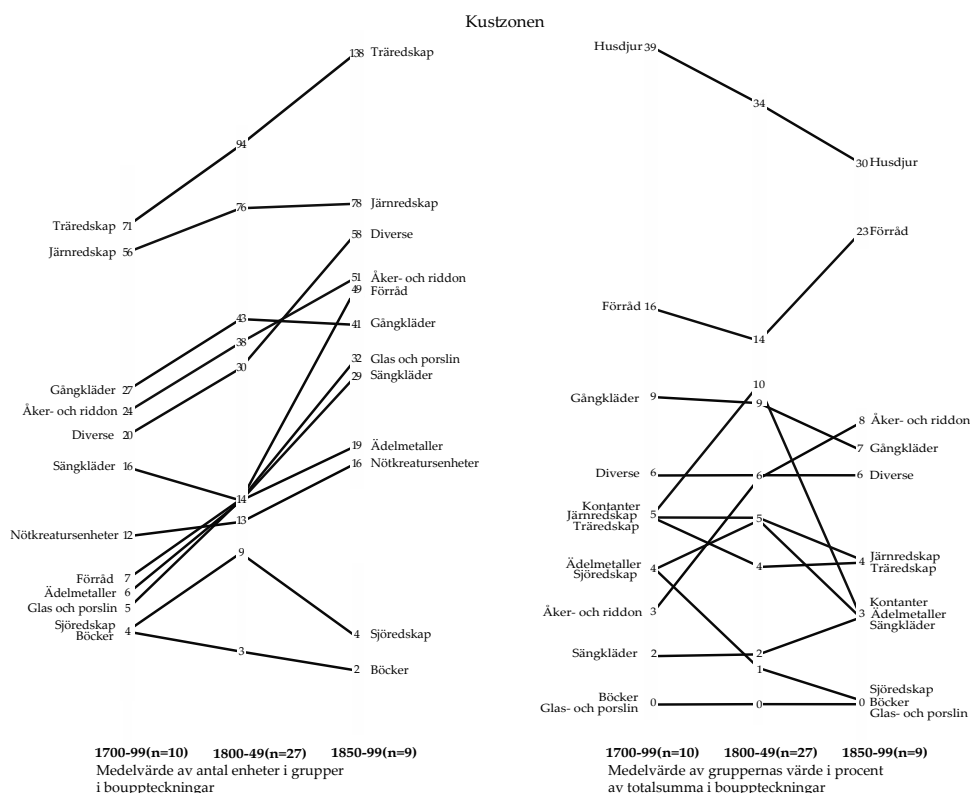
När jag använder det uppskattade värdet på äodelarna som jämförelsematerial så gör jag det därför *inom* de enskilda bouppteckningarna och inte mellan bouppteckningar från olika tidsperioder. Den procentandel som redskap förknippade med vissa näringar värderats till i förhållande till bouppteckningens totalsumma har jag använt för kompletterande jämförelser. I vissa fall har jag räknat om myntenheterna till decimalsystemet för att kunna göra jämförelser om hur stor andel av bouppteckningens totala värde som faller på en viss grupp äodelar. Också när jag jämfört värderingen med det auktionspris som äodelarna senare inbringat har jag varit tvungen att omvandla mynten till decimaltal. Efter rubelns och markens intåg är sådana operationer inte längre nödvändiga.

Däremot har jag i de fall jag använt det uppskattade värdet för en viss föremålsgrupp jämfört med bouppteckningens totala värde – det som jag kallar *värdeprocenten* – varit tvungen att göra en del beräkningar. Eftersom bara en dryg tredjedel av de 151 aktiva bondehushållen upptar något uppskattat värde för jorden, hemmanet och husen, har jag från dessa subtraherat detta värde för att värdeprocenten ska kunna jämföras med den från de övriga två tredjedelarna av bouppteckningarna. Det är också svårt att inbegripa skulderna när man betraktar uppteckningarnas innehåll som helhet. Precis som i modern tid var det inte ovanligt att skulderna i ett hushåll ibland kunde överskrida tillgångarna ganska betydligt. Det här gör att värdeprocenten i det här helhetsperspektivet blir väldigt ostadig och svårhanterlig och jag har därför inte heller räknat med skulder eller fordringar i de här jämförelserna. Om man jämför det uppskattade värdet på vissa typer av föremål inom de oftast använda föremålsgrupperna undviker man förstås de här svårigheterna. Så har jag gått till väga till exempel i kapitlet om sjöredskap.

De grupper av egendom i bouppteckningarna som kan jämföras är rätt många och flera av dem upptar ofta bara något enstaka föremål. Andra grupper kan innehålla mängder av ägodelar som inte är särskilt värdefulla. Alla försök att visualisera helheten i bouppteckningarnas innehåll blir därför svåra och kräver någon form av konformisering för att bli överblickbara. Såväl under undersökningens initialsleden som senare har jag ägnat mycket tid på att försöka få ett grepp om den här helheten i uppteckningarna. Vissa typer av visualiseringar kan vara *undersökande* och innehåller oftast en stor mängd information som måste analyseras. En form av visualisering har jag haft nytta av i det här sammanhanget. Man ställa upp en s.k. "slopegraph" som jämför antalet ägodelar i bouppteckningarnas oftast använda grupperingar på en horisontell tidsaxel.¹⁰ Det är fråga om en form av dramatiserad tabell över innehållet i bouppteckningarna. Jag har i det här skedet använt mig av tre tidsperioder istället för två som i resten av avhandlingen. Bouppteckningar från hela 1700-talet jämförs med uppteckningar från perioderna 1800-1849 och 1850-1899, närmast för att få en jämnare spridning på antalet uppteckningar per period (vilket ändå är svårt). Som ett exempel kan man göra upp en figur som beskriver bouppteckningarnas innehåll för den i avhandlingen använda skärgårdszonen "Kusten" (se Figur 3.2 på nästa sida).

¹⁰Grafen presenterar en större mängd data över en horisontell tidsskala där siffrorna i höjddled följer en intervallskala för att ge en visuell översikt om hur iakttagelserna förändras och samverkar. Skalan är således inte absolut men ger en visuellt dramatiserad effekt som kan underlätta en jämförande analys (Tufte, 1983, 158 f).

Figur 3.2: "Slopegraf" som beskriver helheten i de bouppteckningar från Kustzonen som analyserats i undersökningen. Den vänstra grafen visualiserar antalet enheter som upptecknats. Grafen till höger presenterar istället "värdeprocenten" (se närmare beskrivning på sidan 86) d.v.s. hur stor procent av bouppteckningens slutsumma de olika grupperna omfattar. Procentandelarna är avrundade och summan blir därför inte alltid 100. Jag har uteslutit uppskattat värde för fastigheter, skulder och fordringar, eftersom de medför många beräkningssvårigheter och de har inte heller räknats med i bouppteckningarnas slutsumma. Tidsskalan omfattar hela 1700-talet längst till vänster, medan 1800-talet delats upp i två femtioårsperioder 1800–1849 och 1850–1899. Grafer av den här typen kan användas för att ge visuell hjälp när man försöker gestalta fördelningarna i bouppteckningarnas invecklade mikrokosmos.

I det här karterande skedet anger jag inga spridningsmått utan nöjer mig med att jämföra medelvärdet för antalet ägodelar i vissa av de grupper som jag redogjort för i kapitlet 2.2 om bouppteckningarnas struktur på sidan 62. Det framgår klart att antalet ägodelar i många grupperingar visar en tendens att bli flera ju längre framåt i tiden vi rör oss. Andra grupper förefaller ha en mer maklig tendens att öka antalsmässigt. Jämför vi med värdeprocenten för egendomsgruppernas uppskattade värde ser vi att förändringarna är betydligt mer varierande (till vänster i figur 3.2 på motstående sida). Även om graferna – som ju är i hög grad "undersökande" till sin karaktär – kan te sig något avskräckande med sina stora mängder information, ger de betraktaren någonting att utgå från i det invecklade system som människors egendom utgör. Jämför man värdeprocenten mellan olika skärgårdszoner (Bilaga D på sidan 423) kan man också konstatera att vissa mönster framträder i de olika maritima zonerna. De flesta egendomsgrupperna tycks hopa sig i området där de representerar under tio procent av bouppteckningens totala värde. Förändringar sker i de olika tidsskedena men de egendomsgrupper som representerar högre procentandelar av totalsumman håller sig ganska konstant på den här högre nivån. I Kustzonen är det husdjur och förråd som upptar de högsta nivåerna. Innerskärgården har färre uppteckningar och ter sig kanske därför mer kaotisk, men husdjuren och förråd får här lite konkurrens av kontanter och ädelmetaller (guld, silver koppar, mässing och malm). I Mellanskärgården härskar grupperna husdjur och sjöredskap med viss inblandning av kontanter. I Ytterskärgården dominerar sjöredskap tillsammans med husdjur och kontanter. Utifrån den här översiktsskildern som inte verkar helt ologisk kan man fortsätta att bena ut de mindre intrigerna och ställa frågor om varför det ser ut på det här sättet och hur uppteckningarnas innehåll speglar den värld som människorna bor i och deras liv.

Ett slags sammanfattande och *förklarande* visualiseringar används mer genomgående i de enskilda kapitlen och beskrivs i Figur 3.1 på sidan 84. Här är informationsmängden betydligt reducerad och tolkning och analys ingår i den visuella framställningen.

3.2 Bouppteckningarnas aktörer och urval

De människor som deltog i bouppteckningarna kan räknas i två grupper om vi undantar den hädangångna som tämligen passivt fungerade som överlåtare av sin egendom. Termen arvlåtare används ibland och man kan inflika att det inte alltid måste vara fråga om en avliden person. Man

kan poängtera att den här undersökningen ändå egentligen granskar arvlåtarnas egendom genom ett urval.

Bland de verkliga deltagarna i bouppteckningen har vi arvingarna, oftast representerade av en änka/änkling och barn i olika åldrar. Kvinnliga arvingar (utom änkan) som var ogifta representerades oftast av en släkting. Alla omyndiga barn hade någon som skulle bevaka deras rätt. De döttrar som var gifta representerades av sina män även om de för det mesta verkar ha varit personligen närvarande. Vid bouppteckningar i större familjer med flera gifta och ogifta barn med förmyndare kunde det bli en ansevärd skara som samlades. Oftast var det änkan eller änkingen som skulle uppge boet i dess helhet, men om det inte fanns någon sådan var det huvudarvingen som skulle fortsätta bruka gården som uppgav boet. I en del fall verkar arvingarna ha delat på uppgiften så att någon uppgav kontanterna medan en annan uppgav den övriga egendomen. Den som hade att uppge egendomen underkastades säkert en viss social kontroll av den övriga församlingen, och man får räkna med att alltför stora dyrbarheter inte tilläts föras undan. Inte sällan utgjorde bouppteckningen nämligen förlagan till arvskiftet.

Den andra gruppen företrädades av förrättningsmannen och hans medhjälpare, de två "gode männen" lagen talar om. De skötte värderingen av föremålen och man får anta att också bouppteckningens innehåll påverkades en del beroende på vilka som sysslade med förrättningen.

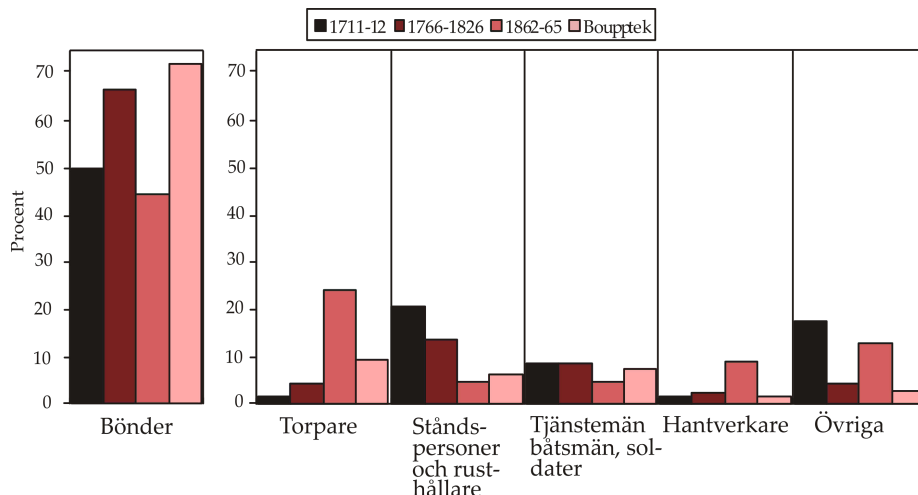
När det gäller att bestämma vilken miljö bouppteckningens innehåll beskriver och vilken tidsperiod det är frågan om måste vi återgå till den avlidna. Det är för denna de uppgifter gäller som kan användas för att placera ägodelarna i deras sammanhang. Vi börjar med dessa för att återkomma till förrättningsmännen senare.

3.2.1 Sociala grupperingar, kön och ålder

Bouppteckningar gjordes upp efter människor i alla samhällsklasser redan på 1700-talet. Däremot verkar det vara klart att de mer bemedlade är klart överrepresenterade, särskilt under 1700-talet. I ett relativt tidigt skede av undersökningen stod det klart för mig att huvudintresset måste inriktas på de bondehushåll där personerna efter vilka bouppteckningen gjordes ännu var i "aktiv" ålder. Därför gjorde jag inte heller några försök att göra något vägt urval där varje samhällskategori skulle finnas representerad på ett proportionellt sätt i förhållande till tillgängliga data om befolkningsförhållanden under 1700-talet och 1800-talet. Jag valde ut bouppteckningar från bondehushåll som föreföll aktiva och där själva bouppteckningen inte föreföll defekt eller innehöll större oläsliga partier. I praktiken var det ändå omöjligt att undvika att delvis oläsliga

uppteckningar kom med, vilket i några fall lett till att vissa data kan saknas i en övrigt komplett uppteckning.

Man kan följa hur bouppteckningarna under tidens gång återspeglar förändringar i befolkningsstrukturen bara genom att se på de personer som fick uppteckningar uppgjorda efter sig (se figur 3.3).

Figur 3.3: Sociala grupperingar enligt de benämningar som används i bouppteckningarna. Databasen Boupptek (315 poster) jämförs med samtliga bevarade bouppteckningar från Virmo härad under tre tidsperioder 1711–12, 1766–1826 och 1862–65. Socialgruppen anges enligt procentuell andel under respektive tidsperiod. Som synes har databasen Boupptek (stapeln längst till höger i varje grupp) ett urval som koncentrerar sig på bondehushåll (vilket betonas med en egen "låda" för att poängtera att de utgör materialet för de kvantitativa jämförelserna i den här undersökningen). Dessa har till stor del tagits från Virmo härad. Att märka är att ingen hänsyn tagits till hur "aktiva" personerna varit i det här sammanhanget. Sammanlagt omfattar jämförelsen 750 bouppteckningar: 1710–11 (68 st), 1766–1826 (188 st) och 1862–1865 (494 st) och en del av dem ingår således i databasen Boupptek. Gruppen ståndspersoner och rusthållare omfattar adliga, präster och rusthållare av olika storlek.

Då vi undersöker samtliga bevarade bouppteckningar Virmo härad under tre tidsperioder, 1710–11 (68 stycken), 1766–1826 (188 stycken) och 1862–1865 (494 stycken) ser vi att gruppen bönder i samtliga perioder är störst, men den har i den sista perioden fått stark konkurrens av gruppen torpare som under första perioden 1710–11 hade endast en representant. Torparna torde dock ändå vara något underrepresenterade i bouppteckningarna från den här tiden. Ståndspersonernas andel (som i den här framställningen också omfattar rusthållare) minskar med tiden.

Under perioden 1710–11 var de 14 stycken, i följande period 26 och i den sista perioden 24 personer till antalet. Antalet uppteckningar växte med tiden, så perioden 1862–1865, där bouppteckningar efter ståndspersoner utgör ca 5 procent av det totala antalet, kunde tänkas representera den faktiska situationen ganska bra. I de övriga grupperna syns mindre tidsmässiga förändringar men antalet uppteckningar efter hantverkare ökar för varje tidsperiod. 1710–11 finner vi en hantverkare, i följande tidsperiod 5 och 1862–65 är de hela 45 stycken. Tjänstemännen som här också inräknar soldater och båtsmän ökar en aning antalsmässigt men proportionen förblir densamma. Gruppen övriga, med fattiga, inhyses-hjon och personer vars ställning inte uppges säger inte särskilt mycket utom att de sistnämnda var vanligast i de tidigaste bouppteckningarna som kunde vara ganska summariska.

Figur 3.3 visar ganska tydligt koncentrationen på bondehushåll i databasen Boupptek då över 70 procent av uppteckningarna är uppgjorda efter bönder. Denna procentandel nås inte av bönderna i de verkliga arkivsamlingarna. Figuren visar däremot inte den mycket stora ökningen av antalet bouppteckningar med tiden. Denna berodde både på befolkningsökning samt på att det blev vanligare att bouppteckningar upprättades efter dödsfall. Ur bouppteckningarna efter bondehushåll har jag sedan ytterligare gallrat bort defekta uppteckningar och sådana där den avlidna tydligt redan hade gett över hemmanet till arvingarna (se nedan). Då består ca 43 procent av posterna i databasen av bouppteckningar efter aktiva bönder.

Under insamlingen av bouppteckningsmaterialet försökte jag turvis välja en man och en kvinna då jag prickade för uppteckningarna i arkiven, men det var inte alltid möjligt att vara konsekvent eftersom det tydligen fanns fler bouppteckningar uppgjorda efter män. Vad gäller 1700-talet var jag mer eller mindre tvungen att ta alla bouppteckningar från undersökningsområdet som fanns och då gick det inte att påverka urvalet. Eftersom bouppteckningarna uppger hela hushållets egendom borde det inte vara någon större skillnad om den avlidne var en man eller kvinna, men det kan vara intressant att jämföra.¹¹ Efter avslutad insamling finns i materialet 104 bouppteckningar efter kvinnor (33 procent), 201 (64 procent) uppgjorda efter män och 10 (3 procent) bouppteckningar som uppgjorts i hushåll där både kvinnan och mannen hade dött. Ser vi på de aktiva bondehushållen är motsvarande siffror 51 (34 procent) kvinnor, 97 (62 procent) män, och 3 (2 procent) uppteckningar uppgjorda efter båda makarna.

¹¹Vissa skillnader finns ändå, bland annat när kläderna uppräknas (se närmare avsnittet om gångkläder 9.5 på sidan 304).

Termerna "aktivt bondehushåll" eller "aktiva bönder" som genomgående används i undersökningen kräver en mer utförlig förklaring. Den är skapad av mig och har ingen egentlig motsvarighet i uppteckningarnas vokabulär eller tidens språkbruk.¹² Jag har med termen försökt beteckna de hushåll bland krono-, skatte- och frälsebönder där bonden och bondehustrun fortfarande själva ansvarar för huvuddelen av gårdens ekonomi och inte gett över skötseln till någon arvinge eller annan person. Det har varit en bedömningsfråga. Endast åtta bouppteckningar talar direkt om sytning eller undantag. Då de avlidnas ålder nästan aldrig uppges i uppteckningarna måste man ty sig till andra faktorer. Att leta sig fram till personernas ålder i kyrkböckerna visade sig plågsamt långsamt vid de försök jag gjorde med uppteckningarna från Kökar. Barnens ålder uppges ofta, om de är omyndiga, och det ger en fingervisning om föräldrarnas ålder och aktivitet. I 70 procent eller 106 av de 151 aktiva bondehushållen jag valt ut, finns det åtminstone ett minderårigt barn. I medeltal finns i de aktiva bondehushållen 3,4 barn (median 3) per hushåll. Det vanligaste antalet barn är 4 (typvärde). Antalet barn i uppteckningsmaterialet är i medeltal något lägre än i hela landet (4,54 år 1901) och också lägre än medelvärdet i Åbo och Björneborgs län som år 1880 uppgick till 4,4 (Högnäs, 1938, 43 f).¹³ I den tidens familjeförhållanden kunde familjefadern vara omgift i ganska hög ålder med en yngre hustru och på det sättet ha minderåriga barn också som äldre, så något helt vattentätt system kan man inte upprätta med den här metoden.

Bouppteckningen kan också tala om "gamle bonden" och på så sätt i kombination med andra faktorer ge vid handen om att den avlidna "pensionerat" sig. Ofta kan man på antalet ägodelar se om det är ett fullt hushåll eller ett sytningshushåll. Men gränsen är glidande. Sytningsåldern varierade ofta stort (Högnäs, 1938, 186 f) och det är inte

¹²Jap Kuuse talar om jordbruksaktiva och icke-jordbruksaktiva närmast baserat på den avlidnes titel och jordbrukets storlek (Kuuse, 1970a, 21). Också Mats Morell talar om bouppteckningar efter "aktiva jordbrukare" i *Det svenska jordbrukets historia*, en term som antagligen strävar efter ett liknande urval (Morell, 2001, 367). Pablo Wiking-Faria använder en definition där en jordbrukare i bouppteckningen ska innehålla en plog eller ett årder och åtminstone en ko (Wiking-Faria, 2010, 45).

¹³Man bör dock komma ihåg att bouppteckningarna ofta tillkommit då arvingarna är i vuxen ålder och barn som dött unga räknas alltså inte. Men man räknar också med att fertiliteten i skärgården var något lägre (se till exempel Moring 1992, s. 141). Några större skillnader syns inte mellan barnmängden på 1700-talet och 1800-talet i bouppteckningsmaterialet. Aningen fler barn tycks finnas i kustzonen och ytterskärgården under båda århundradena. Det största antalet barn i undersökningsmaterialet nämns i bouppteckningen efter frälselandsbonden Eric Thomasson (död 1795) på Puckila frälshehemman i Lemo. Han och hans hustru Maria Simonsdotter hade tolv barn, sex döttrar och sex söner.

omöjligt att någon fattig bonde i fullt aktiv ålder har valts bort i det här sammanhanget. Möjligtvis finns också någon välförsedd sytningsbouppteckning med bland de aktiva. I bilaga A finns en förteckning över samtliga bouppteckningar som renskrivits i databasen Boupptek. De som i bilagan betecknats med socialgrupp A1 (ospecifierat bondehushåll 62 stycken), A11 (krono- eller landbondehushåll 25 stycken), A12 (skattebondehushåll 61 stycken) eller A13 (land- eller frälsebondehushåll 3 stycken) är de som av mig betecknats som aktiva och utgör huvudgruppen för de kvantitativa jämförelserna i undersökningen.

Saini Laurikkala har i sin undersökning om bostäder, heminredning och husgeråd bland bondebefolkningen i Egentliga Finland också inkluderat rusthållen. Ofta innehades rusthållen av bönder och Laurikkala använder dem som ett slags jämförelsegrupp där hon ser innovativa drag i jämförelse med de vanliga bönderna. Rusthållarna ses som ett slags "bondeadel" (Laurikkala, 1947, 350 f). Då undersökningsmaterialet omfattar endast femton rusthåll varav åtta (bu 24, 37, 220, 223, 231, 264, 267 och 280) kan räknas som aktiva bonderusthåll, har jag beslutat att inte ha med dem i de kvantitativa jämförelserna. Jag har istället placerat dem i gruppen stånds personer, även om det kanske inte är benämningssmässigt helt riktigt.¹⁴ Två bouppteckningar upptecknade i rusthåll finns dock med som exempel bland bilagorna. Fördelningen i undersökningsmaterialet kan närmare beskådas i tabellerna 3.2 härunder och 3.3.

3.2.2 Skuggor av de upptecknades och arvingarnas liv

Ser man på bouppteckningarna som texter präglas de i hög grad av en konformitet som ursprungligen har tillkommit i den process där lagarna stiftades under tidigt 1700-tal. Ordalydelser och obligatoriska element återfinns också i de arvskiften som under tidigare århundraden hade uppgjorts, särskilt bland adeln.

Trots den här standardiseringen av dokumentens form kan man inte undgå det faktum att bouppteckningarna för det mesta behandlar människolivets mera tragiska sidor eller dess slut. I något skede under genomläsningen av bouppteckningsinstrumenten börjar man se skillnad på den jämna lunk i berättandet som ett "normalt" människoliv ger anledning till i jämförelse med de något mer känsloladdade ordvändningarna då ett särdeles eländigt människoöde präntas ned av

¹⁴Beteckningen stånds personer indelas stundom i frälse och ofrälse där den första gruppen åsyftar adel, präster och borgare medan ofrälse stånds personer kunde vara till exempel ämbetsmän och bruksägare, som hade en med de högre ståndens jämförbar ekonomisk och social position (Nationalencyklopedin, stånds person).

Tabell 3.2: Bouppteckningarna i undersökningsområdet fördelade enligt de ungefärliga beteckningar för samhällsgrupp som förekommer i eller härletts ur uppteckningarna. Se texten på sidan 91 framåt för närmare förklaringar.

Social tillhörighet	Män		Kvinnor		Par	
	1700-t.	1800-t.	1700-t.	1800-t.	1700-t.	1800-t.
Aktivt bondehush.	12	26	13	13	2	-
Aktivt kronobondehush.	10	10	3	4	-	-
Aktivt skattebondehush.	12	36	3	20	-	1
Aktivt frälsebondehush.	1	2	-	-	-	-
Inaktiv/bonde på sytning	2	21	2	12	-	2
Inaktiv kronobonde	1	2	-	-	-	-
Inaktiv skattebonde	1	4	1	4	-	-
Bondeson/-dotter	4	1	-	2	-	-
Aktivt torparhush.	-	3	2	3	-	1
Aktivt torparhush. bondg.	-	10	1	5	-	1
Aktivt torparhush. herrg.	-	2	-	-	-	1
Ej längre aktivt torparhush.	-	2	-	-	-	-
Aktivt fiskarhush.	-	3	-	-	-	-
Ej längre aktivt fiskarhush.	-	1	-	-	-	-
Ståndsperson	7	6	2	4	-	-
Son/dotter till ståndsperson	-	1	-	-	-	-
Tjänstemannahush.	5	11	-	7	-	1
Hantverkarhush.	1	1	2	1	-	-
Övriga	1	2	-	-	-	-
Okänd	1	1	-	-	-	-
Totalt	58	144	29	75	2	7

Tabell 3.3: Bouppteckningarna i undersökningsområdet som använts i de kvantitativa jämförelserna, fördelade enligt de ungefärliga samhällsgruppsbeteckningar som förekommer i eller härletts ur uppteckningarna.

Social tillhörighet	Män		Kvinnor		Par	
	1700-t.	1800-t.	1700-t.	1800-t.	1700-t.	1800-t.
Aktivt bondehush.	11	25	11	13	2	-
Aktivt kronobondehush.	9	10	3	3	-	-
Aktivt skattebondehush.	9	30	3	18	-	1
Aktivt frälsebondehush.	1	2	-	-	-	-
Totalt	151	30	67	34	2	1

boupptecknarens penna. Vi är nu inne på ett område där min egen tolkning i ännu högre grad är det enda jag kan ty mig till. Jag vet sällan någonting om de människors liv bouppteckningarna behandlar förutom det boupptecknaren noterat. Han kan ju lika gärna ha valt att hålla sig till formuläret under alla omständigheter.

Men i många fall finns det små detaljer i bouppteckningarnas "introduktioner" som utökar deras informationsvärde. I enstaka fall kan det bli fråga om korta berättelser som beskriver omständigheter som funnits i den avlidnas liv eller som föranletts av dennes död. Jag ska i det följande kort redogöra för några sådana uppteckningar där man kan skymta livet bakom förteckningarna av ägodelar. Ofta blir det då så att man får ta fram undantagen som exempel trots att bouppteckningarnas uppgifter redan i sig är kortfattade och knappast ger möjligheter till bred exemplifierande framställning (Bringéus, 1970a, 20).

På 1700-talet uppgjordes de flesta bouppteckningarna i förhållandevis välmående hushåll. På 1800-talet finns det ett större antal uppteckningar också från mindre bemedlade hushåll. Ser vi på enstaka exempel kan man redan på 1700-talet hitta företrädare för samhällets sämre lottade. Speciellt i det lilla skärgårdssamhället Kökar går det att hitta bouppteckningar som berättar om till exempel sjukdom och fattigdom. Det här kan också i någon mån bero på att jag valt ut bouppteckningarna från Kökar på ett sätt som inte utesluter sådana bouppteckningar (se sida 22).

Sjukdomar, farsoter, fattigdom och rikedom

Vid obotliga sjukdomsfall hände det att man gjorde en bouppteckning med "arvsdelning" som i det följande:

Åhr 1754 d 2 Nowember upptecknades på begäran al den lilla Egen dom som befants hos hufwudswaga KronoBonden Daniel Danielson och dess hustru Anna Mattsdotter i Karlby; och hafwer en dotter Brita Danielsdotter Och efter denna för bemelte Daniel Danielson blef så til sina sinnen rörd och hufwudswag så må Egen domen värderas och upptecknas som följer Alt så blev Michel Bärtilson i Österbygge förmyndare i närwaro af nembde och värderingsmän Erich Mattsson i finnöö och Isak Klämätsson i Hälsöö: hwilken egendom kommer att them emellan delas. (bu 50)

Det står oklart vem som egentligen ärver egendomen som inte är alldeles obetydlig (55 Daler). Dottern Brita tycks åtminstone inte förekomma annat än i den överstrukna texten. Hustrun Anna Mattsdotter får sin

”giftorätt och morgongåfva” men bouppteckningen är aldrig undertecknad och tycks vara inlämnad först år 1760.

En utförlig sjukdomsbeskrivning hittas också i en uppteckning från Rimito år 1711, där också arvskiftet visar sig vara mycket invecklat:

Anno 1711 den 14 Julij förrättades af underskrefven iemmete Nembdemännerne Olof Michelsson i Räulax, och Matts Mattsson i Kurala Arfsskijfte på hindsala hemman i Rimitto Sochn effter framl:ne Jacob Henrichsson i Hintsala som i förl höst med des hustru och Barn medelst farsoten afljdit, hafvandes Jacob henrichsson med sin hustr Maria blifvit först döda, dernäst Jacobs dotter Lisbeta med sin andra hustru varit 4 gånger gift 1:o med Agneta Mårtensd:r, med hvilken han aflat en Son, Jacob vid namn, 2:o med Agneta Bertils:dr, af hvilket giffte varit en Son Bertil och en dotter Lisbeta ben:de, af 3:die gifte med Lisbeta henrichsd:r en Son, men af 4:de och sidsta giffte med Maria grelsd:r inga Barn efter de ock ej mehr är 2 Månader tillsamman lefvat. befinnandes man att Jacob Henrichsson med sin hustru Maria blifvit först döda, dernäst Jacobs dotter Lisbeta med sin andra hustru Agneta Bertilsd:r, effter henne Jacobs första hustrus Son Jacob Jacobsson, sampst sidst den Son Bertil vid namn, som han hafft med sin andra hustru,* och äre effter denn närmaste arfftagande Sonen Jacob Jacobssons af första hustrun MorSyster Enkijan gertrud Mårtensd:r samt Sonen Bertils af andra hustrun Agneta Bertilsd:r, Mormoder Carin Simonsd:r så ock 4:de hustruns Maria grels dotters Moder Valborg Mattsd:r, kommandes denne Valborg att få sin dotters gifftorätt 1/3:die dehl men de öfriga 2 delar tillfalla bem.te gertrud Mårtensd:r och Carin Simonsd:r sedan gellden afdragen är. Ägendomen befans, som föllier.

* men 3:die hustruns Son som dödt effter sin Moder och förrän des fader, så att således bem:te Son kom att få det des Mor sig effterlämnat (men?) och fadren åter att behålla hvad som hans Son kom att äga effter sin Mor. (bu 266)

”Farsoten” torde syfta på den sista pestepidemin som tillsammans med andra sjukdomar härjade i Finland och Sverige 1710-11 (Hult, 1916, 75). Samma folder som innehåller arvskiftet ovan innehåller också ett kontrakt eller en förlikning på hemmanet Simola i Käräsämäki, S:t Marie socken. Far, mor och fyra döttrar hade avlidit i farsoten eftersom Gud ”för våra swåra och stora synder behagat hemsökia vårt K. fädernesland med en swår och kring om sig fatande farsoth, dhen och omsijder

inträngt sig i finland". Två söner på sex år och ett och ett halvt år har överlevt tillsammans med sin farmor som överlåter gården i en svärsons namn. Han förbinder sig i kontraktet att uppfostra sönerna i "Herrans tucht och förmaning" (källa som bu 266).

Från Kökar kommer också en uppteckning där upptecknarens "änteligen" tycks beskriva ett slut på ett mångårigt kringflackande, då Sophia Johansdotter lyckats skaffa sig ett slags undantag för sitt sista år i livet.

År 1839 den 21 Junii Förrättades uppteckning och värdering å den qvarlåtenskap med döden aflidne förra Bondehustrun Sophia Johans Dotter i Kökars Kapell och Helsö by efter sig lämnat, och som hennes man gl Bonden Johan Isacson ännu lefver men i flere år varit sinnessvag, så att han med kring vandrande uti Kapellförsamlingen sig uppehållit, och en stor del utaf deras föruthafde Samfälda bohag vid Början utaf denna hans Sjukdom blef Annvändt til hans underhållande på Läne Lasarättet, och hon nemligen den aflidne öfver Tjuguarstid uppehållit sig på åtskillige orter och ställen, men Änteligen i Junii månad sistledit år träffade sådan öfverenskommelse med Bondehustrun Anna Thomas Dotter å Hemmanet No 12 i Helsö by att hos henne få njuta Husrum och skötsel til dödetag och skulle deremot all den qvarlåtenskap som efter henne kunde finnas tilfalla nämde Anna Thomas dotter hvilken uppgaf Egendomen som värderades utaf Extra Nämдемannen Daniel Nordberg i samma by på följande sätt (bu 153).

En bouppteckning av en människa i yttersta fattigdom finner vi också från Kökar på 1800-talet.

År 1813 den 16de februarij förrättades uppteckning och värdering å den qvarlåtenskap med döden afgangna vanvettiga och sockenfattiga Fredric Mattsson i Kökars Capel och föglö socken efter sig lämnat och emedan han uppå några år gått socken fattig så tillfaller han qvarlåtenskap för samlingen hwilket verderades af namde man Samuel Johanson samt uppgafs af för myndaren Isac Isacson På följande sätt (bu 146):

Gångkläder:

1 tröja, ...	0 40
1 skorta, ...	0 32
1/2 skålpund ull, ...	0 8

Contante Peningar, ... 16 20

Av slutsumman på 17 rubel återstår 7 rubel 64 kopek då begravning, fattigprocent och bouppteckningsarvode är betalt.

Jag kan inte bedöma hur vanligt det var att fattiga, t.o.m. sådana som gick på rotegång, fick bouppteckningar uppgjorda efter sig, men alldeles ovanligt tycks det inte vara. Åtminstone inte när vi kommer in på 1800-talet. På Kökar tycks bouppteckningarna ha uppfattats som något som ska uppgöras efter alla avlidna. Språket i uppteckningarna härifrån verkar också härstamma från ett samhälle där alla kände till varandra, med brister och förtjänster.

Kontrasten till bouppteckningar uppgjorda efter samhällets mer bemedlade grupper blir ibland enorm. Den i den här undersökningen rätt flitigt citerade uppteckningen efter prosten Johan Thorwöst i Tövsala (bu 17) omfattar ca nittio foliosidor med bilagor och tycks ha tagit två veckor att utföra (4–17 juli 1751).

Krig och ofärdstider

Krig och ofärdstider syns närmast som uteblivna bouppteckningar. Efter perioden 1710-11 då det finns ett antal uppteckningar från undersökningsområdet dröjer det till 1731 innan man igen hittar bouppteckningar. Den ryska ockupationen under det stora Nordiska kriget – som i Finland oftast kallas "Stora ofreden" 1713-21 – tycks här ha medverkat till att uppteckningar inte står att finna under en 20 år lång period. Lilla ofreden 1741-42 har tydligen påverkat tillgången på bouppteckningsmaterial i mindre omfattning men inte heller under den perioden har jag hittat några bouppteckningar i undersökningsområdet. Under 1808-09 års krig tycks däremot samhället ha fungerat så pass tillfredsställande att också bouppteckningar uppgjordes och bevarades.

Eftersom jag koncentrerat mig på bouppteckningar uppgjorda efter aktiva bönder finns det i mitt material bara två bouppteckningar uppgjorda efter soldater och ytterligare fyra efter kronobåtsmän. De ger inte särskilt många detaljer kring yrkets omständigheter. År 1711 görs en bouppteckning efter soldaten Simon Mattson från Mäenkylä i Virmo som ska ha dött i Viborg 1704. Hans änka ska ingå äktenskap vilket krävde att bouppteckning gjordes (bu 7). I en annan uppteckning från samma socken år 1806 nämns bland arvingarna soldaten Johan Fred "hvars vistelse är okänd" (bu 108). Bland båtsmännen uppges tre vara "avskedade" och en av dem har drunknat (bu 39).

Tvister

Med tanke på att bouppteckningsinstrumentet fungerade som grund för arvsdelningen kunde man vänta sig att en del gräl och tvister skulle vara synliga i källmaterialet. I själva verket syns de ganska sällan, men vanligen i form av divergerande åsikter mellan arvingarna om något av arvegodset. Upptecknaren har i något fall gjort en anteckning om att åsikterna får behandlas närmare på nästa ting. Frågor om vem av arvingarna som har rätten att inlösa hemmanet behandlas också i några av bouppteckningarna i undersökningsmaterialet (se exempelvis citatet från bu 4 på sida 120).

I samma bouppteckning (bu 4) tycks man också ha haft skilda åsikter om värde metallföremålen. Under rubriken silver avslutar upptecknaren med följande anteckning:

1 Silfwer ring påstod wäl äldsta Sonen än finnas hwilket dock af de öfrige Sönerna bestreds.

Flera sidor senare i uppteckningen efter tomfaten under rubriken sjöredskap uppges plötsligt:

Nu uppgafs inwid Silfrets upptecknande saknad förgyld Klackring som provvades wara wärd, 6 o.

1 st brisk, 1 16.

Man får intrycket att saken diskuterats av arvingarna under uppteckningens gång. Här kan nämnas att det också i en annan uppteckning förekommer att en guldring tas upp under rubriken sjöredskap (bu 156). Det vanliga förfarandet tycks ändå vara att bortglömda – eller bortlämnade – ägodelar tas upp under rubriken "Diverse" sist före bouppteckningens avkortning.

Kön

Eftersom bouppteckningarna ska uppta hela egendomen i ett dödsbo borde man inte kunna se någon större skillnad mellan uppteckningar uppgjorda efter män eller kvinnor. I ett tidigt skede av undersökningen tyckte jag mig se att bouppteckningar efter kvinnor uppvisade mindre belopp av kontanter, närmast så att kontanterna i uppteckningarna utgjorde en procentuellt sett mindre andel av totalvärdet än i de uppteckningar som gjorts efter män. Det här gällde när man gjorde jämförelsen mellan samtliga 315 renskrivna bouppteckningar. När jag gjorde jämförelser i de 151 aktiva bondehushållen och uppdelade materialet enligt skärgårdszoner var den här skillnaden försumbar. Den

skulle närmast bero på att det i hela materialet ingick bouppteckningar efter ståndspersoner med stora upptecknade kontantsummor samt att antalet bouppteckningar från ytterskärgården där kontanterna utgjorde en något större andel av totalsumman är förhållandevis mer talrika i materialet (se kapitlet om de övriga näringarna på sida 290).

I de fall bouppteckningarna också omfattar arvsdelning kan man däremot se tidens – enligt nutida uppfattning – ojämlika inställning till arvets storlek för söner och döttrar. Intill 1878 föreskrevs att döttrar skulle ärva hälften av sönernas andel, och de flesta arvskiftena i uppteckningarna visar att så också skett. Men i ett fåtal uppteckningar tycks föräldrarna redan före dödsfall och bouppteckning ha bestämt att både söner och döttrar skulle ärva lika andel. I en uppteckning efter Maria Simonsdotter i Villnäs 1781 kan vi läsa följande:

Uppå enklingens och fadrens giorda förställan at döttrarna borde få taga lika lott af arfvet efter deras afledna moder, med Sönerne, så lemnade samteliga arfvingarne dertill deras bifall, hvarefter fadren ock som at bevisa sin wälwilja, öfver en sådan foglig öfverens kommelse, och at boet til dess döde dag må warda orubbadt och ostördt utan någons förfördelande, lofwade och utfästa sig, at småningom utbetala det för alt?, uti deras möderne till hvarje arfvinge Sex Rkd Specie, hvarmed allesammans med tacksamt sinne förklarade sig ganska nögda, hvilket alt på begäran här anteknades. (bu 105)

När änklingen "Gamle bonden" Johan Henriksson dog tolv år senare plockas testamentet fram:

Instrument samt öfwer aflidne Johan Henricsson förordnades at döttrarne skulle efter honom ärfwa lika stor lott med sönerne, innan antecknadts hwilken förordnande på arfvingarnas begäran här intogs samt war så lydande.

At min alfwarliga och Faderliga wilja nu och intil mitt ytters- ta är och blifwer den, at mina 2 döttrar Elisabeth och Maria Johansdöttrar skola efter min död, för all ting och ändteligen anses för mine sin faders bröst arfvingar i lika stor grad och mohn som mine 2 söner så af berörde mina döttrar bör få lika stor arfs lott med dem det warder härmed genom mitt namns och bohags märkes underskrift bestyrkt af Maurla den 15 Januarii 1784.

Johan Henricsson Änklinge å Maurla.

Wittna H.G. Haellsten, Henric Simonsson, Anders Jacobsson.

Som för arfwingarna uplästes och hwarefter sönerne förklaradt sig dermed nögdä at döttrarna få med dem ärfwa lika hwilket här antecknades. (bu 113)

Liknande uppgifter har jag funnit endast i två andra av 40 bouppteckningar i det material som upptar arvsdelningar (bu 65 och 275). Det är således svårt att med det här materialet påstå att förfarandet skulle ha varit särskilt allmänt.

Arvskiften kan också ta upp gifta döttrars hemgifter som således räknats som arv som fått i förväg. Vanliga hemgifter är en ko, ett antal får eller getter samt sängkläder av olika beskaffenhet (bu 5 och 20). Bouppteckningarnas avkortningsdel nämner ibland också blivande hemgifter för döttrarna. Vanligen har då någon äldre dotter redan gift sig och fått ut sin del varför de yngre döttrarna anses ha rätt till samma hemgift. Också söner kan få en extra andel för bröllopskostnader (se till exempel bu 4).

Auktionsprotokoll som förekommer i ett tiotal av de undersökta bouppteckningarna visar att ägodelar i stor utsträckning köps av arvingar eller deras förmyndare, men också andra släktingar så gott det går att avgöra. Protokollen uppförs ofta så att de mest värdefulla ägodelarna utropas först och de köps ofta av arvingarna. Förfarandet följer således bouppteckningarnas struktur. I de protokoll jag gått genom tycks den minoritet kvinnor som förekommer mest ropa in kläder. Det är förstås svårt att veta om kvinnor intresserat sig för annan egendom men låtit sina män eller andra sköta inropningen. En mer detaljerad redogörelse för ett auktionsprotokoll finns i Bilaga C på sidan 411. Auktionerna ger i protokollen ett odramatiskt intryck. Om de i verkligheten kan ha tett sig annorlunda för de efterlevande får man leta efter i annat källmaterial. Ofta var det fråga om änkor eller änklings barn som blev av med en stor del av sina materiella tillgångar och möjligheter till fortsatt utkomst. En informant för Institutet för folklivsforskning vid Åbo Akademi (1941) från Lappfjärdstrakten i Österbotten beskriver situationen under slutet av 1800-talet livfullt:

[...]Testamente mellan äkta makar förekom sällan. Auktionen stod alltid hotande i förgrunden, om en av makarna dog. Då skulle allt som fanns före makens död, gå på auktion. Sak samma om mannen hade ärvt något hemifrån eller ej. En säng fullbäddad med kläder, den s.k. enklingssängen fick undantagas och de kläder man gick och stod i. Många historier berättas om hur mycket kläder man kunde lasta

på sig. I vissa fall, om släktingarna alla voro riktigt noga, plockades änkan, eller enklingen på allt vad som fans. Allt vad som under åren arbetats och slitits för, ströddes ut åt allmänheten, under skoj och munterhet. Då kvällen kom och allt var slut, satt maken där i det tomma huset med sina små barn och hade knappast det nödvändigaste att ta till: Att ropa in allt för mycket, försatte henne i så stor skuld, att hon aldrig kom därur, då ju barnen skulle ärva sin del (Acc. Nr IF 093, 74).

Då man läser bilaga C verkar det inte ha gått fullt så olyckligt till. Men förhållandet mellan hur mycket arvingarna själva kunde ropa in på auktionen med de pengar de kunde räkna med att få in på sådant andra ropade in varierade säkert mycket, också beroende på hur stora skulderna var. Protokollen ger inte heller någon direkt nyckel för hur man kunde utröna det här.

Den personliga stil och de varierande rutiner i samband med uppteckningarna som boupptecknarna har omfattat behandlar jag mer ingående nedan.

3.2.3 Boupptecknarna

De personer som upptecknade och värderade egendomen innehar på sätt och vis en nyckelposition i den här undersökningen. Deras tillvägagångssätt, noggrannhet och teknik vid uppteckningarna bör i hög grad påverka innehållet i bouppteckningarna och därigenom också på resultatet av de jämförelser jag försöker göra. En kort redogörelse över boupptecknarna och värderingsmännen kan därför vara motiverad.

Historikern Saini Laurikkala har i en artikel i *Turun historiallinen arkisto* från år 1951 redogjort för tillkomsten av ett stort antal bouppteckningar i sydvästra Finland (Laurikkala, 1951). Hon redogör för 507 olika boupptecknare med särskild hänsyn till social ställning och sysselsättning under tidsperioden 1700–1809. Hon konstaterar att största delen av uppteckningarna under tidsperioden uppgjorts av professionella jurister (ca 46 procent). Som andra större grupper bland upptecknarna återfinns olika ämbetsmän, länsmän, sockenskrivare och jaktfogdar som uppgjort ca 26 procent av bouppteckningarna. Präster, klockare och lärare har gjort drygt fem procent av uppteckningarna medan resten av upptecknarna fördelar sig på ett stort antal grupper som respektive gjort ca två procent av bouppteckningarna (Laurikkala, 1951, 261 f).

Bland juristerna är det häradsdomaren i Pikis och Halikko domsaga, Abraham Paleen, som varit överlägset mest flitig med 437 bevarade

bouppteckningar från åren 1706–1713 och 1722–1738. Många av uppteckningarna är uppgjorda hemma hos Paleen eller på sockenting efter koncept eller muntliga uppgivanden, men många är också uppgjorda på ort och ställe i den avlidnas hem. I ett kronologiskt perspektiv framkommer att allt flera bouppteckningar under 1700-talets andra hälft uppgörs av andra än professionella lagmän och även vanliga skrivkunniga bönder kan ta sig an uppgiften. Uppteckningarna som under ofärdsåren i början av 1700-talet var ganska knapphändiga blir också allt mer noggranna och detaljerade, vilket kan bero på att tiderna var bättre och folk hade mer egendom. Antagligen ingick också här mer etablerade rutiner vid upptecknandet som ledde till större detaljrikedom. Under slutet av 1700-talet hände det också att slarvigt gjorda bouppteckningar av domaren beordrades att göras på nytt (Laurikkala, 1951, 284 ff).

I ett socialt perspektiv tycks upptecknarna med högre social status också i högre grad ta sig an de mer bemedlades bouppteckningar, men här finns också gott om undantag, till exempel den ovan nämnde Paleen som också uppgjorde bouppteckningar efter fattiga utan ersättning. Regionalt tycks det som om man på avlägsna och isolerade orter i skärgården och i de östliga socknarna i Egentliga Finland i högre grad använt sig av lokala upptecknare vid bouppteckningarna, något som också framkommer av materialet i undersökningen (Laurikkala, 1951, 280 f).

Bouppteckningarna i undersökningsområdet förrättades så gott som alltid av tre personer – en skrivare, den egentliga "förrättningsmannen" samt två "gode män" som de benämns i 1734 års lag. I en tilläggsstadga till lagen från 1801 konstateras att allmogen till upptecknings- och skiftesmän får anta "personer som äga dess förtroende", men häradshövdingarna åläggs att se till att "icke okunniga och oskicklige personer få med sådana förrättningar sig beskaffa". I städerna skulle borgmästare och råd utse två eller flera "redlige män" för att uppteckna och värdera egendomen och i prästhushåll kunde arvingarna "kalla och bruka dertill den de helst sjelfva vilja" (Idestam, 1734, IX, 1. Ärvda balken, 34 f).

Ser man på de bouppteckningar som ingår i undersökningen framgår det också att uppteckningarna gjordes som ett lagarbete. De förrättningsmän som gjort flera uppteckningar tycks i hög grad ha föredragit att använda sig av samma värderingsmän. Det är förstås möjligt att värderingsmännen också valdes lokalt av dödsboets arvingar, eftersom de i de flesta fall verkar vara hemma från samma ort eller åtminstone från närliggande orter till uppteckningshemmanet. Samtliga bouppteckningar med upptecknare och värderingsmän kan ses i bilaga A. En lista över enbart boupptecknarna återfinns i bilaga B.3 på sidan 407.

Man kan som exempel betrakta de uppteckningar som vice notarien i Åbo Hovrätt Henric A. Thuronius gjorde åren 1760-1764, vilka uppgår till 21 stycken i det här materialet (se Tabell 3.4 på nästa sida). De uppgjordes alla i dåvarande Tövsala socken i ett område som inbegriper dåvarande socknarna Tövsala (Taivassalo), Gustavs (Kustavi, ibl. Kivimaa) och Iniö. Han använder sig totalt av 10 olika värderingsmän men av dem tycks Johan Classon Uckola från Vehas (Vehanen) by i Tövsala och Erich Bertilsson från Koilax vara flitigast med 16 respektive 8 bouppteckningar var. Hans Classon Hannula från Rouhu är med vid fem tillfällen men de övriga deltar högst två gånger per man. Man ser också tydligt att tidpunkterna för bouppteckningarna tycks indela sig i vissa perioder. Man kan här urskilja fyra resor där man utfört flera bouppteckningar under några dagars följd med i stort sett oförändrat "manskap".

Under en sådan intensiv uppteckningsresa är det inte osannolikt att man utvecklade någon form av schema för förfarandet eller använde sig av tidigare uppteckningar som ett slags schablon. Om man betraktar fem av Thuronius uppteckningar under avsnittet järnredskap så tycks de följa ett slags modell både vad gäller uppställning och värdering av ägodelarna (Tabell 3.5 på sidan 107). För en van boupptecknare bildades säkert en sådan mental schablon mer eller mindre automatiskt efter en tid. Frågan är om en sådan förhandsbild av vad en bouppteckning skulle innehålla kunde bli allt för styrande och förhindra att nyheter eller innovationer upptecknades. Den frågan kan knappast besvaras utan tillgång till jämförande material.¹⁵ Man kan heller inte utesluta att den ordningsföljd tingen upptecknades i helt enkelt följer principen om att det mest värdefulla skulle upptecknas först, följt av det näst mest värdefulla och så vidare. I så fall skulle föremålen mer eller mindre automatiskt komma att få samma ordningsföljd i olika uppteckningar.

Man måste räkna med möjligheten att obekanta föremål slank igenom boutredarens nät och att vissa boupptecknare utvecklade en modell där vissa föremål helt enkelt inte noterades. Så har till exempel vicensotarien Thuronius regelmässigt upptecknat träkärl och ibland också stenkärl med ett lakoniskt:

¹⁵När det gäller bouppteckningar i Tyskland har etnologen Hildegard Mannheims i sin doktorsavhandling "Wie wird ein Inventar erstellt" från år 1991 fäst uppmärksamhet vid att man i Würtemberg från år 1605 fram till 1800-talets slut publicerat ett flertal "Rechtskommentare" med direkta anvisningar om hur bouppteckningar ska göras, med modeller över utseende och listor med ägodelar som kan upptecknas. Hon menar att detta måste tas i beaktande då man använder bouppteckningar som källa för föremålsforskning. De ger på sitt sätt en bild över olika tiders föremålsvärld (Sachuniversum) men också möjlighet till kritisk läsning av bouppteckningarna och de ägodelar som tas upp i dem (Mannheims, 1991, 55 f; 121 f; 241).

Tabell 3.4: Bouppteckningar utförda av vicesnotarien i Åbo Hovrätt Henrik A. Thuronius åren 1760-64 i Tövsala socken. Tidpunkt, nuvarande kommun och by för bouppteckningen samt värderingsmän med hemby angivna. Upppteckningar som möjligen gjorts i följd markerade med fetstil och klammer till vänster.

Bu	Datum	Kommun	By	Värderingsman 1	Hemby	Värderingsman 2	Hemby	
19	29.3.1760	Iniö	Söderby	Henrik Göran De- moen	-	Erich Bertilsson	Koifwulax	
18	7.8.1761	Gustavs	Kaursalo rusth.	Erich Bertilsson	Koifwulax	Mickel Mickelsson	Wiljatula	
{	20	6.10.1761	Tövsala	Koilsuu(Godelsjö)	Johan Classon	Wehas	Johan Axelsson	Urua?
	21	29.3.1762	Iniö	Jumo	Johan Classon	Wehas	Erich Bertilsson	Koilax
	22	30.3.1762	Gustavs	Norrvartsala	Johan Classon	Wehas	Erich Bertilsson	Koilax
	23	1.4.1762	Gustavs	Rahinkorpi	Johan Classon	Wehas	Erich Bertilsson	Koilax
	4	29.7.1762	Gustavs	Laupunen (Lööpö)	Erich Bertilsson	Koilax	Johan Abrahams- son	Idulax
24	23.8.1762	Tövsala	Kurjala (Kurja- lax)	Johan Classon	Wehas	?	-	
{	25	8.1.1763	Gustavs	Grönvik	Johan Classon	Wehas	Erich Bertilsson	Koilax
	27	13.1.1763	Iniö	Kolkko	Johan Classon	Wehas	Erich Bertilsson	Koilax
	26	14.1.1763	Gustavs	Anavainen	Johan Classon	Wehas	Erich Bertilsson	Koilax
	28	11.4.1763	Tövsala	Karhula (Karhu- lax)	Johan Abrahams- son	Järfwenperä	Johan Simonsson	Koifvisto
{	29	11.11.1763	Tövsala	Vehas	Hans Classon	Rouhu	Johan Axelsson	Urua?
	30	3.1.1764	Tövsala	Kyrkbyn	Hans Classon	Rouhu	Johan Classon	Wehas
	33	10.1.1764	Tövsala	Rouhu	Hans Classon Hannula	Rouhu	Johan Classon Uckola	Wehas
	31	11.1.1764	Tövsala	Tuomarainen (Domaris)	Hans Classon	Rouhu	Johan Classon	Wehas
32	12.1.1764	Tövsala	Tuomarainen (Domaris)	Hans Classon	Rouhu	Johan Classon	Wehas	
{	34	20.3.1764	Iniö	Keistiö	Johan Classon	Wehas	Thomas Tho- masson	Kolcko
	35	20.3.1764	Gustavs	Koilsuu (Go- delsjö)	Johan Classon	Wehas	Thomas Thomas- son	Kolcko
	36	22.3.1764	Gustavs	Norrvartsala	Johan Classon	Wehas	Simon Henrichs- son	Kaursalo

”then öfrige träredskapen och stenkärl som så noga icke kan specificeras uptogs öfwer hufwud till ...”

Eftersom den uppskattade summan antecknades och räknades med i totalsumman så godkändes tydligt bouppteckningarna ändå av häradshövdingen.

Det är också möjligt att de modeller som användes av boupptecknarna gick i arv till följande generation av upptecknare. Jag har inte funnit några direkta beskrivningar om hur en ny boupptecknare bland allmogen utbildades i sitt värv, men det förefaller troligt att de deltagit i någon uppteckning med en mer erfaren person. Ett exempel från Kökar är den flitiga boupptecknaren, klockaren Anders Hamnberg (ibland

Tabell 3.5: De första tio raderna under rubriken "Järnredskap" i fem bouppteckningar uppgjorda av vicesnotarien Henric A. Thuronius. Både ordningsföljd och värdering förefaller att följa ett mönster, men variationer i värderingen tycks återspegla redskapens ålder och tillstånd.

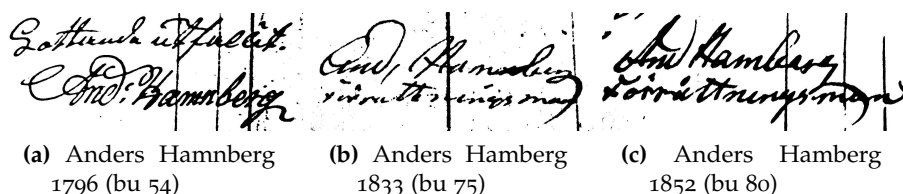
Bu: 19, 29.3.1760 Järnredskap :	Bu: 20, 6.10.1761 Järnredskap :	Bu: 21, 29.3.1762 Järnredskap :	Bu: 22, 30.3.1762 Järnredskap :	Bu: 4, 29.7.1762 Järnredskap :
1 bihlyxa, ... 3 o.	1 järnstör, ... 4 o.	2 Isbilar a 2 16, ... 5 o.	1 järnstör, ... 4 o.	1 järnstör, ... 5 o.
1 D:o sämre, ... 2 16.	1 bihlyxa, ... 6 o.	1 D:o, ... 2 o.	1 Isbihl, ... 4 o.	1 Isbihl, ... 4 o.
1 D:o, ... 3 o.	1 D:o sämre, ... 3 o.	1 järnstör, ... 4 o.	1 bihlyxa, ... 5 o.	1 D:o sämre, ... 3 o.
2 huggyxor, ... 3 16.	1 Isbihl, ... 4 o.	1 huggjärn, ... 3 o.	2 huggyxor, ... 5 o.	1 bihlyxa, ... 6 o.
1 huggyxa, ... 0 24.	2 huggyxor a 2 D, ... 4 o.	1 huggyxa, ... 3 o.	2 D:o, ... 4 16.	1 D:o, ... 5 o.
2 D:o a 16, ... 1 o.	2 D:o a 1 D 16, ... 3 o.	2 D:o, ... 5 o.	1 D:o, ... 1 16.	1 D:o sämre, ... 4 o.
1 takereds nafware, 1 o.	3 lijor a 2 D 8, ... 6 24.	2 D:o, ... 3 o.	3 lijor a 2 C 8 öre, 6 24.	3 Huggyxor, ... 7 16.
1 mindre D:o, ... 0 24.	5 D:o a 1 D, ... 5 o.	2 D:o, ... 2 o.	1 lijä, ... 2 o.	3 D:o, ... 6 o.
1 D:o utan skäft, ... 0 18.	1 Lijä, ... 2 o.	2 D:o, ... 1 o.	3 D:o, ... 1 16.	1 Tälgyxa, ... 2 8.
1 D:o, ... 0 12.	2 skäror a 12, ... 0 24.	2 lijor a 2 C 16 öre, 5 o.	1 skära, ... 0 16.	1 D:o, ... 2 8.

Hamberg, f. 1757), som gjort 33 bouppteckningar i undersökningsmaterialet mellan åren 1793 och 1866. Tiden förefaller rätt lång och vid närmare granskning visar det sig att dykeriuppsyningsmannen och klockaren Anders Hamnberg dött den 18.5.1809 i feber.¹⁶ Redan 1810 är Ham(n)berg i farten med en ny bouppteckning med en förvillande lik namnteckning och samma ordalydelser. Men handstilen förutom namnteckningen avviker tydligt från den äldre Hamnbergs snirkliga sjuttonhundratalsstil och avslöjar att det är fråga om en annan person. Sonen med samma namn föddes den 2.12.1792 och har tydligen som adertonåring fortsatt verksamheten (se figur 3.4 på nästa sida). Han efterträdde också sin far som klockare på Kökar. En av värderingsmännen, Samuel Johansson från Finnö som varit med sedan 1790-talet, fortsätter att göra upp bouppteckningar med sonen Hamberg vilket också tyder på en kontinuitet i verksamheten.

Med tanke på att tiden fram till år 1866 ändå är rätt lång kunde man tänka sig möjligheten att en tredje Anders Hamberg tagit vid. Särskilt då namnteckningens handstil år 1841 igen tycks vara en annan. Men Anders Hamberg II:s enda son dog som ettåring och han själv levde ända till år 1869, så det är troligtvis han som uppgjort resten av de Hambergska uppteckningarna, trots den förändrade namnteckningen.¹⁷ Han verkar överta uppteckningsmönstret från sin föregångare vilket kan ses i tabell 3.6. Också här kan man konstatera att förteckningarna

¹⁶Muntlig uppgift av arkivbiträde Taina Saarela på Ålands landskapsarkiv, 21.12.2004. Uppgiften finns också på en släktforskningssida på Internet. (Johansson S., Stamtavla för Isaac Matsson från Kökar [Online] <http://hem.passagen.se/ks/johan/stam1.htm> 8.12.2004)

¹⁷Muntlig uppgift av arkivbiträde Taina Saarela på Ålands landskapsarkiv, 21.12.2004 och 4.8.2005.

Figur 3.4: Tre namnteckningar av boupptecknaren Anders Hamberg. En son med samma namn fortsatt verksamheten efter att fadern dött den 18 maj 1809. Sonen Anders Hamberg (II) drucknade 21.10.1869

uppläggs så att de mest värdefulla föremålen upptecknas först. Man kunde alltså lika väl säga att de ägodelar som uppskattats som mest värdefulla i de områden uppteckningarna gjordes kom att bestämma ordningsföljden i uppteckningarna.

Likheterna mellan hur inledningarna och avslutningarna formulerats i bouppteckningarna är stora. Här handlade det om ett officiellt dokument vars ordalydelse inte kunde formuleras på egen hand. Det fanns åtminstone på 1800-talet också tryckta formulär som kunde användas som förlaga. Bland annat i R. v. Trapps "Den unge juristen" från 1846 (tredje upplagan) uppges hur bouppteckningen bör inledas och man ger också förslag för huvudrubriker i uppteckningen. Mest vikt tycks man ändå lägga vid att inledning och avslutning är korrekt formulerade (Trapp, 1846, 75 f). I vissa exceptionella fall tycks man ändå kunna frångå förlagan och improvisera fram kommentarer som den aktuella

Tabell 3.6: De första tio raderna under rubriken "Järnredskap" i fem bouppteckningar uppgjorda av (klockaren) Anders Ham(n)berg på Kökar. Hamnberg torde av namnteckningarna att döma ha varit far och son, far (bu 54, 109), son (bu 72, 75 och 80) med samma namn. Den yngre generationen verkar ha övertagit sättet att teckna upp järnföremålen, men vissa nyheter syns i den sista uppteckningen.

Bu: 54, 6.6.1796	Bu: 109, 29.12.1800	Bu: 72, 3.1.1823	Bu: 75, 21.3.1833	Bu: 80, 18.2.1852
Järnvaror:	Järnredskap:	Järnvaror:	Järnvaror:	Järn Varor:
1 Lodbössa, ... 1 8 o.	1 lodbössa, ... 1 0 o.	1 Lodbössa No 1, 5 0 o.	1 Lodbössa No 1, ... 16 0 o.	1 Norring, ... 0 25.
1 D:o, ... 0 26 8.	1 D:o, ... 0 24 o.	2 Lodbössor No 2 a 4 Rd, ... 8 0 o.	1 D:o No 2, ... 10 0 o.	1 Lodbössa No 1, ... 4 0.
1 Stor gryta, ... 0 24 o.	1 Gryta, ... 1 8 o.	1 D:o No 3, ... 3 0 o.	1 D:o No 3, ... 6 0 o.	1 D:o No 2, ... 2 50.
1 3 kans D:o, ... 0 16 o.	1 D:o, ... 0 32 o.	1 D:o No 4, ... 2 0 o.	1 D:o No 4, ... 4 16 o.	1 D:o No 3, ... 1 75.
1 4 kans D:o, ... 0 6 o.	1 D:o, ... 0 8 o.	1 D:o No 5, ... 0 12 o.	1 Lodbössa No 5, 4 0 o.	3 Fågel Bössor, ... 4 35.
1 liten D:o, ... 0 8 o.	1 Stekpanna, ... 0 2 o.	1 Hagel D:o, ... 2 0 o.	1 D:o No 6, ... 3 16 o.	1 Tjkare, ... 0 50.
1 gl fotpanna, ... 0 3 o.	1 Rissla, ... 0 12 o.	1 D:o utan Lås, ... 0 16 o.	1 D:o No 7, ... 3 0 o.	1 Ståcksåg, ... 0 20.
2 huggyxor, ... 0 5 4.	1 Hbild, ... 0 6 o.	1 Gryta No 1, ... 1 24 o.	1 Rund D:o, ... 2 24 o.	2 håldhakar, ... 0 8.
1 D:o, ... 0 4 o.	1 Läglä, ... 0 6 o.	2 D:o No 2, a 16 sk, ... 0 32 o.	1 Hagelböslås, ... 1 0 o.	1 Timmer Drag, ... 0 5.
	1 Handknif, ... 0 4 o.	1 D:o No 3, ... 0 40 o.	1 12 Kann gryta, 2 32 o.	1 par hammar å Tong, ... 0 6.

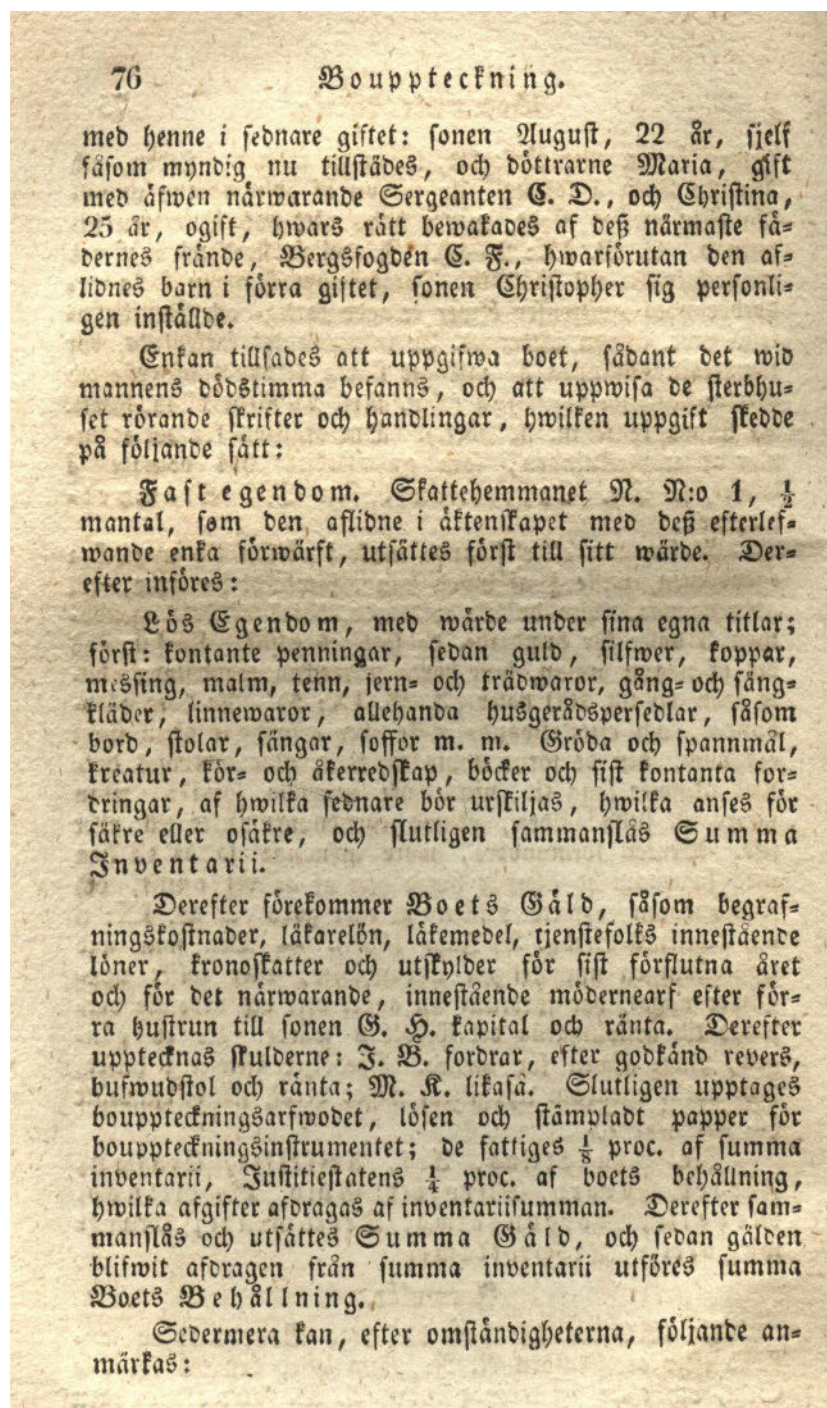
situationen kräver.¹⁸ Det förekommer också större skillnader mellan hur skulder upptecknas och hur s.k. fördelar och "änkesängar" redovisas; vanligtvis så att uppteckningsmannen hade ett eget förfaringssätt. I de här fallen är det svårt att bestämma om uppteckningsförfarandet återspeglar en lokal kultur över hur saker och ting ska redovisas eller om enbart upptecknarens schablon används. Eventuellt överensstämmer båda.

Bland förrättningsmän som själva kommer från bondehemman kan man nämna Michel Mårtensson från Väsby, Södergrannas i Korpo. I det här materialet har han gjort sex bouppteckningar men totalt torde han ha gjort ett tiotal uppteckningar. Han var nämndeman och representerade bondeståndet för Virmo härad vid riksdagen år 1800 (Laurikkala, 1951, 274). En av sina uppteckningar från år 1806 undertecknar han också med "Nämnde- och Riksdagsman" (bu 292). År 1826 titulerar han sig igen enbart "bonde på Södergrannas i Väsby" (bu 258).

Det tycks vara relativt ovanligt att en person som fungerat som värderingsman också har gjort bouppteckningar. Ofta verkar de däremot kunna "stiga i graderna" från andra till första värderingsman, kanske ett tecken på ålder och erfarenhet. Det är också vanligt att värderingsmännen går i arv till en ny förrättningsman. Men på isolerade öar i ytterskärgården fick man sköta bouppteckningarna med de personer som fanns till hands och här kan man också se att tidigare värderingsmän tar över skrivaruppgiften. I lotssamhället på Utö tycks lotsåldermannen ha haft som uppgift att sköta uppteckningarna. I undersökningsmaterialet har lotsåldermannen Joh. Öhman undertecknat sex minutiöst utförda bouppteckningar från 1856 till 1881. Vid hans egen död 1889 sköter den tidigare värderingsmannen och vittnet G. A. Brunström, som nu blivit lotsålderman, upptecknandet av egendomen (bu 128).

Efter den Hambergska eran på Kökar utförs många (tio stycken i undersökningsmaterialet) bouppteckningar på 1870-talet och 1880-talet av sockenskräddaren Johan E. Sundström, oftast tillsammans med värderingsmännen Eric Sjöblom och Eric Rosenberg som var med på Anders Hambergs (II) tid. Skräddaren och kantorn J(oh)an Erik Sundström (1827-1890) torde i sin tur ha varit dotterson till den förste Anders Hamnberg och således systerson till Hamberg II (Johansson S., Stamtavla för Isaac Matsson från Kökar [Online] <http://hem.passagen.se/ksjohan/stam1.htm> 8.12.2004). Sundströms första bouppteckningar, som görs medan Anders Hamberg II ännu är i livet (1864, bu 161), liknar de Hambergska men på 1880-talet blir de mer summariska och börjar klumpa ihop föremål och ibland också förmåls-

¹⁸Se kapitel 3.2.2 om de boupptecknade personerna och arvtagarna på sidan 94.

Figur 3.5: R. v. Trapps "Den unge juristen" (här i tredje upplagan från 1846) gav exempel på hur en bouppteckning kunde göras upp. Förslag för rubriker med korta exempellistor på föremål ges.

grupper i stil med "Guld och järnvaror" år 1882 (bu 165). Han fortsätter dock traditionen med att först ta upp de mest värdefulla ägodelarna i en grupp.

Också Anders Hamnberg I:s far Erik Pehrsson (f. 3.11.1728, d. 16.3.1808) var klockare på Kökar så klockarsysslan (senare ofta benämnd kantor-) gick här i släkten åtminstone i fyra generationer.¹⁹ Jag har inte hittat några bouppteckningar uppgjorda av Erik Pehrsson men åtminstone tre generationer av hans ättlingar på Kökar tycks ha fungerat som förrättningsmän vid uppgörandet av bouppteckningar.

Under 1800-talet kan man se exempel på att föremålen inte sorteras vid uppteckningen utan värderades i sammanslagna grupper med ihopräknat pris. I bouppteckningen efter torparen Erik Lagerström i Houtskär, Hypeis, Simås. 3.2.1861 (bu 314) har uppteckningsmannen Jacob Ericson disponerat rubriken för järnredskap enligt följande:

Jern Waror:

4 Hugg uxar En Bila, ...	1 0.
2 Ljar 1 Jern stör En Ijs Bild, ...	0 95.
1 löf hugg 1 skära 1 kävla 1 Bandknif, ...	0 75.
1 Hotong 1 Läder D:o 2 mall spikar 1 Räknagil, ...	0 60.
2 Hagel Bussår 1 Bus ten En bandknif, ...	1 75.
1 tvär Såg 3 stycken Hand sågår, ...	1 0.
4 Huggbårar 1 skjelp 1 Lagg Jern, ...	0 45.
1 Jern skaft 3 bårar 1 Passare 1 sked krok, ...	0 34.
1 Rasp 4 filar En Pefsar? masin?, ...	0 12.
1 ox 2 Hand 2 såt Höflar och En skrubbe, ...	0 85.
1 spada 1 torf Hacka 1 kryss Jern 1 par Bräder, ...	0 20.
En ask och En Låda med Jern skräp, ...	0 12.
1 stryk Jern med Loder 1 Ull Sax 2 Bos knifvar, ...	0 35.
2 timber Drag 1 kork skru en kaffe bricka, ...	0 17.
En Sjal Dragg 1 tjölfva 1 kaffe qvarn, ...	0 20.
2 Grytor 1 fot panna 1 malm panna, ...	0 56.

Uppteckningen ter sig mer strukturerad i början men mot slutet kastas föremål av olika karaktär bredvid varandra. Diverserubriken som också annars tenderar att vara mer ostrukturerad ter sig i den här uppteckningen nästan komisk för den ordningsfulla läsaren:

Devärse:

1 Wägg Ur 1 stor spegel En plontafla ²⁰ , ...	1 50.
1 par Cardor 1 par skrubblor 2 par säfsted?, ...	0 80.
2 st slipstenar 4 st Wäfskedar, ...	1 10.
2 Ek kaggar med treband En Dricks halftuna, ...	0 53

¹⁹Muntlig uppgift av arkivbiträde Taina Saarela på Ålands landskapsarkiv, 4.8.2005.

²⁰Troligtvis skrivtavla, griffeltavla. (Lunsjö, 2009, 74)

1 sigt 1 Vanna 1 Lantärna 1 Rif Jern, ...	0 14.
1 Bläck stop 1 skål En tratt , ...	0 35.
1/2 Tunna Saltt 4 små puttsar 1 Bårsta, ...	0 46.
1 Disk Bunk, En deg tina 1 Större dito Tunna, ...	0 33.
1 tjerna 3 såfvar 1 ämbar 7 bunkar 4 stäfvor, ...	0 72.
2 Par Gamla fönster 1 Pipa 2 D:o, ...	0 40.
6 Par Gaflar och knifvar 2 Dusin Granbräder, ...	0 61.
En bibel En Postilla 2 st Psalm böckär, ...	1 05
5 st Böcker af äldre Sorter, ...	0 15.

Utan att här göra anspråk på att förklara varför en förteckning med föremål kan innehålla kopplingar som även för en nutida läsare ter sig komiskt absurda, kan man ju framhålla att de särskilt under diverserubriken kanske framkallar sig själva. Här upptecknas det som inte har kommit med under någon tidigare rubrik, det bortglömda och obesläktade. Man kan också reflektera över att de ostrukturerade uppteckningarna på något sätt kanske är mer ärliga i den meningen att föremål upptecknas efter hand som de ses eller förevisas upptecknaren. Det ger oss kanske en viss uppfattning om rummet som upptecknaren rört sig i varit disponerat, låt vara att det inte är särskilt lätt att följa en sådan resa.

Att göra upp bouppteckningar framstår således som ett värv som på 1700-talet främst utfördes av professionella jurister och studenter. Också i socknen betrodda män kunde ifall de var skrivkunniga själva utföra uppteckningar men de fungerade oftast som värderingsmän och bidrog antagligen i båda uppgifterna till att ge en lokal prägel på uppteckningarna. De här bouppteckningarna är för det mesta uppgjorda enligt ett ganska tydligt schema där en indelning enligt material och i vissa fall funktion är förhärskande. De baserar sig på lagtexten från år 1734 och tydligen har vissa konventioner uppstått som senare också finns dokumenterade i till exempel von Trapps juristhandbok. En lika tydlig schematisk uppställning som i det tyska materialet finner man ändå inte.

På 1800-talet blir det mer vanligt att samtliga förrättningsmän kommer från lokalsamhället. Bouppteckningarna gjordes som ett lagarbete som kunde gå i arv till släktingar eller andra i kretsen, vilket säkert i någon mån överförde traditioner och tillförde en viss kontinuitet i uppteckningarna. Detta kan förstas tolkas så att nyheter inte heller genast tenderade att synas i bouppteckningarna. I de här bouppteckningarna ser man också en till synes slumpmässig sammanföring av ägodelar som verkar ha mycket lite att göra med varandra. För forskaren ter sig de här sammanställningarna som suddiga och aningen problematiska, åtminstone metodiskt sett. Å andra sidan kan man inte frågå tanken att

det också är fråga om ett mer direkt sätt att se på den materiella omvärlden. Saker som fysiskt ligger intill varandra upptecknas tillsammans. Sammanfattningsvis återspeglar bouppteckningarna säkert en lokal bild av vad som "hör till" ett hemman eller hushåll. Hur den bilden ser ut är huvudtemat för följande avsnitt.

Del II

Bouppteckningarna – en tillämpning med kvantitativ analys

Kapitel 4

Hemman och hushåll

Beskrivningar av hemmanen med de land och fiskevatten som ingår är tyvärr inte alldeles vanliga i det här bouppteckningsmaterialet. I det här kapitlet beskrivs hemmanet med exempel från de olika skärgårdstyperna. En genomgång av värdemetaller ger vissa ledtrådar till välstånd och utveckling i området, möjligtvis med kopplingar till miljöförhållanden. Husgeråd och heminredning redovisas endast genom några exempel, men lämnas i övrigt åt sitt öde.

DET finns ingen rubrik i bouppteckningarna som skulle koncentrera uppgifter om hemman och hushåll till en enda grupp. Jag har därför i det här sammanhanget varit tvungen att sammanställa uppgifter ur uppteckningarna som gör att deras inre strukturering inte alltid blivit så klar. Om själva hemmanet omnämns i uppteckningen behandlas det ofta i början under rubriken "Fast egendom", men det händer också att det placeras sist. Det är också mycket vanligt att fast egendom inte alls tas med i uppteckningarna. Hushållsredskap och inredningsdetaljer finns spridda under olika rubriker och har i det här sammanhanget närmast genom exempel tagits fram för en begränsad jämförelse. Däremot finns det enskilda rubriker för värdemetaller som är lättare att handskas med. I den här framställningen kommer närmast guld och silver samt i viss mån smycken att tas upp.

Huvudsyftet med avhandlingen är ändå att undersöka mänsklig anpassning genom resursutnyttjandet. I det sammanhanget spelar hemmanet förstås en stor roll medan värdesaker, inredning och hushållsartiklar har en mer kompletterande roll. Textilerna som oftast upptecknas med stor noggrannhet behandlas ytterst översiktligt i kapitel 9 om de övriga näringarna på sidan 289. Gällande samtliga grupperingar kommer jag

att koncentrera mig på sådant som relativt obehindrat kan undersökas i databasmaterialet över bouppteckningarna.

4.1 Jorden och hemmanet

Jorden som brukas av en bonde brukar ofta anses vara dennes största kapital och grunden till välfärd. Det kan därför vara svårt att förstå varför den här delen av egendomen på ett så summariskt sätt berörs i många av bouppteckningarna. I lagen föreskrivs ju att hela egendomen ska upptecknas. Erkki Markkanen skriver också att marken och annan "immobilia" börjar uppmärksammas mycket sent i bouppteckningarna (Markkanen, 1980, 260). Säkert kan man här ana ett sätt att förhålla sig till jordäggande där släktens odlingsrätt spelar en större roll än personens äganderätt (Jutikkala & Selén, 1963, 241 ff; Gadd 2000, 71 ff). Lagtexten talar inte heller entydigt om att marken eller husen ska uppges i bouppteckningarna.¹ Rådgivande texter från 1800-talet nämner ibland att fastighet ska uppges "till taxeringsvärde" (Hagdahl, 1883, 142, Bouppteckning). Men i vissa fall tycks man rätt noggrant ha beskrivit och värderat hemmanet. Nedan följer en kortare redogörelse över sådana fall.

4.1.1 Böndernas hemman

Någon form av beskrivning över de hemman som berörs av bouppteckningarna finns i 58 av de 151 bouppteckningar efter aktiva bondehushåll som jag gått igenom. De flesta är mycket översiktliga och lyder vanligen ungefär "Hemmanet värderades i allt till...". Några beskrivningar över vilka byggnader som tillhör hemmanet behöver man inte heller vänta sig.² Den grundläggande möbleringen i rummen ansågs åtminstone i

¹När dödsfall timar skall man eller hustru som lefwer efter, eller, der de ej äro till, arfwingarna, eller de som wid dödsfallet egendomen om händer haft, riktigt uppgifwa och uppteckna alltsammans i boet, sådant det i dödstimman war, med alla skrifter och handlingar, fordringar och gäld ... (Idestam, 1734, (Å. B. IX: 1))

²När bouppteckningen berör ett torparhushåll händer det ibland att torpets hus räknas upp. Husen uppfattades i det här fallet som en mera privat egendom. (se bu 194, 233). Som exempel kan anges ett stycke av bouppteckningen efter torparen Johan Frising på Ihalais torp i Virmo 1827 (bu 233):

FASTIGHETER:

Torps Åbyggnad bestående af En Stuga och Boda midt emot Forstuga emellan, samt en kammare Baki Förstugan alla under näfver och Tak veds tak uptages i värdie till samman, 8 o. Ladugårds husen 1 Fähus med 4ra Lador, et Redskaps hus samt 1 Badstuga med Lava på ena gafvelen tillsamman, 5 o.

bondehemmanen höra till den fasta inredningen. Ifall en hemmansägare flyttade från gården var han/hon skyldig att lämna kvar "... spjell, fenster, långbord och säte, väggfasta bänkar och sängar..." (Idestam, 1734, Bygninga balk Kap. 27; Mäntylä 1986, 39).

Eftersom antalet uppteckningar med information är såpass få har jag i det här sammanhanget inte gjort jämförelser över hemmanens storlek, mantal och utsädesvolym, utan nöjer mig med att presentera ett par exempel från varje skärgårdszon. Här följer ett exempel från 1700-talet och ett från 1800-talet från varje zon med början vid kusten, där det tyvärr inte finns något exempel från 1700-talet.

Kusten

1. Johan Jacobson Kouhila. Virmo. 26.3.1808 (bu 296). Bouppteckningens totalsumma uppgår till 384 Riksdaler.

FASTIGHETEN Som de afledne innehaft består af ett Helt Skatte Hemman No 2 i Wehmalais by, hvarå finnes försvarlig Åbyggnad Sex Tunneland Åker, Sextio lass Äng, Muhlbetet gemensamt med byalaget jemte Ved brands fångst als intet fiskevatten. Värderades till 222 o o.

2. Henric Johan Johansson. Virmo. 28.12.1829 (bu 239) Totalsumma 546 rubel.

Fasta Egendomen: Detta Wina Skatte auguments³ hemman utgörande en åttonde del af Toijola Rusthåll i Lemo Socken bestämde af 1/3 dels nytt Mantal belägit i Seppälä by och Wirmo Socken, hvilket hemman den aflidne Henric Johan Johansson i äktenskap med dess efterlemnade Enka Caisa Andersdotter sig till handladt medelst 2ne särskildta Köpe bref af den 16de och 20 October 1820 af dess Föräldrar Bonden Johan Jacobsson Wina och dess hustru Anna Johansdotter, samt ägaren af berörde Toijola Rusthåll Herr Majoren och Riddaren Wälborne Berndt Fredric Hästesko - hvarmed han Lag farit och erhållit Laga Fasta på hela hemmanet den 23 Martii 1822 hvilket nu finnes vara enligt skuld Sedel af den 25 Junii 1828 och enligt Härads Rättens i Tingslaget intäknings Protocoll af den 11de October nästnämnde år anteknadt för /888/ Riksdaler 42 skill 8 rst Riksgl Sedlars skuld, till Bonden Matts Andersson Wenaika i Kasurla by som utgör efter Koppar Räkningen 16,00,0? dl berörde

³Augmentshemman betalar en del av sin skatt till ett rusthåll.

mynt; hvilken Summa i anledning af härvid tagen beräk-
nings grund utföres blott, att Fattig proCenten derefter bättre
kan bestämmas, uti Silfver Rubel, 444 43.

Innerskärgården

1. Maria Simonsdotter. Villnäs. 16.3.1781. (bu 105) Totalsumma 80 23 09.

Detta skatte Augments Hemman, hörande under Kijais Rust-
håll No 30 vid Lemo Compagn. och Kongl. Lif Dragonerne,
som blifvit, af Encklingen Johan under sammanlefnad med
dess nu afledna Hustru Maria, til Skatte löst, bestående af
5/12 nytt mantal med 3 tunnor årl:t höst utsäde, medelmåt-
tige ängar och skog samt försvarlig åbyggnad, värderades
til 6 32 0.

2. Johan Johansson. Villnäs. 9.9.1830. (bu 246) Totalsumma 351,68 Rubel.

Fasta Egendomen: Detta Maula No 1 bestående af 1 hemman
6 % (öre) 16? skatt, 5/12 gammalt och Nytt mantal, Augment
till Kiais Rusthåll No 30 under Wehmo härads Compagnie
af Kongl. Lif dragone Regemente, har den aflednes Far, Fa-
der gamle Bonden Johan Henricsson enligt Höglofl. Kongl.
kammar Collegii nu upviste skattebref af den 12 Martii 1766.
af Kongl. Maiist. och Kronan till skatte inlöst, samt der efter
enligt köpe bref af den 3 Februarii 1809. som den aflednes
Fader, Uppdraget och försåldt samma hemman, på sätt köpe
Afhandlingarne det Närmare utvisa, och hvilket köp den
Afledne, vid Wirmo och Lemo Socknars härads Rätt af den
16. October 1813 efter föregången Lagfart erhållit behörig
faste, alt så Wärderades detta hemman till 150.-

Mellanskärgården

1. Valborg Henriksdotter. Gustavs. 29.7.1762. (bu 4) Totalsumma 3927
Daler.

befinnes detta Pietilä skatte hemman som afledna Petter
Mattsson under warande ächtenskap med sin afledna hustru
af Kongl. Majst. och Kronan till skatte löst. Detta hemman
består af 3/4 mantal, får utsås til 3 a 4:t(unnor) årl höst-
säde utom vårsäde, försvarlige ängar i medelmåttig växt,
skog till nödigt timmer wedbrand och gårdsle samt något til
(afsalu?) Fjäll och strömmingsfiske är under detta hemman

förswarligt. I anseende till förenämnda förmoner uptogs detta hemman såsom för öfrigt med förswarlige hus försedt till värde af 1000 o. Sedan hemmanet således blifwit till förstående värde uptaget afhandlades hwilcka af arfwingarne framdeles detta hemman innehafwa skulle då afledne äldsta Sonens Encka Sara Andersdotter och lefwande äldsta Sonen Henrich förmodade sig till hemmanets inlösen framför the öfrige arfwingarne wara berättigade. Men som de öfrige Sönerne sådant bestred, så lämnades rättigheten om hemmanets tillträde arfwingarne emellan till Lag(e)ligt utförande.

2. Petter Pettersson. Korpo. 20.3.1826. (bu 258). Totalsumma 1729 Rubel.

Fast Ägendom: Jonus Norrgård Skatte Hemman 1/2 Mantal Öfversten vid ÅboLäns Infanteri Regemente på Lön anslagit Wärderades till, 660 o.

Ytterskärgården

1. Matts Mattsson. Iniö. 29.3.1762. (bu 21). Totalsumma 1950 Daler.

FAST ÄGENDOM: befinnes detta Lassas skattehemman som den äfw. af länge wart och Kronan till skatte löst. På detta hemman utsåt 2 tunnor råg utom wåhrsäde, ängärna och skogen äro ?under detta hemman ganska småt [...]ire utom fiskewattnet som här i skiären är tämmeligen fördelachtigth. Och ansågs efter öfwerläggning detta hemman wara wärdt 400 o.

2. Johan Karlström. Kökar. 22.11.1866. (bu 176). Totalsumma 1444,70 mk.

(Under "Diverse") Hemmanet och Fastigheten med hus och gård som är af skatte natur, 480 o.

3. Anna Mattsdotter. Kökar. 7.2.1821. (bu 149) Totalsumma 920 Rd.

1 Egendom På svänska sidan stora skärgården kallad Köpt och Lagligen fastställd, 250 o o.

Huvudsakligen tycks man träffa på två typer av beskrivningar gällande hemmanen. Den kortare varianten anger endast det värde som hemmanet uppskattats ha, ibland med angivande av hemmanets typ ("av skatte natur"). Den längre varianten ger en något mer ingående men schematisk beskrivning av hemmanet med angivande av mantal, årligt utsäde, beskaffenheten av åker, äng och skog samt möjligt fiskevatten, vilket ju

ger vissa uppgifter av betydelse i undersökningens syfte. Härtill omnämns möjligtvis att en försvarlig åbyggnad finns, men någon närmare beskrivning av gårdens hus finns inte i undersökningsmaterialet. Båda typerna av beskrivningar verkar närmast stöda sig på att något slags skattköpebrev eller annat dokument finns till hands och man nöjer sig ofta med den summan som hittas där. Men exempel nummer 1 (bu 21) i ytterskärgården har sedan länge varit "till skatte köpt" och värderas därför efter överläggning till en viss summa.

I ett fall konstateras att det intecknade hemmanets värde räknas ut i silvermynt i bouppteckningen endast för att man bättre ska kunna räkna ut fattigprocenten (ex. 2 från kusten bu 239). För övrigt verkar det troligt att inte ens skattehemmanen betraktades som en helt privat egendom som kunde ärvas, utan det var snarare rätten att bruka hemmanet som ärvdes. Följaktligen kunde de inte heller säljas hur som helst utan släktingar hade "förköpsrätt". Ville en skattebonde sälja till någon som han/hon inte var släkt med, hade kronan förköpsrätt till jorden, även om den sällan utnyttjades (Gadd, 2000, 71 f).

De högre stånden och kronan samverkade under 1700-talet på så sätt att så länge skatteköp av kronans egendomar var möjlig under vissa perioder, utnyttjades den här möjligheten av ståndspersoner som köpte upp hemman av kronan utan att bönderna kunde hindra det, trots att de hade rätt att "bjuda över" sådana anbud. Kronobönderna uppfattade ofta sin rätt till hemmanet som så stark att de inte brydde sig om att de förvandlades från kronobönder till landbönder på frälsejord. En snarlik utveckling kunde också ske vid bruk, där hemmanen kring bruket förvandlades till brukets egendom. Säterier tilläts också köpa upp gårdar för att "förbättra" säteriet. Skatteköpen var alltså tillåtna på 1700-talet, men man såg ogärna att bönderna själva löste in hemmanen. Man tyckte sig veta att hemmanen odlades bättre under press och tryck av den riktige ägaren, kronan eller ståndspersoner. Ändå uppfattades inte heller skattebönderna som fullständiga ägare till sin jord. De fick däremot fullständig, ärftlig och orubblig nyttjanderätt till jorden, vilket också uppfattades som mindre välkommet av samhällets ledande kretsar. Under frihetstidens slutperiod ändrades detta synsätt på grund av inverkan från upplysningsidéer och fysiokratiska ekonomiska teorier. Man började nu istället anse att en självägande bonde bättre kunde försörja sig om han faktiskt ägde jorden som han brukade. En hel del förslag om förbättringar av bondens rätt till sin jord och om skatteköpen lades fram vid riksdagen 1771–72, men ingenting kom till stånd eftersom Gustav III 1772 tvingade ständerna att godkänna sin nya regeringsform. Böndernas möjligheter till skatteköp blev efter 1773 mer eller mindre obefintliga. Från år 1782 blev möjligheterna igen bättre och

det blev då också vanligare att bönderna själva löste ut sina hemman. Redan år 1805 finns i Vemo, Virmo och Masku härader (som ungefär motsvarar undersökningsområdet) 2077 skattehemman jämfört med 643 kronohemman. År 1720 var de motsvarande siffrorna 269 skattehemman och 2634 kronohemman. Då måste man också komma ihåg att en hel del hemman inlöstes under frihetstiden. Skattehemmanens andel låg i undersökningsområdet år 1805 på mellan 50-75 procent i den norra delens skärgård. Vid kusten var andelen ofta över 75 procent. I Korpo och Houtskär var andelen skattehemman något lägre, mellan 25 och 50 procent (Jutikkala & Selén, 1963, 215, 241 ff, 321 f). Frälsehemmanens andel i Egentliga Finland utgjorde på 1700-talet kring 14 procent av mantalen (Laurikkala, 1947, 16).

Året 1789 ses ofta som en gränslinje vad gäller uppfattningen om jordägandet i Sverige/Finland. Adeln förlorade sin ensamrätt till att äga frälsejord och skattebönderna fick uttryckligen äganderätt till sin jord. Kronobönderna fick uttrycklig arvsrätt och ensamrätt till skatteköp av sin jord. Före den här tiden kan det till och med vara missvisande att tala om äganderätt för böndernas del. De ägde då snarast rätten att betala ränta för jorden (Sjöberg & Ågren, 2003, 9f).

I de bouppteckningar jag använt är det fråga om skattehemman i majoriteten av uppteckningarna där hemmanet överhuvudtaget värderats. Av de 55 värderade hemmanen är 52 tydligt upptecknade som skattehemman medan tre hemman har en mera obestämd beskrivning. Ytterligare tre hemman har också någon form av beskrivning men är däremot inte värderade. I uppteckningarna efter 95 hemman har man varken värderat marken eller byggnader. Här återfinns 58 hemman av obestämd natur, 25 kronohemman, nio skattehemman och tre frälsehemman. I det sammanhang som bouppteckningarna uppgjordes, torde därför förekomsten av ett dokument med en uppskattning av hemman och värde ha utgjort ett viktigt argument för att ta med dessa värden i uppteckningen.

Trots att bönderna ägde sina hemman efter att de var inlösta till skattenatur, kvarstod ändå flera restriktioner. Regler kring hemmansdelning, hur skogen fick användas, svedjande och dylikt luckrades upp först senare på 1800-talet, eller också jämfördes restriktionerna så att rättigheterna var likadana för all privatägd jord (Jutikkala & Selén, 1963, 327 ff).

På kronohemman var det sedan 1795 vanligt att bonden själv bestämde vem som fick arva hemmanet och ingen lösensumma betalades åt syskonen. Ofta betraktades grundskatten på ett skattehemman som så hög att den som ärvde hemmanet fick arvet som "lön för gjort arbete" och för att han tog på sig den äldre generationens sytning som också

ansågs betungande. Det hände att ingen löseskilling betalades åt andra arvingar, men åtminstone på större gårdar brukade man stipulera lösensummor förutom sytningen. Man talade om arvingar med företrädesrätt, och föräldrarna stod i allmänhet på dennes sida inför arvskiftet. Lösensumman för de andra arvingarna betalades ut så småningom vid flera olika tidpunkter och ofta i natura (Jutikkala & Selén, 1963, 359 ff).

Det här sättet att se på äganderätten till hemmanet kan delvis förklara varför den fasta egendomen även bland skattebönderna i många fall inte alls kom med i bouppteckningen. Begynnande rättstvister om vem som ska ärva gården syns då och då i materialet som i exempel två från mellanskärgården ovan (bu 4). Bland kronobönderna i undersökningsmaterialet har endast två bouppteckningar uppgifter om någon fast egendom. Det gäller sjöbodar som upptecknas under sjöredskap i bouppteckningarna efter kronobonden Daniel Danielson på Kökar år 1754 och bondehustrun Carin Clemetsdotter, likaså på Kökar år 1859 (bu 50 och 51). Bland frälsebönderna i undersökningsmaterialet finns en bouppteckning med anteckningar om hemmanets värde (bu 227).

Ironiskt nog finns det ibland relativt noggranna beskrivningar om bönders fasta egendom då det är frågan om hushåll på sytning.⁴ Antagligen berodde det här på att det då fanns sytningskontrakt till hands som kunde utnyttjas vid uppteckningen. Som exempel kan ett stycke ur bouppteckningen efter gamla skattebonden Matts Andersson Kasacka från Virmo 1831 visas:

FASTIGHETER:

Egendomen består af följande sorter neml: 1 Kammare bak i förstugan, emellan Stugan och bodan, hvilcka alla äro belägne på Södra flygeln af mangården, alla under Näfver och Takveds Tak, Samt Stugan och Kammarn innan redde med gälf, mellan tak, Spisel och Kakel ugn, fönster, samt dörrar på järn gångar, lås, och nycklar, värderades till 15 o. 1 foder Lada i Ladugården under Halm tak värderades till 7 o (bu 255).

Vissa små skillnader mellan beskrivningen av hemmanen i de olika skärgårdstyperna kan skönjas närmast när det gäller fiskevattnet som helt kan saknas vid kusten, medan det är "tämmligen fördelachtigt" ute i skärgården. På motsvarande sätt beskrivs ängarna och skogarna som "ganska småt" i ytterskärgården, medan de kan vara "förswarlige" redan i mellanskärgården. Boupptecknarna och värderingsmännen visar här en insikt i hur olika miljötyper inverkar på de ekonomiska förutsättningarna för odling eller fångst och detta påverkar också värderingen

⁴Det vill säga hushåll på undantag med avtal om hur undantaget ska betalas.

av jordegendomen. Om sådana beskrivningar varit vanligare kunde de möjligen utnyttjas för ett slags ekologisk zonindelning – i stil med den som används i den här undersökningen – men i den omfattning de nu förekommer är ett sådant användningssätt inte realistiskt.

Torparbostäder kan däremot ibland beskrivas mer noggrant eftersom de var torparens egna hus som då alltså stod på någon annans mark:

Torparen Johan Frising på Ihalais torp i Virmo 1827 (bu 233):

FASTIGHETER:

Torps Åbyggnad bestående af En Stuga och Boda midt emot Forstuga emellan, samt en kammare Baki Förstugan alla under näfver och Tak veds tak uptages i värdie till samman, 8 o. Ladugårds husen 1 Fåhus med 4ra Lador, et Redskaps hus samt 1 Badstuga med Lava på ena gafveln tillsamman, 5 o.

Men ibland är det inte bättre bland torparna heller; i bouppteckningen 1889 efter fiskaren Isak August Karlström, Finnö, Kökar (bu 170) konstateras kort "1/3 del i en gl Bonings stuga jemte uthus, 33 o."

De övernattningsstugor som användes vid sköt- och senare drivgarnsfiske från fiskelägen i ytterskärgården förekommer också ytterst sparsamt i bouppteckningsmaterialet. Antagligen uppfattades de höra till den fasta egendomen som inte behövde beskrivas i detalj. I en uppteckning från lotssamhället på Utö efter den 1888 avlidne äldre lotsen Karl Johan Öhman hittar vi: "Hemmanet eller fastigheten med alla bonings och utthus samt halfva fiskarehuset på aluskärn och landningsbryggan tillsammans taget, 1345 o" (Bu 128).

4.1.2 Värdeföremål

I den tågordning som vanligen följs i bouppteckningarna i undersökningsområdet finns det ofta rubriker för värdemetaller strax efter rubrikerna för den fasta egendomen och kontanterna. Oftast är rubrikerna bestämda efter metallens art med en rubrik för "Gull" eller guld och en annan för silver. Ibland, i synnerhet på 1700-talet, saknas någondera rubriken eller båda. I många fall beror det på att inga värdemetaller finns i boet. Det är inte heller ovanligt att rubriken slagits ihop till "Gull och silfver" eller någon annan variant. Men också när värdemetallerna saknas kan det finnas rubriker med kommentaren "fanns intet" under. Jag kommer här närmast att behandla föremål av silver och guld även om det också kan finnas andra metallrubriker i bouppteckningarna, till exempel tenn, koppar, mässing och "malm" som närmast betecknar blylegerad mässing, men också kan användas för brons (Lunsjö, 1996,

64). Guld, men särskilt silver användes i bondemiljön för att investera överskott i en produkt som var flyttbar och någorlunda lättvärderad. Som sådana användes föremålen ofta som panter vid lån och andra transaktioner (Gerber, 1966, 72).

I bouppteckningar efter ståndspersoner kan rubrikerna för ädelmetaller ytterligare vara uppdelade i undergrupper enligt smyckeslag eller juvelernas karaktär. Det är också i de här uppteckningarna som bruksmetallerna delas upp enligt beskaffenhet, till exempel en uppdelning i engelskt eller svenskt tenn.

Smycken och kärl kan ibland vara signerade och då brukar initialerna också ges upp i bouppteckningarna, men det här är långt ifrån alltid fallet. Man kan också uppge "osignerade" ringar eller andra metallföremål. Om det är fråga om kärl kan man uppge någon form av rymdmått eller också uppger man föremålets vikt. Det här gäller speciellt silverföremålen. Guld-föremålen beskrivs enligt dukatvikten.

Guld och silverföremålen tillverkades av professionella guld- och silversmeder i städerna. Ofta hade de här smederna ett slags dubbelproduktion, eftersom landsbygdens bönder ibland hade svårt att godkänna alla stilväxlingar som modet föreskrev. Man tillverkade därför föremål med en mer konservativ smak till försäljning åt landsbygdens befolkning. För att hålla priset nere gjordes de här föremålen också så tunna som möjligt. Jag stöder mig i det följande till en del på Jan Gerbers uppsats från 1966 om silver i skånska bondehem. Den grundar sig också på ett omfattande bouppteckningsmaterial från tidigt 1700-tal fram till ca 1850 (Gerber, 1966, 57). De ekologiska jämförelserna mellan olika skärgårdsområden kommer i det här avsnittet att utföras mer översiktligt. Det förefaller inte omöjligt att ekonomiskt överskott skulle kunna kanaliseras till innehav av värdemetaller, men frågan är om det är såpass omfattande och utbredd att det syns i en sådan jämförelse mellan bouppteckningar från olika områden. Om man ser skillnader kunde de ha att göra med ett anpassningsmönster där handel och sjöfart kanske spelat en större roll i vissa områden. I någon mån kommer jag här att ta upp värdeföremål även i andra samhällsgrupper då det ger en viss information om sociala skillnader i undersökningsområdet.

Guldföremål och juveler

I huvudgruppen för den här undersökningen, de aktiva bönderna, förekommer guldföremål endast i en av de 49 uppteckningarna från 1700-talet. Bouppteckningen efter skattebonden Eric Johansson från Seppälä i Rimito upptar "3 hel dukats ringar à 2 Rd 16 sk. stycket" (bu 278). 1700-talet måste väl i jämförelse med 1800-talet betraktas som ett

ganska fattigt århundrade vilket förklarar varför bondehemmanen här uppvisar så liten förmögenhet i guldföremål.

Under 1800-talet när guldföremål förekommer lite mer allmänt i uppteckningarna är det också ringarna som är det vanligaste guldföremålet. Knappt två tredjedelar av uppteckningarna (62 av 102 stycken) innehåller då guldföremål. Ett sextiotial ringar av olika beskaffenhet räknas upp. Förutom fingerringarna finns örringar och örhängen i ett tjugotal uppteckningar. Guldhalskedar med guldhjärtan finns i tre bondebouppteckningar från 1820-talet framåt. Även halskedar utan prydnader förekommer. I två bouppteckningar från 1870-talet förekommer guldur, ett "gullur med nyckel och lås" (bu 193, 205). Det framgår inte om uren är förgyllda eller verkligen har en boett av guld. Den enda ädelstenen i en bondeuppteckning i det här materialet finns hos Petter Pettersson i Vattkast i Korpo som lämnade efter sig en vanlig guldring och en guldbiljantring år 1826 (bu 258). Även om guldföremålen i sig är värdefulla, är de ändå så fåtaliga i uppteckningarna att de inte upptar någon större del av bouppteckningarnas slutsumma. Vanligtvis stannar andelen på någon procent, och som medelvärde utgör guldvärdet under en procent av samtliga bondeuppteckningars totalvärde. Då bör man ju beakta att en tredjedel av uppteckningarna inte innehåller några guldföremål alls.

En liten jämförelse kan göras med de uppteckningar i undersökningsområdet som är uppgjorda efter ståndspersoner. I det här urvalet ingår också rusthållare i den här gruppen, men man kan säga att skillnaderna inom gruppen i det här fallet är större. De ofrälse rusthållarna äger guldföremål ungefär i samma mån som i bondehushållen, medan de rikare prästgårdarna och adelsgodsen har betydligt längre uppteckningar med olika guldföremål, smycken och juveler. Professorn och prosten Johan Thorwöstes bouppteckning från 1751 upptar ett sjuttiotial guld- och juvelföremål, beroende på hur man räknar. Gräl mellan boupptecknarna och änkan om vad som egentligen hör till den egendom som ska uppges återkommer i den här uppteckningen i de flesta moment där man kan tala om personliga ägodelar (bu 17). Ett mera typiskt innehav av guldföremål i ett välbärgat rusthåll finner man i uppteckningen efter Wälborne hustru Anna Maria Starck från Touppa rusthåll i Töfsala år 1737 (bu 15).

Guldföremål:

1 armledsring af Pistolet⁵ gull med 3 nne infattade Edhell stenar
värderades a' ..... 42 o.

⁵Blandning av guld och koppar, 20 karat 4 grän guld och resten koppar http://www.jernkontoret.se/om_oss/vart_bibliotek/bergwerkslexicon/index.php?char=g.

1 släth ring om 4 Ducaters wigt a' 15:- för Ducaten, ...	60 o.
1 D:o a'2 Ducats wigt, ...	37 16.
1 D:o a'1 1/4 Ducat med Bokstähwer P.S. och Pistolett gull à 14:- Ducaten, ...	17 16.
2 st Örringar a 7/8 Ducats wigt, ...	13 o.

Också bland ståndspersonerna är fingerringarna de vanligaste föremålen under rubriken guld. En fingerborg och en syring av guld förekommer i varvsdisponenten Otto Reinhold Baers bouppteckning från år 1833. De representerar tillsammans med en örslev av guld de få bruksföremålen i den här gruppen (bu 222).

Guldföremål finns också i de bouppteckningar som gjorts upp efter torpare. Här finns i urvalet endast tre uppteckningar från 1700-talet och en av dem efter torparhustrun Anna Thomasdotter upptar en ring av en halv dukats vikt år 1796 (bu 277). På 1800-talet innehåller torparbouppteckningarna guldföremål ungefär i två tredjedelar av fallen, men mitt material är här mycket litet (27 uppteckningar). I början av århundradet noteras huvudsakligen ett fåtal fingerringar. Örhängen gör sitt intåg i mitten av 1800-talet. Gustava Andersdotter från Ahdentaka i Rimito lämnar år 1871 efter sig "1 stycke Guldring och 1 par Örhängsklockor" värderade till 10 mark. Hela bouppteckningens värde är 309 mark (bu 195).

Silver

Silverföremålen är betydligt vanligare i bouppteckningarna och består också av flera olika typer av föremål som användes särskilt vid festliga tillfällen. I bouppteckningarna från bondehushåll på 1700-talet finns silverföremål i över hälften av uppteckningarna (28 av 49). I kustområdet och i ytterskärgården verkar det vara mer sällsynt med silverföremål men hela materialet från 1700-talet är såpass litet att det är svårt att dra några slutsatser exempelvis gällande kopplingar till handel eller sjöfart.

Silverföremålen från 1700-talet fördelar sig i olika grupper där dryckeskärnen är en väl synlig grupp, vilket kan ses i tabell 4.1.

Om guldföremålen närmast bestod av smycken kan man dela upp silverföremålen i grupper som *smycken*, med ringar, broschar (brisk⁶) och kedjor. *Dräktsilver* med olika former av spännen, *dryckeskärl*, *bestick* och *klockor* eller ur. Silverskedarna var ofta av ålderdomlig karaktär med runt eller äggformat blad och med utsirade skaft och var vanliga fästningsgåvor. De ersattes på 1800-talet av *matskedar* av modernare snitt. Att bönderna fick vanan att äta med silversked på större gästbud

⁶SAOB (1922) "Brisk" B 4233

Tabell 4.1: Silverföremål i 49 bouppteckningar efter aktiva bönder i Åboland och Ålands skärgård från 1700-talet.

bägare 24	ked 5	snusdosa 1
sked 17	brisk 4	knäbandsspänne 1
ring 7	matsked 2	skål 1
klackring 5	knapp 2	skospänne 1
tumlare 6	bälte 2	tebägare 1

togs inte väl upp av adeln (Gerber, 1966, 61, 69). Teskedar av silver dyker upp från 1830-talet i bouppteckningsmaterialet och den första av nysilver år 1886 på Kökar. I bonden Simon Henricssons bouppteckning från Hinsala i Rimito från år 1808 nämns både en "1 gammalmodig sked förgylld" och "1 nymodig D:o oförgylld", värda en riksdaler var (bu 298). Möjligtvis avses här med gammalmodig en s.k. "supsked" medan de nymodiga avser matskedar, men det är också helt möjligt att gammal- respektive nymodig markerar skillnaden mellan skedar gjorda med skedbladet fastsatt på ett skaft med en förstärkning s.k. "rättsvans" eller skedar smidda i ett stycke. I bouppteckningsmaterialet tycks ädelmetallerna vara de enda föremålstyper som benämns med termerna ny- och gammalmodig.

Tabell 4.2: Silverföremål i 102 bouppteckningar från aktiva bondehushåll på 1800-talet.

silverbägare 44	silverknäbands- spänne 4	silverbägare 1
silverfickur 27	silverhalsked 4	silverdosa 1
silvertesked 23	silverförläggare 3	silvergädddrag 1
silvermatsked 22	silverked 3	silverhorndosa 1
silverbeslagen pipa 16	silverskospänne 3	silverknapp 1
silvertumlare 13	silverfingerborg 2	silverknäppe 1
silverbeslag 11	silverfotbägare 2	silvernnyckel 1
silverring 9	silverpokal 2	silverskedsknapp 1
silversked 8	silverur 2	silverskärphake 1
silverknäspanne 7	nysilvermatsked 1	silverspänne 1
silverbrisk 6	silverbricka 1	silversylinderur 1
silverklackring 5		silverurnnyckel 1

Dryckeskärilen bestod av typer som utvecklades redan på 1700-talet och sedan hölls oförändrade långt in på 1800-talet. De användes under traditionella former vid festliga tillfällen för att dricka skålar. Bland termerna från 1700-talet finns här bara en silverskål men från 1800-talet finns också två silverkåsar (se tabell 4.2). De kan vara fråga om djupa silverfat med handtag och fylldes med brännvin som sedan förtärdes med silversked, vilka också finns i upppteckningarna (Gerber, 1966, 58). Åtminstone i Sverige drack kvinnorna ännu på 1800-talet sirapsbrännvin med sked ur en brännvinsskål, men det är oklart om vi har haft samma traditioner i Finland. Gerber skriver att skåltraditionen försvann i Sverige och att de tunga skålarna ofta smältes ned för att man skulle kunna tillverka flera silverföremål av mera modernt snitt. Även i sydvästra Finlands skärgård återanvändes äldre tunga silverföremål för nytillverkning. John Gardberg nämner i sin avhandling pro gradu från år 1923 ett testamente på Borstö, Norrgård från år 1807 där det stipuleras att en silverskål med två öron för alltid ska bevaras i hemmanet. Skålen smiddes ändå om till silverskedar redan under samma århundrade (Gardberg, 1923, 40).

Andra dryckeskärl finns det också gott om. Benämningar som *stop* och *kannor* om silverkärl, som tycks finnas till exempel i Skåne, förekommer inte i det här undersökningsmaterialet. Däremot finns *bägare*, *tumlar* och *pokaler*. Det torde röra sig om liknande kärl. Silverbägarna kunde vara rätt stora och seden bjöd att kannan gick runt bordet från man till man. De stora bägarna var ofta inuti försedda med "pel" eller måttpunkter för hur stora klunkar det gällde att kunna ta. Ofta användes de stora bägarna för öl medan de mindre användes mer för brännvin. Fotringen på bägarna växer sig större under 1700-talets gång. Det är ändå inte lätt att avgöra vad som är kannor eller bägare enbart baserat på de knappa beskrivningarna i bouppteckningarna (Gerber, 1966, 65–67). Tumlarna var mindre runda kärl, ursprungligen utan fot eller handtag, men som senare också kunde ha ett tumgrepp. De användes också främst till att dricka brännvin ur. Också den här typen av kärl kan benämnas "kåsa" vilket bidrar till svårigheterna när man tolkar bouppteckningarna (Lunsjö, 1996, 55, 111).

Silverkärilen visade förstås på en viss rikedom och status i gården. Dessutom kan silverföremålen också ses som ett slags kapitalplacering. De kunde också pantsättas när man behövde kapital. Till exempel finns en "silfver påkal" pantsatt i bouppteckningen efter bonden Anders Andersson i Virmo 1829 (bu 242).

En ny grupp föremål som finns i bouppteckningarna på 1800-talet är de silverbeslagna tobakspiporna. 1700-talets kritpipor som var en dåtida dussinvara ersätts av mer påkostade rökverktyg. Det är ofta

fråga om praktföremål med piphuvuden av sjöskum eller trä med lock och beslag av silver och långa böjda skaft av trä, ben, tyg och läder (Vainio-Korhonen, 2005, 168). Det gällde för en välbeställd gård att ha ett urval i piphyllan som räckte också för gästerna. Det är vid en sådan piphylla som Malakias Härkämäki tar flera tiotal sidor på sig för att välja ut en lämplig pipa i Volter Kilpis roman *I salen på Alastalo*, som ju utspelar sig i Gustavs socken. Piporna beskrivs ingående samtidigt som deras karaktär får illustrera också romanpersonernas väsen och läggning (Kilpi, 1933, 51 ff). Sällan påträffar man ändå fler än två till fyra pipor i uppteckningarna.

Dräktsilvret representeras närmast av spännen för bälten, skor och byxor samt de smycken som skulle bäras med klädedräkten. De *briskar* som förekommer är närmast föregångare till dagens broschar (SAOB, Brisk, B4233), men beteckningen kunde även användas för spännen och soljor. Silverringar och halskedjor förekommer i någon mån kan man också konstatera i tabellerna ovan. Fickur av silver förekommer i bouppteckningsurvalet efter bönder från år 1804 framåt.

Det finns också bruksföremål av silver förutom bland bestick och dryckeskärl. Fingerborgar i silver finns i ett par av bondehushållen och även ett gädddrag av silver finns på Kökar år 1849 (bu 157). Annars verkar fiskdragen oftast vara gjorda av mässing eller någon mindre värdefull metall, i de fall de tecknades upp.

I de bouppteckningar efter ståndspersoner som jag gått igenom finns silverföremål i samtliga 18 uppteckningar.⁷ Här kan man igen konstatera att de mindre rusthåll som här ingår, mer påminner om bondhushållen när det gäller innehavet av silverföremål. I de fåtaliga rikare präst- eller adelshusen finns ett större antal kärl av silver samt vissa föremål, till exempel balsam- och svampdosor som man använde för att dölja dålig lukt. Klockor förekommer här redan på 1700-talet. Professorn och prosten Johan Thorwöstes bouppteckning (bu 17) tar upp en silverförmögenhet på 56 nummer som tillsammans med guldvärdet närmar sig tio procent av bouppteckningens totalsumma och är således märkbart högre än vad vanliga bouppteckningar visar upp. Ett mer moderat silverinnehav visar igen uppteckningen efter Anna Maria Starck från Touppa rusthåll (bu 15):

Silverföremål:

1 Förgylld Pocal med inbundit wapen E:G:S:G a'30 lodz wigt 4: ?
lodet, ... 127 16.
1 D:o om 31 lod med bokstähwer T:S:E:F: a'4 1/4 Cr lodet, 1 D:o

⁷En uppteckning säger att värdeföremålen är upptecknade i Åbo stad och utesluter dem därför i uppteckningen från landsorten (bu 16).

om 31 lod med bokstähwer T:S:E:F: a'4 1/4 Cr lodet, ... 131 24.
 1 D:o om 16 lod a'4 1/4 Cr, ... 68 o.
 1 Förgylld tumblare a'6 lod, ... 25 16.
 1 liten oförgylld Sölfweskåhl med drihwit arbete och 2 öron a'5
 1/2 lodz wigt a'3 ? lodet, ... 16 16.
 8 st Sölfweskedar wäger tillsammans 27 lod a'3 Dr lodet gör,
 81 o.
 1 swampdosa, en Balsamdosa, en hårnåhl, et par gl ock söndriga
 qwinfålkz Skospennen, 6 st knappar, samt en [?]skaftsring med
 Bokstäfver E:B: wäga tilsammans 11 lod à 3 Dr lodet, ... 33 o.

Man kan notera att här upptas en skillnad mellan manligt och kvinnligt gällande skospännen, någonting som annars inte är vanligt i uppteckningarna. Men mer typisk för vanliga rusthåll är kanske förteckningen över silverföremål i uppteckningen efter rusthållsvärdinnan Maria Johansdotter från Kurjalax kronorusthåll i Tövsala 1762. I den här bouppteckningen finns inga guldföremål (bu 24):

Silverföremål:

1 tumblare förgylld in uti, ... 27 o.
 1 förgylld klackring, ... 12 o.
 2 D:o sämre a 6 C, ... 12 o.
 1 förgylld brisk, ... 2 o.
 1 D:o, 4 o. .... 18 o.

Silverinnehavet i uppteckningar gjorda i torparhushåll påminner också mycket om det som finns i bondehushållen. Silverföremål finns i något över hälften av uppteckningarna och urvalet är i stort sett detsamma som i bondehushållen med bågare, tumlare, skedar, matskedar och teskedar (och till och med en kaffesked, men då är vi inne på 1900-talet). Briskar, halskedar och fingerborgar sekunderas också här av fiskdrag av silver, silverbeslagna pipor och fickur.

De flesta silverföremål som återfinns i allmogens hushåll torde ha tillverkats av silversmeder i närbelägna städer. Finsmederna hade ofta en repertoar med nyare design för borgerskapet och en mer konservativ produktion för befolkningen ute på landsbygden. Bågare och mindre silversaker som spännen stod för en stor del av inkomsterna för smederna och var populära bland bönderna (Vainio-Korhonen, 2005, 48, 125). I bouppteckningsmaterialet förekommer mycket få uppgifter om vilka tillverkare som gjort föremålen, men i uppteckningen efter magister Johan Grå i Tövsala år 1764 (bu 30) nämns under "Silver":

8 skedar gjorde af Lexell, wäger tillsammans 35 lod a 8 D, 280 o.
 8 D:o gjorde af Witfoth tillsammans 35 1/2 lod, 284 o.

Jonas Lexell och Johan Wittfoth var verksamma som silversmeder i Åbo åren 1730–1768 respektive 1733–1752 (Fagerström, 2000, 202). Lexell hade fått sin utbildning i Stockholm och var verksam där redan 1725. Han representerade borgerskapet i Åbo under tre riksdagar och blev rådmän 1782. Under 1700-talets senare del dominerade guldsmederna i Åbo produktionen i den finska delen av riket och stod för över hälften av denna i rikshalvan (Vainio-Korhonen, 2005, 48).

Jan Gerber konstaterar i sin uppsats om silver i skånska bondehem att hans material som också omfattar bouppteckningar efter husmän (närmast inhysesmän) och obesuttna visar att dessa också ägde silverföremål av samma typ som bönderna. Fickur var till och med vanligare hos husmännen än bland bönderna. För dem var det ett överkomligt sätt att visa upp sin status och klockorna fungerade därför som bruksföremål, kapitalplacering och statussymbol. Det här är en roll som värdemetallerna spelade i alla samhällsklasser (Gerber, 1966, 72).

Om man utgår från olika befolkningskategorier ser man att adeln och prästerskapet står i en helt egen klass när det gäller innehavet av ädelmetaller och juveler. Rusthållen är en mer blandad grupp där innehavet kan vara mer eller mindre omfattande beroende på omständigheterna. Man vill kanske hellre i likhet med Saini Laurikkala betrakta rusthållen som hörande till gruppen bönder och där kan man i synnerhet på 1800-talet se betydande likheter speciellt i innehavet av silverföremål. Också torparna tycks på 1800-talet utgöra en grupp som tar intryck av bönderna vad gäller värdemetaller och smycken, även om resurserna ofta är betydligt mindre och andelen hushåll med ädelmetaller är färre.

Betraktar man geografiska skillnader i undersökningsområdet finns det tecken som tyder på att sjöfarten har haft en viss inverkan på innehavet av speciellt silver. Saini Laurikkala antyder det här i sin avhandling från 1947 och anser att nyheter i hushållen överhuvudtaget tycks ha ett ganska klart samband med sjöfarten i området redan på 1700-talet. Sjöfarten antas då vara mest livlig i de områden av skärgården som har tillgång till trävirke för fartygsbygge och goda bygg- och hamnplatser. Ansamlingen av nymodigheter som stenfat och glaskärl redan på 1730-talet följs sedan av investeringar i silverföremål senare på 1700-talet (Laurikkala, 1947, 265). Bouppteckningsmaterialet från 1800-talet tycks bekräfta den här utvecklingen. Innehavet av silver tycks vara vanligast i de områden i innerskärgård och mellanskärgård där sjöfarten var som mest aktiv (Storå, 1993a, 202f). I den yttersta skärgården, till exempel på Kökar, tycks däremot väldigt många uppteckningar helt sakna sil-

verföremål ännu på 1800-talet.⁸ Antalet silverföremål verkar också vara mindre i fastlandsområdet i Åboland. Liknande mönster skönjs faktiskt också gällande andra metaller och glas och porslin i bouppteckningarna (se bilaga E med variansanalyser, tabellerna E.1 och E.2 på sidorna 432 och 433).

Laurikkala tycker sammanfattningsvis ändå att skillnaderna i innehavet av värdeföremål inte är så stora mellan bondehushåll och rusthåll, men att det bland de senare finns exempel på hushåll med stor förmögenhet i silverföremål (Laurikkala, 1947, 292).

Enligt min mening verkar åtminstone innehavet av silverföremål återspegla en indirekt ekologisk anpassning som kan botten i att sjöfart och större handelsverksamhet lättare kan etableras i ett område där förekomsten av trävirke är jämförelsevis god och där handel i mindre former sjöledes har långa traditioner. Tillgången till bra byggplatser för större fartyg och till folk med erfarenhet att bygga båtar kan också spela en roll i sammanhanget (jämför Laurikkala 1947, 265).

4.2 Hemmanet går vidare – med vardags- och värdeföremål

Jag har ovan beskrivit hur hemmanet och en del av värdeföremålen har kommit att noteras i bouppteckningarna. Materialet ger ett lite motstridigt intryck. Hemmanet som helhet tycks upptecknas i huvudsak när det är fråga om skattehemman med klara uppgifter på vad det kan ha för värde. Men även andra hemman kan sägas klart gå vidare till arvingarna, kanske på ett sätt som uppfattas som så självklart att det inte ens behöver nämnas i bouppteckningarna. Beskrivningar av hus och uthus är sällsynta i undersökningsområdet. Ännu färre uppgifter finns det om inredningen bland bondehushållen. Uppteckningarna efter torparhushåll är mer generösa med beskrivningar av husen men inte heller här ordas mycket om inredning. Uppteckningarna efter ståndspersoner innehåller betydligt flera uppgifter om möbler och andra inredningsdetaljer (till exempel porträtt), eftersom de också förekommer i större antal.

Värdeföremålen upptecknas noggrant och uppvisar stora skillnader mellan ståndspersoner och allmoge. Rusthållare och bönder har en likartad föremålsrepertoar när det gäller guld- och silverföremål. Även i torparhushållen förekommer samma föremålstyper även om i mindre

⁸John Gardberg spekulerar i om vissa dyrbara silverkannor eller bägare i ytterskärgården kunde komma från strandade fartyg. Han konstaterar att det väl inte är omöjligt eftersom en hel del andra minnesmärken, som t.ex. namnskyltar från förlisade fartyg, fanns uppsatta i gårdarna i ytterskärgården en bit in på 1900-talet. Efter detta började de anses "makabra" och togs ned (Gardberg, 1923, 40).

mängd. Ståndspersonernas uppteckningar uppvisar också i det här sammanhanget en helt annan uppsättning. Innehavet av silver tycks i de aktiva bondehushållen vara "signifikant" större i innerskärgården och mellanskärgården vilket kan ha samband med att handel och sjöfart hade särskilda förutsättningar i det här området.

De vanliga hushållsföremålen med kärl och utensilier blir mer talrika under 1800-talet och föremålen av glas och porslin återfinns också i mindre bemedlade hushåll. Men det är inte möjligt att se någon större skillnad mellan innehavet av de här hushållsföremålen i uppteckningar från de olika skärgårdszonerna i aktiva bondehushållen.

Kapitel 5

Jordbruket

I kapitlet behandlas jordbruket och en del av de redskap och ägodelar som i bouppteckningarna ofta tas upp i samband med jordbruksredskapen, särskilt under rubrikerna *järnredskap*, *träredskap*, *åk- och riddon* och *kör- och åkerredskap*. Terminologi och källkritiska aspekter tas upp genomgående. Allmänna iakttagelser om jordbruket i undersökningsområdet och hur det manifesteras i materialet följs av deskriptiv analys av de enskilda redskapen och hur dessa kan åskådliggöra skärgårdsbornas anpassning i de olika skärgårdszonerna med en tidsindelning i 1700-tal och 1800-tal. För analys och jämförelser tillämpas en indelning av bouppteckningarnas upptecknade föremål i *tyngre jordbruksredskap*, *lättare jordbruksredskap* och *slätterredskap*. Ytterligare behandlas redskap för landtransporter och de förråd som tas upp i uppteckningarna. Ett summerande avsnitt med reflektioner kring anpassningen i olika skärgårdsområden, utvecklingen över tid och materialets användning avslutar kapitlet.

Oberoende av hur invånarna i området ordnat och anpassat sina näringar ser man att de i bouppteckningarna brukar kallas bonde eller bondehustru då man har att göra med invånare på skatte- och kronohemman. Även "åboe" används och den termen kanske bättre förmedlar betydelsen av en allmän bebyggare på ett hemman för en nutida betraktare (SO, 2009, åbo). Men kopplingen till jordbruk är tidig i språkbruket och det är också den betydelsen vi idag oftast ger termen (SAOB, bonde, Spalt B 3845 band 5, 1919). Upplysningslitteratur och Ortsbeskrivningar från tidigt 1800-tal oroar sig ofta för att bönderna ska fjärma sig från modernäringen och i högre grad ägna sig åt binärningar. Historikern

Leif Runefelt skriver om hur Ortsbeskrivningar under den första hälften av 1800-talet fungerar som ett uttryck för hur den "agrara eliten", det vill säga herrgårdarna, strävar att bevara samhällsordningen genom att uttrycka sin oro över att bönderna kan förlora sin "jordbrukarkaraktär" genom att ägna sig åt andra näringar. Särskilt ser de rörlighet och handel som ett problem (Runefelt, 2011, 283–285). I sin Ortsbeskrivning över Åland från 1795 koncentrerar sig också provinsialläkaren Fredric Wilhelm Radloff (1766–1834) mycket starkt på jordbruket medan skärgårdsnäringarna förbigås, även om han nämner gott sjömanskap som en av ålänningarnas egenskaper (Storå, 1998b, 200–202). Pablo Wiking-Faria hävdar i sin undersökning *Freden, friköpen och järnplogarna* att upplysningsverksamheten med hushållningssällskap och storjordbruk inklusive herrgårdar inte hade någon större effekt på böndernas benägenhet att effektivisera sina jordbruk i Halland. Självägande bönder var i stället helt kapabla att uppta innovationer såväl inom redskapsbeståndet som inom jordbruksmetoder baserat på rationella orsaker (Wiking-Faria, 2010, 28–34).

Den här undersökningen gäller ett område som i hög grad präglats av anpassningsmöjligheter och -tvång gällande näringarna. Det kan därför vara intressant att se hur jordbruket manifesterar sig i det undersökta bouppteckningsmaterialet.

Även om kopplingen till jordbruk uppfattats som om det var den förhärskande näringen ser man att de redskap som hör till jordbruk kan tas upp under flera olika rubriker i det här urvalet av bouppteckningar. Utgående från dessa kan man fråga sig om de näringsmässiga anpassningarna här avspeglar sig även i bouppteckningarnas uppställning.

De flesta redskapen för jordbruk och slåtter samt körredskapen återfinns inte sällan under rubriken "Kör- och åkerredskap". De mindre redskapen finns däremot ofta under rubrikerna "Järnsaker" eller "Träsaker". Det här gäller i regel i kust- och innerskärgårdsområdet. I yterskärgården hittar man däremot sällan någon rubrik där åkerredskap ingår som term. Oftast räknas både körredskap och jordbruksredskap oftast upp under rubriken "Järnvaror" eller "Järnredskap" i den mån de har metalldelar, men ibland också under rubriken "Diverse". Här verkar man således ha rationaliserat rubriksättningen i uppteckningarna beroende på vad som uppfattats som väsentligt i försörjningen.

Efter en kort allmän presentation av jordbruket behandlas i den här undersökningen jordbruket enligt de föremålsgrupper som kan iakttas i materialet. Kvarnarna behandlas senare i kapitlet. Förråden, bland annat av spannmål, som kan betecknas som resultatet av jordbruksredskapens användning, upptecknas ofta under en egen rubrik där de finns i större

mängd, men annars kan också de placeras under diverserubriken. Ofta upptecknas inga förråd alls. Jag behandlar dem kort i slutet av kapitlet.

Jordbruket och dess redskap är i undersökningsområdet ett vidsträckt område som behandlats detaljerat av flera etnologiska författare, främst kanske Kustaa Vilkuna i hans avhandling *Varsinaissuomalaisten kansanomaisesta taloudesta* från 1935. Även Ragna Ahlbäck har på djupet berört jordbruket och redskapen i sina verk *Kulturgeografiska kartor över Svensk-Finland* 1945 och *Bonden i svenska Finland* från år 1983. Jag stöder mig i den följande framställningen främst på dessa verk när det gäller bakgrundsinformationen gällande redskapen. K. P. Pettersons manuskript om *Landtmannaredskap i Nagu* från 1895 (utgivet av Väinö Solstrand för SLS 1917) och Gösta Grotenfelts *Det primitiva jordbrukets metoder i Finland* från år 1899 har också kommit till användning som källor då de tidsmässigt ligger närmare den period som undersöks. Dessutom använder jag en del etnologiska standardverk för jämförelser, till exempel då det gäller terminologin för redskapen eftersom här finns stora skillnader mellan nutida och äldre benämningar.

5.1 Allmänt om jordbruket

Om man bortser från den yttersta skärgården ligger hela undersökningsområdet inom den del av Finland där jordbruket anses ha de mest gynnsamma förutsättningarna. Växtperiodens längd är i vår tid ca 180 dagar jämfört med 120 dagar i norra Finland.

Skärgården präglas av en viss försening av växtperioden på våren men den kompenseras istället av en förlängning av växtsäsongen på hösten. Det här gäller särskilt områden där skärgården är "bred" som i det här fallet. Däremot har smala skärgårdsområden ingen nämnvärd nytta av havets värmande effekt, då förseningen av växtsäsongen på våren märks mer än förlängningen på hösten. Gemensamt för skärgårdens jordbruk är dock att torkan utgör ett större problem än frosten (Hustich, 1964, 73; Ahlbäck, 1983, 31).

I den yttre skärgården är förutsättningarna för jordbruk betydligt sämre. Där matjord finns är jordlagret mycket tunt och därför också ytterst känsligt för torka. På Kökar torde ingen egentlig odling av brödsäd ha förekommit på flera hundra år då man under första världskriget igen tog upp sädesodlingen. Potatisen introducerades under 1700-talets andra hälft och den jord som kallas "åkrar" under 1800-talet torde ha varit avsedd för potatisodling (Ahlbäck, 1955, 219, 270, 335).

Bouppteckningsmaterialet berättar inte särskilt mycket om förändringar i odlingsmetoder, men i guvernörsrapporter framhålls länge att

utvecklingen och nyodling framskrider långsamt i skärgårdsmiljön. I Wirmo härad bedrevs jordbruket enligt rapporten 1855 för det mesta "i tveskifte" med varierande framgång. Storskiftet hade inte nämnvärt underlättat problemen med tegskifte. Först efter nyskiftena på slutet av 1800-talet och början av 1900-talet skedde här förändringar (Laurikkala, 1947, 5-6). Med tvåskiftesbruk avses ett jordbruk där hälften av åkermarken hölls i träda varje år medan andra hälften odlades. Vanligen såddes råg på hösten och andra grödor på våren. Årdret var det huvudsakliga jordbruksredskapet i Korpo och Houtskär (Mårtensson, 1997, 162). Också de s.k. *Böckers tabeller* från 1834, som Ragna Ahlbäck redovisar i *Bonden i svenska Finland* nämner att tvåsåde var det vanliga i Åboland och på Åland. Råg var den viktigaste odlingsväxten och i mellanskärgårdens odling upptog den över hälften av den odlade jorden (Ahlbäck, 1983, 121). Enligt L. W. Fagerlund (1878, 20-21) skulle man i Korpo och Houtskär senare ha tillämpat ett treskiftesbruk där en tredjedel av åkern lämnades i träda årligen. Det betydde att de åkerstycken som inte var i träda odlades två säsonger i följd. Åkrarna "plöjdes" med årder. Vändplogar av järn började användas först mot sekelskiftet 1900, möjligtvis på grund av inflytande från Åland. Finska Hushållningssällskapet propagerade för användning av järnplogar med vändskiva genom att från år 1868 auktionera ut ett par sådana per socken till "underpris". Så småningom började sällskapet också ge plogar som premier till förtjänstfulla jordbrukare. Inga av de här plogarna tycks ha kommit ut i skärgården (Mårtensson, 1997, 166). Hushållningssällskapets verksamhet för införandet av ett mer rationellt jordbruk enligt den "ovanifrånteori" som till exempel Pablo Wiking-Faria kritiserar, verkar kanske varit mindre framgångsrik när det gäller järnvändplogen i skärgårdsmiljö.

5.2 Redskap för åker, äng och körslor

En genomgång av de redskap som använts i jordbruket är svår av flera skäl. I en del av bouppteckningsmaterialet har man ofta placerat jordbruksredskapen under olika rubriker och något enhetligt system har sällan använts. Därför måste man för hand plocka fram de redskap som har med bearbetandet av jorden att göra. Tabell 5.1 på nästa sida och tabell 5.2 på sidan 142 ger en uppfattning om vilka rubriker det oftast är fråga om.

De termer som används är inte heller enhetliga och i vissa fall kan det vara omöjligt att veta vilken typ av redskap som egentligen avses. Till exempel kan termen *mullfösa* användas både för ett enskilt större

Tabell 5.1: Jordbruksredskap i de fyra skärgårdszonerna så som de samlats i bouppteckningar från 1700-talet. Bouppteckningarna är slumpvis utvalda men representerar någorlunda "typiska" uppteckningar från respektive zon. Observera att bouppteckningen i kustzonen är från år 1795 eftersom här inte fanns någon från 1760-talet.

Kusten.	Innerskärgård	Mellanskärgård	Ytterskärgård
Bu 271, Bonde Jacob Thomasson, Lemo, Hiefvois, Keskikylä kronohemman, 10.6.1795.	Bu 28, Bondehustru Margeta Erichsdotter, Tövsala, Karhulax, Lambo hemman, 11.4.1763.	Bu 4, Bondehustru Valborg Henriksdotter, Gustavs, Laupunen, Pietilä hemman, 29.7.1762.	Bu 21, Skattebonde Matts Mattsson, Iniö, Jumo, Lassas, 29.3.1762.
Rid och Åker Redskap: par gamla Chaise med (Se)hlytg, ... 4 0. (p)ar gamla Kärör u(ta)n beslag, ... 0 16. gammal sleda med anderstänger, ... 0 16. 1 Körck sleda med järn stängar, ... 0 40. 1 arbets sleda med järn stängar, ... 0 32. 1 Höö sleda med häckar, ... 0 4. 1 sämre D:o D:o, ... 0 1. 2 gaml: dyng sledor a 6 rst, ... 0 1. 2 D:o a 2 Sk, ... 0 4. 2 Ruodi Plog med bild och Knif a 6 Sk, ... 0 12. 1 Fält plog med bild och rist, 0 6. 1 Häst Ruodi plog med Knif, 0 6. 2 Häst plogar med bild utan fimmerstängar a 3 Sk, ... 0 6. 1 ox plog med bild, ... 0 3. 2 Dyngsledor, ... 0 2. 2 Harfvill, ... 0 1. 1 par ståk sledor, ... 0 4. 2 par D:o a 4 Sk, ... 0 8. 4 gaml: Höö sledor a 6 rst, ... 0 2. 1 par skacklor med järn Lenckar, ... 0 1. 1 par steg byglor utan rem, 0 1 6. 1 par Ranckor med läder romar, ... 0 9. 1 par Lullur Ranckor, ... 0 3. 1 par D:o, ... 0 1. 1 Häst Skopa?, ... 0 3. 1 D:o utan remmar, ... 0 1 6. 1 locka, ... 0 0 6. 1 par Romar af fisk Läder, ... 0 4. 2 par tömmar a 2 Sk, ... 0 4. 1 par betsell, ... 0 9. 1 gaml: Häst Skopa, ... 0 3. 1 Läder Sadell, ... 0 8. 1 trä Sadell, ... 0 4. 1 Ox Ock med tilbehör, ... 0 8. 1 D:o til en oxe, ... 0 2 6. 2 Ocker utan remar, ... 0 0 6. 1 par Rankor med läder romar, ... 0 3. 1 loka, ... 0 1. 1 gamal Flug, ... 0 0 6. Järn redskap: 2 järn störor a 16 Sk, ... 0 32. 2 Lijor a 5 Sk, ... 0 10. 1 sämre D:o, ... 0 2. 2 D:o med skaft a 3 Sk, ... 0 6. 2 D:o D:o a 2 Sk, ... 0 4. 2 Råg Skäror a 2 Sk, ... 0 4. 2 D:o a 1 1/2 Sk, ... 0 3. 2 D:o a 2 Sk, ... 0 4. 1 Sämre D:o, ... 0 1. 2 Löf Hackor a 6 rst, ... 0 1. 2 sämre D:o a 3 rst, ... 0 0 6. 3 järn spador a 3 Sk, ... 0 9. gammal D:o, ... 0 1 6. 2 gaml: grep med järn hål(k)ar a 1 Sk 6 rst, ... 0 3. 2 tårff Hackor a 1 Sk 6 rst, ... 0 3. 2 D:o a 1 Sk, ... 0 2. 2 D:o a 3 rst, ... 0 0 6.	Åk- o Riddon: 4 höslädar, ... 4 16. 6 dyngslädar, ... 3 0. 1 D:o, ... 1 0. 1 stäckkälcka, ... 1 16. 2 D:o, ... 1 16. 2 D:o, ... 1 0. 1 D:o, ... 0 16. 3 plogar, ... 1 16. 2 sehlar, ... 1 16. 2 harfwar, ... 1 0. 1 dyngsläda, ... 1 0. Järnredskap: 1 lija, ... 2 16. 1 D:o, ... 3 0. 1 D:o, ... 2 16. 1 D:o, ... 2 0. 1 kexla, ... 1 0. 1 huggyxa, ... 1 0. 4 tårffhackor tillsammans, ... 1 16. 1 spada, ... 4 0. 1 D:o, ... 3 0. 3 löfskärar, ... 0 16. 2 skärar, ... 0 16. 1 afbruten lija, ... 0 16. 3 Plogbildar, ... 9 0. 1 par skacklor med järnlänker, ... 1 16. 1 Lija, ... 2 0.	Åk- och Ridtyg: 1 par rankor med läder remar, ... 2 16. 1 par D:o, ... 2 0. 1 par D:o, ... 1 16. 4 par arbetsrankor, ... 4 0. 1 par betselstänger, ... 2 0. 1 par D:o sämre, ... 1 0. 1 järnskodd Kyrcksläda, ... 12 0. 1 D:o, ... 9 0. 3 par fimmerstänger a 12 öre, ... 1 4. 1 ressläda, ... 2 0. 3 Lockor a 9 öre, ... 0 27. 1 D:o, ... 0 12. 3 höslädor a 24 öre, ... 2 8. 2 D:o a 16 öre, ... 1 0. 6 dyngslädor a 16 öre, ... 3 0. 1 D:o, ... 0 6. 1 stocksläda, ... 0 24. 1 D:o, ... 0 16. 1 Stäckkälcka, ... 0 16. 1 D:o, ... 0 12. 1 D:o, ... 0 6. 1 Plog, ... 1 0. 1 D:o, ... 0 24. 2 D:o a 16 öre, ... 1 0. 1 harf, ... 0 16. 1 Sladda, ... 0 16. Järnredskap: 1 järnstör, ... 5 0. 1 Granrijs yxa, ... 0 16. 1 tårfyxa, ... 0 16. 2 D:o a 15 öre, ... 0 30. 2 D:o a 9 öre, ... 0 18. 3 Lijor a 2 D 16 öre, ... 7 16. 3 D:o a 2 D 8 öre, ... 6 24. 3 D:o a 1 D 24 öre, ... 5 8. 3 D:o a 24 öre, ... 2 8. 1 D:o, ... 0 16. 4 Skärar a 18 öre, ... 2 8. 2 D:o a 12 öre, ... 0 24. 3 D:o a 6 öre, ... 0 18. 6 löfskärar a 4 öre, ... 0 24. 1 D:o sämre, ... 0 2. 1 Plogbild, ... 2 16. 1 D:o, ... 2 8. 1 D:o, ... 1 24. 2 par skacklar med järnlänkar a 1 D, ... 2 0.	Åk- o Riddon: 1 järnskodd Kyrcksläda, ... 15 0. 1 järnskodd hösläda, ... 12 0. De öfrige oskodd slädarne värderades tillsammans til ..... 9:- Järnredskap: 1 järnstör, ... 4 0. 1 huggjärn, ... 3 0. 2 Lijor a 2 C 16 öre, ... 5 0. 1 D:o, ... 2 16. 6 D:o, ... 13 16. 3 D:o, ... 3 0. 5 tårfyxor a 8 öre, ... 1 8. 4 skärar a 8 öre, ... 1 0. 2 löfskärar, ... 0 12. 1 Spada, ... 1 8. 3 D:o a 12 öre, ... 1 4. 1 järnharf, ... 12 0. 2 plogar a 1 C 16 öre, ... 3 0.

redskap och för en mindre del av en plog eller ett årder. Att skilja mellan årder och plogar går för sig i de fall man använder de här termerna, men frågan är om de här benämningarna är relevanta. Plogar och (rull)vältar kan också blandas då en "fältplog" eller "vältplog" inte sällan kan benämnas enbart "fält" eller "vält" (Vilkuna, 1935a, 91). Ofta finns både plog och fältplog i samma uppteckning, vilket kunde tyda på att man har både årder och plog samtidigt, men det är svårt att säkert verifiera detta. Jag lämnar de närmare diskussionerna kring de här termerna till redogörelsen för de enskilda redskapen.

Bouppteckningarna innehåller även en hel del föremål som är sammankopplade med jordbruket, men vars funktion kan variera. Hit hör alla typer av kärl av både trä och stengods för lagring av matvaror som i många bouppteckningar kan upptecknas mycket noggrant. I andra uppteckningar är man istället mycket översiktlig och värderar såda-

Tabell 5.2: Jordbruksredskap i de fyra skärgårdszonerna så som de samlats i bouppteckningar från 1860-talet. Bouppteckningarna är slumpvis utvalda men representerar en någorlunda "typisk" uppteckning från respektive zon.

Kusten.	Innerskärgård	Mellanskärgård	Ytterskärgård
Bu 181, Bondehustru Eva Fredrika Simonsdotter, Virmo, Kallaskallus enst. h., 6.12.1869	Bu 313, Landbo Anders Johans Kavén, Merimasku, Kuuslax enst. frälsehemman. 20.10.1862	Bu 307, Bondehustru Cattarina Anders Dotter, Houtskär, Hyppeis, Hinders skattehemman Nr 4, 27.8.1862	Bu 159, Bondehustru Johanna Ericsson, Kökar, Helsö, 21.5.1860
Åk- o Riddon: [...] 1 dubbel 1 wändplog och 1 rist, ... 9 0. 1 jernharf 2 träd D:o, ... 1 50. 1 Klossharf?, ... 8 0. 1 par dubbla skacklar, ... 1 0. 2 kärror med jern axel, ... 30 0. 2 par Oxkärror, ... 10 0. 1 kärrsläde, ... 2 0. 1 Kurirkärra, ... 10 0. 3 par styttingar jern skodda, 6 0. 1 par trädskodda D:o, ... 1 0. 3 stycken häckslador, ... 3 0. 3 Sädesslador, ... 1 50. 5 spillningsslador, ... 4 0. 3 Laitio slador, ... 10 0. 2 Sandbottnar, ... 1 0. 2 par sommar selar, ... 15 0. 1 par Winter D:o eller hindertyg, ... 2 0. 2 par rankor med rumar, ... 2 0. 2 lukor 3 par hufvudlag med tömmor, ... 2 0. 4 stycken fyra famns långa rep, ... 1 0. 1 par sel 3 par luts fimmerstänger, ... 1 0. 2 par skacklor, ... 0 20. Järnredskap: 8 Lior 5 skåror, ... 8 0. 3 grepar?, ... 3 0. 4 Spador, ... 2 0. 1 jernstör, ... 0 50. 5 torfhackor 2 gräfter, ... 2 50. 2 bötsel 8 koklafvar 1 syrpskärings? kniv, ... 6 0.	Åker och Kör-Redskap: 1 Järnbeslagen Kärra, ... 3 0. 1 Järnfält och 1 jern harf, ... 1 20. 3 Plogar med Skallmar, ... 1 0. 3 Järnskodda Resslador, ... 3 0. 2 Par D:o Styttingar, ... 1 0. 2 Granris- och 1 Stock Slador, ... 0 75. 7 Sades-slador, ... 1 50. 8 Spillnings-slador, ... 0 80. 7 Par Rankor, ... 1 50. 1 Kärr-sela och 1 par hindertyg, ... 1 25. 3 Par Tommor och 3 lokor, 0 80. 2 Par Dubbla Skacklor, ... 1 0. 2 Par Fimmerstänger, ... 0 30. 2 Slador, ... 0 10. Malm och järn: 2 Järnstör, ... 1 0. 3 Järnspador och 4 grepor, 2 50. 2 Torfhackor 1 gräfte och 2 potatis hackor, ... 0 70. 5 Lior, ... 1 50. 7 Skåror, ... 1 0. 5 Löfhackor, ... 0 80.	Åker och Kiör Redskap: 2 Plog bildar 3 Treskod botenslador, ... 0 75. 3 par Rankor 2 par Äissor med jern 1 Red, ... 0 76. Järn Varor: 1 Järn skod släda och 1 par gamla skoningar, ... 1 75. 1 Jär stör och en Iss Billd, ... 1 25. 6 Liar 3 handsågor 1 Järn killa 1 bröm?, ... 2 15. 3 torfe hakkor 1 spada och en vinter not klofva, ... 0 45.	Järnvaror: 1 slede med järnskoningar, ... 1 0. 1 gl D:o, ... 0 50. 1 Körkslede eller Drag?, ... 0 90. 1 hindertyg med klocka och betsel, ... 2 50. 10 stycken Lijar, ... 1 0. 1 spade, ... 0 15. 1 gräfte, ... 0 0. Diverse: 1 Kärra, ... 0 75.

na föremål med en klumpsumma. Saini Laurikkala har i sin doktorsavhandling *Varsinais-Suomalaisten talonpoikain asumukset ja kotitalousvälineet 1700-luvulla* från 1947 behandlat husgerådsföremålen från i stort sett samma undersökningsområde och med delvis samma bouppteckningsmaterial som grund. Jag har därför i den här undersökningen koncentrerat mig på hushållens produktion när det gäller spannmål och foderväxter och kommer följaktligen att begränsa mig till det urval föremål som redovisas i Tabell 5.3 på nästa sida. Avslutningsvis behandlar jag också kvarnarna så som de kommer till synes i bouppteckningsmaterialet.

Indelningen i tyngre jordbruksredskap, lätta jordbruksredskap och slätterredskap är inte helt vattentät, vilket visas nedan, men jag valde den för att kunna se skillnader mellan ett jordbruk inriktat på spannmålsodling och ett motsvarande där foderanskaffningen för boskapsskötseln har större betydelse. Jämförelsen kan visa på hur ett ökande marint inslag i miljön, då man rör sig från kusten utåt skärgården, inverkar på hur befolkningen anpassat sitt jordbruk. En liknande indelning av föremålen kan man också skönja i Sigurd Erixons artikel *Lantmannens lätta redskap* (1931), även om han här behandlar endast en av grupperna.¹ Egentligen är indelningen rätt väl anpassad för att bättre visa skillnader i olika maritima anpassningszoner när det gäller jordbruket. Man kan invända att många andra träföremål, till exempel rissel, dryftor och vannor, olika bakredskap och dylikt också hör till jordbrukets produktionsredskap. Jag är i det här fallet ändå tvungen att hålla mig till ett urval och har valt att betrakta de redskap som finns i tabellen som starka indikatorer, närmast förknippade med jordens bearbetande, slätter, skörd och tröskning. Jag kommer också kort att beröra de ägodelar som är förknippade med transport inom jordbruket samt hur ägandet av kvarnar ter sig i bouppteckningsmaterialet.

5.2.1 Tyngre jordbruksredskap

I det här avsnittet behandlas tyngre jordbruksredskap som kräver dragdjur vid användningen. Jag har begränsat mig till de redskap som noteras i bouppteckningarna. Eftersom det kan vara svårt att uppskatta antalet redskap av en viss typ eller snarare att avgränsa typerna från varandra har jag föredragit att här slå ihop dem till en grupp i den

¹Om man letar efter en folklig indelning av åkerredskapen kunde man kanske ha nytta av K. P. Petterson som indelar sina lantmannaredskap i Nagu med gruppe-ringarna "I Körreidskap", "II Åkerkörreidskap", "III Åkerbruksreidskap", "IV Ader utarbiseidskap", "V Brännarkapinor" och "VI Grynstöitiln" (Petterson, 1917, 139 ff).

Tabell 5.3: Uppdelning av jordbruksredskapen i grupper enligt storlek och funktion.

Jordbruksredskap			Kör- el. åkredskap
Tyngre jordbruksredsk.	Lätta jordbruksredsk.	Foderredskap	
Plogar	Skäror	Liar	Sadlar
Årder	Hackor	Lövskäror	Kärror
Harvar	Spadar	Röskäror	Slädar
Sladdor	Räfsor		Vagnar
Mullfösor	Slagor		
Vältar			

mer kvantitativa analysen. Som tabell 5.4 på följande sida visar tycks det finnas en klar skillnad mellan kust och innerskärgården jämfört med mellan- och ytterskärgården när det gäller förekomsten av tyngre jordbruksredskap. Den här skillnaden accentueras och framträder tydligare på 1800-talet. I tabell 5.5 på nästa sida framgår att det kanske är förhållandena i ytterskärgården som drar ned medelvärdet för gruppen mellan- och ytterskärgård. I klartext skulle det här betyda att jordbruk med inriktning på spannmålsodling är svagt representerad i ytterskärgården och något mindre framträdande också i mellanskärgården samt att man på 1800-talet snarast ser färre tunga jordbruksredskap i området, vilket kan tyda på en anpassning där spannmålsodling får mindre betydelse jämfört med exempelvis fiske.

För att tydliggöra redskapens funktion och förekomst i undersökningsområdet kommer jag här kort att redogöra för de enskilda redskapen.

Årder

Årdret var av gammalt det viktigaste redskapet för jordens bearbetning i sydvästra Finland. I "hela Åbo län" samt i delar av Nyland var det det

Tabell 5.4: Tyngre jordbruksredskap i bouppteckningar. Medelvärde av antalet.

Skärgårdsområde	Antal (m)	
	1700-t.	1800-t.
Kust och innerskärgård	4,8	7,4 *
Mellan- och ytterskärgård	1,6	1,3
	**	**

Tabell 5.5: Tyngre jordbruksredskap enligt skärgårdszoner under 1700-talet och 1800-talet. Medelvärde av antalet. Antalet observationer på 1700-talet är för litet för statistiska slutledningar.

Skärgårdszon	Antal (m)		Antal bouppt.	
	1700-t.	1800-t.	1700-t.	1800-t.
Kusten	4,7	7,3	10	36
Innerskärgård	5,0	7,7	7	12
Mellanskärgård	3,0	3,0	15	21
Ytterskärgård	0,9	0,2	17	33

mest använda jordbruksredskapet och det enda redskapet för plöjning (Grotenfelt, 1899, 329). Det användes både vid ärjningen för att öppna åkern och sedan för att mylla ned dynga och sädeskornen efter sådden. I princip är årdret en plog som skuffar jorden åt båda sidor, men genom att vicka eller luta på årdret kunde man också få det att vända jorden så att det funktionellt kom att likna en vändplog (Köll, 1983, 87). Årderbillen var av järn på 1700-talet och hade troligtvis varit det i flera hundra år (Talve, 1990, 58). Av de termer som används för årdren i bouppteckningarna framgår inte mycket om vilken typs årder det är fråga om (se tabell 5.6 på följande sida).

Det förekom både enbetsårder som drogs av en häst och parårder som drogs av ett par hästar eller av dragoxar. Man kunde använda olika typer av årder beroende på vilket arbete som gjordes. Till exempel kunde ett större årder med flera dragare krävas för åkerns första uppkörning efter trädan (trädesårder) medan nedmyllning av dynga klarades av med ett mindre årder och en dragare. De årder som förekom i trakten torde för det mesta ha varit av typen grindårder och i någon mån krokårder² som ännu på 1800-talet förekom i de norra delarna av Egentliga Finland (Ahlbäck, 1983, 152 ff; Vilkuna 1935, 91 ff; Vuorela 1975, 155). Av dessa typer anses krokårdret (ibland bågårder) vara den uråldriga prototypen medan grindårdret skulle ha överförts från Sverige (Vuorela, 1977, 156 f; Ahlbäck, 1945, 13 f). Grotenfelt särskiljer mellan stockårder som är för två dragare och fotårder för en dragare. Han nämner också

²I en bouppteckning från Salavainen i Virmo 1806 (bu 2) finns bland järnredskapen en "Dike Krok" som kanske kunde vara någon form av primitivt (krok)årder, men eftersom redskapet värderas med samma summa som en lövskära är det kanske fråga om något mindre redskap eller hacka för dikesgrävning. Grotenfelt nämner en s.k. "dikesplog" som skulle ha förekommit i sydvästra Finland under 1800-talets början men det verkar vara ett större redskap (Grotenfelt, 1899, 294).

”landets sydvästra hörn” som det enda område där årdret används ännu under slutet av 1800-talet (Grotenfelt, 1899, 330). K. P. Pettersson kallar (grind)årdret för ”årträde” och det är en benämning som också förekommer i bouppteckningarna (Pettersson, 1917, 154). Årderskid är benämningen för de lösa skaklar som användes för årder med kort dragstock (Ahlbäck, 1945, 14; Pettersson 1917, 143).

Med årdret bearbetades inte jorden alltid särskilt djupt, något som man också försökte undvika bland den tidens bönder. Man trodde att underliggande giftiga eller jordbruksovänliga lager skulle bringas i dagen om så skedde, vilket kan vara en av orsakerna till att årdret användes så länge inom jordbruket (Ahlbäck, 1983, 155). Ändå kunde man med årdret också komma djupare än med sjuttonhundratalets tråplogar och därmed åstadkomma ett slags fuktighetsbevarande lager som inte uppstod med plogens vända tilor (Gadd, 2009, 154 f).

Årdret ansågs ofta ändamålsenligt på jordar med försommartorka och i områden där man ärjade trädesåkrar för att få till stånd det fuktighetsbevarande lagret (Gadd, 2009, 162). Men de som under upplysningstiden intresserade sig för jordbrukets modernisering hade för det mesta inget gott att säga om årdret. Årdret bearbetade inte jorden tillräckligt, förde ut jorden till åkrarnas kanter och borde fortast möjligt ersättas av vändplogar. Detta motiverades också med att växelbruket krävde effektivare redskap (Ahlbäck, 1983, 152 f; Vilkuna 1935, 91 f).

Årder förekommer i bouppteckningarna i undersökningsområdet från år 1791 (bu 37) fram till år 1897. Att det inte finns årder i bouppteckningarna före 1700-talets slut torde bero på svårigheter när det gäller benämningarna i bouppteckningarna. Spridningen av benämningen årder syns bra på kartan i figur 5.5 på sidan 184. Samtliga årder finns i den svenskspråkiga skärgården i Houtskär, Korpo och Kökar utom ett från Hirvensalo som numera hör till Åbo stad och två från Rimito. Det förefaller därför troligt att man i de här uppteckningarna har använt sig av lokala benämningar på redskapet. I finskspråkiga trakter har *aura* som ju är besläktat med termen årder (Vilkuna, 1935a, 95), tydligen översatts till ”plog” vilket gör att i de fall man enbart talar om plog

Tabell 5.6: Termer anknutna till årder använda i bouppteckningar. Samtliga 315 bouppteckningar medtagna.

årderbill 20	dragårder 1	årderjärn 1
årder 7	parårder 1	årderskider 1
enbetsårder 4	trädesårder 1	årderträd 1
årderträ 2	årderbilljärn 1	

inte kan veta om det är årder eller "vändplog" (se avsnittet om plogar nedan på denna sida) som avses. Årdret fanns även vid kusten och i innerskärgården, egentligen gick dess östgräns mellan Finska vikens östra ända och norra Österbotten (Ahlbäck, 1945, 15). Å andra sidan var det säkert i de yttre delarna av skärgården där jordbruket hade mindre betydelse som årdret längst höll sin dominerande position. Det kan också ha att göra med att årdret var ändamålsenligt i skärgården där sommartorkan kunde vara besvärlig. På Kökar användes årdret som det enda större jordbruksredskapet för att "träda" potatisland, på sin höjd biträtt av en "sladda" gjord av någon gammal dörr (Ahlbäck, 1955, 237).

Plogar

I den terminologi som vi använder idag menas med plog ett redskap som har en snedställd bill och en vändskiva som välter upp jorden i tiltor när det körs fram genom åkern. Men redan på 1500-talet talade man också om plogar och menade då grindårder försedda med kniv eller rist (Talve, 1990, 59). Åtminstone de mer utvecklade modellerna hade en kniv eller rist som längst framme på plogen skar upp marken. Men risten (fi. *viuhka*) kunde också vara ett skilt redskap som användes före plogen. Termen "ristplog" (fi. *ruodi*) kan beteckna såväl en plog försedd med rist som det enskilda redskapet med enbart rist (Grotenfelt, 1899, 336). Jag kommer därför här att behandla ristarna tillsammans med plogarna. Enligt SAOB kunde termen plog användas både om plogar utan vändskiva d.v.s. årder, rist (plogar) och egentliga plogar med vändskiva. Något enhetligt bruk av termerna uppstår inte förrän på 1900-talet (SAOB, plog P1195).

Genom att börja plöjningen på tegens mitt och sedan plöja medsols växelvís ut mot kanterna blev åkern automatiskt "ryggad" så att man undvek vattensamlingar i åkerns mitt. Om plogen var försedd med en vändskiva av järn blev friktionen mot jorden också mindre och dragarna orkade med större arealer per dag (Gadd, 2000, 148 ff, 245).

Vändplogar har i Västeuropa använts sedan vår tideräknings början och i Norge samt västra Sverige antagligen sedan medeltid. I Finland kan vändplogar ha förekommit på kungsgårdar och herrgårdar på 1500-talet och 1600-talet men först under 1700-talet började de förekomma bland bönderna. Antagligen kom modellerna från Sverige och togs först i bruk på herrgårdar och större gods. Exemplets makt brukar ofta åberopas när det gäller spridningen av innovationer i jordbruket, men i järnplogens fall tog det länge innan de började användas också på mindre jordbruk (Ahlbäck, 1983, 158 ff).

Tabell 5.7: Termer innehållande plog, vält (fält) eller rist i samtliga 315 bouppteckningar. Siffran efter termen anger antalet bouppteckningar som innehåller termen.

plogbill 58	billplog 1	oxplogsstock 1
plog 51	dragplog 1	oxplogstock 1
hästplog 30	fältplogbill 1	oxrist 1
oxplog 20	fältplogsbill 1	plogbillsjärn 1
vändplog 19	fältplogsrist 1	plogrede 1
rist 9	handplog 1	plogskaklar 1
vält 9	hästfältplog 1	plogskalm 1
hästplogsbill 8	hästplogskniv 1	plogskid 1
järnvält 8	hästfältrist 1	plogskidträ 1
fältplog 5	hästrist 1	plogspant 1
oxplogsbill 5	hästruodiplogkniv 1	plogtillbehör 1
plogjärn 3	hästruodiplogsbill 1	plogträ 1
ruodiplog 3	hästvält 1	ristplog 1
vältplog 4	järnfältplog 1	ruodiplogskniv 1
hästruodiplog 2	järnvändplogsrist 1	trädvält 1
järnvändplog 2	knivplog 1	tvåhästplog 1
mullplog 2	knivvält 1	vältplogsbill 1
plogbett 2	mullplogskedja 1	vältplogsjärnbill 1
plogkniv 2	nyplog 1	vändplogsbill 1
vältplogsrist 2	oxfältrist 1	åkerplog 1
vändplogsrist 2	oxplogbill 1	

Plogen är något problematisk som redskap i bouppteckningarna. De förekommer i bouppteckningarna i undersökningsområdet från de tidigaste i början på 1700-talet till de sista i slutet av 1800-talet. Termen plog och plogbill är de mest använda men säger egentligen inte mycket om vad slags plogtyp det kan vara fråga om (se tabell 5.7 på sida 148). Inte heller beteckningar med järnplog eller järnplogsbill kan man vara helt säker på. Jag misstänker att även det redskap som vi numera känner under namnet årder (se ovan), har tagits med under den här beteckningen. Benämningar där "fält", "vält" eller "vänd" ingår får nog anses beteckna de modernare vändplogarna som började införas på 1700-talet. På sina håll kunde man också tala om "vändårder", bland annat på Åland (Ahlbäck, 1983, 163 ff). Om plogarna även hade vändskiva av järn framgår inte av bouppteckningsmaterialet. Beteckningen "ruodi plog" avser plogar (eller årder) med rist (Vilkuna, 1935a, 98). Benämning med enbart vält eller fält torde avse en vältplog, som allmänt kallades *fältti* i Egentliga Finland (Vilkuna, 1935a, 91). Man kan också tänka sig att beteckningen avser ett annat åkerredskap "rullvälten" (se avsnittet om vältar på sidan 154), men åtminstone i en bouppteckning finns en fält och en *jyrä* (rullvält) upptecknade som olika redskap (bu 207). En "fält med rist" (bu 216) antyder också att vi har att göra med plogredskapet

när termen fält används. Problemet med termen "vält" tas också upp av Inger Kuoljok i hennes rapport om redskap i bouppteckningar i Lule älvadal (Kuoljok, 1985, 7 f). "Handplogen" i förteckningen i tabell 5.7 är från ett torparhushåll i Rimito 1871 (bu 195). Det är antagligen fråga om ett årder för att bruka ett potatisland. Uppteckningen innehåller också en "plog med behör", men inga dragdjur förutom en ko. Det hände att man i skärgårdsmiljö i fattigare hushåll använde kor som dragare (Mårtensson, 1997, 167).

Den tidigaste "fältplogen" är från 1793 på Simontalo hemman i Merimasku (bu 268). Den upptecknas först av allt under "Åker och körredskap" och värderas till 6 skilling. Sen följer tre andra plogar med järnbill varav de två första värderas högre än fältplogen. Om det här är en plog av ny modell med järnbill och vändskiva kunde man kanske vänta sig ett något högre värde. Men flera uppteckningar från tidigt 1800-tal värderar järnfältplogarna något högre än andra plogar (till exempel bu 227 och 247), vilket skulle tyda på att det är fråga om nyare, värdefulla redskap. Från 1790-talet framåt finns vänd- eller fältplogar i ett trettiotal bouppteckningar som nästan alla ligger vid kusten vid Virmoviken.

Även om benämningen "fält" (fi. *fältti* el. *vältti*) torde ha begagnats på både finskt och svenskspråkigt område (Vilkuna, 1935a, 91; Petterson, 1917, 153), så tycks den inte förekomma i uppteckningarna från den svenskspråkiga skärgården. Man kan därför anta att man här dröjt längre med att börja använda nyare typer av plogar. Både häst- och oxplogar förekommer i det område där dragoxar användes, ibland även i samma bouppteckning (t.ex bu 227, se avsnittet om nötboskap på sidan 199 i kapitel 6).

Några fabriksgjorda märkesplogar av de typer som började tillverkas på mitten av 1800-talet ser man inte till i de här uppteckningarna. Inte heller några av de namngivna typer som jordbruksteoretikerna och läroböckerna från 1800-talet nämner i mängd kan skönjas.³ Gaffelplogen (eller årdret) som i Finland förekommer i öst och norr syns inte heller i uppteckningarna, inte heller den tregreniga plogen, s.k. kloal eller "haraträ" (fi. *koukkari*), som i sydvästra Finland använts för att mylla ned utsädet (Ahlbäck, 1945, 22; Grotenfelt, 1899, 340; Vuorela, 1977, 159).⁴

³Närmast kommer "2 skotska vändplogar" (bu 93) från Finström 1892 i det åländska materialet. Möjligen är det fråga om den plogtyp av "James Smalls modell" som tillverkades i Skåne under 1800-talets första årtionden. På 1890-talet hade denna typ redan fått konkurrens av inhemska plogtyper, samt andra modeller från England och Amerika (Ahlbäck, 1983, 161).

⁴I bouppteckningar från Österbotten nämns dessa ofta under benämningen "savoplog" eller "savoårder" enligt mina stickprov (Vasa Landsarkiv Bouppteckningar).

Möjligheten kvarstår förstås att dessa redskap döljer sig bakom den lakoniska benämningen "plog". Folkliga benämningar som "lillplog" eller "storplog" tycks också ha undgått eller lämnats bort av upptecknarna. Kartan (figur 5.5 på sidan 184) ger en viss uppfattning om var plogar och årder upptecknats i undersökningsmaterialet, men visar snarare var upptecknarna benämnt årdren med den termen. Om man uppfattar årdren som lättare redskap än plogar i ett mindre utvecklat jordbruk, kan man här se en klar koncentration där plogar dominerar vid kusten och inomskärs medan årdren finns på hemman i ytterskärgården. Anpassningen till att ta i bruk vändplogar kan ha samband med införandet av växelbruk i områden med bättre förutsättningar för storskaligt jordbruk medan "anpassningen" till att fortsättningsvis använda årder i skärgården kan ha miljömässiga orsaker. C.-J. Gadd har beskrivit en liknande utveckling när det gäller skillnader i plog- och årderanvändning mellan västra och östra Sverige (Gadd, 2009, 167 f). Även Pablo Wiking-Faria nämner att naturgeografiska faktorer kunde inverka på hur järnplogen med vändskiva användes i Halland. I bygder med stenig jordmån var man tvungen att röja bort stenarna för att kunna använda järnplogen. I slättbygderna skedde det här redan på 1700-talet, kanske redan tidigare. I skogsbygderna blev järnplogen allmän betydligt senare, vanligen först i slutet av 1800-talet när det fanns tillräckligt med folk för den arbetssamma stenröjningen (Wiking-Faria, 2010, 329).

Harvar

Harvarna hörde (och hör fortfarande) till de viktigaste redskapen i jordbruket och hade flera funktioner. Harven finfördelade jorden efter plogning eller ärjning, bröt sönder kokor, täckte över sädeskornen efter sådden och rensade också bort ogräs ur åkern. Beroende på tekniken vid användandet kunde den också tjäna till att "rygga" åkern för att undvika vattensamlingar i tegarnas mitt (Ahlbäck, 1983, 167 f). Redskapet har måhända utvecklats ur de tillfälliga svedjeharvar som användes på nyupptagna svedjeåkrar för att luckra upp jorden och mylla ned säden. De kunde vara tillverkade av en kluven gran vars kvistar lämnades kvar för att fungera som harvtinnar. K. Vilkuna räknar med att den snickrade harven med järntinnar är ett relativt ungt redskap (Vilkuna, 1935a, 100 f), men sådana förekom ändå redan på 1600-talet (Ahlbäck, 1983, 168).

Järnharvar förekommer i bouppteckningsmaterialet redan i de äldsta uppteckningarna från år 1711 (bu 8). De första träharvarna dyker upp först på slutet av 1700-talet. Här är det ju svårt att veta vad som döljer sig bakom den korta benämningen "harv" som är den vanligaste termen i uppteckningarna (se tabell 5.8 på nästa sida). Troligtvis beror det på

ett omvänt mönster. Så länge järnharvarna var ovanliga upptecknades de med den benämningen medan en träharv kanske upptecknades som enbart harv. Senare fäste man kanske uppmärksamhet vid en harv som var gjord av trä.⁵ I flera bouppteckningar finns både järn- och träharvar, och då utgick man från materialet vid benämningen.

De termer som ses i tabell 5.8 ger annars få ledtrådar till vilken typ av harvar det är fråga om. Enligt K. Vilkuna var harvarna i Egentliga Finland vanligtvis s.k. fyrkantsharvar av pinnharvstyp men en stadig fyrkantig ram av trä vilken på undersidan var försedd med kraftiga pinnar av trä eller järn (Vilkuna, 1935a, 101). G. Grotenfelt kallar den här typen för "trampharv" och framhåller att den är den vanliga typen i sydvästra Finland (Grotenfelt, 1899, 339). K. P. Petterson beskriver också denna typ samt den trekantiga "björnharven" i sin beskrivning från Nagu (Petterson, 1917, 156 f). Björnharven som också kallas gåsfotsharv var en nyare mer djupgående modell som spreds i Sverige under 1700-talet ofta i samband med att man började använda järnplogar (Gadd, 2000, 246). Under 1800-talet spreds de även till Finland, särskilt efter att de på 1840-talet börjat tillverkas vid Mustiala lantbruksinstitut (Vilkuna, 1935a, 102). Möjligtvis är den i Virmo 1869 upptecknade "klosharven" en sådan björnharv (bu 181). I en bouppteckning från Waldais hemman i Rimito upptecknas bland åkerredskapen 1872 också en *karhu* (fi. för "Björn"), som väl rimligtvis måste vara en björnharv (bu 207).

I bouppteckningarna ser man däremot inga spår av de ledharvar som var den vanligaste typen särskilt i Österbotten (Grotenfelt, 1899, 339 f). Fjäderharven som nämns i tabell 5.8 är från Jomala år 1906 (bu 97) och hör egentligen inte till undersökningsområdet. Den företräder en nyare konstruktion som kom att ersätta de gamla typerna och tillsammans med rullharven dominerade i det motoriserade jordbruket på 1900-talet.

⁵Bringéus fäster också uppmärksamhet vid det här fenomenet när det gäller plogar (Bringéus, 1970a, 18).

Tabell 5.8: Termer innehållande "harv" i bouppteckningsmaterialet. Samtliga 315 bouppteckningar i undersökningsområdet medtagna.

harv 63	trätaggsharv 2	järntinnharv 1
järnharv 31	fjäderharv 1	kloharv 1
träharv 19	harvjärntapp 1	knivharv 1
harvträ 2	harvred 1	pinnharv 1
järntaggharv 2	järnpiggsharv 1	träpiggsharv 1
mullharv 2	järnpinnsharv 1	träpinnsharv 1

Harvar förekommer i alla skärgårdszoner men bara 6 stycken i ytterskärgården (varav 4 i Iniö). Vid kusten finns de i 42 av totalt 46 bouppteckningar och också i inner- och mellanskärgården finns de i 3/4 av uppteckningarna efter aktiva bönder. Harven verkar därför vara kopplad till ett mer intensivt jordbruk således också se ett mönster där de företrädesvis användes i jordbruket i kust och innerskärgården.

Sladdar

Sladden är ett redskap som användes för att släta till åkern och söndra jordkokor med, någonting som man i äldre tider använt åkerklubban till. I viss mån kunde man också med sladden "rygga" åkrarna om man körde den tvärs mot tegriktingen. Den var gjord av grova plankor som var ihopsatta till en skiva där undersidan var grovt räfflad, men det fanns också helt släta sladdar som man använde efter sådden (Ahlbäck, 1983, 175 ff). Man kunde variera tyngden på sladden genom att ställa sig i olika positioner under arbetet, och på det sättet anpassa dess verkan på jorden. Vissa sladdar kunde också ha järnförstärkta ribbor på undersidan (Pettersson, 1917, 155 f). Om två man stod som tyngd på en sådan sladd var den nästan lika effektiv som en harv. Sladden torde ha använts i jordbruket i Egentliga Finland sedan 1600-talet. Den finska benämningen *lata* är övertagen från svenska och tyder enligt Kustaa Vilkuna på en spridning från Sverige (Vilkuna, 1935a, 102). G. Grotenfelt särskiljer mellan typerna slättsladd, pigg- eller ristsladd och stocksladd varav den sistnämnda var mycket sällsynt. Annars förekom sladdar i hela landet men var mindre vanliga i östra Finland (Grotenfelt, 1899, 343).

I bouppteckningarna kallas sladden för det mesta sladd, men också formerna sladda, träsladd och åkersladd förekommer. Den tidigaste uppteckningen som upptar en sladd är från år 1737 uppgjord efter "Högvälborne Anna Maria Starck" från Touppa rusthåll i Tövsala (bu 15). I ett bondehushåll förekommer sladden första gången år 1762 i bouppteckningen efter Valborg Henriksdotter i Gustavs (bu 4). Allt som allt förekommer sladden i 47 bouppteckningar varav 23 stycken ligger i kustzonen, 19 i innerskärgården och 5 i mellanskärgården. I ytterskärgården nämns inga sladdar. Ragna Ahlbäck nämner ändå att den kunde höra till jordbruksredskapen också på Kökar men då ofta i rätt primitiv form, till exempel tillverkad av en gammal dörr (Ahlbäck, 1955, 237).

Figur 5.1: Lassas Österstuga i Jumo by på Iniö. Mangården i bakgrunden. Familjen samlad framför huset med häst och hund. Längs till vänster skimtar boden i Figur 5.2. Fotograferat av Väinö Solstrand 25.8.1907. Kulturvetenskapliga arkivet Cultura vid Åbo Akademi, B52413.

Mullfösor eller hästskopor

Eftersom de mullfösor som tas upp i bouppteckningarna alltid står ensamma är det troligast att man då avser det större redskap i form av en skopa som användes för transport av jord över åkern. Vid ärjningen samlades mera jord i åkerns kanter och på låglänta ställen, varifrån den samlades upp och fördes till åkerns mitt med ett sådant hästdraget redskap. Andra benämningar är hästskopa, mullskopa och på finska *koppuri* eller *multapohdin* (Petterson, 1917, 158; Vilkuna 1935, 103 f). Efter att plogen med vändskiva kommit i bruk kunde åkrarna "ryggas" med denna men mullfösen användes ännu för att förflytta jord i samband med dikesgrävning (Gadd, 2000, 247 f; Ahlbäck 1983, 180).

Mullfösor förekommer endast i tretton av bouppteckningarna i undersökningsmaterialet. Geografiskt finns de överallt utom i ytterskärgården. Den tidigaste är upptecknad i Lemo år 1795 och den sista i Mietois 1871. Distributionen antyder att redskapet saknas i ytterskärgården. "Muldföisn" omtalas av K. P. Petterson som ett redskap som mer eller

Figur 5.2: Inga sladdar upptas i bouppteckningen efter Mats Mattson på Lassas hemman i Jumo by, Iniö 1762. Att de brukats senare visas av att det år 2012 fanns två exemplar bakom bodraden på samma hemman (Foto: Niklas Huldén 26.9.2012).

mindre har kommit ur bruk vid 1890-talet och K. Vilkuna anser att de inte kan ha använts mycket tidigare än från och med början av 1700-talet i Finland (Pettersson, 1917, 158; Vilkuna, 1935, 104). Snarast var det ett redskap som infördes under upplysningstidens reformarbete i jordbruket (Ahlbäck, 1983, 180).

Med termen förstås ibland också en del av ett årder som sätts till för att göra större fåror i jorden (vid potatissättning) eller för att bättra mylla ned säden efter sådden. Sådana "fösor" omtalas av K. P. Pettersson som "forabräd" medan de i del av facklitteraturen kan kallas mullfösor. (Pettersson, 1917, 154 f; Grotenfelt, 1899, 327 ff)

Vältar

Vältarna eller rullvältarna som antagligen började användas på 1700-talet i sydvästra Finland kunde vara både släta och försedda med piggar. Funktionen var densamma som för sladden d.v.s. att krossa jordkokor och släta till åkerns yta. Antagligen är den piggförsedda versionen äldre.

Redskapet bestod av en stock som var försedd med axlar så att den rullande kunde dras över åkern. Över stocken placerades en ställning med en bänk för föraren att sitta på (Vilkuna, 1935a, 102 f; Ahlbäck, 1983, 175 f). K. P. Petterson kallar välten för "rullslada" och den piggförsedda versionen för "rullharv", troligtvis för ett benämningen vält är upptagen för plog i Nagu (Petterson, 1917, 159). Vältar upptecknas i nio av bouppteckningarna men frågan är om det inte då är frågan om vältplogar. Benämningarna vältstock (2) och rullvält (1) torde ändå klart syfta på det här aktuella redskapet. Den finska termen *jyrä* som finns i två uppteckningar från Rimito år 1872 avser också rullvält. Samtliga uppteckningar med vältar finns vid kusten och i innerskärgården.⁶ Inga vältar med två stockar i en ram efter varandra som också förekom i landet (Grotenfelt, 1899, 341) nämns i bouppteckningsmaterialet. Termen "bult" som används i Norrland för den jordtillplattande välten (Kuoljok, 1985, 8), förekommer inte i bouppteckningsmaterialet från Åboland och Åland. De enda bultar som finns här är de "bultvagnar" med vilka avses arbetsvagnar med ett halvcylindriskt överrede (Lunsjö, 1996, 17). De användes ofta som oxvagnar och förekommer endast på fasta Åland (bu 82-84).

5.2.2 Lätta jordbruksredskap

Under rubriken lätta jordbruksredskap har jag samlat jordbruksredskap som kan användas utan hjälp av dragdjur, men som kan förknippas med spannmålsodling. Ibland kallas de också handredskap. Många av de här redskapen har också allmänna användningsområden vilket gör att de inte alltid kan ses som indikatorer för odling av spannmål. Till exempel är skäran från början det viktigaste skörderedskapet, men under 1800-talet ersätts den på de flesta håll av lien och används i fortsättningen närmast för foderanskaffning. Lien som ursprungligen var ett slåtterredskap blir å sin sida under 1800-talet också ett skörderedskap.

Med en sådan indelning verkar kust och innerskärgården helt naturligt att ha en större satsning på jordbruket än mellan- och ytterskärgården (se tabell 5.9 på följande sida). Ser man på situationen enligt skärgårdszonerna är kusten jämfört med innerskärgården ganska likadant utrustade med redskap, medan skillnaden är större om man jämför mellanskärgården med ytterskärgården (tabell 5.10 på nästa sida).

⁶En uppteckning från Kökar upptar bland "Diverse" "7 par veltar", men det rör sig om en felskrivning av "vettar" (bu 174).

Tabell 5.9: Lätta jordbruksredskap i bouppteckningar. Medelvärde av antalet per bouppteckning.

Skärgårdsområde	Antal (m)	
	1700-t.	1800-t.
Kust och innerskärgård	12,9	15,2
Mellan- och ytterskärgård	5,2 **	3,2 **

Tabell 5.10: Lätta jordbruksredskap i bouppteckningar enligt skärgårdszoner. Medelvärde av antalet. Antalet observationer på 1700-talet är för litet för statistiska slutledningar.

Skärgårdszon	Antal (m)		Antal bouppt.	
	1700-t.	1800-t.	1700-t.	1800-t.
Kusten	14,4	15,1	10	36
Innerskärgård	10,0	15,5	7	12
Mellanskärgård	7,2	6,7	15	21
Ytterskärgård	2,8	1,1	17	33

Skäror

Skäran var det huvudsakliga redskapet för skörd av spannmål i undersökningsområdet under 1700-talet. På sina håll ska man i Egentliga Finland redan under slutet av 1700-talet ha övergått till att använda lie vid skörden (Ahlbäck, 1945, 40; Vuorela 1977, 178 f), men bruket kunde variera lokalt ännu under 1800-talet. Utseendet på skärorna framgår inte ur bouppteckningsmaterialet, men de torde ha varit av s.k. västfinsk typ, med ett böjt blad fastnitat på ett rakt skaft (Vuorela, 1977, 178; Grotenfelt 1899, 47).

Tabell 5.11: Termer för skära i bouppteckningar. Siffran efter termen anger antalet uppteckningar som upptar ordet.

skära 118
lövskära 29

rågskära 9
röskära 5

halmskära 1
sädesskära 1

Termerna i tabell 5.11 på motstående sida företer inga överraskningar, men man kan konstatera att skäror förekommer i bouppteckningarna från 1711 till slutet av 1800-talet d.v.s. under hela undersökningsperioden. Vid kusten och i innerskärgården förekommer de i så gott som alla uppteckningar. I mellanskärgården finns de i ca 80 procent av uppteckningarna, men i ytterskärgården finns endast sju uppteckningar med skäror (av sammanlagt 102 i hela uppteckningsmaterialet).

Den enkla beteckningen "skära" är den vanligaste, medan lövskäran (som ju är ett annat redskap, se nedan) finns i 29 bouppteckningar. Beteckningarna "rågskära", "sädesskära" och "halmskära" förekommer i enstaka uppteckningar från kust och innerskärgården från 1793 till 1862. Möjligen preciserar man här att skärorna används för spannmålsskörd eftersom skörd med lie blivit allt vanligare, men det kan också tänkas att man markerar skillnad till lövskäran. I Åbolands svenska trakter och på Åland torde all säd ha skördats med lie redan på 1830-talet (Ahlbäck, 1983, 219). Efter att lien tagit över vid skördarbetet används skäran som ett redskap för allehanda mindre arbeten som att skära till exempel vass, "pärunstånd, nählor [...] ärtris o anna toko småskärningar" för att citera K. P. Petterson (1917, 178). Också "skraphö", d.v.s. mindre hömängder från vägrenar och husknutar skars ofta med skäran av kvinnor (Grotenfelt, 1899, 271).

Hackor och gräfter

Hackorna utgör en grupp redskap som användes för många olika ändamål, bl.a. för att ta upp ny åker, rensa diken och bearbeta jorden på andra sätt. Jag har här slagit ihop hackor, gräfter och de klubbor som användes för att slå sönder lerkokor på åkern. De termer som använts i bouppteckningarna kan ses i tabell 5.12.

Torvhacka tycks vara den vanligaste benämningen följd av det mer obestämda gräfta (fi. *kuokka*) och några få mer specialiserade benämningar. Potatishackorna och -gräftorna förekommer i uppteckningar

Tabell 5.12: Termer använda för hackor, gräfter och klubbor i bouppteckningar. Siffrorna efter termen anger hur många bouppteckningar som upptar termen.

torvhacka 94
gräfta 47
torvyxa 14
klubba 5

potatisgräfta 3
kuokka 2
potatishacka 2
nuhi 1

järnhacka 1
(kvarnhacka 10)

från 1860-talet framåt. Torvhackorna användes som namnet antyder till att hacka torv med, men verkar vara ett mer eller mindre universellt redskap. Torvuxorna kan vara en mer yxliknande variant av samma redskap, men möjligen menar man här s.k. dikesbilor som användes för att hugga upp kanterna för diken med (Grotenfelt, 1899, 218; Vuorela 1977, 163; Lunsjö 1996, 109). Kvarnhackorna hör egentligen inte till jordbruksredskapen utan de användes för att hacka in räfflor i kvarnstena. Den finska termen *nuhi* avser troligen en åkerklubba som enligt Toivo Vuorela (1977, 163) kallas *nuhja* i sydvästra Finland. I områden med mycket arbetskraft användes sådana länge för att krossa lerkokor på åkrarna. Eftersom klubborna var enkla redskap av trä tycks de ofta ha lämnats bort ur bouppteckningarna.

Enligt K. P. Petterson fanns inte "kåkor" (fi. *kuokka*) i varje gård eftersom man ofta lejde folk för att hacka upp kåklanden och dessa var försedda med egna redskap. Han beskriver två huvudtyper där "reinkåkon", som används för att ta bort dikesrenar, är något mindre men vanligare än den riktiga "kåkon" som används för att ta upp ny åker (Petterson, 1917, 161). Nya åkerlappar kunde ofta svedjas på ett sätt som kunde påminna om kyttilandsbruk⁷ (Ahlbäck, 1983, 100 f). Några egentliga redskap för svedjebruk finns inte i bouppteckningsmaterialet från undersökningsområdet, men de redskap som användes kunde också vara av ganska tillfällig natur. Kåklanden var ofta tillfälliga åkrar som odlades så länge de kunde ge skörd utan egentlig gödsling. Havre var kanske det vanligaste sädesslaget, men också råg och rovor kunde odlas på kåklanden (Lehto 1951, 14 f; Lindgren 2000, 51).

Hackor och gräftor finns i bouppteckningar efter aktiva bondehushåll från samtliga skärgårdszoner. Enligt en del källor har man haft kåkland också i ytterskärgården, t.o.m. på obebodda utskär (Lindgren, 2000b, 53), men redskapet förekommer endast i ungefär 10 procent (5 av 50) av uppteckningarna från ytterskärgården. I de övriga zonerna finns de i ungefär 90 procent av uppteckningarna.

Spadar och grepar

Spaden användes inom jordbruket som ett redskap för varjehanda arbeten men särskilt kom den till användning vid dikesgrävning tillsammans med gräfta. Mera sällan användes spadarna för att vända jorden i åkrarna. Spadar med blad av järn eller stål torde ha blivit allmänna i Finland först mot slutet av 1800-talet och på många håll användes järnskodda

⁷Nyodling på mossmark, särskilt i Österbotten. Av "kytta" = brinna utan låga (*Ordbok över Finlands svenska folkmål*, Kyttland).

träspadar långt in på 1900-talet. Spadarna i undersökningsområdet torde ha varit av en typ med rundade bett (Ahlbäck, 1945, 26; Grotenfelt 1899, 218 f; Vuorela 1977, 163).

I bouppteckningarna beskrivs spadarna inte särskilt noga; 83 upppteckningar med "spadar", 30 med "järnspadar", 2 med "träspadar" och 1 "grävspade" är bland de benämningar som används. Spadar finns i de tre inre skärgårdszonerna i ca 90 procent av upppteckningarna från de aktiva bondehemmanen och även i ytterskärgården innehåller över hälften av bouppteckningarna spadar. Beteckningen järnspade syftar knappast på moderna spadar med blad av järn eftersom de förekommer i upppteckningarna redan från år 1711 framåt. Man framhäver tydligen att själva bettet är av järn. Träspadar förekommer bara i två noggranna bouppteckningar från Lemo 1796 (bu 279) och Rimito 1828 (bu 234). Båda innehåller också järnspadar, och man får väl tänka sig att träspadarna hörde till de redskap som vanligen inte tecknades upp, alternativt betecknades de bara som spadar. I upppteckningen från Rimito 1828 värderas en järnspade till 25 kopek och en träspade till 5 kopek vilket visar på en tydlig skillnad i värde. Å andra sidan värderas 3 torvhackor till samma pris, och de brukar i allmänhet komma med i upppteckningarna. Värdet verkar alltså inte alltid vara avgörande för vad som uppptecknas och vad som lämnas bort. Möjligtvis kan materialet ha en större betydelse för vad som uppfattas som viktigt. Spadens karaktär av universellt verktyg tycks ändå göra att den förekommer i alla skärgårdszoner även om den upptas mer frekvent i upppteckningarna från det inre skärgårdsområdet.

Grepar tycks inte heller ansetts höra till de föremål som skulle tas med i upppteckningarna. Endast två upppteckningar tar på 1860-talet upp grepar, i båda fallen är dynggreparna av järn (bu 309, 313). I en bouppteckning efter rusthållaren Jacob Johansson Heikilä i Mietois 1806 värderas en järngrep till 4 skilling och 2 järnskodda grepar till 8 skilling, spadarna till 4 skilling styck och ett spadbett till 3 skilling (bu 291).

Räfsor

De handräfsor som användes både vid slåtter och skörd (med lie) borde vara oumbärliga för varje hushåll där jordbruk eller boskapsskötsel ingår bland näringarna. Men som jag redan konstaterat händer det att vissa redskap inte anses ha det värde som skulle motivera att de tas med i bouppteckningarna. Räfsorna kan få representera den här typens föremål. Bland de 151 aktiva bondehushållen i undersökningen fanns räfsor uppptecknade i 10 bouppteckningar. Om man utvidgar indikationerna med att ta med också räfsnavare eller de borrar som

användes vid tillverkningen av räfsor, hittas omnämnanden i totalt 34 bouppteckningar av 151. Redskapet för tillverkandet av ett annat redskap förekommer således mer allmänt i bouppteckningarna än själva redskapet i det här fallet. I hela undersökningsmaterialet på 315 bouppteckningar finns räfsor i 19 bouppteckningar och räfsnavare i ytterligare 47 uppteckningar.

Räfsorna var träredskap som utsattes för stort slitage och måste iständsättas varje år innan de användes, med allt det innebar av täljande av nya räfspinnar och reparationer. Räfsorna gjordes av olika träslag och det var viktigt att skftet var lätt. Ofta gjordes det av gran medan tjålet där tinnarna fästes skulle göras av något starkare träslag, till exempel ask eller lönn. Tinnarna eller pinnarna täljdes av något segt träslag, i skärgården ofta av måbärsbusken (*Ribes Alpinum*) (Pettersson, 1917, 168). Samtidigt som räfsorna var ett bruksredskap som slets ut och inte värderades särskilt högt, kunde de också besitta vissa personliga värden. Räfsorna kunde uppfattas som personlig egendom genom att de varit fästmansgåvor eller bara genom att de tillverkats för en viss person av en annan. Sådana värden påverkar sällan de krassa "kollektiva" värderingar som återspeglas i bouppteckningarna och föranleder knappast att föremålet ifråga skulle tecknas upp. Snarare kan man fråga sig om redskapets personliga ägosammanhang gör att man *inte* tar med dem i uppteckningarna. I samtal med äldre personer har jag fått uppgifter om att räfsornas kvalitet varierade, men alla skyndade sig att hitta den bästa vid arbetets början. En del hade personliga redskap och barnen hade ofta egna räfsor (muntliga uppgifter av deltagare i föremålskurs i Karleby 8.10.2003).

Räfsor eller räfsnavare finns upptecknade i alla skärgårdszoner men antalet är ytterst litet. Flitigast har man tecknat upp dem vid kusten och i ytterskärgården (17 av 46 resp. 13 av 50 uppteckningar). I Mietois tycks man i 3 uppteckningar kallar redskapet för kratta, men en av dem innehåller också räfsor (bu 291) så det är möjligt att det är fråga om en annan typ av redskap. Det kan tänkas att det är fråga om krattor av järn eftersom de åtminstone i ett fall upptecknas under järnredskap.

Ser man på hela undersökningsmaterialet förvånar det kanske att bland uppteckningarna från mellanskärgården finns det endast tre stycken som innehåller räfsor medan det vid kusten finns 27 och innerskärgården liksom ytterskärgården uppvisar 16 bouppteckningar med räfsor eller räfsnavare.

En "dikrepsa" som tas upp i en bouppteckning från Virmo från 1862 (bu 306) syftar möjligen på det redskap som K. P. Pettersson kallar "reinräffso". Det var en kort, kraftig räfsa med breda, flata tinnar som

användes till att räfsa upp jord ur diken med då det var för vått att använda spade (Pettersen, 1917, 160).

Slagor

Om räfsorna inte upptecknats särskilt flitigt av boupptecknarna gäller samma förhållande i ännu högre grad slagorna. Slagan är ett tröskredskap som användes på logen i rian för att mekaniskt bearbeta axen så att kornen lossnade. Slagan bestod av två delar; skaftet eller "slagvalen" och en kortare del som kallas "slagklubben". Delarna är fästa vid varandra med en vidja eller annan anordning. De typologiseringar som gjorts av slagan stöder sig för det mesta på fästnanordningen och klubbens utseende. I undersökningsområdet torde man ha använt sig av de typer som av etnologer kallas "ögleslaga", "trattslaga" och under senare tid också "holkslaga", som också beskrivs av K. P. Pettersen som den typ av slaga som används i Nagu på slutet av 1800-talet (Ahlbäck, 1945, 50 ff; Pettersen 1917, 169 f).

Ingen av de här typerna kan verifieras i bouppteckningsmaterialet där man enbart kan hitta termerna "slaga" (6), "rieslaga" (2), "handslaga" (1) och "tröskslaga" (1). Slagor omnämns således enbart i tio bouppteckningar av 315. Bland de 151 aktiva bondehushållen återfinns slagor endast i två av bouppteckningarna. Båda är från Virmo på 1830-talet (bu 245 och 254). Det här är också ett mönster som beskrivits av andra forskare som sysslat med bouppteckningar. Om det uppskattade värdet inte är tillräckligt stort, som när det gäller träredskap som kan tillverkas av var och en, glöms de ofta bort i bouppteckningarna. Högst antagligen förvarades de också i riorna och kanske inte var så synliga under bouppteckningen. I skogfattiga trakter kan de däremot tecknas upp, eftersom den bristande tillgången på trä som råvara gör dem värdefulla (Bringéus, 1970a, 12 f; Gadd, 1980, 233).

De lätta jordbruksredskapen ger inte en lika tydlig bild av hur befolkningen anpassat näringarna i de olika skärgårdszonerna som var fallet med de tyngre jordbruksredskapen. Klart är ändå att antalet föremål i den här kategorin är större i kust och innerskärgården och betydligt lägre i ytterskärgården. Att slagorna, som kanske är det redskap som starkast kan knytas till spannmålsodling, såpass sällan hittas i bouppteckningarna är lite gåtfullt men kan bero på lägre tillmätt värde och förvaringsplatsen.

5.2.3 Redskap för foderanskaffning

Under den här rubriken behandlas redskap som huvudsakligen användes för foderanskaffning. Strängt taget är det inte alltid fråga om slätter, till exempel när det gäller lövtäkt, och någon bättre allmän term än foderredskap står inte att finna. Också bland dessa redskap fanns det sådana som hade bredare användningsområden. Med tiden kunde också en del av redskapen få nya funktioner vilket i hög grad gäller exempelvis lien. Ser man på de olika skärgårdsområdena tycks slätterredskapen vara fler i kust och innerskärgården än i mellan- och ytterskärgården (tabell 5.13). Skillnaden är inte särskilt stor på 1700-talet men klart märkbar på 1800-talet. Betraktar man de enskilda skärgårdszonerna (tabell 5.14 på nästa sida) märker man att slätterredskap upptecknats minst i ytterskärgården, men man ser ändå ingen minskning i antalet mellan 1700-talet och 1800-talet. Också vid kusten och i innerskärgården upptecknades i medeltal fler redskap på 1800-talet men i mellanskärgården tycks man ha upptecknat färre.

Slätterredskap borde förekomma i alla skärgårdszoner eftersom gräsätande boskap förekommer i bouppteckningar från samtliga zoner. Skillnaden mellan inner- och ytterskärgårdsområden gällande hur slätterredskapen upptecknas är ändå mindre än när det gäller de jordbruksredskap som företrädesvis har att göra med spannmålsodling. Det pekar på en husdjurshållning som varit viktig i hela undersökningsområdet.

Liar

Lien var sedan förhistorisk tid det främsta redskapet för slätter på de naturängar som nyttjades ända tills man började odla hö på åkrar vid 1800-talets slut (Talve, 1990, 63). Liarna var således till en början utpräglade slätterredskap, men får från 1700-talets slut även tjänstgöra som skörderedskap och tar till slut helt över den funktionen från skäran.

Tabell 5.13: Foderredskap i bouppteckningar. Medelvärde av antalet.

Skärgårdsområde	Antal (m)	
	1700-t.	1800-t.
Kust och innerskärgård	9,9	12,1
Mellan- och ytterskärgård	7,2	6,1
		**

Tabell 5.14: Foderredskap i bouppteckningar enligt skärgårdszon. Medelvärde av antalet. Antalet uppteckningar under 1700-talet är för litet för statistiska observationer.

Skärgårdszon	Antal (m)		Antal bouppt.	
	1700-t.	1800-t.	1700-t.	1800-t.
Kusten	10,0	12,4	10	36
Innerskärgård	8,6	11,2	7	12
Mellanskärgård	11,1	8,2	15	21
Ytterskärgård	4,6	4,8	17	33

Ingenting om den här utvecklingen framgår av bouppteckningarna, där liarna så gott som alltid enbart upptas som "liar". Endast en uppteckning från Kuivanen i Rimito år 1808 efter gamla bondehustrun Anna Mattsdotter upptar tre stycken "Finsk lie" (bu 299). Man kan anta att här menas den kortskaftade finska lien som torde ha använts i det finskspråkiga Egentliga Finland och i större delen av södra Finland förutom sydkusten under den här tiden. Här och där kunde den användas också på svenskspråkigt område i Åbolands skärgård, särskilt av finska drängar. Lien, som hade krokigt skaft, slogs ömsom från höger och vänster och svängdes över huvudet. För att "svängningen" skulle löpa smidigt smörjde man in händerna med fett. Lien fungerade utmärkt på naturängar, men var något lätt för odlat hö, varför den senare ersattes av den långskaftade lien, som redan på många håll användes vid skörd av spannmål (Talve, 1990, 64; Ahlbäck 1945, 30; Vuorela 1977, 210).

Det självklara behöver inte beskrivas i bouppteckningarna. En lie ser ut som en lie ska se ut där den upptecknas. De långskaftade "svenska" liarna i det svenskspråkiga området beskrivs inte heller på något sätt. Det torde för det mesta ha varit fråga om liar med ett ålderdomligare "stjärtorv" och ett handtag eller knagg av en naturvuxen kvist fram till mitten av 1800-talet. Därefter blev orv med två inborrade knaggar som handtag vanligare. I vissa skärgårdssocknar i Åboland har man skiljt mellan skördelie och slätterlie där den senare har endast ett handtag och den andra (vänstra) handen håller direkt i orvet. Den här typen var också den vanliga i sydvästra Finland i finskspråkiga trakter (Ahlbäck, 1945, 30). Också K. P. Petterson skiljer när det gäller Nagu mellan det orv som används som "slåarärv" och ett "skärarärv" men bara genom avståndet från handtaget till liebladet som ska vara längre vid slättern (Petterson, 1917, 166). Den lievinge som fästes vid bladet särskilt när man skördade säd omnämns inte i bouppteckningarna och verkar enligt

Ahlbäck inte heller ha förekommit i området. Dess uppgift var att samla ihop de avskurna stråen i mer lätthanterliga högar eller band (Ahlbäck, 1945, 32). Även så kallade vassliar med långt rakt skaft och "dubbelt" brett som drogs från en båt förekom på sina håll både vid kusten och i inlandet (Grotenfelt, 1899, 267), men ingen sådan benämning har kommit med i bouppteckningarna. Däremot användes den vanliga lien också vid vasstäkt (Ahlbäck, 1955, 238).

Liar finns i de flesta bouppteckningar som uppgjorts efter aktiva bönder i undersökningsområdet, men i ytterskärgården saknas liar i ca 20 procent (11 stycken) och i mellanskärgården i ca 10 procent av bouppteckningarna. Slåttern torde ha skett med lie även här (Ahlbäck, 1955, 231). En del av uppteckningarna som saknar liar hör till de äldre från 1700-talets början som ofta är rätt summariska, medan andra från 1800-talet verkar vara hur noggranna som helst förutom att de saknar liar. Detta trots att samtliga uppteckningar upptar nötboskap och får. Man får anta att redskapet glömts bort under uppteckningen, något man alltid får vara beredd på när det gäller enskilda redskap. Åtta av de elva bouppteckningar från ytterskärgården som saknar liar är uppgjorda på vintern när redskapet kanske förvarades i något uthus.

Lövskäror

Förutom det hö som växte på ängar och våtmarker var man också tvungen att använda sig av skogen för att få tillräckligt med foder åt djuren. "Lövbrott" idkades allmänt i hela landet och stod för en betydande del av husdjurens foder ända in på 1900-talet. Ifall man bröt löv från levande träd kallades det hamling (Grotenfelt, 1899, 89, 271 f; Slotte 2000, 15). I allmänhet dög de flesta lövträd utom klibbalen som foder. På sina håll i ytterskärgården användes även den (Ahlbäck, 1955, 248). Aspen ansågs bäst men mest användes kanske björklöv. Man kunde använda sig av flera metoder vid lövinsamling. De metoder där hela trädet huggs ned eller där det levande trädets topp och undergrenar hamlas får i tidens litteratur stark kritik och man vill istället att indelade skiften årligen gallras genom antingen under- eller topphuggning (Grotenfelt, 1899, 271).⁸ Kvistarna delades sedan i mindre delar som kunde bindas till kärvar som sattes att torka på någon gårdsgård och sedan förvarades i lador eller utomhus i stackar. I bouppteckningen efter kronobåtsmannen Matts Liten i Korpo Vattkast upptecknas under "Hus och båtar" en "gaml. löflada med halm tack" år 1827. Matts Litens boskapsbestånd

⁸Numera är områden med hamlade träd mer eller mindre försvunna och eftersom de utgjorde en rik biotop med många arter av växter och djur, försöker man idag i viss mån att återskapa dessa miljöer. (Slotte, 2000, 26)

bestod av fyra får (bu 259). Lövtäkten skedde för det mesta från slutet av juli och i augusti, men det finns också uppgifter om att den skulle ske först i september. Ofta var det här ett jobb där männen fällde träd, alternativt kapade grenar i träden, medan kvinnor och barn delade grenarna i mindre stycken och band kärvarna. Träden klarade i allmänhet inte av upprepade hamling så länge utan torkade bort och användes då som ved. Mest användes löven till foder åt fåren men också hästar och kor kunde äta löv (Vilkuna, 1935a, 119 ff). I skärgården försökte man ofta hålla träden så korta att lövtäkten kunde ske utan steg. När alarna blev för stora tog man ofta bort allt löv och lämnade stammarna kvar så att de togs som ved på vintern. På så sätt höll man också sitt skifte med lika stor växtlighet. Ett skifte lövades vart tredje år medan stammarna behövde upp till 15 år innan de ansågs stora nog för att duga till ved (Frågelista KIVÅ 5, Acc. nr M314 och M397).

Redskapet som användes vid lövtäkten hade många namn och kunde också utformas på olika sätt. Enligt K. P. Pettersson fanns det en större modell med holkfästning av skaftet för att kapa grövre grenar och en mindre variant med tånge som användes för finfördelandet av grenarna (Pettersson, 1917, 178 f). John Gardberg nämner att redskapet kallas både "lövhugg" och "lövbrått" och var ofta tillverkat av en gammal lie (Gardberg, 1930, 126). I bouppteckningsmaterialet upptecknas de för det mesta under benämningen "lövhacka" (68 bu), följt av "lövskära" (31), "lövhugg" (26), "lövyxa" (6) och "lövjärn" (4). Benämningarna visar ingen geografisk fördelning utan finns i alla skärgårdszoner. Om man ser på bouppteckningar efter aktiva bondehushåll förekommer lövredskapen mest frekvent i uppteckningarna från kusten (39 av 46) och innerskärgården (17 av 19). I mellanskärgården finns de i 23 av 36 uppteckningar och i ytterskärgården i endast 5 av 50 uppteckningar. Möjligheten att redskapet kallades något annat kan inte uteslutas, men de "huggjärn" som ofta förekommer i ytterskärgårdens bouppteckningar (27 av 50), kan också syfta på ett slöjdverktyg som användes för att klyva eller göra hål i trästycken (Lunsjö, 1996, 38).

Skogsbristen i ytterskärgården, bland annat på Kökar, har tidvis varit svår och olika brutna överenskommelser och beskylldningar om överutnyttjande har följt varandra genom historien fram till slutet av 1800-talet när utnyttjandet av lövskogen tycks ha blivit friare. Enligt Ragana Ahlbäck kallades redskapet som användes vid lövtäkten på Kökar för "lövhugg", men de förekommer enbart i en bråkdel av bouppteckningarna (Ahlbäck, 1955, 241 ff). Av dessa uppteckningar är en från 1849 (bu 157) medan resten är från 1890-talet eller senare. Kökarbonden Anton Hellström (f. 1898) säger i ett frågelistsvar om lövtäkt från 1955 att lövtäkten var allmän och "ej särskilt ordnad" före storskiftet

1886. Efter det förekom det att ägare på vissa platser ville skydda den sparsamma skogen och förbjöd lövtäkt av obehöriga. Annars kvistade varje familj löv för sig och alla trädslag höggs samtidigt: al, asp, rönn, björk och vide. Lövhugget var det allmänna redskapet som användes på Kökar vid lövtäkten, men det kombinerades med yxa vid toppning av träden. På Kökar användes löv som foder åt alla djur, och man samlade också in fallna löv på hösten som blandades med torkade fiskinälvor och kokande vatten till ett slags "sörpa" åt djuren (Frågelista KIVÅ 5, Acc. nr 397).

Under rubriken "Förråd" förekommer "10 tjåg Löfv" i en enda bouppteckning från Donas hemman i Östersafverkeit i Houtskär från år 1870 (bu 192). Lövet värderas i allt till 2 mark medan höet i samma bouppteckning värderas till 20 penni lispundet.

Röskäror

På samma sätt som man utnyttjade skogen som resurs för att föda boskapen, utnyttjade man också de möjligheter till foderanskaffning som vattendragen erbjöd. Insamlandet av sälting (*Triglochis*), rörvass (*Phragmites*) och säv (*Scirpus*) var allmän överallt där man hade tillgång till marker där dessa växte, både vid havsstränder och andra vattendrag (Storå, 1993d, 163 ff). Särskilt rörvassen ansågs vara ett utmärkt foder för nötboskapen. Den skördades både från båtar och vadande från stranden. Noggranna överenskommelser om hur vassen skulle fördelas fanns på många håll. Det hände också att man måste ta sig till andra bättre lottade socknar för att få tag på den här naturresursen (Ahlbäck, 1955, 238 f; Vuorela 1977, 217; Vilkuna 1935, 119; Smulter 1994, 183).

Det mest använda redskapet vid vasstakten torde ha varit skäran. K. P. Petterson säger också att skärans vanligaste användningsområde efter att man slutat använda den vid spannmålsskörd, torde vara "ti skära röj" (Petterson, 1917, 178). Därför är indikationerna samma som i genomgången av skärorna i avsnittet om lätta jordbruksredskap på sidan 156. Inga speciella vassliar har gått att spåra i bouppteckningsmaterialet men i fem bouppteckningar talas det om röskäror. De kommer alla från Houtskär på 1790-talet och i uppteckningarna nämns inte några andra skäror. Det verkar därför som om man här kallat skärorna för röskäror eftersom de ofta användes för det ändamålet. Samtliga bouppteckningar med röskäror har upptecknats av Clemens Björckelund så det är också möjligt att termen är vald av honom.

I det här undersökningsmaterialet är det tydligt att skäror av alla former saknas i större delen av bouppteckningarna från ytterskärgården. Lövtäkten (se avsnitt 5.2.3 på sidan 165) kunde ju i princip skötas med

alternativa redskap, men vassen kunde man knappast skära med andra redskap än skära och lie när det gällde den s.k. "fotvassen" (Storå, 1993d, 165 f). Enligt Ahlbäck (1955, 238 f) användes lie på Kökar när man vadade, men inget nämns om vilket redskap som användes när man skar från båt. Hon nämner dock att det ofta var äldre kvinnor som skar vassen från båt varför skärar var troliga redskap. En vanlig lie förefaller ganska omöjlig i sammanhanget.

5.2.4 Andra redskap

Jag kommer här i korthet att redogöra för de redskap för transport som förekommer i bouppteckningsmaterialet från undersökningsområdet. Båtarna behandlas dock senare i kapitlet om sjöredskapen. De mekaniska jordbruksmaskiner som dyker upp under andra hälften av 1800-talet syns också i någon mån i bouppteckningarna och diskuteras sist. De ägodelar och redskap som tas upp här har inte tagits med i de kvantitativa jämförelserna.

Ridsadlar

Ännu under en stor del av 1700-talet var vägförhållandena sådana att det på många håll inte gick att köra med häst och kärra under sommarhalvåret. Man var därför inte i bondesamhället främmande för att rida och ridsadlar förekommer också i bouppteckningsmaterialet från undersökningsområdet. Ridsadlar fanns både för män och kvinnor under 1700-talet. Kvinnorna kunde rida på tvärsadlar med båda benen på samma sida om hästen. Senare när vägarna blev bättre, övergick man rätt fort till att använda sig av kärror också för persontransporter under den tid marken var bar. Ridningen blev nånting som idkades i ståndsmiljö, i militära och sportsammanhang (Vilkuna, 1935b, 221; Gadd 2000, 262 ff). Försättningsvis red man bland allmogen också senare barbacka, med en säck eller annat tillfälligt underlag, om nöden så krävde. I skärgården med dåligt vägnät sköttes landtransporter ofta med slädar även sommartid (se avsnitt om slädar på sidan 171).

I tabell 5.15 på följande sida anges de termer som används för ridsadlar i bouppteckningarna i samtliga 315 bouppteckningar. Den enda kvinnosadeln i det egentliga undersökningsområdet (fasta Åland inte medräknat) finns i bouppteckningen efter prosten Johan Thorwöst i Tövsala 1751(bu 17)⁹, men kvinnosadlar nämns även i bouppteckningar

⁹I Jomala och Finström på Åland finns kvinnosadlar i bouppteckningar efter bönder (bu 59, 71 och 101). I en av dem från Finström 1776 förekommer både en mans- och en kvinnosadel i samma uppteckning.

Tabell 5.15: Termer för ridsadlar eller sadelverktyg i samtliga 315 bouppteckningar. Siffran efter termerna anger antalet bouppteckningar som upptar termen.

träsad 20	kärrsadel 4	kvinnosadel 1
lädersadel 12	kvinnoridsadel 2	läderridsadel 1
ridsadel 11	mansridsadel 2	sadelläder 1
sadel 5	arbetssadel 1	sadelmakartång 1
manssadel 4	fruntimmerssadel 1	sadelremtyg 1

efter bönder, bland annat från Vemo 1711, som inte ingår i det här materialet (Laurikkala, 1947, 27). Ofta antyds att bönderna använde enkla träsadlar medan ståndspersonerna hade sydda lädersadlar (Vilkuna, 1935b, 221). Träsadlarna tycks vara vanligast bland bönderna i bouppteckningsmaterialet men även åtta av de tolv lädersadlarna finns i uppteckningar från bondehemman.

Ridsadlar förekommer i bouppteckningarna från mitten av 1700-talet till 1830-talet. Efter det förekommer bara "kärrsadlar" som är ett slags löstagbara bänkar för kärror. Ridsadlar förekommer mest vid kusten (26 av 46 uppteckningar) och i innerskärgården (10 av 19 uppteckningar). I mellanskärgården finns en uppteckning från Korpo, Wattkast 1825 som upptar sadelläder (bu 258) men i ytterskärgården nämns inga ridsadlar. Med tanke på möjligheterna för sjötransporter förefaller det också troligt att man i skärgården inte hade lika stort behov av sadlar.

Vagnar

Om man med vagnar avser fyrhjuliga åkdon så uppträder de i bouppteckningarna på ett geografiskt och socialt begränsat sätt. Att köra med vagn vid resor uppfattades tydligen som något förbehållet ståndspersoner. I den här undersökningen kan vagnen därför kanske ses som en liten avvikelse från de spatiala och tidsmässiga jämförelser gällande anpassningen till miljön.

På fasta Åland fanns däremot också arbetsvagnar. De egentliga arbetsvagnarna finns bland bönder på Åland, och i det övriga undersökningsområdet upptecknas vagnar närmast hos ståndspersoner. Bland de aktiva bondehushållen i undersökningsområdet upptas en "Wagns resaur" i bouppteckningen efter bonden Johan Johansson på Potila frälsehemman i Karvatti, Villnäs från år 1826. Men eftersom uppteckningen också innehåller en "Ny Chaise 4 daler" och en "Chaise axel", gissar jag att det är fråga om delar till en finare tvåhjulig s.k. schäs som antagligen användes vid kyrkresor eller dylikt. Kanske kördes hästarna med den

”Borgar piska” som också finns upptecknad i samma bouppteckning (bu 227). Också bouppteckningen efter bonden Matts Mattson i Södersunda, Jomala på Åland upptar en ”kyrkvagn” år 1799 (bu 66). I en uppteckning från stånds miljö efter prosten Petter Thorwöst i Tövsala förekommer en ”resvagn” (bu 17).

I Pehr Stenbergs ”lefvernesbeskrifning” från sin tid som informator på Haistila gård i Satakunta finns en livfull tidsbild över hur han uppfattade situationen då han första gången i sitt liv åkte i vagn år 1782. Det råder inget tvivel över vilken förtjusning bondsonen Stenberg upplevde.

Den 12. October som war 4:de Stora Bönedagen war jag tillika med Majorn och Frun rester till kyrkan. Herrskapet sjelfwa stannade qwar efter slutat Gudstjenst, på Holmagård eller hos Fendrick Lebell, och jag blef anbefalt at åka hem i wagn, som geck annars ledig hem. Som detta war första gången, som jag i mina lifsdagar åkte i wagn, så skjedde det ock icke utan synnerliga tankar och reflectioner hos mig. Herre Min Gud, tänkte jag, huru stor är icke din godhet emot mig, ho hade trodt i min barndom, at jag såsom Stånds Person en gång skulle åka i wagn. Detta är wäl en blott tilfällig händelse; men den ger mig dock anledning, at påminna mig Guds wälgerningar emot mig, som mig uphögt hafwer utur stoftet. Men Min Gud hjelp mig at altid förödmjuka mig inför dig och menniskor, hälst om du skulle behaga, at ännu framdeles mig uphöija till någon märkeligare ära och anseende, samt lär mig, at altid hembära dig låf och tacksägelse derföre. (Stenberg, 2014, 444. Resa från Björneborg till Haistila.)

De egentliga arbetsvagnarna förekommer således enbart på fasta Åland i det bouppteckningsmaterial jag gått igenom. De benämnes enbart vagn i 8 uppteckningar, hövagn i likaså 8, dyngvagn (eller gödselvagn) i 6, bultvagn i 2 och en uppteckning från Jomala 1906 upptar 1 arbetsvagn tillsammans med två vagnar (bu 97). Bultvagnarna¹⁰ är båda från Södersunda i Jomala och åsyftar troligen vagnar med oskodda s.k. bulthjul. Enligt Ragna Ahlbäck ska arbetsvagnar ha förekommit sällsynt i västligaste Åbolands skärgård (Ahlbäck, 1945, 78). Kärrede och kärrunderrede som finns bland de använda termerna för kärror (se 5.16 på nästa sida) kan också tänkas syfta till fyrhjuliga fordon.

Arbetsvagnarna med fyra hjul har betraktats som typiska för det gamla åkerbruksområdet som sträckt sig från de sydsvenska landskapen

¹⁰”1 Järn skuder wang, 2 o. 1 D:o Bult wagn, o 75” från 1856 (bu 82) och ”1 Jernskudder vagn, 8 o. 1 Bultvagn å sämre sidan, o 75” (bu 84) från 1864.

över mellersta Sverige och Åland in till Egentliga Finlands kust. Arbetsvagnarna antas ha varit vanligare på 1700-talet i Åboland (se Vilkuna 1935, 219 f; Vuorela 1976, 144), men det här använda bouppteckningsmaterialet kan således inte bestyrka detta. Man måste förstås reservera sig såtillvida att man inte kan vara helt säker på att benämningen vagn var den enda som användes för fyrhjuliga åkdon.

Kärror

Där vagnen vanligtvis betecknar ett körredskap med fyra hjul, brukar kärran anses beteckna ett tvåhjuligt åkdon.¹¹ Kärror användes för allehanda transporter efter det att vägarna började bli tjänliga på 1800-talet och användes då också i hög grad för persontransporter. På 1700-talet och tidigare klagades det ofta över att sådana transportmedel som vagnar och kärror helt saknas hos allmogen (se Vilkuna, 1935, 219). Ett urval termer som beskriver olika kärror och delar till sådana kan ses i tabell 5.16.

Beteckningar där kärra ingår används både när det gäller större körredskap som dras av dragdjur och mindre redskap som används för hand, vilket också framgår av tabell 5.16.

Den tidigaste bouppteckningen bland de aktiva bondehushåll jag undersökt som innehåller kärror är från Keistiö i Iniö år 1764 och innehåller två kärrhjul (bu 34). Det dröjer dock till 1790-talet innan hela kärror upptas i uppteckningar efter bondehushåll, men sedan finns de med un-

¹¹Inte heller den här regeln behöver vara helt intakt. Det finns källor som nämner fyrhjuliga kärror (SAOB, Kärra spalt K3757), och en tvåhjulig schäs kan ha en vagnskorg (ibid. Schäs spalt S1437).

Tabell 5.16: Termer använda för kärror och delar av kärror i samtliga 315 bouppteckningar. Siffran efter termen avser antalet bouppteckningar som upptar termen.

kärra 77	kärrkorg 2	kärrfimmelstång 1
arbetskärra 18	slädkärra 2	kärrsläde 1
skottkärra 13	spillningskärra 2	kärrunderrede 1
kärrhjul 8	trådkärra 2	notkärra 1
schäs 6	åkkärra 2	oxarbetskärra 1
handkärra 5	dragkärra 1	schäskärra 1
oxkärra 5	familjekärra 1	skjutskärra 1
kurirkärra 4	häckkärra 1	sädeskärra 1
kärrsadel 4	hästkärra 1	vattenkärra 1
dyngkärra 3	kärrbeslag 1	vedkärra 1
kärrsele 3	kärrede 1	

der hela 1800-talet. Kärror är vanliga vid kusten där de förekommer i 35 av 46 uppteckningar, majoriteten från 1800-talet. I innerskärgården finns kärror i 11 av 19 bouppteckningar och också i ytterskärgården finns de i närapå hälften (23) av de 50 bouppteckningarna. De flesta av dessa finns i bouppteckningar från Kökar. Undantaget blir mellanskärgården där endast 5 av 36 uppteckningar upptar någon form av kärra. K. P. Petterson säger i sin redogörelse över lantmannaredskap i Nagu (som till stor del skulle befinna sig i mellanskärgården om socknen ingått i den här undersökningen) att man inte just använde sig av kärror då det inte fanns några vägar. Största delen av transporterna som skulle ske landvägen klarades av med slädar, både vinter och sommar (Petterson, 1917, 143).

Slädar, stöttingar och kälkar

Pettersons konstaterande ovan om slädarnas användbarhet, åtföljs av en ytterst noggrann redogörelse för arbetsslädens konstruktion och ytterligare beskrivningar av "heila hopen" slädar som behövs till vardags. En bonde behöver tre, fyra av varje typ om han ska klara sig eftersom det är skillnad på typerna för sommar- och vinterbruk. Han räknar under vardagssläderna upp dyngsläden, vedsläden, häcksläden, stensläde (drög?), stötting och parstötting. Härtill kommer ytterligare kyrk- och resslädar som storsläde, sättsläde och "lajkjo" (Petterson, 1917, 143).

De flesta av de här slädmodellerna kan ses bland de slädtermer som upptas i tabell 5.17 på nästa sida. Eftersom även kälkar och stöttingar ingår i samma funktionsmönster har jag tagit med också dem.

Termerna i tabell 5.17 visar en mångfald benämningar på samma typ av släde, men samtidigt ser man också en långtgående specialisering i slädarnas användningsområden som indikerar hur viktiga de var i det näringsliv som kan skönjas i bouppteckningarna. Not-, granris-, hö-, halm- och skördesläde är exempel på specialiserade beteckningar. Kärrsläde kan möjligtvis vara än felskrivning av "kärrsläde". Det framgår också att termerna med stötting och kälke delvis överlappar varandra och slädtermerna. Termerna innehållande anderstäng syftar på de stänger varmed medarna skoddes för att glida lätt, eller på de redskap som användes för att tillverka och fästa dessa. Anderstängerna skulle också ta emot slitaget och de var lättare att byta ut än hela meden. Företrädesvis använde man anderstänger av trä för sommarbruk och trä eller senare järn för vinterbruk. Träslagen kunde vara björk, gran eller tjurig tall (Petterson, 1917, 145, Ahlbäck, 1945, 74). Som synes finns också anderstänger av ek upptagna i bouppteckningsmaterialet.

Tabell 5.17: Termer använda för slädar, stöttingar, kälkar och tillhörande utrustning samt verktyg i samtliga 315 bouppteckningar. Siffran efter termerna anger i hur många bouppteckningar benämningen förekommer.

hösläde 68	släddyna 3	förkälke 1
kyrksläde 66	sädessläde 3	hacksläde 1
stötting 61	vinternotssläde 3	hösläda 1
dyngsläde 57	baksläde 2	höslädsskrinda 1
släde 55	bredsläde 2	iskälke 1
anderstångsnare 38	dragkälke 2	järnslädmede 1
kälke 35	gödningsläde 2	järnslädstång 1
arbetssläde 35	karmsläde 2	kortsläde 1
Vedsläde 29	kärsläde 2	kursläde 1
laitiosläde 28	notsläde 2	kyrkslädsstång 1
häcksläde 23	pulksläde 2	kälkskoning 1
ressläde 22	skördesläde 2	körmsläde 1
spillningssläde 20	slädkorg 2	skördesläde 1
stocksläde 15	slädkärra 2	slädborr 1
körsläde 13	slädmede 2	slädbotten 1
stockkälke 10	slädskskoning 2	slädbygge 1
kirmsläde 9	snäcksläde 2	släddragare 1
granrissläde 7	trästötting 2	slädhaka 1
halmsläde 6	vedkälke 2	slädhake 1
slädstång 6	anderstång 1	slädjärnstång 1
åksläde 5	anderstångshyvel 1	slädmedsnare 1
drög 4	anderstångsnarebett 1	slädrede 1
höslädshäck 4	arbetsslädkorg 1	slädsele 1
järnanderstång 4	bäckkälke 1	slädesbjällra 1
slädhäck 4	bakkälke 1	slädtäcke 1
vattenkälke 4	bottensläde 1	sopsläde 1
anderstångsborr 3	böskälke 1	tavastsläde 1
gödselsläde 3	dystötting 1	tinavedsläde 1
kappsläde 3	ekanderstång 1	träsläde 1
kärmsläde 3	enbetskälke 1	vargskinnsslädfäll 1
långsläde 3	fisklaitiosläde 1	

Arbetssläde tycks vara en sammanfattande benämning på den låga stadiga slädtyp med endast svagt böjda medar framtill som användes i sydvästra Finland. Drögen är en bastant släde som egentligen bestod mest av ett underrede som kunde fördes med en lös flake. Den användes för tunga körslor och tycks sällan ha tagits med i uppteckningarna. Den anses i Åboland ha konkurrerats ut av stöttingarna på 1870-talet vid stockkörslor. Stöttingarna kan enligt Ragna Ahlbäck ha kommit från Åland där de skulle ha varit vanliga redan på slutet av 1700-talet (Vilkuna, 1935b, 215 f; Ahlbäck, 1945, 74 ff). I bouppteckningsmaterialet finns dock stöttingar i Åboland nämnda redan 1737 (bu 15) och från 1790-talet framåt förekommer de rätt allmänt utom i ytterskärgården. Konstigt nog saknas stöttingarna helt i uppteckningarna från fasta Åland. Av drögarna i uppteckningsmaterialet är tre upptecknade på Kökar under

senare delen av 1800-talet (bu 79, 157, 166). Tre stycken drögar är uppptecknade i en bouppteckning från Uotila frälsehemman i Askais år 1807 (bu 293). Man kan fråga sig om den *karhu* som uppptecknats i Rimito (se på sidan 151) kunde vara en drög som också kallades "björnsläde" på svenska. Men eftersom den uppptecknas tillsammans med en *jyrä* (vält, således ett annat jordbruksredskap) så antar jag att det är fråga om den typ av harv som också kallades *karhuäes* (Vilkuna, 1935b, 216; Ahlbäck, 1945, 76).

Pulksläden (fi. *pulkkaree* el. *-reki*) och tavastsläden (fi. *hämeenlojo*) räknas som gamla typer av körsläde i Egentliga Finland. Till de nyare typerna räknas kibikor och snäckslädar. Kirmslädarna (eller kärm-, körm-) var små körslädar som fanns redan på 1700-talet, likaså barksläden, kappsläden och sättsläden. Kyrkslädarna hade bukiga sidor och var ofta mer påkostade och utsmyckade än de andra resslädarna. Den av Pettersson beskrivna lajkjosläden stavas oftast *laitio* i bouppteckningarna och betecknar enligt Lönnroth (1930, 881) en ressläde med sidobräder. Den beskrivs av Petterson som en liten körsläde utan kuskäta på slädens bakstycke (Vilkuna, 1935b, 217 f; Petterson, 1917, 153). Benämningen fisklaitiosläde måste väl tolkas så att *laitio* kan syfta på transportslädar i allmänhet. *Laitio* kan också syfta på den "korg" med sidobräder som fästes på arbetsläden (Vuorela, 1979, 224).

Slädar finns i alla skärgårdszoner i omkring 90 procent av bouppteckningarna utom i ytterskärgården där de förekommer enbart i ca 65 procent av uppteckningarna. De förekommer i de äldsta bouppteckningarna från 1711 och finns sedan under hela undersökningsperioden.

Övriga transportmedel

Av de övriga transportmedel som spelat någon roll under den tid undersökningen gäller är det bara skridskorna som tas upp i bouppteckningarna. Det är tydligen smidda skridskor av metall som anses så värdefulla att de uppptecknades. De förekommer i allt som allt 15 bouppteckningar varav en kommer från innerskärgården, 7 från mellanskärgården och ytterligare 7 från ytterskärgården. Den äldsta bouppteckningen med skridskor är uppgjord efter bonden Abraham Danielsson från Aspö i Korpo år 1806 (bu 292), som upptar ett par skridskor under rubriken "Bössor och järnsaker". Skridskornas föregångare isläggarna som gjordes av häst- eller koben tycks inte ha uppptecknats. De ansågs antagligen inte tillräckligt värdefulla. De pickor eller kölvor som användes för att staka sig fram över isen (Ahlbäck, 1945, 66), uppptecknas i någon mån i mellan- och ytterskärgården (se avsnittet om jakt på sidan 281).

Skidor omnämns ingenstans i det här använda bouppteckningsmaterialet. Det här kan ha samma orsak som när det gäller isläggarna, men enligt andra källor verkar det som om användningen av skidor i Egentliga Finland varit okänd eller i stort sett bortglömd under 1800-talet. Först mot slutet av århundradet började skidor användas igen, men då i idrottssammanhang (Vilkuna, 1935b, 211 f; Ahlbäck, 1945, 66). Också i svenskt material tycks användningen av skidor ha varit sällsynt i mellansvenska kustsocknar. Etnologen Mats Hellspong talar om skridskosocknar och skidsocknar där skidorna dominerade i inlandet medan skridskorna var betydligt viktigare vid kusten (Hellspong, 2000, 118 ff). Men Pehr Stenberg nämner i sin "lefternesbeskrivning" att han fick tillfälle att "skrinna på skidor" i februari 1780 på Nygård (Uusikartano) vid en utflykt till Merimasku kapell under den tid han verkade som informator på Sannais gård. Troligtvis skedde skidåkningen i rekreationssyfte. Under de jaktfärder i Finland som Stenberg också beskriver nämner han bara en gång att han saknade skidor då han sökte efter en skadskjuten räv i lössnö år 1783 i Oripää (Stenberg, 2014, 250; 459).

Mindre bärredskap som svegar, bårar samt olika hästsläpor som kunde nyttjas i ett väglöst landskap syns inte heller i bouppteckningarna, antagligen på grund av sitt ringa värde.

Jordbruksmaskiner

Jordbrukets mekanisering har sin grund i den snabba tekniska utvecklingen inom industrin som inleddes kring mitten av 1700-talet, särskilt i England. Inom jordbruket kom utvecklingen att gå i ett något långsammare tempo, men mekaniska tröskverk konstruerades redan på 1700-talet och mot slutet av århundradet spred sig också s.k. slagtröskverk som drevs i djurvandringar till Norden. Tröskningen var ett av de mer tidskrävande momenten i jordbruket och krävde tidigare mycket arbetskraft (Gadd, 2000, 319 ff). Arbetsbesparande jordbruksmaskiner dyker i någon mån upp i bouppteckningsmaterialet under senare delen av 1800-talet. Tyvärr är det dock så att tiden från 1870-talet framåt är dåligt representerad i undersökningsmaterialet, särskilt vad gäller kustzonen, och det är troligt att man hade fått en annan bild om det gått att få tag i flera bouppteckningar från den här tiden.

Det första mekaniska hjälpmedlet är en kastmaskin som finns under träredskap i bouppteckningen efter bonden Johan Johansson i Karvatti, Villnäs år 1826 (bu 227). Kastmaskinen användes för att behandla säden efter tröskningen så att agnar och annat skräp rensades bort. Maskinerna utvecklades på flera håll från 1700-talet framåt. Enligt en källa kom de tidigaste kastmaskinerna från Kina (Eskeröd, 1973, 210). Tidigare

hade man kastat säden för hand längs loggolvet så att säden "sorterades" enligt hur tunga de enskilda kornen var. Agnar och strå föll först ned till marken. Efter Johan Johanssons pionjärkastmaskin förekommer de i bouppteckningar från och med 1860-talet framåt, sammanlagt i 12 bouppteckningar i hela materialet och i alla skärgårdszoner utom ytterskärgården. K. P. Petterson beskriver en hemgjord gammaldags kastmaskin i sin förteckning över jordbruksredskapen i Nagu från år 1894 som nånting helt annat än de "numera" lätthanterliga kastmaskinerna. Enligt honom var den gamla typen ändå ganska ovanlig i gårdarna (Petterson, 1917, 173 f).

Endast en slättermaskin har upptecknats i hela bouppteckningsmaterialet och det sker först år 1906 i Jomala på Åland (bu 97). Samma bouppteckning upptar också det enda tröskverket och den enda hästräfsan.

5.2.5 Kvarnar

Av de redskap som användes för att mala säden till gryn eller mjöl kommer jag här närmast att ta upp kvarnarna som – med vissa undantag – tycks uppges rätt noggrant i bouppteckningsmaterialet. Så kallade grynstötar som användes för att göra gryn av sädeskornen förekommer i ett fåtal uppteckningar (9 stycken) från 1800-talet i hela undersökningsområdet, antingen under den benämningen eller som *huhmar*, stötkvarn eller grynstamp. De användes speciellt i södra och västra Finland upp till Uleåborg (Vuorela, 1958, 389 f). K. P. Petterson beskriver dem som en "kapino som ha komi alldeles ur bruk" 1894, eftersom man börjat mala också gryn i kvarnar (Petterson, 1917, 188). Tabell 5.18 på följande sida visar alla termer där kvarn ingår i hela bouppteckningsmaterialet. Som synes ingår också andra mindre hushållskvarnar i det här materialet.

Handkvarnar

Handkvarnar har använts sedan förhistorisk tid och åtminstone sedan medeltiden har man använt den runda typen som dras för hand. På endel håll har den använts in på 1900-talet. De handkvarnar som förekommer i området torde ha varit av den västfinska typen med ett kort trähandtag inborrat i den övre kvarnstenen. I endel fall kunde handtaget vara långt och den övre ändan fäst vid taket (Vuorela, 1977, 390).

Enligt Saini Laurikkala förekom handkvarnar i ungefär en fjärdedel av hushållen i Egentliga Finland vid 1700-talets slut (Laurikkala, 1947, 211). I det material som jag gått genom verkar de finnas i lite mindre omfattning, i ungefär en femtedel av alla 315 uppteckningar i

Tabell 5.18: Termer innehållande kvarn i samtliga 315 bouppteckningar. Siffran efter termen anger antalet bouppteckningar där termen förekommer.

väderkvarn 130	kvarnyxa 2	potatismjölkskvarn 1
handkvarn 55	bleckkaffekvarn 1	senapskvarn 1
kaffekvarn 54	handkvarnssten 1	snuskvarn 1
kvarnhacka 10	handkvarnssten 1	stälpkvarnfot 1
stälkvarn 6	hemkvarnssten 1	stälkvarnsstol 1
kvarnnavare 5	kaffebrännarkvarn 1	stötqvarn 1
kvarnhammare 4	kvarnaxel 1	sädeskvarn 1
kvarnjärn 3	kvarnstenshammare 1	vetekvarn 1
kvarnsten 3	kvarnstornål 1	väderkvarnshammare 1
potatiskvarn 3	kvartunna 1	väderkvarnssten 1
kopparkaffekvarn 2	mjölkskvarn 1	väderkvarnstillbehör 1
kvarn 2	pepparkvarn 1	

hela undersökningsområdet. Om man beaktar bara de 151 aktiva bondehushållen är de något vanligare och förekommer i en tredjedel av uppteckningarna, men då är ju också defekta och "misstänkta" bouppteckningar bortgallrade. Laurikkala stöder sig delvis på samma material som använts av mig och undersökningarna bekräftar således på sätt och vis varandra. En bild av var handkvarnarna upptecknats framställs på kartan i figur 5.3 på sidan 178. Som synes finns handkvarnar ofta i hushåll där man också äger eller har del i en väderkvarn och de har då snarast haft en kompletterande funktion för att mala mindre mängder säd för olika ändamål (Laurikkala, 1947, 211; Vuorela, 1977, 390 f). I hela materialet finns 23 bouppteckningar som upptar handkvarnar utan att nämna kvarnar av annan typ. De är både geografiskt och socialt sätt spridda bland alla grupperingar från torpare och tulltjänstemän till rusthållare och präster. Bland de 151 aktiva bondehushållen finns det 7 hushåll där bouppteckningen endast upptar en handkvarn. De är också spridda över alla skärgårdszoner.

Väderkvarnar och vattenkvarnar

Väderkvarnar torde ha varit i bruk i Finland åtminstone sedan sen medeltid. Den första kända väderkvarnen nämns i åbotrakten år 1463 och på 1700-talet var de redan allmänna i Egentliga Finland som tillsammans med Österbotten tycks ha varit en av inkörsportarna för väderkvarnarna i Finland (Laurikkala, 1947, 211 f; Vuorela, 1977, 395).

Väderkvarnarna var av tre olika typer av vilka den enkla s.k. stolpkvarnen (som också kunde kallas tysk kvarn) var den vanligaste. Den bestod av ett timrat kvarnhus som stod på en fot av trä. Hela kvarnen vändes mot vinden vid användningen. Holkkvarnarna som var mer

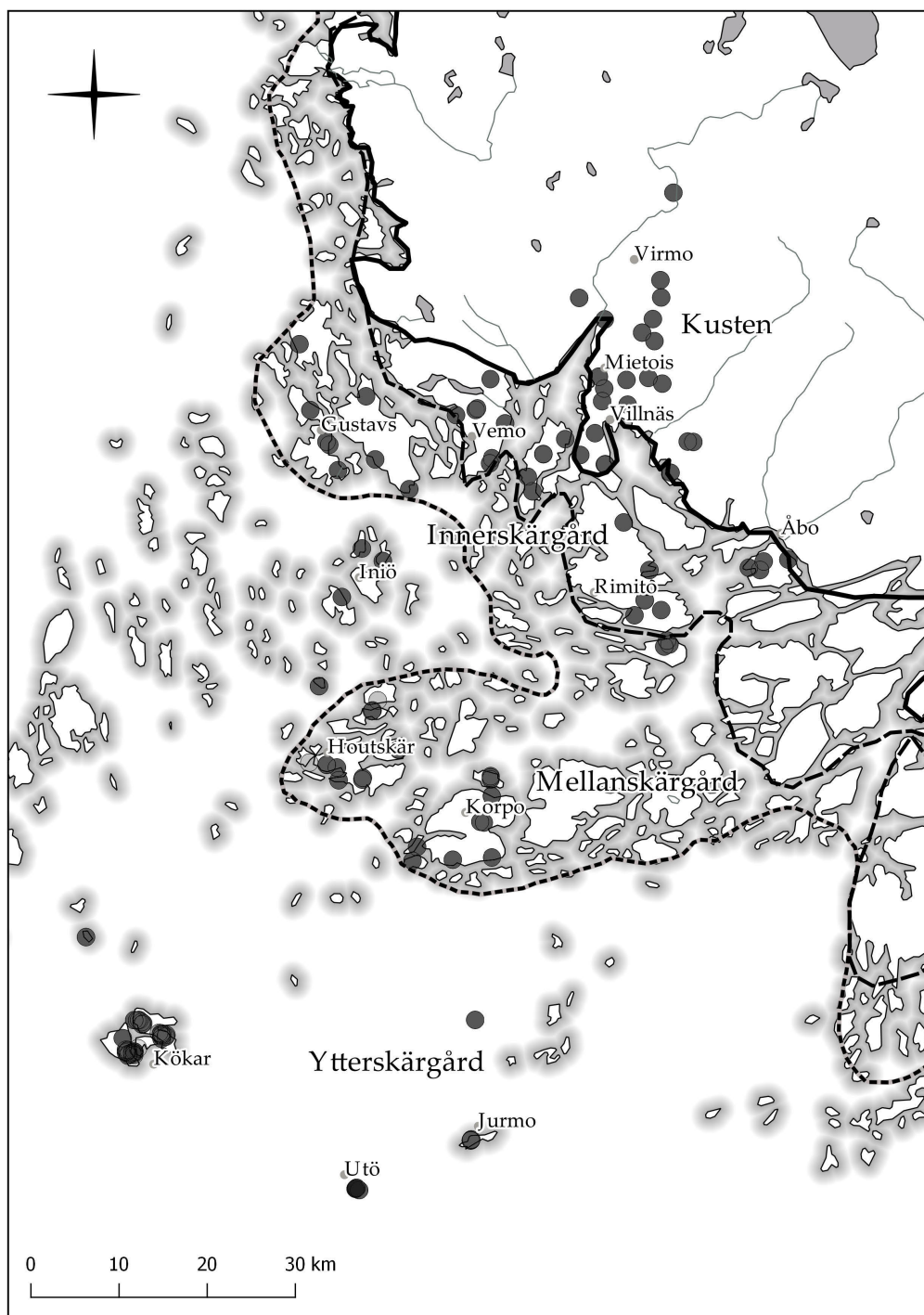
ovanliga hade ett fast kvarnhus som undre del och endast den övre delen med kvarnvingarna vändes mot vinden vid användningen. De s.k. holländska kvarnarna med en undre tornliknade, fast byggnad och en övre liten hatt med kvarnvingarna var den mest sällsynta typen (Ahlbäck, 1983, 262 f).

Många källor framhäver att väderkvarnarna på flera håll i Egentliga Finland var mycket allmänna redan en bit in på 1700-talet och fanns i nästan varje hushåll. Särskilt i skärgården ska de ha varit vanliga då det där var ont om vattendrag för vattenkvarnar (Laurikkala, 1947, 212; Ahlbäck, 1983, 262 f).

I bouppteckningarna framgår ingenting om vilken typ av väderkvarn det är fråga om. Samtliga väderkvarnar benämns endast som väderkvarn. En enda "stolpkvarnsfot" från Virmo 1831 (bu 255) berättar om den troligtvis vanligaste typen. Väderkvarnarna förekommer i samtliga skärgårdszoner i något varierande antal. Vid kusten finns de i ca 45 procent av uppteckningarna. I innerskärgården finns väderkvarnar i 73,5 procent, i mellanskärgården i 77,5 procent och i ytterskärgården i 70 procent av bouppteckningarna i de 151 aktiva bondehushållen. Kartan (figur 5.3 på följande sida) visar vilka bouppteckningar som innehåller väderkvarnar (och handkvarnar) i undersökningsområdet.

De tidigaste väderkvarnarna finns redan i bouppteckningarna från år 1711 och de förekommer sedan under hela undersökningsperioden. För det mesta tycks man ha ägt hela kvarnar men i någon mån förekommer också andelsägande. T.ex. på Houtskär finns på 1860- och 1870-talet tre bouppteckningar som upptar "hälften av en väderkvarn" (bu 192, 198, 307) och på Kökar finns 1742 en uppteckning där man antecknar "del i väderqvarn" (bu 52). Också torpare kunde äga hela väderkvarnar (till exempel bu 43, 194), och i bouppteckningar från prästgårdar och rusthåll finns de också i ca hälften av fallen (bu 15, 17, 24). Oftast upptecknas väderkvarnarna under rubriken "Diverse", men någon gång också under "Fastigheter" och i enstaka fall under en egen rubrik.

Vattenkvarnar har också använts i Finland sedan medeltid och flera omnämns i källorna redan på 1300-talet. Eftersom ordet mölla i svenskan började ersättas av kvarn på 1200-talet, torde de ha förekommit här också tidigare då den finska benämningen har blivit *mylly* (Vuorela, 1977, 392). Vattenkvarnarna kunde vara av flera olika typer, från primitiva skvaltkvarnar med stående hjulaxel till större s.k. välterkvarnar med liggande hjulaxel och stående vattenhjul (Ahlbäck, 1983, 261). Enligt andra källor ska vattenkvarnar ställvis ha förekommit allmänt även som enskild egendom, bland annat på Kimitoön och i S:t Mårtens socken (Laurikkala, 1947, 212).

Figur 5.3: Förekomst av vädervärnar i samtliga 315 bouppteckningar undersökningsområdet (undantaget fasta Åland). Handkvarnar förekommer i ungefär samma utsträckning men i mindre omfattning i ytterskärsgården. Vattenkvarnar (skvalt- eller välterkvarn) har inte upptecknats i en enda av de genomgångna bouppteckningarna.

I bouppteckningsmaterialet för undersökningen har inte en enda vattenkvarn upptecknats. Saini Laurikkala som gått igenom ett stort antal bouppteckningar från Egentliga Finland har inte heller kunnat finna en enda vattenkvarn av någon typ i sitt material. Hon antar att det beror på att fast egendom inte upptecknas särskilt ofta i bouppteckningarna, och att kvarnarna skulle upptecknas under den rubriken (Laurikkala, 1947, 212). Men varför upptecknas då väderkvarnar och handkvarnar? En möjlig förklaring är att vattenkvarnarna i högre grad ägdes i lag av flera hemman, s.k. kvarnlag (Vuorela, 1977, 394 f; *ibid.*, 1976, 24). De kanske då uppfattades som någonting som hemmanet hade andel i men där ägandet ingick i ett längre perspektiv och en enskild husbondes eller husmors död inte rubbade på hemmanets deläggande i kvarnen. Å andra sidan upptecknades ändå deläggande i väderkvarnar som beskrevs i avsnittet ovan, men oftast hade man då hälften i en kvarn. Möjligtvis var andelen i en vattenkvarn ett mer abstrakt begrepp där flera delägare ingick i en gemenskap som inte kunde värderas på ett rationellt sätt. Andelen hushåll med väderkvarnar var i kustzonen lägre än i de övriga skärgårdszonerna. Med tanke på att tillgången till lämpliga vattendrag torde ha varit bättre vid kusten kan man spekulera i att det kanske berodde på att man här hade fler vattenkvarnar. Det är visserligen en slutsats "ex silentio", men den torde ha stöd i andra källor (Vuorela, 1977, 394; Ahlbäck, 1983, 259 ff). En väderkvarn var förstås också mer synlig och låg åtminstone i skärgården vanligtvis inom synhåll för gården, vilket kan ha medverkat till att de upptecknats flitigare än vattenkvarnarna. De senare kunde ligga utom synhåll vid lämpliga ställen nära vattendragen längre från bebyggelsen.

En tredje förklaring kan ligga i att man varken såg handkvarnar eller väderkvarnarna som fast egendom i motsats till vattenkvarnarna. De skulle då klarare höra till den lösa egendomen som ett redskap, och därför upptecknas. Att väderkvarnar så sällan får stå under rubriken "Fastigheter" och att man också använder rubriken "Kvarnar" kan tala för detta.

År 2008 såldes av misstag en gammal väderkvarn i Iniö eftersom den nya ägaren av tomten automatiskt trodde att han också var ägare till kvarnen. Men kvarnar placerades med muntliga avtal där det blåste bäst och den här ägdes av grannen, så försäljningen blev problematisk (Lapintie, 2008, Lundberg, 2008). Men historien kanske belyser väderkvarnars status som "lös egendom".

5.3 Förråd

Jag ger avslutningsvis en kort översikt över de förråd som finns nämnda i bouppteckningarna. Jag har här nöjt mig med att räkna det antal bouppteckningar som nämner vissa förråd och sedan göra en viss jämförelse mellan de olika skärgårdszonerna i fråga om deras miljömässiga anpassning. Ju mer inriktad på spannmålsodling ekonomin har varit, desto troligare är det att bouppteckningen upptar en rubrik av typ "Spannmål och förråd" där förråden samlats. I dessa fall är det rätt enkelt att komma åt dem, men ute i skärgården kan de förråd som upptecknas komma under andra rubriker, vanligtvis "Diverse" och i vissa fall omtalas de rentav i bouppteckningens introduktionsdel. Exempel på hur förråden kunde upptecknas kan ses i tabell 5.19 på sida 181, som rätt väl illustrerar hur förråden kunde skilja sig mellan de olika skärgårdszonerna.

Vid kusten finns någon form av förråd i 30 av de 46 aktiva bondehushållen. I innerskärgården är förhållandet 12 av 19 och i mellanskärgården 25 av 36. I ytterskärgården har bara 8 av de 50 aktiva bondehushållen några förråd upptecknade.

Sammanfattningsvis syns skillnaderna också tydligt i figur 5.4 på sidan 182. Bouppteckningarna från ytterskärgården nämner rätt sällan några förråd över huvudtaget och den mest upptecknade varan är salt.¹² Jag ger i det följande några exempel på hur förråden förändrades mellan 1700-talet och 1800-talet, utan att gå in på större tidsjämförelser. De olika spannmålsslagen med råg i spetsen toppar listan. Ärtor (vita eller grå) och salt är andra vanliga förrådsvaror. Salt tycks vara en ofta förekommande förrådsvara i skärgården, säkert beroende på handeln med saltad fisk.

Potatisen dyker upp första gången 1804 i bouppteckningen efter bondeänkan Lisa Henriksdotter Krappe i Nihattula, Virmo som har två tunnor "potater" under "Spannmål och förråd" (bu 111). Efter 1825 förekommer potatisen regelbundet i bouppteckningarna.

Man kan notera att strömming inte tycks upptecknas som förråd i ytterskärgården. Det kan bero på att den anses som någonting som alltid ändå finns tillgänglig, men kanske beror det snarare på det faktum att förråd överhuvudtaget sällan upptecknas i den här skärgårdszonen.

Kaffe finns upptecknat som förråd enbart i bouppteckningarna efter lotsar och fyrvaktare på Utö och Jurmo från 1870-talet framåt. Kaffepannor, kaffebrännare och andra utensilier förekommer däremot redan på

¹²De bouppteckningar från ytterskärgården som innehåller andra förråd är oftast uppgjorda i lotshushåll på Utö som är exceptionellt noggranna och går igenom hela skafferiet.

Tabell 5.19: Förråd i bouppteckningar från (a) 1700-talet och (b) 1860-talet. Ju mer inriktad på spannmålsodling ekonomin är, desto vanligare är det att förråden får en egen rubrik i bouppteckningen.

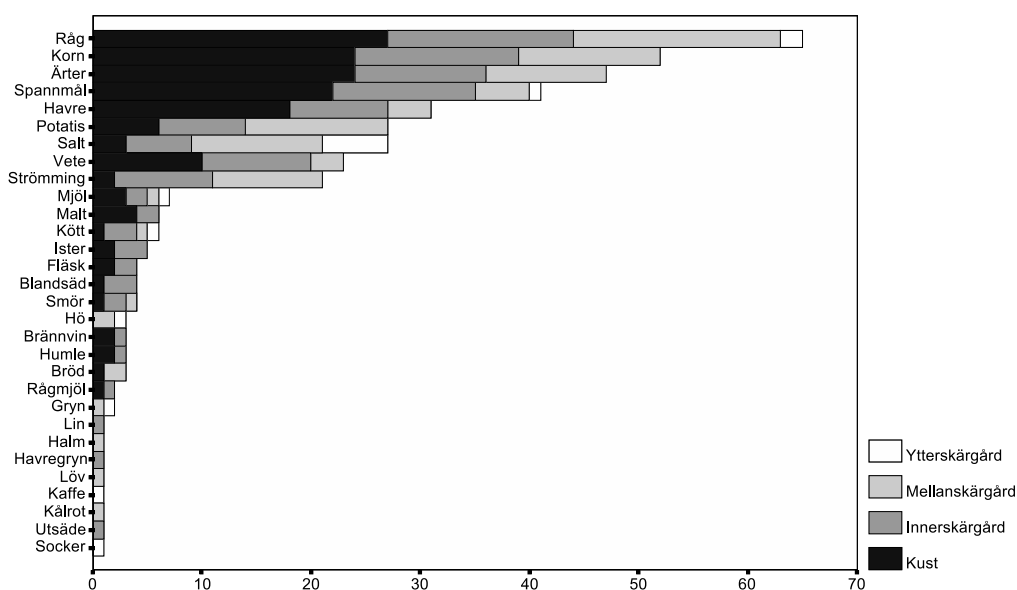
Kusten.	Innerskärsgård	Mellanskärsgård	Ytterskärsgård
Bu 271, Bonde Jacob Thomasson, Lemo, Hiefvois, Keskikylä kronohemman, 10.6.1795.	Bu 28, Bondehustru Margeta Erichsdotter, Tövsala, Karhulax, Lambo hemman, 11.4.1763.	Bu 4, Bondehustru Valborg Henriksdotter, Gustavs, Laupunen, Pietilä hemman. 29.7.1762.	Bu 21, Skattebonde Matts Mattsson, Iniö, Jumo, Lassas, 29.3.1762.
Inga förråd	Spannmål o Förråd: finnes fem tunnor råg a 30 D, ... 150 0.	Spannmål o Förråd: Spannmål finnes icke i boet utan then af åkern inbärges hwilken ån icke kunde värderas eller? arfwingarne mellan delas, utan förklarar de arfwingarne sig sedan växten blifwit inbärgad wilja thensamma sig emellan fördela. Någon i denna sommar med skiotar fångad och insaltad strömming sade arfwingarne wäl finnas Men som detta årets augmente än är obetald så föreslogs sagda strömming till berörda räntas betalande hwilket antecknades. Diverse: Något walmar samt ull och några fårskin så wäl som en hop tällda bräder hwilka blifwit förgätna at uppgifvas lofwade arfwingarne sig emellan särskilt fördela.	Diverse: 4 Tunnor? salt a 36 C, ... 144 0.

(a) 1700-talet

Kusten.	Innerskärsgård	Mellanskärsgård	Ytterskärsgård
Bu 181, Bondehustru Eva Fredrika Simonsdotter, Virmo, Kilakallus enst. h., 6.12.1869	Bu 313, Landbo Anders Johans Kavén, Merimasku, Kuuslax enst. frälsehemman. 20.10.1862	Bu 307, Bondehustru Cattarina Anders Dotter, Houtskär, Hyppeis, Hinders skattehemman Nr 4, 27.8.1862	Bu 159, Bondehustru Johanna Ericsson, Kökar, Helsö, 21.5.1860
Spannmål o Förråd: 7 tunnor råg, ... 140 0. 4 D:o korn, ... 64 0. 11 D:o hafra, ... 110 0. 10 kappar hvete, ... 10 0. 3 (...?) ärter, ... 45 0. 50 fjerdingar potäter, ... 50 0.	Spannmål: 1 Tunna Hvete, ... 7 50. 6 Tun: 6 Kappar Råg, ... 46 50. 4 Tun: Korn, ... 20 0. 6 Tun: Hafra, ... 15 0. 1 Tun: 6 Kappar Blandsäd, 3 60. 90 Fjerdingar Potäter (ca 11 tunnor), ... 54 0.	Span Mål: 1 1/2 Tunna Råg 6 R 1/2 Tunna korn 1 75, ... 7 75. 1/2 Tunna Ärter 2 Kappar malt, ... 2 45. 6 Tunnor pottor 3 Lispund Bröd, ... 4 90. 3 Skålpund får ull, ... 0 45. Divers. Sorter: 1 Tunna kiera, ... 6 0.	Sjödredskap: 36 lispund själsäck, ... 36 0.

(b) 1860-talet

Figur 5.4: Äodelar upptecknade som förråd i bouppteckningar under 1700- och 1800-talet i samtliga 315 bouppteckningar. Anteckningar om förråd finns i 129 av dessa uppteckningar. Enheter är antalet omnämmanden som uppges i bouppteckningarna under rubriken "Spannmål och förråd". Diagrammet beskriver således inte den totala mängden av ifrågavarande varor i bouppteckningarna. Diagrammet upptar de 30 oftast nämnda förrådsvarorna.

1750-talet. År 1751 finns de hos prosten Johan Thorwöst i Tövsala (bu 17) och i flera andra prostgårdar och rusthåll under slutet av 1700-talet. I bondehushåll tycks kaffedrickningen enligt bouppteckningarna ha förekommit från och med början av 1800-talet.

5.4 Jordbruket och anpassningen

Som en sammanfattande analys av de redskap och äodelar kopplade till jordbruket i bouppteckningarna kan man säga att de i stora drag återspeglar en anpassning av näringslivet där jordbruket dominerar ju längre in i skärgården man kommer. Man ser även skillnader i det föremålsbestånd som i uppteckningarna ofta nedtecknats under samma rubriker som jordbruksredskapen d.v.s. redskap för landtransporter och resor. Också de förråd som upptecknats ger antydningar om skillnader mellan olika skärgårdszoner. Benämningarna och struktureringen av bouppteckningarna gör att analysen ibland blir problematisk och alltid arbetsdryg.

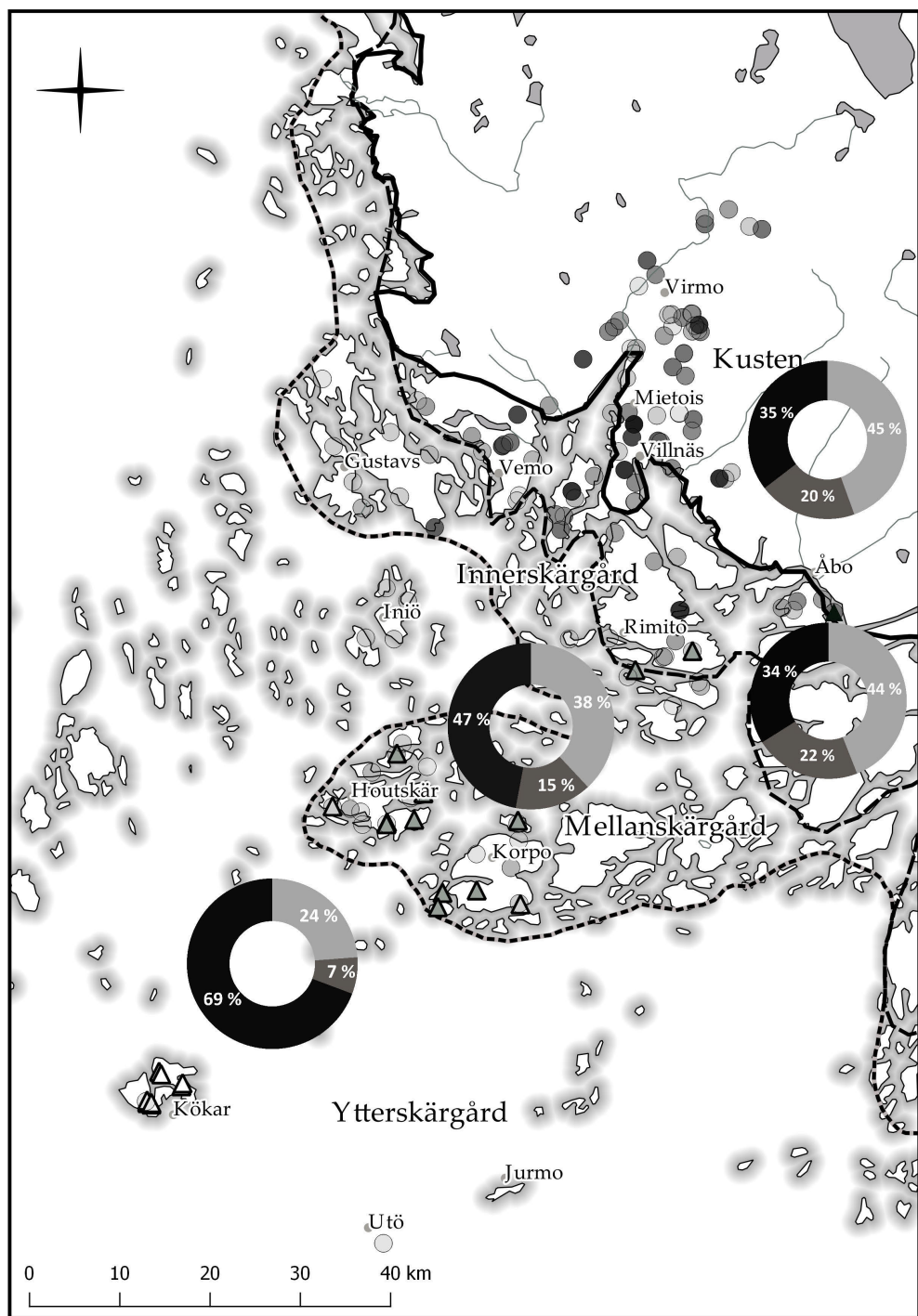

Ser man på jordbruksredskapen ur ett kvantitativt perspektiv kan man också skönja en utveckling i anpassningen där man ser en intensifiering av jordbruket i kust och innerskärgårdsområdet på 1800-talet jämfört med 1700-talet. Att ytterskärgårdens bouppteckningar uppvisar det minsta antalet jordbruksredskap är inte oväntat. Likaså att redskapen för foderanskaffning här utgör en större del av totala antalet jordbruksredskap. Att också uppteckningarna i mellanskärgården har ett mindre antal jordbruksredskap på 1800-talet än på 1700-talet förefaller ändå något märkligt (figur 5.6 på sidan 185). En sådan skillnad i anpassning mellan kust och innerskärgård med intensifierat jordbruk på 1800-talet, och mellan- och ytterskärgården med ett närmast oförändrat föremålsbestånd kan kanske förklaras av att urvalet bouppteckningar på 1800-talet här omfattar en större andel rena skärkarlshemman¹³ med en satsning på en kombination av fiske, jakt och någon boskapsskötsel som huvudnäringar. En sådan förklaring följer också den utveckling man kan skönja på 1800-talet med en befolkningsökning som kanaliserades i en utflyttning till mindre holmar med sämre möjlighet till jordbruk (Storå, 1993a, 197). Fiske och handel med fisk fick en stor roll. Men det som i ett sådant perspektiv kanske är litet märkligt är att det också är redskapen för foderanskaffning som uppges i mindre omfattning i bouppteckningarna på 1800-talet. Möjligtvis är det fråga om en förskjutning mot att upptecknare och befolkningen uppfattar fisket som den viktiga näringen.

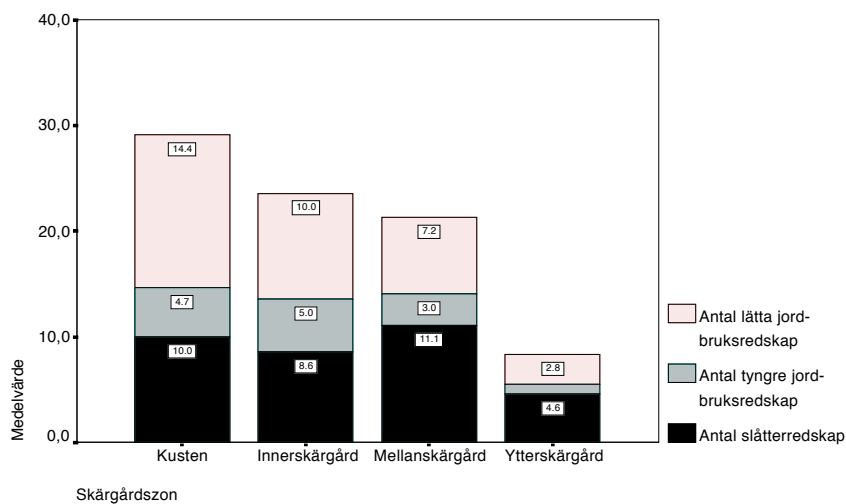
En djupare genomgång visar också på många problem när det gäller jordbruksredskapen. Stora svårigheter uppstår då man går igenom de termer och beteckningar som använts i bouppteckningarna. Det visar sig att de sällan motsvarar de gängse termer som blivit använda i litteraturen kring jordbruket och som övertagits i den etnologiska vokabulären, eller också innebär de otaliga variationer på dessa termer. Det kan i och för sig vara nyttigt för en etnolog att inse att de termer hon/han fått lära sig är ett resultat av tidigare forskares generaliseringar, men i många fall förblir det oklart vilka redskap man egentligen har att göra med.

Att vissa typers redskap nästan helt saknas bland bouppteckningarna i vissa zoner är också ett svårförklarligt fenomen. Ovan har diskuterats varför redskap som lövhugg och skärar av alla former verkar saknas

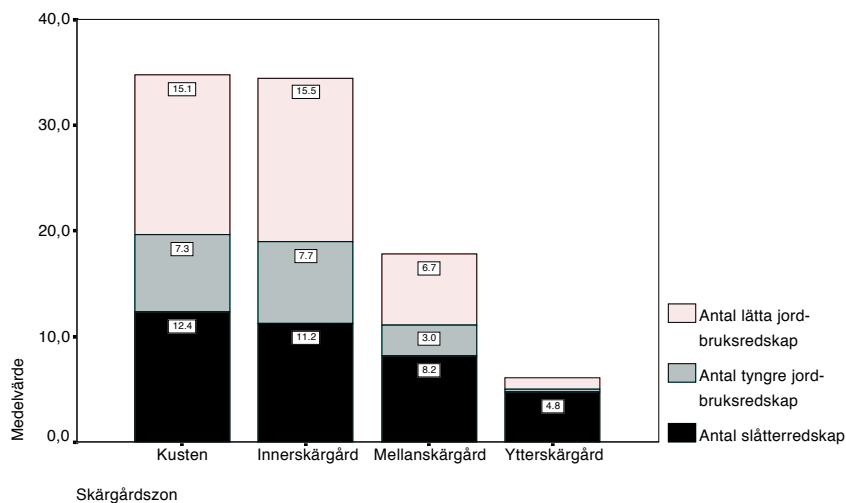
¹³Skärkarl ibland "skärman" används i Ortsbeskrivningar och annan litteratur som beteckning för ägare av mantalssatt jord i områden där näringarna i huvudsak bestod av fiske och jakt, till exempel i August Strindbergs novellsamling *Skärkarlsliv*. Företrädesvis avses skärgårdsbor i ytterskärgården. Se även diskussion i Nils Storås artikel om insamling av vass och dun i Finlands svenskbygder (Storå, 1993d, 163-164).

Figur 5.5: Jordbruksredskap i bouppteckningar. Sammanfattande grafer över lätta (ljusgrå) och tyngre (mörkgrå) jordbruksredskap samt slåtterredskap (svart) i skärgårdszonerna. Plogar (cirklar) och årder (trekanter) redovisade enligt enskilda bouppteckningar. Vit fyllning indikerar en plog/årder per uppteckning. Grå fyllning; 2-4 per uppteckning och svart fyllning över 5 plogar/årder per uppteckning. Maximalt antal plogar i en uppteckning var elva stycken. En bouppteckning med åtta årder förekommer också.

(a) 1700-talet

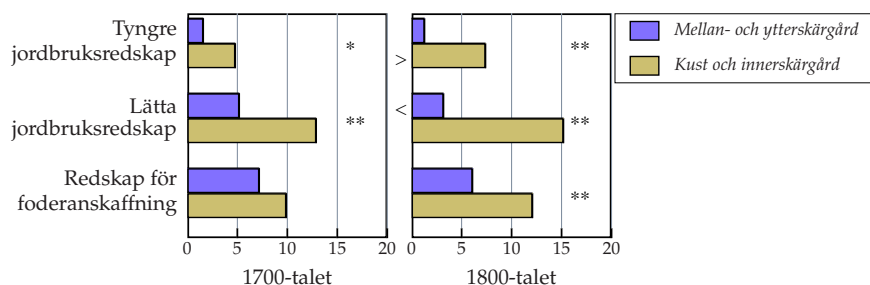
(b) 1800-talet

Figur 5.6: Jordbruksredskap i bouppteckningar enligt skärgårdszoner under 1700-talet och 1800-talet.

i bouppteckningarna från ytterskärgården utan att någon hållbar förklaring har kunnat presenteras. Man kan tänka sig ett slags "blindhet" av boupptecknarna inför föremål som inte hör till de absolut viktigaste eller sådana som inte betingar något värde. Som exempel kan de ofta omdiskuterade träredskapen nämnas. Men det borde inte gälla just de här föremålen som flitigt upptecknas i andra skärgårdszoner. Alternativt kan man spekulera i om redskap som används för att utnyttja naturresurser som är en bristvara och föremål för rättsliga processer kan frambringa en sådan blindhet hos boupptecknaren. Man måste ju också kunna tänka sig att dessa föremål faktiskt har varit sällsynta i äldre tid och därför inte kommit med i uppteckningarna. Då baserar man sig visserligen på avsaknad av bevis för att påstå någonting, vilket alltid är farligt (se Bringeus, 1970a, 13 f).

Om man ser på de stora dragen och använder oss av uppdelningen i tyngre- och lättare jordbruksredskap samt slätterredskap finner man ändå rätt klara skillnader mellan olika skärgårdsområden, och den här anpassningen till en satsning på jordbruket i kust och innerskärgården tycks vara mer accentuerad på 1800-talet.

Bouppteckningsmaterialet skänker däremot mindre upplysningar om de specifika odlingssätt och metoder som användes och över hur de förändrats genom tiden. Skiften, ägoförhållanden, växelbruk och trädessystem framträder knappast alls i det här materialet som därför inte ensamt kan utgöra huvudkälla för allt för långtgående slutsatser. De förråd som upptas i bouppteckningarna ger en uppfattning om vilka odlingsväxter som brukades, men måttenheterna är också här rätt grova. De nymodigheter, till exempel potatis och kaffe, som börjar förekomma under undersökningsperioden syns i bouppteckningarna, men oftast inte samtidigt som de introducerades.

Figur 5.7: Jämförelse mellan antalet jordbruksredskap i bouppteckningar under 1700-talet och 1800-talet. Varje redskapsgrupp representeras av en stapel som visar medelvärde för antalet redskap inom gruppen på 1700-talet och 1800-talet. Staplarna är grupperade så att varje redskapsgrupp visar kust och innerskärgården underst (ljusgrå) och mellan- och ytterskärgården (mörkare grå) ovanpå. Indelningen av redskapen har skett så att "tyngre jordbruksredskap" innehåller plogar, årder, harvar, sladdor och andra tyngre jordbruksredskap som kräver dragdjur. "Lätta jordbruksredskap" innehåller handredskap som skärar, hackor, spadar, räfsor, slagor m.m. "Redskap för foderanskaffning" är ett försök att samla de redskap som användes vid slåtter och annan foderanskaffning som liar, röskärar och lövskärar eller lövhugg. Se texten för en diskussion om grupperingen och figur 3.1 på sidan 84 för en förklaring av markeringarna.

Kapitel 6

Boskap och husdjur

Det här kapitlet berättar om de husdjur man haft i undersökningsområdet. Hur förekommer de i bouppteckningsmaterialet? Vilken information kan uppteckningarna tillföra undersökningens syfte att jämföra hur man i olika kust- och skärgårdszoner anpassat liv och näringar baserat på miljömässiga eller andra faktorer? Ser man förändringar i boskaphållningen i tid? Finns det typiska drag för skärgårdszonerna och kan de förklaras med hjälp av kulturekologiska perspektiv?

Framställningen ger först en allmän bild av husdjuren och hur man kan göra jämförelser med en så pass brokig skara som utgångspunkt. Därefter behandlas husdjuren deskriptivt enskilt efter den skala som bouppteckningarna i allmänhet följer där värderingen i pengar tycks utgöra stommen. Hästarna tas upp först och följs av nötboskapen anförda av dragoxar och stutar. Därefter följer kor, kvigor och kalvar ibland med en inblandad tjur. Får, getter och svin uppges ibland under rubriken "Småboskap" men de kan också få egna rubriker. Höns och andra tamfåglar är mer sällsynta i uppteckningarna och får sällan egna rubriker. Vissa husdjur, som katter och hundar, upptecknas så gott som aldrig.

Uppteckningarna ger också hänvisningar till praktiker som kom att formas inom den miljömässiga anpassningen där det också finns kopplingar till foderanskaffningen i kapitel 5.2.3.

6.1 Allmänt om husdjuren

Husdjuren har under historisk tid haft en mycket stor betydelse bland näringarna i hela Finland. De flesta av de husdjur som var allmänna på 1800-talet finns belagda som benfynd redan i förhistoriskt material, undantaget möjligtvis fjäderfä (Talve, 1990, 80).

Husdjuren upptecknas i allmänhet mycket noggrant i bouppteckningarna. I de bouppteckningar från tidigt 1700-tal som jag gått igenom är det ofta så att boskapen verkar vara det som man speciellt fäster vikt vid i de för övrigt ganska summariska uppteckningarna. Senare under 1700-talet och 1800-talets början kan bouppteckningarna vara ännu mera detaljerade och upptar ofta korna individuellt med namn eller utseende och färg. Även hästarna upptas individuellt medan får, getter och svin oftast blir upptecknade i grupp. Också andra forskare har uttryckt den uppfattningen att åtminstone de större husdjuren uppges med en sådan noggrannhet i bouppteckningarna att de kan erbjuda ett alternativ till statistiska uppgifter för boskapsbeståndet (Persson, 1992, 127; Israelsson, 2005, 90 f). En uppfattning om hur boskapen noteras i bouppteckningarna ges i tabell 6.1.

6.1.1 Boskapen uppskattad i nötkreatursenheter

För att underlätta jämförelser mellan olika källmaterial och områden brukar man i historisk forskning räkna om de olika husdjuren i s.k. internationella nötkreatursenheter. Detta gör man närmast för att de skatteklasser som använts i källorna, förutom att de i allmänhet är invecklade, dessutom varierar beroende på tid och ort. Jag har i den här undersökningen använt mig av samma metod och enheter, som historikern Matleena Tornberg utnyttjat i sin undersökning om boskapen i Egentliga Finland, i huvudsak enligt 1600-talets skattelängder (Tornberg, 1973, 14 f). Enligt det systemet motsvarar en häst 2 nötkreatursenheter och ett föl 1/2 nötkreatursenhet. Motsvarande värden är för en ko, oxe eller tjur=1, ungnöt=1/2, svin=1/3, får=1/8 och get=1/12 kreatursenhet i respektive fall (fjäderfä förekommer sällan i skattelängderna och har därför inga motsvarande enheter). Uppskattningen i kreatursenheter leder i de flesta fall inte till några större problem, men när det gäller hästar kan de ibland uppges som en gammal och en ung häst, varvid det är svårt att veta om den unga hästen är ett föl eller bara "yngre" än den "gamla". I sådana fall har jag uppskattat båda hästarna som fullvuxna.

Antalet husdjur i hushållen tycks enligt de skattelängder som finns från 1600-talet ha varierat tidsmässigt betydligt beroende på såväl upp-

Tabell 6.1: Exempel på hur husdjuren upptecknats i bouppteckningar på (a) 1700-talet och (b) 1800-talet.

Kusten	Innerskärsgård	Mellanskärsgård	Ytterskärsgård
Bu 271, Bonde Jacob Thomasson, Lemo, Hiefvois, Keskikylä kronohemman, 10.6.1795.	Bu 28, Bondehustru Margeta Erichsdotter, Tövsala, Karhulax, Lambo hemman, 11.4.1763.	Bu 4, Bondehustru Valborg Henrikdotter, Gustavs, Laupunen, Pietilä hemman, 29.7.1762.	Bu 21, Skattebonde Matts Mattsson, Iniö, Jumo, Lassas, 29.3.1762.
Boskap: 1 svart stod, ... 4 0. 1 grå D:o sled dragare, ... 5 0. 1 Oxe Tähti, ... 5 0. 1 D:o Kaili, ... 4 16. 1 Koo Mansike, ... 2 32. 1 D:o Krunase, ... 2 32. 1 D:o Marjase, ... 2 16. 1 D:o Kailase, ... 2 32. 1 röd qviga, ... 2 16. 1 f ul gaml: Ox Kalf, ... 1 16. 1 galt svin, ... 1 16. 1 Sugga, ... 1 16. 9 gamla Får a 24 Sk, ... 4 24.	Diverse: 1 Ko, ... 42 0 Hudar: 1 oxhud, ... 24 0. 2 D:o, ... 36 0. 1 kalfskin, ... 1 16. 5 fårskin tilsamman, ... 7 0.	Hästar: 1 brun wallak, ... 96 0. 1 swartbrun D:o, ... 72 0. Kreatur: 1 Ko Tähdi, ... 42 0. 1 D:o Kaunike, ... 42 0. 1 D:o Walkas, ... 42 0. 1 D:o Kirjas, ... 42 0. 1 D:o Kydäs, ... 39 0. 1 D:o Ristike, ... 42 0. 1 D:o Koifwuke, ... 42 0. 1 qwiga, ... 36 0. 1 D:o, ... 36 0. 1 Stut, ... 36 0. 1 D:o mindre, ... 18 0. 1 liten qwiga, ... 15 0. 1 D:o, ... 15 0. Andra djur: 14 får a 6 D, ... 84 0. 10 före åhrs lam a 5 D, ... 50 0. 13 detta åhrs lam a 2 D, ... 26 0 3 grisar 3 D, ... 9 0. Bockar och getter förmältes f n- nas jämte 3 kalfwar i bete på långt af ägsna hollmar hwarföre de nu icke kunde wärderas utan dela arfwingarne dem framde- les sig emellan.	Hästar: 1 brun wallak, ... 60 0. Kreatur: 1 stut, ... 12 0. 2 qwigor a 12 C, ... 24 0. 1 kalf, ... 6 0. 1 D:o, ... 4 0. Andra husdjur: 10 får a 3 C, ... 30 0. 6 getter a 6 C, ... 36 0. 6 unga bäckar a 4 C, ... 24 0. 3 D:o getter a 3 C, ... 9 0. 2 swijn a 9 C, ... 18 0. 2 före åhrs grisar a 5 C, ... 10 0.

(a) 1700-talet

Kusten.	Innerskärsgård	Mellanskärsgård	Ytterskärsgård
Bu 181, Bondehustru Eva Fredrika Simonsdotter, Virmo, Kilakallus enst. h., 6.12.1869	Bu 313, Landbo Anders Johans Kavén, Merimasku, Kuuslax enst. frälsehemman. 20.10.1862	Bu 307, Bondehustru Cattarina Anders Dotter, Houtskär, Hyppeis, Hinders skattehemman Nr 4, 27.8.1862	Bu 159, Bondehustru Johanna Ericsson, Kökar, Helsö, 21.5.1860
Hästar: 2 hästar, ... 150 0. Kreatur: 5 Kor, ... 200 0. 2 unga oxar, ... 120 0. Andra djur: 12 får 1 svinkreatur, ... 80 0.	Kreatur: 1 Svart Wallack, ... 10 0. 3 Kor, ... 28 0. 1 Ko Pikku Kallad, ... 8 0. 1 Detta års Kalf, ... 2 0. 1 Tjor, ... 6 0. 10 Får, ... 10 0. 1 Gris, ... 5 0.	Kreatur: 1 Stod Kreatur, ... 15 0. 3 gamla Kor 1 Kviga 1 kalf, ... 30 15. 6 gamla får 3 Gumsar 2 lamb, ... 9 30.	Hästar: 1 gl stod, ... 4 0. 1 ung häst, ... 15 0. Kreatur: 5 stycken Kor i 6 Rub, ... 30 0. 1 Qwiga, ... 3 50. 1 Fjol kalf, ... 1 50. Andra djur: 12 stycken Får, ... 9 60. 3 Gumsar, ... 1 80. 4 stycken Getter, ... 3 20. 3 stycken Bockar, ... 2 25.

(b) 1800-talet

teckningsförfarandet som på andra historiska faktorer som krig, nödår och pest. Tornberg kommer fram till att man i Egentliga Finland på 1620- till 1630-talet uppskattningsvis hade mellan 14 och 17 nötkreatursenheter per hushåll (Tornberg, 1973, 33), dock med stora lokala och tidsmässiga variationer. I bouppteckningsmaterialet är det närmast omöjligt att följa sådana snabba fluktuationer i boskapsbeståndet, eftersom man aldrig har tillgång till data för alla hushåll i ett visst område under en viss bestämd tidpunkt, som fallet ju är i fråga om skattelängderna. Under orostiderna under 1700-talet producerades det dessutom ytterst få bouppteckningar, vilket gör att de uppteckningar som finns representerar lugnare perioder under århundradet. De data som man kan få ur bouppteckningarna måste därför betraktas som mycket utslätade medelvärden för längre tidsperioder. Den "kokapacitet", där man multiplicerar antalet kor med deras uppskattade värde, som Pablo Wiking-Faria använt sig av för att bland annat uppskatta gödselmängd per hushåll, har jag inte gått in på i det här sammanhanget (Wiking-Faria, 2010, 288-289).

Tabell 6.2: Husdjur i bouppteckningar. Medelvärde av antalet uppskattat i nötkreatursenheter (se texten) samt medelvärdet av samtliga husdjurs uppskattade penningvärde i förhållande till bouppteckningens totalsumma.

Skärgårdsområde	Antal (m)		Värdeprocent (m)	
	1700-t.	1800-t.	1700-t.	1800-t.
Kust och innerskärgård	12,2	13,5	31	30
Mellan- och ytterskärgård	10,7	8,5 **	25	19 **

Enligt ett motsvarande förfarande ger uppgifterna i bouppteckningar efter aktiva bondehushåll ca 12 kreatursenheter i kust och innerskärgården på 1700-talet och 13,5 för 1800-talet. I mellan- och ytterskärgården var talet något lägre: 10,7 på 1700-talet och 8,5 på 1800-talet (Tabell 6.2). Skillnaderna är inte stora men kunde kanske ange att man i kust och innerskärgården som helhet satsat mera på husdjuren (och jordbruket) fram på 1800-talet än i mellan- och ytterskärgården där en strukturering med större satsning på fiske och fiskhandel skett från andra hälften av 1700-talet. Den här anpassningen kan ha skett så att ett större antal hushåll vid den här tiden flyttar till mindre öar där boskaphållning inte kunde förekomma i lika hög grad som på de större öland. För detta talar också det uppskattade värdet för husdjuren i förhållande till bouppteckningens totalsumma. Boskapen och fiskredskapen hör till de

högst värderade ägodelarna i bouppteckningarna, och förändringar i de här grupperna inverkar rätt tydligt på varandra när det gäller skillnader i dessa medelvärden.

Om man betraktar undersökningsområdet mer noggrant enligt de olika skärgårdszonerna framgår det klart att det var i ytterskärgården som man höll sig med det minsta antalet djur: 8,6 nötkreatursenheter på 1700-talet och 7,4 på 1800-talet. På 1700-talet är skillnaderna mellan de övriga zonerna mycket liten men antalet kreatursenheter är faktiskt störst i mellanskärgården. På 1800-talet tycks kreatursenheterna i mellanskärgården antyda att man då höll sig med en mindre mängd djur (Tabell 6.3).

Tabell 6.3: Husdjur i bouppteckningar under 1800-talet uppskattade i nötkreatursenheter i skärgårdszoner samt deras uppskattade värde i medeltal som procent av bouppteckningens totalsumma. Endast aktiva bondehushåll medräknade. Antalet observationer under 1700-talet är för lågt för statistiska iakttagelser.

Skärgårdszon	Antal (m)		Värdeprocent (m)		Antal bouppt.	
	1700-t.	1800-t.	1700-t.	1800-t.	1700-t.	1800-t.
Kusten	12,5	13,5	39	33	10	35
Innerskärgård	11,7	13,4	20	21	6	13
Mellanskärgård	13,0	10,1	29	20	15	21
Ytterskärgård	8,6	7,4	22	19	17	33

Sett ur det här perspektivet är det närmast ytterskärgården som uppvisar "signifikanta" skillnader jämfört med de övriga zonerna när det gäller kreatursenheterna. Situationen i ytterskärgården ser inte ut att ha ändrats nämnvärt från 1620- och 1630-talet då man i Kökar enligt skattelängderna har i medeltal lite på 7 nötkreatursenheter i medeltal per hushåll (Ahlbäck, 1955, 251). Värdeprocenten för husdjuren antyder istället att det är kusten som uppvisar "signifikant" större andel av totalsumman, kanske till en del beroende på att dyra fiskredskap här ofta saknas.

6.1.2 Iakttagelser och tolkningar om husdjur och djurhushållningen i bouppteckningar

I enstaka fall händer det att en del djur inte upptecknas eftersom de befinner sig på bete ute på holmar och skär. I en uppteckning från Gustavs 1762 skriver man:

Bockar och getter förmåltes finnas jämte 3 kalffvar i bete på långt aflägsna hollmar hvarföre de nu icke kunde värderas utan dela arfwingarne dem framdeles sig emellan. (bu 4)

Uppgiften hör till undantagen men berättar direkt om anpassning och verklighet i en skärgårdsmiljö, där tillgången till bete kunde vara mycket knapp. En stor del av sommarhalvåret var man tvungen att kуска djuren mellan holmar och skär för att kunna utnyttja betet maximalt. I inre skärgården kunde åtminstone korna i någon mån själva ta sig över vikar och sund men längre ut i skärgården var människan tvungen att dirigera flyttverksamheten. Det här fick också följder för kvinnorna som fick mycket långa och betungande mjölkningsfärder – någonting som underlättades först efter båtmotorns införande i början av 1900-talet.

Men också andra omständigheter kan bidra till att antalet kreatur i bouppteckningarna är mindre än i verkligheten, till exempel seden att prästen skulle få en ko som ersättning vid begravningen av en avliden (Vilkuna, 1958, 187 ff). Ett fåtal antydningar om ett sådant förfarande har jag funnit i det material jag gått igenom. Till exempel

Figur 6.1: Boskapen fördes till mindre öar och skär för att effektivt utnyttja betet. Man utnyttjade betet på så små öar att korna hölls där endast en dag. Kanske ändå inte så här små skär. Iniö, Keistiö, Braskas. Foto John Gardberg 1930 KIVÅ B56859.

i bouppteckningen efter kronobonden Johan Isacson i Karlby, Kökar 1803, ges en ko "Bloman" åt kyrkoherden i likstol, som ersättning för jordfästningen (bu 118). Det finns också enstaka uppteckningar där kor lämnas ovärderade åt arvingarna, varvid deras värde ju inte kommer med i uppteckningens slutsumma (till exempel bu 29). I två fall räknas också en ko till "änkans fördel", d.v.s. den räknas till de ägodelar som änkan behåller utan att de tas med i bouppteckningen (bu 233, 268). Vanligare är dock att denna fördel endast gäller gångkläder och en uppbäddad säng. Enstaka fall där kor och får befinner sig "på lega" vid andra gårdar förekommer också, men korna upptas och värderas ändå (bu 12). Man kan naturligtvis inte utesluta möjligheten att det finns fall där sådana överenskommelser inte alls beaktas vid uppteckningen. Seden att låna ut kreatur eller att sköta andras kreatur kan kanske tänkas "gå jämnt ut" i ett material som bouppteckningarna i de fall den inte dokumenteras (se också Israelsson, 2005, 40).

Obestämda uppgifter som "25 får med lam, 20 mk" (bu 309) ger ju också tolkningsmöjligheter. Hade alla fåren ett lamm eller endast en del av dem? Hade något får flera lamm? Det går inte att spekulera, vid en kvantifiering får man i ett sådant fall räkna med 25 får, punkt och slut. Rent teoretiskt varierade antalet djur betydligt i ett och samma hushåll beroende på om man räknade dem före eller efter höstslakten. Det bouppteckningsmaterial jag har använt fördelar sig vad det gäller datum för uppteckningen någorlunda jämnt över årets månader, men har ändå en viss övervikt för vinterhalvåret (ca 58 procent från oktober till mars), vilket kan ge ett antal djur som i medeltal är lägre än om man uppgett djuren efter vårens kalvnings- och lammningsperioder. Variationen är ändå så stor i det urval jag använt att det är tveksamt om någon sådan skillnad mellan halvåren kan spåras. Men rent allmänt kan man säga att det uppgivna antalet husdjur i bouppteckningarna torde vara något för lågt i jämförelse med verkligheten.

Hunden, som väl måste betecknas som det äldsta husdjuret, ser man inte mycket av i bouppteckningarna. Möjligen kan klädesplagg av hundskinn, ett hundhalsband eller en hundkedja tecknas upp. Trots sina erkända kvaliteter räknades tydligen varken hunden eller katten till de "produktiva", värdefulla husdjuren och lämnades därför helt sonika bort. Den enda katt som fått äran att uppträda i en bouppteckning i mitt material återfinns i en uppteckning efter en skräddarhustru i Iroinen i Lemo år 1795. Katten upptecknas dock i den förädlade formen av en muff av kattskinn (bu 273). Den biskötsel som efter 1700-talets slut förekom i området finns inte heller dokumenterad i någon av de undersökta bouppteckningarna. Med tanke på biskötselns verkliga utbredning och relativa ovanlighet skulle det också ha varit en lyckträff

om någonting skulle ha påträffats i det här urvalet (Vilkuna, 1935a, 163; Huotari, 1994, 21 ff).

6.1.3 Boskapsraser

Bouppteckningarna är inte särskilt frikostiga när det gäller uppgifter om vilka raser och typer av boskap folk höll sig med. Man kan rätt tryggt säga att hela den tidsperiod som min undersökning omfattar, kännetecknas av att man åtminstone i bondehushållen höll sig med s.k. "lantraser"; detta gäller såväl hästar och nötkreatur som får och getter. Åtminstone hästarna och nötboskapen tycks dock ha haft ett mycket brokigt utseende, man ser närmast inget av den i senare etnologisk litteratur ganska utseendemässigt enhetliga västfinska nötboskapen, varom mera nedan. Det avelsarbete med import av utländska husdjursraser som inleddes på kungsgårdar och gods redan på 1500-talet tycks inte ha satt några större spår i boskaphållningen bland folket i gemen (Vilkuna, 1935a, 153; 1955, 197 f). Man kan väl säga att det avelsarbete som skedde i de här förhållandena mera hade att göra med bättre tillgång till foder (jämför Wiking-Faria, 2010, 280 ff).

Jag hade tänkt mig att bouppteckningarna skulle ha kunnat ge upplysningar om förekomsten av sådana avelsexperiment, men endast i två uppteckningar förekommer utländska får. Båda är uppgjorda efter bortgångna ståndspersoner och i den ena från Virmo 1796, förekommer 10 tyska och 8 finska får. De tyska¹ fåren värderades dubbelt så högt som de finska (bu 276). I den andra från Tövsala 1751 förekommer 26 får och "6 gamla små finska får" som dock värderades lika högt (bu 17). Bland bondehushållen förekommer inga hänvisningar till utländska raser överhuvudtaget. I en förfrågning från år 1834, som Ragna Ahlbäck redogjort för i verket *Bonden i svenska Finland*, ber man om upplysningar sockenvis bl.a. om hur stor del av fåren på orten är av utländsk härstamning. I de kanske inte alltför tillförlitliga svaren anges för sydvästra Finlands skärgårds del vanligtvis att en procentandel på 5 till 10 och någon gång 20 procent av fårstammen består av tyska eller spanska får (Ahlbäck, 1983, 361). Om de här uppgifterna stämmer är det alltså någonting som inte syns i bouppteckningarna i det här undersökningsområdet.

---

¹"Tyska får" kunde också användas som en benämning på får med lockig päls (muntl. uppg. av L. Hulden 14.4.2001). Likaså kunde "tyskull" användas som beteckning för mjukare och krulligare ull än vanlig, utan att man syftade på fårens härstamning (KIVÅ 2 1953, Acc.nr M 146). En ursprunglig kvalitetsskillnad mellan finska och utländska får lever här tydligen kvar i folkspråket in på 1900-talet.

Pablo Wiking-Faria tar också upp avelsarbetet i sin undersökning om den agrara "revolutionen" i Halland från 2010. Han ser heller ingen egentlig påverkan från samhällets övre lager när det gäller avelsarbete och införandet av utländska boskapsraser. Genom att studera utvecklingen av värdet på kor kommer han fram till att de gamla raserna växte sig större med bättre tillgång till foder av högre kvalitet. Han tvekar inte att avfärda "ovanifrånteorin" när det gäller boskapens utveckling fram till senare delen av 1800-talet. Wiking-Faria anser att den positiva utvecklingen i djurhållningen väl kan motiveras med "underifrånteorins" bonderationalitet som en stark drivkraft (Wiking-Faria, 2010, 292).

Jag har inte använt värderingen av till exempel kor för att studera en eventuell storleksökning. Det skulle kräva användning av ett prisindex och en mer jämn fördelning av uppteckningar över tid. Prisskillnader mellan dragoxar och hästar har jag däremot undersökt.

6.1.4 De enskilda husdjuren

För att ge en mer detaljerad bild kommer jag i det följande kort att gå igenom uppgifter om de olika husdjuren så som de uppges i bouppteckningarna. De uppgifter som här ges kan jämföras med de uppgifter om husdjursinnehavet på 1620-talet och 1910-talet som sammanställts i bilaga F.

Hästar

Hästar har i hela Finland använts allmänt för transport och i större delen av landet även för jordbruksarbete. Den finska hästen som i forskningen tidigare på ganska lösa grunder sades härstamma från Mongoliet anses numera vara av en ganska allmän nordeuropeisk härstamning. Långt fram i tiden kännetecknades den finska hästen av sin ringa storlek. På 1700-talet var mankhöjden inte mer än 128 cm. Från 1830-talet påbörjades ett mer intensivt avelsarbete med hästar i Finland men först från och med 1905 fördes stambok och detta årtal brukar också räknas som en startpunkt för ett målmedvetet avelsarbete (Talve, 1990, 80; Vilkuna 1935a, 152; 1955, 196 f).

I bouppteckningsmaterialet förekommer hästar allmänt men med en viss övervikt för kust och innerskärgården i förhållande till mellan- och ytterskärgården. Hästarna förefaller ha blivit något mer allmänna under 1800-talet, speciellt i innerskärgården (på 1700-talet i medeltal ca 1,3 och på 1800-talet 2), men marginalerna är mycket små, och skillnaden kan till en del förklaras genom att observationerna i innerskärgården är så få, endast sjutton stycken (Tabell 6.4 på nästa sida).

Tabell 6.4: Hästar i bouppteckningar. Medelvärde av antalet.

Skärgårdsområde	Antal (m)	
	1700-t.	1800-t.
Kust och innerskärgård	1,4	1,7
Mellan- och ytterskärgård	1,0	0,7 *
		**

Men delar av kustområdet hörde till det område i Finland där jordbruksarbetet för det mesta skedde med hjälp av dragoxar, vilket också kan förklara varför man i medeltal hade något färre hästar här (på 1700-talet i medeltal 1,4 och på 1800-talet 1,5) än i innerskärgården, där man redan på 1600-talet hade fler hästar (Tornberg, 1973, 52 fig. 7). I mellan- och ytterskärgården tycks hästarna proportionellt sett vara färre under 1800-talet än under 1700-talet, vilket kan tyda på att vi har att göra med ett större antal hushåll där tyngdpunkten i näringarna lagts på fiske. I ytterskärgården användes hästen också främst för transportändamål. Det är också här vi har det lägsta antalet hästar (på 1700-talet i medeltal ca 0,8 och på 1800-talet 0,6 i aktiva bondehushåll). I mellanskärgården fanns ännu på 1700-talet i medeltal ca 1,3 hästar per bondehushåll men på 1800-talet knappt 1 per hushåll. Medelvärdena förklaras lättast med att det vid kusten och i innerskärgården var vanligt att man hade två hästar per bondehushåll, medan man i mellan- och ytterskärgården ofta höll sig med en häst per gård. I ytterskärgården är det bara två hushåll med två hästar var och ett med tre (bu 54), men här är det fråga om två unga ston och ett föl. I ytterskärgården saknade enligt bouppteckningarna dessutom över 40 procent av de aktiva bondehushållen häst, medan motsvarande siffra i de andra zonerna höll sig under 10 procent.

Ston (71 st) och valacker (61 st) verkar ha varit mest populära, endast 4 hingstar eller "wrenska" hästar finns i materialet. Antalet föl är också ganska litet (17 st) vilket kanske kan antyda att hästuppfödningen i undersökningsområdet inte var så omfattande. Å andra sidan var hästarna förhållandevis långlivade och föddes ju inte upp för slakt, vilket gjorde att behovet av nya hästar inte var ständigt. Men den ovan omtalade förfrågningen från år 1834 anger att hästarna i skärgården vanligen köptes från annat håll (Ahlbäck, 1983, 361 tab. 26). På Kökar var det under vissa perioder i slutet av 1800-talet inte ovanligt att man skaffade hästar från Estland, och nästan alla bondehushåll hade häst vid den här tiden. Hästarna från Estland uppgavs vara bra att gå på is,

vilket kanske kan antyda miljömässiga preferenser. Å andra sidan hade man ganska livlig handel med Estland så det kanske var naturligt att köpa hästarna där (Ahlbäck, 1955, 268).

Om man kan tro bouppteckningarna tycks bruna (37 stycken) och "röda" (41 stycken varav två benämns fuxar) hästar ha varit mest vanliga, följt av svarta (30 stycken) och ett tiotal gråa. Sju stycken "blacka" hästar finns också upptecknade. Benämningen syftar numera på ljusa hästar med mörk man och mörkare ål längs ryggen, men det är lite oklart vad som menas till exempel med "ett swart black stod" (bu 297). Hästarnas namn upptecknas sällan i bouppteckningarna, men de få namn som finns syftar för det mesta på hästens färg till exempel "Grälle" och "Brunte" med dess feminina motsvarighet "Brunta". "Rölle" kunde användas som namn på rödaktiga hästar. I undersökningsmaterialet finns noterade hästnamn endast i fem uppteckningar från fasta Åland i Jomala och Finström. I uppteckningen från år 1770 efter kronobonden Matts Olofson Snabb finns fyra namngivna hästar "Bläsen" och "Grälle" samt stona "Bruntan" och "Glosan" (bu 63). De andra namnen som förekommer går i samma stil, "Storrölle" och "Lillrölle" finns i samma by 1856 (bu 82) och år 1893 noteras hästen "Feniks" i Ämnäs i Finström. Han värderas till 300 mk medan stallkamraten "Brunte" är värd 50 mk (bu 93). Hästarna var vanligtvis färre i ett hushåll än kor. Antagligen är det därför namnet mer sällan upptecknas i bouppteckningarna.

Hästarna värderades i allmänhet högt, en häst kunde ha ett mer än dubbelt högre värde än en mjölkko, men priset sjönk kraftigt med åldern, då hästar på den här tiden inte hade något egentligt slaktvärde.

Nötboskap

Nötkreaturen var de mest betydelsefulla djuren i bondehushållen och sammanlagt tillskrevs de också större delen, ca 60 procent av det värde som i bouppteckningarna upptecknades för husdjuren totalt. Nötkreaturens ställning framgår av att samtliga aktiva bondehushåll som jag undersökt i kustzonen, innerskärgården och mellanskärgården hade nötboskap, åtminstone mjölkkor. I ytterskärgården saknas nötboskap i 4 av 50 bouppteckningar efter bondehushåll, alla från 1700-talet.

I Finland brukar man grovt räkna med tre olika sorters nötboskap: västfinsk blekt gråbrun boskap, hornlös eller med horn, den östfinska mindre rödbrokiga typen (med en vit strimma längs ryggen) och den ännu mindre nordliga, nästan vita boskapen (Vuorela, 1977, 197). De kor som upptecknats i mitt undersökningsmaterial verkar vara en brokigare skara än den "typiskt" västfinska. "Röda" kor överväger (26 stycken och en hel del namn som antyder röd färg), men både svarta, vita,

Tabell 6.5: Nötboskap i bouppteckningar. Medelvärde av antalet gällande samtliga nötkreatur.

Skärgårdsområde	Antal (m)	
	1700-t.	1800-t.
Kust och innerskärgård	8,1	9,7
Mellan- och ytterskärgård	7,6	6,1 *
		**

bruna och framför allt svart- och vitbrokiga samt röd- och vitbrokiga förekommer ofta såväl under 1700-talet som under 1800-talet. Även enligt Vilkuna har den västfinska kreatursstammen tidigare haft ett ganska brokigt utseende (Vilkuna, 1935a, 154). Antagligen köpte man också nötboskap från annat håll, men den verksamheten är relativt svår att dokumentera i bouppteckningarna. En ko vid namn "Sucka" (d.v.s. med ljusa fötter, "strumpor") från Pellos kronohemman i Kolko, Iniö år 1762 utgör kanske ett exempel på ett kreatur som införts från de närliggande finskspråkiga trakterna (bu 27). Å andra sidan kunde namn på djuren säkert också i Iniö ges av personer som hade finska som modersmål. Bouppteckningarna i sig ger under den här tidsperioden ganska lite information om språket i de hushåll där uppteckningarna gjordes. Också i Virmo fanns ett hushåll med nötboskap som lystrar till både finska och svenska namn. Husbonden Johan Mattson på Huoli hemman i Lepistö by lämnade 1796 efter sig två oxar Koivio och Wacker samt tre kor Rödöra, Helmike och Punike (bu 281). Man kan inte heller utesluta att upptecknaren översatt förståeliga namn.

Skillnaderna mellan antalet nötkreatur per gård i de olika skärgårdsområdena verkar enligt medelvärdena vara jämförelsevis små (Tabell 6.5). Procentuellt sett tycks mjölkornas andel vara större ju längre ut i skärgården man kommer, speciellt om man betraktar förhållandet enligt skärgårdszonerna (Tabell 6.6 på nästa sida). I ytterskärgården anpassade man sig möjligen på grund av fodersituationen och koncentrerade sig på mjölkproducerande kor. Den höga procentandelen för dragoxar syns tydligt i kustzonen, medan de relativt höga procentandelarna för tjurar kanske förvånar i materialet som helhet. Jag tror att problemet här kanske har att göra med med de termer som använts. En del gårdar kan ha upp till fem (bu 247) och till och med sju tjurar jämfört med två dragoxar (bu 306). Eftersom inga stutar förekommer i de bouppteckningarna håller jag för troligt att man med tjurar här ofta menat uppväxande ungtjurar eller stutar. Befolkningen talade främst finska

i området så det kan vara fråga om översättningsfel i uppteckningarna. Här framhävs också hur starkt ett mindre antal extrema värden kan påverka ett litet urval som det här. Rent antalsmässigt håller man enligt bouppteckningsmaterialet dock färre nötkreatur i ytterskärgården än i de andra zonerna vilket ser ut att vara den enda "signifikanta" skillnaden om man betraktar skärgårdszonerna enskilt och det är knappast långsökt att tillskriva det här till en miljömässig anpassning (Figur 6.3 på sidan 205).

Övervikten för kustzonen på 1800-talet vad gäller samtliga nötkreatur bottnar antagligen delvis i att man här under hela den tidsperiod undersökningen omfattar använt dragoxar som arbetsdjur i jordbruket. Det rör sig här om en ålderdomlig kulturtradition i sydvästra Finlands jordbruksområden. Dragoxarna försvann tiden efter sekelskiftet 1900, då moderna jordbruksmaskiner (som ofta krävde snabba dragare), skogsnäringens framväxt och en omstrukturerad kötthandel förändrat både jordbruk och köttmarknaden. Den här marknaden var inte så utveck-

Tabell 6.6: Procentuell fördelning av nötkreatur i bouppteckningar enligt skärgårdszoner. Endast 151 aktiva bondehushåll medtagna. Antalet uppteckningar inom parentes. Kreaturen är grupperade ungefär enligt samma indelning som använts av Christer Persson (1992) och Carin Israelsson (2005). Procentandelen för tjurar verkar ovanligt hög i flera av skärgårdszonerna, vilket kan ha att göra med att även stutar tycks ha kallats för tjurar. Israelssons uppteckningar ger 1-3 procent för tjurarna. Gruppen ungnöt består här av stutar och kvigor.

1700-talet	Kust (10)	Inner-skärgård (7)	Mellan-skärgård (15)	Ytter-skärgård (17)
Tjurar	1	10	9	5
Oxar	21	0	0	0
Kor	48	58	67	78
Ungnöt	29	33	25	17

1800-talet	Kust (36)	Inner-skärgård (12)	Mellan-skärgård (21)	Ytter-skärgård (33)
Tjurar	11	14	5	3
Oxar	18	0	0	0
Kor	52	63	66	77
Ungnöt	20	23	29	20

lad som i Sverige men i allmänhet användes dragoxar som slaktdjur (Vilkuna, 1935a, 126 ff; Wiking-Faria, 1986, 86-89). Tyvärr saknas bouppteckningar från kustzonen i undersökningsområdet från år 1885 fram till 1920-talet, vilket gör att slutskedet för dragoxarna inte kan studeras med det här materialet.

Jag har ovan och i annat sammanhang pekat på att man möjligen i oxområdet kan se en viss tendens till att hästarna värderades högre under 1800-talet än under 1700-talet i jämförelse med dragoxarna, men att det är fråga om små skillnader. Svårigheten ligger närmast i att hästarnas värde varierade oerhört beroende på hästens ålder och kondition, medan oxarna, som vid tilltagande ålder förvandlades till slaktdjur, behöll sitt värde bättre. I praktiskt taget alla bondehushåll som höll sig med dragoxar (60 procent av bouppteckningarna i kustzonen) fanns det också hästar (undantaget två hushåll år 1711). Åtminstone under hela 1800-talet användes också hästarna i jordbruksarbetet, av att döma att redskap som "hästplogar" ganska allmänt förekommer i uppteckningar med både hästar och dragoxar. Vanligast var att man hade två dragoxar per hushåll, men bondehushåll med upp till sex oxar finns också på Isotalo skattehemman i Halsö, Virmo år 1806 (bu 290). I innerskärgården fanns dragoxar endast på större gods och prästgårdar och längre ut i skärgården saknas de helt i bouppteckningsmaterialet. I de få fall här finns oxar överhuvudtaget torde det vara fråga om gödoxar för slakt (Huldén, 1995, 125 ff). Man bör också komma ihåg att även tjurar i folkmun kallades för oxar åtminstone i den svenskspråkiga skärgården (muntl. uppg. av Paul Andersson, Jurmo 13.9.1999).

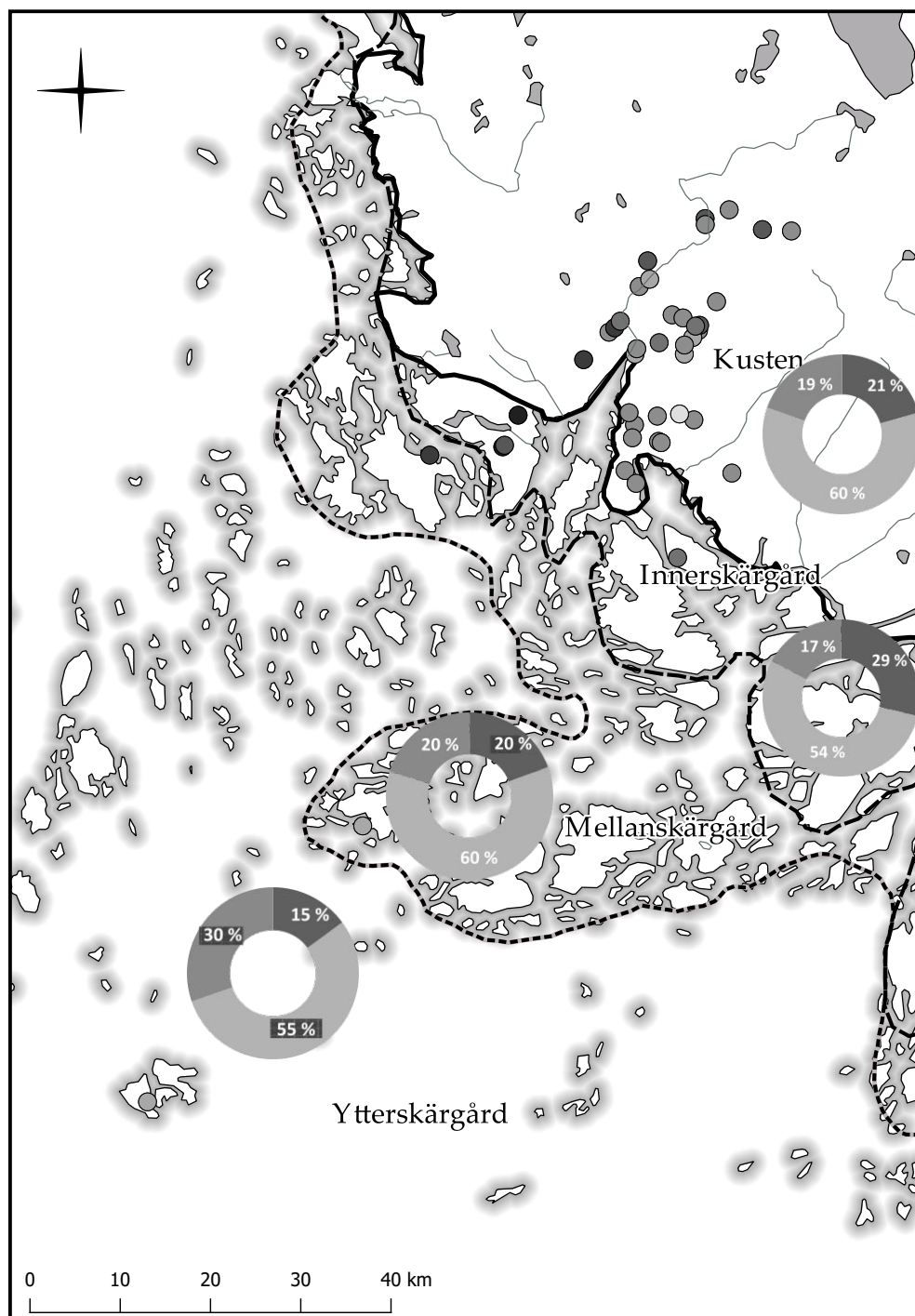
Dragoxarnas förekomst i undersökningsområdet framgår rätt tydligt i Figur 6.2 på sidan 204. Det finns däremot skärgårdsområden där dragoxar varit vanliga i äldre tid. Till exempel i Hitis och Rosala (Kimitoön) förekom endast dragoxar fram till 1880-talet. De fanns inte i alla gårdar men lånades ut vid behov åt dem som behövde dragkraft. (Gardberg, 1930, 119; 1946 IF 097, 85 ff). Också från Nagu som ligger i mellanskärgården finns uppgifter om dragoxar, till exempel på gården Thoras under 1800-talet (IF mgt 1972/010).

I finsk etnologisk forskning har man varit noga med att lyfta fram det "urgamla" oxområdet från de västfinska kusttrakterna upp mot Tavastland och ner i mellersta Nyland som en direkt efterföljare till den tidigaste förhistoriska odlingen i Finland. Man pekar då på detaljer inom benämningar som ofta har direkta motsvarigheter i estniskan och användningen av "hornok" i stället för "nackok". Oxområdet lyfts ännu idag fram genom namngivning av landsvägar som oxvägen (*härkätie*) och dylikt. Oxområdet antas ha utbredd sig mot sydväst ännu efter 1700-talet, kanske på grund av intensifierad odling (Vilkuna, 1936, 76).

En motsvarighet i Sverige finns också i Halland där användningen av dragoxar ökade från 1760-talet fram till 1880 (Wiking-Faria, 2010, 306-307). Den användning av oxar som dragare som förekommit vid sydkusten och vid herrgårdar brukar i de här sammanhangen betraktas som införd under 1800-talet med svensk påverkan (igen nackoken). Sporadisk användning av oxar som dragdjur, speciellt under nödtider, har förekommit överallt i landet där man idkat jordbruk, men har ofta betraktats lite nedsättande (Vilkuna, 1931, 64).

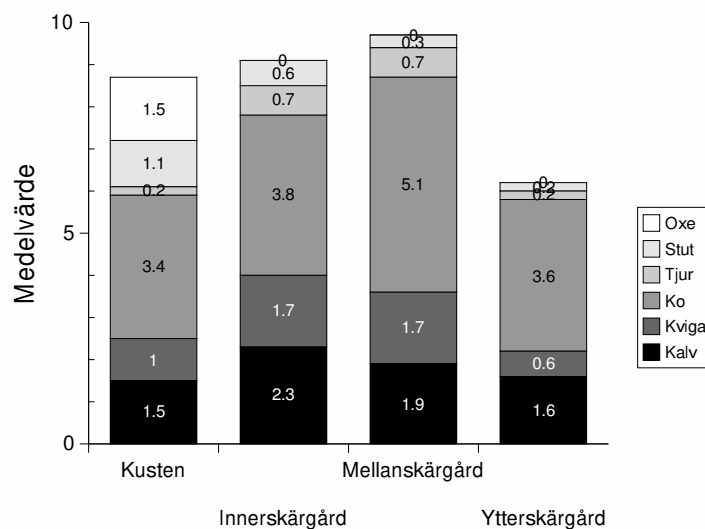
Mjölkkorna som utan undantag utgör den största gruppen bland nötkreaturen uppvisar inte heller några drastiska geografiska skillnader när det gäller antalet, men följer samma trend dock med den skillnad att man i inner- och i synnerhet mellanskärgården åtminstone under 1700-talet verkar hålla något fler kor än i kustzonen, vilket väl också kan bero på antalet oxar som skulle födas upp vid kusten. Det höga antalet mjölkkor i mellanskärgården kan hänga samman med en mer självständig boskapsskötsel baserad på mjölkhushållning som är dokumenterad åtminstone under 1600-talet i till exempel Korpo socken, medan boskapsskötseln i fastlandsområden i högre grad skulle ha fungerat som stödnäring till spannmålsodlingen (Tornberg, 1973, 60; 142). På 1800-talet verkar mjölkkorna vara färre i mellanskärgården medan antalet i kust och innerskärgården är något högre (Figur 6.3 på sidan 205). Detta kan också bero på att en större andel mindre hemman i mellan- och ytterskärgården då ingår i undersökningsmaterialet.

Fyra uppteckningar efter aktiva bondehushåll saknar mjölkkor helt, alla i ytterskärgården. 22 uppteckningar (fjorton procent) har en till två kor. Annars är det vanligaste antalet tre till sex kor per hushåll (75 procent av de aktiva bondehushållen). Det största antalet mjölkkor i ett bondehemman fanns i uppteckningen efter Eufraasyn Johansdotter från Pyhäjärvi skattehemman i Mietois år 1871. Gården hade nio mjölkkor och sex dragoxar (bu 193). I sammanhanget kan nämnas att de flesta uppteckningar gjorda efter ståndspersoner hade fler mjölkkor än så, som mest aderton stycken i bouppteckningarna efter "Välborna hustrun" Anna Maria Starck på Touppa rusthåll i Tövsala 1737 (bu 15) och Prosten Johan Thorwöst på prästgården i Tövsala 1750 (bu 17). I uppteckningar gjorda efter (aktiva) torpare (28 stycken i det här materialet) har torparänskan Anna Mattsdotter från Ingemaa i Virmo det högsta antalet mjölkkor med fyra stycken kor och två kalvar år 1870 (bu 179). Torparna har vanligen en till två kor. Nio av de aktiva torparhushållen uppvisar inga kor alls i bouppteckningarna. Bland uppteckningarna från bondegruppens sytningshushåll (52 stycken) finns ingen som har mer än tre kor, femton hushåll har en ko och tjugonio ingen ko alls. Här

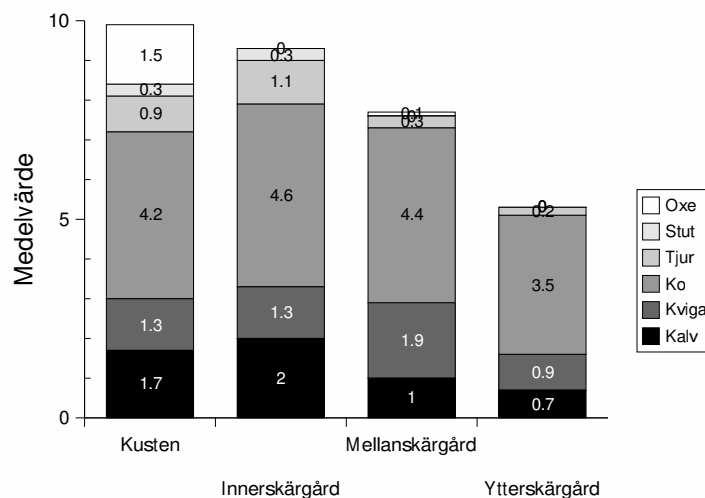

Figur 6.2: Förekomsten av dragoxar i undersökningsområdet med samtliga bouppteckningar i materialet medtagna. Av de tre förekomsterna i mellan- eller ytterskärgården är det enbart i Gustavs (rusthåll, bu 16) fråga om dragoxar. Cirkeldiagrammen representerar husdjurens distribution i de fyra olika skärgårdszonerna enligt hur de värderats i bouppteckningarna. Mörkgrå färg representerar hästar, mellangrå samtliga "andra djur" (svin, får, getter) och ljusgrå samtliga nötkreatur.

måste man förstås gardera sig för att sytningshushållens kor kan ha "glömts" eftersom de ofta stod bland de andra korna på gården.

(a) 1700-talet

(b) 1800-talet

Figur 6.3: Nötboskapen i bouppteckningar under 1700- och 1800-talen i skärsgårdszoner. Medelvärde av antalet. Notera att (drag)oxar förekommer enbart vid kusten.

Stutar² förekommer något mer talrikt i kustzonen under 1700-talet men under 1800-talet verkar antalet misstänkt lågt, med tanke på att dragoxarna verkar vara lika talrika som förr. Som jag redan framhållit kan det ha att göra med att stutar kallades för tjurar i en del av upppteckningarna. Förekomsten av kvigor och kalvar följer samma mönster som nötboskapen som helhet d.v.s. något högre koncentration i kust och innerskärgården och möjligtvis ett något större antal djur där på 1800-talet jämfört med 1700-talet. I mellan- och ytterskärgården fanns istället i medeltal ett något mindre antal djur på 1800-talet.

Namn på både mjölkkor och dragoxar förekommer allmänt i bouppteckningarna och följer det allmänna bruket att ge namn som beskriver djurens utseende. När det gäller dragoxarna bryts den här traditionen delvis under 1800-talet och nya "humoristiska" namn i stil med "Majuri" (Majoren) och "Paroni" (Baronen) börjar användas (bu 254). Dragoxarna kördes visserligen med tömmar men till stor del också med hjälp av tillrop, och det kändes kanske bra för en oxfösare att högljutt kunna kommendera sina dragare i en tid där tillspetsade sociala konflikter inte saknades (Huldén, 1995, 128).³ Ropandet var tydligen av nöden också när det gäller ett annat husdjur, geten, och ett lokalt ordspråk lyder också översatt "Den som kör med oxar och håller sig med getter kommer inte till himlen", underförstått att det myckna svärandet i livstiden skulle förhindra detta (Vuorela, 1977, 199).

Får

Fåren är antalsmässigt det vanligaste djuret i bouppteckningarna och verkar vara ungefär lika allmänna (och outhärliga) i hela undersökningsområdet (Tabell 6.7 på nästa sida). Får finns i så gott som alla bouppteckningar i aktiva bondehushåll från 1800-talet och i över 90 procent av upppteckningarna från 1700-talet, utom i innerskärgården där får finns i bara 70 procent av hushållen, men iakttagelserna är här så

²Stut är en term som främst använts för att beteckna kastrerade tjurkalvar eller unga (drag)oxar som ännu inte är inkörda, men termen har också använts nedsättande om små oxar (SAOB, 1898, Stut S13337).

³Å andra sidan förekom liknande namn också i Sverige där oxarna styrdes med tömmar, varför det väl snarast är fråga om en typ av folkhumor. Också geten tycktes höra till de husdjur som kunde få "humoristiska" namn av sina ägare. I en bok med namnförslag för svenska husdjur 1911 rekommenderar distriktsveterinär Fritz Virén att man i sådana fall använder "namn som äro för svenskt sinne dyrbara". Till exempel Tilly, Wallenstein och dylika benämningar faller honom i smaken. Däremot bör man undvika personnamn och sådant som kan upplevas kränkande. Nationalkänslan hade fått företräde också bland djurnamnen (Virén, 1911, 17 ff).

få att redan två ofullständiga uppteckningar ger ett mer tvivelaktigt resultat.

Tabell 6.7: Får i bouppteckningar. Medelvärde av antalet.

Skärgårdsområde	Antal (m)	
	1700-t.	1800-t.
Kust och innerskärgård	12,9	14,7
Mellan- och ytterskärgård	13,8	12,0

Vanligtvis tycks hushållen ha haft mellan 10 och 20 får men enstaka uppteckningar har över 30 djur. Som mest upptar en bouppteckning i Löpö (Laupunen), Gustavs (Kivimaa) 37 får år 1762 (bu 4). Som redan nämnts tycks inte heller fåraveln, som i Finland har anor åtminstone från 1500-talet, resulterat i några omnämnanden i uppteckningarna i undersökningsområdet. I bouppteckningar från andra områden i landet ska fårraserna däremot noga ha antecknats (Jutikkala, 1934, 390). Fåren av den finska lantrasen ska för det mesta ha varit vita, någon gång grå eller svarta (Vilkuna, 1935a, 154; Ahlbäck, 1983, 363). Fårens färg nämns i bouppteckningarna endast i ett par fall; två svarta får i Lemo 1807 (bu 295) och tre vita tackor i en uppteckning efter en bondeänka på sytning år 1808 i Rimito (bu 299).

Tabell 6.8: Antalet får i bouppteckningar under 1700- och 1800-talet i skärgårdszoner. Antalet uppteckningar under 1700-talet är för lågt för statistiska observationer.

Skärgårdszon	Antal (m)		Antal bouppt.	
	1700-t.	1800-t.	1700-t.	1800-t.
Kusten	15,1	15,0	10	35
Innerskärgård	9,7	13,7	7	13
Mellanskärgård	15,4	13,2	15	21
Ytterskärgård	12,3	11,1	17	33

Utgår man från skärgårdszonerna finns det inga "signifikanta" skillnader mellan de olika zonerna, och inte heller tidsmässigt tycks några större förändringar ske. Det låga antalet får i innerskärgården på 1700-talet beror på ett par misstänkt ofullständiga uppteckningar (Tabell 6.8). Det tycks inte heller ha skett några större förändringar i fårens antal i området sedan 1600-talets skattelängder då man i skärgårdssocknarna

hade ca tolv till sexton får per hushåll. Vissa socknar vid kusten hade ändå ett lägre antal får per hushåll under 1600-talet. I Virmo, Mietois och Masku höll man då ungefär sju till elva får per hushåll (Tornberg, 1973, 65 fig. 11). En minskning av antalet får började i undersökningsområdet egentligen först en bit in på 1900-talet och då blev nötboskapen också antalsmässigt dominerande bland husdjuren (Vilkuna, 1935a, 154).

I bouppteckningarna finns inga uppgifter som skulle tyda på att fåren mjölkades, men antagligen var detta ändå fallet ännu på 1700-talet (Vilkuna, 1935a, 161). På Kökar i ytterskärgården mjölkades fåren ännu vid mitten av 1800-talet men därefter ska det ha varit sällsynt (Ahlbäck, 1955, 269). Fårets roll som ull- och skinnproducent framgår däremot klart i bouppteckningarna också under rubrikerna gång- och sängkläder. Om man beaktar hela materialet innehåller 51 bouppteckningar fårskin, medan fårskinnsfällar finns i 47 och fårskinnspälsar i 23 bouppteckningar. Fårsaxar finns i 112 bouppteckningar och klädesplagg av ull hör till de vanligaste. Några namnuppgifter på får förekommer inte i det här undersökningsmaterialet.

Getter

Getterna är det enda av husdjuren som antalsmässigt verkar ha en starkare position i den yttre skärgården. Geten ska under tidigare århundraden varit mycket vanlig, närmast kännetecknande för sydvästra Finland. På 1500-talet tillverkade och exporterade man enligt Olaus Magnus stora getostar i området. Getostar torde ha tillverkats ännu under 1800-talet, men dessa eller andra uppgifter om mjölkning av getterna syns inte i bouppteckningsmaterialet (Vilkuna, 1935a, 161; Ahlbäck 1955, 269). Som ett företagsamt och nyfiket djur med stor förmåga att övervinna rumsliga hinder, hade geten inte det bästa rykte och blev därför illa åtgånget i flera upplysningsskrifter om ett mer på sädesodling inriktat lantbruk. Men getens goda sidor framhölls också, bland andra av P. A. Gadd. Framför allt var den billig att utfodra, bara man med lämpliga åtgärder kunde få den att lämna odlingarna i fred. Då skogen så småningom, senast på 1800-talet, fick större ekonomisk betydelse fick geten också rykte om sig att vara en skogsförstörare (Ahlbäck, 1983, 345).

I kustzonen hölls getter i ungefär 10 procent av de undersökta hushållen såväl under 1700-talet som 1800-talet, vilket tyder på att de här knappast hade någon större ekonomisk betydelse. I innerskärgården förekommer i materialet inga uppgifter alls om getter, varken under 1700-talet eller 1800-talet. På 1700-talet finns getter i 60 procent av uppteckningarna i mellanskärgården, men de försvinner här så gott som

Tabell 6.9: Getter i bouppteckningar. Medelvärde av antalet.

Skärgårdsområde	Antal (m)	
	1700-t.	1800-t.
Kust och innerskärgård	0,2	0,5
Mellan- och ytterskärgård	4,4 **	1,9 *

helt på 1800-talet. I ytterskärgården hålls getter i ungefär hälften av hushållen under hela undersökningsperioden, och det är endast här som gethushållningen kan sägas vara mer allmän (Tabell 6.9 och 6.10).

Tabell 6.10: Antalet getter i bouppteckningar under 1700- och 1800-talet i skärgårdszoner. Antalet uppteckningar under 1700-talet är för lågt för statistiska observationer.

Skärgårdszon	Antal (m)		Antal bouppt.	
	1700-t.	1800-t.	1700-t.	1800-t.
Kusten	0,3	0,7	10	35
Innerskärgård	0	0	7	13
Mellanskärgård	3,9	0	15	21
Ytterskärgård	4,8	3,2	17	33

Antalet getter per hushåll varierar mycket. I ungefär 70 procent av de aktiva bondehushållen har man under tio getter per hushåll men även hushåll med över 20 getter förekommer. I ett hemman i Västerkalax, Korpo år 1711 och på Sutari kronohemman i Keistiö, Iniö år 1764 finns i vardera uppteckningen 22 getter (bu 9 och 34).

Jämförs uppgifterna ur bouppteckningarna med situationen som den ser ut enligt 1600-talets skattelängder finns det vissa likheter. I fastlandssocknarna vid kusten har man i Virmo/Mietois i medeltal ungefär 1,8 till 3,7 getter per hushåll. Flera socknar i innerskärgården saknar helt (till exempel Villnäs) eller har mycket få getter per hushåll (under 1,4 i medeltal i till exempel Rimito och Merimasku). I Korpo och Houtskär finns över fem getter i medeltal per hushåll (Tornberg, 1973, 62 Figur 10). Den stora förändringen här skulle då ha varit att getterna vid kusten blev mer ovanliga redan under 1700-talet medan de ännu då var rätt vanliga i mellanskärgården. På 1800-talet försvann de sedan så gott som helt även härifrån för att sedan endast hållas i större

mängd i ytterskärgården. I statistiska uppgifter från 1910 är geten mer eller mindre försvunnen i området. I Virmo fanns totalt 50 getter i 711 jordbrukande hushåll, i Gustavs 14 i 311 hushåll och i Korpo endast fem getter i 291 jordbrukarhushåll. I övriga kommuner i området finns ännu färre getter, oftast inga alls (Rosberg et al., 1921, 10 ff).

På Kökar i ytterskärgården hölls geten som husdjur ända in på 1900-talet. Den hade här betydelse under sommarens fiskefärder, då särskilt familjer med småbarn tog den med sig till fiskeläget för att ha tillgång till färsk mjölk (Ahlbäck, 1983, 396 f). Då man under första världskriget började med sädesodling på Kökar, upplevdes geten så riskabel med tanke på brodden, att de flesta gjorde sig av med djuren. Den sista geten på Kökar ska ha sålts år 1925 (Ahlbäck, 1955, 270). John Gardberg skriver att "obesuttna lotsar och fyrbetjänter" på Utö ännu i juni 1929 hade sex getter, men man räknade med att de skulle försvinna till hösten (Gardberg, 1930, 119).

Getskinn förekommer bara i några få bouppteckningar, men däremot är klädespersedlar av sämskskinn rätt vanliga. Sämskskinnsbyxor, som ännu under 1700-talet var på modet, finns i 24 av uppteckningarna, och är det vanligaste klädesplagget tillverkat av sämskskinn. Vissa forskare har t.o.m. antytt att getens försvinnande delvis kunde bero på att sämskskinnskläderna kom ur modet till förmån för yllet (Jutikkala, 1934, 390), vilket nog kan vara svårt att bevisa. Faktum är ändå att efter år 1830 förekommer inga klädesplagg av sämskskinn i det här bouppteckningsmaterialet. Getterna är inte heller ofta namngivna i det här bouppteckningsmaterialet. Benämningen "risbit", som nämns i några av uppteckningarna, torde syfta på årsgamla bockar (Lunsjö, 1996, 79; SAOB, 1898 –, Risbit R2146). I litteratur och andra undersökningar talas däremot om getters namn som en ganska vanlig företeelse. Det har oftast varit fråga om karaktärsbeskrivande namn men också de "humoristiska" namnen med mänskliga titlar och benämningar har också varit vanliga (Leibring, 2017, 73-78).

Svin

Svin förekommer i hela undersökningsområdet, men antalet är för det mesta ganska litet. Enligt bouppteckningarna har över 60 procent av de aktiva bondehushållen i det här materialet åtminstone ett svin, men endast sju hushåll håller sig med mer än tre stycken. I dessa fall verkar det dessutom vara fråga om ett mindre antal fullvuxna djur och något flera ungdjur enligt mönstret "1 sugga ... 4 grijsar" (bu 35). Det största antalet svin i ett bondehushåll är sju stycken år 1711 i Kaarleinen i Virmo (bu 12), men också här är det fråga om

”4 swijn à 5 Daler och 3 grijser à 1 Daler”. Man kan därför säga att man i bondehushållen över vintern vanligtvis höll sig med ett eller två svin, sällan mer. Som Tabell 6.11 visar tycks man i högre grad ha hållit svin i kust och innerskärgården än i mellan- och ytterskärgården. Dessutom tycks bouppteckningsmaterialet ange att man skulle ha hållit färre svin på 1800-talet än vad som var fallet under 1700-talet. Det är troligtvis också så att antalet svin i hushållen vanligen varit ungefär ett till tre stycken och de största skillnaderna mellan olika områden snarast beror på att ett växlande antal bouppteckningar helt saknar svin. I ytterskärgården finns svin bara i åtta uppteckningar (35 procent) på 1700-talet och i sex (24 procent) på 1800-talet, vilket skulle antyda att svin här aldrig varit var mans egendom. I kust och innerskärgården förekom svin i mellan 75 och 100 procent och i mellanskärgården i över 60 procent av uppteckningarna under båda århundradena.

Tabell 6.11: Svin i bouppteckningar. Medelvärde av antalet.

Skärgårdsområde	Antal (m)	
	1700-t.	1800-t.
Kust och innerskärgård	2,5	1,7 *
Mellan- och ytterskärgård	1,4 *	0,6 **

Om man ser mer noggrant på förhållandet genom medelvärden i skärgårdszonerna framgår också att ytterskärgården var det grisfattigaste området (Tabell 6.12 på följande sida). Men även om man bara beaktar de bouppteckningar som upptar svin verkar antalet i medeltal vara lägre under 1800-talet än under 1700-talet. Antingen höll man faktiskt färre svin på 1800-talet, vilket inga andra källor tycks antyda, eller också har vi då att göra med ett urval av bouppteckningar där även mindre bemedlade hushåll, med färre svin, finns med. Det här är ett dilemma som alltid följer forskningen kring bouppteckningar.

Svinen beskrivs inte till utseendet i bouppteckningarna och hade inte heller namn som registrerades. Ofta gick de ute året om och fick till större delen fick skaffa sin föda själva. Ännu under 1800-talet var de av gammal ”finsk ras”, borstiga, magra och småväxta och kom trots några veckors gödning på höstarna sällan upp i en slaktvikt på mer än 45-50 kg (Ahlbäck, 1955, 270; Vilkuna, 1935, 162). I äldre tid kunde den enda utfodringen bestå av hästdynga som blöttes upp i vatten med en tillsats av mjöl, och denna diet bestods närmast under vintrarna för att

Tabell 6.12: Antalet svin i bouppteckningar under 1700- och 1800-talet i skärgårdszoner. Antalet uppteckningar under 1700-talet är för lågt för statistiska observationer.

Skärgårdszon	Antal (m)		Antal bouppt.	
	1700-t.	1800-t.	1700-t.	1800-t.
Kusten	3,1	1,7	10	35
Innerskärgård	1,7	2,1	7	13
Mellanskärgård	2,1	1,0	15	21
Ytterskärgård	0,8	0,3	17	33

djuren skulle överleva (Vilkuna, 1935a, 161). Smaken på fläsket lär inte ha varit oäven men djuren var som nämnt magra och gav inte mycket kött. I skärgården bestod dieten för svinen också av fiskrens som gav fläsket en skarp och obehaglig smak. Griskött härifrån var därför mer eller mindre osäljbart på marknaden. Svinen orsakade mycket problem då de rev upp inhägnader och åt upp den odlade grödan i sin eviga jakt på föda, varför de "klavades" eller försågs med rankor och skarpa ringar i trynet för att förhindra detta. Ofta hade dessa åtgärder inga nämnvärda resultat. De här faktorerna brukar framhållas när man vill förklara svinskötselns ringa betydelse under äldre tid (Ahlbäck, 1983, 398 f). Efter att avelsverksamheten kommit igång och djuren började hållas i inhägnader, blev förutsättningarna för en rationell svinskötsel också bättre. Utfodringen förbättrades och antalet svin på gårdarna blev större samtidigt som avsättningsmöjligheterna blev bättre. Det här är dock en utveckling som närmast skedde på 1900-talet (Vilkuna, 1935a, 162).

Höns och gäss

Det har spekulerats i hur allmänna höns och gäss varit i lantushållningen i äldre tid. Källorna är inte entydiga men det anses sannolikt att åtminstone höns förekommit i liten skala i södra Finland under en längre tid. I andra områden, till exempel i Österbotten, tycks höns ha varit så gott som okända ännu under 1700-talet och sällsynta ännu i början av 1800-talet (Ahlbäck, 1983, 399 f; Vuorela, 1958, 218). Situationen inom mitt undersökningsområde är problematisk eftersom källuppgifterna motsäger varandra. Enligt vissa källor har höns knappast alls hållits bland allmogen medan andra uppgifter ger vid handen att både höns,

gäss och t.o.m. ankor förekommit både bland rika och fattiga (Vilkuna, 1935a, 162 f). De geografiska variationerna tycks vara ganska stora.

Bouppteckningarna borde ju vara en utomordentlig källa för att undersöka hur situationen egentligen var. Men höns och gäss förekommer ytterst sparsamt i uppteckningarna. I hela materialet på 280 bouppteckningar finns höns i endast 14 uppteckningar och av dem är bara en från 1700-talet, nämligen bouppteckningen efter prosten i Tövsala från 1751, som innehåller höns, gäss och t.o.m. kalkoner enligt följande:

FASEL:⁴

9 giäss à 2 D 16 öre	22 16.
8 D:o ungar.	
2 Kalckoner a 3 D	6 o.
2 D:o ungar.	
3 tuppar à 16 öre	1 16.
17 höns à 9 öre	4 25.
(bu 17)	

Man kan konstatera att ett får i samma uppteckning värderas till 4 Daler.

Från 1800-talet finns fyra bouppteckningar efter bondehushåll och tre efter torparhushåll som i regel innehåller en tupp och två till tre hönor. Endast två uppteckningar upptar mer än fem hönor, däribland den efter ovannämnda prost. Hönsen finns i kustområdet och ända ut i ytterskärgården. Det ringa antalet skulle kunna tyda på att tama fjäderfä varit ovanliga i hela undersökningsområdet, men erfarenheter från annat håll i Norden visar emellertid att höns hör till de djur som inte alltid upptas i bouppteckningarna, inte ens i trakter där de utgjort en viktig del av husdjurshållningen (Hutchinson, 1993, 192). På sina håll i Sverige finns dock höns upptagna. Till exempel i 36 procent av Västmanländska bouppteckningarna 1870/71 och i 60 procent av uppteckningarna 1890/91 (Morell, 2001, 255). Gäss tycks också förekomma i bouppteckningar i Skåne (Genrup, 1975, 18 f).

Hönsen värderas lågt men inte *så* lågt att man utan vidare skulle kunna utgå från att de inte tecknades upp eftersom de inte ansågs vara värda någonting. En höna värderas i uppteckningarna för det mesta till en summa som motsvarar mellan en tiondedel och en tjugonedel av vad ett får värderas till. I enstaka fall kan hönor värderas till en tredjedel eller mer av ett fårs värde i samma uppteckning. Total avsaknad av värde kan därför knappast vara en orsak till att hönor inte upptas i uppteckningarna. Det här är en annars en åsikt som tidvis framförts som

⁴Fasel är en samlingsterm för mindre djur, också fjäderfä, som tycks ha använts särskilt i Finland (SAOB, 1898, Fasel F321).

en orsak till att bouppteckningar inte är tillförlitliga källor för historisk forskning (muntlig uppgift av Kurt Genrup 21.8.1997).

I bouppteckningsmaterialet förekommer höns ungefär lika sparsamt i hela undersökningsområdet. Enligt andra källor torde höns ha förekommit åtminstone på fastlandet under flera århundraden, även om antalet knappast var stort (Vilkuna, 1935a, 162 f; Ahlbäck 1983, 399 f).

Till Kökar i ytterskärgården antas hönsen ha kommit först på 1900-talet (Ahlbäck, 1955, 270), men också här finns enstaka hönor i bouppteckningarna ända från 1841 (bu 155, 163, 174). I skärgården kunde man antagligen tillgodose sitt behov av ägg genom insamling av sjöfågelägg och hade därför inte något större behov av höns. I slutet på 1800-talet och början av 1900-talet blev det sedan vanligare att man anlade verkliga hönsgårdar (Ahlbäck, 1983, 400).⁵

I de statistiska siffror från år 1910 som presenteras i verket Suomenmaa, tycks fjäderfän (omnämns endast som fi. *siipikarja*) vara något vanligare, men de regionala variationerna är fortfarande ganska stora (se Bilaga F.4). I Iniö i yttre skärgården hade man ca 2,5 fjäderfä per hushåll, medan man i mellanskärgården i Korpo hade över 6 stycken och i Houtskär ungefär 3 stycken per hushåll. Det största antalet fjäderfän per hushåll i undersökningsområdet fanns i kustzonen i Lemo med närmare 14 och i Villnäs med över 9 fjäderfä per hushåll. Samtidigt hade man i Karjala som ligger betydligt längre in i landet (och längre från marknaden) under 3 fjäderfä per hushåll (Rosberg et al., 1921, 73 ff).

Gäss finns endast i tre bouppteckningar, alla efter ståndspersoner, och värderas i dessa till ungefär hälften av ett fårs värde (bu 15, 17, 284). Gässen måste därför också på basis av det här källmaterialet betraktas som mer specifika för större gods och prästgårdar, även om uppgifter föreligger om gäss också i allmogemiljö. Det finns en uppgift om att man även har tämjt vildgäss i Sagu på 1700-talet (Vuorela, 1977, 200). Kalkoner är givetvis än mer sällsynta och förekommer bara hos prosten i Tövsala (bu 17).

⁵Enligt Ahlbäck (1983) torde hönsen ha varit vanligare i städerna och den omkringliggande landsbygden, åtminstone under de sista decennierna på 1800-talet. I de stadsbouppteckningar från Åbo som jag stickprovsmässigt gått igenom, tycks de inte vara vanligare än i bouppteckningarna från landsbygden. Men till exempel Borgmestare-enkan Maria Dahlstens bouppteckning från den 26.9.1840 upptar tolv höns, en tupp och två kalkoner (Bouppteckningar Åbo Stad, Stadsarkivet, Bouppteckningar 1840, s 56).

6.2 De nödvändiga husdjuren

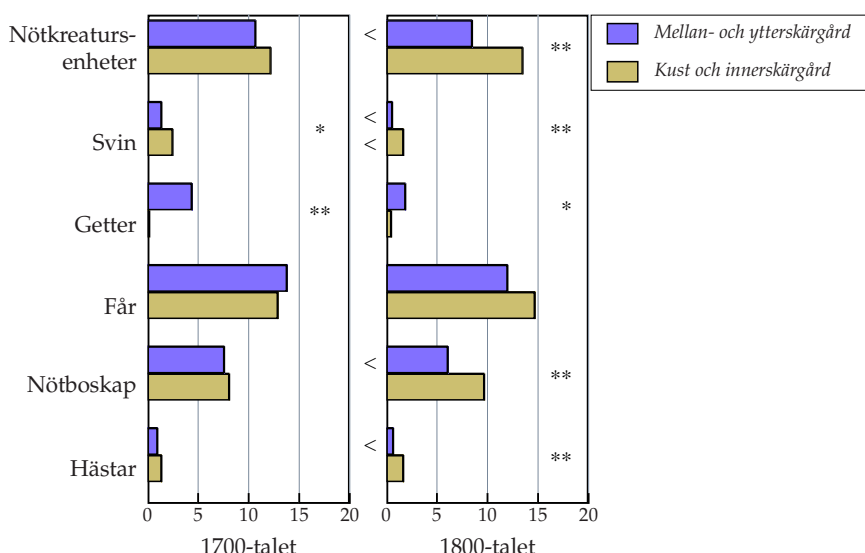
Boskapsskötseln framstår som en av de bäst dokumenterade näringarna i bouppteckningsmaterialet. Det här visar att näringen var av central betydelse i hela undersökningsområdet. Men finns det skillnader i hur skärgårdsborna anpassat sin djurhållning i de olika skärgårdszonerna?

Ett jordbruk utan boskapsskötsel var vid den här tiden en omöjlighet, och gödseln som man fick av djuren hade också stor betydelse, även i ytterskärgården där främst ängarna gödslades. Många aspekter på boskapshållningen är förstås mer eller mindre osynliga i ett material som bouppteckningar, och den här framställningen har också främst koncentrerat sig på antalet av de olika husdjuren och i viss mån på distributionen av till exempel kor, oxar och kvigor inom kreatursbesätningarna.

Man kan konstatera att antalet husdjur varierar rätt litet i de olika skärgårdsområdena, men eftersom uppgifter om boskapen nästan alltid föreligger, kan också antalsmässigt mindre skillnader vara statistiskt "signifikanta". Det står klart att man anpassat sin djurhållning efter de befintliga resurserna. Den tydligaste anpassningen syns kanske i getbeståndet. På 1700-talet håller man getter såväl i kustzonen som i mellan- och ytterskärgården, och det är i mellan- och ytterskärgården som geten är mest talrik. På 1800-talet hålls getter i ytterst liten mån vid kusten och tycks närmast försvinna från inner- och mellanskärgården. Det här kan bero på den roll geten tilldelades som skogförstörare i tidens upplysningsanda. Men i ytterskärgården håller invånarna sig med getter in på 1900-talet och getens lämplighet för den marint baserade livsföringen med fiskelägen noteras i skriftliga källor från den tiden. Getens förmåga att äta mer eller mindre allting gjorde den lämpad för de knappa foderresurserna.

I allmänhet tycks man ha något mera boskap i kust- och innerskärgårdsområdet än i mellan- och ytterskärgården, något som blev särskilt tydligt på 1800-talet (Figur 6.4 på nästa sida). Det verkar som om invånarna i mellan och ytterskärgården höll sig med färre djur per hushåll än i uppteckningarna från 1700-talet.

Granskar man skärgårdszonerna enskilt så finns det tydligen minst boskap i ytterskärgården, både under 1700-talet och 1800-talet. Det område där dragoxar används i jordbruksarbete vid kusten och på fastlandet framstår också tydligt i materialet. I mellanskärgården tycks man däremot ha mer boskap under 1700-talet än i andra zoner för att sedan under 1800-talet ligga på en lägre nivå när det gäller antalet djur. Om dessa tidsmässiga skillnader beror på faktiska förändringar eller på att bouppteckningarna på 1800-talet ur ett socialt perspektiv

Figur 6.4: Boskap i bouppteckningar i skärgårdsområden under 1700- och 1800-talen. Medelvärde av antalet djur i 151 aktiva bondehushåll. Nötkreatursenhetererna överst kan ses som en sammanfattning av samtliga husdjur. Höns och andra tamfåglar förekommer i så liten utsträckning att de inte har medtagits i figuren. Se figur 3.1 på sidan 84 för en förklaring av markeringarna.

representerar ett mera generöst urval av hushåll, är svårt att avgöra. Det kan vara så, att vi under 1800-talet även i mellanskärsgården har att göra med en större andel bouppteckningar som gjorts upp i hushåll där fisket har en större betydelse som näring. Med det framstår ändå klart att boskapsskötsel varit av stor betydelse i området.

Antalet djur i de olika bouppteckningarna inom samma område varierar givetvis också, även om denna variation kanske är mindre än när det gäller andra ägodelar i uppteckningarna. Till en del kan det här bero på att observationerna är utspridda på en tidsaxel, där till exempel dåliga år med missväxt i bouppteckningarna kan framträda närmast i form av ett mycket litet antal djur i enskilda hushåll. Å andra sidan måste man vara uppmärksam på att alla hushåll i ett område inte alltid hade precis samma antal djur under samma tidpunkt. Generaliserade framställningar kan ibland förleda en att tro att varje gård höll sig med ungefär samma antal djur.

Andra aspekter på boskapsskötseln som vallning, betesmarker, foderanskaffning, framkommer i bouppteckningarna på ett mycket mer indirekt sätt. Den tydliga skärgårdsanpassningen där holmar och skär i hög grad användes för bete framgår till exempel bara i en bouppteck-

ning i hela materialet (bu 4), och när det gäller djurens foder finns det endast enstaka exempel på upppteckningar där "kreaturens vinterfoder" (bu 128) eller "1 foderlada" (bu 255) nedtecknats. För att få uppgifter om foder blir man tvungen att undersöka redskapen som användes, och jag har valt att presentera dessa i kapitel 5 om jordbruket.

Sjöredskapen och fisket

I den havsnära och maritima miljö undersökningen omfattar står de maritima näringarna för en stor del av resursutnyttjandet. I det här kapitlet beskrivs hur fisket varit strukturerat med hjälp av bouppteckningsmaterialet. Fiskredskapen tas här upp under en övergripande indelning i redskap för strömming och redskap för fjällfiske, en indelning som är lokal och som också speglar uppteckningarnas uppgifter. Övriga fiskredskap tas upp i ett eget avsnitt. Fiskets båtar används också för samfärdsl och även skutor och fartygsandelar upptecknas i samband med "Sjöredskapen". De berättar i sin tur också något om handel med fisk och trävaror som förekommit i undersökningsområdet.

Jag har redan nämnt att större delen av de föremål som har med fiske att göra i bouppteckningarna vanligtvis brukar placeras under en rubrik med beteckningen "Sjöredskap" eller "Sjö- och Fiskeredskap". Liksom en del andra rubriker gäller här det faktum att i områden där hithörande ägodelar inte verkar vara av någon större betydelse för näringarna, kan hela rubriken lämnas bort och de få ägodelarna placeras under någon annan lämplig rubrik, vanligtvis "Diverse". Jag har i de fallen flyttat dessa ägodelar så att de i databasmaterialet syns under rubriken sjöredskap. Vissa redskap placeras också annars under en annan rubrik. Ljuster och eldjärn verkar så gott som alltid placeras under rubriken "Järnredskap". I det här fallet har jag låtit dem stå kvar under denna rubrik. Jag har däremot separat plockat ut ljuster och eldjärn, så att de också kan användas som indikatorer för denna form av fiske.

Båtar och annan utrustning som hör till båtarna finns för det mesta också under "Sjöredskap", ibland med en egen underrubrik. När det

gäller större farkoster som skutor och i synnerhet fartygsandelar, varierar praxis rätt mycket. De kan ibland placeras under "Sjöredskap" men lika ofta under någon annan rubrik som "Diverse" eller t.o.m. "Kontanter". Också i de här fallen har jag flyttat dem så att de i databasmaterialet syns under "Sjöredskap". Exempel på hur sjöredskapen upptecknats både på 1700-talet och 1800-talet kan ses i tabell 7.1 på motstående sida.

Ibland förekommer mer eller mindre ospecificerade ägodelar under den här rubriken. Rep, tunnor och andra kärl hade kanske passat bättre under andra rubriker, men de har i det här fallet fått bli kvar under rubriken "Sjöredskap". Vanligtvis är de sammanslagna (se kapitlet Bouppteckningar som källa, sida 49) med andra föremål och därför svåra att flytta.

7.1 Sjöredskap

I genomgången nedan avses med termen "Sjöredskap" alla de ägodelar som i bouppteckningarna (med ovan nämnda undantag) upptecknats under den rubriken. Som helhet hör de till de bäst sammanhållna grupperna i bouppteckningarna, och lämpar sig därför väl till att jämföra skillnader i anpassningen mellan olika områden och den utveckling och de förändringar som sker tidsmässigt under den period undersökningen gäller.

Skillnaderna mellan områdena är klar både vad det gäller antalet sjöredskap och den procentandel som sjöredskapen upptar i medeltal av bouppteckningarnas totala värde (Tabell 7.2 på sidan 222). Åtminstone vad gäller de aktiva bondehushållen är skillnaderna i medelvärden mellan kust och innerskärgård och mellan- och ytterskärgård "signifikanta" både under 1700- och 1800-talen. Jämför man däremot utvecklingen inom områdena tidsmässigt blir skillnaderna betydligt mindre. Antalet sjöredskap i mellan- och ytterskärgården verkar dock vara betydligt högre under 1800-talet än under 1700-talet, även om värdeprocenten inte stigit i motsvarande mån. I själva verket ser det ut som om den här utvecklingen med en ökning av antalet sjöredskap börjar redan under slutet av 1700-talet (Figur 7.1 på sidan 222).

Här måste man komma ihåg att det ändå är fråga om ett mycket grovt mått som används när man talar om antalet sjöredskap. Förändringar i hur ägodelarna upptecknades kan tänkas inverka i synnerhet på antalet redskap som redovisas. Man måste därför gräva djupare och införa en noggrannare uppdelning av gruppen "Sjöredskap" för att få en bättre bild av vad de står för. Att de flesta andra föremålsgrupper också verkar uppvisa samma antalsmässiga ökning, kan kanske ses som ett resultat

Tabell 7.1: Sjöredskap som de upptecknats i bouppteckningar på (a)1700-talet och på (b)1860-talet.

Kusten	Innerskärgård	Mellanskärgård	Ytterskärgård
Bu 271, Bonde Jacob Thomasson, Lemo, Hiefvois, Kesikylä kronohemman, 10.6.1795.	Bu 28, Bondehustru Margeta Erichsdotter, Tövsala, Karhulax, Lambo hemman, 11.4.1763.	Bu 4, Bondehustru Valborg Henriksdotter, Gustavs, Laupunen, Pietilä hemman, 29.7.1762.	Bu 21, Skattebonde Matts Mattsson, Iniö, Jumo, Lassas, 29.3.1762.
Sjö Redskap: liten f el f sk Noth (me)d dess tilbehörig rep, ... 2 0. 4 gl: Ryssior a 1 Sk, ... 0 4. 2 strömmings skiötar (a) 40 Sk, ... 1 32. 5 gamla och söndriga strömmings skiötar a 8 Sk, .. 0 40. 1 gaml: Båth med Segell, .. 1 32. 1 Liten järn Ankare, ... 0 1. 1 Båth Segell, ... 0 16.	Sjöredskap: 1 skiöt, ... 24 0. 1 D:o, ... 21 0. 2 D:o, ... 36 0. 2 D:o, ... 30 0. 1 D:o, ... 12 0. 1 D:o, ... 9 0. 1 D:o, ... 6 0. 1 skiötbåt fyrbordad, ... 48 0. 6 mörtvät a 8 öre, ... 1 16. 1 ljuster och eldjärn, ... 3 0.	Sjöredskap: 1 Skiöt, ... 30 0. 1 D:o, ... 29 0. 1 D:o, ... 24 0. 1 D:o, ... 24 0. 1 D:o, ... 24 0. 1 D:o, ... 18 0. 1 D:o, ... 24 0. 1 D:o, ... 18 0. 1 D:o, ... 18 0. 1 D:o, ... 12 0. 1 D:o, ... 10 0. 1 D:o gl, ... 1 0. 1 D:o, ... 1 0. 1 D:o ny, ... 18 0. 1 Strömmingsnot med alt tilbehör och några st nät värderades till, ... 180 0. 1 lillnot ansågs med alt tilbehör wara wärd, ... 24 0. 1 4 bolad båt, ... 42 0. 1 lika stor gl D:o, ... 24 0. 1 ny 3: bolad båt, ... 27 0. 1 D:o sämre, ... 18 0. 1 D:o af än sämre beskaftenhet, ... 12 0. 1 WallmarsSegel med mast och rig, ... 48 0. Åtskilliga tomma strömmings-tunnor fördelte arfwingarne utan uppteckning sig emellan som således antecknades.	Sjöredskap: 1 fembolad båt med segel, .75 0. 1 skiötbåt med Segel gl, ... 24 0. 1 halv sommarnot med tilbehör, ... 138 0. 1 lillnot med ett Siähl och Har-nät, ... 24 0. 1 Skiöt, ... 6 0. 1 D:o, ... 18 0. 1 D:o, ... 9 0. 1 D:o, ... 9 0. 1 D:o, ... 15 0. 1 D:o, ... 12 0. 1 D:o, ... 6 0. 1 D:o, ... 9 0. 1 D:o, ... 7 0. 1 D:o, ... 4 0. 1 D:o, ... 3 0. 1 D:o, ... 8 0. 1 D:o, ... 12 0. 1 2/ 3 ny skiöt, ... 15 0.

(a) 1700-talet

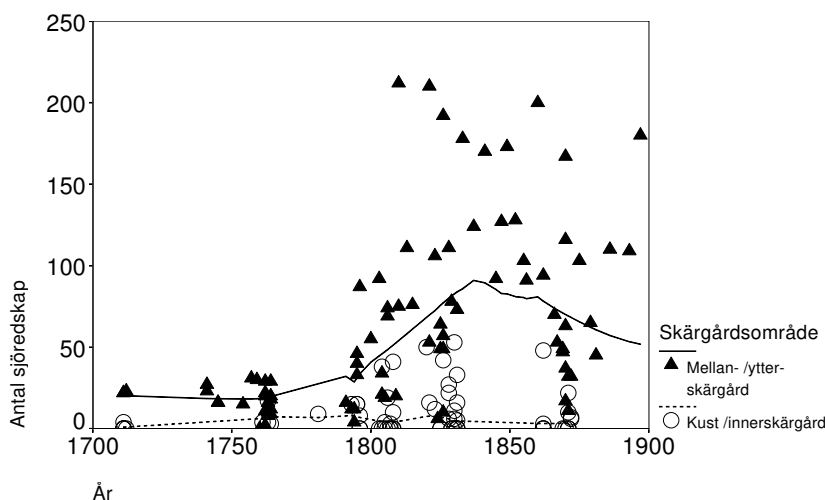
Kusten	Innerskärgård	Mellanskärgård	Ytterskärgård
Bu 181, Bondehustru Eva Fredrika Simonsdotter, Virmo, Kila-kallus enst. h., 6.12.1869	Bu 313, Landbo Anders Johansen, Kavén, Merimasku, Kuuslax enst. frälsehemman, 20.10.1862	Bu 307, Bondehustru Cattarina Anders Dotter, Houtskär, Hyppeis, Hinders skattehemman Nr 4, 27.8.1862	Bu 159, Bondehustru Johanna Ericsson, Kökar, Helsö, 21.5.1860
Inga sjöredskap	Sjöbragder: 1 Notbåt med segel, ... 6 0. 2 Sump-båtar med D:o, ... 8 0. 2 Ökstockar, ... 3 0. 1/ 2 Strömmingsf sks-not, .. 45 0. 1 Fjellf sks-not med varp, .. 5 0. 5 Notvarp, ... 2 50. 25 Ryttsjor, ... 5 0. 7 Fisk-korgar, ... 0 80. 4 Strömmings Skjötör, ... 1 50.	Siö Redskap: 1 Wind Nott bått, ... 4 76. 1 Skiöt bått 1 Rud Julla och 1 Roddsump, ... 1 53. 17 Strömmings Nottor 2 Gålf, ... 13 18. 1 Winter not tåg 3 vindnot linor, ... 1 50. 1 Rå segl 2 Spri siggell, ... 2 57. 15 Laktunnor, ... 2 25. 1 half stötnot 2 1/ 2 Littnot färdig 1 ofärdera enkill?, ... 2 46. 2 krok skottar med arm, ... 7 0. 18 mindre skiöttar, ... 11 25. 1 Krok nätt 4 Sik nätt, ... 1 55. 2 Rym sköttar, ... 0 59. 7 Skiöt Linnor af hamp 3 D:o af bast, ... 1 5. 6 Bak Linor, ... 0 36. 2 Bast och en af hamp Linor, ... 0 22.	Sjöredskap: 1 Jagt båt med Inventarier, 45 0. 1 stor skötbåt med Bomsegel, ... 7 0. 1 mindre skötbåt med 2ne segel, ... 7 0. 1 stort Sprisegel, ... 2 0. 1 ny Julla med segel, ... 4 0. 1 D:o med D:o, ... 2 75. 1 Roddsump, ... 3 0. 1 gl Julla, ... 1 50. 1/ 6de dels strömmingsnot, 10 0. 1/ 4de dels fjällf sknot, ... 2 0. 12 stycken skälnot, ... 1 20. 6 stycken nya Rysksjor, ... 1 50. 33 stycken D:o, ... 4 95. 30 stycken D:o, ... 3 75. 3 stycken Stor skötör, ... 10 85. 1/ 2 D:o, ... 1 0. 3 stycken nya oskutna skötör, ... 6 0. 27 stycken Bättre och sämre D:o, ... 20 25. 18 stycken Långnät, ... 4 50. 27 stycken Skötlinor, ... 6 75. 27 stycken Letens band, ... 1 35. Järnvaror: 3 stycken sjöt Dragg, ... 1 35.

(b) 1800-talet

Tabell 7.2: Sjöredskap i bouppteckningar. Medelvärde av antalet samt medelvärdet av redskapens uppskattade penningvärde i förhållande till bouppteckningens totalsumma.

Skärgårdsområde	Antal (m)			Värdeprocent (m)	
	1700-t.	1800-t.		1700-t.	1800-t.
Kust och innerskärgård	6	11		8	3
Mellan- och ytterskärgård	21	87	**	24	30
	**	**		**	**

av att bouppteckningarna blir mer noggranna vid 1700-talets slut och fortsätter att vara det långt in på 1800-talet. Lika väl kan det förstås indikera ett ökat välstånd som visar sig i ett större antal ägodelar. Att tala om en stadig ökning av välståndet under den här tiden ger dock möjligen en för schematisk bild av utvecklingen (Markkanen, 1988, 85 f).

Figur 7.1: Antalet sjöredskap i bouppteckningar i aktiva bondehushåll under 1700- och 1800-talen. Linjerna anger ett löpande medelvärde för observationerna.

Problemet vid en indelning av sjöredskapen i mer avgränsade grupper blir detsamma som när det gäller andra föremålsgrupper: ord och beskrivningar används inte på ett konsekvent sätt i bouppteckningarna.

Ännu mindre kan man räkna med ett konsekvent bruk av beskrivande mått när det gäller till exempel "Warpor skötar", "läggningar skötar" eller notar isärtagna i större eller mindre delar. Det uppskattade värdet på redskapen kommer därför att spela en viktig roll när det gäller att hålla reda på tyngdpunkterna inom de maritima betonade näringarna. Det här ger en lokal bedömning över det väsentliga i befolkningens redskapsbestånd som visar hur fisket anpassats i olika miljöer.

Jag har beslutat att göra en grov indelning där fiskredskap, båtar, skutor eller skutandelar samt fartygsandelar utgör huvudgrupperna. Ägodelar som upptecknats under "Sjöredskap" men inte ryms i de här grupperna har jag inte beaktat förutom säl näten, vilka alltid upptecknas under "Sjöredskap". Jag har dock valt att behandla säl näten närmare under avsnittet som gäller jakt.

Eftersom fiskredskapen ändå upptecknats under ett så stort antal skilda beteckningar har jag sett mig tvungen att utföra en ytterligare grov indelning där jag utgått från den i skärgården allmänna folkliga indelningen av fiskbeståndet i strömming (även sill) och fjällfisk, som även används av upptecknarna när det gäller redskapen i bouppteckningarna, om än inte helt konsekvent.

Den indelning av sjöredskapen som jag använt vid analysen framgår av följande tabell (Tabell 7.3 på nästa sida). Problemet är att en del redskap vanligtvis är relativt noggrant upptecknade, vilket då gör det möjligt att använda både antal och det uppskattade värdet vid analysen, medan andra redskap i regel är upptecknade och värderade tillsammans i grupp, vilket gör det omöjligt att använda värdet utan att helt summariskt själv besluta hur stor del av värdet som ska tilldelas respektive föremål i gruppen. Vidare är också antalet redskap i vissa sammanhang mycket svårt att räkna ut (särskilt då kanske olika former av notredskap), vilket gör att det uppskattade värdet måste ses som ett pålitligare mått vid all form av kvantitativ analys.

Således kan jag redogöra för alla sjöredskap med ett medelvärde för antalet samt ett medelvärde för värdeprocenten i jämförelse med samtliga bouppteckningar (som kan ses i Tabell 7.2 på motstående sida). I en mer noggrann analys kan man däremot endast jämföra den inre distributionen inom gruppen "Sjöredskap". Medelvärdet av antal och värdeprocent (i jämförelse med det totala värdet för sjöredskap) gäller således bara de bouppteckningar som innehåller sjöredskap.

Det här betyder att kust och innerskärgården i de här analyserna kommer att representeras av ett färre antal bouppteckningar eftersom "Sjöredskap" inte förekommer i ett så stort antal av bouppteckningarna. Under 1700-talet finns i materialet endast 10 bouppteckningar med sjöredskap i kust och innerskärgården, vilket måste ses som väl litet med

Tabell 7.3: Schematisk uppställning över sjöredskap i bouppteckningar. För gråtonade termer analyseras endast antalet upptecknade redskap, inte föremålens uppskattade värde.

Sjöredskap					
Fiskredskap				Båtar	Skutor
Strömning		Fjällfisk		Andra fiskredskap	
Notar	Skötar	Notar	Nät	Ryssjor	Storbåt
				Mjärdar	Notbåt
				Katsor	Skötbåt
				Krokar	Jolle
					Eka
					Sump
					Övriga

tanke på kvantitativ analys. Däremot gäller detta inte antalet användbara bouppteckningar i mellan- och ytterskärgården, eftersom de flesta av dem innehåller sjöredskap.¹ I Tabell 7.3 anges vilka redskapsgrupper som kan analyseras både vad gäller antalet och det uppskattade värdet. De redskap som anges med gråtoning kan däremot endast analyseras efter antalet.

Om man enligt ovanstående modell analyserar sjöredskapen kan man rätt tydligt åskådliggöra de skillnader som finns mellan kust och innerskärgården samt mellan- och ytterskärgården. Samtidigt kan man också se de förändringar som sker i redskapsbeståndet under 1700-talet och 1800-talet. För att bättre kunna se nyanser i materialet kan det ställvis vara på sin plats att presentera redskapsgrupper i ett spridningsdiagram med en jämnt löpande tidsskala, där trenderna syns på ett tydligare sätt. Vidare måste man komma ihåg att innerskärgården är aningen underrepresenterad i området "kust och innerskärgård" liksom också mellanskärgården i området "mellan- och ytterskärgård". Jag kommer därför också att analysera skillnaden inom dessa områden

¹ Att jag endast i det här kapitlet valt att utesluta bouppteckningar som inte innehåller en viss typs redskap hänger samman med den kritik historikern, professorn vid Åbo universitet Jussi T. Lappalainen riktade mot framställningen vid ett evalueringsfall 1992. Han ansåg att frånvaron av fiskredskap vid kusten snarast måste bero på slarv än verklig avsaknad av sådana. För att ge riktigare bild av fisket vid kusten borde man därför analysera enbart de uppteckningar som innehöll fiskredskap – en tanke som förefaller berättigad när det ändå är fråga om så få uppteckningar som i det här fallet. Jag beslöt att låta den här begränsningen vid analysen gälla enbart avsnittet om sjöredskapen. I kapitlet som beskriver de övriga näringsfången håller jag mig till de tidigare diskuterade 151 aktiva bondehushållen.

åtminstone i de fall tillräckligt många iakttagelser förekommer, d.v.s. närmast under 1800-talet.

Eftersom de bouppteckningar jag gått igenom innehåller endast ett fåtal uppteckningar efter obesuttna (26 st) och endast tre från 1700-talet (alla från 1790-talet), är möjligheterna att kvantitativt granska de obesuttnas fiskredskap enligt samma modell som bondehushållens inte så goda. En bild av torparnas och de andra sociala gruppernas fiskredskap får närmast åskådliggöras genom exempel och i de sammanfattande kommentarerna.

7.2 Fiskredskap

Till fiskredskapen räknar jag här alla de fångstredskap för fisk som förekommer i bouppteckningarna förutom sältnäten, ljustren och eldjärnen, vilka brukar upptecknas under andra rubriker. Det som finns i gruppen sjöredskap men faller ur gruppen fiskredskap är alltså båtarna, skutorna och fartygsandelarna samt en del utrustning som tillhör båtarna, mindre noggrant uppgivna kärl och tågvirke som jag i det här sammanhanget inte kommer att beröra. Med denna indelning syns fortfarande klara skillnader mellan kust och innerskärgården jämfört med mellan- och ytterskärgården (Tabell 7.4) Antalet fiskredskap är betydligt större i mellan- och ytterskärgården även om här bara de hushåll som hade sjöredskap jämförs. Skillnaderna mellan det procentuella medelvärdet av det uppskattade penningvärdet jämfört med totalvärdet för sjöredskap uppvisar däremot inga "signifikanta" skillnader.

Tabell 7.4: Fiskredskap i bouppteckningar. Medelvärde av antalet samt medelvärdet av redskapens uppskattade penningvärde i förhållande till bouppteckningens totalsumma för sjöredskap. Båtar, fartygsandelar och obestämt material som tunnor och tågvirke räknas här alltså inte till fiskredskapen. Endast bouppteckningar som innehåller sjöredskap har medtagits.

	Antal (m)			Värdeprocent (m)	
	1700-t.	1800-t.		1700-t.	1800-t.
Skärgårdsområde					
Kust och innerskärgård	6	14	*	71	71
Mellan- och ytterskärgård	15	65	**	68	64
	*	**			**

Jämför man 1700-talet med 1800-talet ser vi att antalet fiskredskap ökat i båda områdena, medan värdeprocenten för fiskredskapen inte

visar några större förändringar mellan tidsperioderna. Att värdeprocenten är något lägre i mellan- och ytterskärgården beror sannolikt på den proportionellt större andelen "spill" (se ovan) som finns bland de mer talrikt upptecknade föremålen.

7.2.1 Redskap för strömmingsfiske

En tydligare bild av de rumsliga skillnaderna och tidsmässiga förändringarna i det fiskredskapsbestånd som finns upptecknat i bouppteckningarna kan ges om man indelar redskapen enligt de fiskbestånd de var avsedda att fånga. Strömmingen var länge den viktigaste fångstfisken vid fisket i sydvästra Finlands skärgård (Storå, 1993c, 119 f), och de redskap som utnyttjas vid detta fiske utgör också en självklar och relativt synlig grupp i bouppteckningsmaterialet. Som alltid när det gäller bouppteckningar får man dock finna sig i att ju djupare man dyker, desto mer problem hittar man. I det här sammanhanget har jag till strömmingsredskapen givetvis räknat fiskeredskap som i uppteckningarna beskrivs med epitetsord som strömming- och sill. Båda beteckningarna tycks länge ha använts parallellt, närmast åsyftande storleken på fisken, i viss mån också beroende på årstiden för fisket (Storå, 1993c, 120).

Skötar (i bouppteckningarna så gott som uteslutande uppgivna som "sköta" i sing.) har räknats till strömmingsredskapen utom i de få fall någon annan fisksort nämns i sammanhanget, "löjsköta" eller "flundersköta" som upptecknats på Utö i Korpo under senare hälften av 1800-talet (bu 125, 126, 129). Notarna har i de flesta fall beteckningar som möjliggör en identifiering enligt en sådan fångstkategorisering, men också här finns det fall som trotsar alla mödor. Bland notarna har jag till strömmingsredskapen räknat vinternotar (ganska ovanliga), stornotar, sommarnotar och vindnotar som inte särskilt benämns som små. I de fall notarna är helt isärtagna i delar (ofta kallade nötter eller notstycken) saknas ibland beskrivande termer men antalet notstycken och värderingen ger vid handen att det i de flesta fall är fråga om notar för strömmingsfångst.

Tabell 7.5 på nästa sida ger en översikt av vilka skillnader som fanns i undersökningsområdet vad gäller redskapen för strömmingsfiske. Klara skillnader mellan antalet redskap finns i geografisk bemärkelse och en ökning av antalet på 1800-talet jämfört med 1700-talet, tycks vara en genomgående trend.

Värdeprocenten uppvisar däremot inte så tydliga skillnader. Strömmingsredskapens uppskattade värde tycks i medeltal ha utgjort ca hälften av det totala värdet för sjöredskap. I kust och innerskärgården verkar strömmingsredskapens värde under 1800-talet ha sjunkit

Tabell 7.5: Redskap för strömmingsfiske i bouppteckningar. Medelvärde av antalet samt medelvärdet av redskapens uppskattade penningvärde i förhållande till bouppteckningens totalsumma för sjöredskap. Endast bouppteckningar som innehåller sjöredskap har medtagits.

	Antal (m)			Värdeprocent (m)	
	1700-t.	1800-t.		1700-t.	1800-t.
Skärgårdsområde					
Kust och innerskärgård	3	4	*	60	38
Mellan- och ytterskärgård	10	33	**	55	55
	**	**			*

något även om antalet stigit, men med tanke på de få observationerna kan man inte lägga allt för stor vikt vid detta. Klart är däremot att strömmingsredskapen i mellan- och ytterskärgården under 1800-talet hade en viktigare position bland sjöredskapen än i kust och innerskärgården. Det låga antalet strömmingsfiskeredskap här indikerar kanske en koncentration på notredskap (som är större men färre till antalet). Således en anpassning där miljön och möjligen en större tillgång till arbetskraft gjort att man gynnat notredskapen vid fisket. Vilket leder oss till följande fördjupning av redskapsindelningen.

Strömmingsnotar

Strömmingsfisket vid kusterna i Finland har traditionellt bedrivits med två huvudredskap, notar och skötar. Av dessa har notarna vanligtvis betraktats som mera landbaserade redskap medan skötarna i högre grad skulle ha använts i den yttre skärgården på mera öppet vatten. Uppgifter som tyder på detta finns åtminstone från 1500-talet, men de är inte alltid helt entydiga (Storå, 1993c, 119; Melander, 1931, 183 ff). Radloff som i sin beskrivning av Åland 1795 tar upp frågan säger att notarna är det viktigaste redskapet för strömmingsfisket på Åland, medan skötarna var mindre framgångsrika vid fångsten. Enligt Birger Törnroos beskriver Radloff dock närmast förhållandet på fasta Åland och kände inte till förhållandet i skärgården, där skötarna skulle varit allmänna (Radloff, 1795, 195 f; Törnroos, 1980, 15 f). De stora notarna har också varit "jordbundna" i och med det faktum att endast jordägarer berättigades till medlemskap i notlagen. Att delta som arbetskraft vid notdragning som "nothjon" gick dock för sig också för jordlösa (Storå, 1993c, 128; 1993b, 211). Ett större bouppteckningsmaterial borde kunna belysa omständigheterna kring de här frågorna klarare, även om den redan

tidigare omnämnda oklarheten vid upptecknandet av till exempel notar bidrar med svårigheter vid analysen.

Noten är ett rörligt fiskredskap, bestående av två armar som i mitten möts i ett stycke eller "påse" med tätare maskor, ofta kallat kil eller "pära" (fi. *perä*). Notarna drogs vid öppet vatten med tåg från båtar mot grunt strandvatten "lukstället" där fångsten samlades i kilstycket och kunde tas upp. Båtarna (upp till tre stycken) hade särskilda "vindor" eller vindspel för att underlätta dragandet. På vintern drogs den ofta större noten på samma sätt under isen med ett system av vakar. Gemensamt för allt notfiske var att det krävdes mycket mankraft, på vintern minst 16 personer, men åtminstone när man drog med handkraft betydligt fler. Sommarnotarna kunde dras med ungefär hälften så många deltagare. Det stora behovet av arbetskraft och notarnas storlek och dyrbarhet gjorde att ägandet av notarna delades och man bildade notlag. I den sydvästra skärgården bestod ett notlag ofta av 8 delägare, som alla tillhandahöll två man vid dragningen. Vinternotarna kunde ha fler delägare som också kunde vara "rangordnade" enligt de notdelar man höll, åtminstone på 1700-talet. I Rimito ägdes "Kuristen nuotta" 1726 av 15 hushåll varav alla skulle tillhandahålla fyra armstycken av noten. Kilen, som var speciellt djup och dyrbar, delades mellan fyra hushåll som skulle ha en större del av fångsten för besväret. Vanligt var också att dessa "kilägare" ställde upp med notsläde (Virtanen, 1938, 177 f). De notlag som hade hand om fisket med en strömmingsnot fungerade således som en ekonomisk organisation där man förutom på arbete och kostnader också kunde dela på riskerna om noten skadades.

Både vinter- och sommarnotfiske har förekommit åtminstone sedan medeltiden. Företrädesvis har man fiskat med sommarströmmingsnot under vårtiden då strömmingen samlas i stora stim i den inre skärgården, medan vinternoten användes den tid isen bar (Ahlbäck, 1955, 126 f; Moring, 1994, 36 f; Storå, 1993, 119; Anttila, 1968, 5 f).

Jag har i bouppteckningsmaterialet grovt räknat ut antalet hela strömmingsnotar genom att göra uppskattningar av de enheter som används i uppteckningarna.²

Men det är inte alltid klart om vad som avses är en not speciellt för strömmingsfiske. En del svårtydda fall kan åskådliggöras genom se på en lista med de 60 vanligaste termerna innehållande "not" ur samtliga bouppteckningar i undersökningsmaterialet (Tabell 7.6 på följande sida). Den består av stickord med normaliserad stavning och ställvis av inte alltid så elegant sammanskrivna ord med syftet att få "beskrivningen" att följa med huvudordet.³

Notar och notdelar med benämningen "strömmingsnot" är inte helt överraskande den vanligaste typen, och får därför i den här genomgången tjänstgöra som samlingsnamn för alla notar avsedda huvudsakligen för strömmingsfiske. Till gruppen strömmingsnotar har jag också räknat notar som "tätnot", "vindnot"⁴, "vinternot", "sommarnot" samt alla de notstycken, notarmar, kilar och notslingor som finns i flera delar och inte har några beskrivningar som syftar på notar avsedda för fiske av fjällfisk. "Hampnot" och "blaggarnsnot" syftar däremot på materialet och ger inte någon större vägledning när det gäller användningen, men om de förekommer i stor mängd och är högt värderade har jag ändå ansett dem vara strömmingsnotar.

Att det finns skilda vinter- och sommarnotar upptecknade kunde tyda på att användningssättet dikterat konstruktionstekniska skillnader mellan notarna. Men då de här beteckningarna ändå inte är alldeles vanliga i bouppteckningarna (se Tabell 7.6 på nästa sida), är det också möjligt att notdelarna användes som ett slags allmänna "element" som fästes eller

²I vissa fall är det enkelt, till exempel vid en uppteckning som "fjärdedelen av byns vinternot" får variabeln strömmingsnot värdet 0,25 i den bouppteckningen. "1 Ströming-Not-Arm, bestående af 18 st Nöhter med tåg, 6 o o." (bu 44) blir enligt samma mönster 0,5 o.s.v. I de flesta fallen upptecknas däremot strömmingsnotarna enligt de notdelar de var uppdelade i när de inte användes, och i de fallen blir uppskattningen närmast godtycklig. Jag har dock använt mig av de vanligast omnämnda 15-18 "nötter" för en notarm som mått då jag försökt uppskatta strömmingsnotarnas antal i uppteckningarna. Samma bouppteckning kan dessutom innehålla notdelar som omtalas som gamla och slitna eller nya (i vissa fall "ofärderade" eller "överskotts"), vilket gör det svårt att veta om delarna varit i bruk samtidigt eller om de nya var avsedda att ersätta de gamla (bu 15).

³I bouppteckningarna nyttjas däremot sällan sammanslagna ord men nog ord sammansatta med bindestreck, golvstycke skrivs "gålf stycke" eller "gålf-stycke". Man kan här också betona att finska termer inte tycks ha upptecknats när det gäller notarna i bouppteckningarna i de finskspråkiga delarna av undersökningsområdet om inte som rena översättningar, till exempel sommarströmmingsnot för *suvisilakkanuotta*. *Isonuotta* torde här ha varit den vanligaste finska benämningen för strömmingsnoten (Vilkuna, 1935a, 31 ff).

⁴Efter de "vindor" eller vindspel som användes när noten togs upp.

Tabell 7.6: Termer innehållande "not" i samtliga 315 bouppteckningar. Siffran anger i hur många bouppteckningar termen förekommer.

strömmingsnot 75	notstycke 5	lillnotsrep 2
lillnot 37	sommarnot 5	notgarn 2
notbåt 35	vindnotståg 5	notgålv 2
fjällfisknot 28	abborrnotståg 4	notkläde 2
abborrnot 29	lillnotsbåt 4	notlina 2
vindnotsbåt 19	notgolvstycke 4	notsköt 2
vinternotståg 18	notklåva 4	notsläde 2
not 17	notrep 4	strömmingsnotbåt 2
notbåtssegel 12	abborrnotsbåt 3	stötnot 2
notstövlar 12	blårnot 3	vindnotbåtssegel 2
landnot 9	hampnot 3	vindnotslina 2
nottåg 9	notarm 3	vinternotsslinga 2
rumnot 9	notkil 3	abborrnotsdel 1
strandnot 9	sommarströmmingsnot 3	abborrnottåg 1
vinternotsklova 9	strömmingsnotarm 3	abborrnotredskap 1
tätnot 8	vinternotsdel 3	abborrnotsarm 1
vindnot 7	vinternotssläde 3	abborrnotsbåtsegel 1
vindnotsarm 6	vinternottåg 3	abborrnotsskåra? 1
vinternot 6	abborrnotskil 2	abborrnotsslinga 1
notslinga 5	blaggarnsnot 2	

"jemades" ihop till lämplig storlek vid behov. Däremot förekommer termen "vinternotståg" relativt ofta (21 gånger) i uppteckningarna, vilket kan betyda att vinternotfisket krävde tågvirke av särskild beskaffenhet medan notdelarna kunde vara samma som under sommaren.

Storleken var egentligen beroende av hur notvarpet (d.v.s. stället där noten drogs) såg ut, och det hände att man fick plocka bort eller sätta till notdelar då man bytte varp. Sommarnotar eller "stornotar" på mer än 170 meters längd förekom på 1800-talet. I regel brukade vinternotarna vara något större än de som drogs på öppet vatten (Ahlbäck, 1955, 128; Storå 1993, 125 f). Måttangivelser är relativt ovanliga i bouppteckningarna (ca 20 stycken när det gäller strömmingsnotar), och de varierar en hel del. En halv strömmingsnot i Tövsala uppges 1737 mäta 60 famnar (ca 108 m) vilket ger en sammanlagd längd på över 200 m för hela noten (bu 15). Annars är det vanligare att notdelarna ges mått. Ett vinternotstycke på 9 alnar upptecknades 1825 i Finström på Åland (bu 73). Om man beräknar att en halv strömmingsnot för det mesta bestod av 15 till 18 notstycken får man här en längd på 80 till 100 m för halva noten. Å andra sidan förekommer också notdelar på 9 famnar och halva strömmingsnotar bestående av endast 10 delar, så någon entydig bild av notarnas storlek kan inte (och bör kanske inte heller) anges.

De andra redskapen som behövdes, särskilt vid vinternotfisket, verkar vara relativt sparsamt upptecknade. "Klovor", finns antecknade i

ett tiotal uppveckningar. Det är fråga om krumböjda trästycken med en järnlänk att fästa i noten. Vinternoten drogs med dessa ända tills vindspel, till att börja med avsedda för människor och sedan för hästar började användas. Vindspelen, "tunnorna", som drogs med handkraft och torde ha använts åtminstone i Rimito redan strax efter 1800-talets mitt, syns däremot inte i bouppteckningarna (Anttila, 1968, 6). Däremot finns "notstövlar" och enstaka "notslädar" finns uppvecklade. Att det finns speciella notstövlar berättar någonting om förhållandet ute på isen med både kyla och väta. Då notslädarna är så få kan man kanske räkna med att även andra typer av slädar användes för transport av notarna. Notarna var i allmänhet så stora att de måste delas upp på flera hästlass vid transporten (Storå, 1993c, 125). Däremot finns i bouppteckningsmaterialet mycket få "nottjugor" eller "notstänger", med vilka noten fördes och styrdes under isen (bu 269). Allmänna behövliga redskap som isbillar, yxor och skyfflar är dock vanliga i bouppteckningarna.

Eftersom antalet notar i bouppteckningarna är så svårt att beräkna får kolumnerna för antal i Tabell 7.7 på följande sida närmast illustrera det faktum att man inte så ofta ägde hela (stora) strömmingsnotar i ett hushåll. Beräkningsvärigheterna har också lett till att medelvärdet för antalet notar torde vara för högt i båda skärgårdsområdena. Ett vanligt antal delägare i en strömmingsnot var 8 hushåll vilket borde motsvaras av ungefär 0,12 i antalskolumnen i Tabell 7.7 på nästa sida. Bouppteckningarna innehåller ändå ett flertal uppgifter om hela strömmingsnotar t.o.m. en "hel halv" sådan som analytiskt sett verkar suspekta om det verkligen är fråga om stora notar. Antagligen åsyftar benämningarna ändå notdelar. Vid tolkningen av uppvecklade enheter kan man ändå inte ta sig vilka friheter som helst, och därför smyger sig en del höga värden med. Man måste också räkna med att ett hushåll som deltog i ett notlag med sju andra hushåll inte nödvändigtvis måste äga precis en åttandedel av noten. Som ovan redan nämnades förekommer gamla och nya notdelar parallellt och man måste dessutom räkna med att vinter- och sommarnotdelar fanns jämsides utan att detta alltid noterades vid uppvecklingen. I viss mån tycks också mycket små strömmingsnotar ha förekommit, så små att ett hushåll klarade av att sköta och fiska med den självständigt (till exempel bu 75 och 105). I de fall strömmingsnotarnas "antal" i en bouppteckning är mycket högt brukar flera av faktorerna spela in. Allt detta gör att antalet strömmingsnotar i det här sammanhanget är ett fantasivärde som på sin höjd kan berätta någonting om trenden i den tidsmässiga utvecklingen vad gäller notägandet. Man kan också märka en viss minskning av "antalet" på 1800-talet jämfört med 1700-talet, särskilt i mellan- och ytterskärgården (0,62 - 0,37), vilket skulle antyda en minskad betydelse för strömmingsnotfisket i området.

Tabell 7.7: Strömmingsnotar i bouppteckningar. Medelvärde av antalet samt medelvärdet av redskapens uppskattade penningvärde i förhållande till bouppteckningens totalsumma för sjöredskap. Endast bouppteckningar som innehåller sjöredskap har medtagits.

Skärgårdsområde	Antal (m)			Värdeprocent (m)		
	1700-t.	1800-t.		1700-t.	1800-t.	
Kust och innerskärgård	0,8	0,5		48	31	
Mellan- och ytterskärgård	0,6	0,4	*	27	14	*

Notarnas värdeprocent jämfört med totalvärdet för sjöredskap verkar vara ett mer pålitligt mått för att kunna se skillnader mellan skärgårdsområden och förändring i tid. Dubbleringen med både gamla och nya notar i samma uppteckning, åtgärdas här nästan automatiskt genom att de gamla notdelarna får ett mycket lägre värde. Att strömmingsnotarna är ett mer landbaserat fiskredskap syns klart i att värdeprocenten för kust och innerskärgården är betydligt högre än i mellan- och ytterskärgården såväl under 1700-talet som under 1800-talet. I en jämförelse mellan tidsperioderna skulle notarna också ha en värdemässigt mindre betydelse på 1800-talet än under 1700-talet åtminstone i mellan- och ytterskärgården. Det här kan förstås bero på flera olika saker: a) att notarna värderades lägre (för att de inte ansågs så effektiva), b) att man hade mindre notandelar (d.v.s. större notlag), c) att färre hushåll hade notar eller notdelar eller d) att något annat fiskredskap vunnit insteg på notarnas bekostnad (vilket på sätt och vis är samma som punkt a.). Sannolikt är det fråga om en kombination av flera olika orsaker.

Bland de bouppteckningar från 1700-talet i kust och innerskärgårdsområdet som innehåller sjöredskap har ca 80 procent också någon form av strömmingsnot. I mellan- och ytterskärgården är motsvarande siffror 84 procent under 1700-talet. På 1800-talet har endast 60 procent av bouppteckningarna med sjöredskap i kust och innerskärgården strömmingsnot, medan fortfarande 80 procent av bouppteckningarna i mellan- och ytterskärgården har strömmingsnotdelar. Notandelarna tycks (med beaktande av de reservationer kring antalsberäkningen som nämnts ovan) vara mindre under 1800-talet åtminstone i mellan- och ytterskärgården. Den oftast förekommande enheten är en sjättedels strömmingsnot medan andelar på hälften och mer var vanligare på 1700-talet. I kust och innerskärgården är notandelarna också under 1800-talet närmast i storleksgraden en halv strömmingsnot.

Situationen på 1800-talet kan kanske bättre beskrivas om man använder en mer noggrann geografisk uppdelning och granskar kusten, innerskärgården samt också mellan- och ytterskärgården skilt. Då framstår särskilt innerskärgården som ett område för intensivt notfiske (Tabell 7.8 på följande sida). Kustzonen och ytterskärgården har däremot antalsmässigt betydligt färre strömmingsnotar och inte heller enligt värdeprocenten ser notarna ut att dominera i bouppteckningarna. Innerskärgårdens värden uppvisar "signifikanta" skillnader gentemot alla andra skärgårdszoner och verkar således vara ett område där man särskilt koncentrerat sig på fiske med strömmingsnot. Innerskärgården representeras i det här urvalet av fem bouppteckningar från Villnäs, fyra från Rimito, två från Merimasku och en var från Tövsala och Hirvensalo i Åbo. Den höga värdeprocenten för strömmingsnotarna verkar bero på avsaknaden av andra redskap. Men också andra källor anger sommarnotfiskets starka position i innerskärgården. Till exempel i Rimito, som senare på 1900-talet blev ett slags centrum för vinternotfisket i den sydvästra skärgården, ska det på 1800-talet samtidigt ha funnits hela 66 stycken sommarströmmingsnotar. Vinternotarna ska däremot i ett skede varit bara tre stycken (Vilkuna, 1935a, 33 f). Här ges återigen en nyttig påminnelse om att de tidsperioder som här jämförs med varandra är mycket långa, och inom sig döljer förändringar och fluktuationer som inte alltid kan skönjas på basis av det här materialet.

Bouppteckningsmaterialet antyder ändå att invånarna i de olika skärgårdszonerna fiskade med strömmingsnot i högre grad under 1700-talet jämfört med 1800-talet. Den här anpassningen tycks gå hand i hand med ett starkt bysamhälle med gemensamt fiske. I ytterskärgården utgjorde redan på 1700-talet strömmingsnotarna en mindre del av fiskredskapen än i de övriga maritima zonerna. Däremot dominerade strömmingsnotfisket i hushållen i innerskärgården redan på 1700-talet och hade fortfarande på 1800-talet och in på 1900-talet en stark ställning.

Också i mellanskärgården innehar strömmingsnotarna en stark position inom fisket, men i ytterskärgården anger den låga värdeprocenten igen att många andra fiskredskap fanns i bouppteckningarna (av vilka 75 procent trots allt innehåller strömmingsnotar). Bilden verkar inte heller ha ändrat sig så värst mycket sedan 1700-talet, där observationerna tyvärr är för få för att man ska kunna göra pålitliga jämförelser mellan skärgårdszonerna.

Sammanfattningsvis kan man säga att fisket med strömmingsnotar sett genom bouppteckningsmaterialet skulle ha haft en stark position i innerskärgården och i mellanskärgården under 1700-talet. I kustzonen och i mellanskärgården tycks notarna tappa terräng under 1800-talet och likaledes i ytterskärgården, där strömmingsnotarna tydligt inte

Tabell 7.8: Strömmingsnotar i bouppteckningar under 1700- och 1800-talet i skärgårdszoner samt deras uppskattade värde i medeltal som procent av bouppteckningens totalsumma för sjöredskap. Endast aktiva bondehushåll med sjöredskap medräknade (antalet inom parentes för Kusten). Antalet observationer under 1700-talet är för lågt för statistiska iakttagelser.

	Antal (m)		Värdeprocent (m)		Antal bouppt.	
	1700-t.	1800-t.	1700-t.	1800-t.	1700-t.	1800-t.
Skärgårdszon						
Kusten	0,75	0,21	39	18	10(3)	35(12)
Innerskärgård	0,85	0,85	52	44	6	13
Mellanskärgård	0,75	0,63	43	25	15	21
Ytterskärgård	0,49	0,21	13	7	17	33

framstått som det mest betydelsefulla fiskredskapet. I innerskärgården tycks strömmingsnoten däremot ännu under 1800-talet hållit positionen som det mest använda redskapet.

En förklaring till den här anpassningen kan göras med hänvisning till miljöfaktorer, till exempel tillgången till bra notdrag som i rikligare mån finns i inner- och mellanskärgårdens fjärdar och vikar. Man skapade också notdrag genom att dra "trossnot", d.v.s. enbart en tyngdförsedd tross utan nätmaskor, för att avlägsna eller lokalisera grund och stenar på havsbotten. Också vid kusten borde de här förutsättningarna finnas, men bouppteckningsmaterialet ger oss inte tillräckliga uppgifter här. De uppteckningar från kusten som innehåller uppgifter om fiskredskap tycks ändå ange att notfisket har mindre betydelse under 1800-talet. Men en anpassning på 1800-talet med mindre betydelse för strömmingsnotfisket i mellan- och ytterskärgården kan också bero på befolkningsökningen från 1700-talets slut. Den och de samtida lättnader i reglerna rörande torpbildning på skattejord som då upprättades, ledde också till att en större del av befolkningen kom att bestå av jordlösa, vilka för sin utkomst var tvungna att inrikta sig närmast helt på maritima näringar (Moring, 1994, 34 f). Torpbildningen skedde i alla skärgårdsområden och koncentrerades kanske också i någon mån på tidigare obebodda öar i mellan- och innerskärgården (Storå, 1988, 19). Eftersom notfisket var organiserat enligt ett bondesamhälle där jordgandet var centralt också för fiskerätten, hade de jordlösa inte någon större möjlighet att delta i notfisket (utom som tillfällig hjälparbetskraft), utan var hänvisade till att med skötar fiska utanför byns fiskevatten och vid s.k. kronoskär, vilket de enligt en stadga från 1766 också hade rätt till. (Moring, 1994, 39 f; Eklund, 1994, 31)

Strömmingsskötar

Om strömmingsnoten i sina varianter kan anses vara ett redskap som dominerat i de inre skärgårdsområdena så har skötarna avsedda för strömmingsfiske ansetts vara ett redskap som präglat fisket i de yttre skärgårdsområdena. Redskapen användes dessutom under olika tider på året, sommarnoten företrädesvis på våren och försommaren medan skötarna användes vid höstfisket (Törnroos, 1980, 15 f; Storå, 1993a, 119).

Ett mera koncentrerat skötfiske på bekostnad av notfisket ska alltså ha vuxit fram delvis genom en ökande befolkning av obesuttna, som för sin utkomst var tvungna att fiska med skötar. Under 1800-talet infördes dock flera tekniska nyheter ifråga om skötfisket, som kom att förändra fisket också bland de besuttna bönderna. Enligt Birger Törnroos brukade man av gammalt lägga skötarna som s.k. bottenskötar vid grynnor och vanligtvis nära land. Redan på 1500-talet kopplade man ihop flera skötar på rad eller en "varpa", men de kunde också läggas skilt för sig. På 1820-talet började man lägga skötarna på ett visst djup under havsytan upphängda i flöten, vilket kallades att "lägga på band". Detta skulle ha gett både bättre fångst och bättre kvalitet på fångsten (Törnroos, 1980, 73 f).

På 1830-40 talet kom nästa innovation till den sydvästra skärgården, nämligen "krokskötarna". Vid krokskötfisket lades två skötar på rad och en tredje bildade en halvcirkel där strömmingen fastnade. Tekniken innebar att man kunde fiska med skötar på betydligt fler platser än tidigare, också i hemvattnen, samt också under våren och sommaren, då man tidigare endast sysslat med notfiske. Det ringa behovet av arbetskraft, skötarnas relativt billiga pris och de goda fångsterna gjorde att krokskötarna till en början särskilt kom att användas av den obesuttna befolkningen. Det här ledde också till tvister med den besuttna befolkningen och till ett kortvarigt förbud (1860-61) för fiske med kroksköt. Krokskötarna infördes genom kontakter med österbottniska fiskare som utnyttjade tidigare oanvända fiskeställen i sydvästra Finland. Det var således ett rationellt, spontant införande av ny teknik genom kulturkontakter. Däremot introducerades på 1860-talet det s.k. drivgarnsfisket på initiativ av Finska Hushållningssällskapet, som betalade fiskare från Gotland för att de skulle lära ut tekniken i Ålands och Åbolands skärgårdar. Här övergavs strandfisket helt då skötarna i långa rader kopplades endast till båtarna som sedan drev på öppet vatten över en natt. Eftersom drivgarnsfisket bedrevs på öppet hav berördes det inte av några restriktioner. (Vilkuna, 1935a, 53; Storå, 1993, 219; Eklund, 1994, 92; Moring, 1994, 39 f)

Man kan fråga sig hur väl och i vilka sammanhang dessa förändringar sätter spår i bouppteckningsmaterialet. Strömmingsskötarna har ett problem gemensamt med strömmingsnotarna vid analysen av bouppteckningsmaterialet. En rad olika tillvägagångssätt tycks ha funnits vad gäller bestämningen av antalet skötar som fanns i ett hushåll. Skötarna kunde upptecknas enskilt, men i synnerhet under 1700-talet tycks det vara vanligt att man tecknar upp dem i "varpor" eller "läggningar", alltså det antal skötar som lades i en rad, ett tal som kunde variera från två till fyra beroende på geografisk belägenhet och tid (Törnroos, 1980, 69 ff). Dessutom har skötarna också blivit både längre och djupare med åren. På 1600-talet och början av 1700-talet kunde en sköt mäta 8 famnar eller ca 14,5 meter men i början av 1900-talet mätte de i Brändö socken redan 36-37 meter på längden. Det här gör att "antalet" skötar liksom i fallet med notarna inte avser någon konstant enhet utan snarare återspeglar den kutym man hade vid upptecknandet. Att man däremot i början på 1800-talet ofta övergår till att uppteckna skötarna individuellt (ibland anges t.o.m. vilket år skötarna är gjorda) kan däremot tyda på att de nu var större och värderades högre än tidigare. Skötarnas uppskattade värde får därför igen utgöra det pålitligare måttet för att se skillnader och förändringar.

Tabell 7.9: Termer innehållande "sköt" i samtliga 315 bouppteckningar. Siffran anger i hur många bouppteckningar termen förekommer.

sköt 141	skötbåtstaklage 3	hampskötlinor 1
skötbåt 89	skötgarn 3	kobbsköt 1
skötbåtssegel 33	bastskötlin 2	krokskötar 1
skötlin 33	hampskötlin 2	krokskötbåt 1
rumsköt 22	krokskötsarm 2	kroksköthalva 1
storsköt 22	löjsköt 2	notsköta? 1
sköttåg 21	notsköt 2	skötbåtsankare 1
skötdrag 16	skötband 2	skötbåtsbomsegel 1
sillsköt 12	skötflöte 2	skötbåtsbyggnad 1
strömmingssköt 12	skötvarp 2	skötbåtsflock 1
kroksköt 8	skötvård 2	skötgäll 1
småsköt 5	varpsköt 2	sköthus 1
skötbåtssprisegel 4	bastskötlinor 1	skötkjulla 1
skötteln 4	flundersköt 1	skötkärl 1
lillsköt 3	halvkroksköt 1	skötlete 1

Ser man på de termer i bouppteckningarna som innehåller ordet "sköt" (Tabell 7.9) kan man genast konstatera att termen sköt (vanligen i formen "sköta") i de flesta fallen tydligen ansetts tillräcklig för att beskriva redskapet. De beskrivande epitet som används har för det mesta att göra med skötarnas utseende eller storlek, samt i en del fall med

den typ av fisk och den teknik som använts vid fisket. Man kan nämna att alla de tolv fall där skötarna benämns "sillskötar" kommer från lotshushåll eller lotshemman i Utö eller Jurmo i ytterskärgården (liksom också "löjsköt" och "flundersköt". Man kan också snabbt konstatera att av de tre innovationerna i strömmingsskötfisket under 1800-talet, verkar bara krokskötfisket ha lämnat direkta spår i terminologin i upppteckningarna. Drivgarnsfisket senare på 1800-talet tycks inte ha föranlett några förändringar i det avseendet och inga termer i stil med drivgarn eller drivsköt finns i det här materialet. Andra redskap och föremål med anknytning till skötfisket tycks dock finnas rätt allmänt.

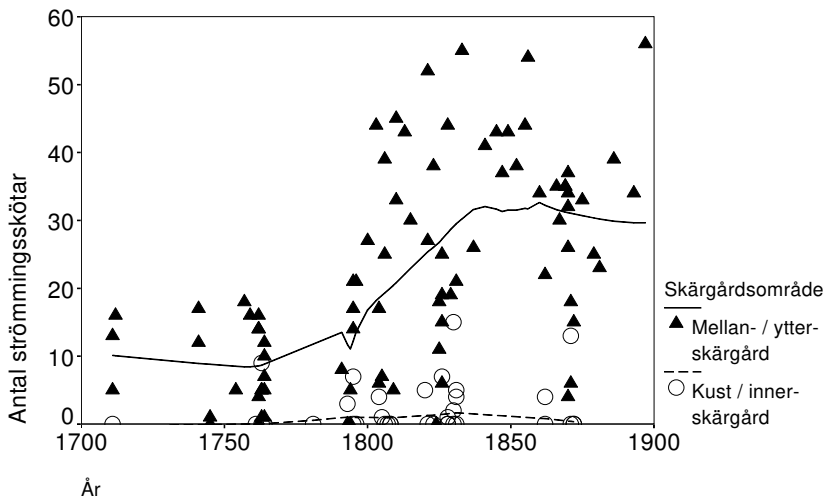
Den första krokskötan i bouppteckningsmaterialet dyker upp år 1849 i Karlby, Kökar (bu 157), och de förekommer sedan under resten av 1800-talet, om än inte särskilt ofta. Krokskötarna började användas tidigast på 1830-talet så det här passar rätt bra ihop med den eftersläpning som är karaktäristisk för bouppteckningsmaterial d.v.s. nyheter uppträder inte när de införs, utan när de som skaffat dem avlider. Skötar med beskrivningen "storskötar" dyker upp i början på 1850-talet på samma ställe (bu 80) och verkar vara en allmännare benämning, kanske en reaktion på att skötarnas storlek ökat. Den mer udda benämningen "notsköt" som förekommer i ett antal fall i den inre skärgården har jag valt att betrakta som skötar.

Tabell 7.10: Strömmingsskötar i bouppteckningar. Medelvärde av antalet samt medelvärdet av redskapens uppskattade penningvärde i förhållande till bouppteckningens totalsumma för sjöredskap. Endast bouppteckningar som innehåller sjöredskap har medtagits.

	Antal (m)		Värdeprocent (m)	
	1700-t.	1800-t.	1700-t.	1800-t.
Skärgårdsområde				
Kust och innerskärgård	2,0	2,5	9	6
Mellan- och ytterskärgård	12,0	29,0	28	41
	**	**	*	**

Skötarna i bouppteckningsmaterialet verkar vara rätt klart distribuerade i bouppteckningsmaterialet (Tabell 7.10). Mellan- och ytterskärgården har under både 1700-talet och 1800-talet klart större "antal" skötar än kust och innerskärgården. Även värdeprocenten anger här en klar skillnad mellan områdena. Skillnaden accentueras ytterligare under 1800-talet då upppteckningarna i mellan- och ytterskärgården i medeltal har hela 29 skötar och värdeprocenten också ökat markant. I kust och innerskärgårdsområdet förefaller däremot skötarna spela en jämförel-

sevis mindre roll under 1800-talet jämfört med 1700-talet. Den stora ökningen av antalet skötar på 1800-talet kan delvis bero på att det nu blir vanligare att uppteckna skötarna skilt för sig, men uppteckningar med "varpor" och "läggningar" förekommer även på 1800-talet. Det kan här vara av intresse att se noggrannare på *när* det blir vanligare med ett stort antal skötar i bouppteckningarna.

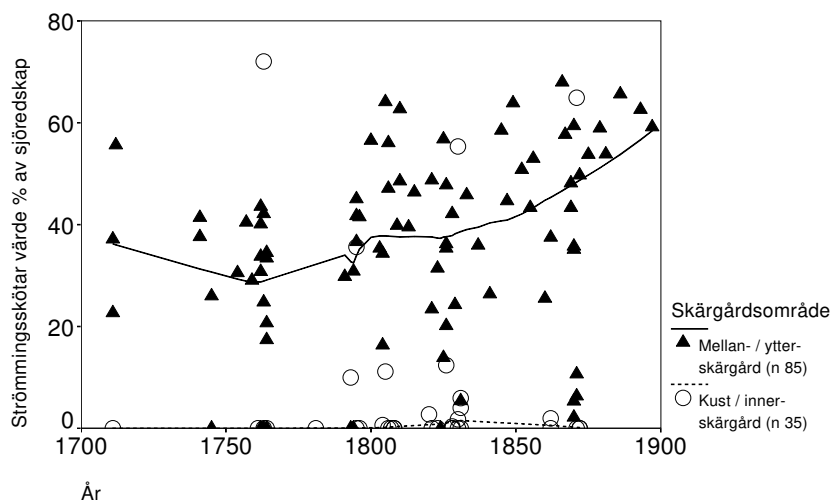

Figur 7.2: Antalet skötar i aktiva bondehushåll under 1700- och 1800-talet. Endast uppteckningar som innehåller sjöredskap är medtagna.

I Figur 7.2 visas antalet skötar i samtliga uppteckningar i aktiva bondehushåll med sjöredskap på en tidsaxel som sträcker sig från 1700-talets början till år 1900. Linjerna som representerar ett löpande medeltal för observationerna visar på markanta skillnader mellan olika skärgårdsområden. I mellan- och ytterskärgården tycks ökningen av antalet skötar börja ungefär vid sekelskiftet 1800, snarast något tidigare. Strömmingsskötarnas värde i förhållande till totalvärdet för sjöredskap uppvisar en liknande om än inte så drastisk trend (Figur 7.3 på motstående sida), vilket delvis säkert beror på att de redan nämnda enheterna "varpor" och "läggningar" inte inverkar här. Om man här också beaktar den eftersläpning som bouppteckningsmaterialet för med sig, kan man placera en brytningspunkt i slutet av 1700-talet, då en ökad satsning på skötfiske åtminstone i mellan- och ytterskärgården tycks ha skett. Tiden efter mitten av 1700-talet kännetecknades av att fiskförsäljningen till Stockholm på allvar började ta fart efter de oroliga tiderna i början på århundradet. Ännu under 1800-talets början var fiskhandeln västerut

livlig. När restriktioner i och med Finlands förändrade politiska ställning efter 1808-1809 års krig, visserligen först på 1820-talet, började inverka på handeln västerut, inriktade man sig mera på handel österut, där goda konjunkturer kvarstod under hela 1800-talet (Moring, 1994, 43 ff; Eklund 1994, 30 ff).

Figur 7.3: En jämförelse mellan värdet för skötar och sammanlagda värdet för samtliga sjöredskap under 1700- och 1800-talet. Endast uppteckningar från aktiva bondehushåll som innehåller sjöredskap medtagna.

Ökningen av antalet fiskredskap måste antagligen ses ur ett perspektiv där avsättningsmöjligheterna skapade goda möjligheter för en starkare satsning på fisket, samtidigt som teknologiska landvinningar och allmän befolkningsutveckling ledde till att fisket åtminstone i mellan- och ytterskärgården kom att mer än tidigare koncentreras på skötfiske. Det här är en utveckling som åtminstone enligt bouppteckningarna också var kännetecknande för bondehushållen.

Granskar man skärgårdszonerna skilt för sig under 1800-talet ser man att det är i ytterskärgården som skötfisket har den starkaste positionen (Tabell 7.11 på nästa sida). Men även mellanskärgården uppvisar "signifikanta" skillnader gentemot innerskärgården och kustzonen. Skötarnas anspråkslösa position i innerskärgården kan till någon del bero på det låga antalet observationer, som dessutom koncentrerar sig till ett område där strömmingsnotfisket verkar ha varit mycket dominerande (Rimito, Villnäs, Merimasku).

Tabell 7.11: Strömmingsskötar i bouppteckningar under 1700- och 1800-talet i skärgårdszoner samt deras uppskattade värde i medeltal som procent av bouppteckningens totalsumma för sjöredskap. Endast aktiva bondehushåll med sjöredskap medräknade. Antalet observationer under 1700-talet är för lågt för statistiska iakttagelser.

Skärgårdszon	Antal (m)		Värdeprocent (m)		Antal bouppt.	
	1700-t.	1800-t.	1700-t.	1800-t.	1700-t.	1800-t.
Kusten	3,3	3,2	15	12	10(3)	35(12)
Innerskärgård	1,3	1,7	10	2	7	13
Mellanskärgård	6,8	18,6	25	28	15	21
Ytterskärgård	11,3	35,7	31	49	16	33

7.2.2 Redskap för fjällfiske

Jag har använt mig av en indelning av fiskredskapen enligt den fångstfisk de var avsedda för eftersom det finns en klar koppling till de termer som används i bouppteckningarna. Men man fick vanligen också fjällfisk då man drog strömmingsnot, och lillnoten som mest användes för fjällfisk kunde även ge strömming, åtminstone om den drogs under vintern (Virtanen, 1938, 173). I det här avsnitten behandlar jag därför de fiskredskap som i huvudsak är avsedda för fångst av fjällfisk, och följer samma indelning som i avsnittet om redskap för strömmingsfiske. Tabell 7.12 på motstående sida antyder att antalet redskap för fjällfiske är lägre än antalet strömmingsredskap i hela undersökningsområdet (jämför Tabell 7.5 på sidan 227). Under 1700-talet märks inte någon större skillnad mellan kust och innerskärgård jämfört med mellan- och ytterskärgård, men på 1800-talet är antalet något högre i det yttre skärgårdsområdet. Skillnaden i värdeprocenten är också under 1800-talet "signifikant".

I kust och innerskärgårdsområdet utgör medelvärdet för värdeprocenten nu hela 17 procent trots att antalet knappast ökat från 1700-talet. Orsaken till detta måste snarast sökas i att strömmingsredskapen i det här området fått en mindre betydelse. Antalet observationer är dock i det minsta laget och resultatet följaktligen inte statistiskt hållbart. I mellan- och ytterskärgården har däremot inte värdeprocenten stigit trots att antalet fjällfiskredskap i medeltal är högre under 1800-talet. Det här visar klart hur värdeprocenten alltid är beroende av utvecklingen bland andra fiskredskap och att den överhuvudtaget inte kan användas utan jämförelser med antalet vid analysen.

Tabell 7.12: Fjällfiskredskap i bouppteckningar. Medelvärde av antalet samt medelvärdet av redskapens uppskattade penningvärde i förhållande till bouppteckningens totalsumma för sjöredskap. Endast bouppteckningar som innehåller sjöredskap har medtagits.

	Antal (m)			Värdeprocent (m)	
	1700-t.	1800-t.		1700-t.	1800-t.
Skärgårdsområde					
Kust och innerskärgård	1,6	1,7		10	17
Mellan- och ytterskärgård	2,7	10,0 **	**	6	5 *

Fjällfisknotar

Jag har under den här rubriken tagit med följande notar enligt den beteckning de har i bouppteckningarna: lillnot, fjällfisknot, abborrnot, landnot, strandnot och stötnot (se Tabell 7.6 på sidan 230). Benämningarna lillnot, fjällfisknot och abborrnot är vanligast, kring trettio stycken var, medan stötnot förekommer endast i två bouppteckningar. Även fjällfisknotarna var aktiva redskap där fisken stängdes in i noten som drogs från båtar eller från land. Vid fiske med stötnot stötte eller pulsade man dessutom i vattnet med särskilda stänger för att skrämma fisken in i noten. Fjällfisknotarna användes företrädesvis på våren efter att isen gått och under sommaren.

Även om fjällfisknotarna var mindre än strömmingsnotarna, var de ofta delade mellan ett antal hushåll, t.o.m. mellan hela byalag (Virtanen, 1938, 137 f). Storleken kunde givetvis variera beroende på var varpet skulle dras. Vid beräkning av fjällfisknotarnas "antal" gäller till en del samma reservationer som tas upp under avsnittet om strömmingsnotar, men det är vanligare med uppgifter som "hälften i abborrnoten", vilket gör uppgiften lättare. Ett större antal hela fjällfisknotar finns också i materialet, 44 stycken mot 11 stycken halva, 3 stycken fjärdedels- och 10 stycken sjättedelsnotar. Också 20 bouppteckningar upptar fler än en fjällfisknot. Här är det fråga om diverse "ersättande", nya eller gamla notdelar, som räknats ihop med en befintlig not så att summan överstigit ett. Särskilt i mellan- och ytterskärgården tycks formuleringarna vid uppteckningen också blivit något olyckliga så att *flera* hela fjällfisknotar upptecknats, när man antagligen avsett notdelar. Det något högre medeltalet för antalet fjällfisknotar i det här området i Tabell 7.13 på nästa sida kan antagligen tillskrivas detta faktum. För övrigt tycks inga "sig-

nifikanta" skillnader finnas mellan skärgårdsområdena och inte heller några större tidsmässiga förändringar har skett.

Tabell 7.13: Fjällfisknotar i bouppteckningar. Medelvärde av antalet samt medelvärdet av redskapens uppskattade penningvärde i förhållande till bouppteckningens totalsumma för sjöredskap. Endast bouppteckningar från aktiva bondehushåll som innehåller sjöredskap har medtagits.

	Antal (m)		Värdeprocent (m)	
	1700-t.	1800-t.	1700-t.	1800-t.
Skärgårdsområde				
Kust och innerskärgård	0,4	0,6	9	10
Mellan- och ytterskärgård	1,2	1,1	5	3

Fjällfisknät

De nät som användes vid fiske av fjällfisk benämns i bouppteckningarna antingen beroende på konstruktion, utseende och material eller efter den fångstfisk de var avsedda för. Om man undantar de nät som är avsedda för sälvfångst och harfångst (se avsnittet om jakt) är den oftast använda termen helt enkelt "nät" utan närmare beskrivningar (se Tabell 7.14), följt av långnät som väl närmast måste syfta på nätens storlek samt grimnät som syftar på nätens konstruktion d.v.s. ett dubbelt nät med både stora och små maskor.

Tabell 7.14: Termer innehållande "nät" i samtliga 315 bouppteckningar. Siffran anger i hur många bouppteckningar termen förekommer.

nät 31	fisknät 6	nätflöte 1
sältnät 30	kroknät 6	nättn 1
långnät 29	mörtnät 6	rumnät 1
grimnät 23	harnät 6	sarvnät 1
flundernät 19	skottnät 4	strömmingsnät 1
abbornnät 20	tättnät 3	telnnät 1
siknät 12	grovnät 2	trångnät 1
braxennät 9	bomullsnät 1	

Sedan följer en räkka nät med namn som syftar på fångstfisken. Långnät och grimnät förekommer både under 1700-talet och 1800-talet, närmast i den yttre skärgården. Flundernäten förekommer endast i uppteckningar från 1800-talet (1829-1898), också närmast i ytterskärgården, medan både abborr- och siknät förekommer från 1790-talet framåt med

en lite större spridning i inner- mellan- och ytterskärgården. Braxennät, som torde ha varit ett slags grimnät, förekommer från 1762 fram till mitten av 1800-talet men endast i kust och innerskärgårdsområdet (Vilkuna, 1935a, 55).

Mörtnäten förekommer under samma tidsperiod i hela undersökningsområdet. Kroknäten kan egentligen syfta på olika typer av nät som lades i "krok" i stil med krokskötarna för strömming. De förekommer från 1862 framåt i mellan- och ytterskärgården. Åtminstone siknät har man i senare tid lagt i "krok" (Vilkuna, 1935a, 54). Skottnäten förekommer från 1741 till 1815 på Kökar i ytterskärgården. Det kan här vara fråga om ett slags nät fäst vid en stång som användes vid pulsfiske från båt, således ett aktivt fångstredskap. Men benämningen skottnät används också om grimnät, åtminstone i senare tid (SAOB, 1898, skottnät, S4693). Användningen av skottnät liksom stötnöt var under 1700-talet orsak till många stridigheter bland Kökarborna, då de ansågs skadliga för fisket. Fisken drevs alltså in i näten liksom vid stötnotsfiske. Man försökte också införa förbud mot detta fiske (Ahlbäck, 1955, 146 f). Benämningen strömmingsnät finns bara i en bouppteckning från Rimito i innerskärgården och har av mig blivit klassificerat som sköt. I en uppteckning efter en syttad bondehustru i Kökar 1839 finns två sarvnät (Sarfnät), vilka verkar aningen specialiserade då sarven oftast betraktats som en skräpfisk (bu 153).⁵

Fjällfisknäten i bouppteckningarna är under 1700-talet fåtaliga i hela undersökningsområdet (Tabell 7.15 på nästa sida). I kust och innerskärgården har endast två bouppteckningar fjällfisknät, 4 respektive 6 stycken och de saknas också i över hälften av bouppteckningarna i mellan- och ytterskärgården. Vanligen har man här 2 till 3 fjällfisknät per hushåll men också ett hushåll med hela 9 fjällfisknät finns med (bu 54). På 1800-talet saknas fjällfisknät fortfarande i de flesta uppteckningarna i kustområdet och i innerskärgården (20 av 25) medan större delen av uppteckningarna (ca 85 procent) i mellan- och ytterskärgården har flera fjällfisknät, som mest hela 31 stycken på Finnö i Kökar (bu 155).

Över huvud är det i ytterskärgården som man ser den största ökningen av antalet fjällfisknät på 1800-talet med ett medelvärde på över 10 nät per hushåll mot under 3 i mellanskärgården (Tabell 7.16 på följande sida). I kustzonen verkar man också ha fler fjällfisknät än i innerskärgården där de snarast är ovanligare på 1800-talet än under 1700-talet. Det uppskattade värdet för fjällfisknäten är sällan särskilt högt; värdeprocenten är därför överlag låg, utom i kustzonen på 1800-talet, vilket

⁵Angående "harnät" eller "hara nät", se kapitlet om jakt sidan 285.

Tabell 7.15: Fjällfisknät i bouppteckningar. Medelvärde av antalet samt medelvärdet av redskapens uppskattade penningvärde i förhållande till bouppteckningens totalsumma för sjöredskap. Endast bouppteckningar från aktiva bondehushåll som innehåller sjöredskap har medtagits.

	Antal (m)			Värdeprocent (m)	
	1700-t.	1800-t.		1700-t.	1800-t.
Skärgårdsområde					
Kust och innerskärgård	1,0	1,0		<1	7
Mellan- och ytterskärgård	1,1	7,2 **	**	<1	2 **

antagligen beror på att även andra fiskredskap, särskilt notar, här blev allt mer sällsynta.

Tabell 7.16: Fjällfisknät i bouppteckningar under 1700- och 1800-talet i skärgårdszoner samt deras uppskattade värde i medeltal som procent av bouppteckningens totalsumma för sjöredskap. Endast aktiva bondehushåll med sjöredskapen medräknade. Antalet observationer under 1700-talet är för lågt för statistiska iakttagelser.

	Antal (m)		Värdeprocent (m)		Antal bouppt.	
	1700-t.	1800-t.	1700-t.	1800-t.	1700-t.	1800-t.
Skärgårdszon						
Kusten	1,3	1,9	2	14	3	12
Innerskärgård	0,8	0,1	<1	<1	7	13
Mellanskärgård	0	2,7	0	1	15	21
Ytterskärgård	2,2	10,1	1	3	16	33

7.2.3 Andra fiskredskap

Under den här rubriken har jag samlat de fiskredskap som aldrig i bouppteckningarna betecknas som särskilt avsedda för vare sig strömmingsfiske eller fiske av fjällfisk. Det rör sig i första hand om olika slag av katsor, ryssjor, mjärdar, snören och krokare samt ljuster och eldjärn. I regel utnyttjades de mest till fångst av fjällfisk.

Bouppteckningarnas uppgifter kommer här i en lite betänklighetsfullt. Förutom när det gäller katsor samt ljuster och eldjärn, som förekommer i hela undersökningsområdet (om än fåtaligt) ända från mitten av 1700-talet fram till 1900-talet, dyker resten av redskapen upp

i bouppteckningarna först på 1790-talet. Både ryssjor och mjärdar är kända åtminstone sedan 1500-talet och torde ha varit i flitig användning i skärgården under 1700-talet (Vilkuna, 1978, 527 f; 654 f; Ahlbäck, 1955, 141 f). Det verkar därför knappast troligt att de skulle komma i användning först i slutet av 1700-talet. Inte heller torde några nya material för tillverkningen av de här redskapen ha tagits i bruk just vid den här tidpunkten. Nya material kan ju annars höja värderingen av föremål så att de tas med i bouppteckningen.

Möjligtvis är det så att ryssjor och mjärdar betraktades som fiskförstörande och "vilda" redskap eftersom de användes nästan var som helst under fiskarnas lektid och i det sammanhanget var mycket effektiva. Man fick enligt vissa vittnesmål de största fångsterna just i mjärdar. Åtminstone i ytterskärgården debatterade man under 1700-talet vid ett flertal tillfällen vid tingen om mjärdarnas och ryssjornas bruk, vilket på 1770-talet ledde till att mjärdarna i Föglö förbjöds. Restriktioner för fisket med ryssja infördes också (Ahlbäck, 1955, 143 ff). Under sådana omständigheter med stridigheter mellan invånarna i olika byar kan man åtminstone spekulera kring en möjlighet att de omdiskuterade fiskredskapen inte paraderade särskilt synligt framför boupptecknaren. Här skönjs möjligen ett exempel på föreställningar som hör samman med tanken på "det begränsade goda"; någons goda fångst innebar att någon annan måste få det sämre (Foster, 1965, 301).

Tabell 7.17: Andra fiskredskap (ryssjor, mjärdar, katsor, krokar) i bouppteckningar. Medelvärde av antalet samt medelvärdet av redskapens uppskattade penningvärde i förhållande till bouppteckningens totalsumma för sjöredskap. Endast bouppteckningar från aktiva bondehushåll som innehåller sjöredskap har medtagits.

	Antal (m)		Värdeprocent (m)	
	1700-t.	1800-t.	1700-t.	1800-t.
Skärgårdsområde				
Kust och innerskärgård	1,0	8,4 *	<1	16 *
Mellan- och ytterskärgård	1,3	21,7 **	<1	3 **
		**		*

I slutet av 1700-talet lättade de förbud som kommit på 1770-talet, och bönderna i vissa byar ingick privata avtal om hur redskapen skulle användas. Man började även utföra vattendelningar just med avseende på användandet av mjärdar och ryssjor (Ahlbäck, 1955, 147). Regleringarna resulterade kanske i mer ordnade förhållanden där kontroversiella fiskredskap inte längre behövde gömmas undan, måhända ökade också

användningen av dem. I bouppteckningarna förekommer både mjärdar och ryssjor efter 1790-talet, ofta i stort antal. Det är också mjärdarna och ryssjorna som utgör huvudparten av de andra fiskredskap som upptecknades. Därför ger också Tabell 7.17 på sidan 245 en något felaktig bild av förhållandet. Den mycket starka ökningen av antalet andra fiskredskap på 1800-talet ter sig allt för accentuerad, men en mindre ökning är däremot möjlig.

Katsor

Katsor (fi. *katiska*) eller kassar för fiskfångst (SAOB, 1898, "Kasse"K687) finns endast i fem av bouppteckningarna från 1763 framåt. Fyra av dessa är från kustzonen, men en uppteckning med katsa från ytterskärgården i Gustavs finns också. Katsorna var på den här tiden fasta redskap av träspjälor som stacks ned i botten i något vattendrag. Eftersom de knappast alltid låg i omedelbar anslutning till gården där bouppteckningen gjordes, är det troligt att de flesta katsorna undgått boupptecknarnas blickar. Två av uppteckningarna gäller också "ett parti katsespjälor" som tydligen förvarades hemma på gården innan användningen. Katsorna var troligtvis vanligare i kust och innerskärgården, och från Kökar i ytterskärgården finns inga uppgifter om att katsor skulle ha använts i fisket (Ahlbäck, 1955, 134). I den finskspråkiga skärgården kallades också ett slags större ryssja med ledarmar för katiska, men den blev inte vanlig förrän på 1900-talet. Funktionellt ersatte denna typ av ryssjor de äldre katsorna av träspjälor (Vilkuna, 1935a, 48; Vuorela, 1977, 118).

Ryssjor

Ryssjor som upptecknats i bouppteckningarna åtföljs sällan av några närmare beskrivningar (Tabell 7.18 på nästa sida). I två fall finns separata ryssjearmar upptecknade vilket visar att ryssjorna i motsats till mjärdarna hade armar som ledde fisken in i fällan. Ryssjorna torde ha varit ganska små, endast i en bouppteckning, från Kökar år 1823, finns nio ryssjor som beskrivs som stora, men det är knappast fråga om senare tiders stora strömmingsryssjor. Dessa syns inte i det här materialet då de dök upp först mot slutet av 1800-talet eller en bit in på 1900-talet (Vilkuna, 1935a, 48 f). Enligt bouppteckningarna tycks ryssjorna varit allmännast i kustzonen (11 stycken) och i ytterskärgården (26 stycken), medan rätt få uppteckningar i inner- och mellanskärgården har ryssjor (endast en respektive fyra bouppteckningar). Antalet ryssjor per hushåll varierar rätt mycket, från några få till ett trettiotal i kust och innerskärgård, medan man i ytterskärgården, särskilt på Kökar, hade

ett betydligt större antal. En bouppteckning från Helsö i Kökar upptar år 1860 69 ryssjor (bu 159) och ett flertal andra har kring 50 stycken. Ryssjan verkar också vara vanlig bland torpare och i bouppteckningar uppgjorda efter sytningsbönder.

Tabell 7.18: Ryssjor i bouppteckningar. Medelvärde av antalet. Endast bouppteckningar från aktiva bondhushåll med sjöredskap medräknade.

Skärgårdsområde	Antal (m)		
	1700-t.	1800-t.	
Kust och innerskärgård	0,4	7	*
Mellan- och ytterskärgård	1,2	13,9	**
		*	

Mjärdar

Mjärdar verkar enligt bouppteckningsmaterialet finnas närmast i mellan- och ytterskärgården. Endast två bouppteckningar i kustzonen upptar mjärdar och i innerskärgården finns inga alls (Tabell 7.19 på sida 248). Inte heller i mellan- och ytterskärgården finns mjärdar särskilt allmänt (26 bouppteckningar), men när de förekommer finns de i desto större mängd, som mest 100 stycken på Kökar. Man kan anta att mjärdarna inte ens på 1800-talet upptecknades särskilt konsekvent, och de var säkert lika vanliga som ryssjorna om inte vanligare. Skillnaden i utseende var att mjärdarna inte hade några utsträckta "fångstarmar", var kortare och hade bara en ingång eller ett "svalg" medan ryssjorna var mer långsträckta och kunde ha två eller flera ingångar. Enligt en källa från Nagu var den största skillnaden mellan ryssjor och mjärdar att mjärdarna var mindre och inte fästes i botten med käppar utan hölls "sträckta" av längsgående slanor. De fästes i botten med ett ankare. Mjärdar hölls enligt samma källa mest i "skärin" och inte i "socknen", vilket också tyder på att det var ett utskärsredskap (SLS 39). På Kökar var det under senare tid allmänt att en hemmansägare höll sig med kanske 50 mjärdar och 30-40 ryssjor (Ahlbäck, 1955, 162).

Krokar och torsksnören

Krokar och torsksnören är också ganska osynliga i bouppteckningarna. Inte sällan upptecknas de under andra rubriker än sjöredskap. Tio bouppteckningar upptar någon form av fiskkrokar och lika många har

Tabell 7.19: Mjårdar i bouppteckningar. Medelvärde av antalet. Endast bouppteckningar från aktiva bondhushåll med sjöredskap medräknade.

Skärgårdsområde	Antal (m)	
	1700-t.	1800-t.
Kust och innerskärgård	0	0,4
Mellan- och ytterskärgård	0	6,6
		*

torsksnören. De ligger alla i mellan- och ytterskärgården. Vanligast är gäddkrokar men också "200 gös Krukar af Messing a 8 Sk" finns upptecknade efter skräddarhustrun Walborg Johansdotter i Lemo år 1795 (bu 273). Torsksnören finns bara på Kökar och på utöarna i Korpo och där dyker de upp först på 1820-talet. De fyra torskrevor som finns i uppteckningarna torde syfta på samma redskap. Termen "långrev" används i tre bouppteckningar från Korpo på 1870-talet (bu 187, 188 och 203), men andra uppteckningar som har större mängder krokar kan också syfta på långrevor. En långrev värderas 1870 till samma pris som tre äldre skötar (bu 188). Fiskdrag för fångst av gäddor tecknas oftast upp under de metallrubriker som syftar på den metall de tillverkats av. Ett silvergädddrag återfinns i bouppteckningen efter bonden Johan Johansson Calman från Österbygge på Kökar år 1849 (bu 157). Draget värderas till 70 kopek, mer än en brännvinskåsa av silver som värderas till 40 kopek. I samma bouppteckning värderas en oxkalv och en sjättedels fjällfisknot till samma summa som draget. Fiskdrag av metall förekommer sparsamt ända från kusten ut till ytterskärgården, sammanlagt ändå bara i åtta bouppteckningar från 1795 (bu 115) till 1870-talet.

Jag tror ändå att krokar och torsksnören i mindre mängd många gånger räknats till det "kraf" som förbisågs upp vid bouppteckningarna.

Ljuster och eldjärn

Ljuster och eldjärn förekommer däremot i bouppteckningar i hela undersökningsområdet från år 1751 framåt. De är relativt jämnt spridda i området men inte särskilt vanliga, bara femton bouppteckningar upptar sådana. Ljustren hade kanske en större betydelse för husbehovsfisket. Åtminstone efter att handel med levande fisk blev vanlig, minskade användningen eftersom fisken vanligtvis blev så skadad att den genast avlivades (Ahlbäck, 1955, 138 ff). På Kökar var det närmast ål som

Ljustrades under senare tid. De tre ålljuster som finns i bouppteckningarna kommer alla från Kökar vid mitten av 1800-talet (bu 148, 150 och 165). Ljustringen var tidvis begränsad i en del vatten och förbjöds helt och hållet 1902.

Jag tror att "de andra" fiskredskapen spelade en större roll i fisket än vad som antyds av bouppteckningsmaterialet. Deras relativa osynlighet i uppteckningarna kan ha flera orsaker som har samband med materialets karaktär; relativt lågt värde, förvaring på annan plats vid uppteckningstillfället och möjligtvis också redskapens omdiskuterade "för stora effektivitet" kan ha lett till att de inte togs upp i sammanhanget. Den miljömässiga anpassningen i invånarnas användning av fiskredskapen syns däremot också här där mjärdarna tycks vara ett utpräglad utskärsredskap liksom torsksnören och krokarna. Ryssjor finns däremot både inomskärs och i utskären men benämningarna antyder inget om fångstens karaktär. De stora strömmingryssjorna kom ändå till området först senare (Heervä & Joutsamo, 1983, 122).

7.3 Båtar, skutor och fartygsandelar

7.3.1 Bruksbåtarna

Båtarna har alltid spelat en stor roll i kust- och skärgårdsbons liv, och hör därför också till de föremål som noggrant noterades i bouppteckningarna. Någon konsekvens när det gäller uppteckningarna är däremot svår att finna, kanske redan därför att det är svårt att definiera vad som hör till båten och vad som bara förvaras i båten. Därför upptecknas och värderas ibland bara själva båten, andra gånger båt med tillbehör som segel, mast, åror och så vidare. I allmänhet framgår inte om båten värderats som sådan eller med tillbehör och mycket ofta värderas flera båtar med en klumpsumma. Det här gör det svårt dra slutsatser av det angivna värdet, och kan även försvåra identifieringen av båttyper i vissa fall. Att man har ett större antal båtar i mellan- och ytterskärgården förvånar knappast någon. Däremot tycks värdet av båtarna i förhållande till resten av sjöredskapen vara ganska konstant i alla skärgårdsområden (Tabell 7.20 på följande sida).

Men de angivna båttyperna fördelar sig inte enligt några bekväma och för forskaren alltid användbara grupper. Också efter att stavningen normaliserats och pluralformer ändrats får man en följande ganska brokiga lista med närmare 40 olika termer för båtarna (Tabell 7.21 på nästa sida).

Vissa klara huvudgrupperingar framkommer och ett fåtal mer specifikt upptecknade båtar kan man lätt föra över till de olika huvudgrup-

Tabell 7.20: Båtar i bouppteckningar. Medelvärde av antalet samt medelvärdet av båtarnas uppskattade penningvärde i förhållande till bouppteckningens sammanlagda summa för sjöredskap. Endast bouppteckningar från aktiva bondehushåll som innehåller sjöredskap har medtagits.

Skärgårdsområde	Antal (m)		Värdeprocent (m)	
	1700-t.	1800-t.	1700-t.	1800-t.
Kust och innerskärgård	1,9	2,1	25	21
Mellan- och ytterskärgård	3,3 *	4,0 **	19	24

Tabell 7.21: Båtar av olika typ i samtliga 315 bouppteckningar. Siffran anger i hur många bouppteckningar termen förekommer.

skötbåt 89	fyrabords [båt] 8	lotsbåt 2
julla 69	fyrabordsbåt 6	roddjulla 2
ekstock 58	slup (med segel) 6	segelbåt 2
båt 43	sumpbåt 5	strömmingsnotbåt 2
notbåt 35	jaktbåt 4	bredjulla 1
roddsump 21	lillnotsbåt 4	krokskötbåt 1
vindnotsbåt 19	storbåt 4	kuirubåt 1
kajutbåt 15	sump 4	kyrkbåt 1
fembordsbåt 14	abborrnotsbåt 3	lillbåt 1
fembords [båt] 11	roddbåt 3	segelnotbåt 1
skuta 11	storbåt 3	segelslup 1
resbåt 9	storsump 3	skutjulla 1
trebordsbåt 8	eka 2	skötjulla 1

perna, men några båttyper är svårplacerade. Man kan säga att båtarna typbestäms enligt utseende, användningssätt och kanske också efter tillverkningsmetod. De ålderdomliga beteckningarna efter antalet bord i båten är svårtolkade. En fembordsbåt kan vara en s.k. storbåt, men även sköt- och notbåtar kunde vara fembordsbåtar, i synnerhet efter 1870-talet (Törnroos, 1978c, 96 f). Fyrabordsbåten torde vara den äldre typen av skötbåt men också roddsumpar, kajutbåtar och jullar byggdes med fyra bord. Trebordsbåtar var mindre, men kunde också vara roddsumpar eller andra mindre och spetsgattade båtar (Törnroos, 1978c, 66 f; 118 f).

I en förteckning över "krönte" båtar som uppgjordes i Nagu socken efter att Finland kommit under rysk överhöghet 1808, uppges både båtens benämning och antal bord. De flesta båtarna har fyra till fem bord. En kyrkbåt i Druckis uppges ha sex bord medan en motsvarande i Grännäs har tre bord, vilket verkar vara ganska få för en kyrkbåt, så det kan vara fråga om en felskrivning. De största båtarna betecknas

kajutbåtar och kan ha upp till tolv bord. Sammanlagt 594 båtar tecknades upp och fördelade sig enligt antal bord som återges i Tabell 7.22. Båtar med över sju bord tycks vara kajutbåtar och resbåtar, men de

Tabell 7.22: Båtar i Nagu socken år 1808. Fördelade enligt antal bord.

Båtar i Nagu socken 1808 ^a		
Benämning (vanl. bordantal)	Antal bord	Antal båtar ^b
	3	9
Slup, Jolle (4), Skötbåt, Roddsump (4-5)	4	301
Vindnotsbåt, Landnotsbåt, Kyrkbåt (4-6)	5	172
Halvdäckad resbåt (5-6)	6	45
Resbåt (7-9)	7	24
	8	20
Kajutbåt (7-11)	9	15
	10	4
	11	2
	12	2
Båtar sammanlagt		594

^aKälla: Förteckning på alla båtar i Nagu socken som blifvit Krönte. NLA/LAÅ BVII/2.

^bJag är tacksam för att jag fått ta del av de här uppgifterna som hittats och sammanställs av intendent John Hackman vid ämnet etnologi, Åbo Akademi.

flesta andra har vanligtvis fyra till sex bord oberoende av typ. Det är följaktligen svårt att placera båtar som benämns enbart enligt antalet bord i något speciellt användningsområde, och det är ju inte heller säkert att alla båtar var specialiserade typer. Benämningen kunde ges efter det *huvudsakliga* användningssättet (Storå, 1998a, 284).

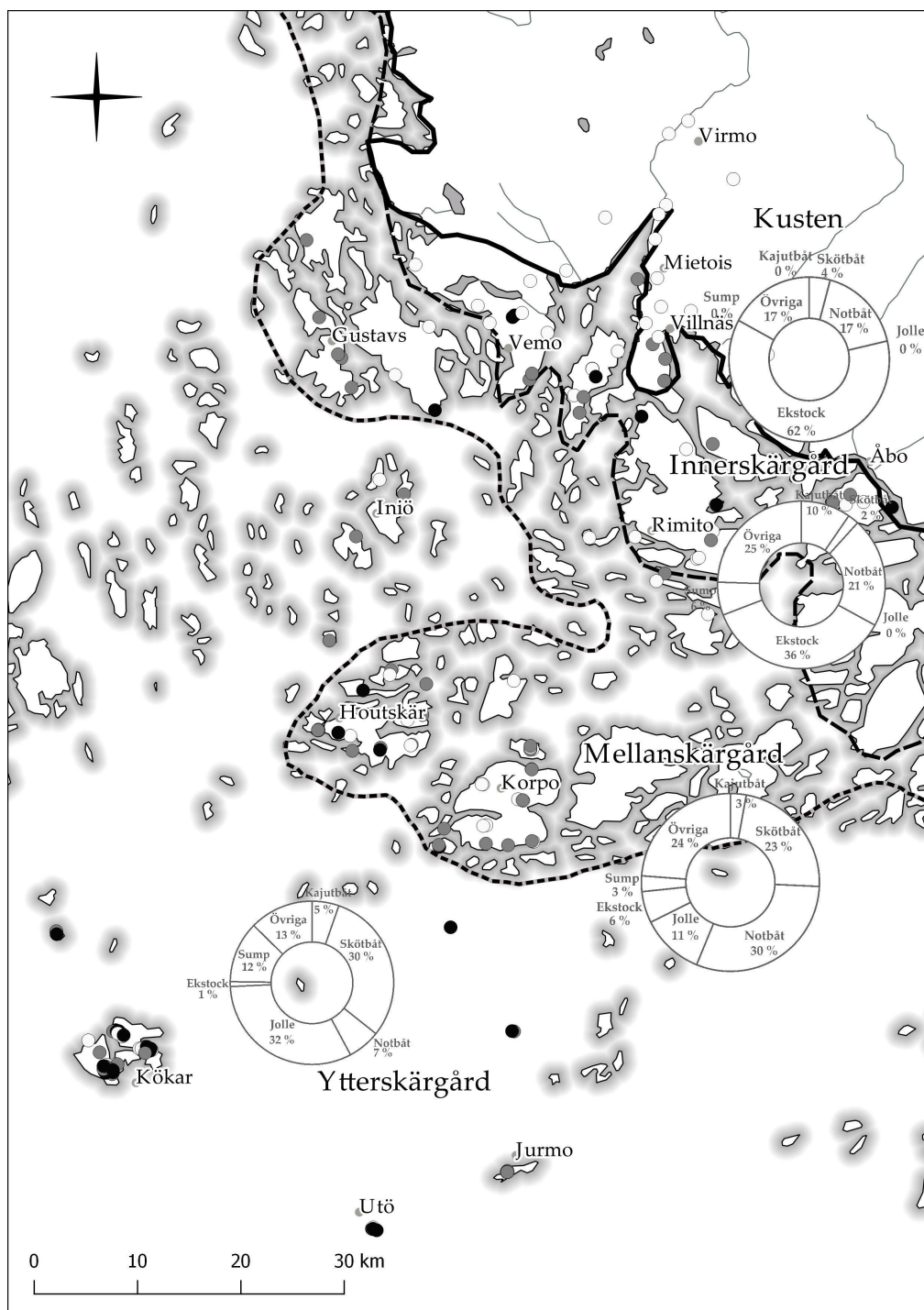
Kajutbåt och resbåt kunde vara ett slags storbåtar (vars benämning förekommer bara i tre uppteckningar), men åtminstone kajutbåt tycks emellanåt betyda ett slags tidig mindre skuta (Törnroos, 1978c, 130). Beteckningen "skuta" är inte så vanlig men tycks för det mesta beteckna större åtminstone halvdäckade båtar. Men även storbåtar kan i vissa fall betecknas skuta (Storå, 1998a, 281 f).

Julen eller "julla" som det alltid står i bouppteckningarna finns också i flera varianter som kan vara svåra att placera. Roddsumpen och den större segelsumpen är ibland så olyckligt upptecknade att man inte med säkerhet vet vilken båttyp det är fråga om, men det låga värdet antyder att det för det mesta är fråga om roddsumpar. Det är också svårt att veta om en del uppteckningar syftar på roddsumpar eller lösa sumpar för fiskförvaring.

När det gäller båttyperna i finskspråkiga områden uppges sällan några finska termer eftersom bouppteckningarna fram till slutet av 1800-talet oftast uppgjordes på svenska. Båtarna betecknas följaktligen oftast som ekstock, vilket delvis kan förklara de få båttyperna vid kusten i Virmoviken. Endast termerna "Så kallade kuiru och seili" (bu 282, Mietois 1797), som båda betecknar en skötbåtstyp alternativt skötbåt med segel, ges i det här materialet (Vilkuna, 1935b, 225; Heervä & Joutsamo, 1983, 124). Annars är det inte så ovanligt att finska termer kommer med även i "översatta" bouppteckningar. Exempel finns när det gäller både jordbruksredskap och slädar. Det är möjligt att boupptecknarna aldrig tog sig ned till båthuset vid stranden, utan beskrev båten enligt vad som berättades. Därför kan det tänkas att den ensidiga inriktningen på ekstockar vid kusten och i innerskärgården som här framträder är en överdrift som relaterar sig till översättningsproblem.

Med de uppgifter som ges i bouppteckningarna är det följaktligen svårt att spekulera och gissa sig fram till vilken båttyp de svårplacerade båtarna egentligen borde höra till. Enda möjligheten blir att samla dem i en obestämd grupp av "övriga båtar". Jag har försökt samla båtarna i bouppteckningsmaterialet i ett fåtal grupper för att göra jämförelser mellan olika geografiska områden och också i tid. Jag har kommit fram till sju båttyper som verkar vara mest framträdande men de kunde säkert vara flera. En översiktlig jämförelse över hur de här båttyperna fördelat sig i undersökningsområdet samt hur många båtar som upptecknats per bouppteckning visas i kartan (Figur 7.4 på motstående sida).

En parentes i bruksbåtarnas berättelse utgörs också av statsrådet Henrik Adolf Mechelins försök att införa "bättre" fiskebåtar av norsk modell kring åren 1868–70. Han hade 1868 under en vistelse i Stavanger i Norge besökt en regatta där han imponerades av listerbåtarnas egenskaper. Antagligen inspirerad av Finska Hushållningssällskapets introduktion av drivgarnsfisket år 1866, försökte han nu verka för ett införande av listerbåten i sydvästra Finlands skärgård. Generalguvernören Nikolai Adlerberg kontaktades och han i sin tur ordnade en förfrågning till guvernören i Åbo och Björneborgs län om förekomst och behov av listerbåten. Vidare förfrågningar riktades till länsmän i regionen och till kommerserådet Erik Julin som varit aktiv i hushållningssällskapets drivgarnskampanj. Man tänkte sig att skicka båtbyggare till Norge för att lära sig bygga listerbåtar. Allt torkade dock in, mest beroende på ointresse. Finland upplevde 1867–68 dessutom en hungersnöd, som visserligen var mindre omfattande i skärgården. Möjligtvis var Mechelin mest intresserad av synlighet och att få en plats i Kejsarliga Senaten för Finland, vilket också skedde under den här processen (Saarinen, 2004, 155–159).

Figur 7.4: Förekomsten av olika båttyper i undersökningsområdet ca 1700-1900 i bouppteckningar från 151 aktiva bondehushåll i undersökningsområdet. I kustzonen saknas båtar helt i 34 av de 45 medtagna uppteckningarna. Vit markör för uppteckningen anger 1-2 båtar per uppteckning, grå 2-4 och svart över 4 båtar per uppteckning. Cirkeldiagrammen anger procentuell fördelning av båttyperna enligt skärgårdszon.

I det följande ger jag en kort beskrivning av grupper av bruksbåtar. Andelar i skutor och fartyg, som kunde värderas högt, förekommer inte särskilt allmänt i bouppteckningarna och lämpar sig dåligt för den här kvantitativa jämförelsen. Jag koncentrerar mig därför först på de mindre bruksbåtarna.

Kajutbåt

Omfattar i den här framställningen alla båtar av typ storbåt och resbåt. De enstaka kyrkbåtar som förekommer i bouppteckningarna placeras också här. Kajutbåt tycks vara den vanligaste benämningen i bouppteckningarna. Det här var den största båten ett hushåll kunde äga på egen hand, men ofta delades den också mellan två eller flera hushåll. Av de 27 båtar som av mig bedömts som kajutbåtar, är tre delade med ett annat hushåll ⁶. En rekonstruktion av en kajutbåt kan ses i figur 7.5.

Kajutbåten hade akterspegel och speciellt de mindre kunde också användas som notbåt. Den är ungefär lika vanlig överallt i undersökningsområdet och variationen i tid är inte heller stor. Man får säkert räkna

⁶Att jämföra med de fartyg som kallats skutor i uppteckningarna där tio av elva är delade mellan flera hushåll (se avsnittet om skutor i kapitlet 7.3.2 på sidan 264).

Figur 7.5: Fembordsbåten *Framtiden* byggd av Bosse Mellberg i Korpo visar hur en kajutbåt på 1700-talet kunde ha sett ut. Uppgifter om båtens mått har delvis hämtats ur bouppteckningar (bu 43).

med att storleken varierade avsevärt. Vissa kajutbåtar kan åtminstone på 1700-talet också varit och kallats för fembordsbåtar. Beteckningen "liten kajutbåt" förekommer också ibland.

Skötbåt

Den vanligaste bland båtarna i bouppteckningsmaterialet. Användes som namnet antyder vid fiske med skötar och nät. Skötbåten kunde också användas vid notdragning. Skötbåten var oftast spetsgattad (d.v.s. spetsig i både för och akter) och var den första båttyp som i något modifierad form förseddes med motor på 1900-talet. I de uppteckningar jag gått igenom finns inga antydningar om utseendet annat än i tre uppteckningar som nämner fyrabords skötbåtar. Skötbåten är klart vanligare i mellan- och ytterskärgården, någonting som i uppteckningarna framträder ännu tydligare på 1800-talet (Tabell 7.23). Antagligen får det här tolkas så att skötfiskets större betydelse på 1800-talet återspeglas i att flera båtar av den här typen eller med den *benämningen* återfinns i bouppteckningarna.

Tabell 7.23: Skötbåtar i bouppteckningar. Medelvärde av antalet. Endast bouppteckningar från aktiva bondhushåll med sjöredskap medräknade.

Skärgårdsområde	Antal (m)	
	1700-t.	1800-t.
Kust och innerskärgård	0,2	0 *
Mellan- och ytterskärgård	0,7 *	1,2 **

Notbåt

Notbåtarna i bouppteckningarna omfattar flera typer, till exempel lill-notbåt och vindnotsbåt med ett vindspel för att hala in större notar. Notbåten kan ibland vara svår att skilja från storbåten eller mindre kajutbåtar. Notbåten förekommer i hela området men verkar bli mindre allmän i uppteckningarna från mellan- och ytterskärgården på 1800-talet, vilket kanske kan tillskrivas skötfiskets stärkta ställning i området (Tabell 7.24 på följande sida). Om notbåtarna beskrivs enligt antalet bord är det oftast fråga om fembordsbåtar (åtta stycken). Endast en fyrabords notbåt omtalas i en uppteckning från Sutari kronohemman i Iniö 1764 (bu 34). I Grönvik i Gustavs upptecknas 1763 en trebords notbåt

på Simola hemman. Det kan vara fråga om en lillnotsbåt för fjällfiske eftersom upppteckningen också innehåller en halv strömmingsnot, en lillnot, en notbåt samt nämnda trebordade dito (bu 25).

Tabell 7.24: Notbåtar i bouppteckningar. Medelvärde av antalet. Endast bouppteckningar från aktiva bondhushåll med sjöredskap medräknade.

Skärgårdsområde	Antal (m)	
	1700-t.	1800-t.
Kust och innerskärgård	0,3	0,4 *
Mellan- och ytterskärgård	0,8	0,4 *
	*	

Jolle (Julla)

Jollen kallas i bouppteckningarna alltid *julla*. Kan ses som en båt för olika ändamål som kunde tillverkas i olika storlekar. Har vanligtvis haft akterspegel, men inga uppgifter om utseendet förekommer i bouppteckningarna. Jollen användes vid många olika arbetsuppgifter, ofta vid sjöfågeljakt med vettar, torskfiske med krok och mjölkningsresor till de skär där man hade korna på bete under sommaren. De mångsidiga användningsområdet krävde tydligen flera storlekar på jullan. I många upppteckningar talas om storjulla och mindre jullar. Från Utö i Korpo 1872 finns en upppteckning med en stor julla med två segel, en mindre d:o, också med två segel samt än ännu mindre med ett segel (bu 125). Några uppgifter om antalet bord i jullarna har jag inte kunnat hitta i det här materialet, men fyra bord tycks ha varit vanligt (se ovan nämnda förteckning i tabell 7.22 på sidan 251).

Jollen finns överhuvudtaget inte i bouppteckningarna från kust och innerskärgård, men i mellan- och ytterskärgården tycks den bli allt vanligare i upppteckningarna under 1800-talet (Tabell 7.25 på nästa sida).

Ekstock (eka)

Jag har här samlat alla båtar med benämningen eka eller ekstock. Endast två bouppteckningar talar om ekor (eller ökor) medan 58 upppteckningar talar om ekstockar (eller ökstockar). Ibland preciseras i upppteckningarna att det är frågan om en ekstock av bräder. Antagligen var de flesta

Tabell 7.25: Jollar i bouppteckningar. Medelvärde av antalet. Endast bouppteckningar från aktiva bondhushåll med sjöredskap medräknade.

Skärgårdsområde	Antal (m)	
	1700-t.	1800-t.
Kust och innerskärgård	0	0
Mellan- och ytterskärgård	0,5 *	1,2 **

ekstockar under den tiden också tillverkade på det sättet. Tre uppteckningar nämner en "stock ekstock" som torde syfta på den typ av farkost som urholkats ur en trädstam (bu 227, 231 och 291), alla från början av 1800-talet i innerskärgården. Ekstockarna var flatbottnade eller "rundade" utan köl. De förekom i hela undersökningsområdet och är den vanligaste typen i kust och innerskärgården. Ekan är inte lika vanlig i ytterskärgården. Det är möjligt att ekstocken eller ekan på språkliga grunder nämns oftare vid kusten än i andra skärgårdsområden, och den kan därför ha ersatt andra typer i bouppteckningarna. På Kökar i yttre skärgården upptecknas 1889 en "is öka" bland sjöredskapen (bu 170). De stora flatbottnade ekor som på finska benämns *kolmilaidat* (trebordingar) och som ännu förekommer i trakten kring Virmoviken, nämns inte i bouppteckningsmaterialet under någon speciellt namn, men kan möjligen också sortera under namnet trebordsbåt (Tabell 7.26).

Tabell 7.26: Ekstockar eller ekor i bouppteckningar. Medelvärde av antalet. Endast bouppteckningar från aktiva bondhushåll med sjöredskap medräknade.

Skärgårdsområde	Antal (m)	
	1700-t.	1800-t.
Kust och innerskärgård	0,5	1,1
Mellan- och ytterskärgård	0 *	0,1 **

Sump

Eftersom roddsumpar (23 stycken) verkar vara de vanligaste förekommande i bouppteckningsmaterialet har jag här slagit ihop dem tillsammans med segelsumparna, trots den stora skillnaden i storlek och

funktion. Båda typerna hade ett fiskhåll i skrovet där levande fisk kunde transporteras och förvaras. I praktiken fördes fisk med roddsumparna till segelsumpen som sedan transporterade fisken till försäljning. I bouppteckningsmaterialet är sumparna nästan okända på 1700-talet. Roddsumparna var spetsgattade. De blir vanligare på 1800-talet, vilket troligen måste ha samband med den ökade färskfiskhandeln (Tabell 7.27 på nästa sida).

Fiskköparna i Stockholm hade länge ett slags monopol på att köpa färsk fisk av skärgårdsborna. Fisken köptes på olika håll av fiskarna och transporterades sedan i sumpens fiskhåll levande till Stockholm där den såldes på fisktorgen. Fiskuppköparnas uppköpsområde fanns längs den svenska kusten norr och söder om Stockholm, men också Åland och sydvästra Finlands skärgårdar ingick i deras intressesfär. Åboborna klagade redan på 1600-talet på att fisk från skärgården förmånligt köptes upp av borgare från Arboga, Sigtuna och Uppsala (Gardberg, 1923, 93). I slutet av 1840-talet ledde uppköparnas prispolitik till att en del av skärgårdsbönderna själva började skaffa segelsumpar och konkurrerade med Stockholmshandlarna. Från 1880-talet framåt dominerade de "självägda" bondsumparna handeln med levande fisk till Stockholm. Verksamheten togs senare över av motordrivna sumpbåtar och ångbåtar som transporterade levande fisk ända tills verksamheten förbjöds på 1950-talet (Soldéus, 2013, 17-19, 28-29). Bondesumparna seglade förutom till Stockholm och Uppsala också till Åbo, Kristinestad och Sastmola (fi. Merikarvia) i Finland (Gardberg, 1923, 92-93).

Roddsumpar finns i både inner-, mellan- och ytterskärgården med en viss tyngdpunkt på ytterskärgården. I endast fem fall upptecknas en segelsump på ett klart sätt i bouppteckningsmaterialet. Samtliga segelsumpar återfinns på Kökar i ytterskärgården. I Korpo upptecknas år 1871 en sump "med 2ne prisegel" på Svidjeholms torp i Träsk. Det kan röra sig om en större ombyggd skötbåt eller liknande vilket också priset antyder (bu 203). Roddsumparna seglades vanligen med prisegel (Soldéus, 2013, 123). Som ett exempel på en bouppteckning med flera sumpar från ytterskärgården kan här nämnas uppteckningen efter bonden Eric Ericsson på Kyrkogårdsö i Kökar, som år 1810 lämnat efter sig en imponerande samling sjöredskap där båtarna upptecknats på följande vis (bu 145):

Båtar och Segel

1 Stor Sump med segel och Tacklage med alt dess til behör,	60	-	-
1 Fem bord båt med Segel och tåg, ...	22	-	-
1 Skjöt båt med Segel, ...	4	24	-
1 Större Roddsump, ...	3	-	-
1 D:o mindre, ...	1	40	-
1 Julla med Segel, ...	2	8	-
1 D:o utan D:o, ...	-	40	-
1 D:o mindre, ...	-	40	-
1 Skjöt båts bygnad, ...	1	24	-

Om man betänker det begränsade urvalet uppteckningar som finns att tillgå förefaller fem större segelsumpar under två århundraden kanske ändå som en ganska naturlig siffra.

Skillnaden i det uppskattade värdet är enorm mellan storsumpen och roddsumparna. Men båtarnas värde sjunker med åldern och i åtminstone fem fall är det svårt att avgöra om det är fråga om segelsumpar eller mindre roddsumpar. I fem uppteckningar talas också om *fisksumpar* med vilket man kanske menar fristående träkonstruktioner för förvaring av levande fisk, men tolkningen är ibland osäker. "Ett stycke fisksump" under rubriken "Diverse" i uppteckningen efter äldre lotsen Karl Johan Öhman i Utö, Korpo år 1889 skulle kunna tyda på en sådan fristående konstruktion (bu 128).

Tabell 7.27: Sumpar i bouppteckningar. Medelvärde av antalet. Endast bouppteckningar från aktiva bondhushåll med sjöredskap medräknade. Beträffande de svårigheterna med benämningen *sump* se texten (sida 257).

Skärgårdsområde	Antal (m)		
	1700-t.	1800-t.	
Kust och innerskärgård	0	0,1	
Mellan- och ytterskärgård	0	0,5	**
		*	

De tidigaste segelsumparna förde råsegel men redan från 1600-talet finns uppgifter om gaffelriggade resesumpar och gaffelriggade sumpar med rektangulärt toppsegel var den gängse riggningen under 1700-talet. När riggen på slutet av 1800-talet moderniserades med mer segel och osymmetriska toppsegel kunde benämningen sumpjakt användas. Det förekom även enstaka galeasriggade (d.v.s. tvåmastade) segelsumpar (Soldéus, 2013, 10-11, 160-161).

Övriga båtar

Den här rubriken omfattar alla övriga båttyper i listan ovan. Tre- fyra- och fembordsbåtar samt slupar, jakter och mera obestämda benämningar som båt och segelbåt. Benämningarna enligt antalet bord är ovanligare i uppteckningarna från 1800-talet vilket gör det svårare att analysera förändringar i båtbeståndet i ett tidsperspektiv. Man kan tänka sig att fisket under 1800-talet delas upp i tydliga grupperingar enligt fiskemetod, vilket sedan avspeglar sig också i benämningarna på båtarna. Därav skulle benämningarna enligt antalet bord bli allt mer ovanliga (se Tabell 7.28 på sida 261). Å andra sidan kan man utgå från att benämningar enligt antalet bord kan vara ett exempel på ålderdomligare officiellt eller kanslibetonat språkbruk (Törnroos, 1978c, 65). Detta skulle kunna antydvas av att en stor del av de 1700-talsuppteckningar som uppger enbart bordsbenämningar på båtarna är uppgjorda av redan nämnde vice hovrättsnotarie Henrik A. Thuronius (se tabell 3.4 på sida 106). Han gjorde ett stort antal bouppteckningar i finskspråkiga trakter i Tövsala och kan ha föredragit att använda de här termerna istället för de ortbefolkningen använde.

I bouppteckningarna brukar trebordsbåtar beskrivas med epitetet "liten" eller "mindre" och kan kanske då vara mindre jullar och roddbåtar. En trebords skötbåt förekommer, men uppgiften är något problematisk då termen "trebords" använts efter ett "D:o" (Bu 26). Den trebordade notbåten som omtalades ovan verkar däremot vara tydligare upptecknad (bu 25).

Fyrabordsbåtar betecknas i tretton fall enbart som sådana men i tre uppteckningar talas om fyrabords skötbåtar. En uppteckning nämner fyrabords notbåtar (bu 34).

Fembördingsbåtar omtalas som notbåtar i åtta fall men i fjorton fall talas enbart om fembördingsbåt eller "fembolad båt". I hela bouppteckningsmaterialet finns inga uppteckningar gällande tvåbordsbåtar eller båtar med mer än fem bord (jämför förteckningen i tabell 7.22 på sidan 251). Det här tyder enligt min mening på att benämningarna baserade på antalet bord syftade på båttyper och att benämningarna ofta försvann eller förändrades när borden på båtarna blev fler och smalare.⁷ I uppteckningarna finns trebordsbåtar mellan 1751 och 1764 (förekommer enbart i uppteckningar av H.A. Thuronius). Fyrabordsbåtar förekommer mellan åren 1708 och 1764. Fembordsbåtar förekommer mellan 1711

⁷I bouppteckningar från Nagu utanför undersökningsområdet förekommer dock flera uppgifter om sexbordsbåtar (en redan år 1711), vilket visar att den här undersökningen hela tiden arbetar med ett urval, och inte ser på hela det bevarade materialet (Wilman, 1995, 213 ff).

och 1821. Men ibland behålls benämningen trots att båttypen förändras. Benämningen "fämbälbåt" och i finskspråkiga områden översättningen *viiskertanen* användes muntligen länge för res- eller storbåtar trots att borden kunde vara flera (Heervä & Joutsamo, 1983, 125 f)

Tabell 7.28: Övriga båtar i bouppteckningar. Medelvärde av antalet. Endast bouppteckningar från aktiva bondhushåll med sjöredskap medräknade.

Skärgårdsområde	Antal (m)	
	1700-t.	1800-t.
Kust och innerskärgård	0,8	0,3
Mellan- och ytterskärgård	1,1	0,3 *

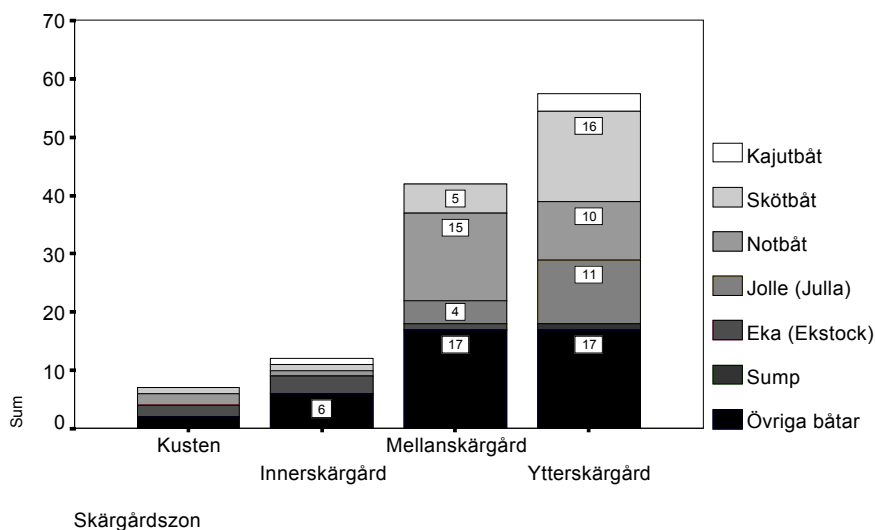
Figur 7.6 på följande sida visar variationer i båtbeståndet i de olika zonerna enligt bondehushåll där den avlidne varit i aktiv ålder. Såväl antalet båttyper som det absoluta antalet båtar per hushåll ser ut att öka ju längre ut i skärgården man kommer. I mellanskärgården ser notbåten ut att dominera i bondehushållen medan jullan och skötbåten tar över i yttre skärgården. Ekstocken är som redan nämnts vanlig i den inre skärgården.

Att tackla problemet med bruksbåtarnas benämningar och de olika båttypernas utseende torde falla utanför den här undersökningens ramar. Utifrån den information bouppteckningarna kan ge ser jag ändå inga skäl till att överge eller revidera den ofta använda typologiseringen av bruksbåtarna i skärgårdshavet som också här kommit att bilda stommen i framställningen. Det är ändå tydligt att det är fråga om ett glidande språkbruk. Båttyper kan utan att förändras överta en annan benämning likaväl som de kan behålla benämningen trots att de förändras. Benämningarna efter huvudsaklig funktion tycks vara de mest beständiga i det här materialet. En tidslinje över de vanligaste benämningarna för båtar i bouppteckningarna kan ses i figur 7.7 på sidan 263.

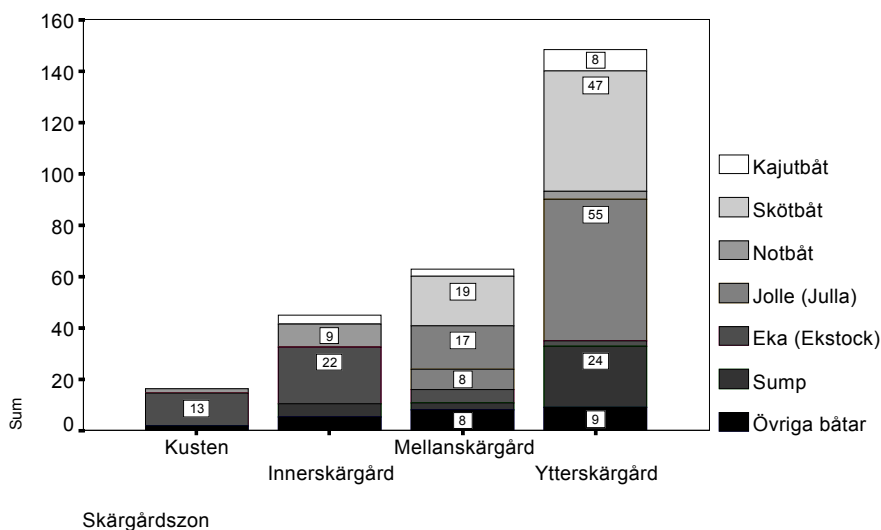
7.3.2 Skutor och fartygsandelar

I det material som jag gått igenom finns det endast en handfull bouppteckningar som upptar skutor eller fartygsandelar. Jag tänker därför inte göra några större jämförelser utan redogör kort vad materialet innehåller.

Saini Laurikkala har gått igenom samtliga 62 bouppteckningar med uppgifter om skutor eller fartyg från Egentliga Finland på 1700-talet och

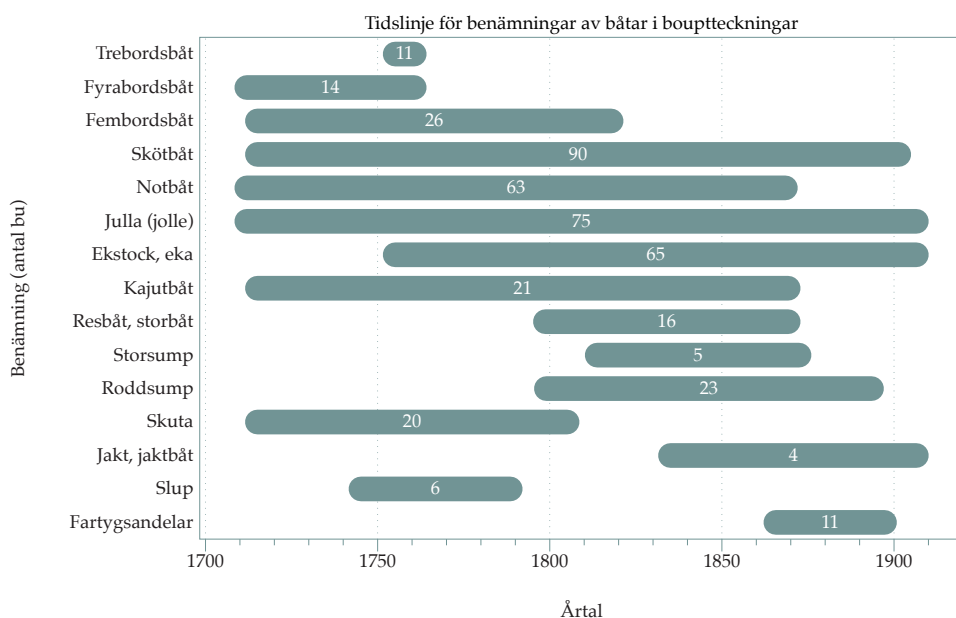
(a) 1700-talet

(b) 1800-talet

Figur 7.6: Antalet noterade olika båttyper i aktiva bondehushåll under 1700-talet och 1800-talet. Under 1700-talet innehåller 3 av 10 bouppteckningar i fastlandszonen båtar. I innerskärgården 6 av 7, i mellanskärgården 13 av 15 och i ytterskärgården 16 av 17. Under 1800-talet innehåller 8 av 35 bouppteckningar i fastlandszonen båtar. I innerskärgården innehåller samtliga 13 bouppteckningar med sjöredskap också båtar. I mellanskärgården innehåller 20 av 21 bouppteckningar båtar samt i ytterskärgården samtliga 33.

Figur 7.7: De vanligaste benämningarna på båtar i samtliga 315 bouppteckningar i undersökningsmaterialet. I slutet av 1800-talet betyder ett avbrott för en viss benämning snarast att bouppteckningsmaterialet här blir så litet (för notbåt, resbåt storbåt).

presenterat dem i en artikel i Turun Historiallinen Arkisto X (Laurikkala, 1948). Enligt henne tycks skutorna på 1700-talet förekomma mest talrikt i Pargas (9 uppteckningar), Kimito (7) och Västanfjärd (6). I de övriga socknarna nämns skutor högst i 3 bouppteckningar per socken. Själva bondeseglationen torde redan på 1700-talet ha haft sekellånga traditioner och man använde sig också av mindre båtar vilket ovan konstaterades (Laurikkala, 1948, 163 ff).

De större båtar eller fartyg som förekom i bondeseglationen kallades allmänt för skutor under hela 1700-talet. De beskrivs vanligen som halv-däckade och kunde enligt den tidens restriktioner därför seglas rätt fritt av allmogen. I början på 1800-talet började man benämna samma typs båtar för galeaser, antagligen på grund av de blev heldäckade men möjligen också för att riggen förändrades. Möjligtvis luckrades regeln om heldäckning upp under ryska tiden. Beteckningen skuta försvinner helt på 1810-talet. Senare ersätts galeaserna ofta av skonertar. Namnbytet kan även denna gång ha att göra med förändringar i riggningen. Skonertarna dominerade från och med 1840-talet tillsammans med barkar, briggas och jakter i Nagu där John Hackman gjort en djupundersökning om bondeseglationen i en socken på 1800-talet (Hackman, 1973,

24 ff).⁸ Enligt L. W. Fagerlund växte sjöfarten och "tonnaget" stadigt i Korpo från 1850 till 1875. I Houtskär sågs samma utveckling trots ett avbräck efter 1865 då försäljningar och haverier minskade flottan betydligt. Han nämner i sina tabeller jakter, sumpar, galeaser, skonare, briggar, skonert-bark och barkskepp. "Lästetalen" steg i Korpo från 875 $\frac{3}{4}$ år 1850 till 3219 $\frac{1}{2}$ år 1875. Motsvarande tal i Houtskär var 177 $\frac{1}{8}$ till 240 $\frac{1}{4}$ (Fagerlund, 1878, 24).

Av samtliga 315 här genomgångna bouppteckningar innehåller 11 skutor eller andelar i skutor och 11 uppteckningar uppger andelar i andra typer av fartyg (skonertar, briggar, barkar). De fördelar sig ganska klart så att uppteckningarna med skutor är uppgjorda på 1700-talet och fram till år 1808. Efter det förekommer inte en enda skuta eller ens något verktyg av typ skutnavare eller virke för skutornas tillverkning i bouppteckningsmaterialet. Hur skutorna placerar sig i undersökningsområdet syns på kartan i figur 7.8 på motstående sida. I det här undersökta bouppteckningsmaterialet nämns inga galeaser, men sådana förekommer till exempel i bouppteckningar från Nagu (Wilman, 1995, 213 ff).

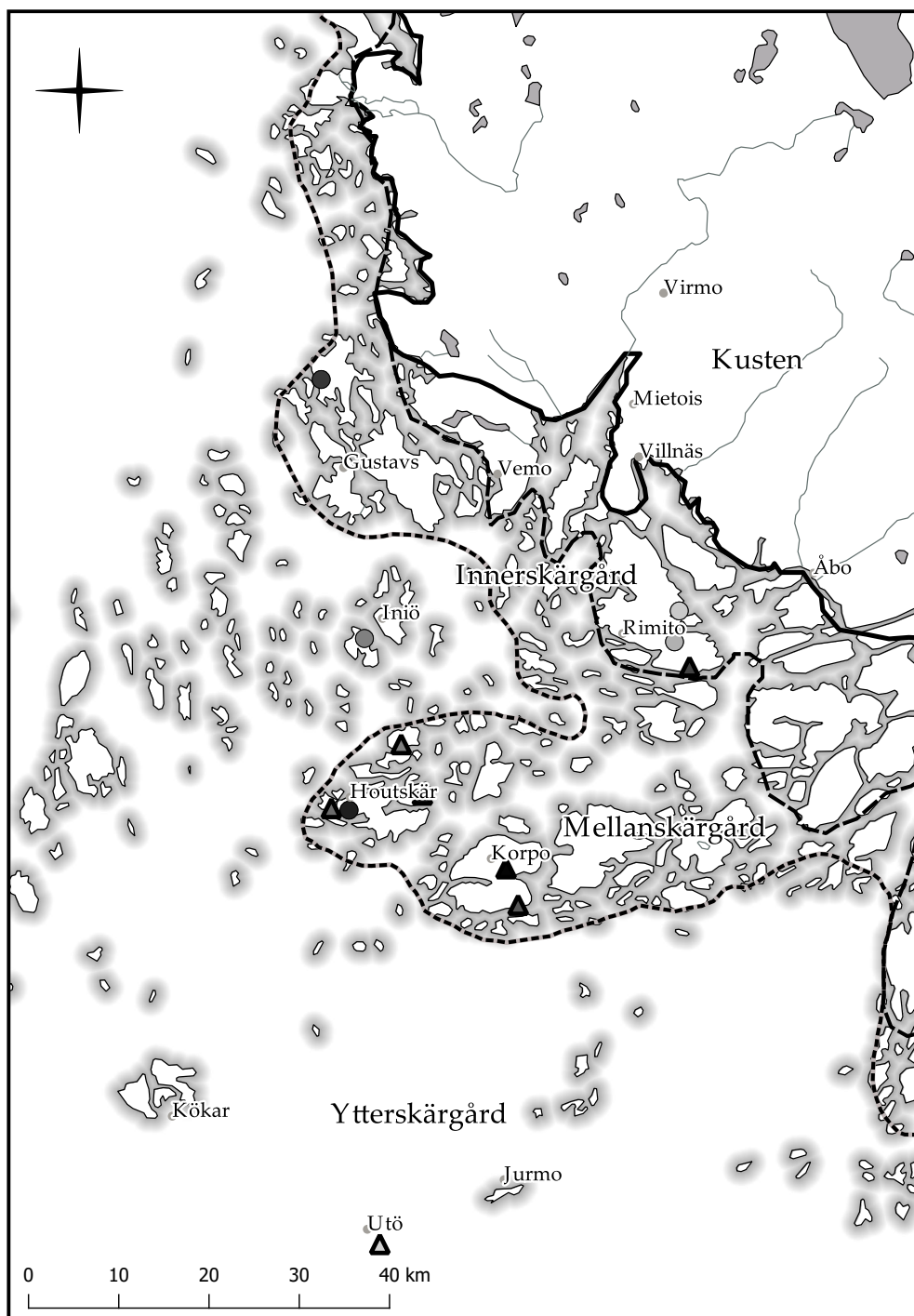
Fyra jakter förekommer i uppteckningsmaterialet mellan åren 1831–1910. De är inte delade mellan flera hushåll och kan därför anses vara lite mindre fartyg. Storleksskillnaden mellan 1700-talets skutor och 1800-talets skonertar åskådliggörs också av ägoförhållandena. Skutorna ägdes oftast i hälften eller tredjedelar medan skonertsandelarna vanligtvis från omkring 1/32:del till någon hundraedel eller mindre. Skonertsandelar förekommer i bouppteckningsmaterialet från år 1862 framåt.

De större briggarna och barkarna ägdes också ofta i hundraedelar, men man kunde å andra sidan vara delägare i flera fartyg, vilket kan ses som ett sätt att minimera riskerna i sjöfarten som kunde vara betydande (se figur 7.9 på sidan 266).

7.4 Havets många möjligheter

Den ganska detaljerade undersökning som jag gjort angående de olika sjöredskapen och särskilt fiskredskapen i bouppteckningar visar på tydliga skillnader i hur befolkningen anpassat sitt resursutnyttjande i de olika skärgårdsområdena. Även tidsmässigt finns det skillnader i

⁸Galeasen var tvåmastad med ketchrigg d.v.s. stormasten förut. Skonert eller skonare hade två eller flera master med stormasten som andra från fören. Båda förde för det mesta snedsegel men tidiga varianter kunde ha råsegel som toppsegel.

Figur 7.8: Skutor, skutandelar och fartygsandelar i bouppteckningsmaterialet. Nio av uppteckningarna med skut- eller fartygsandelar är från fasta Åland och syns följaktligen inte på kartan. Andelar i skonentar har här räknats till gruppen fartygsandelar. Trekant representerar fartygsandel, cirkel skuta eller skutandel.

Fartyg och Båtar.	
500 delar ett Bærkshippett wæjter	1320
500 delar ett fkoncert shippett Anni	1000
500 delar i Briggen Elieda	1000
500 delar i fkoncerten fenoctai	400
en stor bat med fegel ogk takklaffi jemtlednaggmedvæjter	120
en skot bat med hve fenoctai	25
en lillnot bat 1 m. 50 pum en julla 8 m	9
<u>Fiske Redskaps</u>	
11 - fteken strömmings Noter a 2 m. 50 pum fteket	28

Figur 7.9: Delägarskap i fartyg förekommer i bouppteckningarna från 1860-talet framåt. Bouppteckning efter bondehustrun Greta Henriksdotter från Donas hemman i Östersaverkeit, Houtskär 1870 (bu 192).

hur fisket utvecklas som framträder i uppteckningarna på 1700-talet och på 1800-talet. Notfisket efter strömming var överallt i området dominerande på 1700-talet men minst framträdande i ytterskärgården där skötfisket redan var vanligare. Skötfisket fick än större betydelse i mellan- och ytterskärgården under slutet av 1700-talet, medan fisket med strömmingsnot, särskilt i den inre skärgården fortsättningsvis framstod som det viktigaste fisket. Vid kusten finns förhållandevis få bouppteckningar som antyder intensivt fiske, men detta kan också bero på att fiskeredskapen förvarades längre från gårdarna och inte noterades. Man kan här tänka sig ett strängt bybaserat kollektivt fiske där de enskilt ägda fiskeredskapen ändå inte noterades i individuella bouppteckningar. Enligt länsmannen i Virmo socken Anders Fredrik Wirzens uppgifter kom år 1835 endast 1 procent av invånarnas kontantinkomster från fisk medan hela 95 procent av saltfischen som användes till föda uppges vara inköpt, vilket ju nog ger en bild av att fisket inte var någon särskilt betydelsefull näring i socknen (Perälä, 1963, 320).

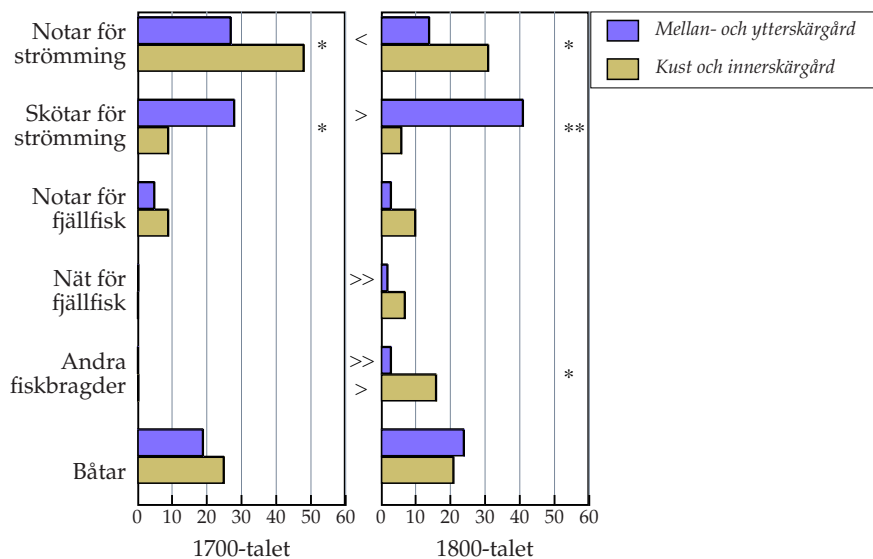
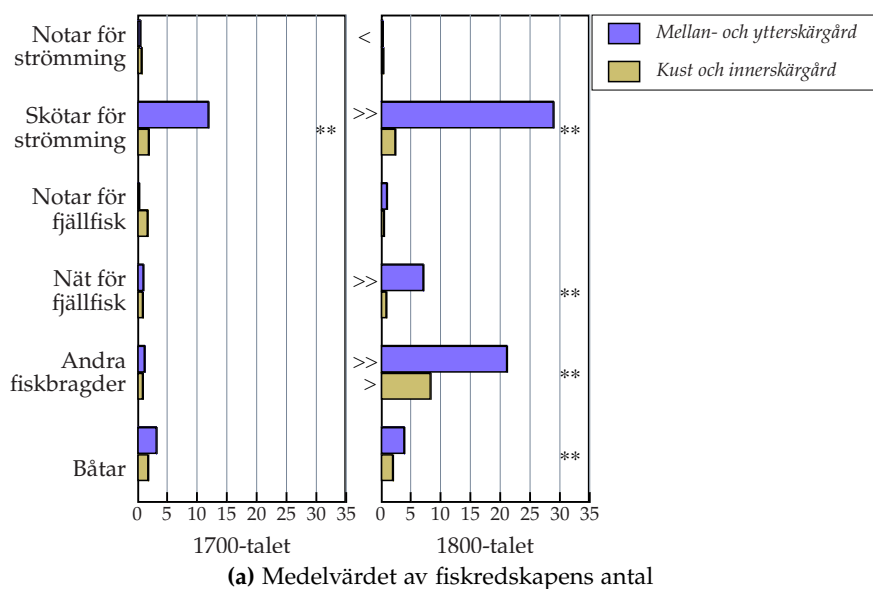
En liknande utveckling gällde för fjällfisket men den är inte lika tydlig. Fisket med ryssjor och mjärdar ser ut att vara betydligt mer allmänt förekommande på 1800-talet, men enligt tingsprotokoll från Kökar under 1700-talet var de redskapen då omtvistade, vilket kan ha lett till att bouppteckningarna kanske inte är helt pålitliga fram till slutet av det århundradet. Förändringarna i bouppteckningarnas bestånd av

fiskredskap tycks ganska väl sammanfalla med de förändringar som skedde i fisket under 1700-talet och 1800-talet.

Ett drag i resursutnyttjandet verkar vara mycket framträdande när det gäller fisket och ägandet av fiskredskap. Särskilt de stora och dyra notredskapen har ägts gemensamt av flera hushåll och fisket med dem har skett gemensamt enligt särskilda regler som bestämts på basis av rättvisekrav som bottnar i notlagen och delägarnas äganderätt i fiskevattnen. Lagbildningarna fungerar här som ett slags säkerhetsorganisation, en organisatorisk anpassning med riskminimering i ett resursutnyttjande där utkomsten ofta kan bero på slumpen. De gräl och tvister som verkar ha förekommit i samband med användandet av mer individuella fiskredskap som ryssjor och mjärdar (se avsnittet om andra fiskredskap sid. 245) kan tyda på att man såg resursutnyttjandet som någonting som måste kontrolleras för att det "begränsade goda" inte skulle överutnyttjas. Att bouppteckningarna kring 1790 börjar uppta sådana redskap i större mängd kan därför också ha att göra med att fisket förändrats på grund av en ökad befolkning med andra bosättningsmönster och sociala förhållanden.

Man kan i det här sammanhanget dra vissa paralleller till de system som användes i jordbruket gällande rättvisekravet, med tegskiften och regler för gemensamma arbeten på åkrarna. Man kan också spekulera i om lagbildningarna inom fisket kan ha stått som modell för delägarskapet av fartyg när seglationen kom i gång på allvar i mitten av 1800-talet.

Sammanfattningsvis kan invånarnas anpassning och utveckling av fisket med dess redskap och metoder sägas ha en klar koppling till miljömässiga faktorer där den maritima faktorn står för en möjlighet till resursutnyttjande där naturligtvis även tekniska, samhällseliga och historiska komponenter inverkar. Det gemensamma notfisket efter strömming existerar långt in på 1900-talet, särskilt vinternotfisket. Samtidigt tycks invånarna särskilt i ytterskärgården allt mer rikta sig in på skötfiske efter strömming. Skötfisket kan ske mer individuellt eller familjevis och passar bättre i en utskärsmiljö. Befolkningsökningen gör att skötfisket också upptas av den del av befolkningen som inte har tillgång till de gamla av jordägarande bundna fiskevattnen. Tekniska innovationer som införs, först krokskötfisket och senare drivgarnsfisket gör det här möjligt genom att nya fiskevatten kan användas. I innerskärgården framstår notfisket ännu på 1800-talet som den huvudsakliga fiskemetoden. Utvecklingen sker inte utan konflikter, men leder så småningom till att en stor del av befolkningen i utskärsmiljö kan leva på fisk som säljs (eller byts till spannmål) till andra områden som salt eller levande fisk. De stora fiskmarknader som fanns i de närliggande stä-

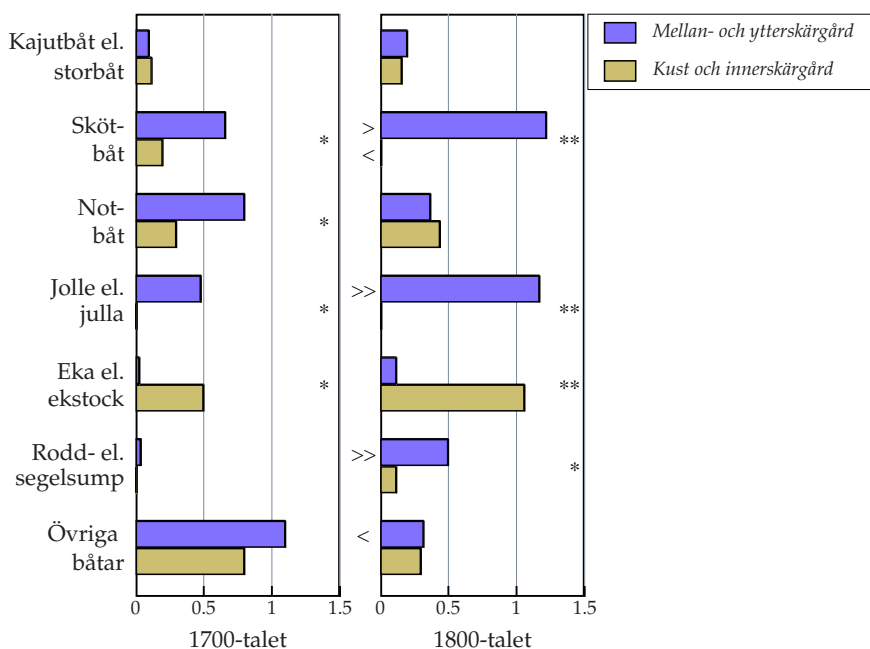

Figur 7.10: Medelvärde av antalet fiskredskap i bouppteckningsmaterialet (a), samt fiskredskapens procentuella värde av samtliga sjöredskap under 1700-talet och 1800-talet (b) i olika skärgårdsområden. Se figur 3.1 på sidan 84 för en förklaring av markeringarna.

derna (Åbo, Stockholm, Reval och under den ryska tiden miljonstaden Sankt Petersburg) gav för en tid möjlighet till en betydande fiskhandel i området.

Båtarna speglar fiskemetoderna och finns i flera typer och antal ju längre ut i skärgården man kommer. Fiskhandeln sker med köpmän från städerna som handlar med levande fisk, men under 1800-talet har man också egna större segelsumpar. Den saltade fisken förs med egna båtar till marknaderna. Under andra hälften av 1800-talet ser man spår av partrederierna, fartygsbyggen och fartygsägande i bouppteckningarna. Men det är svårt att ur det här materialet skönja hur livlig sjöfarten ställvis kunde vara. I en del socknar på Åland kunde större delen av den manliga befolkningen arbeta inom sjöfarten.

En del av det här skeendet kan skönjas i figurerna 7.10 på motstående sida och 7.11 på nästa sida, där jag sammanställt bouppteckningarnas uppgifter i grafer för medelvärde av antalet fiskredskap, fiskredskapens uppskattade värde i jämförelse med hela värdet för sjöredskapen samt båttyperna under både 1700-talet och 1800-talet. Det starkt ökade antalet redskap på 1800-talet accentueras säkert av att själva uppteckningarna blir mer detaljerade från och med slutet av 1700-talet, men tyder nog också på en verklig utveckling när det gäller mängden av fiskredskap.

Figur 7.11: Medelvärde av antalet båtar av olika typ i bouppteckningsmateriet i olika skärgårdsområden under 1700-talet och 1800-talet. Se figur 3.1 på sidan 84 för en förklaring av markeringarna.

Jakt- och fångstredskap

Jaktredskapen i bouppteckningsmaterialet återfinns huvudsakligen i en mycket maritim miljö. Frågan är om uppteckningarnas bild är riktig, och om den är det, hur det kan tolkas. Uppteckningarna upptar också kläder och pälsverk som indikerar möjliga bytesdjur. Man kan också se spår efter insamling av diverse naturresurser i undersökningsmaterialet.

8.1 Allmänna indikatorer för jakt i bouppteckningar

Enligt bouppteckningsmaterialet torde jakt och fångst under 1700-talet och 1800-talet ha haft en näringsmässigt ganska marginell betydelse i stora delar av undersökningsområdet. Endast i mellan- och ytterskärgården finner man i bouppteckningarna större mängder redskap med anknytning till jakt, och då gäller det närmast sälfångst och sjöfågeljakt. Man måste räkna med att näringar som inte har någon avgörande betydelse, åtminstone i ett material av den här typen, kanske lämnar mindre spår än vad den verkliga situationen skulle ge anledning till. Jakt med skjutvapen var under den här tiden vanlig när det gäller flertalet bytesdjur, och det är relativt sällan bössorna i en bouppteckning beskrivs enligt de bytesdjur de var avsedda för. De mindre fällor, snaror och giller som användes för fångst av skogsfågel och mindre pälsdjur hör antagligen också till de föremål som inte upptecknades, eftersom de troligen var utplacerade i terrängen och knappast annars heller uppfattades som särskilt värdefulla. Exempel på hur bouppteckningarna tar upp föremål och ägodelar med anknytning till jakt kan ses i tabell 8.1 på följande sida.

Tabell 8.1: Redskap och ägodelar med anknytning till jakt i bouppteckningar från (a) 1700-talet och (b) 1860-talet.

Kusten.	Innerskärgård	Mellanskärgård	Ytterskärgård
Bu 271, Bonde Jacob Thomasson, Lemo, Hiefvois, Keskikylä kronohemman, 10.6.1795.	Bu 28, Bondehustru Margeta Erichsdotter, Tövsala, Karhulax, Lambo hemman, 11.4.1763.	Bu 4, Bondehustru Valborg Henriksdotter, Gustavs, Laupunen, Pietilä hemman. 29.7.1762.	Bu 21, Skattebonde Matts Mattsson, Iniö, Jumo, Lassas, 29.3.1762.
Järn Redskap: gamal Bössa, ...0 16.	Inga jaktredskap	Järnredskap: 1 spiut, ...0 16. 1 D:o, ...0 16.	Sjöredskap: (1 lillnot med) ett Siähl och Harnät, ...24 0.

(a) 1700-talet

Kusten	Innerskärgård	Mellanskärgård	Ytterskärgård
Bu 181, Bondehustru Eva Fredrika Simonsdotter, Virmo, Kilakallus enst. h., 6.12.1869	Bu 313, Landbo Anders Johans Kavén, Merimasku, Kuuslax enst. frälsehemman. 20.10.1862	Bu 307, Bondehustru Cattarina Anders Dotter, Houtskär, Hyppeis, Hinders skattehemman Nr 4, 27.8.1862	Bu 159, Bondehustru Johanna Ericsson, Kökar, Helsö, 21.5.1860
Inga jaktredskap	Malm och Järn: 1 Hagelbössa och 1 pistol, .1 75.	Järn Waror: 1 Siäll busa och 1 hagel busa, ...6 75.	Järnredskap: 1 Lod Bössa No 1, ...3 0. 1 D:o No 2, ...2 35. 1 D:o No 3, ...2 35. 1 D:o No 4, ...1 50. 1 D:o No 5, ...1 35. 1 D:o No 6, ...1 30. Sjöredskap: 1 Lod Bössa No 7, ...0 50. 12 stycken skälnot, ...1 20. 36 lispund själspäck, ...36 0.

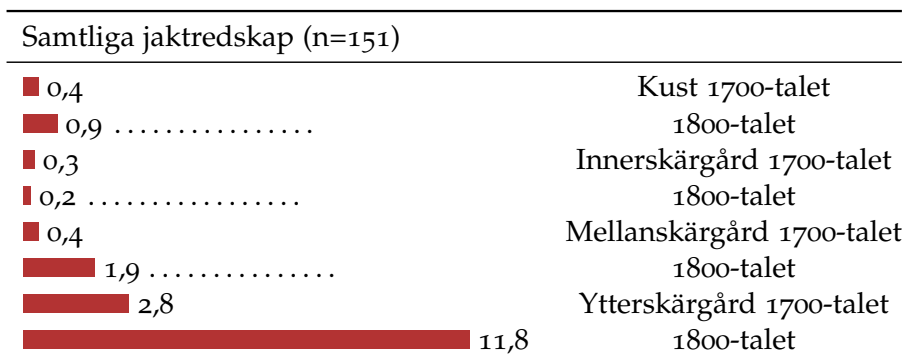
(b) 1860-talet

Om man beaktar alla former av vapen och jaktredskap i bouppteckningarna uppgjorda i aktiva bondehushåll under undersökningsperioden, kan man snabbt konstatera att de är klart mer allmänt förekommande i mellan- och ytterskärgården än i kust och innerskärgårdsområdet (se tabell 8.2 på nästa sida). Skillnaden accentueras ytterligare på 1800-talet, då den måste betraktas som ytterst "signifikant". I mellan- och ytterskärgården har också antalet jaktredskap ökat signifikant mellan 1700-talet och 1800-talet. En mer detaljerad granskning av utvecklingen ger vid handen att det är i ytterskärgården som jaktredskapen vanligen upptecknas, och det är också där som den stora ökningen i antalet redskap sker mellan 1700-talet och 1800-talet (Figur 8.1 på motsstående sida). Egentligen är skillnaderna i innehavet av jaktredskap mellan de övriga tre zonerna inte särskilt stor. Man kan fråga sig om det här är fråga om en verklig ökning av jaktens betydelse i ytterskärgården eller om vi har att göra med ett uppteckningsförfarande som i högre mån tar upp föremål med anknytning till jakt- och fångstnäringarna. Man kan också tänka sig att en högre levnadsstandard tillåter en "investering" i jaktredskap som i ytterskärgården är sammankopplad med ett slags

livsstil där jakt upplevs som väsentlig. Jag kan tänka mig att en gammal utskärsanpassning, där jakten är ytterst viktig, kvarstår i ett samhälle där huvudvikten ligger på fiske, men där många hushåll ändå drygar ut sin ekonomi, särskilt under våren då vinterförråden börjar tryta.

Tabell 8.2: Samtliga jakt- och fångstredskap i bouppteckningar. Medelvärde av antalet. Endast bouppteckningar från aktiva bondehushåll medräknade.

Skärgårdsområde	Antal (m)	
	1700-t.	1800-t.
Kust och innerskärgård	0,3	0,7
Mellan- och ytterskärgård	1,6 *	7,2 **

Figur 8.1: Jaktredskap i bouppteckningar 1700-1900. Medelvärden av antalet i aktiva bondehushåll. Termen jaktredskap avser här alla skjutvapen (även ett fåtal pistoler), säljörn (harpuner, tjölvor, pickor), sälnät, harnät, saxar, spjut och fågelvettar.

8.1.1 Skjutvapen

Huvudparten av de ägodelar som jag här räknat in bland jaktredskap består av bössor (43 procent) och sälnät (41 procent). De räknades som värdefulla och åtminstone i ytterskärgården är det ofta bössorna som upptecknades och värderades som första grupp under rubriken "Järnredskap", om de inte rentav fick en helt egen rubrik. De tycks ha använts under hela undersökningsperioden och redan under 1600-talet användes bössor för säljakt åtminstone på Kökar (Ahlbäck, 1955, 172 f). Bössorna var utan undantag mynningsladdare och fram till mitten av 1800-talet

för det mesta försedda med flintlås, därefter blev knallåset vanligare (Vilkuna, 1935a, 4). I bouppteckningsmaterialet är lodbössan det absolut vanligaste skjutvapnet, närmare 70 procent av alla skjutvapen om man utgår från hela materialet och 73 procent i bouppteckningar efter aktiva bondehushåll. Redan den äldsta bouppteckningen i det här materialet från år 1706 i Karlby i Kökar innehåller en "ryffel bössa", d.v.s. en bössa med räfflat lopp (bu 46). Hagelbössor förekommer också redan på 1700-talet, den tidigaste i Tövsala 1751 (bu 17), men de verkar bli allmänna först på 1800-talet, men inte heller då utgör de mer än drygt 15 procent av skjutvapnen i bouppteckningarna. Tolv av bössorna betecknas endast som "bössa", vilket antagligen måste tolkas som lodbössa. Knallhat-tar och knallbössor förekommer endast i tre bouppteckningar fr.o.m. 1800-talet (bu 126, 141, 169).

Tabell 8.3: Samtliga bössor i bouppteckningar. Medelvärde av antalet. Endast bouppteckningar från aktiva bondehushåll medräknade.

Skärgårdsområde	Antal (m)	
	1700-t.	1800-t.
Kust och innerskärgård	0,1	0,2
Mellan- och ytterskärgård	1,1	3,0
	*	**

Det faktum, att vissa bössor i sex bouppteckningar i ytterskärgården betecknas som "fågelbössor", leder oss in på användningen av bössorna. Även om en stor del av all jakt vid den här tiden skedde med hjälp av skjutvapen, antyder det faktum att de var så allmänna särskilt i ytterskärgården (Tabell 8.3 på sidan 274) att de användes främst till jakt på sjöfågel och säl. Att endast ett fåtal bössor benämns "fågelbössa" och endast en bouppteckning har en "sälbössa" (bu 307) förklaras genom att lodbössan användes för jakt på både sjöfågel och säl. Fågelbössorna var antagligen mer finkalibriga mynningsladdare, eftersom de förekommer i bouppteckningar tillsammans med "stora" lodbössor och hagelbössor (bu 151). Troligen föredrog man åtminstone vid säljakt helst stora och tunga bössor, och i bouppteckningarna verkar de oftast tecknas upp i något slags värde- eller storleksordning. Bonden Daniel Abrahamsson på Aspö i Korpo lämnade år 1795 (bu 45) efter sig:

1 stor lodbössa No 1	3	-	-
1 större D:o D:o No 2	4	-	-
1 mindre D:o No 3	1	-	-
1 D:o D:o No 4	1	-	-
1 D:o D:o No 5	1	32	-
1 Hagel bössa	-	32	-
1 gml lod bössa utan lås	-	24	-

Förkärleken för de tunga bössorna belyses kanske än mer i en annan av bouppteckningarna, där Godtfrid Ferdenant Öhman på Vestergran-nas i Jurmo år 1881 testamenterat ett enda föremål, "den tyngsta bössan", till sin yngre broder (bu 141).

Traditionen att namnge bössorna, som förekommit åtminstone på Åland (Andersson, 1945, 188; Storå, 1989, 21), tycks inte ha varit officiell nog att följa med i bouppteckningarna, där bössorna vanligen numreras. Hagelbössan misstroddes vid sjöfågeljakten länge av skärgårdsbefolkningen och blev egentligen allmän först under 1900-talet (Ahlbäck, 1955, 209; Storå 1989, 21). I de bouppteckningar som innehåller hagelbössor i ytterskärgården är det också vanligast att man (som i exemplet ovan) efter en hel rad lodbössor räknar upp en eller högst två hagelbössor.

Antalet bössor per hushåll varierar naturligtvis rätt mycket. På 1800-talet var det inte ovanligt med 6 till 8 bössor i ytterskärgården, och rekordet bland de bouppteckningar jag gått igenom ligger på 11 stycken lodbössor på Kyrkogårdsö i Kökar 1810 (bu 145). Vanligast tycks ändå ha varit att man hade 2 till 4 bössor. En stor del av bouppteckningarna efter aktiva personer i ytterskärgården innehåller skjutvapen redan på 1700-talet (ca 65 procent). I de andra skärgårdszonerna är andelen lägre (13-20 procent). I innerskärgården finns på 1700-talet ingen bössa bland uppteckningarna från bondehushållen men här är urvalet också som svagast. På 1800-talet innehåller över 90 procent av bouppteckningarna uppgjorda i aktiva bondehushåll i ytterskärgården bössor. I mellanskärgården är motsvarande andel ca 35 procent, och i innerskärgården och kusten ca 10 respektive 20 procent. I de få fall (5 stycken) bouppteckningarna i kust och innerskärgårdsområdet innehåller bössor är det alltid fråga om hagelbössor.

Granskar man alla 315 uppteckningar i undersökningsmaterialet finner man skjutvapen i 77 procent av uppteckningarna från ytterskärgården. I de övriga skärgårdszonerna finns de i mellan 10 och 30 procent

av uppteckningarna. Antalet bössor per uppteckning tycks stiga på 1800-talet.¹

Pistoler, som väl knappast användes för jakt, finns på 1800-talet sparsamt i hela undersökningsområdet men är vanligare i kust och innerskärsgårdsområdet (finns i 11 mot 5 bouppteckningar). Andra vapen med ringa betydelse för jakten förekommer också i någon mån, bl.a. 3 värjor och 1 sabel. Ett "antikt krigsvapen" hittas också i en uppteckning efter en sytningsbonde i Rosklax år 1870 (bu 183).

Jakt på sjöfågel och säl med bössa

De fågelvettar som finns i en del bouppteckningar ger en indikation på hur man med lodbössorna (och hagelbössorna) jagade sjöfågel. Ändå tycks vettarna rätt sällan ha tagits med i uppteckningarna. Endast 9 bouppteckningar i undersökningsområdet upptar någon form av vettar. De två tidigaste uppteckningarna är från år 1805 och 1807, men båda ligger i Virmo ganska långt uppe på land i kustområdet och nämner under rubriken "Diverse" bara orden "vättjor" och "vettjar" utan närmare kommentarer (bu 288, 294). Det är möjligt att det är fråga om bulvaner eller "fågelbilder" avsedda för jakt på skogsfågel, som torde ha förekommit i området på 1800-talet (Vilkuna, 1935a, 15). Osäkerheten ökas av att inga skjutvapen finns i någondera uppteckningen, endast ett kruthorn och ett flintstycke i den tidigare. "Gamla Skatte bonden" Mats Andersson Kasacka i byn Juva i Virmo (bu 255) har år 1831 genom avtal gett en hagelbössa i fördel åt en av sina söner. Bössan noteras endast vid arvsdelningen trots att kruthorn och hagelpåse förekommer i själva bouppteckningen. Möjligtvis förekommer liknande arrangemang i andra uppteckningar.

De övriga vettarna i materialet finns dock i uppteckningar från skärgården åren 1865 till 1897, alla utom en är från Utö och Jurmo i ytterskärgården i Korpo. I den tidigaste från 1865 i Utö meddelas också vilka fångstdjuren var då den upptar "5 1/2 par ådwettr, 2 20" och "7 par allwettar, 1 68" (bu 124). Man kan notera att det angivna värdet för

¹I den tidigare omtalade undersökningen i Michael A. Bellesiles *Arming America* (2000), kom författaren fram till att endast 14,7 procent av bouppteckningarna i Amerikas Förenta Stater på 1790-talet och 21 procent på 1830-talet innehöll skjutvapen i någon form. Bellesiles sade sig ha läst igenom tusentals bouppteckningar för sin undersökning. De här siffrorna har ifrågasatts av flera forskare och betraktats som "omöjligt" låga (Lindgren, 2002, 2197 ff). Mer noggranna undersökningar med mindre material (604 uppteckningar) av Gloria L. Main har gett siffror på 76 procent av bouppteckningarna som innehåller skjutvapen i Maryland under slutet av 1600-talet och början av 1700-talet (Main, 2002, par. 6). I Maryland uppnår man således ett århundrade tidigare samma vapentäthet som i Ålands och Åbolands ytterskärgård.

vettarna är ganska högt, då i samma bouppteckning en gris värderas till 4 mk och en silverbägare till 2 mk och 50 penni. Det är därför något förvånande att sjöfågelvettarna mycket sällan upptecknas i bouppteckningarna. Till exempel i materialet från Kökar förekommer inte en enda sådan trots att sjöfågelskytte för vette bedrevs allmänt under 1800-talet och antagligen pågått åtminstone sedan 1600-talet (Ahlbäck, 1955, 203). Det är möjligt att vettarna, åtminstone fjädervettarna som tillverkades av uppstoppade fågelskinn, hade en viss karaktär av "bruksvara" d.v.s. de höll inte så länge, utan tillverkades kontinuerligt (Berg, 1993, 25). Som sådana kanske de inte uppfattades som värda att tas med i en bouppteckning. Mer hållbara vettar av målat trä tillverkades också, men det finns ingen möjlighet att veta om det är dessa som återfinns i bouppteckningarna. Att största delen av de bouppteckningar som upptar vettar kommer från lotshemmanen på Utö och Jurmo, hänger kanske samman med att dessa bouppteckningar i regel är exceptionellt noggrant uppgjorda. En bouppteckning från Östergårds hemman i Lempersjö, Korpo i mellanskärgården innehåller också 6 vettar (bu 188).

Sjöfågelskyttet för vette ägde rum på våren, och i synnerhet när det gällde alfågel (*Clangula hyemalis*) kunde det röra sig om en vecka eller längre jaktfärder i den yttersta skärgården. Ejder (*Somateria molissima*), som också var ett eftertraktat byte, kunde också jagas närmare hemlandet och endast hanfåglarna, gudingarna, sköts för köttets skull. Honfåglar eller ådor kunde man få skjuta för att tillverka vettar. Skyttarna väntade i s.k. vettaskåror, skydd uppbyggda av stenar eller, ifall sådana inte fanns, av båtmasten övertäckt med en rya eller fäll, vilket också bildade stöd för den tunga bössan. Vettarna ankrades ut i par på läsidan av uddar och lockade flygande fåglar att slå sig ned på vattnet, varefter de sköts med lodbössorna. Eftersom det tog lång tid att ladda om mynningsladdarna hade man med sig flera bössor per man, vilket också förklarar de många bössorna per bouppteckning i ytterskärgården. De skjutna fåglarna hämtades med jollen som man färdades med. Det förekom också att man hade dresserade fågelhundar som hämtade fåglarna. Ca 20 till 25 par gudingar räknades som en god fångst för en vår (Ahlbäck, 1955, 209 f; Storå, 1982a, 58 f; 1989(1990) 20 f).

Lodbössorna användes även vid jakt på säl, antagligen sedan 1600-talet. Åtminstone i ytterskärgården jagades säl i stort sett hela året, men de kanske mest organiserade jaktfärderna med jaktlag på upp till ett tjugotal personer, skedde på vårvintern ute vid isranden, där gråsälén födde sina ungar. Man kunde vara ute flera veckor och använde sig ofta av ganska ålderdomliga jaktmetoder som att klubba sälarna med pickstaven, eller harpunera dem vid andningshålén, men också lodbössan kom till användning. Under tider med öppet vatten var sälsskyttet

mindre intensivt och bedrevs mer individuellt på kobbar och skär. Även tidigt på vintern efter att isen lagt sig kunde man skjuta säl närmare hemland. De tunga lodbössorna kunde knappast användas utan stöd, och "bösträn" användes för ändamålet. Man använde sig även av en "kräkankälke" med ett uppspänt litet skyddssegel, "skjul", för att krypa fram mot sälen utan att bli upptäckt (Ahlbäck, 1955, 183 ff; Storå, 1993, 319). Två sådana "bösskälkar" finns upptecknade från Finnö i Kökar år 1841 och värderades till 15 kopek (bu 155). Bösskälkarna kan förstås också förekomma bland de föremål som i bouppteckningarna endast benämns kälkar (21 stycken varav 14 i mellan- och ytterskärgården), men troligtvis hör också de till de ägodelar som inte tas upp i uppteckningarna.

8.1.2 Andra jaktredskap för sjöfågel

Av andra fångstredskap för sjöfågel, som fågelnät, finns inga spår i de bouppteckningar jag undersökt, även om nätfångst enligt vissa källor skulle ha förekommit åtminstone i Korpo ännu på 1700-talet (Vilkuna, 1935a, 18; Vuorela, 1977, 62). På Kökar tycks bruket av fågelnäten ha upphört redan tidigare, kanske redan på 1600-talet (Ahlbäck, 1955, 203). Däremot finns det belägg på sjöfågelfångst med nät fram till ca år 1900 i Hitis och Rosala. Främst skulle det ha gällt jakt på alfågel. Näten, som kunde vara 40 famnar (över 70 meter) långa och fyra famnar djupa, hängdes med hjälp av block och taljor upp på stolpar i sund som fåglarna brukade som färdväg. De skulle sedan släppas lösa när en lämplig flock flög in i dem så att fåglarna trasslade in sig och kunde avlivas. Ofta fästes nätet ihop på platsen av flera nätdelar (Dahlström, 1938, 9 ff).

Det finns inte heller några indikationer på insamling av sjöfågelägg eller duntäckt i bouppteckningarna, vilket är mer förvånande. De primitiva redskap (till exempel äggslev) som användes vid den här sortens resursutnyttjande, tycks höra till dem som inte klarar tröskeln för att bli upptecknade (Storå, 1966, 207 ff).

Holkar för skrakar och knipor, som förekom både på Åland och i Åboland har inte heller tecknats upp. De fanns upphängda på sina respektive platser under hela året, och var inte tillhands vid bouppteckningen. De enskilda familjemedlemmarna, inklusive barnen, "ägde" dessutom holkarna privat och behöll äggen från sin egen holk, vilket säkert skulle ha krånglat till bouppteckningsförfarandet. På Kökar ska det enligt Sven Andersson inte ha förekommit skrakholkar (Andersson, 1945, 209 ff).

Dun som fyllning i sängkläder uppges endast i tre bouppteckningar, varav två är uppgjorda efter ståndspersoner (bu 15, 17) och den tredje efter en lotshustru på Utö (bu 125). Sängkläder med *fjäderfyllning* tycks däremot vara något vanligare i mellan- och ytterskärgården än i kust och innerskärgården (20 bouppteckningar mot 8). Större delen av uppteckningarna säger ingenting om fyllningen. Man kan här också tänka sig termerna dun och fjäder ibland kan betyda samma sak. Då det däremot i ovannämnda uppteckningar efter ståndspersoner talas om spritad fjäder i tjänstefolkets sängkläder torde det vara fråga om grövre fjädrar.

8.1.3 Redskap för sälfångst

När det gäller redskap för sälfångst har boupptecknarna varit något mer generösa med de föremål som tagits med. Sältnät förekommer endast i mellan- och ytterskärgården, och de tycks vara mer allmänna i uppteckningarna på 1800-talet än under 1700-talet (Tabell 8.4). Också här är det i ytterskärgården som de flesta sältnäten upptecknats, och där finns de i något under 20 procent av de aktiva bondehushållen på 1700-talet, men under 1800-talet i ungefär hälften av dem, som mest hela 23 stycken var i två uppteckningar (bu 134 och 148). I mellanskärgården är de betydligt mindre vanliga, på 1800-talet finns de i ca 10 procent av uppteckningarna och under 1700-talet inte alls. Det är möjligt att en viss ökning av bruket av sältnät skedde under 1800-talet och att detta återspeglas i bouppteckningarna. Det verkar ändå knappast troligt att sältnät inte skulle ha förekommit i mellanskärgården under 1700-talet, och även på 1800-talet omtalas de som vanligare i Korpo än på Åland (Vilkuna, 1935a, 24). Det är därför möjligt att även sältnäten hör till de föremål som inte uppgavs så samvetsgrant vid bouppteckningarna.

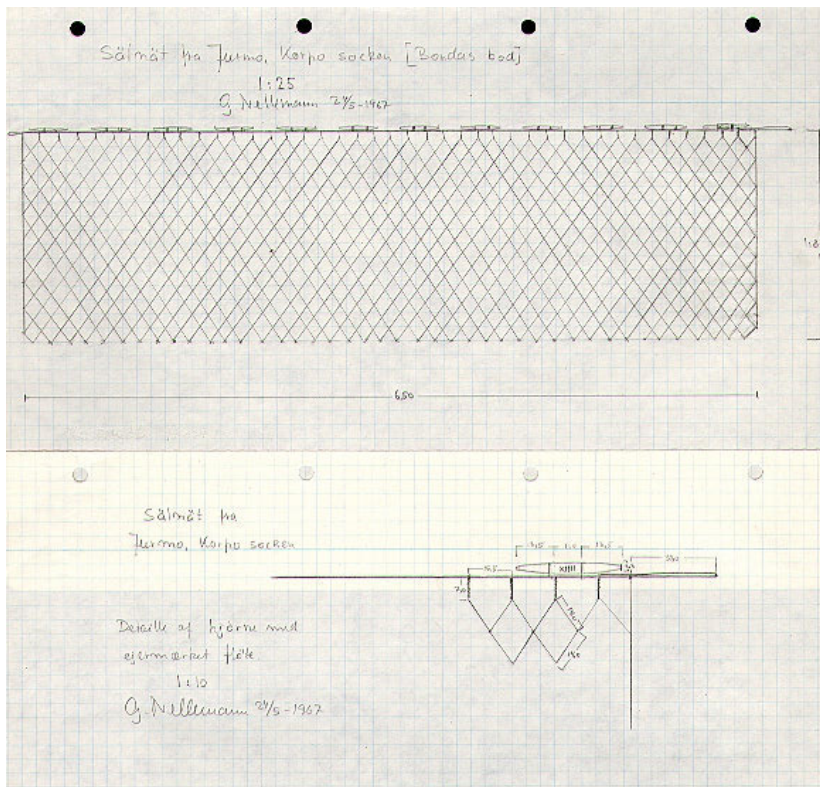
Tabell 8.4: Sältnät i bouppteckningar. Medelvärde av antalet. Endast bouppteckningar från aktiva bondehushåll medräknade.

Skärgårdsområde	Antal (m)	
	1700-t.	1800-t.
Kust och innerskärgård	0	0
Mellan- och ytterskärgård	0,4	3,4 **

Sältnäten användes främst vid fångst av vikare (*Pusa hispida botnica*), som är mindre än gråsälen (*Halichoerus grypus*), vilket var en förut-

sättning för att hämpnäten skulle hålla. Sältnät finns belagda sedan 1500-talet, och brukade läggas ut nära skär och grund där vikarna brukade hålla till. Ofta kunde ett tjugotal nät läggas ut samtidigt. Sältnäten lades på 1800-talet nästan alltid under isen och i närheten av vikarnas "visten" och andningshål. Det hände att man använde hundar för att lokalisera de här platserna. De vatten där man lade sältnät kunde vara fördelade på olika lotter. Längst höll sig denna vattendelning i bruk i Hellsö i Kökar där vikarsälen var vanlig (Vilkuna, 1935a, 24; Ahlbäck, 1955, 198).

Vid kusten och i innerskärgården verkar sälfångsten överhuvud ha haft liten betydelse under 1700-talet, vilket ju också föremålsbeståndet i bouppteckningarna antyder (Vilkuna, 1935a, 21). Föremål tillverkade av sälskinn finns det ändå även här, bland annat väskor och tobakspungar. I yttre skärgården finns också hela sälskinn, sälskinsskor, skobottnar, sälskinnsbyxor och sälspäck upptecknade, men inte heller här i alla bouppteckningar (sammanlagt i 28 stycken). Troligtvis uppenbarar sig

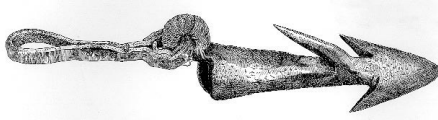
Figur 8.2: Sältnät från Bondas i Jurmo, Korpo skärgård. Kulturhistoriska arkivet Cultura vid Åbo Akademi, Kr 641

självklarhetens gissel för forskaren igen en gång. Man noterade inte alltid detaljer som uppfattades som självklara.

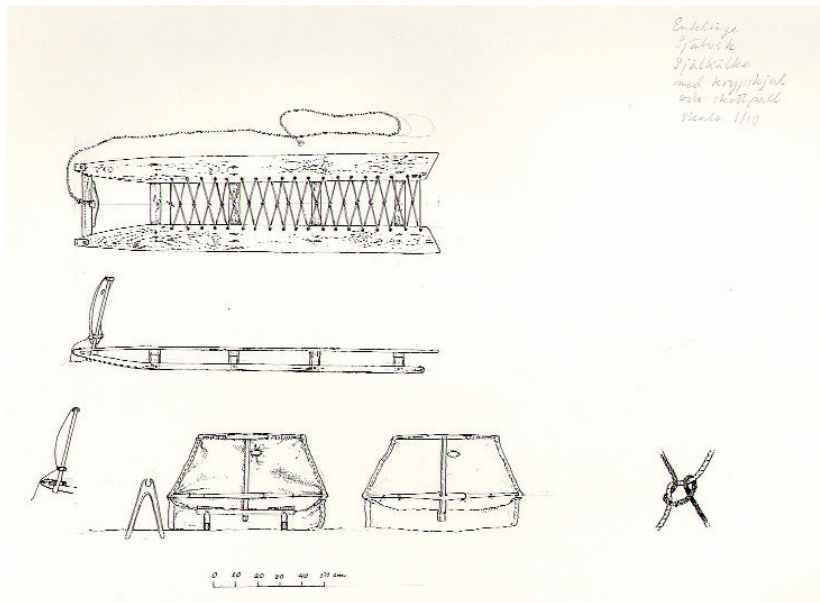
De redskap som användes vid säljakten under isfärderna på vårvintern återfinns också så gott som uteslutande i bouppteckningar från ytterskärgården. Frånsett en "kölva" i Rimito 1879 (bu 212) och de två obestämda "spjuten" från Gustavs 1762 (bu 4), finns alla redskap av typen "kölva", "ispicka", "säljärn" och "harpun"² i ytterskärgården i Korpo och på Kökar. Antalet är inte särskilt stort, de förekommer i 18 bouppteckningar, d.v.s. i under 10 procent av samtliga uppteckningar från mellan- och ytterskärgården. Från 1700-talet finns bara en bouppteckning (1794 i Karlby på Kökar, bu 110) som innehåller ett säljärn.

I en bouppteckning från Kökar 1847 påträffas en "sälkrok" utan närmare beskrivning (bu 146). Det var antagligen en skaftförsedd järnkrok avsedd för att fiska upp skjutna sälar ur vattnet. Under våren när sälarna hade litet späcklager, sjönk de alltid om de dödades i vattnet eller hann kasta sig dit. Då fick man försöka få upp dem med en säldragg (Andersson, 1945, 183 f; Ahlbäck, 1955, 192). En sådan finns också i en bouppteckning från ett torp under Simås hemman i Hyppeis, Houtskär 1862 (bu 314). Sådana kan också gömma sig bakom den mer kortfattade benämningen "dragg" som finns i 15 bouppteckningar från mellan- och ytterskärgården, men i de flesta fallen gäller det antagligen draggar för skötar eller båtar. Sälldraggar användes också för att dragga efter sälnät som slitit sig (Nyström, 2000, 60 f). De två "bösskälkar" som nämndes under kapitlet om sjöfågelfångsten finns upptecknade i kvarlåtenskapen efter bondehustrun Sara Ericsdotter från Finby i Kökar år 1841 (bu 155). Möjligen var de av samma typ som själkälken med skottpall och krypskul som kan ses i figur 8.4 på följande sida.

²Säljärnet och harpunen är identiska i undersökningsområdet och säljärnet ska därför inte förväxlas med de "säljärn" i Österbotten som var stora fångstsaxar. Kölvan och pickan kunde också beteckna samma redskap, d.v.s. en längre stör med en metallspets som kunde användas både som klubba och spjut vid sälfångst. Skaftet kunde användas till att fästa harpunen på. De användes även allmänt som hjälpmedel vid isfärder, för att staka sig fram med då man använde isläggar och för att testa isens hållbarhet (Nyström, 2000, 62; 71 ff)

Figur 8.3: Säljärn från Brättö, Föglö på Åland. Tuschteckning av Bo Lindberg. Kulturhistoriska arkivet Cultura vid Åbo Akademi, Kr 569.

Figur 8.4: Självkälke med skottspall och krypskjul från Enklinge, Åland. Teckning av Bo Lindberg 1967. Kulturhistoriska arkivet Cultura vid Åbo Akademi, Kr_679.

Andra redskap som användes under isfärderna var kompassen (eller "norrning" som den ofta benämns) och kikare som också uppvisar ett liknande spridningsmönster. De förekommer i uppteckningar från mellan- och ytterskärsgården från år 1795 in på 1900-talet. Kompasser finns i 24 bouppteckningar varav 22 är från ytterskärsgården, medan kikare finns i 40 uppteckningar varav 37 är från ytterskärsgården. Att märka är att då ingår alla bouppteckningar från området (inte bara aktiva bondehushåll). Även torpare och i synnerhet lotsarna på Utö i Korpo hade kompasser och kikare. Kikarna användes året om för att underlätta spanande efter byte (Ahlbäck, 1955, 184 ff).

8.1.4 Om övrig jakt

Jakt på större rovdjur som varg (*Canis lupus*) och brunbjörn (*Ursus arctos*) har inte lämnat några direkta spår efter sig i bouppteckningarna. Inga vargnät eller björnnät som åtminstone ännu på 1600-talet skulle ha varit allmänna vid större skalljakter finns upptecknade i urvalet. Det är möjligt att andelarna i nät för varg- och björnskaull uppfattades som kollektiv egendom och därför inte tecknades upp. Inte heller några fångstgropar för rovdjur har upptecknats, vilket i och för sig är naturligt

med tanke på deras läge och säkert svåruppskattade värde. Jag har däremot hittat enstaka vargnät i bouppteckningar från Pargas socken, det tidigaste redan år 1724.³ Ännu på 1800-talet användes också spjut för att avliva både varg och björn vid skalljakterna och när det gäller björn även då man jagade dem vid idet på vintern (Vilkuna, 1935a, 2 ff).⁴ Enligt andra källor avlivades rovdjuren i Korpo och Houtskär med klubbslag vid skalljakten och sådana klubbor kan ha varit av ganska provisorisk karaktär (Fagerlund, 1878, 286). Enstaka sådana klubbor finns ännu bevarade i hembygdsmuseer, till exempel i Houtskär.

De två spjut som upptecknats i Löpö (Laupunen) i Gustavs år 1762 kan möjligtvis vara sådana, men då Löpö ändå ligger i skärgårdsmiljö kan man inte utesluta möjligheten att det var fråga om "spjut" avsedda för säljakt, d.v.s. "säljörn" (bu 4).

Fällar av större rovdjur ska ha förekommit också i kyrkor i Egentliga Finland in på 1800-talet. De användes som golvtäcke vid altare och predikstolar och ansågs ha betydelse som donation och offer i sammanhanget. I Iniö kyrka omtalas också ett inköpt sälskinn med samma funktion år 1733 (Korhonen, 1999, 114 f).

Bland kläder och diverse upptecknas i några fall också fällar och gångkläder av björn- eller vargskinn, vilket indirekt skulle kunna tyda på att jakt förekommit. I prostgården i Tövsala upptecknades 1751 en björnskinnsfäll och likaså en "björnhud" hos en Vice regementsskrivare i Virmo år 1803 (bu 17, 284). Bland bondehushållen finns i Lemo 1795 ett par "björnskins vintervantar" (bu 271), men annars inget. Klädespersedlar av vargskinn finns i sju bouppteckningar, mest vantar och pälsar vid kusten men också i Rumar i Korpo upptecknades 1711 en vargskinnsmössa (bu 10).

I samband med pälsverken kan man tillägga att trots att hundar som jakthundar både funnits och uppskattats såväl i skärgården som i inlandet (Storå, 1990a, 22; Vilkuna, 1935, 11 f), har ingen hund kommit att upptecknas i de bouppteckningar jag gått igenom. Det närmaste man kommer är ett fåtal hundhalsband och hundkedjor samt de lite vanligare klädesplaggen gjorda av hundpäls. Hundskinnsvantar och -mössor förekommer i åtta respektive sjutton bouppteckningar, med

³Bouppteckning efter avlidna frälsebondehustrun Margeta Sigfwarsdotter, Muddais by i Pargas socken 17.10.1724. Riksarkivet, Åbo, Bouppteckningar från Pikis och Halikko härad 1722-1735, F103 (Piikkiö 208). Ett vargnät finns också under "Diverse" i bouppteckningen efter bondehustrun Catarina Andersdotter, Lielax Mellängård från 27.12.1849. Riksarkivet, Åbo, Pikis och Halikko härads domböcker, Bouppteckningar Ec 9 1850-51, F45.

⁴Enligt andra källor tenderade spjuten som användes vid den här tiden ha varit ganska kläna och hastigt tillverkade och kunde bestå av smala träskäft med instuckna trubbiga harvpinnar, knivar eller spikar som spets (Berglund, 1832, 218 f).

en klar övervikt i kust och innerskärgården. Att man hade hundar i Finland enbart för pälsens skull var känt på 1700-talet och ännu i slutet på 1800-talet (Kaukonen, 1989, 5 ff; Huldén, 1989, 34).⁵

Jakt efter räv (*Vulpes vulpes*) har lämnat spår efter sig i form av ett antal rävsaxar som finns i bouppteckningar från år 1764 fram till 1870-talet. Åtta av uppteckningarna ligger i kustområdet men tre finns också i mellanskärgården i Korpo, den tidigaste i Kjölingby 1828 (bu 236). Räb "jagades" också med hjälp av förgiftad åtel, men detta syns inte i bouppteckningarna (Vilkuna, 1935a, 12). Klädesplagg med rävsinn finns endast i tre uppteckningar.

Trots att utter (*Lutra lutra*) antagligen var ganska vanlig i hela undersökningsområdet, och den dessutom betraktades som ett skadedjur iförd en högst värdefull päls, finns det i bouppteckningsmaterialet överhuvudtaget inget som skulle tyda på utterjakt. Åtminstone i skärgården torde utterjakten mestadels ha bedrivits med bössa, vilket ju inte lämnar oss några upplysningar i bouppteckningarna.⁶ Vid kusten användes också fällor och "katsor" vid utterjakt, men de tillhör de redskap som också annars tycks utelämnas i bouppteckningarna. Inte heller redskap som utterkrok, med vilken den med bössa avlivade uttern drogs ut ur grytet, eller utterpik nämns i uppteckningarna. Det här kan få utgöra ett exempel på att en näring som varit allmänt förekommande, men inte utvecklat några särskilt värdefulla redskapsformer, inte på något sätt avspeglas i ett material som bouppteckningarna. Pälsar av uttersinn som i litteraturen omtalas som ytterst värdefulla finns inte heller nämnda i det genomgångna bouppteckningsmaterialet (Vilkuna, 1935a, 12; Ahlbäck, 1955, 208; Storå, 1989, 22 f).

Klädesplagg tillverkade av mård sinn (*Martes martes*) finns i fem bouppteckningar från kust och innerskärgården. Det äldsta omnämnandet från 1711 gäller en "qvinfålls myssa med Klädes bått och Mård skins svans omkring" i bouppteckningen efter bonden Jacob Mattson och hans hustru i Laulais (Laulainen) i Masku (bu 265). En hel mårdskinnsmössa finns också i uppteckningen efter åboen Jacob Johansson Pässilä i Salavais (Salavainen) i Virmo 1826 (bu 2). Prosten Johan Thor-

⁵Nyttoaspekten när det gäller ägandet av husdjur som hundar kommer också fram i de hundskattelängder som gjordes upp i vissa socknar under 1800-talets slut. I en förteckning över skattepliktiga hundar i Replot i Österbotten från år 1883 är benämningen "pålshund" allmänt förekommande medan "sällskapshund" förekommer endast en gång. Av anteckningarna om hundarnas ålder kan man sluta sig till att också pålshundarna tycks ha fått leva i många lyckliga år. I en senare förteckning från 1890-talet har beteckningen sällskapshund blivit vanligare medan pålshundarna tycks ha försvunnit (Förteckning öfver...).

⁶Även om redan C. M. Bellman i "Hwad Behagas" 1780 skämtsamt talar om en specialiserad "utterpuffertmakare" Wingmark i Stockholm (Bellman, 1999, 123).

wösts bouppteckning i Virmo från år 1751 omnämner dräktdetaljer med sjubb⁷, mårdsvans och hermelinbräm (bu 17). Bouppteckningen efter bonden Eric Johanson på Seppälä skattehemman i Rimito 1796 innehåller en mössa av iller (*Mustela putorius*) (bu 278).

Haren (*Lepus timidus*) som också jagades allmänt, och som åtminstone i skärgården även användes som föda, syns inte heller särskilt bra i uppteckningarna. Skälen är rimligtvis de samma som när det gäller utterjakten. Ett speciellt och sedan länge bortglömt redskap för harjakt dyker dock upp, nämligen *harnätet*. Det verkar inte finnas någon muntlig tradition om användningen av harnät i Finland, och de uppgifter som förekommer tycks härstamma närmast från bouppteckningar, tidigast på 1630-talet i Åbo. I Ryssland och i Ladoga-Karelen och även bland estlandssvenskarna användes harnät ännu på 1800-talet (Vilkuna, 1935a, 14).

I de bouppteckningar jag gått igenom förekommer harnät i sex fall, alla från skärgården. I Iniö finns ett, i Houtskär två och i Korpo tre stycken nät. Den äldsta bouppteckningen med harnät är från Lassas hemman i Jumo, Iniö 1762 (bu 21) och den yngsta från ett torp under Simås i Hyppeis, Houtskär år 1862 (bu 314). Harnäten upptecknas i flera fall under sjöredskapen vilket kunde leda en att tro att man egentligen menade "harnät" som förekommer i bouppteckningar åtminstone i Lule älvdal i Sverige (Kuoljok, 1985, 72). Också i Bottenhavet och Kvarken förekom harrfiske fram till modern tid (Nyholm et al., 1990, 78). I samtliga fall skrivs ordet dock i undersökningsområdet "Har-nät" eller "hara-nät". Några uppgifter om hur jakten med harnät gick till i det här området föreligger inte, men någon form av drevjakt förefaller trolig.

Jaktredskap speciellt för grävling (*Meles meles*) förekommer inte i materialet, och i den mån man jagade grävling gjordes det för det mesta med hund och bössa, ibland också med sax (Vilkuna, 1935a, 11 f).

Ekorre (*Sciurus vulgaris*) jagades också mest med bössa och hund. I undersökningens bouppteckningar förekommer ekorrskinn som foder, så kallat "gråverksfoder" i klädesplagg i tre uppteckningar från kusten. Alla dessa bouppteckningar är uppgjorda efter ståndspersoner (bu 15, 214, 284). En "eckorrns svants hallsdruk" finns däremot i bouppteckningen efter änkan Lisa Henricsdotter Krappe i Nihattula by i Virmo 1804. I samma uppteckning finns också en muff af mårdskinn (bu 111).

I bouppteckningen efter prosten i Tövsala 1751 (bu 17) finns också upptecknat, "bäverhår" och en röd castormössa samt en castorhatt (efter *Castor Fiber*, bäverns latinska namn). Det berättar knappast annat än

⁷Antagligen importerat skinn av tvättbjörn (*Procyon lotor*) från Nordamerika (Svanberg, 2001, 129).

att bäverskinnet hade ett mycket högt handelsvärde, och att en sådan hatt av filtat bäverhår var högt värderad. Om det fanns bäver i området under 1700- och 1800-talet så var den knappast särskilt talrik (Berg, 1976, 76; Vuorela, 1977, 50). Bävern utrotades på grund av jakttrycket både i Finland och Sverige under 1800-talets lopp (Kjellström & Svanberg, 2001, 112).⁸

Enstaka klädesplagg tillverkade av skinn av iller, mård, ren och älg förekommer men av dessa förekommer således endast mårdsinn i fler än en bouppteckning. Hos den ovan nämnde prosten i Tövsala finns även ett "svansinn". Möjligen kunde sådana användas vid servering av fågel eller som utsmyckning på bordet, någonting som närmast förekom i högre ståndsmiljö. Men i prostens fall är det snarare fråga om klädesplagg fodrade med svansinn. Upppteckningen innehåller också en tröja fodrad med "svanboij" – ett äldre uttryck för samma sak (Bu 17). SAOB nämner "bröstlappar eller livstycken" av preparerat svansinn med dunet delvis kvar, eller i överförd bemärkelse tunna, mjuka filter av flaneltyp. De betecknas som "ganska varma" (SAOB, 1898, Svan-sinn S14816). Svansinn användes också för att tillverka handskar (Svanberg, 2001, 130). Med tanke på att vi i det här fallet skriver året 1751 är det troligare att det är ylletyget som avses eftersom det vid den tiden var en etablerad textilterm (Aldman, 2008, 97, 228).

8.2 Jakten blev utskärssyssla

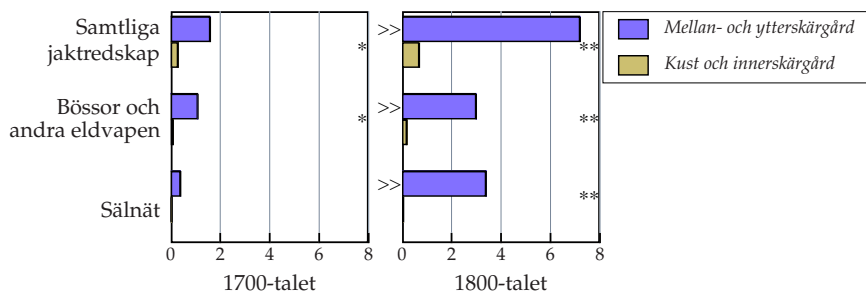
Jakt- och fångstredskapen (om man utesluter fisket) i bouppteckningarna erbjuder vissa svårigheter vid en analys. Många specialiserade redskap har en mera tillfällig karaktär och hör till de redskap som sällan uppträder i bouppteckningar överhuvudtaget, bl.a. för att de är utplacerade på diverse fångstställen. Å andra sidan är många redskap universella, till exempel skjutvapnen, och ger som sådana inte mycket direkt information om jakten och bytesdjuren.

En stillsam husbehovsjakt som sker vid sidan av egentliga huvudnärningar, riskerar att helt skymmas i ett material som bouppteckningarna, och detta kan märkas även i den här undersökningen. Att granska förhållandet utifrån ett kvantitativt betraktelsesätt låter sig därför göras bara med de redskap som verkar uppges med någorlunda konsekvens. Jag tror ändå att de värden som illustreras i figur 8.5 på nästa sida, är något

⁸Dessa kastorhattar var ett långlivat modeplagg (från 1500-talet till in på 1700-talet) som i större delen av Europa importerades från Nordamerika där efterfrågan gjorde att bäverstammarna ställvis höll på att utrotas under 1700-talet. Det var bäverhårets förmåga att filta sig som gjorde pälsarna värdefulla. Efter att modet under 1700-talet började föreskriva silkeshattar, minskade efterfrågan snabbt (Krech, 2000, 175 f).

skeva till förmån för den näringsmässigt viktiga säl- och sjöfågeljakten i ytterskärgården. Det ringa utrymme jaktredskapen får i bouppteckningarna i mellanskärgården (se Figur 8.1 på sidan 273) verkar aningen suspect i jämförelse med vad andra källor kan meddela (se beskrivningen över vårjakten i Korpo och Houtskär i Fagerlund, 1878, 28). Man kan också undra om den starka ökningen av antalet jaktredskap i ytterskärgården på 1800-talet enbart återspeglar ett verkligt skeende, eller om den också beror på ändrade vanor vid själva upptecknandet. Att så många oansenliga redskap som ispickor och säljärn egentligen dyker upp först på 1800-talet, skulle kunna tyda på det.

Figur 8.5: Antalet jakt- och fångstredskap i bouppteckningar under 1700-talet och 1800-talet i 151 aktiva bondehushåll. Se figur 3.1 på sidan 84 för en förklaring av markeringarna.

Men det faktum att bössorna verkar vara mer allmänna på 1800-talet kan däremot bero på en ekonomisk förbättring. Man kan i sammanhanget fundera över varför man i en tid då fisket har ett starkt uppsving väljer att investera en del av överskottet i skjutvapen för jakt. Man får förstås inte glömma att sälen uppfattades som ett skadedjur som gick åt både fiskfångsten och redskapen. Men det verkar inte otroligt att jakten upplevts som intimt sammankopplad med utskärslivet, och att den med tiden kom att få ett mervärde för befolkningen som en form av det man idag skulle kalla rekreation eller sport. Helt tydligt kom jakten att ingå i livsstilen i skärgården och kan därför visa på en kontinuitet långt in i historien och förhistorien. Ännu i dag tillhör åtminstone jakten på sjöfågel den världsbild som uppfattas som den riktiga i skärgårdslivet. I de jordbruksdominerade fastlandssocknarna försvann jaktintresset bland majoriteten av bondebefolkningen efter att skogarnas virke blev värdefullt, för att återuppstå först när älgstammen ökade på 1900-talet (Johansson, 1997, 73 ff). Att sälknäten i bouppteckningarna ökar starkt på 1800-talet kan också stämma. Åtminstone på Åland verkar de ha varit ganska lite använda under 1700-talet (Andersson, 1945, 166).

De övriga näringarna

Kapitlet behandlar de andra näringar som ingått i undersökningsområdets hushåll, men som inte alltid på samma sätt kan kopplas till speciella föremålsgrupper eller redskap. En betydande verksamhet i hemmen med textiltillverkning, hantverk och smide krävde naturligtvis specialiserade verktyg och dessa tas upp i upppteckningarna. Men ofta finns de utspridda bland andra redskap och det kan vara svårt att bedöma om de använts enbart för eget bruk eller om man också producerat för handel. Kapitlet koncentrerar sig närmast på hantverk; träslöjd, smide och textiltillverkning och i det sammanhanget tangeras också kort de textilier som uppges i bouppteckningsmaterialet.

9.1 Produktion i hemmen

Jag har i det föregående gått igenom de näringssektorer som kan betraktas som ett slags huvudnäringar för det agrara samhället i undersökningsområdet. Helt klart har det också förekommit andra näringsinriktningar, men dessa är inte alltid helt lätta att se i bouppteckningarna. Sjöfarten behandlades kort i samband med båtarna, men de inslag av handel och bondeseglation som förekom i området sätter ganska få spår i undersökningsmaterialet. De inriktningar inom näringssektorerna med specialisering på till exempel fiske i vissa områden, och spannmålsodling i andra, förutsätter ju i sig också en byteshandel mellan områdena. Men denna byteshandel syns endast indirekt i de sparsamma uppgifter om förråd som behandlades i kapitel 5.3.

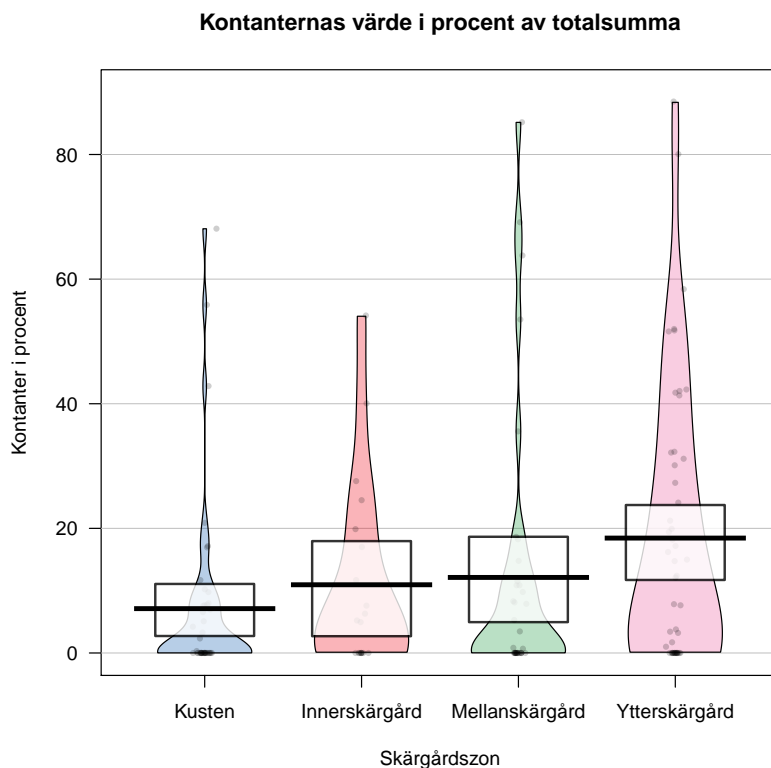
Fiskhandeln som till en del skedde genom utomstående fiskhandlare borde kanske lämna spår i form av ett ökat innehav av kontanter i de områden fiskhandeln var av betydelse. Onekligen tycks kontanterna ofta utgöra en större del av bouppteckningens totalsumma längre ute i skärgården. Även om spridningen är stor verkar det som om kontanternas andel i bouppteckningens slutsumma i medeltal skulle vara större i ytterskärgården (se figur 9.1 på nästa sida). Man måste ändå komma ihåg att hushållen i ytterskärgården ofta var mindre bemedlade än bondgårdarna vid kusten, varför också mindre penningssummor kan uppta en större andel av boets värde. Statistiskt sett är det här fråga om en slags synvilla eftersom väldigt stor del av uppteckningarna helt saknar kontanter. Spridningen blir därför stor.

En av de högsta "kontantprocenterna"; 82 procents andel av boets totalsumma hittas i Nybondas kronohemman i Kivimo by i Houtskär (bu 44). Kvarlåtenskapen efter bonden Mats Eriksson som dog i januari 1795 värderas till 864 riksdaler varav 715 finns i kontanta penningar. Bouppteckningen innehåller de vanliga ägodelarna som brukar förekomma på ett hemman och är inte defekt på något sätt. Under rubriken sjöredskap finns "Ett skutfall" men ingen skuta finns i uppteckningen. Man kan spekulera ifall pengarna härrör från försäljningen av en sådan. I andra bouppteckningar från samma tid värderas skutor till allt mellan 400 och drygt 600 riksdaler. Med tanke på att såpass många bouppteckningar inte uppger några kontanta tillgångar alls måste man också tänka sig möjligheten att dessa inte uppgavs och att arvingarna delade dem sig emellan utanför bouppteckningen. Men i den tidens bysamhälle torde det inte ha varit så lätt att hemlighålla tillgången till pengar.

Man kan förstås inte utesluta andra faktorer, men tillsammans med dessa ledde fiskhandeln till att en ekonomi baserad på pengar gjorde insteg tidigare i skärgården än på den övriga landsbygden, där byteshandeln länge var av större betydelse, en utveckling som etnologen Bo Lönnqvist också undersökt och konstaterat i den nyländska skärgården (Lönnqvist, 1980, 170 ff). Fiskhandeln i sig kräver andra källor för att kunna utforskas (vilket också utgjorde ett delprojekt för historiker i projektet *Miljö i förändring, samhälle i förändring*).

9.2 Hantverk

Hantverk och tillverkning av varor för försäljning torde i äldre tid ha förekommit i hela landet som binäringar, men några verkligt utpräglade hantverksorter tycks inte ha förekommit, möjligtvis med undantag av

Figur 9.1: Kontanta penningar i bouppteckningar från 151 aktiva bondehushåll i fyra skärgårdszoner 1711–1897. Kontanterna är beräknade som värde i procent av respektive boupptecknings totalsumma sedan värdet för fast egendom räknats bort. Prickarna inne i grafens "flaskor" representerar värdeprocenten i de enskilda bouppteckningarna. Det svarta strecket betecknar medelvärdet, och den blekare lådan anger konfidensintervallet på 95 procent. Den vanligaste situationen tycks vara att kontanter saknas, men åtminstone i ytterskärgården utgör de i många hushåll en rätt stor del av bouppteckningarnas slutsumma. Skillnaderna mellan skärgårdszonerna är ändå så liten att det inte går att dra några meningsfulla slutsatser av dessa.

det s.k. *Vakka-Finland* i sydväst, där jordbruket bar sig dåligt. Härifrån exporterades träkärl redan på 1500-talet bland annat till Stockholm. I vissa österbottniska socknar hade man specialiserat sig på möbeltillverkning och i kustsocknarna tillverkades också fartyg för export. Det är också rätt svårt att urskilja hantverkets betydelse vilket till stor del beror på att det utövades som binäring (Talve, 1990, 101 ff).

I det här undersökningsmaterialet finns det endast tre bouppteckningar uppgjorda efter hantverkare som hade detta som huvudsyssla. De är uppteckningar efter två skräddarhustrur från 1769 respektive 1795 (bu 58 och 273) och en sockenskomakare år 1805 (bu 288). Följande framställning är därför koncentrerad på de hantverksredskap och verktyg som kan belysa vilken roll hantverket spelade i de vanliga bondehushållen och om man kan skönja några skillnader mellan skärgårdens olika områden i detta fall. Jag har koncentrerat mig närmast på träslöjd, som kunde tänkas visa vissa ekologiskt anpassade skillnader som kunde vara beroende av huvudnäringarna. Den enda synliga gruppen av verktyg är smidesredskapen som presenteras kort. Ytterligare har jag sökt information om textilredskapen som verkar höra till de mest splittrade redskapsgrupperna i bouppteckningarna.

Etnologen Agneta Boqvist har i sin undersökning *Den dolda ekonomin – en etnologisk studie av näringsstrukturen i Bollebygd 1850-1950* (1978), konstaterat att de källor som traditionellt används av etnologer kan ge en snedvriden bild av den mycket sammansatta ekonomi som förr var vanlig. I kyrkböcker och mantalslängder ser jordbruket ut att dominera helt bland näringarna. Boqvist har genom att använda alternativa källor bl.a. traditionsuppteckningar, rättegångsprotokoll, tidningsmaterial, länsmansrapporter och bouppteckningar kunnat konstatera att ekonomin i hennes undersökningsområde, Bollebygd, var mycket mångsidig och både bland bönder och obesuttna var hantverk en viktig inkomstkälla. Hantverket, särskilt laggkärlstillverkning, möbelsnickeri, tillverkning av fisklådor och textil hemindustri stod för en väsentlig del av hushållens utkomst vid sidan av tillfälliga arbeten i skogen och vid timmerflottningar (Boqvist, 1978, 16 f; passim).

I princip tror jag att bouppteckningarna också är predisponerade att ge en bild av hushållen som är mer jordbrukscentrerad än vad verkligheten kanske skulle ge vid handen. Samhället bouppteckningarna skrevs i var utpräglat jordbruksinriktat. De fattigaste skärkarlarna i utskären var "bönder" på sina gårdar och tidens sockenbeskrivare och präster kunde klaga på att jordbruket lamslogs på grund av böndernas håg till hav och fiske. Rubriksättningarna eller grupperingarna i bouppteckningarna utgår från att jordbruk är något som står över fiske och andra mindre näringar. Här kan man ändå se att boupptecknarna skapar nya

rubriker när något redskapsbestånd föreligger i sådan omfattning att det uppskattas som betydelsefullt.

9.2.1 Träslöjd

Agneta Boqvist hittar i sitt bouppteckningsmaterial (ca 500 uppteckningar från 1860-talet till 1915) 146 uppteckningar där laggkärlstillverkningen tycks ha spelat en stor roll bland näringarna. Hon konstaterar att det är svårt att avgöra vilken betydelse redskapsuppsättningarna i realiteten haft, men i allmänhet torde ett påkostat redskapsbestånd peka på en större betydelse för den hantverksgren som verktygen är bundna till. En särskild betydelse lägger hon vid de uppteckningar där upptecknaren själv klumpat ihop redskap till exempel under beteckningen laggkärlsredskap. Det visar på en uppfattad betydelse redan i uppteckningsskedet (Boqvist, 1978, 17-26). Ulla Janson var också inne på den här rubrikens betydelse i sin artikel om åländska torparbouppteckningar (Jansson, 1962, 68).

Alldeles lätt är det ändå inte att läsa ut betydelsen för hantverksredskap i uppteckningarna. Många av redskapen kan användas för flera ändamål och om intensiteten i användningen berättar uppteckningarna sällan.¹ Ser man i hur många bouppteckningar vissa redskap nämns, så fäster man sig vid att det inte går att hitta ett enda enskilt redskap som skulle finnas i samtliga 151 bouppteckningar. Närmast kommer yxan i någon av sina inkarnationer.²

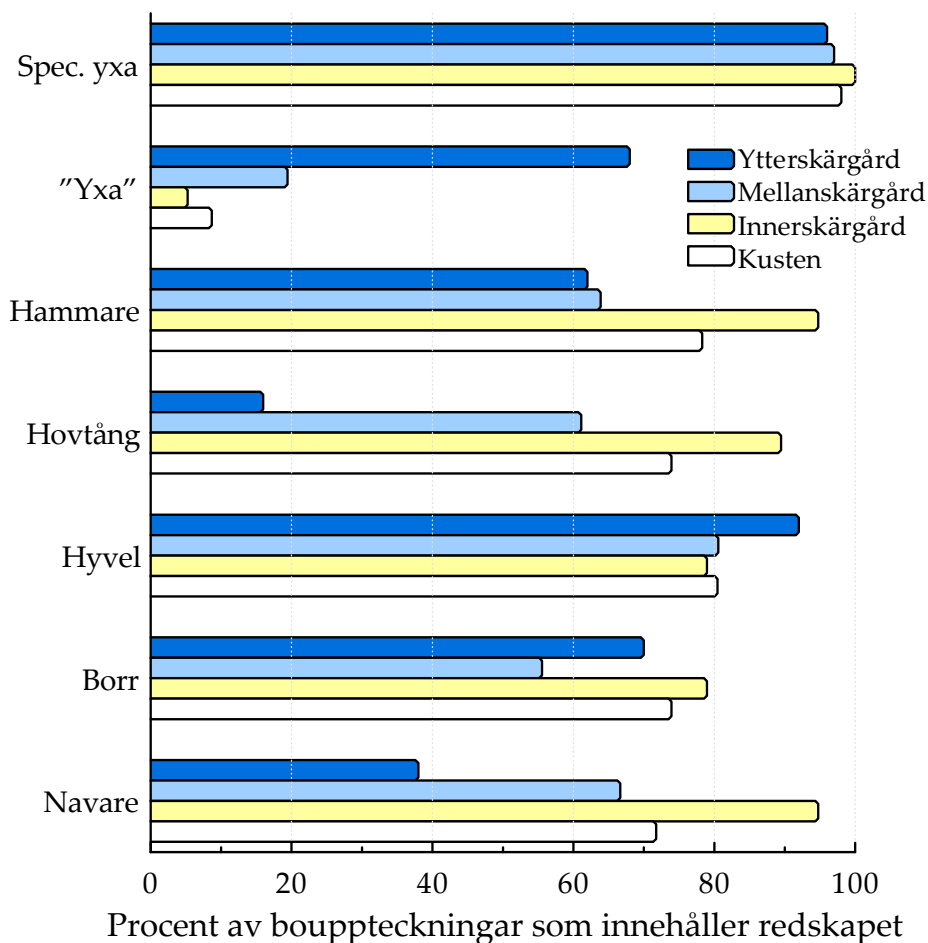
När det gäller redskapen för träslöjd förekommer i de bouppteckningar som ingår i undersökningsmaterialet inte just de hopklumpningar i redskapsserier som Boqvist kunde konstatera gällande Bollebygd. "Snickarewärktyg" finns i två bouppteckningar från 1764 resp. (bu 33 och 205). Det andra undantaget är "hammare och (hov)tång" som ofta upptecknas och värderas tillsammans; ett radarpar som hållit ihop i århundraden. Av någon anledning tycks de inte lika ofta trivas tillsammans i ytterskärgården, där tången också annars är mer sällsynt (se figur 9.2 på följande sida). Hammaren och hovtången användes också för att sko hästar, vilket ytterligare kan förklara partnerskapet. Smides-

¹Detta gäller förstås också redskapen i de andra näringssektorerna som beskrivits ovan, men det förefaller mer osannolikt att dyrbara jordbruks- eller fiskeredskap skulle anskaffas för att användas i begränsad omfattning mer eller mindre sporadiskt.

²I det här kapitlet går jag igenom redskapen på ett ytligare plan än i de föregående. Jag ser endast på i hur många bouppteckningar ett föremål eller en föremålstyp förekommer. Detta jämförs sedan med det totala antalet uppteckningar från aktiva bondehushåll som finns i undersökningen. Det här innebär att räkna kvaliteter och ligger därför närmare en kvalitativ forskning än metoden som användes i de tidigare kapitlen.

redskap tycks också uppfattas som en helhet, vilket jag återkommer till nedan.

Yxor förekommer i de flesta hemman och kan väl räknas som bondens universalredskap, använd både i skogsarbete och för bygg- och slöjdarbeten. Petterson räknar med "smalbitaryxor" och "breidbitaryxor",

Figur 9.2: Slöjdreder och verktyg i bouppteckningar i 151 aktiva bondehushåll. Staplarna representerar den procentandel av de 151 aktiva bondehushållen som innehåller redskapet i fråga. Beteckningen "Spec. yxa" syftar på yxor med olika specialbeskrivningar för användning eller utseende, t.ex "laggyxa", "karvyxa", "bilyxa", "bila" o.s.v. Jämför med kävla i figur 9.3. Möjligtvis användes beteckningen kävla mer i den svenskspråkiga skärgården. Gruppen "yxa" åskådliggör närmast att det bara var i ytterskär som en yxa uppges utan tilläggsbeteg; här finns oftast två typer "yxa" och "bila".

en terminologi som inte tycks återfinnas i bouppteckningsmaterialet. Men andra mer specialiserade av Petterson använda benämningar som täljyxor, arbetsyxor, risyxor och skarvyxor är vanliga i uppteckningarna (Petterson, 1917, 179 ff). Huggyxor eller enbart "yxor" finns i 122 av de 151 aktiva bondehushållen, bilyxor eller bilor i 114 och de är de vanligaste typerna. I kust och innerskärgårdsområdet benämns en yxa ytterst sällan bara "yxa", men i ytterskärgården är detta den vanligaste benämningen. Möjligtvis fanns här i en skogfattig miljö inte ett lika starkt behov av specialiserade yxtyper. Man kan heller inte utesluta att boupptecknarna här föredragit att använda en enklare terminologi, men det torde ju i så fall också bero på samma faktum. Hur som helst förekommer också här huggyxor (13 st.), bila och bilyxor (tillsammans 32 st.). Termen bilyxa tycks vara gängse i kust och innerskärgården medan bila används mera i mellan- och ytterskärgården. En lista över de yxtyper som nämns kan ses i tabell 9.1.

Hyvlar och borrar tycks förekomma i en stor del av bouppteckningarna men beteckningen "navare" för borredskap verkar vara litet ovanligare i ytterskärgården. Verktygen för träslöjd och annat arbete med trä finns i en stor del av bouppteckningarna utan att man skulle se några större skillnader i distributionen mellan skärgårdszonerna förutom de ovan nämnda.

Om man koncentrerar sig på de redskap som användes vid träkärlltillverkning, särskilt laggkärll, blir bilden inte särskilt avvikande (se figur 9.3). Det här är således en konstgjord sammanföring av redskap

Tabell 9.1: Termer använda för olika yxtyper i bouppteckningar från 151 aktiva bondehemman. Siffran efter termen motsvarar det antal bouppteckningar som tar upp föremålet. Flera av yxtyperna kunde motsvara de käxlor som användes vid laggkärlltillverkning, som karvyxa, gröpyxa, laggyxa och kärlyxa. Men de är inte så allmänt förekommande. Torvyxan hör närmast till jordbruket men finns i alla skärgårdszoner. Huggyxan, "yxan" och arbetsyxan torde väl syfta på den vanliga yxtypen, medan täljyxan och handyxan var av den lättare typ som användes vid snickerier. Granrisyxan användes för att hacka granris till strö i fähuset (Petterson, 1917, 179 ff).

huggyxa 76	torvyxa 11	handyxa 1
bilyxa 69	risyxa 5	kimbyxa 1
bila 49	karvyxa 4	kvarnyxa 1
granrisyxa 49	lövyxa 4	kärlyxa 1
yxa 46	gröpyxa 2	laggyxa 1
arbetsyxa 24	hackyxa 2	rexyxa 1
täljyxa 21	kaxelyxa 2 (= käxla)	skavyxa 1
skarvyxa 16	fogyxa 1	vedyxa 1

till en grupp som gjorts av mig i efterhand, i stil med indelningen av jordbrukredskapen i kapitel 5.2.

Käxlan, som är en kortskaftad tväryxa för tilljämning av laggkärlens rundning och för urholkning av kärl, används som benämning mera i den svenskspråkiga skärgården. Det är inte omöjligt att verktyget också finns bland de många typerna av specialyxor som nämns i uppteckningarna från kust och innerskärgårdsområdet.

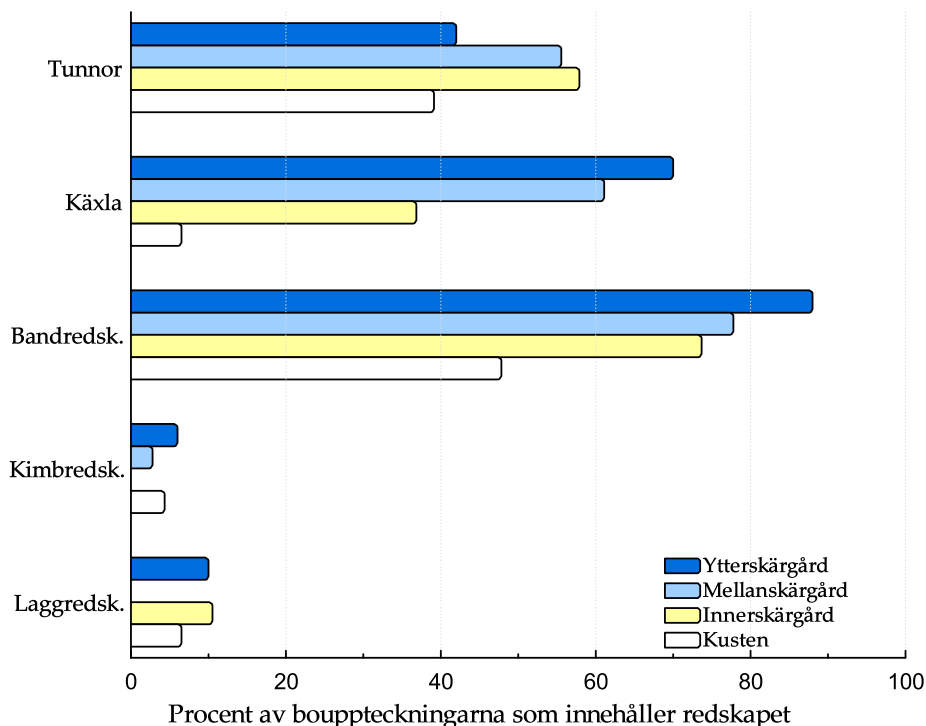
Bland laggkärlsredskapen utgör bandredskapen huvuddelen, främst bandhakar och -knivar. Möjligen kan man här se en viss tendens till en övervikt för ytter- och mellanskärgården. I områden där fisk skulle konserveras, d.v.s. saltas och förvaras för senare försäljning, var det av stor vikt att man kunde tillverka de nödvändiga tråkärl. Detta var ofta ett arbete som utfördes på vintrarna och de bästa tråkärlen ansågs komma från sydvästra Finland. Också i tjärbränningsdistrikten i norra Finland tillverkades utmärkta laggkärl. Åtminstone i ytterskärgården var det inte ovanligt att det var en brist på material, speciellt gran och tall, för laggkärlstillverkningen som ledde till att man försökte återanvända kärlen så mycket som möjligt. I östra delen av Finska viken kunde också gamla tjärtunnor användas för fisken (Storå, 1993b, 262 f).

Det stora behovet av kärl för saltfischen ledde på 1800-talets slut till att man grundade fiskkärlsfabriker bl.a. på Åland och i Sastmola (Merikarvia). Det var inte ovanligt att vissa personer kunde vara specialiserade tillverkare av tråkärl, men det hörde till varje fiskande manlig skärgårdsbo att kunna tillverka sådana (Storå, 2003, 216 ff). Verktygens allmänna förekomst och det faktum att en ensam specialiserad hantverkare ändå inte behövde en synbart större redskapsarsenal än andra gör att de inte tycks framträda tydligt i bouppteckningsmaterialet.

Tråkärl behövdes överallt och verktyg för tillverkning av dem finns i uppteckningar från hela undersökningsområdet. Också i hälften av uppteckningarna från kusten upptas redskap för tillverkning av laggkärl. Kanske kan man i den grova jämförelsen i figur 9.3 se en svag tendens till dominans för tillverkandet av tråkärl i de områden där fisket spelade en större roll. Det här gäller närmast med bandredskapen och käxlan som indikatorer. En liten "tidskapsel" hittas möjligen i Bu 235 från Virmo 1831, där två stycken vrilar³ upptecknas under järnredskap i anslutning till de skavjärn och knivar som användes för bearbetningen.

Speciella verktyg för båtbygge finns upptecknade i åtta bouppteckningar. En båttångsskruv av järn och ett båtdrag finns i en uppteckning från Kainu i Villnäs 1820 (bu 300). Båtdrag, som användes för att märka

³Fi. *pahka*, en form av utväxt på träd som bearbetades till tråkärl eller andra bruksföremål.

Figur 9.3: Redskap för tillverkning av träkärl och tunnor i bouppteckningar. 151 aktiva bondehushåll inräknade. Staplarna representerar den procentandel av bouppteckningarna i en viss skärgårdszon som innehåller redskap eller material för träslöjd eller träkärl. Tunnorna representeras av sig själva d.v.s. tomkärl. Käcklan är en kort tvåryxa för urholkning och tilljämning av kärlens rundning. Själva benämningen verkar ha varit vanligast i den svenskspråkiga skärgården. Det är möjligt att käcklan i de finskspråkiga trakterna har upptecknats under andra namn som "kimbyxa", "laggyxa" o.s.v. Bandredskapen består mest av bandknivar och bandhakar. Kim(b)redskapen består av kimbhyvlar, kimbknivar och en "kimbyxa" (SAOB: Kim "överskjutande kant på laggkärl, tunnstav" K940). Laggjärnet är det vanligaste redskapet med förleden lagg- men här nämns också lagghyvlar, -knivar, -borrar och -sågar. Kryssjärn och passare (stig), som också behövdes vid laggkärlstillverkningen, finns upptecknade i ett femtontal bouppteckningar men ingår inte i de här jämförelserna.

ut ett båtboards form enligt det underliggande, finns också i varsin upp-
pteckning från Houtskär och Korpo. De övriga båttängerna finns i fyra
upppteckningar från Kökar i ytterskärgården. I en upppteckning efter bon-
dehustrun Maria Johansson på Smeds hemman i Rosklax Korpo (bu 286)
finns tre "Skut vrang nafvare", en "Skut bordlägs nafvare med järn skaft"
samt två "Båt bordlägs nafvare" förutom de vanliga verktygen. Under
sjöredskap uppptecknas i samma bouppteckning en "Skut mesan" som
kan indikera ett tidigare eller framtida skutbygge. Att det inte finns
flera upppteckningar med specialiserade båtverktyg kan i och för sig
förklaras med att verktygen betecknats med mer allmänna termer som
tänger och navare o.s.v. Men å andra sidan brukade tillverkningen av
de större båttyperna och mera krävande arbetsskeden också utföras av
specialiserade "båtmästare" (Storå, 2003, 233), vilket också kan förklara
att specialverktygen förekommer i ett begränsat antal upppteckningar.

9.2.2 Smidesarbete

De grupperingar av hantverksredskap i bouppteckningar som Agneta
Boqvist konstaterar gällande träkärnsredskapen i Bollebygden ser man
således sällan i upppteckningarna från Åboland och Åland. Däremot
tycks smidesredskap och smedjor uppfattas som ett slags helheter i
bouppteckningarna härifrån. I hela bouppteckningsmaterialet finns åtta
(säkra) smedjor. Alla finns i upppteckningar från aktiva bondehushåll,
två är från fasta Åland.

Smedjan och verktygen uppptecknas för det mesta med ganska likada-
na ordalydelser, som "Smedjeredskapen värderades tillsammans till 24,-"
(bu 4 Laupunen, Gustavs 1762) eller "1 smedja med dess tillbehör, 2 o"
(bu 38 Ers sk. hemman, Medelby, Houtskär 1791). I bouppteckningen
efter bonden Johan Johansson från Västergård på Storgyltö i Korpo från
år 1870 är uppptecknaren något mer informativ: "1 Smedja med städ,
bälgar och tänger, 22 o" (bu 187). Den mest detaljerade beskrivningen
av smidesredskapen kommer i upppteckningen efter Matts Henrichsson
på Vipis enstaka hemman i Lemo 1711 (bu 11).⁴ Den innehåller

SMIDIN REDSKAP:

- 1 Smidin städ,
- 1 Fijhlbänk,
- 2 Släggor,

---

⁴En annan upppteckning efter Matts Mattsson från Jomala på Åland 1799, d.v.s. utanför
det egentliga undersökningsområdet, ger oss dessutom upplysning om att smedjor
kunde delas mellan flera hemman: "1/4 del i en smedja med 2ne hamrar, 2ne
släggor och och 2ne tänger och 1/2 del i städet" (bu 66). Verktygsuppsättningen kan
förefalla minimal men det är möjligen endast fråga om gårdens andel av verktygen.

- 3 hamrar,
- 11 fijhlar,
- 1 Blåsbelg värderade tillsammans, 15 o.
- 1 Smidinstäd,
- 1 fijhlbänk,
- 4 hamrar,
- 2 slaggor,
- 14 fijhlar värderas tillsammans, 9 o.

Sex till sju smedjor i det här urvalet av bouppteckningar kan kanske förklaras genom att de hade status som bysmeder, d.v.s. bönder som hade yrket som ett slags binäring vid sidan av det vanliga jordbruket och fisket. Sockensmeder blev officiellt tillåtna på landsbygden först från år 1739, men torde i praktiken ha existerat långt tidigare (Talve, 1990, 105). Bland de bouppteckningar som uppgjorts efter yrkeshantverkare i undersökningsmaterialet finns dock inga smeder, men så är ju hantverkarna också mycket få i urvalet. Enstaka smidesverktyg finns i någon mån också i sexton andra bouppteckningar, men oftast ges det uppgifter om "en smideshammare" eller "en Måkare" (bu 300). Bland de här uppteckningarna finns också tre ihopklumpningar av typ "smidesverktygen inalles" (bu 193, 254 och 256), men så lågt värderade att jag inte har räknat dem som hela smedjor. En uppfattad känsla om smidesverktygen som föremålsgrupp tycks ändå ha funnits.

9.2.3 Textilslöjd

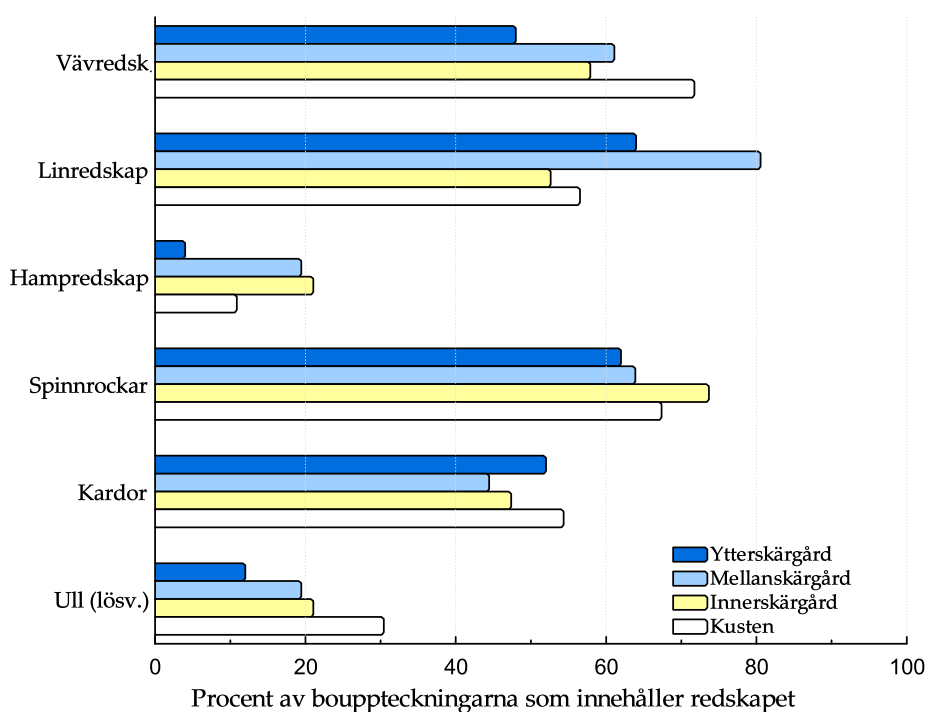
Redskapen för tillverkning av textilier är i bouppteckningarna spridda under flera rubriker. Den vanligaste placeringen verkar vara under "Diverse" men också under träredskap hittas bland annat vävstolar, vävskedar och spinnrockar. Vävspännare kan finnas under rubriken järnföremål o.s.v. Tyger och spånadsmaterial i lösvikt förekommer också oftast under rubriken "Diverse", men inte alltid. Gång- och sängkläder har sina egna rubriker men dem har jag inte jämfört här, då jag söker indikationer på tillverkning av textilier.⁵

Man kan fråga sig om uppsplittringen av textilredskapen under så många olika rubriker har någonting att göra med att de i vanliga fall hör till den kvinnliga intressesfären i hushållet. De har inte getts den uppmärksamhet som skulle ha resulterat i en egen funktionell rubrik i uppteckningarna och till materialet är redskapen naturligt nog av

⁵Att jag här närmast utelämnat de färdiga textilerna kanske rimmar illa i en undersökning gällande en tidsålder då man åtminstone i bondemiljö förfärdigade större delen av dem själv. Gång- och sängkläder, som behandlas kortfattat i nästa underkapitel, har jag närmast tagit upp i de fall de berättar någonting om koppling till miljö och näringar.

växlande karaktär. Bouppteckningarna kan beskrivas som ett "manligt källmaterial" med någon form av "privaträtt" eller ägorätt som ideal. De ger oss därför sällan information om föremålens och ägodelarnas könstillhörighet (Hauser, 2000, 34).

De funktionella rubriker som boupptecknarna använder baserar sig på en företrädesvis manlig föreställning om hur sakvärlden är beskaffad och rör sig därför kring teman som jordbruk, fiske, åkredskap. I undersökningsområdet kännetecknas ändå näringarna av att de är relativt samkönade; båda könen fiskade, jordbruket sköttes på många håll i skärgården främst av kvinnor, männen deltog i boskapsskötseln under de återkommande flyttningarna mellan betesholmarna. Den här indel-

Figur 9.4: Redskap för textilslöjd i bouppteckningar i 151 aktiva bondehus-håll. Staplarna representerar den procentandel av bouppteckningarna i en viss skärgårdszon som innehåller redskap eller material för textilslöjd. Vävrederkapen består närmast av vävstolar och vävskedar. Linredskapen består av bråkor, kliftor och häcklor samt i någon mån av lintyg och blånor. Hampredskapen innefattar hamphäckla, "hampspinnarverktyg" och i ett fall ett "hampspinneri". Hampa i lösvikt finns också i ett antal bouppteckningar. Hamptåg, som var vanliga bland fiskredskapen har inte räknats med i det här sammanhanget. Ull upptecknas relativt ofta enligt vikten under rubriken "Diverse".

ningen av äodelarna i uppteckningarna ter sig kanske därför mindre "mansbetonad" än vad som kan vara fallet i andra områden. Man slås ändå av att de "kvinnliga" textilredskapen verkar förekomma mer sällan i uppteckningarna än de "manliga" slöjdrederkapen (jämför figurerna 9.2 på sidan 294 och 9.4 på föregående sida).

De grupper (vävredskap och linredskap) som kan ses i figur 9.4 på motstående sida är också sammanställda av mig och har inga egentliga motsvarigheter i bouppteckningarna i området. Det tycks inte finnas några större regelmässiga skillnader mellan skärgårdszonerna vad gäller textilredskapen. De flesta redskapen förekommer också under hela undersökningsperioden, spinnrockar från 1711 (bu 265 och 266) fram till 1900-talet. Kliflor och häcklor för lin upptecknas från början av 1800-talet. Den äldsta linbråkan upptecknas 1796 (bu 279). Föremål förknippade med sömnad tycks nästan helt förbigås i uppteckningarna. Synålar och ett nålhus finns i två av uppteckningarna (bu 17, 241). I två bouppteckningar finns symaskiner, båda från lotshemman på Utö, den tidigaste från år 1889 (bu 128) och nästa från år 1910 (bu 143).⁶

9.2.4 Kläder och textilier i bouppteckningsmaterialet

Under rubrikerna Gångkläder och Sängkläder upptas vanligtvis de flesta textilierna i bouppteckningarna. Också under rubriken "Diverse" ser man någon gång textilier, men det är då oftast fråga om sådant som blivit bortglömt tidigare eller udda ting som mattor eller i rikare hushåll gardiner. Det händer också att man slår ihop rubrikerna gång- och sängkläder men också i de här fallen tycks man hålla dem isär vid uppräknigen. Det är inte helt ovanligt att man i fattigare hushåll vid bouppteckningen nöjer sig att konstatera att gångkläderna delats upp bland arvingarna eller att utrustningen för en säng upptecknats som änkesäng eller änklingsäng. Man kan i det här sammanhanget komma ihåg beskrivningen av auktioner på sidan 102, som ger en inblick i de här situationerna.

Textilerna utgör ofta en avsevärd del av hushållens förmögenhet. I de fall uppteckningarna innehåller dyrbarare gångkläder är de ofta minutiöst upptecknade med uppgifter om klädernas tillstånd, material, färg och naturligtvis värde. Textil och dräkt är ett stort ämne som kräver ett omfång som inte kan behandlas uttömmande i det här sammanhanget där huvudvikten ändå lagts vid den kulturella anpassningen ur resursutnyttjandets synvinkel. Kläder med direkt koppling till detta har uppmärksamrats i kapitlen om de enskilda näringarna.

⁶Också i materialet från Finström och Jomala finns två symaskiner från tiden kring sekelskiftet 1900 (bu 93 och 97).

Både kläder, textilier och sängkläder behandlas omfattande av Hjördis Dahl i verket *Högsäng och klädbod. Ur svenskbygdernas textilhistoria* (1987) där också bouppteckningsmaterial kommit till användning. Folklivsforskaren Dahl tangerade ämnet redan i sin avhandling pro gradu år 1927 (Dahl, 1927). Bo Lönnqvist behandlar folklig dräkt i flera verk (se t. ex. Lönnqvist 1972, 1979, 1991) och senast bland annat i *Finlandssvenska dräktboken* (2008) nämns att forskningen kring och konstruktionen av de finlandssvenska bygdedräkterna kunde ha gagnats mycket av att ha tagit bouppteckningsmaterialet på allvar. Man konstaterade då det begav sig att bouppteckningarna endast gav antydningar om klädedräktens material, färger och slag (Appelgren et al., 2008, 33).

I Sverige har under senaste tiden utkommit flera avhandlingar om textil (se Palmsköld 2007; Aldman 2008) och en del baserar sig åtminstone delvis på bouppteckningsmaterial. Marie Ulvängs avhandling i ämnet ekonomisk historia *Klädeekonomi och klädkultur. Böndernas kläder i Härjedalen under 1800-talet* från 2012 baseras i mycket på ett rikligt och jämnt fördelat bouppteckningsmaterial som kompletteras av museitextilier och andra arkivkällor. Med hjälp av det tidsmässigt jämnt fördelade materialet kan hon på ett säkert vis berätta om utvecklingen i böndernas klädedräkt årtionde för årtionde under 1800-talet. Hon ser ett samband mellan ekonomiskt goda tider och en satsning på kläder och en förnyelse av hushållens klädrepertoar. Närmast syns detta i att mjölkhushållningen med fäbodssystemet under det tidiga 1800-talet hade en glansperiod som innebar att hushållen hade inkomster som kunde spenderas på inköp av manufakturtillverkade textilier och kläderna reformerades enligt empireidealet som då rådde. Följande klädreformation skedde under 1800-talets andra hälft när skogsbruket gav förtjänstmöjligheter som ledde till inköp av fabrikstillverkade tyger och en modemässig inriktning på nyrokoko. Det tidiga 1800-talets utveckling hade på sätt och vis kvinnliga förtecken genom mjölkhushållningen medan den senare utvecklingen efter 1800-talets mitt mer försiggick i en manlig sfär. Den ekonomiska satsningen på beklädnad behövde inte alltid vara större i mer bemedlade hushåll utan den kunde vara proportionellt sett större i fattigare hushåll (Ulväng, 2012, 188 ff, 239 ff).

Eftersom både gång- och sängkläder behandlats utförligt av andra forskare kommer jag i det följande att koncentrera mig på det som bouppteckningsmaterialet utan bearbetning på ett användbart sätt kan lämna uppgifter om. Jag kan inte göra några modeinriktade utvecklingsstudier på grund av att mitt undersökningsmaterial är tidsmässigt mer splittrat än exempelvis Maria Ulvängs motsvarande. Att jämföra lokala dräkttraditioner ter sig av samma orsaker svårt. Jag kommer därför att översiktligt behandla hur klädespersedlar förekommer i upp-

teckningarna och vilka färger som är förhärskande. Färgerna är kanske inte särskilt relevanta i sammanhanget, men de är relativt lätta att se i bouppteckningsmaterialet.

Jag är återhållsam när det gäller detaljerna ifråga om gångkläder och sängkläder. Textilerna är ett specialområde som kunde ge upphov till flera avhandlingar utgående enbart från bouppteckningsmaterial, och som jag konstaterat har sådana också gjorts. Jag nöjer mig därför med en mycket översiktlig genomgång av hur kläder och textilier skymtar i bouppteckningarna. Textilerna representerar en betydande del av bouppteckningarnas värderade summa, och ingår därför i den helhetsbild jag strävar att visa. De enda kvantitativa jämförelser jag sträcker mig till är att kort redogöra för klädernas uppskattade värde och de färger för kläderna som noteras i uppteckningarna.

Gångkläderna upptas i merparten av de bouppteckningar jag gått igenom (i 292 av samtliga 315 och i 137 av de 151 aktiva bondehushållen). Det händer att de utelämnas utan några kommentarer, men ofta finns någon kommentar i stil med: "Den aflidnes gångkläder delte sönerne sin emellan utan värdering" (bu 35).

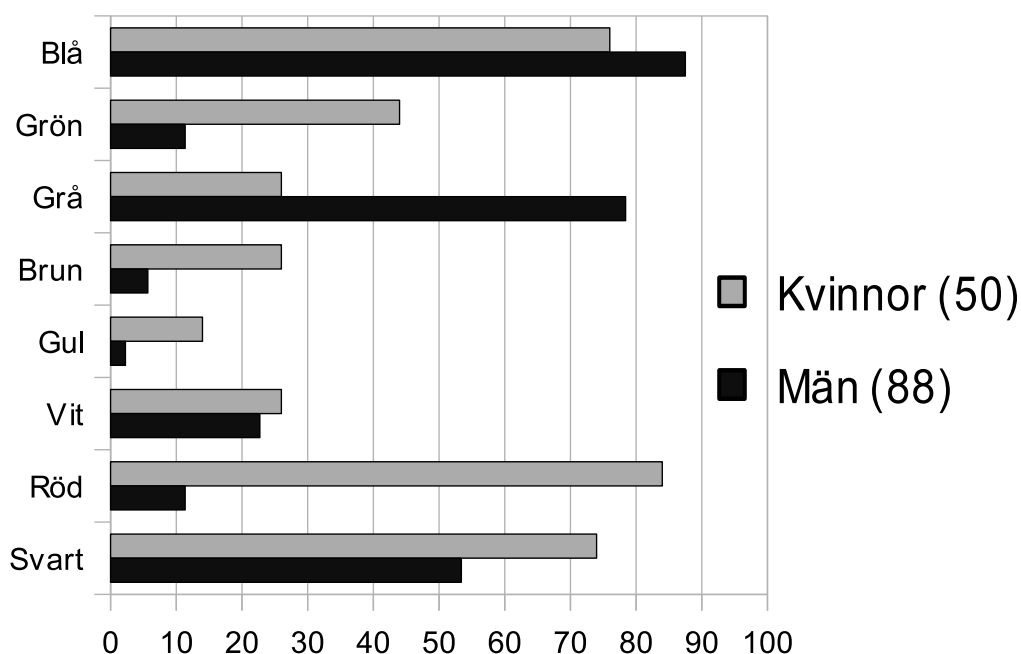
Det normala är att kläderna uppdelas i mans- och kvinnokläder, men det händer också att änkans/änklingens kläder endast uppges som en post med en gruppsumma. Men det finns också uppteckningar där alla vuxenkläder uppges noggrant med beskrivningar på utseende, material och tillstånd och värde. Johan Thorwösts änka professorskan Catarina Rungeen protesterar häftigt mot att hennes garderob tas upp i bouppteckningen efter hennes avlidna make, men får finna sig i att följa lagen, precis som när det gällde hennes smycken (se diskussionen på sidan 127). Även i de noggranna uppteckningarna i lotshemmanen på Utö anges kläderna efter såväl avliden som efter änkor/änklingar.

Färger beskrivs ganska regelbundet och delar man upp beskrivningarna enligt mans- och kvinnokläder kan man se en viss skillnad i distributionen av färger (se figur 9.5 på nästa sida).

Barnkläder upptas i allmänhet inte i uppteckningarna.

Sängkläder uppges än oftare grupperade till exempel som "kläder till en säng". Änke/änklingssäng tas oftast upp för båda könen, men under 1800-talet blir det mer ovanligt att den här arvsrätten nämns skilt. De material som använts som stoppning i sängkläder tas kort upp i kapitlet om jakt (se kapitel 8.1.2 på sidan 278).

I medeltal uppges gång- och sängklädernas värde till mellan sex och 12 procent av bouppteckningarnas totalvärde. Antalet plagg bland gångkläderna tycks vara minst i ytterskärgården både under 1700-talet och 1800-talet, och det är också här de värderas lägst. Sängkläderna verkar däremot värderas högst i ytterskärgården.

Figur 9.5: Gångklädernas färger i 138 bouppteckningar från aktiva bondehushåll. Tretton uppteckningar med både mans- och kvinnokläder i samma uppteckning är här borträknade. Staplarna anger procentuellt omnämnande i bouppteckningarna. Således nämns färgen blå för kvinnokläder i 38 uppteckningar av 50 vilket ger 76 procent.

9.3 Tillverkning och avyttring

Då man i bouppteckningarna letar efter indikationer på näringar utanför de etablerade huvudnäringarna, måste man i högre grad än annars ge akt på att man i de flesta fall endast kan se produktionsmedlen, inte produkterna (om man undantar textilerna). De produkter som på landsbygden tillverkades och salufördes på 1700-talet och 1800-talet var de samma som även i övrigt tillverkades i hemmen. De verktyg och redskap som behövdes finns därför oftast i uppteckningarna utan att man säkert kan veta i hur hög grad man även tillverkade produkter till försäljning. Delvis hänger detta också samman med att jag i det här kapitlet använt mig av en grövre metod, men redskapens beskaffenhet passar sig också sämre för kvantitativ analys än när det gäller ägodelarna i kapitlen om huvudnäringarna.

Boupptecknarna tycks inte ha uppfattat något hantverk som så betydande att verktygen skulle ha placerats i egna grupper med egna rubriker. Undantaget här utgörs av smidesverktygen och smedjorna

som finns i fem bouppteckningar och kanske indikerar att de avlidna hade status av bysmeder. Snickarverktyg som färdigt definierad grupp finns endast i två bouppteckningar. Textilredskapen skulle kanske kräva en mer noggrann undersökning för att utröna om det fanns skillnader mellan skärgårdszonerna. Med tanke på textilernas nödvändighet borde redskapen ju rimligtvis finnas överallt. På den undersökta nivån ser de ut att ha funnits i de flesta hushåll, men i mindre mån än slöjdverktyg, också en aspekt som kunde fördjupas.

Ändå tycker man sig skönja en bild av ett samhälle där en del av de övriga näringarna i någon mån följer det mönster som huvudnäringarna tecknat. Fiskhandeln och sjöfarten avtecknar sig måhända i en större andel i kontanter i uppteckningarna från skärgården jämfört med kusten. Men kontanter saknas helt i många hushåll, vilket gör att de här skillnaderna är svåra att jämföra. Handeln med saltad fisk var också ofta organiserad som byteshandel där tunnor med fisk direkt byttes mot en motsvarande men växlande mängd spannmål (Gardberg, 1939, 1 ff). Men fiskhandelns betydelse syns också i förekomsten av de verktyg som används vid tillverkningen av de laggkärl som var nödvändiga för transporten av inlagd fisk. De tycks förekomma mer allmänt i skärgårdsmiljö. Försiktigt uttryckt kunde man därför säga att ekologiska förhållanden också kan ha betydelse för de binärningar som idkades i undersökningsområdet.

Del III

Avslutning

Kapitel 10

Bouppteckningen som händelse

I vilket bouppteckningens källvärde ifrågasätts enligt hur materialitet används och hur terminologin kan te sig både bekant och främmande. Från att diskutera osynlighet och synlighet i bouppteckningarna tas ett sidsteg mot områden där annan egendom borde vara synlig.

MYCKET av det som skrivits i de tidigare kapitlen är helt och hållet koncentrerat på föremålen och ägodelarna i bouppteckningarna. Jag har kanske inte alltid lyckats undvika beskrivningar av föremålen som individer besittande något slags egen handlingskraft gällande spridning och förekomst, men jag betonar att avsikten är att de här behandlas som människokroppens förlängningar, i tjänst för att möjliggöra hennes överlevande i olika miljöer.¹

Föremål eller artefakter kan då ses som ett resultat av och ett stadium av handling eller verksamhet – en del av en process. De kan inte betraktas isolerat utan måste ses som en del av ett beteende. Man kunde därför se det materiella som en transformation av det immateriella, som en integrerad och funktionell del av ett kulturellt system. Föremål kan därför anses representera idéer och verksamhet och som sådana också

---

¹Bjarne Stoklund har pekat på bl.a. Nils Lithbergs bildspråk i undersökningar om räfsan, där räfsorna framställs som vandrande individer, kapabla till parning och sammanblanding med andra räfstyper o.s.v. Stoklund tror sig spåra en stilistisk humor i beskrivningarna (Stoklund, 2003, 64). I nutida föremålsforskning är det inte heller ovanligt att man i Bruno Latours anda tillskriver föremålen subjektiva egenskaper eller egenskaper i gränslandet mellan subjekt och objekt (Woodward, 2007, 139 f).

utgöra en empiriskt iakttagbar kategori för studium av dessa. De kan på detta sätt fungera både som forskningsobjekt och som primära källor till forskning kring kulturell form och kulturellt uppfattad, iakttagbar verklighet (Reme, 1994, 26 ff).

Det här sättet att använda föremål som källor till forskning anses inte alltid berättigat eller problemfritt, åtminstone inte när det gäller forskning i det moderna (eller postmoderna) samhället, där föremålet uppfattas som bärare av kulturella betydelser som kan och måste studeras genom att hela kontexten i föremålets användning och betydelse beaktas. Föremålet blir i det fallet alltid både forskningsobjekt och källa. I ett nutidsperspektiv tenderar föremålsforskningen att koncentrera sig på dessa betydelser som vi laddar in i föremål som strängt taget inte har någon synlig produktiv funktion.

Därmed inte sagt att man inte försåg föremål med olika betydelser även i ett förindustriellt samhälle. Svårigheten ligger i att i ett senare skede få tag i dessa uppfattningar och betydelser som människor laddat föremålen i sin omgivning med (Korhonen, 1999, 29 f). Också Jean Baudrillard ser ett enklare förhållande i det förindustriella samhället där bruksföremålets värde och funktion i stort sett bestämde deras placering och betydelse i systemet (Baudrillard, 1996, 17 f, egentligen en diskussion om möbler). Så avspeglar också bouppteckningarnas struktur den här uppdelningen. Kontanter (som den enda rent "symboliska" gruppen), material (guld o.s.v.) och funktion (sjöredskap, åk- och riddon o.s.v.) är huvudgrupperingarna i bouppteckningarna.

Att göra en "modern" föremålsundersökning skulle troligen kräva att man närmar sig en isolerad företeelse utifrån ett så brett källmaterial som möjligt.² Alternativt kunde man undersöka om ett källmaterial i sig kan ge en bild av hur samhällen strukturerat sin materiella världsbild och genom detta ge en bild av hur den upplevda kulturella verkligheten i ett sådant system kan ha tett sig under en historisk period. I viss mån tror jag att också det här materialet kan användas för sådana ändamål.³

Eftersom bouppteckningarna ändå dominerar undersökningen som det huvudsakliga källmaterialet kan det kanske vara på sin plats att helt kort beröra dem också ur ett annat perspektiv.

---

²Som ett exempel på en sådan undersökning kan man nämna Jan Garnerts *Anden i lampan. Etnologiska perspektiv på ljus och mörker* (1993) som behandlar belysningens utveckling till den elektriska belysningens införande. (Garnert, 1993)

³I fråga om bouppteckningar har A.-M. Åström använt sig av ett sådant perspektiv när det gäller herrgårdskulturen i Savolax 1790-1850. (Åström, 1993)

10.1 Vad som inte syns

10.1.1 Den etnologiska bilden – finns den?

Som etnolog kan man ibland känna sig lätt splittrad när man undersöker ett material som kommit till för ett helt annat ändamål under en annan tidsperiod. Till saken hör att man i sin utbildning tagit över och omfattat en uppfattning av ett förflutet där föremål, redskap och företeelser har haft sina givna termer som tilldelats dem under det senaste århundradet. Trots att man alltid betonat dynamik, utveckling och regionala variationer har den här bilden tett sig rätt statisk – man får ett definierat *förr* som får representera den förindustriella tidsperioden. I bouppteckningarna är en del föremål bekanta och andra obekanta, men vanligtvis är de ganska översiktligt upptecknade. Bland jordbruksföremålen är en plog en plog och en lie en lie eftersom uppteckningens funktion inte krävde att man närmare specificerade regionala särdrag eller teknisk utveckling. När det gäller andra föremålsgrupper kan man istället bli överraskad av den mängd termer som plötsligt ramlar över en (bland annat när det gäller slädar).

Man befinner sig därför i den kvistiga situationen att man vid läsningen av bouppteckningarna måste ta till etnologisk och historisk källlitteratur för att tyda vilka föremål eller redskap det möjligen kan ha varit frågan om. Det blir därför svårt att se på "verkligheten" i uppteckningarna eftersom det finns en annan, senare definierad "verklighet" som ligger som en ridå mellan vår tid och den tid undersökningen gäller. Den här etnologiska bilden är skapad med tillgång till betydligt större och mer varierande källmaterial och naturligtvis med tidigare forskargenerationers större kännedom om förhållanden som då låg betydligt närmare i tiden. Man får komma ihåg att den systematisering som idag kanske anses självklar inte var lika uppenbar för boupptecknarna på 1700-talet och 1800-talet.

10.1.2 Synligt och osynligt

I de föregående avsnitten behandlas människans föremål och ägodelar i relation till de näringsmönster de möjliggjorde och användes inom. I flera fall måste man spekulera om varför vissa föremål inte kommer med i uppteckningarna trots att de egentligen borde finnas där, enligt vad andra källor berättar. Jag ska här kort sammanfatta några av iakttagelserna.

Ägodelar upptecknas oregelbundet och av flera skäl ibland inte alls. Den mest grundläggande orsaken torde bottna i att det fanns en skif-

tande praxis som befinner sig i ett utvecklingsskede under hela den tidsperiod som undersökningen omfattar. Bouppteckningarnas bakgrund som instrument för arvskiften gör att de under 1700-talets första del upptog endast den egendom som uppfattades som värdefull ur den här aspekten. Under senare delen av 1700-talet kom bouppteckningsinstrumentet i högre grad att uppfattas som en förteckning som skulle uppge hela egendomen. Det här hade kanske samband med att instrumentet stod som grund för den fattigavgift på 1/8-dels procent som skulle betalas baserad på totalsumman. Också boupptecknarna fick betalt enligt totalsummans storlek vilket säkert inverkade på noggrannheten i uppteckningarna. Samhället och statsmakten kom också att kräva en större noggrannhet i uppteckningarna vilket snarast har att göra med att man får fungerande ämbetsverk med preciserade krav i det moderna statsbygget.

Trots detta kvarstår fortfarande delar av egendomen som av olika orsaker tycks undgå boupptecknarnas uppmärksamhet. Ägodelar utan reellt värde, till exempel många hemtillverkade småsaker utan metall-delar, eller provisoriska redskap tillverkade för speciella tillfällen, tycks sällan komma med. Katter och hundar utgör exempel på husdjur som i den allmänna uppfattningen inte tycks ingå i den produktiva arsenalen och de lyser därför med sin frånvaro i bouppteckningarna. Efter sin död kan de ändå tas med i form av skinn eller klädespersedlar av skinn. Frånvaron av katter och hundar bland uppteckningarnas husdjur tycks vara ett internationellt fenomen.

I den kollektiva uppfattningen om egendomen tycks vissa ägodelar ha uppfattats som privat, personlig egendom. En del av dessa kan ha getts bort under livstiden; till exempel fickur och instrument som rätt sällan tycks upptecknas. I viss mån har kanske även fästmansgåvor som räfsor, linklubbar eller andra redskap uppfattats som personliga och inte så värdefulla för boet. Även om bouppteckningarna rätt detaljerat uppger kläder tycks barnens kläder och föremål saknas utom i de fall uppteckningarna gjorts också efter avlidna barn.

Jorden och hemmanet befinner sig någonstans mellan det privata och det kollektiva, och verkar ofta ha gått över i någon annans ägo innan bouppteckningen görs upp. När hemmanet tas med i bouppteckningen finns det ofta ett dokument om att hemmanet är "till skatte köpt" där man hämtat uppgifter om värderingen. Det blir svårt att jämföra skatte- och kronohemman och ambivalensen när det gäller hemmanens värdering innebär omständliga räkneoperationer vid kvantitativa jämförelser eftersom de utgör en så stor del av totalsumman i de fall de tagits med i uppteckningen.

Kollektiv egendom som vattenkvarnar, större fällor för djur, fångstredskap som nät för vargskall eller dylikt förekommer i allmänhet inte i undersökningens huvudmaterial. Egendom med enklare ägoförhållanden som väderkvarnar tycks däremot upptecknas och verkar närmast uppfattas som lösöre. Också gemensam egendom med klart dokumenterade ägoförhållanden som fartygsandelar upptecknas. Men här kan det också vara fråga om synlighet för upptecknaren. Medan väderkvarnarna ofta låg i anslutning till gården eller på kända ställen med goda vindförhållanden, kunde vattenkvarnarna ligga betydligt längre bort vid lämpliga vattendrag och därför lättare utelämnas vid uppteckningen. Jag misstänker att vattenkvarnarnas lite mer kvistiga ägoförhållanden kombinerat med att de är fasta byggnader som hör till hemmanet gjort att de följer med till den som övertar gården på ett mera obemärkt sätt.

Också andra redskap som inte finns tillhanda vid uppteckningstillfället löper risk att utelämnas. Fiskredskap och båtar i kustområdet kan ha legat i båthus och förrådsutrymmen vid havet gömda för upptecknaren. Antagligen har fisket i byar längre från kusten också uppfattats som en mindre viktig näringsform. I byarna lite längre från kusten var fisket en utpräglad gemensam sysselsättning vilket också kan ha medverkat till att redskapen i viss mån uppfattades som kollektiv egendom. Ibland kan fiskredskap vars användning låg på gränsen till vad lokalsamhället uppfattade som tillåtet kanske tänkas ha gömts undan vid bouppteckningen. I det här sammanhanget kan föreställningar om fiskförstörande redskap ha samband med "protoekologiska" uppfattningar om det begränsade goda. Bouppteckningarnas värde som källa i den här diskussionen begränsas dock av att de här redskapen dyker upp i uppteckningarna just när dessa blir som mest detaljerade i slutet av 1700-talet. Tidpunkten råkar sammanfalla med att bråken kring de här redskapen blir mindre intensiva (se diskussionen om ryssjor och mjärdar på sidan 245).

Egendom som var direkt olaglig kan också tänkas ha undanhållits, men där är det svårt att säga någonting utifrån materialet som då tiger. Enstaka söndriga brännvinspannor kan man hitta i tider av förbud mot husbehovsbränning men också hela sådana finns under hela undersökningsperioden så någon större regelbundenhet står inte att finna här.

Jag tror efter min läsning av det här bouppteckningsmaterialet att det finns ett slags bild eller kollektiv uppfattning på respektive ort om vad som är väsentligt och följaktligen ska finnas med i uppteckningen. Den här bilden skapas som en sammansättning av boupptecknaren, uppfattningar i lokalsamhället och samhällets eller statens krav. Den här bilden är lokal och förändras med tiden. Efter 1800-talets mitt sker

gradvis en förändring i uppfattningen om privat och offentligt. Går man lite längre fram i tiden kan man fråga sig om inte vissa föremål blir för privata, medan andra kommer att tillhöra den offentlighet som förutsätts för en viss anständighet eller "ståndsmässighet". Anna-Maria Åström har skrivit om vissa föremål som symboliska representanter för borgerligheten. Hon nämner nattkärl eller "pottor" bland de föremål som förknippas med kroppsliga utsöndringar i den borgerliga materiella repertoaren. De hade en roll i den privatisering av kroppen som skedde i den borgerliga miljön där prydhets började framstå som ett tecken på värdighet (Åström, 2003, 56 ff). Här är bouppteckningsmaterialet inte alltid så meddelsamt, men nattkärl eller pottor hittas tidigast i mer ståndsmässiga miljöer. År 1803 återfinns nattkärl hos en regements-skrivare i Virmo (bu 284) och senare (1880-talet) i de herrskapsaktiga lotshemmanen på Utö.⁴ Bouppteckningar från bondehemmanen upptar inte dessa föremål (och pottans uppgift sköttes länge här av ett mer eller mindre gemensamt tråkär). Ett "hemlighus" nämns visserligen redan 1779 i Finström på Åland (bu 60). En större del av föremålen uppfattas längre fram i tiden mer som privata (bland annat gångkläder) och upptecknas ofta som en klumpsumma. Samtidigt kanske man undviker att uppteckna kontroversiella ägodelar frivilligt. Föreställningen om vad som upplevs väsentligt närmar sig allt mer den som vi har idag, där allt som inte är speciellt värdefullt eller inte berättar någonting om personens yrkesverksamhet eller personlighet, uppfattas som "privat" och endast ingår som "övrig egendom".

I bouppteckningarna ser man sällan spår av i och för sig värdefull egendom som kanske uppfattas som hörande till andra materiella sfärer och dokument. Tidigare nämndes gårdesgårdar och stängsel (se avsnittet på sida 36) som sällan nämns i bouppteckningsmaterialet. Brännved uppges däremot i ett tiotal uppteckningar.

Bouppteckningarna styrs i min mening av en kollektiv, mer eller mindre omedveten bild eller uppfattning av vad som ska finnas med och vad som inte behöver finnas. Samtidigt kan den här bilden ändå ses som en subjektiv representation av "egendomen" som skapas i den stunden som ett slags grupparbete av boupptecknaren och värderingsmännen. Men inte heller arvingar eller den avlidna är helt överksamma.

En vanlig sägen som cirkulerar när det gäller bouppteckningar handlar om att den "döende" själv i god tid eller någon släkting efter dödsfallet införskaffar någon ägodel som man anser ska finnas med i uppteckningen. Bringéus talar om att människor köpte sig linne, silver och

---

⁴Lotsarna var utbildad yrkesfolk och i den meningen kanske snudd på "herrskep".

annat bohag för att det skulle se ut som ett välförsett bo (Bringéus, 1970a, 10 f).

Författaren Göran Tunström använder en liknande historia om en änka som postumt inför bouppteckningen köper en pyjamas åt sin avlidna make. "Det är omtanke om hedern, inte hyckleri" – återger Tunström med Selma Lagerlöfs röst de borgerliga krav som kunde ställas på ett respektabelt hem i det tidiga 1900-talets Sverige (Tunström, 1984, 207).

Ännu närmare vårt undersökningsområde och -tid kommer man i Pehr Stenbergs anteckningar i sin "lefvernesbeskrivning" som numera finns utgiven i tryck. Stenberg fungerade som huspräst hos generalen Carpelan under senare delen av 1780-talet. Efter generalens död i Åbo 1788 skriver Stenberg angående bouppteckningen.

Nu borde Fröken [arvingen] wara betänkt uppå at hålla ordentelig Bouptekning efter Generalen, ty ehuru Hon hade Testamente af Generalen på all Hans lösa egendom, så feck den dock icke försummas. Med FriHerrinnan Fleming, som war återkommen till Staden samrådde wi i detta afseendet; Då det beslöts, at jag i förwäg skulle i Concept upsätta ett Boupteknings Instrument, på det alt måtte wara i ordning wid den rätta skeende Bouptekningen. Nu, när man undantager Generalens silfwer, som war wärkeligen wackert och betydande, så War Bouptekningen föröfrigit ganska ringa, för at wara efter en ogifter General. FriHerrinnan Fleming sade derföre till Fröken: "det här är nog ringa egendom för att wara efter vår Farbror, och det är skamligt, at framte en så ringa Bouptekning Derföre är min tanka, at wi upsätta ännu åtskilliga saker deri, at Bouptekningen må blifwa någorlunda hedersam; Det är ändock ditt altsammans ehwad det är mer eller mindre; du förlorar derwid intet mer än några skillingar mer åt de fattiga, som egenteligen ingen ting betyder. Alla känna den ansenliga Pension, som Farbror upburit i så många år och derföre wänta de utan twifwel at hans egendom skall wara någorlunda hedersam." Fröken fant sig häruti; och wi införde här och där något af wärde som icke fans i huset, hwarefter jag renskref altsammans. Generalens qwarlåtenskap war wäl icke alt för ringa; men i betraktande af nyssnämde omständigheter så war den dock obetydlig; Ty sade Friherrinnan Fleming. "Jag will icke, at det skall sägas, at Farbror på sin ålderdom har lefwat likasom i torftighet." Detta blir altid snarare en omständighet,

som mera länder till Generalens beröm än till tadel, när man känner orsaken dertill; Ty, som jag förut läser anmärkt, så kunde hans ädla och goda hjerta icke neka sina behöfwande Brorsbarn, när de tidt och ofta, den ena då och den andra då, kommo och bådo Honom: "Söta Farbror: Hjelp migh jag behöfwer till det eller till det;" ty war ofta, af denna orsak, Hans pensjon i förtid åtgången (Stenberg, 2015, 288-289).

Det finns förstås en risk för att vi här har att göra med en litterär genre i samband med bouppteckningsförfarande i högreståndsmiljö, men Stenbergs beskrivning förefaller äkta. Att det inte betydde några större utgifter för arvingen framgår också i citatet. I samtal med en jurist med stor erfarenhet av bouppteckningar från 1980-talet fram till nutid, framkom också att den här mekanismen ofta kan fungera ännu i dag – trots en betydligt högre arvsskatt. Vanligtvis uttrycks det så att arvingarna efter att rört sig med så låga värderingssummor som möjligt vid åsynen av slutsumman tycker att den ändå borde höjas något (samtal med Markku Granlund 23.5.2017). Det finns ett diffust krav på en "trovärdighet" som på något sätt är förnimbar och måste uppnås.

Månnтро vi inte i dag också har rätt klara men outtalade regler om vad som ska synas och vad som inte ska synas i våra bouppteckningar (som kanske är den mest slutna offentliga förrättningen vi har). Det privata har på sätt och vis segrat över det offentliga i det här fallet. Undantaget är som så ofta i vår tid "kändisar" som får finna sig i att också efter att de gått bort i bouppteckningen förevisa sitt privatliv. Också i det här fallet tycks uppteckningarna koncentrera sig på "the tools of one's trade".⁵

Det här undersökningsmaterialet når inte så långt fram i tiden men tydligen bär vi även i nutiden med oss en uppfattning över det väsentliga i vår egendom. Jag är övertygad om att en sådan bild med variationer också existerade i undersökningsområdet under den tid undersökningen gäller. Den lokala bilden eller subjektiva representationen (jämför Riello, 2013, 135) ger enligt min mening en viss garanti för att den beskrivna egendomen förmedlar det uppfattat väsentliga, även om också enskilda upptecknare kan beskyllas för att ta vissa genvägar (se diskussionen gällande boupptecknaren Thuronius på sidan 106).

⁵Bouppteckningen efter musikern Stevie Ray Vaughan kan läsas på Internet och upptar detaljerat endast musikrelaterade tillgångar. (SRV Estate inventory)

10.1.3 Ett angrepp från ett annat håll

Undersökningens bouppteckningsmaterial täcker ett skärgårdsområde som går från strax innanför kusten till utskärgården i Åboland och åländska Kökar. Området valdes ut med tanke på det projekt som undersökning ingick i, och med idén med att gå rakt från Virmo ut mot Kökar. Med de här premisserna omfattas ett jordbrukslandskap som sakta antar mer marina näringssätt ju längre man kommer ut i skärgården. Man finner en tydligare koncentration på fiske och delvis också jakt ju längre ut resan sträcks. Även sjöfart och handel kan skönjas i någon mån och mer indirekt. Samtidigt minskar förekomsten av jordbruksredskap och i ytterskärgården koncentreras de närmast till slätterredskap.

Valet av undersökningsområde är på ett sätt oproblematiskt eftersom man kan säga att det utgör en ganska vanlig typ av övergång från fastland till skärgård och öppet hav vid Finlands sydvästra kust. Men man kan förstås fråga sig om andra näringar skulle bli synliga om man gjorde jämförelser i andra kustområden i landet. Om den ovan tecknade uppfattningen att det som är väsentligt inom näringarna också syns i bouppteckningarna stämmer, kunde man kanske gör en jämförelse i områden där man vet att det förekommit andra binäringar som varit ekologiskt betingade och av betydelse ekonomiskt.

Utan anspråk på någon kvantitativ jämförelse har jag gjort en stickprovsmässig undersökning av två områden där jag förväntat mig att hitta binäringar som avviker från de som påträffas i det egentliga undersökningsområdet.

Pargas och kalken

I området kring nuvarande Pargas stadskärna har bönderna i mindre skala utvunnit kalk åtminstone sedan medeltiden och i större mängder från 1800-talet, då man också skeppade ut kalken med egna fartyg (Nordström, 2007, 8 f). Läget i skärgården gav goda möjligheter till frakt av både ved för kalkbränning och utförsel av den brända kalken. Liknande verksamhet fanns också på Kimitoön längre österut. Limberget i Pargas omnämns första gången i Stockholms stads tänkebok år 1514. På 1600-talet finns uppgifter om att byar och gårdsägare i Pargas höll hårt på sina rättigheter att bryta kalk i området (Kroneld, 1950, 3-4). Redan under 1500-talet levererades stora mängder kalk till Åbo slott (år 1558 ca 560 kubikmeter). Under mitten av 1700-talet omnämns närmare 30 kalkugnar i Pargas skattelängder (Nordström, 2007, 8). Verksamheten fungerade ofta gårdsvis med visst samarbete mellan byalag, men domböcker och skiftesprotokoll är fulla av tvister och

invecklade fördrag intill slutet av 1800-talet (Kroneld, 1950, 9-13). År 1898 grundas bolaget Pargas Kalkbergs Aktiebolag som i princip ännu verkar under namnet Nordkalk (Nyström, 1951, 44 f; Smeds, 1998).

Det här näringsinslaget borde synas också i bouppteckningar från Pargas socken. I bouppteckningar från 1722–1735 tycks inte särskilt mycket bergverktyg förekomma, men kalkhanteringen syns ändå i andra ägodelar. År 1726 har bonden Johan Simonson i Ernby uppgivit "1/2 kalckbåt" i den bouppteckning där han avvitrar sina barn då han ämnar träda i nytt äktenskap (Pikis o. Halikko Arvskiften 1722–1735, 208, F 210). Samma år fanns det i uppteckningen efter bondehustrun Maria Johansdotter i Västerby kronoaugmentshemman i Ersby "1 liten kalckjärnstång" och "halffva i en kalck Båth" (Pikis o. Halikko Arvskiften 1722–1735, 208, F 202). Kalkbåtar och enstaka bergredskap tycks förekomma i uppteckningarna under 1700-talet, men långtifrån i alla. Att man ägde halva kalkbåtar tyder också på samarbete mellan gårdarna.

Går man in på 1800-talet är kalkbrytningen än mer synlig. Vi kan hitta "Skyldig för kalkved i Kimito socken" hos statkarlen och enkemannen Thomas Johansson Lindström från Mielisholm, Västergård (Pikis Ec1:9, s 7). "Kalkkärror" från Granö torp under Qvidja gård (Pikis Ec1:9, s 11). Berghamrar, laddtenar och fångnålar dyker upp i mitten på 1800-talet och lite senare på 1860-talet talas det ofta om "bergssprängningsredskap" (Pikis Ec1:9, s 991, Pikis o. Halikko Ec:22, nr 19). Förekomsterna är vanligare än under 1700-talet och man kan gott säga att bergverksamheten är mycket synlig i bouppteckningsmaterialet. En naturtillgång har i det här området gett möjligheter för invånarna att man utveckla en dedicerad binäring. Under 1800-talet får näringen en allt klarare industriell karaktär som i längden förvandlar hela ortens näringsliv. Men under hundratals år före industrialiseringen är det här en mer småskalig verksamhet som också gynnas av det geografiska läget och kommunikationsmöjligheterna.

Österbotten och tjäran

En exkursion lite längre bort i geografin ger kanske uppgifter om näringar och anpassning till andra naturresurser som jag tycker har lyst med sin frånvaro i bouppteckningsmaterialet från Åbolands och Ålands skärgårdar. Det händer att man i bouppteckningarna uppger trävirke, brännved och tjära men tjärproduktion tycks inte tas upp i bouppteckningarna från undersökningsområdet. Tjära eller tjärtunnor nämns i 27 uppteckningar i hela undersökningsmaterialet, ganska jämnt fördelat i skärgårdszonerna.

Om man rör sig norrut mot Österbotten borde tjärproduktion däremot ha varit vanlig under undersökningsperioden. De österbottniska bouppteckningarna ger redan vid ett stickprov intryck av att vara mycket noggranna. Hemmanet med hus uppges ofta sorgfälligt och även gällande övrigt bohag ser man uppteckningar över egendom som inte kan ha legat alldeles vid gården. Den här noggrannheten kan måhända tillskrivas det faktum att man i Österbotten sedan 1600-talet utnyttjade så kallade sockenskrivare som skulle hjälpa allmänheten med att upprätta gångbara dokument. Det här gällde bland annat bouppteckningar, där sockenskrivarna upprättade över hälften av bouppteckningarna under 1700-talet. I Åboland var det då ännu främst jurister och ämbetsmän som gjorde flertalet uppteckningar (se Laurikkala 1951). Den ingående lokalkännedomen om sockenbornas liv och socknens angelägenheter kan måhända ha inverkat positivt på en uppteckningssituation och skapat ett visst förtroende mellan folk och skrivare säger historikern Arja Rantanen i sin avhandling om sockenskrivarna och deras roll (Rantanen, 2014, 237 f).

De bouppteckningar jag stickprovsmässigt gått igenom är från Purmo, en inlandssocken utan direkt havskontakt, och Nykarleby socken med kustlinje och många så kallade sjöbyar med rätt maritim ekonomi. Bouppteckningarna koncentrerar sig kanske i högre grad på hemmanet än uppteckningarna i den sydvästfinländska skärgården. Rubriker som "Jorden" förekommer i flera uppteckningar från Purmo, medan till exempel Säng- och gångkläder inte upptecknas före 1750-talet. Som en parentes kan man nämna att dragoxar förekommer också här, till exempel i uppteckningen efter Erich Olsson Slip i Överpurmo by 1736 (Keskipohjanmaa I4a1, Pedersöre nr 1 1728-1756, n 3). Dessutom förekommer hönor i flera bouppteckningar från 1700-talet. Anders Larsson från Lill-Pellinen har år 1737 lämnat efter sig en skvaltkvarn och en tjärdal i skogen samt en D:o invid gärden. Samma år har efter Matts Mattson Lillstrang (Nygård) upptecknats en tjärdal (Keskipohjanmaa I4a1, Pedersöre nr 1 1728-1756, n 5 resp. n 6).

I Nykarleby socken dominerar ofta fiskredskapen i uppteckningarna från sjöbyarna men också i Överjeppo och andra inlandsbyar kan man ha båtar och vara delägare i fartyg redan 1750. Matts Danielson har en 24-del i ett litet fartyg med tackel och tåg (Keskipohjanmaa E5a1 1736-1767, Nykarleby socken, s 53). Jorden och husen beskrivs också här ingående, men inga tjärdalar omtalas i stickproven, däremot nog tjära och tjärtunnor.

Efter den här lilla avvikningen från det egentliga undersökningsområdet kan man konstatera att viktiga näringsmässiga faktorer också här syns i bouppteckningsmaterialet, låt vara att alla hushåll kanske

inte sysslade med kalkbrytning eller tjärbränning. Det här ger mig ytterligare en tillförsikt till bouppteckningsmaterialets användbarhet när det gäller att undersöka människans resursutnyttjande och anpassning i olika miljöer. Samtidigt får man en fingervisning om att regionala skillnader kan förekomma i uppteckningsteknik och förfaranden. Det kan i sin tur inverka på analyser på en makronivå.

De här faktorerna måste beaktas när man använder materialet för en analys över anpassning samt näringarnas variation och förändring som blir temat för sista kapitlet.

Den maritima föremålspopulationens dimensioner

I kapitlet redogörs för helheten i bouppteckningsmaterialets uppgifter, på samma sätt som bouppteckningarna avslutas med en avräkning över innehållet. Den under resans gång uppbyggda metoden går in i en kvitterande fas samtidigt som den synas i jämförelse med en mer etablerad statistisk variansanalys. Undersökningsområdets bild tecknas genom korta beskrivningar av det typiska i skärgårdszonerna. De ekologiska perspektiven varvas än en gång med bouppteckningsmaterialet varefter några sammanfattande svep görs genom det hela.

11.1 Mångsyssleriets tyngdpunkter

Med tanke på vad som sades i förra kapitlets utredning om det synliga och osynliga i bouppteckningarna kan det synas ganska vågat att försöka sig på en kvantitativ analys över vad bouppteckningarna antyder om näringarna i området. I den utvecklingshistoria bouppteckningarna har som källmaterial tycks forskare efter forskare efter en inledande entusiasm svänga över i en långsammare fil och koncentrera sig på närläsning och tolkning av källan tillsammans och i jämförelse med annat material. Så är det i viss mån också i det här fallet. Nils-Arvid Bringéus säger att det bouppteckningarna innehåller har en ojämförbart större betydelse än det som de inte innehåller. En kvantitativ jämförelse

innebär ofrånkomligen att man måste jämföra det som finns någonstans med det som inte finns någon annanstans. Jag har tidigare sagt att bouppteckningarna utgör ett material som måste behandlas med försiktighet, men jag anser ändå att också en kvantitativ jämförelse måste berätta *något* om den verklighet som uppteckningarna tillkommit i.

11.1.1 En hemvävd analys

Om vi återgår till de deskriptiva kapitlen i del två *Bouppteckningarna* kan man sammanfattningsvis säga att samtliga näringsområden och egendomsgrupper behandlas på olika sätt metodiskt. Det här beror främst på att bouppteckningsmaterialet använder sig av enheter som inte i alla fall lämpar sig lika bra för kvantifiering.

Följaktligen har jag i kapitlet om jordbruket grupperat redskapen i tre olika grupper där jag sedan jämfört förekomsten i olika områden enligt antalet redskap. Grupperingen är inte problemfri men fungerar för att åskådliggöra skillnader mellan olika skärgårdsområden. Kapitlet omfattar också en diskussion kring jordägandet och varför hemman och jordegendom inte alltid tas med i bouppteckningarna. Ett fåtal bouppteckningar innehåller också beskrivningar av hemmanets art och ger då också en bild av miljön i de olika skärgårdsområdena, som beskrivs i termer refererande till resursutnyttjande.

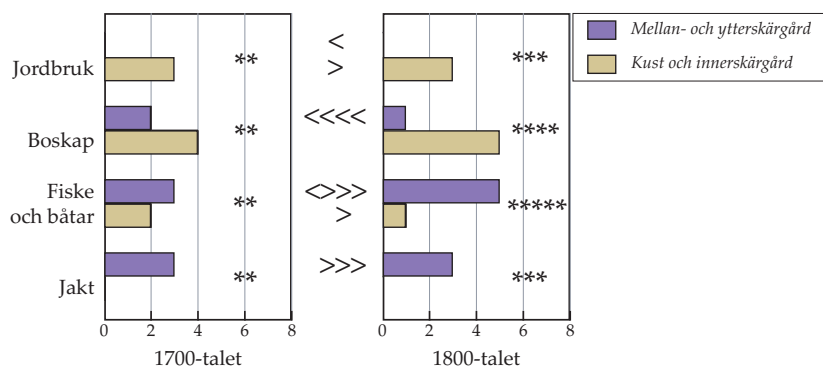
Kapitlet om husdjur och boskap utgår också från antalet djur men laborerar även med begreppet nötkreatursenhet och i vissa fall med det uppskattade värdet av husdjuren i förhållande till bouppteckningens totalsumma.

I kapitlet om sjö- och fiskredskap har jag i högre grad varit tvungen att använda mig av det uppskattade värdet för ägodelarna eftersom de enheter som använts gällande notar och skötar är inkonsekventa och svåra att räkna om för olika delar av undersökningsområdet. Dessutom har jag här räknat med endast de uppteckningar som innehåller sjöredskap i någon form för att motverka att indikatorerna för kustzonens del skulle bli orimligt låga. Kapitlet om sjöredskapen är kanske det mest "kvantitativa" i den här framställningen men samtidigt ingår här i högre grad subjektiva tolkningar gällande de värden som används i jämförelserna. Kapitlet om jakt har en liknande indelning i grupper som jordbrukskapitlet. Jag har dock utgått närmast från att jämföra samtliga antal jaktredskap och isolerat bara skjutvapen och sälnät ur den här gruppen. Slutligen har jag i kapitlet om övriga näringar utgått enbart från ägodelarnas förekomst i uppteckningarna. Här räknas varken antal eller uppskattat värde av någon föremålskategori, då jag utgår endast från i hur stor andel av uppteckningarna föremålet ifråga nämns. Jag

gör inte heller någon tidsjämförelse mellan 1700-talet och 1800-talet. Här berörs således en nominalnivå och metoden borde därför knappast kallas kvantitativ.

De här metodiska skillnaderna åskådliggör på ett tydligt sätt hur svårt det är att göra jämförelser mellan de olika näringar som utvecklats i undersökningsområdet. Med hjälp av kvantitativa jämförelser kan man således inte svara på frågor i stil: Hur mycket fiske bedrevs det i jämförelse med jordbruk? Enheterna är inte kompatibla med varandra. Även om man begränsade sig till att använda det uppskattade värdet skulle jämförelserna halta eftersom till exempel fiske är ett näringsfång där redskapen är dyrbarare än jordbruksredskapen. Däremot borde det vara möjligt att jämföra den tyngdpunkt som lagts på specifika näringar i olika områden. Det här skulle alltså svara på frågan hur stora skillnader man i bouppteckningarna kan se mellan indikatorer för fiske i olika skärgårdsområden. På samma sätt kan andra näringar jämföras och ge en indikation på hur befolkningen anpassat sina näringar i olika skärgårdsområden baserat på bouppteckningsmaterialet.

Hur kan man då sammanfatta de iakttagelser som kommit fram i kapitlet om de enskilda näringarna? I en extremt avskalad form kunde man använda sig av de jämförelser av medelvärden som jag presenterat i de föregående kapitlen. Om man undantar hemman, förråd och de övriga näringarna och enbart bryr sig om de medelvärden som uppvisat "signifikanta" skillnader mellan områden eller vid tidsjämförelser mellan tidsperioder, kan man åstadkomma en illustration i stil med figur 11.1.

Figur 11.1: Jämförelse mellan näringsfång i olika skärgårdsområden under 1700-talet och 1800-talet. Grafen återger inga verkliga värden utan symboliserar skillnaderna mellan de olika skärgårdsområdena enligt hur de enskilda näringarna har varit mer framträdande på basis av bouppteckningsmaterialet. Signifikansmarkeringarna återger närmast att urvalet har varit bättre på 1800-talet.

Den är formad enligt de grafer som visats i de enskilda kapitlen i del två av undersökningen men visar inga medelvärden utan beskriver ett slags analys av de grupperingar som använts vid jämförelserna. Jordbruket kännetecknas här av att alla tre jämförda grupper d.v.s. *tyngre jordbruksredskap*, *lättare jordbruksredskap* och *redskap för foderanska* under både 1700-talet och 1800-talet förekom i större mängd i kust och innerskärgården än i mellan- och ytterskärgården. Pilarna mellan 1700- och 1800-talet indikerar dessutom att det finns "signifikant" mindre antal jordbruksredskap i mellan- och ytterskärgården när man jämför århundradena med varandra. En motsvarande ökning finns i kust och innerskärgården.

När det gäller boskapen fanns en lite jämnare fördelning där hushållen i kust och innerskärgården på 1700-talet i medeltal har fler hästar, nötkreatur och svin medan de i mellan- och ytterskärgården har fler får och getter. På 1800-talet är det bara getterna som är vanligare i mellan- och ytterskärgården och antalet djur verkar här också vara mindre per bouppteckning.

Redskap för fiske och båtarna är vanligare i mellan- och ytterskärgården förutom strömmingsnotar och fjällfisknotar som på 1700-talet förekommer allmännare i hushållen i kust och innerskärgården. På 1800-talet är det bara strömmingsnotarna som är vanligare i kust och innerskärgården. Här bör man alltså märka att enbart uppteckningar med sjöredskap har tagits med, vilket kompenserar kustens bouppteckningar där fisket kan tänkas ha varit så säsongbundet att det inte räknades med i alla fall.

Redskap förknippade med jakt är vanligare i mellan- och ytterskärgården under både 1700-talet och 1800-talet. Jaktredskapen tycks dessutom vara vanligare i uppteckningarna från 1800-talet än i de från 1700-talet.

Att de stjärnor som symboliserar "signifikans" mellan skärgårdsområden i grafen är betydligt fler under 1800-talet återspeglar närmast det faktum att urvalet bouppteckningar under det århundradet är större.

Jag måste här understryka att jag i den här grafen har illustrerat ytterligt abstraherade värden som egentligen inte har någonting att göra med verkligheten annat än att de plockar fram "vinnare och förlorare" i jämförelsen av de grupperingar som jag skapat. Utan den mer deskriptiva analys och förklaring av mina tolkningar som finns i kapitlen gällande de olika näringsgrupperna är den meningslös, och åskådliggör med önskvärd tydlighet den reducering av information och substans som kvantitativ forskning kan medföra. Men den kan få stå som en illustration av de stora drag jag tycker mig skönja i mönster och utveckling när det gäller områdets näringar.

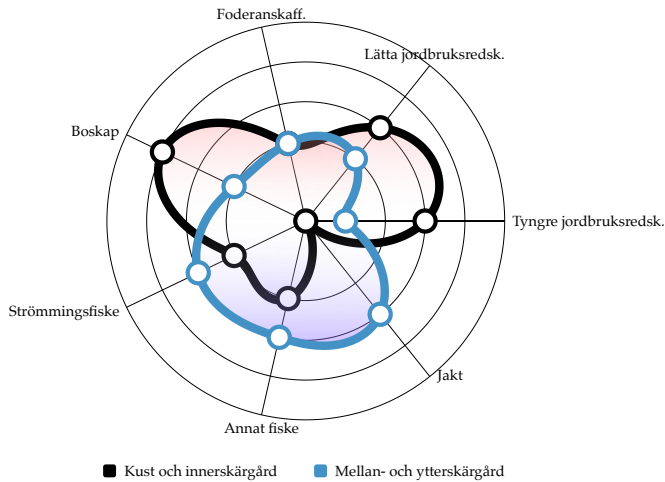
Vill man ha en än mer abstraherad visuell illustration kan man undvika också staplar och signifikanser och förenkla det hela till ett radar- eller stjärndiagram där anpassningen till vissa näringar ses i hur stort de breder ut sig från centrum. Då åstadkommer vi i princip en jämförelse mellan helt olika näringar i två olika skärgårdsområden, något som jag i texten tidigare varit tveksam till. Det får därför ses som en av mig konstruerad personlig uppfattning av hur människor i skilda skärgårdsmiljöer anpassat sitt liv till olika näringar och hur det förändrats då man jämför två århundraden som ett slags stillbilder.

11.1.2 En mer formell analys

Man kunde hävda att den hemvävda sammanfattningen ovan i viss mån koncentrerar sig på att fiska fram "signifikanser" ur ett stort antal grupper som jämförs på ett sätt som gör att olikheterna mellan olika skärgårdsområden framhävs. Att sedan addera signifikanserna utifrån antalet "stjärn- och piltecknen" är kanske inte riktigt rumsrent i statistisk forskning. Man frågar sig om det kunde finnas någon metod som på ett elegant sätt skulle låta materialet tala för sig själv. Kanske kunde man presentera en del av bouppteckningarnas uppgifter i en statistisk analys där dessa uppgifter själva får ge grunden för vilka grupperingar som kan skönjas i materialet. Analysen ovan och i de flesta tidigare kapitel har koncentrerat sig på två skärgårdsområden. I en sådan här analys kan det vara bättre att använda sig av flera analyserade områden och därför till exempel utsträcka sig till de fyra skärgårdszonerna som spatiala undersökningsgrupper.

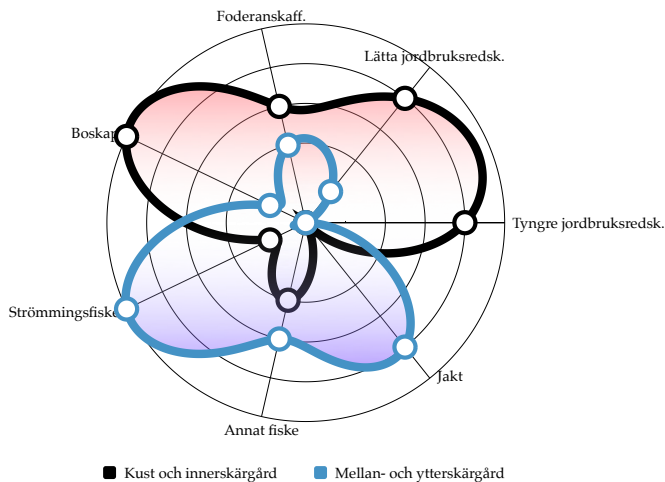
Med ett material som insamlats på ett enhetligt sätt med en standardiserad enkätmetod skulle man med fördel kunna jämföra olika medelvärden från flera olika grupperingar med varandra i en variansanalys (ofta kallad ANOVA-analys efter engelska ANalyze Of VAriance, se till exempel Borg & Westerlund 2006, 232 f.). Analysen kan utföras av vanliga statistikprogram och tillåter således att flera än två grupperingar jämförs med varandra. Analysen kan fördela grupperna så att de tilldelas en "identitet" beroende på hur de bedöms skilja sig från eller likna de övriga grupperna i analysen. Om inga skillnader mellan grupperna hittas med beaktande av central- och spridningsmått får de alla samma "identitet". Finns det däremot skillnader tilldelas grupperna beteckningar enligt modell *a*, *b*, *c* och så vidare. Skillnaderna kan också graderas på ett motsvarande sätt som använts ovan gällande "signifikans" med "stjärnbeteckningar". Uppgifter från analysen med flera variabler ställs sedan upp i en formaliserad tabell där medelvärden, spridningsmått och "signifikans" framgår. Det här möjliggör en mycket

Näringsområden utgående från bouppteckningar 1700-talet

(a) 1700-talet

Näringsområden utgående från bouppteckningar 1800-talet

(b) 1800-talet

Figur 11.2: En illustration över hur man kan tänka sig kustbornas anpassning till olika näringsfång i två olika kust- och skärgårdsområden under 1700-talet och 1800-talet. De "värden" som åskådliggörs utgår från undersökningens bouppteckningsmaterial men är subjektivt tolkade av mig baserat på den mer detaljerade analysen i avhandlingen. I graferna ses indikatorer för jordbruks- och boskapsnäringar i den övre halvcirkeln medan indikatorer för maritima näringar och jakt visas i den nedre. Sammanfattningsvis kunde man säga att skärgårdsområdena under 1700-talet uppvisar liknande anpassning vad gäller näringarna men på 1800-talet har de glidit isär så att jordbruksbaserade näringar är betydligt mer accentuerade i kust och innerskärgårdsområdet medan särskilt strömmingsfisket dominerar i mellan- och yttreskärgården.

kompakt framställning av stora mängder data samtidigt som man ger läsaren ledtrådar för tolkningen. Varför inte göra en sådan analys av bouppteckningsmaterialet?

Ja, varför inte? Det finns flera skäl till att vara lite försiktig. Bouppteckningsmaterialet är inte standardiserat och insamlat på ett helt enhetligt sätt under bestämda tidsperioder i jämförbart antal från olika områden. Kvantifieringen är i de flesta fall utförd i efterhand och baserar sig på tolkningar som kanske redan i originalkällorna utgått från olika premisser. För att samla ihop data till grupperingar måste man också slå ihop rätt långa tidsperioder för jämförelserna. Men allt det här har jag ju redan gjort i den föregående texten och analysen, så jag ser inte några egentliga hinder för att köra ut på den linjen också i en variansanalys.

I bilaga E på sidan 427 återfinns därför en analys där hela det kvantitativa bouppteckningsmaterialet från 151 aktiva bondehushåll finns uppställt på fyra sidor enligt modellen som beskrevs ovan. Bilagan är uppdelad i tabeller baserade på medelvärdet av antalet ägodelar i fyra skärgårdszoner under 1700-talet och 1800-talet samt motsvarande tabeller med den s.k. värdeprocenten (se diskussionen i avsnitt 3.1.3 på sidan 86). De föremåls- och ägodelsgrupperingar som använts utgår från de som finns i bouppteckningsmaterialet men är något utökade med undergrupper i tabellerna baserade på antal eftersom det där är möjligt att bryta ut bland annat enskilda husdjursarter från gruppen Kreatur. Tabellerna som jämför värdeprocenten består däremot av lite färre "rubriker" – vanligtvis de som har använts i bouppteckningsmaterialet. Bilagan innehåller också mer noggranna förklaringar. Ytterskärgården framträder i de här jämförelserna ännu tydligare som det område som oftast får en egen "identitet".

Den här på följande analysen baseras på de deskriptiva kapitlen i "Bouppteckningarna" men också på ANOVA-analysen i bilaga E.

11.1.3 Variation

I alla delar av undersökningsområdet förekommer ett mångsyssleri med jordbruk, boskapsskötsel, fiske och i någon mån jakt. Bouppteckningsmaterialet visar klart att det förekom ett brett sortiment av olika näringsfång, och tydliga skillnader mellan de olika skärgårdszonerna kan också ses. Detta kan ses i distributionen av de ägodelar som är förknippade med de olika näringsfången. Redskapsbeståndet omfattar också egendom som indikerar att hemslöjd som näring skulle kunna finnas i hela området. Men samtidigt är det svårt att säga i vilken mån man utnyttjat den här möjligheten annat än för eget bruk. Det förekom-

mer sällan någon sammangyttring av föremål förknippade med något särskilt hantverk, möjligen med undantag för smidesverktyg.¹

Om vi granskar de enskilda skärgårdszonerna genom nivån av teknisk/teknologisk anpassning (se diskussionen på sida 28) som bouppteckningsmaterialet i första hand kan lämna upplysningar om kan man sammanfatta följande särdrag för zonerna.

Kusten visar en ekonomi som är tydligt inriktad på jordbruk. Samtliga jordbruksredskap och även redskapen för foderanskaffning förekommer här i allmänhet mer talrikt i bouppteckningarna. Plogen verkar vara vanligare bland de tyngre jordbruksredskapen än årdret, men en viss försiktighet med termerna är här av nöden. Också husdjuren förekommer här i större antal än i de övriga zonerna. Speciellt för kustzonen är att man i bondehushållen under hela undersökningsperioden håller sig med både dragoxar och hästar för jordbruksarbete och körslor.

Sjöredskap och båtar förekommer här i ett fåtal bouppteckningar, och man kan tänka sig att upptecknarna när det gäller dessa redskap varit "slarviga", åtminstone om man ser på vad andra källor kan berätta. Möjligtvis har man ändå uppfattat betydelsen av fisket som såpass liten att man inte ser redskapen som väsentliga i sammanhanget. Till detta kan ha bidragit att sjöredskapen förvarades längre från gårdarna och därför inte var synliga under uppteckningen. Båtarna betecknas oftast som ekor eller ekstockar. Redskap för jakt förekommer knappast alls i uppteckningarna. Orsaken kan delvis vara liknande. Andelar i fartyg förekommer inte i de uppteckningar från kusten jag gått igenom (men däremot nog i uppteckningar från jämförelsematerialet på fasta Åland).

Innerskärgården verkar i allmänhet ha lika stor inriktning på jordbruk och boskapsskötsel som i kustzonen. Dragoxar i jordbruket förekommer inte i det här materialet, men i grannsocknarna österut (Nagu, Pargas och Kimito) finns de belagda. Sjöredskap och båtar av olika typ förekommer i betydligt fler bouppteckningar än i kustzonen. Fisket verkar i hög grad ha varit koncentrerat på notfiske, men också nät och skötar förekommer. Sjöfart verkar förekomma i någon mån av att döma av de skut- och fartygsandelar som upptecknats.

Mellanskärgården uppvisar en starkare inriktning på fiske, med metoder som delvis skiljer sig från de som användes i ytterskärgården.

¹I stickproven från pargastrakten får bergverktygen ofta en liknande egen gruppering åtminstone på 1800-talet.

Jordbruk och boskapsskötsel har också en betydelsefull roll och både plogar och årder förekommer i upppteckningarna. Speciellt på 1700-talet verkar bouppteckningarna i mellanskärgården uppta i medeltal t.o.m. fler boskapsdjur än i kust och innerskärgården. Jakt förekommer men inte i samma grad som i ytterskärgården. Mellanskärgården har de flesta bouppteckningarna som tar med skut- och fartygsandelar, men de är ändå inte helt vanliga.

Ytterskärgården framstår som en extrem miljö där man i hög grad varit beroende av fiske och delvis också jakt för sin utkomst. Fisket ser ut att på 1800-talet koncentrera sig allt mer på skötfiske efter strömming. Flera olika båttyper förekommer i varje hushåll, men skut- och fartygsandelar är sällsynta. Jakten på säl och sjöfågel verkar dominera men också annan jakt kan förekomma. Boskapsskötseln har också varit av stor betydelse och man har hållit samma boskapsdjur som i de övriga zonerna men i något mindre antal. Geten framstår i det här materialet som ett husdjur som både på 1700-talet och 1800-talet hållits främst i ytterskärgården. Jordbruksredskap återfinns i mindre mån i upppteckningarna från ytterskärgården och tyngre redskap som plogar förekommer inte alls, däremot nog årder. Redskapen för foderanskaffning utgör huvudparten av jordbruksredskapen, men här tycks inte heller alla "nödvändiga" redskap uppptecknas. Det här är kanske en spegelbild av den i bouppteckningsmaterialet synliga "nedgraderingen" av fisket som kan ses i bouppteckningarna från kusten.

Skillnaderna mellan de olika naturgeografiska zonerna kan med hjälp av bouppteckningsmaterialet ses som återspeglade en löpande skala av maritim anpassning. Även om man kan räkna med att upppteckningarna gjorts på ett sätt, där en lokal bild av vad som bör finnas med styrt innehållet så att det uppfattade väsentliga accentuerats, torde skillnaderna mellan zonerna vara så stora att de måste betraktas som tydliga. Man bör ändå komma ihåg att zonerna ursprungligen definierats med utgångspunkter också i människans näringar (se diskussion på sidan 43). Särskilt ytterskärgården måste betraktas som ett område med en mycket speciell maritim anpassning, medan skillnaderna är mindre mellan de andra zonerna.

11.1.4 Förändring

Skillnaderna mellan de olika skärgårdszonerna framstår i bouppteckningsmaterialet som enklare att komma åt än den förändring som skett i tiden när det gäller bouppteckningarnas innehåll. Tidigare har visats att

uppteckningarna under 1700-talets början gjordes enbart över de mest värdefulla äodelarna och ibland ur minnet hemma hos boupptecknaren. Att jämföra dessa uppteckningar med de noggranna bouppteckningar från 1700-talets andra hälft och 1800-talet som gjordes på plats i dödsboet leder lätt till en skev bild av verkligheten. Men det här gäller ett mindre antal uppteckningar och i högre grad mindre föremål och äodelar. Till exempel boskap och sjöredskap verkar ha tagits med också i de tidiga uppteckningarna. Eftersom jag i de kvantitativa observationerna jämfört 1700-talets uppteckningar med 1800-talets är det ändå troligt att de "sparsamma" uppteckningarna från 1700-talets början påverkar helheten så att detta århundrade framstår som fattigare, men enligt många källor är det här också ett historiskt faktum. Efter nödåren på 1600-talets slut följde två årtionden av krig och ofärd som gjorde tillvaron i Finlands kusttrakter svår. Efter Stora och Lilla ofreden måste hushållen ofta börja om från början. Först under 1700-talets andra hälft stabiliserade sig förhållandena (Laurikkala, 1951, 285 f).

Därför är det inte svårt att förstå att bouppteckningarna under 1800-talet för det mesta ger ett intryck av att den samlade egendomen är större och att de redskap, föremål och andra äodelar som förknippas med vissa näringar är flera. Undantagen är få och de flesta av dem finns bland boskapen där de hushåll som i mellan- och ytterskärgården representerar undersökningen tycks ha färre nötkreatur, hästar och svin på 1800-talet än under 1700-talet. Strömmingsnotar och s.k. lätta jordbruksredskap finns också i mindre mån bland dessa hushåll på 1800-talet. Det här kan tillskrivas en faktisk utveckling där man är benägen att på 1800-talet satsa mera på fiske, särskilt nätfiske i mellan- och ytterskärgården. Samtidigt speglar det här säkert en befolkningsutveckling där ett större antal mindre gårdar belägna på mindre, kargare öar försörjer en större befolkning. Det är möjligt att de här hushållen på 1800-talet relativt ofta finns med bland bouppteckningarna och därför förstärker bilden av ett näringsfång som är mera inriktat på fiske med boskapsskötsel och jordbruk som stödnäring.

Men samtidigt är det ett faktum att uppteckningarna på 1800-talet är betydligt mer detaljerade. Jämförelsen mellan 1700-tal och 1800-tal i den här framställningen kan därför vara problematisk särskilt när det gäller redskap och föremål som *borde* ha funnits även i 1700-talets bouppteckningar. Jag tänker här på pickor och tjölvor bland jaktredskapen och mjärdar och ryssjor bland sjöredskapen. Innovationer som krokskötär tycks ändå dyka upp i bouppteckningarna vid ungefär rätt tidpunkt och ger därför en viss försäkran om materialets användbarhet. Att jag överhuvudtaget kunnat använda mig av en modell där jag jämför 1700-talet med 1800-talet beror främst på att majoriteten av uppteckningarna

från 1700-talet kommer från århundradets slut när de tycks vara relativt detaljerade. Sammanfattningsvis känner jag mig ändå mer osäker på den bild bouppteckningarna ger av förändringen i redskapsbeståndet i ett tidsperspektiv än av skillnaderna mellan olika områden i skärgården.

11.2 Den ekologiska kopplingen

Hur utfaller då kopplingen till miljö och de ekologiska sambanden när det gäller föremålsbeståndet i bouppteckningarna. Sett ur ett *deterministiskt* analyserande perspektiv kunde man kanske tänka sig att miljön har en avgörande inverkan på människans anpassning när det gäller de näringar som här undersökts. Näringarna verkar visa på skillnader mellan de undersökta skärgårdszonerna. Men ser man på förändringen under det relativt korta tidsperspektiv som omfattas av undersökningen kan denna knappast tillskrivas förändringar i miljön. I en *possibilistisk* analys kunde man därför säga att miljön ger grundförutsättningarna för anpassningen, men den kan inte diktera utvecklingen som också innefattar en mängd andra – främst kulturella – faktorer som kan tillskrivas större betydelse. I en *interaktionistisk* helhetsmässig forskningstradition uppfattas inte miljö och kultur (människans verksamhet) som skilda sfärer utan som en helhet där växelverkan sker hela tiden. Som ett exempel på en sådan analys kunde man anföra utvecklingen inom fisket i området. Man bör betona att anpassningen alltid omfattar valsituationer där man utgående från sin kännedom och kunskap om miljö och andra faktorer försöker handla rationellt.

Fisket bestod under 1700-talet i hela området ännu till stor del av notfiske efter strömming kombinerat med en mindre del nätfiske efter strömming och annan fisk. Under 1800-talet sker i mellan- och ytterskärgården en stark utveckling mot skötfiske efter strömming medan notfisket går tillbaka. I byarna vid kusten och i synnerhet i innerskärgården har dock notfisket en stark ställning under hela undersökningsperioden. Dessa förändringar kan knappast förklaras genom förändringar i naturmiljön men nog genom samhälleliga förändringar som sker under den här tiden. Genom kulturkontakter (österbottniska fiskare) får man tillgång till effektivare fiskesätt (krokskötar), som på kort tid förändrar fisket och gör det möjligt för den växande jordlösa befolkningen att fiska på egen hand. Även jordägarna i mellan- och ytterskärgården följer med i denna förändring. Här kunde man kanske tala om ett underifrånperspektiv i hur nyheter sprids och börjar användas av befolkningen (se diskussionen kring Wiking-Faria i avsnittet om tidigare forskning

på sidan 34). Befolkningsökningen har i grunden andra orsaker men återverkar här också på hela skeendet.

Om man vill beivra en ovanifrånteori kan man kanske se ett exempel i hur "samhället" efter Krimkriget ingriper i form av Finska Hushållningssällskapet genom att utbilda fiskare i en helt ny fisketeknik (drivgarnsfiske) som i ännu högre grad gör det möjligt att fiska på stora hittills outnyttjade vattenområden. Det är möjligt att hushållningssällskapet här "imiterade" krokskötsinförandet genom att anställa och placera ut gotska drivgarnsfiskare i skärgårdssamhället. Andra försök med att "ovanifrån" införa norska båtmodeller i sydvästra Finland misslyckades däremot helt. Men mycket av utvecklingen påverkas av att fisket under den här tiden har en god exportmarknad i S:t Petersburg som sväljer i stort sett all fisk som kan fångas.

Om man betraktar den beteendemässiga anpassning som skärgårdsborna genom bouppteckningsmaterialet visar sig ha gått igenom kan vi främst peka på den *tekniska/teknologiska anpassningen*. Uppteckningarna tycks visa på en specialisering av näringarna som verkar basera sig på naturgeografiska omständigheter. Åtminstone sammanfaller vissa mönster i näringsfången grovt med de naturgeografiska zoner som här valts för jämförelserna. Däremot kan knappast utvecklingen under undersökningsperioden sägas bero på några förändringar i de naturgeografiska förutsättningarna, utan har närmast samhälleliga anknytningspunkter.

Den *organisatoriska anpassningen* kan illustreras med de system för gemensam utvinning av naturresurser som kan spåras i materialet. Här är bouppteckningarna mest tydliga när det gäller ägandet av notar för fiskfångst, där notandelar antecknas relativt tydligt. Indelningen i notlag, en av de många lagbildningar som förekommer i det förindustriella bondesamhället, blir här en tydlig men ganska ensam representant. Av liknande system syns i bouppteckningarna endast delägandet i väderkvarnar, båtar och de skut- och fartygsandelar som under 1800-talet kom att utvecklas till partrederier. Man kan spekulera i om partrederierna här hade ett slags föregångare i de mera lokala lagbildningarna. Byalagen kom efter skiftena att få mindre betydelse medan notlagen och till sist fiskelagen kom att kvarstå som representanter för de äldre ekonomiska partnerskapen. Man måste dock tillstå att bouppteckningarna är en ganska svag källa för forskning av de här lagbildningarna. Men de visar tydligt att notlagen och notfisket fortsättningsvis är aktivt i de större byarna särskilt i innerskärgården där de som näringsfång hade betydelse ända till slutet av 1900-talet.

Än mindre kan bouppteckningarna berätta om en *ideologisk anpassning* bland kustborna. I sig själva kanske uppteckningarna utgör en manifestation av en samhällelig anpassning där ett modernt ordnat

samhälle börjar framstå som en naturlig del av livet och själva bouppteckningen ses som ett bokslut över detta.

Men ser man på de stora dragen i den bild som bouppteckningarna kan visa kanske man också kan spåra en uppspjälkning av en tidigare allmänt omfattad kustkultur med näringsmönster baserade på mångsyssleri. I de områden där jordbruk gick att idka framgångsrikt kom detta också att bli den dominerande näringskällan, delvis på grund av påtryckningar från det av upplysningstiden påverkade samhället. Näringar som jakt och fiske betraktades så småningom som mindre viktiga och ansågs till och med som störande element för ett välkött jordbruk. Kustområdet och innerskärgården kom allt mer att domineras av ett sådant synsätt, även om man också här fortsatt med ett mångsyssleri eftersom det varit praktiskt och ibland av nöden.

I ytterskärgården och i de områden av mellanskärgården där mindre öar befolkades under 1800-talets befolkningsökning kvarstår däremot en "skärkarlskultur" vilken kan ses som en förstärkt kustkultur som är fortsatt funktionell i området. Man är mycket beroende av fisket men bevarar också jakten som ett framträdande drag. Etnologen Bo Lönnqvist har beskrivit en liknande utveckling i den nyländska skärgården (Lönnqvist, 1980, 170 ff).²

Sett ur ett kulturhistoriskt vakuum skulle jakten i bouppteckningarna se ut att få ett väldigt uppsving i ytterskärgården under 1800-talet, vilket förefaller ganska osannolikt. Däremot kan man spekulera i om att jakten gavs en större betydelse i det sammanhang som här skisserats upp. Fisket gav ett relativt välstånd men kunde slå fel och mångsyssleriet ingick intimt i näringsbilden. Jakten fick då måhända en större kulturell betydelse än den rena avkastning man kunde få ut av den. Den kom att ingå i den livsstil som uppfattades som den riktiga i den rena skärgårdsmiljön, vilket fortfarande kanske är fallet. När vårjakten på sjöfågel (förutom alfågel) i Finland förbjöds våren 2006 var det många skärgårdsbor som i massmedia framhöll den långa tradition som nu bröts.

Den folkliga uppfattningen om det begränsade goda som ställvis har diskuterats i det föregående torde synas bättre i andra källmaterial än det här använda. Jag har tidigare nämnt Ragna Ahlbäcks användning av domboksmaterial i avhandlingen om Kökar som exempel på ett sådant (Ahlbäck, 1955, 147 ff). Självt har jag närmast använt uppfattningen som en tänkbar förklaringsmodell till att fiskredskap som ryssjor och mjårdar inte förekommer särskilt allmänt i bouppteckningar på slutet av

²Utvecklingen i Nylands skärgård skiljer sig från den i undersökningsområdet genom att bebyggelsen i skärgården tidvis varit gles och ofta bestod av fiskartorp som hörde under gårdarna vid kusten.

1700-talet, en tid då det förekom stark kritik mot deras "fiskförstörande" egenskaper.

Jag kan i kust- och skärgårdsbornas redskap och ägodelar se faktorer som verkar företräda en obestriddlig kännedom om vilka näringar som var möjliga och lönsamma i olika skärgårdsmiljöer. Mängden och värderingarna av egendomen ger också en viss insikt i hur man såg på dess betydelse under två århundraden. Teknologiska, men också andra nyheter inträder rätt odramatiskt i bouppteckningsmaterialet och det är naturligtvis svårt att se hur de infördes enbart med den här källan. Den miljömässiga medvetenheten hos befolkningen kan ses som en närmast ekonomisk insikt, särskilt om man i likhet med Nils Storå (se diskussion på sidan 31) vill reservera ordet ekologi för en förståelse av de stora sammanhangen, kanske i ett globalt perspektiv.

Men är det ändå så att de här sammanhangen är lättare att känna igen i en miljö med skärgårdskaraktär? Naturen förändras drastiskt på relativt korta avstånd och även människornas anpassning till naturens villkor borde ha framträtt tydligt för en betraktare. Områdets karaktär var också en av startgnistorna för den här undersökningen.

En sådan betraktare var den svenska författaren (och självutnämnda etnografen) August Strindberg som tillbringade många somrar i den svenska skärgården under slutet av 1800-talet. Upptänd av tidens vetenskapliga litteratur experimenterade han i sina skärgårdsskildringar till exempel med "övermänniskan" i romanen *I havsbandet* där fiskerintendenten Borg får företräda denna arketyper inför mer "obegåvade" skärgårdsbor. Strindberg kan väl nog sägas här företräda ett starkt ovanifrånperspektiv.

Men i novellen "Den ovälkomne" i *Svenska öden och äventyr* 1889–92, låter Strindberg, möjligen efter att ha läst biologen Ernst Haeckel³, två skärgårdsbor diskutera resursutnyttjandet i en fiskestuga när de tror sig vara ensamma. En svensk skärgårdsbonde och en Dagöbo i sin "halvbarbariska dräkt" har olika åsikter om hur man ska skatta naturen. Dagöbon förebrår de svenska fiskarna för dumhet eftersom de inte tar vara på allt ejderdun som skulle innebära stora pengar. Den svenska fiskaren svarar:

– Ja, ser du, svensken tycker att det är synd att ta bort dunet från fågeln som behöver det till äggen.

³Göran Hägg visar i sin Strindbergbiografi *Sanningen är alltid oförskämd* att Strindberg både läst och missförstått Haeckels teorier om "monism". De korresponderade också om detta (Hägg, 2016, 219; 240; 245). Haeckel lanserade begreppet oekologie redan år 1866.

- Ja, det är just däri hans dumhet består! Ty, tar inte han det, så tar utlänningen det, liksom allt annat.
- Nej, det är icke dumhet, det är hygglighet att tänka på de efterkommande, som skola också få draga nytta av fågeln, vilken skulle försvinna, om man oroade honom, genmälde fåglarnes landsman.

Diskussionen fortsätter i samma stil men ebbar så småningom ut. Novelens huvudperson, den ur samhället utstötta Kristian som i hemlighet lyssnat, tar dock vara på Dagöbons ord och börjar samla på sig allt värdefullt i resursväg han kan hitta i skärgården. Så småningom väcker hans fiske-, jakt- och insamlingsverksamhet uppmärksamhet då han säljer produkterna. Han blir genast stöldmisstänkt och infångad eftersom det måste vara fråga om stöld då sådana mängder av produkter anskaffats. Novellen är lång och Kristian hinner avtjäna fängelse och få sin hämnd, men att han gett sig på det begränsade goda står väl klart redan här (Strindberg, 1981, 197 ff). Med lite god vilja kunde man tala om ekologi också, men måntro inte ekonomiskt förutseende eller rationalitet är en bättre term.

11.3 Slutsummering

Det bouppteckningsmaterial som här har kommit till användning för att belysa skillnader i näringsfången i skärgården i sydvästra Finland och Åland innehåller både för- och nackdelar för en sådan analys. Materialet kan på många sätt belysa den materiella kulturen i området men är samtidigt svårbehandlat och belamrat med fallgropar. Att det som finns i uppteckningarna är av oändligt större vikt än det som inte återfinns besannas i många fall också av den här undersökningen. Detta utgör kanske också det största hindret för att bouppteckningarna på ett bekvämt och tillförlitligt sätt skulle kunna användas för kvantitativa jämförelser. Ändå tror jag att en motsvarande undersökning utan hjälp av databaser och möjligheter att snabbt kolla data upprepade gånger med hjälp av statistisk analys skulle vara svår att genomföra.

Det faktum att jag varit tvungen att angripa olika näringsfång med något olika metoder visar också på materialets svårigheter i sammanhanget. Ett av flera mål för undersökningen var att hitta en metod för att undersöka bouppteckningar med hjälp av kvantitativa och kvalitativa utgångssätt. Resultatet har blivit flera metoder av orsaker som i grund och botten är beroende av själva undersökningsmaterialet. Bouppteckningar sågs från 1980-talet som ett källmaterial med potential för jämförelser också i ett internationellt perspektiv, främst med hjälp av den spirande

datatekniken. Enligt mina erfarenheter tror jag inte att någon helt enhetlig metod för sådana komparativa studier går att finna, men tillräckligt väl beskrivna tillvägagångssätt måste vara en av utgångspunkterna. De vanligaste snedvridningarna gällande bouppteckningsmaterial har jag försökt undvika genom att begränsa urvalet till att gälla endast en grupp i samhället och endast ta med uppteckningar efter aktiva hushåll i de kvantitativa jämförelserna. Det finns säkert andra sätt att angripa de här problemen, och jag har i någon mån relaterat till andra forskares metoder.

Jag tycker ändå att också de metodiska svårigheterna har hjälpt till att belysa materialets mångfald. Kanske kan man genom de många källkritiska betraktelser som löper genom texten också få fram en genomskinlighet i framställningen som nyans för de siffror den kvantitativa analysen tagit fram. Faran i en sådan argumentation är att frånvaron av vissa ägodelar eller föremål alltid kan förklaras på ett sätt eller annat *när man vill det* och när det passar i sammanhanget. Forskaren kan när man har tillgång till andra källor göra en bedömning om ägodelar saknas för att de inte upptecknats eller för att de inte funnits. Jag har naturligtvis i den här undersökningen också gjort sådana bedömningar. I avsaknad av andra källor skulle bouppteckningarna utgöra ett ännu mer enigmatiskt material.

Jag har under arbetets gång flera gånger nästan önskat att det skulle dyka upp föremål eller egendom i bouppteckningarna som *inte* skulle passa in i sammanhanget. Sådana överraskningar har i det närmaste uteblivit. Det kanske berättar någonting om trovärdigheten i det upptecknade materialet. Man kan svårigen föreställa sig boupptecknaren skriva in egendom som inte finns, men i de fall man tycks ha gjort detta håller man sig också till trovärdiga föremål (se diskussionen om Stenberg på sidan 315).

Därför tror jag också att de grunddrag som jag tagit fasta på ovan ger en relativt trovärdig bild av mångsyssleriet i en skärgårdsmiljö även om bilden i viss mån förstärkts av utelämnanden främst i kustzonen och ytterskärgården. Utvecklingen genom tiden har jag också uttalat mig mera försiktigt om.

I enstaka fall kan man hitta uppteckningar med innehåll som talar emot en annan källa. Men om man hört att folktraditionen på Kökar säger att det aldrig förekommit höns före 1900-talet och bouppteckningarna i sin tur visar att det fanns höns i åtminstone tre hushåll från 1830-talet framåt så kan man fråga sig vilken den väsentliga "sanningen" är i det fallet.

Kust- och skärgårdsbornas redskap och egendom kan också i det här urvalet berätta om skillnader i näringarna och om hur utveckling-

en gestaltat sig under två århundraden. Också källkritiskt sett tycks bouppteckningsmaterialet vara användbart, om än inte lättanvänt. Tolkningarna kräver hela tiden en dialog med källmaterialet och vi befinner oss inte ännu i en situation då man kan göra mer vidlyftiga globala jämförelser med ett sådant material, åtminstone med den här mängden av detaljer. Men det skulle vara intressant, och metoder baserade på behandlingen av de enorma datamängder som dagens informations-samhälle producerar kommer säkert att erbjuda nya möjligheter.

English summary

Coastal dwellers and material inheritance. Estate inventories as indicators of cultural adaptation in the archipelago of southwestern Finland, 1700-1900

Introduction

This study investigates the cultural adaptation of the coastal settlers of southwestern Finland and Åland islands to the ecological environments of those areas during the roughly two centuries from the early 18th to the late 19th century. Drawing on historical sources, especially probate inventories, the study illuminates both the regionally shifting patterns of belongings recorded in the probate inventories and the change in such belongings and their regional patterns over time. The study also addresses the nature of probate records as sources and considers what conclusions they warrant (and do not warrant) and how the circumstances of their production changed in conjunction with the growth of a more modern state.

The area of southwest Finland (Finland Proper) and Åland has been used by people as fishing and hunting grounds since it first emerged from the sea after the ice age. The area was mainly populated from the Finnish mainland, though later, during the Stone Age, Scandinavian influences are also present. The area forms a large archipelago - an area consisting of islands of different size - and indeed, the geology of the mainland shows that it, too, was formerly, when sea levels were higher, a part of this archipelago. The significance of the sea as a resource as well as a danger is perhaps indicated by the fact that the word for archipelago in Swedish is "skärgård", which seems to refer to a belt of "skerries" (small, rocky islands) protecting against the open sea (Storå, 1985, 192).

This part of Finland has had the densest population from prehistoric times to modern times, probably at least in part because the rise of land masses due to the post-glacial rebound have provided people with a diverse environment, well suited to many different ways of using natural resources. The environmental diversity and its interaction with societal change formed the focal point of the multidisciplinary research project that also gave birth to the study presented here. This project, "Change in environment – Change in society", with participants from three Finnish universities, started in 1990 and continued for some ten years, spanning from geological times to the present. My research is placed at the end of this time scale, and particularly focuses on the mainland areas from north of Turku (Mynämäki) reaching out to the Kökar islands in the archipelago, thus covering both Finland Proper and the Åland islands. The inhabitants of the area are mostly Finnish-speaking in the northern parts and Swedish-speaking in Åland and the southern parts, though this study does not examine potential differences by language group, but rather focuses on the impact of different environments.

The archipelago is quite large, and thus it is not surprising that its inhabitants have developed subcategories to refer to its different parts. The names Inner archipelago (*innerskärgård*) and Outer archipelago (*yttre skärgård* or *ytterskärgård*) are in common use, sometimes complemented with a Middle archipelago. The borders of these entities as used in common speech are very loose, though the terms have also been used by modern geographers. Ernst Häyrén (1948) and later Stig Jaatinen (1961), for instance, divided the archipelago into three different zones according to different variables such as botanical zones, area of land and water, cultivation patterns and fishing. I have mainly used Jaatinen's division in my work, though with some adaptations to better reflect the time period I focus on. In particular, I divide the area into four different maritime zones: The Coast (the mainland), the Inner archipelago, the Middle archipelago and the Outer archipelago. When using quantitative methods I have for practical reasons usually combined the Coast and Inner archipelagos and the Middle and Outer archipelagos, respectively, to form two maritime areas. (See map 1.1 on page 17)

People's belongings as indicators of their culture

The use of artifacts to study people's means of livelihood and utilization of natural resources has been a staple in many different scientific disciplines (e.g. archaeology, anthropology). The man-environment relationship and its cultural consequences has been a central concern for many such disciplines and the topic of many classic works. In historical

reconstructions of this relationship one can still make profitable use of Julian H. Steward's (1955) well-known three-step method in cultural ecology.

Steward defined the "cultural core" as the features in culture that refer to subsistence activities and economic arrangements, including social, political and even religious patterns if these can be empirically connected with the former. According to Steward, ecological analysis should first concentrate on the interrelationship of exploitative or productive technology and the environment. The second step is analyzing behavior patterns involved in the exploitation of an area and the specific technology used to do so. The third step is examining to what extent these behavior patterns affect other aspects of culture.

This third step, understanding how the behaviors related to use of technology to exploit and environment influence other fields of culture, is arguably the hardest to accomplish and the most susceptible to speculation. It requires at least some access to sources that illuminate the thoughts and cognized cultural meanings people attach to their belongings or to the environment, providing a more "authentic" picture from the "emic" (people's own) viewpoint. The focus on this emic viewpoint is much more prominent in research on recent periods, where the emphasis on the human relationship with artifacts tends to lean more toward consumption than production. This is, however, much more difficult to accomplish in historical contexts. To be sure, some historical sources do elucidate the thoughts and meanings that objects held for people, and could potentially provide a fascinating insight into questions like the meanings of maritime culture and regional identity. Yet the main body of sources this study uses to understand the marine culture of southwestern Finland before the industrialized era, the probate records, do little to offer answers to such questions, and to speculate on them on the basis of this materially oriented body of sources would be problematic. Most of the study therefore focuses on what Steward calls the "cultural core," i.e., the technology of production and subsistence.

Probate inventories as sources for historical reconstruction

I have mainly used probate or estate inventories when studying how people in the archipelago area coped with and culturally adapted the different environments found in this area. The focus is on "peasants", i.e., persons owning the estate they "farm" (in fact, the so-called peasants can be fishermen, especially in the outer archipelago, but such naming of professions is not present in the records before the late nineteenth

century.) Peasants are a useful target group because they form the only group of inhabitants of the area that are consistently found in all areas and “zones” throughout the specified time-period in the sample of probates. All other social groups, such as crofters, gentry, clergy, and so on, are used only as examples.

The main sample for quantitative analysis consists of 151 active peasants, evenly distributed in all the maritime zones of the archipelago (though chronologically the record is somewhat less even; in particular there is some sparsity of records from 1720 to 1780, a time of some political chaos in Finnish history). Without getting into great technical detail about the use of databases and the sampling and transcription of the probate records, a lengthy process involving some trial and error to deal with local differences, suffice it to state here that in all the project transferred 315 probate inventories from the National archive of Finland and the The Provincial Archives of Åland into a database consisting of about 100,000 artifacts. In printed (rough facsimile) form these records extend to about 1,500 pages. Besides saving the facsimiles, which were key in fully understanding the material, data was also extracted from the records for use in statistical analysis (as in attachments D and E) .

Means of livelihood as indicated by the probate inventories

The main questions of this study are:

- How do the different maritime zones present themselves in the material belongings of the people (peasants) in the area?
- How do these patterns change over time?

There are substantial differences between the different maritime zones, and there are also clear indicators of historical change, though these are somewhat more difficult to pin down definitively than the regional patterns. The description of the patterns and their historical development below relies on a “classic” anthropological division of subsistence patterns.

Farming

Not surprisingly, farming and the growing of crops were of much greater importance in the coastal area and the inner archipelago. This pattern became even more pronounced in the nineteenth century, probably due to peasant-friendly state policies and improved methods and technology. In the outer archipelago the growing of crops was scarce;

in the late eighteenth century the main crop present in probate records was potatoes. Hay was cultivated for the animals and animal manure in turn was used to fertilize the meadows.

Animal husbandry

Cattle, sheep and horses were kept in the whole area; the difference between the zones lay mainly in the numbers of animals kept. Any farming in this time period required animal manure for fertilizing, so animals played a key role in economic activity. Goats were kept the longest in the outer archipelago (into the twentieth century), so as to provide milk for the children during fishing season. Oxen were kept as labor animals only in the coast and mainland areas, which are referred to as belonging to "the old" farming areas of Finland. Poultry seems to have been kept in the whole area, though to a very minor extent, and mainly on manors and bigger estates.

Fishing

Fishing was of great importance in the whole area during this time, though we can see some diverging patterns especially during the nineteenth century. Fishing Baltic herring with big collective seine nets (demanding much manpower) during winter and summer prevailed in the coastal and inner archipelago, while in the middle and outer archipelago it seems to have been to some extent replaced by fishing more with nets (swedish skötar). In the nineteenth century, fishing also became the main livelihood for thousands of crofters, as new fishing tools – drift-nets – and a growing market (mainly St. Petersburg in present-day Russia) offered new opportunities. However, the recording of fishing implements also indicates changes in probate recording practice: some fishing gear that begins to appear in 19th-century probate records should in all reason have been in use earlier as well, thus indicating that it was not the implements that were new but rather that less valuable objects were generally not included in 18th-century probate records.

Hunting and gathering

Hunting and gathering was mainly concentrated in the outer archipelago. The objects described in the probate records are mainly guns used in the hunting of seal and sea fowl. Nets for catching seal are present in the outer and middle archipelago. Occasional hare-nets are also found. As

with fishing equipment, the worth of the objects matters for inclusion in the probate records: for instance, the “cheaper” instruments used in the gathering of sea-birds eggs and down (eiderdown) are almost never mentioned, although cushions and pillows with eiderdown are frequent in the archipelago. The trend toward numerous firearms grew stronger in the nineteenth century, which can partly be explained by more precise inventories and partly by the fact that more people came to live on smaller islands less suitable for farming.

Other indicators

Seafaring and trade became more important during the nineteenth century, especially on the Åland islands where in some parishes the majority of the male population could be engaged in this activity (Storå, 1985, 197 f.). This can be seen also in the probate records, mainly in the inner and middle archipelago, where almost all social classes might hold shares in a ship.

Conclusion

The archipelago had a diverse economic structure, usually called “mångsyssleri” in Swedish. The probate records reveal some polarization taking place in the nineteenth century, with the coastal areas and the inner archipelago become more “farming oriented”, and to a degree neglecting the old maritime traditions of fishing and hunting. In the middle and especially in the outer archipelago one can see the opposite development, with fishing becoming the main (and often the sole) livelihood, other maritime subsistence patterns prevailing or new ones emerging.

These patterns are relatively strong in the records and are borne out by other sources that indicate that farming became more intense where farming was possible (Lönqvist, 1980; Storå, 1985). They are also firm in that the records do not suffer much from a biased age distribution consisting of an exclusively elderly population; instead, over half of all the inventories (and all the records used in the quantitative comparisons) come from households in a “productive” state.

The probate records should, however, be used with their limitations in mind (Bringéus 1970). The accuracy of the inventories has varied over time and depending on location, and artifacts with little economic meaning or value were more easily left out of the inventories. This could potentially lead to some distortion, e.g. in the case at hand it could overemphasize the differences between the coast versus the

outer archipelago. Also, because different approaches in the actual “counting” of belongings were used during different periods, one can ask if the records bear witness to a changing means of livelihood or to societal change. That is, do changes in the objects accounted for indicate real changes in the inventory, or changes in what the recorders considered important? Possibly, for instance, the individual drawing up the probate record was to some extent blinded to the presence of “old-fashioned” means of livelihood (hunting or fishing gear, for instance) in areas where agricultural was becoming more prominent in accordance with the modern society’s push for rational farming development. The answer, of course, is probably a bit of both: real change happened, but its very presence also shaped the vision of the probate recorders.

Källor och litteratur

Otryckta:

Helsingfors

Folkkultursarkivet, Svenska litteratursällskapet i Finland:

SLS 39 *Om fisket i Nagu*. K.P. Pettersson 1895

Mariehamn

Ålands landskapsarkiv:

Bouppteckningar ur Ålands landskapsarkiv. Ålands domsagas arkiv. För närmare bestämning se Bilaga A.

Vasa

Riksarkivet (Vasa):

Bouppteckningar: Keskipohjanmaa 1728-1756 I 4 a 1 Pedersöre. Keskipohjanmaa 1737-1767, E 5 a 1 Nykarleby socken.

Förteckning öfver de inom Replot kommun till beskattning pligtige hundar, under år 1883.

Åbo

Riksarkivet (Åbo):

Bouppteckningar från Masku och Vemo härader. Masku, Mynämäki och Vemo domsagors arkiv. För närmare bestämning se Bilaga A.

Bouppteckningar från Pikis och Halikko (med Alinen) härad: Arvskiften 208:1722–1735, Arvskiften 194:1757–58, Pargas sockens bouppteckningar 202:1779–1818. Bouppteckningar Ec:9 1850–51, Bouppteckningar Ec:22 1868. Pikis härad, Pargas socken Bouppteckningar Ec1:2 1881–1882. Pargas tingsrätt, Bouppteckningar Ec1:9 1896–1902.

Förteckning på alla båtar i Nagu socken som blifvit Krönte. NLA/LAÅ BVII/2.

Åbo stads arkiv:

Bouppteckningar: Åbo stad. Åbo stads Dombok 1786, 1787, Bouppteckningar 1810, 1840

Åbo Akademi:

Dahl, H. (1927). *Svensk allmogekonst – Med en översikt av det bevarade beståndet i Nagu*. Pro gradu-avhandling i Nordisk kulturhistoria.

Gardberg, J. (1923). *Samfundslivet i Nagu och Korpo utskär*. Pro gradu-avhandling i Nordisk kulturhistoria. Textdel och bildbilaga.

Hackman, J. (1973). *Bygdesjöfart i Nagu under 1800-talet. En undersökning av partrederiorganisationen*. Pro gradu-avhandling i Nordisk kulturhistoria och folklivsforskning.

Huldén N. (1989). *Pälsdjursodling i Finland. En studie i innovationsförloppet*. Pro gradu-avhandling i Nordisk etnologi.

Kroneld L. (1950). *Kalkbränningen i Pargas som allmogenäring*. Pro gradu-avhandling i Nordisk kulturhistoria och folklivsforskning.

Lehto, T. (1951). *Gammalt jordbruk i Pargas socken 1750-1900*. Pro gradu-avhandling i Nordisk kulturhistoria och folklivsforskning.

Lundberg, U.-L. (1981). *Ett fisketorp på Kökar*. Fackuppsats i Nordisk etnologi.

Norring, L. (1976). *En fiskartorparfamiljs arbetsår på Lempnäs kring 1910*. Proseminarieuppsats i Nordisk etnologi.

Stierncreutz, P. (1957). *Befolkningsutvecklingen i sex kommuner i sydvästra Finlands skärgård 1749-1950*. Pro gradu-avhandling i Sociologi.

Kulturvetenskapliga arkivet Cultura vid Åbo Akademi.

Acc. nr. IF 093 (1941) Traditioner i Lappfjärd/Dagsmark. Boets fördelning vid den ena makens död (s 74). Meddelande av Alvina Klemets, Dagsmark till Alfild Forslin 1941.

Acc. nr. IF 097 (1946) Sägner: Kulturhistoriska, historiska, mytiska. Hitis, Böle, Rosala, Vänö. Insamlat på uppdrag av Institutet för nordisk etnologi vid Åbo Akademi 16 juli till 11 augusti 1946 av Carl Jacob Gardberg.

- Acc. nr. IF mgt 1972/010. Intervju med kapten Per-Axel Lindberg f. 1908, Thoras, Nagu. 6.6.1972
- Frågelista KIVÅ 2 (1953) "Fårskötsel" acc. nr M 146, Ida Häggblom f. 1879, Merijärvi, Kronoby, Österbotten.
- Frågelista KIVÅ 5 (1955) "Lövtäkt m.m." Acc. nr M 314 Manne Jansson f. 1902, Väster Saverkeit, Houtskär, Åboland. Acc. nr M 397 Anton Hellström f. 1898, Helsö, Kökar, Åland.
- Bilder, kartor och ritningar (KIVÅ B, Kr).
- B52413: Lassas Österstuga. B56859: Iniö, Keistiö, Braskas. Kr 569: Föglö. Bråttö. Säljärn. Tillhört smeden Alexander Tjerbraskin, Bråttö, inköpt av Frans Snellman, Bråttö. Finns nu i Ålands kulturhistoriska museum (no 1899).
- Kr 641: Korpo, Jurmo. Bondas. Sältnät och detalj av hörn med märkt flöte, skala 1:10. På två ark G. Nellman 24/5 1967.
- Kr 679: Kumlinge, Enklinge, Sälvik. Sälkälke med krypskjul och skottpall. 1967.

Åbo universitet:

Tornberg, M. (1973). *Varsinais-Suomen karjatalous 1600-luvulla*. Suomen historian lis. tutk. Turun Yliopisto.

Källor på Internet

- Bergwerkslexikon [Online] 27.8.2013 http://www.jernkontoret.se/om_oss/vart_bibliotek/bergwerkslexikon/index.php?char=gGuld.
- The Economist. (2002). Just another piece of furniture. *Economist* 9.3.2002 Vol. 362, Issue 8263. [Online] 19.8.2005. <http://www.economist.com/>
- Johansson, S., Stamtavla för Isaac Matsson från Kökar [Online] 8.12.2004. <http://hem.passagen.se/ksjohan/stam1.htm>.
- Main, Gloria L. (2002). Many Things Forgotten: The Use of Probate Records in Arming America. *The William and Mary Quarterly* 59.1 (2002): 10 pars. [Online] 15.6.2005 <http://www.historycooperative.org/cgi-bin/justtop.cgi?act=justtop&url=http://www.historycooperative.org/journals/wm/59.1/main.html>.
- Nationalencyklopedin*, ståndsperson. (hämtad 6.10.2016) <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/ståndsperson>
- Lindgren, James T. (2002). "Fall from Grace: Arming America and the Bellesiles Scandal". *Yale Law Journal*, Vol. 111, p. 2195, 2002 [Online] 15.6.2005 <http://ssrn.com/abstract=692421>.

Ordbok över Finlands svenska folkmål. 2013-. Institutet för de inhemska språkens webbpublikationer 33. Helsingfors: Institutet för de inhemska språken. Nätpublikation [Online] 19.10.2017. HTML. URN:NBN:fi:kotus-201330 - ISSN 2323-3370. http://kaino.kotus.fi/fo/?p=article&word=kyttland&fo_id=F0_f7d40f5b0e485a45bb8830c83eb09910

SRV Estate Inventory. [Online] 12.4.2006. <http://www.srvrocks.com/estate-inventory.htm>

Edward Tufte website [online] 31.10.2017.https://www.edwardtufte.com/bboard/q-and-a-fetch-msg?msg_id=0003nk

Muntliga uppgifter av Kurt Genrup, Åbo 21.8.1997, Paul Andersson, Jurmo 13.9.1999, Lars Huldén, Munsala 2001, flera Karlebybor under en föremålskurs 8.10.2003, arkivbiträde Taina Saarela, Ålands landskapsarkiv 21.12.2004 och 4.8.2005 samt juristen Markku Granlund 23.5.2017.

Tryckta:

Adolfsson, M. (2000). *Fäderneslandets Kännedom. Om svenska ortbeskrivningsprojekt och ämbetsmäns folklivsskildringar under 1700- och 1800-talet*. Doktorsavhandling, Etnologiska institutionen, Stockholms universitet, Stockholm.

Ahlbäck, R. (1945). *Kulturgeografiska kartor över Svenskfinland*. Skrifter utgivna av Svenska Litteratursällskapet i Finland CCC. Svenska Litteratursällskapet i Finland, Folklivsstudier I, Helsingfors.

Ahlbäck, R. (1955). *Kökar. Näringslivet och dess organisation i en utskärssocken*. Doktorsavhandling, Kulturhistoria och folklivsforskning, Åbo Akademi, Borgå.

Ahlbäck, R. (1983). *Bonden i svenska Finland. Teori och praktik inom åkerbruk och boskapsskötsel*. Skrifter utgivna av Svenska Litteratursällskapet i Finland 509. Svenska Litteratursällskapet i Finland, Folklivsstudier XIV, Helsingfors.

Aldman, L.-A. (2008). *En merkantilistisk början. Stockholms textila import 1720–1738*. Doktorsavhandling, Uppsala universitet, Uppsala.

Aminoff-Winberg, J. (2012). *Skärgården under stora ofreden*. I: (Huldén & Westerlund, 2012), ss 17–22.

Andersson, S. (1945). *Åländskt skärgårdsliv*. Förlaget Bro, Åbo.

Anttila, V. (1968). *Rymättylän talvinuottakalastus muuttuvana elinkeinona 1885–1967*. Scripta ethnologica 25. Turun yliopiston kansatieteen laitos, Turku.

Appelgren, K., Grönlund, K., Häggblom, M., Lönnqvist, B., Schulman, M., & Vuori, G. (2008). *Finlandssvenska dräktboken*. Schildts, Helsingfors. Utgiven av Brages sektion för bygdedräkter.

Ariès, P. (1989). *A history of private life III, Passions of the renaissance*, kapitel Introduction. The Belknap press of Harvard University press, London.

- Arkell, T., Evans, N., & Goose, N., red. (2004). *When death do us part. Understanding and interpreting the probate records of early modern England*. Local Population Studies supplement. Leopards Head Press Limited, Oxford.
- Asplund, H. (2000). *Tid, människor och landskap. En bok om arkeologi i Pargas*. Pargas Hembygdsförening, Pargas.
- Baudrillard, J. (1996). *The system of objects*. Verso, London.
- Bedell, J. (2000). Archaeology and probate inventories in the study of eighteenth-century life. *Journal of Interdisciplinary History*, XXXI:2(Autumn 2000):223–245.
- Bellman, C. M. (1999). *Avertissement, Hwad behagas No 8, Band XVIII i Carl Michael Bellmans skrifter*. Standardupplaga utg. av Bellmanssällskapet, Stockholm. (1781).
- Berg, G. (1976). Jakt. I: Bringéus, N. A., red., *Arbete och redskap. Materiell folkkultur på svensk landsbygd före industrialismen*. LiberLäromedel, Lund, 4:de omarbetade utgåvan.
- Berg, J. (1993). *Fågelskytte för vette*. Nordiska museet, Stockholm.
- Berglund, D. (1832). Anmärkningar vid björnskill i Wermeland. *Tidskrift för jägare och naturforskare* 7.
- Bernard, H. R. (1994). *Research methods in anthropology. Qualitative and quantitative approaches*. Thousand Oaks, CA : Sage, London.
- Bernard, H. R. (2014). *Handbook of methods in cultural anthropology*. Rowman & Littlefield Publishers.
- Blomqvist, A. (1968). *Vägen till Stormskäret*. Söderström & Co, Hfors. 3. uppl. 1969.
- Boqvist, A. (1978). *Den dolda ekonomin. En etnologisk studie av näringsstrukturen i Bollebygd 1850-1950*. Nummer 21 in *Skrifter från Folklivsarkivet i Lund*. CWK Gleerup, Lund.
- Borg, E. & Westerlund, J. (2006). *Statistik för beteendevetare*. Liber, Stockholm.
- Bork, M. T. H. (2002). Materielle statussymboler hos Själlandske bonder 1700-talets förste halvdel. *Fortid og Nutid*, 4:278–297.
- Borscheid, P. (1980). Familie – Wirtschaft – Gesellschaft. Materialien zu einer Socialgeschichte der Familie in Deutschland. I: van der Woude, A. & Schuurman, A., red., *Probate inventories. A new source for the historical study of wealth, material culture and agricultural development*, ss 83–96. HES Publishers.
- Bowen, J. (1978). Probate inventories. An evaluation from the perspective of zooarchaeology and agricultural history at Mott farm. I: Schyuler, R. L., red., *Historical archaeology. A guide to substantive and theoretical contributions*. Farmingdale, New York : Baywood.
- Bringéus, N.-A. (1970a). *Bouppteckningar som etnologisk källa*. Signum, Lund.

-
- Bringéus, N.-A. (1970b). *Järnplogen som innovation*. Scripta minora Regiae Societatis humaniorum litterarum Lundensis, 1960/1961:3. Gleerups, Lund.
- Bryman, A. & Cramer, D. (1994). *Quantitative data analysis for social scientists*. Routledge, London.
- Conlin, J. R. (1981). Alice Hanson Jones. Wealth of a nation to be: The American colonies on the eve of revolution. *The Annals of The American Academy of Political and Social Science*, 456(1):188–189.
- Csikszentmihalyi, M. & Rochberg-Halton, E. (1989). *The meaning of things. Domestic symbols and self*. Cambridge U.P., Cambridge.
- Dahl, H. (1927). Svensk allmogekonst. Med en översikt över det bevarade beståndet i Nagu. Pro gradu-avhandling, Åbo Akademi, Åbo.
- Dahl, H. (1987). *Högsäng och klädbod. Ur svenskbygdernas textilhistoria*. Skrifter utgivna av Svenska Litteratursällskapet i Finland Nr 544, Folklivsstudier XVIII utgivna genom Folkkultursarkivet. Svenska Litteratursällskapet i Finland, Helsingfors.
- Dahlström, S. (1938). Anteckningar om sjöfågelfångst med nät. *Budkavlen*, 1:4–20.
- Dant, T. (2005). *Materiality and society*. Open University Press, Maidenhead.
- Darnton, R. (1987). *Stora kattmassakern och andra kulturhistoriska bilder från fransk upplysningstid*. Ordfronts förlag, Stockholm.
- Eneroth, B. (1984). *Hur mäter man "vackert"? Grundbok i kvalitativ metod*. Natur och Kultur, Stockholm.
- Erixon, S. (1931). *Lantmannens lätta redskap*, Band fem i *Svenska kulturbilder Del IX och X*. Skoglund, Helsingfors [Stockholm].
- Ernst, J. A. (1982). Alice Hanson Jones: Wealth of a Nation To Be: The American Colonies on the Eve of the Revolution. *Historie Sociale – Social History*, 15(29).
- Eskeröd, A. (1973). *Jordbruk under femtusen år. Redskapen och maskinerna*. LT:s förlag, U.o.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (2000). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino, Tampere, 6 utgåvan.
- Fagan, B. (2000). *The little ice age. How climate made history 1300–1850*. Basic Books, New York.
- Fagerlund, L. W. (1878). *Anteckningar om Korpo och Houtskärs socknar*. Sommarstudier. Bidrag till kännedom om Finlands natur och folk utgifna av Finska Vetenskaps-Societeten, Tjugondeåttonde häftet, Helsingfors.
- Fagerström, R. (2000). *Hopeaa Suomen kansallismuseon kokoelmassa = Silver in the collections of the National Museum of Finland*. Museovirasto Museiverket, Helsingfors.

- Findlen, P., red. (2013). *Early Modern Things. Objects and their histories, 1500-1800*, London and New York. Routledge.
- Foster, G. M. (1965). Peasant society and the image of limited good. *American Anthropologist*, 67(2):293-315.
- Fowler, C. S. (1977). Ethnoecology. I: Hardesty, D. L., red., *Ecological Anthropology*. John Wiley & Sons, New York.
- Fél, E. & Hofer, T. (1974). *Geräte der Átánayer Bauern*. Kommission der Königlich Dänischen Akademie der Wissenschaften zur Erforschung der Geschichte der Ackerbaugeräte und der Feldstrukturen, Kopenhagen, Budapest.
- Gadd, C.-J. (1980). Swedish probate inventories 1750-1860. I: van der Woude, A. & Schuurman, A., red., *Probate inventories. A new source for the historical study of wealth, material culture and agricultural development*, ss 229-238, Utrecht. HES Publishers.
- Gadd, C.-J. (1983). *Järn och potatis. Jordbruk, teknik och social omvandling i Skaraborgs län 1750-1860*. Meddelanden från Ekonomisk-Historiska Institutionen vid Göteborgs Universitet 53, Göteborg.
- Gadd, C.-J. (2000). *Den agrara revolutionen 1700-1870*, Band 3 i *Det svenska jordbrukets historia*. Natur och Kultur/ LTs förlag, Stockholm.
- Gadd, C.-J. (2009). Gränsen mellan plog och årder. orsakad av naturbetingelser eller av kulturspridning? I: (Liljewall et al., 2009).
- Gardberg, J. (1930). Samfällda näringsfång i havsbandet. I: *Folkloristiska och etnografiska studier IV*, ss 99-151. Svenska litteratursällskapet i Finland, Helsingfors.
- Gardberg, J. (1939). En fiskare vid Utö fyr 1846-1893. *Budkavlen*, 1:1-8.
- Garnert, J. (1993). *Anden i lampan. Etnologiska perspektiv på ljus och mörker*. Carlsson, Stockholm.
- Garrard, R. P. (1980). English probate inventories and their use in studying the significance of the domestic interior, 1570-1700. I: van der Woude, A. & Schuurman, A., red., *Probate inventories. A new source for the historical study of wealth, material culture and agricultural development*, ss 55-82, Utrecht. HES Publishers.
- Genrup, K. (1975). *Gåsskötsel. En etnologisk studie med särskild hänsyn till skånska förhållanden*. Doktorsavhandling, Etnologiska institutionen vid Lund universitet. Skrifter från Folklivsarkivet i Lund 16, Lund.
- Gerber, J. (1966). Silverföremål i skånska bondehem. I: *Kulturen*. Lund.
- Granö, O. (1981). The zone concept applied to the finnish coast in the light of scientific traditions. *Fennia*, 159.
- Granö, O., Roto, M., & Laurila, L. (1999). *Environment and land use in the shore zone of the coast of Finland*. Publicationes Instituti Geographici Universitatis Turkuensis N:o 160, Turku.

-
- Grotenfelt, G. (1899). *Det primitiva jordbrukets metoder i Finland under den historiska tiden*. Förf., Helsingfors.
- Habel, E. (1997). *Inventur und Inventar im Pfleggericht Wasserburg – Entstehung und Aussagekraft einer Quelle zur historischen Sachkultur im ländlichen Altbayern des 18. Jahrhunderts*, Band 21 i *Munchener Universitätschriften, Münchener Beiträge zur Volkskunde* herausgegeben vom Institut für deutsche und vergleichende Volkskunde der Universität München. Waxmann, Münster/New York/München/Berlin.
- Hagdahl, E. H., red. (1883). *Fråga mig om all ting! Handbok för alla menniskor*. C. E. Fritze's K. Hofbokhandel. Femte genomsedda och rättade upplagan, Stockholm.
- Haggrén, G. (2012). Ofredstider i Kimito, Nagu och Korpo skär. I: (Huldén & Westerlund, 2012), ss 69–78.
- Handwerker, W. P. & Borgatti, S. P. (2014). Handbook of methods in cultural anthropology. I: (Bernard, 2014), kapitel Reasoning with Numbers, ss 487–497.
- Hanssen, B. (1952). *Österlen. En studie över social-antropologiska sammanhang under 1600- och 1700-talen i sydöstra Skåne*. LT:s förlag, Ystad.
- Hanssen, B. & Perlinge, A. (2010). *Åter till Österlen : en tidig mikrohistoria : agrar- och socialhistoriska texter i urval*. Skogs- och lantbrukshistoriska meddelanden. Enheten för de areella näringarnas historia (ANH), Stockholm.
- Hardesty, D. L. (1977). *Ecological Anthropology*. John Wiley & Sons, New York.
- Hauser, A. (1994). *Dinge des Alltags. Studien zur historischen Sachkultur eines schwäbischen Dorfes*, Band 82 i *Untersuchungen des Ludwig-Uhland-instituts*. Tübinger Vereinigung für Volkskunde, Tübingen.
- Hauser, A. (2000). Erb-sachen. Historische Sachkulturforschung als Geschlechterforschung. I: Mohrmann, R.-E. & Hartmann, A., red., *Geschlecht und materielle Kultur*, Band 6 i *Münsteraner Schriften zur Volkskunde / Europäischen Ethnologie*. Herausgegeben von Seminar für Volkskunde / Europäische Ethnologie der Westfälischen Wilhelms-Universität Münster. Waxmann, Münster.
- Heervä, I. & Joutsamo, T. (1983). *Kustavin historia*. Kustavin kunta, Uusikau-punki.
- Hellspong, M. (2000). *Den folkliga idrotten*. Nordiska museets förlag, Stockholm.
- Hicks, D. & Beaudry, M. C. (2010a). Introduction. Material culture studies: A reactionary view. I: (Hicks & Beaudry, 2010b), ss 1–21.
- Hicks, D. & Beaudry, M. C., red. (2010b). *The Oxford Handbook of Material Culture Studies*. Primo Central (Ex Libris) - Oxford University Press.
- Hudson, P. (2000). *History by numbers. An introduction to quantitative approaches*. Arnold, London.

- Huldén, J. J. (1941). *Österbottnisk lustresa*. Söderströms, Helsingfors.
- Huldén, N. (1995). Vetohärkä. Työjuhta joka katosi. I: Nissinaho, A., red., *Ihmissen maisema. Kirjoituksia yhteisön ja ympäristön muutoksesta Lounais-Suomen rannikolla*, Muuttuva miljö – Muuttuva ympäristö projektin kirjoituksia. Turun yliopisto, Turku.
- Huldén, N. & Westerlund, K., red. (2012). *Bottnisk kontakt XVI Korpo 2012*. Korpo Kulturgille r.f., Korpo.
- Hult, O. T. (1916). Pesten i Sverige 1710. *Hygienisk Tidsskrift*, VIII. Särtryck.
- Humle, T. (2010). Material culture in primates. I: (Hicks & Beaudry, 2010b), ss 406–424.
- Hustich, I. (1964). *Finlands Skärgård. En ekonomisk-geografisk översikt*. Söderström, Helsingfors.
- Hutchinson, A. (1993). Skifteprotokoller. en kilde til studier av materielle kår. *Heimen*, 3:186–195.
- Hägg, G. (2016). *Sanningen är alltid oförskämd : En biografi över August Strindberg*. Norstedts, Stockholm.
- Häyrén, E. (1900). Längs-zonerna i Ekenäs skärgård. *Geografiska föreningens tidsskrift* 12, ss 222–234.
- Häyrén, E. (1948). Skärgårdens längszoner. I: *Skärgårdsboken*. Nordenskiöld-Samfundet i Finland, Helsingfors.
- Högnäs, H. (1938). *Sytning och arvlösen i den folkliga sedvänjan uti Pedersöre- och Nykarlebybygden 1810–1914*. Doktorsavhandling, Åbo Akademi, Åbo.
- Idestam, R., red. (1909 (1734)). *Sveriges lag. I Storfurstendömet Finland gällande delar av Sveriges rikets lag gillad och antagen på riksdagen år 1734 med tillägg af stadganden som utkommit intill den 1 juli 1909 jemte bihang*. Osakeyhtiö Weilin & Göös Aktiebolags förlag, Helsingfors, andra utgåvan. utg. af Richard Idestam.
- Israelsson, C. (2005). *Kor och människor. Nötkreatursskötsel och besättningsstorlekar på torp och herrgårdar 1850–1914*. Acta Universitatis agriculturae Sueciae, Agraria 2005:102. Gidlunds förlag, Örlinge.
- Jaatinen, S. (1960). Inledning. I: Segerstråle, S., red., *Atlas över Skärgårds-Finland*. Nordenskiöld-samfundet i Finland, Helsingfors. Redaktionskommitté: Helmer Smeds et al.
- Jaatinen, S. (1961a). Geografiska regioner. I: Segerstråle, S., red., *Text till Atlas över Skärgårds-Finland*. Nordenskiöld-samfundet i Finland, Helsingfors. Redaktionskommitté: Helmer Smeds et al.
- Jaatinen, S. (1961b). *Saaristo-Suomen väestö ja sen elinkeinot*, Band 22. Kauppa-korkeakoulu, Helsinki.
- Jansson, U. (1962). De åländska torparbouppteckningarna 1850–1899. *Åländsk odling*.

-
- Johansson, E. (1997). Bygd och obygd. landskapstillägnelse och social skiktning. I: Saltzman, K. & Svensson, B., red., *Moderna landskap. Identifikation och tradition i vardagen*, ss 70–90. Natur och Kultur, Stockholm.
- Johansson, E. (1999). Det lilla som många har sagt. I: Bergqvist, M. & Svensson, B., red., *Metod och minne*. Studentlitteratur, Lund.
- Jones, A. H. (1980). American probate inventories. a source to estimate wealth in 1774 in thirteen colonies and three regions. I: (van der Woude & Schuurman, 1980), ss 239–256.
- Jutikkala, E. (1934). *Sääksmäen pitäjän historia*. Gummerus, Sääksmäki.
- Jutikkala, E. & Selén, G. (1963). *Bonden i Finland genom tiderna*. Schildt, Helsingfors.
- Jäntere, K. (1959). *Naantalin historia. Kaupunki ja seurakunta luostariajan lopusta Suomen sotaan*. Nummer II. Turku.
- Jönsson, L.-E. & Nilsson, F., red. (2017). *Kulturhistoria. En etnologisk metodbok*. Lund Studies in Arts and Cultural Sciences. Lunds Universitet, Lund, 13 utgåvan.
- Kankaanpää, M., Kiiski, T., & Uschanov, E. (2002). *Sukututkimus askel askeleelta*. Suomen sukututkimusseura, Helsinki. 2 korjattu painos. Baserad på Clemensson P. & Andersson K. Släktforska! Steg för steg (4de uppl.).
- Kaukonen, T. I. (1989). Det folkliga bruket av skinn i Finland. *Budkavlen*.
- Kaukovalta, K. V. & Kaukovalta-Kaila, E. (1950). *Maarian pitäjän historia III*. Maarian seurakunta ja kunta, Turku.
- Kilpi, V. (1976). *I stugan på Ylistalo*. Forum, Stockholm.
- Kilpi, V. (2007 (1933)). *Alastalon salissa. Kuvaus saaristosta I ja II*. Otava, Helsinki.
- Kjellström, R. & Svanberg, I. (2001). Fångst och jakt. I: (Pettersson et al., 2001).
- Korhonen, T. (1999). *Tekniikkaa, taidetta ja taikauskoa. Kirjoituksia aineellisesta kansankulttuurista*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Krech, S. (2000). *The ecological Indian. Myth and history*. Norton, New York.
- Kuoljok, I. (1985). *Nordsvensk älvdalskultur. En etnologisk rapport från Lule älvdalsprojektet*. Umeå univ. Etnologiska inst, Umeå.
- Kuuse, J. (1969). *Varaktiga konsumtionsvarors spridning 1910-1965. En indikator på välståndsutvecklingen i Sverige*. Stockholm.
- Kuuse, J. (1970a). *Från redskap till maskiner mekaniseringsspridning och kommersialisering inom svenskt jordbruk 1860-1910*. Ekonomisk-historiska institutionen. Meddelanden nr 20. Göteborgs univ, Göteborg.
- Kuuse, J. (1970b). *Inkomstutveckling och förmögenhetsbildning. En undersökning av vissa yrkesgrupper 1924-1959*. Elander, Göteborg.

- Kuuse, J. (1974). The probate inventory as a source of economic and social history. *Scandinavian Economic History Review*, 22.
- Köll, A. M. (1983). *Tradition och reform i västra Södermanlands jordbruk 1810-1890. Agrar teknik i kapitalismens inledningsskede*. Almqvist & Wiksell, Stockholm.
- Lagerqvist, L. O. & Nathorst-Böös, E. (1997). *Vad kostade det? Priser och löner från medeltid till våra dagar*. LT:s förlag, Stockholm.
- Lapintie, P. (2008). Iniöläinen myi naapurinsa vanhan saaristolaismyllyn. *Helsingin Sanomat* 20.05.2008.
- Larson, B. M. P., Morell, M., & Myrdal, J., red. (1997). *Agrarhistoria*. LTs förlag, Stockholm.
- Laurikkala, S. (1947). *Varsinais-Suomen talonpoikain asumukset ja kotitalousvälineet 1700-luvulla. Kulttuurihistoriallinen tutkimus*. Turun Yliopisto, Turku. Väitöskirja.
- Laurikkala, S. (1948). Varsinaissuomalaisten talonpoikaispurjehduksen kulttuurimerkityksestä 1700-luvulla. *THA (Turun historiallinen arkisto)*, X.
- Laurikkala, S. (1951). Perukirjain laatijoista Varsinais-Suomen maaseudulla 1700-luvulla. *THA (Turun historiallinen arkisto)*, XI.
- Law, J. (2010). The materials of STS. I: (Hicks & Beaudry, 2010b), ss 173–188.
- Leibring, K. (2017). Silkedocka och Generalen. Namn och dialektala benämningar på getter och bockar i Sverige. I: (Leibring & Svanberg, 2017).
- Leibring, K. & Svanberg, I., red. (2017). *Geten i Sverige. Kulturhistoria och samtida perspektiv*, Uppsala. Institutet för Språk och Folkminnen.
- Lemmetyinen, R., Haukioja, E., & Pikkola, M. (1995). Kaksosten syntyvyys Suomen rannikkoympäristöissä 1700- ja 1800-luvuilla. I: Nissinaho, A., red., *Ihmisen maisema. Kirjoituksia yhteisön ja ympäristön muutoksesta Lounais-Suomen rannikolla, Muuttuva miljö – Muutuva ympäristö projektin kirjoituksia*. Turun yliopisto.
- Liljewall, B., Flygare, I., Lange, U., Ljunggren, L., & Söderberg, J., red. (2009). *Agrarhistoria på många sätt. 28 studier om människan och jorden. Festskrift till Janken Myrdal på hans 60-årsdag*. Skogs- och lantbrukshistoriska meddelanden nr 47. Supplement till Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens Tidskrift. Kungl. Skogs- och lantbruksakademien, Stockholm.
- Lindgren, J. T. (2002). Fall from grace. Arming America and the Bellesiles scandal. *Yale Law Journal*, 111:2195. [Online] 15.6.2005 <http://ssrn.com/abstract=692421>.
- Lindgren, L. (2000b). *Skärgårdens betesmarker*. Forststyrelsen Edita, Nagu Vanda Helsingfors.
- Lundberg, S. (2008). Grannen sålde hennes mölla – köparen misstänks för stöld. *Hufvudstadsbladet* 28.5.2008.

-
- Lunsjö, B. (1996). *Släktforskarens uppslagsbok. 3400 uppslagsord*. LT:s förlag, Stockholm.
- Lunsjö, B. (2009). *Släktforskarens ordbok. Nyckeln till bouppteckningar*. Natur och Kultur, Stockholm.
- Lönnqvist, B. (1972). *Dräkt och mode i ett landsbygdssamhälle 1870-1920*. Suomen muinaismuistoyhdistys, Helsingfors. Dissertation, Helsingfors universitet.
- Lönnqvist, B. (1979). *Kansanpuku ja kansallispuku*. Otava, Helsinki.
- Lönnqvist, B. (1980). Skärgårdsbebyggelse och skärgårdskultur i Nyland. I: *Kustbygd*. Svenska Litteratursällskapet i Finland, Folklivsstudier XIII, Borgå.
- Lönnqvist, B. (1991). *Folkkulturens skepnader. Till folkdräktens genealogi*. Schildt, Helsingfors.
- Lönnroth, E. (1930). *Suomalais-ruotsalainen sanakirja*. Söderström, Helsinki, 2 utgåvan. Toinen painos.
- Main, G. L. (2002). Many things forgotten: The use of probate records in Arming America. *The William and Mary Quarterly*, 59:10 pars. [Online] 15.6.2005.
- Mannheims, H. (1991). *Wie wird ein Inventar erstellt? Rechtskommentare als Quelle der volkskundlichen Forschung*. Nummer 72 in Beiträge zur Volkskultur in Nordwestdeutschland herausgegeben von der Volkskundlichen Kommission für Westfalen Landschaftverband Westfalen-Lippe. F. Copenrath Verlag, Münster.
- Markkanen, E. (1978). The use of probate inventories as indicator of personal wealth during the period of industrialization. the financial resources of the finnish rural population 1850-1911. *Scandinavian Economic History Review*, 26.
- Markkanen, E. (1980). Das Finnische Erbschaftsinventarmaterial. I: van der Woude, A. & Schuurman, A., red., *Probate inventories. A new source for the historical study of wealth, material culture and agricultural development*, ss 257-266, Utrecht. HES Publishers.
- Markkanen, E. (1988). *Perukirja tutkimuslähteenä*. Studia historica Jyväskylänensia 37. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Matsuzawa, T. (2002). Behavioural flexibility, Introduction. I: Hohmann, G., Boesch, C., & Marchant, L. F., red., *Behavioural diversity in chimpanzees and bonobos*, ss 11-13. Cambridge University Press, New York.
- Meiners, U. (1990). Research into the history of material culture. between interpretation and statistics. *Ethnologia Europaea*.
- Meiners, U., Mohrmann, R.-E., & Roth, K. (1980). Inventare als Quellen im Projekt 'Diffusion städtisch-bürgerlicher Kultur vom 17. bis zum 20. Jahrhundert'. I: *Probate inventories. A new source for the historical study of wealth, material culture and agricultural development*, ss 97-114, Utrecht. HES Publishers.

- Melander, K. R. (1931). *Sillin eli suurhailin kalastuksesta maassamme 1500-luvulta alkaen ynnä entisaikain kalataloudestamme*. Suomen historiallinen seura, Helsinki.
- Miller, D. (2010). *Stuff*. Polity, Cambridge.
- Mohrmann, R.-E. (1980a). Archivalische Quellen zur Sachkultur. I: Wiegmann, G., red., *Geschichte der Alltagskultur*. Münster.
- Mohrmann, R.-E. (1980b). Internationales Kolloquium über die Verwendung von Nachlassinventarien. *Ethnologia Europaea*. [anmälan].
- Mohrmann, R.-E. & Hartmann, A., red. (2000). *Geschlecht und materielle Kultur: Frauen-Sachen, Männer-Sachen, Sach-Kulturen*, Band 6 i *Münsteraner Schriften zur Volkskunde / Europäischen Ethnologie*, Münster. Herausgegeben von Seminar für Volkskunde / Europäische Ethnologie der Westfälischen Wilhelms-Universität Münster. Waxmann.
- Moran, E. F. (2000). *Human adaptability an introduction to ecological anthropology*. Westview, Oxford, 2 utgåvan.
- Morell, M. (2001). Jordbruket i industrisamhället 1870–1945. I: Myrdal, J., red., *Det svenska jordbrukets historia*. Natur och kultur, Stockholm.
- Moring, B. (1989). Fiske och fiskarhushåll i Finland. I: Rogers, J., red., *Kustbygd i förändring 1650–1950. Familj och hushåll i nordiska fiskesamhällen*, Meddelande från Familjehistoriska projektet 8. Historiska institutionen Uppsala universitet, Uppsala.
- Moring, B. (1994). *Skärgårdsbor hushåll, familj och demografi i finländsk kustbygd på 1600-, 1700- och 1800-talen*. Bidrag till kännedom av Finlands natur och folk 145. Finska vetenskaps-societeten, Helsingfors.
- Mårtensson, B. (1997). Jordbruk och boskapsskötsel. I: *En bok om Houtskär*, Band 1 : Bygdens öden till slutet av 1800-talet. Houtskär kommun. [medverkande: Tapani Tuovinen ... et al.].
- Mäntylä, S. (1986(1988)). Furniture research in Finland based on probate inventories. *Ethnologia Fennica*, 15:23–45.
- n.a. (2002). Just another piece of furniture. *The Economist*, 362:Issue 8263. Economist 9.3.2002 [Online] 19.8.2005. <http://www.economist.com/research/>.
- Nielssen, A. R. (1984). Animal husbandry among the Norwegian population in Finnmark c. 1685–1705. *Acta Borealia*, 2.
- Nielssen, A. R. (1986). Economic adaptation among the coast Sami population in Finnmark c. 1700. A study based on the probate records 1686–1705. *Acta Borealia*, 1.
- Nieminen, A., Olsson, P., Ruotsala, H., & Siivonen, K., red. (2011). *Aineen Taikaa. Näkyvän ja näkymättömän kulttuurin jäljillä*. SKS, Helsinki.
- Nikula, O. (1970). *Turun kaupungin historia 1721–1809*. Turun kaupunki. Ensimmäinen nide.

-
- Nikula, O. (1972). *Turun kaupungin historia 1809–1856*. Turun kaupunki.
- NN, red. (1979). *Befolkningens näringsgren*, kapitel Befolkning efter näringsgren kommunvis åren 1880–1975, ss 37–103. Nummer 63 in Statistiska meddelanden. Finlands statistikcentral, Helsingfors.
- Nordström, O. (2007). *Kalk, skutor och män. En studie av kustseglationen från Pargas under 1800-talets slut och tidigt 1900-tal*. Pargas Hembygdsförenings publikationer Nr 20. Pargas Hembygdsförening.
- Nyholm, B., Asplund, A., Asplund, A., Back, V., Bergström, E., Henriksson, C., Nyholm, V., Nymark, Gunnel and, N. I., Nyvik, S., Sjöblom, B., Sjöblom, B., Spåra, b., Spåra, M., Wstlin, P., Wiklund, B., & Wiklund, E. (1990). *Kantlax. En kustby, Fiske och jakt*. Byaforskningsgruppen i Kantlax, Nykarleby.
- Nyström, L. (2000). *Alg, pytare och skridstång. Sälvfångstens och säljaktens terminologi i finlandssvenska folkmål*. SLS nr 623. Svenska litteratursällskapet i Finland, Helsingfors.
- Nyström, P. (1951). *Pargas kalkbergs aktiebolag, 1898–1948. En allmogenärings utveckling till storindustri*. Pargas Kalk.
- Oja, A. (1966). *Maskun historia*. Maskun kunta ja seurakunta, Turku.
- Overton, M. (2004). Prices from probate inventories. I: (Arkell et al., 2004), ss 120–141.
- Overton, M., Whittle, J., Dean, D., & Hann, A. (2004). *Production and consumption in English households, 1600–1750*. Routledge, London, New York.
- Palmsköld, A. (2007). *Textila tolkningar. Om hängkläden, drättar, lister och takdukar*. Nordiska museets handlingar 133. Nordiska museet, Stockholm.
- Pedersen, R. (1990). Gjenstanden som kildemateriale. Nye ideer, nye perspektiver. I: Arvidsson, A., Genrup, K., Jacobsson, R., Lundgren, B., & Lövcrona, I., red., *Människor och föremål. Etnologer om materiell kultur. Festskrift till Phebe Fjällström den 30 juni 1990*, (Kungl. Skytteanska samfundets handlingar ; nr 38:A). Carlssons, Stockholm.
- Perlinge, A. (2009). Föremålsforskningens statistiska vändning. En tentativ studie. I: (Liljewall et al., 2009), ss 293–303.
- Perlinge, A. (2017). Bouppteckningar som kulturhistorisk källa. I: (Jönsson & Nilsson, 2017).
- Persson, C. (1992). *Jorden, bonden och hans familj. En studie av bondejordbruket i en socken i norra Småland under 1800-talet, med särskild hänsyn till jordäggande, sysselsättning och familje- och hushållsbildning*. Doktorsavhandling, Stockholms universitet, Stockholm.
- Perälä, V. (1963). *Mynämäki 1260–1960*. Mynämäen kunta ja seurakunta, Turku.
- Petterson, K. (1917). *Lantmannaredskap i Nagu*. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland CXXXV. Svenska litteratursällskapet i Finland, Folkloristiska och etnografiska studier II, Helsingfors.

- Pettersson, B., Svanberg, I., & Tunón, H., red. (2001). *Människan och naturen. Etnobiologi i Sverige 1*. Wahlström & Widstrand, Stockholm.
- Pickering, A. (2010). Material culture and the dance of agency. I: (Hicks & Beaudry, 2010b).
- Pullat, R. (1997). *Die Nachlassverzeichnisse der deutschen Kaufleute in Tallinn 1702-1750*. Estopol, Tallinn.
- Pullat, R. (2002). *Die Nachlassverzeichnisse der deutschen Kaufleute in Tallinn 1752-1775 = Tallinna saksa kaupmeeste varandusinventarid 1752-1755*, Band 2. Estopol, Tallin. bearbeitet von Raimo Pullat.
- Radloff, F. W. (1968 (1795)). *Beskrifning öfver Åland. Faksimileupplaga*. Föreningen Ålands vänner, Mariehamn.
- Rantanen, A. (2014). *Pennförfare i periferin. Österbottniska sockenskrivare 1721-1868*. Doktorsavhandling, Åbo Akademi, Åbo.
- Rappaport, R. A. (1967). *Pigs for the ancestors. Ritual in the ecology of a New Guinea people*. Yale U. P, New Haven.
- Reme, E. (1994). Material culture as a local research programme. *Ethnologia Scandinavica*, 24.
- Riello, G. (2013). 'Things seen and unseen'. the material culture of early modern inventories and their representation of domestic interiors. I: (Findlen, 2013), ss 125-150.
- Rogan, B. (1992). Artefacts. source material or research objects in contemporary ethnology. *Ethnologia Scandinavica*, 22.
- Rosberg, J., Grotenfelt, K., & Hildén, K., red. (1921). *Suomenmaa III. Maantieeteellis-taloudellinen ja historiallinen tietokirja*, Band Kolmas osa. WSOY, Helsinki.
- Roth, K. (1980a). Historische Volkskunde und Quantifizierung. *Zeitschrift für Volkskunde*.
- Roth, K. (1980b). Zur Auswertung von Nachlassinventarien. I: van der Woude, A. & Schuurman, A., red., *Probate inventories. A new source for the historical study of wealth, material culture and agricultural development*, ss 43-53, Utrecht. HES Publishers.
- Runefelt, L. (2011). *En idyll försvarad. Ortsbeskrivningar, herrgårdskultur och den gamla samhällsordningen 1800-1860*. Sekel Bokförlag, Lund.
- Saarinen, J. (2004). Guvernören och allmogens båtar. I: (Westerlund, 2004), ss 155-160.
- Salminen, S. (1937). *Katrina. Roman*. Wahlström & Widstrand, Stockholm, 21. uppl utgåvan.
- Salo, U. (2005). *Kalan pyynnistä karjan hoitoon. Pyyntikulttuurista viljelevän talouden alkuun*. Pieniä vihkosia nro 2. Suomen maatalousmuseo Sarka, Loimaa.

-
- Sammallahti, L. (1980). *Suomalainen kansanomainen jalaskehto*. Kansatieteellinen arkisto 31. Suomen muinaismuistoyhdistys, Helsinki.
- SAOB (1898). *Svenska Akademiens Ordbok över svenska språket*. Svenska Akademien, Lund.
- Sarmela, M. (1970). *Perinneaineiston kvantitatiivisesta tutkimuksesta*, Band 65. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Sarmela, M. (1994). *Suomen kansankulttuurin kartasto*, Band 587. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Schiffer, M. B. (1999). *The material life of human beings. Artifacts, behaviour and communication*. Routledge, London; New York. (With the assistance of Andrea R. Miller).
- Seckora, M. (2001). Disarming America. A prize-winning historian and his gun myths. *National Review*, October 15:50–54.
- Sjöberg, M. & Ågren, M. (2003). *Egendom, kön och förändring*. I: (Ågren, 2003).
- Slotte, H. (2000). *Lövtäkt i Sverige och på Åland. Metoder och påverkan på landskapet*. Acta Universitatis Agriculturae Sueciae, Agraria 236. Swedish university of agricultural sciences, Uppsala.
- Smeds, H. (1948). *Skärgårdens kulturlandskap*. I: *Skärgårdsboken*. utg. av Nordenskiöld samfundet i Finland. Söderström, Helsingfors.
- Smulter, J. (1994). *Korpo genom tiderna. En historik*. Korpo kommun, Korpo.
- SO (2009). *Svensk Ordbok*. Svenska Akademien, Göteborg.
- Soldéus, L. G. (2013). *Fiskköpare, sumpskeppare och deras seglande sumpar*. Lars G. Soldéus, SolDeko HB, Saltsjöbaden.
- Stapp, C. B. (1993). *Afro-americans in Antebellum Boston. An analysis of probate records*. Garland Publishing, Inc., New York & London.
- Stark, L. (2002). *Peasants, pilgrims and sacred promises. Ritual and the supernatural in orthodox Karelian folk religion*. Studia Fennica Folkloristica 11. SKS (FLS), Helsinki.
- Stark, L. (2006). *The Magical Self. Body, Society and the Supernatural in Early Modern Rural Finland*. Folklore Fellows Communications 290. Suomalainen tiedeakatemia, Helsinki.
- Stenberg, P. (2014). *Pehr Stenbergs levernesbeskrivning. Av honom själv författad på dess lediga stunder Del 1. 1758-1784*. Forskningsarkivet vid Umeå universitet, Umeå.
- Stenberg, P. (2015). *Pehr Stenbergs levernesbeskrivning. Av honom själv författad på dess lediga stunder Del 2. 1784-1789*. Forskningsarkivet vid Umeå universitet, Umeå.

- Steward, J. H. (1955). *Theory of cultural change. The methodology of multilinear evolution*. Univ. of Illinois Press, Chicago.
- Stierncreutz, P. (1957). Befolkningsutvecklingen i sex kommuner i sydvästra Finlands skärgård 1749-1950. Pro gradu-avhandling, Åbo Akademi, Sociologi.
- Stoklund, B. (1976). Ecological Succession. reflections on the Relations Between Man and Environment in Pre-Industrial Denmark. *Ethnologia Scandinavica*.
- Stoklund, B. (2003). *Tingenes kulturhistorie*. Museum Tusculanum Forlag, København.
- Storå, N. (1966). Äggsleven och grisselkroken. *Budkavlen*, 1964-65.
- Storå, N. (1982a). Fjäder och dun. Resursutnyttjande i Skärgårdshavet. *Budkavlen*, ss 50-76. Årgång 61.
- Storå, N. (1985). Adaptive dynamics and island life. *Studia Fennica*, 30.
- Storå, N. (1988). Åland. Kulturområde mellan öst och väst. I: *Åländskt språk mellan öst och väst*. Ålands högskola 1988:1, u.o.
- Storå, N. (1989). Skärgården som livsmiljö. Anpassning, variation och förändring. I: *Kontakt och konflikt i skärgården*, ss 40-48. Nordenskiöld-Samfundets tidskrift 49 supplementum, Helsingfors.
- Storå, N. ((1989) 1990a). Folkkultur i Föglö. *Åländsk Odling*, ss 17-32.
- Storå, N. (1990b). Kognitiva system och maritim anpassning. Om skärgårdsbornas iskunskap. I: Aðalsteinsson, J. H., red., *Folklore & folkkultur*. Reykjavík.
- Storå, N. (1993a). Adaptive dynamics and island life. Resource use in the åland islands. I: Ehn, W., red., *Resurser, strategier, miljöer. Etnologiska uppsatser*. Åbo Akademi, Åbo. Festskrift till Nils Storå 29.5.1993 [Artikeln tidigare publ. i Trends in finnish ethnology (Studia Fennica 30, 1985)].
- Storå, N. (1993b). Barrels and bundles of herring. I: Ehn, W., red., *Resurser, strategier, miljöer. Etnologiska uppsatser*. Åbo Akademi, Åbo. Festskrift till Nils Storå 29.5.1993 [Tidigare publ. i Food and drink and travelling accessories. Essays in honor of Gösta Berg, Edinburgh 1988, s. 76-90].
- Storå, N. (1993c). Finländskt strömmingsfiske. Teknisk utveckling och social differentiering. I: Ehn, W., red., *Resurser, strategier, miljöer. Etnologiska uppsatser*. Åbo Akademi, Åbo. Festskrift till Nils Storå 29.5.1993 [Artikeln tidigare publ. i Norge 22 1979].
- Storå, N. (1993d). Insamling av vass och dun i Finlands svenskbygder och på Åland. I: Ehn, W., red., *Resurser, strategier, miljöer. Etnologiska uppsatser*. Åbo Akademi, Åbo. Festskrift till Nils Storå 29.5.1993 [Tidigare publ. i Från kulturdagarna i Bonäs bygdegård den 25 och 26 juni 1984. Uppsala 1985, s. 55-70].
- Storå, N. (1998a). Bruksbåtar i skärgårdshavet. Typologi, variation och förändring. I: Haasum, S. & Kaijser, I., red., *Människor och båtar i Norden*. Föreningen Sveriges sjöfartsmuseum i Stockholm, Stockholm.

-
- Storå, N. (1998b). Fredric Wilhelm Radloff och hans Ålandbeskrivning. I: Genrup, K., Hackman, J., Kuczynski, A.-L., & Huldén, N., red., *Etnografi på hemmaplan*, Rapport 8. Etnologiska institutionen vid Åbo Akademi, Åbo.
- Storå, N. (2003). *Fiskets Åland och fiskarkulturen*. Skrifter utgivna av Ålands kulturstiftelse XVI. Ålands kulturstiftelse, Mariehamn.
- Strindberg, A. (1981). *Tre noveller ur Svenska öden och äventyr*. Skrifter utgivna av modersmåslärarnas förening Nr 4. Esselte studium, Nacka, femte utgåvan.
- Svanberg, I. (2001). Päls, hudar och skinn. I: (Pettersson et al., 2001).
- Sweet, L. (1965). Camel pastoralism in Northern Arabia and the minimal camping unit. I: Leeds, A. & Vayda, A. P., red., *Man, culture, and animals : the role of animals in human ecological adjustments. Based on a symposium presented at the Denver meeting of the American association for the advancement of science 30 December 1961*. Publication of the American Association for the Advancement of Science ; 78, Washington.
- Söderström, M., red. (2005). *Hohda hopea - Skimrande silver. Turkulaista jalometalliseipäntyötä keskiajalta nykypäivään - Smide i ädelmetall i Åbo från medeltid till nutid*, Band 37 i Åbo landskapsmuseum utställningskatalog. Turun maakuntamuseo - Åbo landskapsmuseum, Åbo.
- Talve, I. (1990). *Suomen kansankulttuuri*. SKS, Mänttä.
- Tingström, B. (1963). *Svensk numismatisk uppslagsbok. Mynt i ord och bild 1521-1962*. M. C. Hirsch AND Harry Glück, Stockholm.
- Tornberg, M. (1973). *Varsinais-Suomen karjatalous 1600-luvulla*. Turun Yliopisto. Suomen historian lis. tutk.
- Trapp, R. v. (1846). *Den unge juristen eller juridisk handbok för alla klasser i Finland*. Förf., Helsingfors, tredje tillökta utgåvan.
- Tufte, E. R. (1983). *The visual display of quantitative information*. Chesire, Connecticut.
- Tunström, G. (1984). *Juloratoriet*. Bonniers, Stockholm.
- Tuomi-Nikula, O. (2011). Pelon kulttuuriperintö. Kollektiivisen pelon representaatioista Altes Landin myrskytulva-alueella. I: (Nieminen et al., 2011), ss 207–228.
- Tuovinen, T. (2002). *The burial cairns and the landscape in the archipelago of Åland, SW Finland, in the Bronze Age and the Iron Age*. Doktorsavhandling, Oulun yliopisto, Oulu.
- Törnroos, B. (1978c). *Östländska bruksbåtar förr och nu*. [B. Törnroos], Jakobstad.
- Törnroos, B. (1980). *Stenbådan. Ett åländskt fiskeläge i Bottenhavet*. [B. Törnroos], Jakobstad.

- Ulväng, M. (2012). *Klädeekonomi och klädkultur. Böndernas kläder i Härjedalen under 1800-talet*. Gidlunds förlag.
- Vainio, J. (1981). *Flyttningsrörelse och avfolkning i sydvästra Finlands skärgård (Korpo, Rimito och Merimasku 1950–1974)*. A. II. Biologica - Geographica - Geologica. Turun yliopisto, Turun yliopiston julkaisuja, Turku.
- Vainio-Korhonen, K. (2005). Guldsmederna i Åbo och deras ämbete 1629–1868. I: (Söderström, 2005), ss 250–257.
- Valen-Sendstad, F. (1964). *Norske landbruksredskaper. 1800–1850-årene*. De Sandvigske samlingers skrifter IV, Gjøvik.
- van der Woude, A. & Schuurman, A., red. (1980). *Probate inventories. A new source for the historical study of wealth, material culture and agricultural development*, Utrecht. HES Publishers.
- Vannini, P., red. (2009b). *Material culture and technology in everyday life. Ethnographic approaches*, Band 25 i *Intersections in communication and culture. Global approaches and transdisciplinary perspectives*. Peter Lang, New York.
- Vannini, P. (2009c). Material culture studies and the sociology and anthropology of technology. I: (Vannini, 2009b).
- Vattula, K., red. (1983). *Suomen taloushistoria 3, Historiallinen tilasto*. Tammi, Helsinki.
- Vilkuna, A. (1958). Vainajan eläin. *Kalevalaseuran vuosikirja*.
- Vilkuna, A. (1989). Vainajan eläin. I: *Tavan takaa. Kansatieteellisiä tutkimuksia tapojemme historiasta*, Tutkimuksia 24, ss 19–62. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä. Tidigare publicerad i Kalevalaseuran vuosikerta 1958.
- Vilkuna, K. (1931). Suomen vetohäristä. *Varsinais-Suomen Maakuntakirja* 4.
- Vilkuna, K. (1935a). *Varsinaissuomalaisten kansanomaisesta taloudesta*. Doktorsavhandling, Helsingin yliopisto, Helsinki.
- Vilkuna, K. (1935b). *Varsinaissuomalaisten kansanomaisesta taloudesta ja kulkuneuvoista*. I: *Varsinais-Suomen historia III: 2*. WSOY, Porvoo.
- Vilkuna, K. (1936). *Verwendung von Zugochsen in Finnland*. Studia Fennica II 2. Helsinki.
- Vilkuna, K. (1956–1978). Ryssja och mjärde. I: *Kulturhistoriskt lexikon för Nordisk medeltid*. Lund.
- Virtanen, E. A. (1938). *Varsinais-Suomen yhteiskunnallista kansankulttuuria*. [s.n.], Porvoo.
- Virén, F. (1911). *Svenska husdjursnamn*. Fritz Viréns förlag, Björkvik.
- Vuorela, T. (1958). Suur-Ilmajoen elämästä perukirjojen valossa Ruotsin vallan lopulla. *Kyrönmaa*, 10.
- Vuorela, T. (1977). *Suomalainen kansankulttuuri*. WSOY, Porvoo.

-
- Vuorela, T. (1979). *Kansanperinteen sanakirja*. WSOY, Helsinki.
- Weinberg, D. (1975). *Peasant wisdom. Cultural adaptation in a Swiss village*. University of California Press, Berkeley.
- Westerlund, K., red. (2004). *Bottnisk kontakt XII. Människan och havet. Skärgårdskultur, miljö, allmogeseglation och andra näringar.*, nummer 27 in *Meddelanden från Sjöhistoriska institutet vid Åbo Akademi*, Åbo. Sjöhistoriska institutet vid Åbo Akademi.
- Widerberg, K. (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Studentlitteratur.
- Widjeskog, Ö. (1983). *Grundkurs i statistik*. Kurscentralen vid Åbo Akademi., Åbo.
- Wiegmann, G. v. d. (1982). Querschnittanalyse zur seriellen analyse. Arbeitsbericht des Projekts Diffusion städtisch-bürgerlicher Kultur vom 17. bis zum 20. Jahrhundert. *Rheinisch-westfälische Zeitschrift für Volkskunde*, 26/27.
- Wiking-Faria, P. (1986). *Ha det förspänt. Med häst eller ox som dragare. Fataburen*.
- Wiking-Faria, P. (2010). *Freden, friköpen och järnplogarna. Drivkrafter och förändringsprocesser under den agrara revolutionen i Halland 1700-1900*. Doktorsavhandling, Göteborgs universitet. Humanistiska fakulteten.
- Wilman, T. (1995). *Nagusläkten Lindell med sidogrenar 1540-1995*. Åbo. [Th. Wilman], Åbo.
- Wise, J. M. (2005). Assemblage. I: Stivale, C. J., red., *Gilles Deleuze – Key concepts*, kapitel Assemblage, ss 77–87. Acumen, Chesham.
- Woodward, I. (2007). *Understanding material culture*. Sage, Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC.
- Ågren, M., red. (2003). *Hans & Hennes. Genus och egendom i Sverige från vikingatid till nutid*. Opuscula Historica Upsaliensa 30. Opuscula Historica Upsaliensa.
- Åström, A.-M. (1993). 'Sockenboarne' Herrgårdskultur i Savolax 1790-1850. Doktorsavhandling, Helsingfors universitet, Helsingfors. SLS Folklivsstudier XIX.
- Åström, A.-M. (2003). Äggkoppen, servettringen och pottan. Symboler för borgerligheten. I: *Meiltä ja maailmalta. Omistettu professori Pekka Leimulle hänen täyttäässään 60 vuotta 5.12.2003*. Scripta Aboensia 2, Ethnologica, Turku.

Bilagor

Personuppgifter i bouppteckningar använda i undersökningen

Förkortningar: RA= Riksarkivet, Åbo, ÅDA=Ålands domsagas arkiv i Ålands
Landskapsarkiv, Mariehamn.*

Valuta: S=Svensk, R=Rubel, F=Mark (avrundad till helt belopp).

Socialgrupperna förklaras i bilaga B.1.

Kommunindelning enligt situationen kring år 1950.

BU: 1, 21.11.1805 Erik Johansson, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp B22, Kommun: Korpo, By: Korpo kyrkby, Hemman: Korpogård, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 12, Valuta: S, Boupptecknare: Isaak Hendrikson, Titel: Bonden, Gode man 1: Mickel Erikson, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F525

BU: 2, 25.6.1806 Jacob Johansson Pässilä, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A1, Kommun: Virmo, By: Salavainen, Hemman: Pässilä, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 40, Valuta: S, Boupptecknare: Anders Lundén, Titel: Civ: Acad., Gode man 1: Joh. Jacobsson Kouhila, hemort: –, Gode man 2: Henrik Mattsson Lassila, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F580

BU: 3, 27.12.1825 Matts Danielsson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Korpo, By: Brunskär, Hemman: Norrgård, Antal barn: 7, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 140,48, Valuta: R, Boupptecknare: –, Titel: –, Gode man 1: Johan Abrahamsson, hemort: Strömma, Gode man 2: Michel Fagerlund, hemort: Lempersjö, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F898

BU: 4, 29.7.1762 Valborg Henriksdotter, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Gustavs, By: Laupunen, Hemman: Pietilä, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 3927, Valuta: S, Boupptecknare: Henric A. Thuroni-
us, Titel: Vice Notarie i Åbo Hofrätt, Gode man 1: Erich Bertilsson, hemort: Koilax, Gode man 2: Johan Abrahamsson, hem-

ort: Idulax, Arkiv: RA, Band: Vehmo 125, Sida/Folder: F394

BU: 5, 28.6.1711 Brita Jacobsdotter, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Korpo, By: Gyltö, Hemman:, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 640, Valuta: S, Boupptecknare: --, Titel: --, Gode man 1: Lars Bergström, hemort: --, Gode man 2: Johan Ehrsson, hemort: Råsklax, Arkiv: RA, Band: Masku 106, Sida/Folder: F37

BU: 6, 16.6.1711 Maria Mattsdotter, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A1, Kommun: Virmo, By: Mäenkyllä, Hemman:, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 4, Totalsumma: 278, Valuta: S, Boupptecknare: --, Titel: --, Gode man 1: Sigfrid Bertilsson, hemort: Tursunperä, Gode man 2: Matts Thomasson, hemort: Terwos, Arkiv: RA, Band: Masku 106, Sida/Folder: F34

BU: 7, 16.6.1711 Simon Mattson, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp E1, Kommun: Virmo, By: Mäenkyllä, Hemman:, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 75, Valuta: S, Boupptecknare: --, Titel: --, Gode man 1: --, hemort: --, Gode man 2: --, hemort: --, Arkiv: RA, Band: Masku 106, Sida/Folder: F35

BU: 8, 30.6.1711 Mårten Henriksen, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp F1, Kommun: Korpo, By: Korpoström, Hemman: Korpoströms Krog, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 654, Valuta: S, Boupptecknare: --, Titel: --, Gode man 1: Lars Bergström, hemort: --, Gode man 2: Johan Ehrsson, hemort: Råsklax, Arkiv: RA, Band: Masku 106, Sida/Folder: F40

BU: 9, 28.6.1711 Anna Mattsdotter, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Korpo, By: Västerkalax, Hemman:, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 629, Valuta: S, Boupptecknare: --, Titel: --, Gode man 1: Henrich Erichsson, hemort: Skofatt, Gode man 2: --, hemort: --, Arkiv: RA, Band: Masku 106, Sida/Folder: F51

BU: 10, 28.6.1711 Henrik Mattson, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp G, Kommun: Korpo, By: Rumar, Hemman:, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 0, To-

talsumma: 77, Valuta: S, Boupptecknare: --, Titel: --, Gode man 1: Henrich Erichsson, hemort: Skofatt, Gode man 2: --, hemort: --, Arkiv: RA, Band: Masku 106, Sida/Folder: F54

BU: 11, 16.9.1711 Mattz Henrichsson, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A1, Kommun: Lemo By:, Hemman: Vipis enst.h.(Vipinen), Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 411, Valuta: S, Boupptecknare: --, Titel: --, Gode man 1: Michel Ehrsson?, hemort: Nasala, Gode man 2: Erich Thomasson, hemort: Maskulais, Arkiv: RA, Band: Masku 106, Sida/Folder: F73

BU: 12, 4.11.1711 Johan Mattson, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A1, Kommun: Virmo, By: Kaarleinen (Karleis), Hemman: Kaarleinen, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 408, Valuta: S, Boupptecknare: --, Titel: --, Gode man 1: Sigfrid Bertilsson, hemort: Tursunperä, Gode man 2: Johan Mattson, hemort: Päräis?, Arkiv: RA, Band: Masku 106, Sida/Folder: F98

BU: 13, 27.5.1712 Mårthen Gustafson, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A3, Kommun: Virmo, By: Haanperä (Haganperä), Hemman: Haganperä ägendom, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 168, Valuta: S, Boupptecknare: --, Titel: --, Gode man 1: --, hemort: --, Gode man 2: --, hemort: --, Arkiv: RA, Band: Masku 106, Sida/Folder: F118

BU: 14, 3.10.1712 Jacob Jacobsson, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A1, Kommun: Virmo, By: Nihattula, Hemman: Härkälä, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 3, Totalsumma: 153, Valuta: S, Boupptecknare: --, Titel: --, Gode man 1: Johan Thomasson, hemort: Säijais, Gode man 2: --, hemort: --, Arkiv: RA, Band: Masku 106, Sida/Folder: F135

BU: 15, 29.1.1737 Anna Maria Starck, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp D1, Kommun: Tövsala By:, Hemman: Touppa rusthåll, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 11689, Valuta: S, Boupptecknare: Johan & Lorenz Löfstierna & Demoën, Titel: ordinarie Häradshöfding & Crono, Gode man 1: Abra-

ham Ehrsson, hemort: Kyrö, Gode man 2: Johan Henricsson, hemort: Tackalaks, Arkiv: RA, Band: Vehmo 125, Sida/Folder: F26

BU: 16, 14.7.1737 Hendrich Hacks, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp D1, Kommun: Gustavs By:, Hemman: Salmittu rusthåll, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 474, Valuta: S, Boupptecknare: Johan & Lorenz Löfstierna & Demoën, Titel: ordinarie Häradshöfding & Crono, Gode man 1: Abram Ehrsson, hemort: Kyrö, Gode man 2: -, hemort: -, Arkiv: RA, Band: Vehmo 125, Sida/Folder: F74

BU: 17, 4.7.1751 Johan Thorwöst, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp D1, Kommun: Tövsala By:, Hemman: Prästgården, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 40269, Valuta: S, Boupptecknare: Joh: Ignatius, Titel: vice Advocat fiscal i Kungl. Åbo Hofrätt, Gode man 1: Henrik Larsson, hemort: Järfvenpärä, Gode man 2: Erik Simonsson, hemort: Rytkölä, Arkiv: RA, Band: Vehmo 125, Sida/Folder: F124

BU: 18, 7.8.1761 Johan Henrichsson, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A31, Kommun: Gustavs By:, Hemman: Kaurasalo rusthåll, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 1214, Valuta: S, Boupptecknare: Henric A. Thuronius, Titel: Vice Notarie i Åbo Hofrätt, Gode man 1: Erich Bertilsson, hemort: Koifwulax, Gode man 2: Mickel Mickelsson, hemort: Wiljatula, Arkiv: RA, Band: Vehmo 125, Sida/Folder: F284

BU: 19, 29.3.1760 Thomas Mattsson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Iniö, By: Söderby, Hemman: Wastos, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 1509, Valuta: S, Boupptecknare: Henric A. Thuronius, Titel: Vice Notarie i Åbo Hofrätt, Gode man 1: Henrik Göran Demoen, hemort: -, Gode man 2: Erich Bertilsson, hemort: Koifwulax, Arkiv: RA, Band: Vehmo 125, Sida/Folder: F243

BU: 20, 6.10.1761 Anna Andersdotter, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Tövsala, By: Helsing, Hem-

man: Bentilä, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 1512, Valuta: S, Boupptecknare: Henric A. Thuronius, Titel: Vice Notarie i Åbo Hofrätt, Gode man 1: Johan Classon, hemort: Wehas, Gode man 2: Johan Axelsson, hemort: Urua?, Arkiv: RA, Band: Vehmo 125, Sida/Folder: F322

BU: 21, 29.3.1762 Matts Mattsson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Iniö, By: Jumo, Hemman: Laskas, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 1950, Valuta: S, Boupptecknare: Henric A. Thuronius, Titel: Vice Notarie i Åbo Hofrätt, Gode man 1: Johan Classon, hemort: Wehas, Gode man 2: Erich Bertilsson, hemort: Koilax, Arkiv: RA, Band: Vehmo 125, Sida/Folder: F361

BU: 22, 30.3.1762 Abraham Abrahams-son, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Gustavs, By: Norrvartsala, Hemman: Klockars hemman, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 727, Valuta: S, Boupptecknare: Henric A. Thuronius, Titel: Vice Notarie i Åbo Hofrätt, Gode man 1: Johan Classon, hemort: Wehas, Gode man 2: Erich Bertilsson, hemort: Koilax, Arkiv: RA, Band: Vehmo 125, Sida/Folder: F364

BU: 23, 1.4.1762 Erich Israelsson, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Gustavs, By: Rahinkorpi, Hemman: Isotalo, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 5, Totalsumma: 1259, Valuta: S, Boupptecknare: Henric A. Thuronius, Titel: Vice Notarie i Åbo Hofrätt, Gode man 1: Johan Classon, hemort: Wehas, Gode man 2: Erich Bertilsson, hemort: Koilax, Arkiv: RA, Band: Vehmo 125, Sida/Folder: F366

BU: 24, 23.8.1762 Maria Johansdotter, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp D1, Kommun: Tövsala, By: Kurjala, Hemman: Kurjalax kronorusthåll, Antal barn: 6, Ant. minderåriga barn: 6, Totalsumma: 4151, Valuta: S, Boupptecknare: Henric A. Thuronius, Titel: Vice Notarie i Åbo Hofrätt, Gode man 1: Johan Classon, hemort: Wehas, Gode man 2: ?, hemort: -, Arkiv: RA, Band: Vehmo 125, Sida/Folder: F406

BU: 25, 8.1.1763 Maria Johansdotter, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Social-

grupp A1, Kommun: Gustavs, By: Grönvik, Hemman: Simola, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 1401, Valuta: S, Boupptecknare: Henric A. Thuronius, Titel: Vice Notarie i Åbo Hofrätt, Gode man 1: Johan Classon, hemort: Wehas, Gode man 2: Erich Bertilsson, hemort: Koilax, Arkiv: RA, Band: Vehmo 125, Sida/Folder: F461

BU: 26, 14.1.1763 Mårten Erichson, Skärgårdszon: Ytterskärsgård, Socialgrupp A12, Kommun: Gustavs, By: Anavainen (Anavais), Hemman: Likitalo skattehemman, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 2372, Valuta: S, Boupptecknare: Henric A. Thuronius, Titel: Vice Notarie i Åbo Hofrätt, Gode man 1: Johan Classon, hemort: Wehas, Gode man 2: Erich Bertilsson, hemort: Koilax, Arkiv: RA, Band: Vehmo 125, Sida/Folder: F465

BU: 27, 13.1.1763 Walborg Mattsdotter, Skärgårdszon: Ytterskärsgård, Socialgrupp A11, Kommun: Iniö, By: Kolkka (Kolko), Hemman: Pellos kronohemman, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 2854, Valuta: S, Boupptecknare: Henric A. Thuronius, Titel: Vice Notarie i Åbo Hofrätt, Gode man 1: Johan Classon, hemort: Wehas, Gode man 2: Erich Bertilsson, hemort: Koilax, Arkiv: RA, Band: Vehmo 125, Sida/Folder: F485

BU: 28, 11.4.1763 Margeta Erichsdotter, Skärgårdszon: Innerskärsgård, Socialgrupp A1, Kommun: Tövsala, By: Karhulax (Karhula), Hemman: Lambo, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 821, Valuta: S, Boupptecknare: Henric A. Thuronius, Titel: Vice Notarie i Åbo Hofrätt, Gode man 1: Johan Abrahamsson, hemort: Järfwenperä, Gode man 2: Johan Simonsson, hemort: Koifvisto, Arkiv: RA, Band: Vehmo 125, Sida/Folder: F513

BU: 29, 11.11.1763 Anna Erichsdotter, Skärgårdszon: Innerskärsgård, Socialgrupp A1, Kommun: Tövsala, By: Vehas, Hemman: Hannula, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 961, Valuta: S, Boupptecknare: Henric A. Thuronius, Titel: Vice Notarie i Åbo Hofrätt, Gode man 1: Hans Classon, hemort: Rouhu, Gode man 2: Johan Axelsson, hemort: Urua?,

Arkiv: RA, Band: Vehmo 125, Sida/Folder: F543

BU: 30, 3.1.1764 Johan Grå, Skärgårdszon: Innerskärsgård, Socialgrupp D1, Kommun: Tövsala By:, Hemman:, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 4, Totalsumma: 22514, Valuta: S, Boupptecknare: Henric A. Thuronius, Titel: Vice Notarie i Åbo Hofrätt, Gode man 1: Hans Classon, hemort: Rouhu, Gode man 2: Johan Classon, hemort: Wehas, Arkiv: RA, Band: Vehmo 125, Sida/Folder: F573

BU: 31, 11.1.1764 Maria Erichsdotter, Skärgårdszon: Mellanskärsgård, Socialgrupp A12, Kommun: Tövsala, By: Tuomarainen (Domaris), Hemman: Lexlä skattehemman, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 4, Totalsumma: 2029, Valuta: S, Boupptecknare: Henric A. Thuronius, Titel: Vice Notarie i Åbo Hofrätt, Gode man 1: Hans Classon, hemort: Rouhu, Gode man 2: Johan Classon, hemort: Wehas, Arkiv: RA, Band: Vehmo 125, Sida/Folder: F629

BU: 32, 12.1.1764 Henrich Erichson, Skärgårdszon: Mellanskärsgård, Socialgrupp A11, Kommun: Tövsala, By: Tuomarainen (Domaris), Hemman: Pirkkala kronohemman, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 5, Totalsumma: 1610, Valuta: S, Boupptecknare: Henric A. Thuronius, Titel: Vice Notarie i Åbo Hofrätt, Gode man 1: Hans Classon, hemort: Rouhu, Gode man 2: Johan Classon, hemort: Wehas, Arkiv: RA, Band: Vehmo 125, Sida/Folder: F633

BU: 33, 10.1.1764 Matts Mickelsson, Skärgårdszon: Innerskärsgård, Socialgrupp A12, Kommun: Tövsala, By: Rouhu, Hemman: Uunki, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 1208, Valuta: S, Boupptecknare: Henric A. Thuronius, Titel: Vice Notarie i Åbo Hofrätt, Gode man 1: Hans Classon Hannula, hemort: Rouhu, Gode man 2: Johan Classon Uckola, hemort: Wehas, Arkiv: RA, Band: Vehmo 125, Sida/Folder: F637

BU: 34, 20.3.1764 Matts Henrichsson, Skärgårdszon: Ytterskärsgård, Socialgrupp A11, Kommun: Iniö, By: Keistiö, Hemman: Sutari kronohemman, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 3, Totalsumma: 3530, Valuta: S, Boupptecknare: Henric A. Thuronius,

us, Titel: Vice Notarie i Åbo Hofrätt, Gode man 1: Johan Classon, hemort: Wehas, Gode man 2: Thomas Thomasson, hemort: Kolcka, Arkiv: RA, Band: Vehmo 125, Sida/Folder: F654

BU: 35, 21.3.1764 Erich Erichsson, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Gustavs, By: Koilsuu (Godelsjö), Hemman: Mikkola skattehemman, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 5566, Valuta: S, Boupptecknare: Henric A. Thuronius, Titel: Vice Notarie i Åbo Hofrätt, Gode man 1: Johan Classon, hemort: Wehas, Gode man 2: Thomas Thomasson, hemort: Kolcka, Arkiv: RA, Band: Vehmo 125, Sida/Folder: F656

BU: 36, 22.3.1764 Anders Arvidsson, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A11, Kommun: Gustavs, By: Norrvartsala, Hemman: Antas kronohemman, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 1571, Valuta: S, Boupptecknare: Henric A. Thuronius, Titel: Vice Notarie i Åbo Hofrätt, Gode man 1: Johan Classon, hemort: Wehas, Gode man 2: Simon Henrichsson, hemort: Kaursalo, Arkiv: RA, Band: Vehmo 125, Sida/Folder: F660

BU: 37, 23.3.1764 Bertil Bertilsson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp D1, Kommun: Gustavs, By: Bleknäs (Pleikilä), Hemman: Bleknäs rusthåll, Antal barn: 6, Ant. minderåriga barn: 6, Totalsumma: 2970, Valuta: S, Boupptecknare: Henric A. Thuronius, Titel: Vice Notarie i Åbo Hofrätt, Gode man 1: Johan Classon, hemort: Wehas, Gode man 2: Simon Henrichsson, hemort: Kaursalo, Arkiv: RA, Band: Vehmo 125, Sida/Folder: F662

BU: 38, 9.6.1791 Thomas Ersson, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Houtskär, By: Medelby, Hemman: Ers skattehemman, Antal barn: 7, Ant. minderåriga barn: 6, Totalsumma: 135, Valuta: S, Boupptecknare: Olof Christ. Boijes, Titel: –, Gode man 1: Abraham Abrahamsson, hemort: Strömma, Gode man 2: Matts Markusson Smeds, hemort: Safverkeit, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F5

BU: 39, 27.12.1793 Jacob Frisk, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp E1,

Kommun: Houtskär, By: Björkö, Hemman: Båtsmanstorpet, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 11, Valuta: S, Boupptecknare: C. Björckelund, Titel: –, Gode man 1: Eric Ericsson Jakobs, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: n, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F44

BU: 40, 13.1.1794 Mats Ericsson, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A32, Kommun: Houtskär, By: Safverkeit, Hemman: Donas, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 223, Valuta: S, Boupptecknare: C. Björckelund, Titel: –, Gode man 1: Matts Markusson Smeds, hemort: Safverkeit, Gode man 2: Anders Johansson Bertils, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F56

BU: 41, 27.10.1794 Anna Mattsdotter, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A11, Kommun: Houtskär, By: Björkö, Hemman: Pist kronohemman, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 75, Valuta: S, Boupptecknare: C. Björckelund, Titel: –, Gode man 1: Eric Ericsson Jakobs, hemort: –, Gode man 2: Anders Johansson Bertils, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F91

BU: 42, 10.11.1794 Mårten Thomasson, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A31, Kommun: Houtskär, By: Kifvimo, Hemman: Grannas Kronohemman, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 4, Totalsumma: 42, Valuta: S, Boupptecknare: C. Björckelund, Titel: –, Gode man 1: Matts Markusson Smeds, hemort: Safverkeit, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F95

BU: 43, 20.1.1795 Anna Ericsson dotter Mel delström, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp B11, Kommun: Houtskär, By: Sördö, Hemman: Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 213, Valuta: S, Boupptecknare: C. Björckelund, Titel: –, Gode man 1: Matts Markusson Smeds, hemort: Safverkeit, Gode man 2: Johan Andersson Frants, hemort: Björkö, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F123

BU: 44, 24.2.1795 Mats Ericsson, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A11, Kommun: Houtskär, By: Kifvimo, Hemman: Nybondas kronohemman, An-

tal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 864, Valuta: S, Boupptecknare: C. Björckelund, Titel: –, Gode man 1: Eric Ericsson Jakobs, hemort: –, Gode man 2: Matts Markusson Smeds, hemort: Saverkeit, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F129

BU: 45, 8.6.1795 Daniel Abrahamsson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A11, Kommun: Korpo, By: Aspö, Hemman: Wästergrannas kronohemman, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 184, Valuta: S, Boupptecknare: Michel Mårtensson, Titel: Nämndeman, Gode man 1: Abraham Abrahamsson, hemort: Strömma, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F163

BU: 46, 2.11.1706 Daniel Hindrichsson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp X, Kommun: Kökar, By: Karlby, Hemman:, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 32, Valuta: S, Boupptecknare: And. Corteus, Titel: –, Gode man 1: –, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1706–14, Sida/Folder: S45

BU: 47, 30.5.1708 Brita Bertilsdotter, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Kökar, By: Hellsö, Hemman:, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 271, Valuta: S, Boupptecknare: And. Ekeroth, Titel: –, Gode man 1: –, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1706–14, Sida/Folder: S174

BU: 48, 30.5.1741 Carin Ersdotter, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Kökar, By: Finnö, Hemman:, Antal barn: 9, Ant. minderåriga barn: 7, Totalsumma: 644, Valuta: S, Boupptecknare: –, Titel: –, Gode man 1: Matts Isaksson, hemort: Nötöo, Gode man 2: Matts Ersson, hemort: Österbygge, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1740–49, Sida/Folder: S109

BU: 49, 19.1.1745 Anders Johansson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Kökar, By: Österbygge, Hemman:, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 5, Totalsumma: 386, Valuta: S, Boupptecknare: –, Titel: –, Gode man 1:

Erick Mattson, hemort: Finnöö, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1740–49, Sida/Folder: S358

BU: 50, 2.11.1754 Daniel Danielsson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A11, Kommun: Kökar, By: Karlby, Hemman:, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: –, Totalsumma: 394, Valuta: S, Boupptecknare: –, Titel: –, Gode man 1: Erick Mattson, hemort: Finnöö, Gode man 2: Isak Klämätsson, hemort: Hälsöo, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1750–54, Sida/Folder: S620

BU: 51, 5.6.1759 Carin Clemetsdotter, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A11, Kommun: Kökar, By: Österbygge, Hemman:, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 4, Totalsumma: 863, Valuta: S, Boupptecknare: Johan Mattsson, Titel: –, Gode man 1: Isak Isaksson, hemort: Karlö, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1755–59, Sida/Folder: S541

BU: 52, 10.5.1762 Anders Olofsson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Kökar, By: Hellsö, Hemman:, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 1004, Valuta: S, Boupptecknare: C. Ed. Breitholtz, Titel: Vice Häradsöf., Gode man 1: Mich. Numberg, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1760–62, Sida/Folder: S442

BU: 53, 29.12.1794 Eric Diurman, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp E1, Kommun: Kökar, By: Finnö, Hemman:, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 18, Valuta: S, Boupptecknare: And. Hamnberg, Titel: –, Gode man 1: Matts Ersson, hemort: Karlby, Gode man 2: Johan And. son, hemort: Karlby, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1794, Sida/Folder: S530

BU: 54, 6.6.1796 Anna Mattsdotter, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Kökar, By: Österbygge, Hemman:, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 97, Valuta: S, Boupptecknare: And. Hamnberg, Titel: –, Gode man 1: Johan Ersson, hemort: Hälsö, Gode man 2: Samuel Johansson, hemort: Finnö, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1796, Sida/Folder: S251

BU: 55, 19.11.1712 Erich Bertilsson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Kökar, By: Österbygge, Hemman:, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 255, Valuta: S, Boupptecknare: And. Ekeroth, Titel: –, Gode man 1: Isak Mattsson, hemort: Österbygge, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1706–14, Sida/Folder: S372

BU: 56, 23.7.1745 Hans Tomson, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Finström, By: Ämnäs, Hemman:, Antal barn: 6, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 412, Valuta: S, Boupptecknare: A. Cannert?, Titel: –, Gode man 1: Olof Carlson, hemort: Vramsböle, Gode man 2: Michel Michelsson, hemort: Gibböle, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1740–49, Sida/Folder: S392 395

BU: 57, 20.1.1758 Nils Thomasson, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A21, Kommun: Finström, By: Ämnäs, Hemman:, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 300, Valuta: S, Boupptecknare: A. Cannert?, Titel: –, Gode man 1: Matts Andersson, hemort: Svartsmara, Gode man 2: Carl Ericksson, hemort: Ämnäs, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1755–59, Sida/Folder: S372

BU: 58, 18.4.1769 Maria Erichsdotter, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp F1, Kommun: Finström, By: Ämnäs, Hemman:, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 862, Valuta: S, Boupptecknare: A.? H. Callmeen, Titel: Krono Länsman, Gode man 1: Carl Ericksson, hemort: Ämnäs, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1769–71, Sida/Folder: S111

BU: 59, 5.1.1776 Nils Hansson, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Finström, By: Ämnäs, Hemman:, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 1894, Valuta: S, Boupptecknare: – –, Titel: –, Gode man 1: Carl Ericksson, hemort: Ämnäs, Gode man 2: Hindrik Matsson, hemort: Godby, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1775–76, Sida/Folder: S336

BU: 60, 4.10.1779 Gretha Andersdotter, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Finström, By: Ämnäs,

Hemman:, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 3, Totalsumma: 35, Valuta: S, Boupptecknare: Daniel Lifvendahl, Titel: Krono Länsman, Gode man 1: Hindrik Mattsson, hemort: Godby, Gode man 2: Anders Andersson, hemort: Östanåker, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1779–80, Sida/Folder: S235

BU: 61, 29.5.1738 Olof Erson, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Jomala, By: Södersunda, Hemman:, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 483, Valuta: S, Boupptecknare: G. Carlenius, Titel: –, Gode man 1: –, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1723–39, Sida/Folder: S633

BU: 62, 2.9.1754 Margareta Mattsdotter, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Jomala, By: Södersunda, Hemman:, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 1431, Valuta: S, Boupptecknare: – –, Titel: –, Gode man 1: Johan Mattsson, hemort: Godby, Gode man 2: Per Mårtsson, hemort: Norrsunda, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1750–54, Sida/Folder: S600

BU: 63, 2.5.1770 Matts Olofsson Snabb, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A11, Kommun: Jomala, By: Södersunda, Hemman:, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 1790, Valuta: S, Boupptecknare: A.? H. Callmeen, Titel: Krono Länsman, Gode man 1: Hindrich Hinderesson, hemort: Österkallmar, Gode man 2: Jöran Carlsson, hemort: Ingby, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1769–71, Sida/Folder: S299

BU: 64, 30.12.1788 Matts Mattsson, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Jomala, By: Södersunda, Hemman: Nr 9, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 112, Valuta: S, Boupptecknare: A. And. Mantin?, Titel: –, Gode man 1: Eric Hansson, hemort: Södersunda, Gode man 2: Henric Mattsson, hemort: Ingby, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1788, Sida/Folder: S431

BU: 65, 16.10.1794 Lisa Mattsdotter, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A22, Kommun: Jomala, By: Södersunda, Hemman:, Antal barn: 5, Ant. minderåriga

barn: 0, Totalsumma: 13, Valuta: S, Boupptecknare: Carl Friedr. Weckman, Titel: –, Gode man 1: Eric Hansson, hemort: Södersunda, Gode man 2: Eric Erlandsson, hemort: Torp, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1794, Sida/Folder: S125

BU: 66, 14.5.1799 Matts Mattsson, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Jomala, By: Södersunda, Hemman: Nr 2, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 531, Valuta: S, Boupptecknare: A. And. Mantin?, Titel: –, Gode man 1: Mats Ericsson, hemort: Gölby, Gode man 2: Carl Erlandsson, hemort: Södersunda, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1799, Sida/Folder: S225

BU: 67, 5.6.1812 Christina Nyman, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Finström, By: Ämnäs, Hemman:, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 46, Valuta: S, Boupptecknare: Carl Glader, Titel: –, Gode man 1: Anders Rosenberg, hemort: Ämnäs, Gode man 2: Johan Nillson, hemort: Ämnäs, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1811–12, Sida/Folder: S1025

BU: 68, 22.11.1813 Christina Thomasdotter, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Kökar, By: Finnö, Hemman:, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 230, Valuta: R, Boupptecknare: And. Hamnberg, Titel: –, Gode man 1: Eric Ericsson, hemort: Hälso, Gode man 2: Matts Johansson, hemort: Öfverboda, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1813–14, Sida/Folder: S950

BU: 69, 16.11.1815 Matts Mattsson, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Jomala, By: Södersunda, Hemman:, Antal barn: 7, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 0,51, Valuta: R, Boupptecknare: Isaac Lindström, Titel: –, Gode man 1: Matts Ericsson, hemort: Södersunda, Gode man 2: Eric Mattsson, hemort: Södersunda, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1815–16, Sida/Folder: S460

BU: 70, 9.1.1819 Daniel Grönlund, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp E1, Kommun: Finström, By: Ämnäs, Hemman:, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 57, Valuta: R, Bouppteckna-

re: Carl Glader, Titel: –, Gode man 1: Carl Ericsson, hemort: Godby, Gode man 2: Johan Michelsson, hemort: Ämnäs, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1818–20, Sida/Folder: S702

BU: 71, 8.5.1820 Matts Erricsson, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Jomala, By: Södersunda, Hemman: Nr 5, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 297, Valuta: R, Boupptecknare: Isaac Lindström, Titel: –, Gode man 1: Erik Eriksson, hemort: Torp, Gode man 2: Johan Eriksson, hemort: Södersunda, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1818–20, Sida/Folder: S1139

BU: 72, 3.1.1823 Eric Andersson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Kökar, By: Karlby, Hemman:, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 745, Valuta: S, Boupptecknare: Anders Hamnberg, Titel: –, Gode man 1: Eric Ericsson, hemort: Hälso, Gode man 2: Matts Rosenberg, hemort: Carlby, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1822–24, Sida/Folder: S435

BU: 73, 30.12.1825 Eric Sundström, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Finström, By: Ämnäs, Hemman: Nr 1, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 404, Valuta: R, Boupptecknare: C. G. Malmberg, Titel: –, Gode man 1: Johan Mickelsson, hemort: Ämnäs, Gode man 2: Carl Mickelsson, hemort: Ämnäs, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1824–26, Sida/Folder: S502

BU: 74, 12.1.1829 Maria Henriksdotter, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Jomala, By: Södersunda, Hemman: Nr 1, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 574, Valuta: R, Boupptecknare: Johan Mattson, Titel: –, Gode man 1: Eric Ericsson, hemort: –, Gode man 2: Eric Carlsson, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1826–29, Sida/Folder: S838

BU: 75, 21.3.1833 Sara Catharina Danielsdotter, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Kökar, By: Hälso, Hemman:, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 4, Totalsumma: 718, Valuta: S, Boupptecknare: And. Hamnberg, Titel: –, Gode

man 1: Thomas Thomasson, hemort: Öfverboda, Gode man 2: Eric Ericsson, hemort: Helsö, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1832-33, Sida/Folder: S501

BU: 76, 14.5.1836 Stina Lisa Jonasdotter, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A22, Kommun: Finström, By: Ämnäs, Hemman: Nr 2, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 361, Valuta: R, Boupptecknare: --, Titel: --, Gode man 1: Johan Johansson, hemort: Ämnäs, Gode man 2: Carl Rosenberg, hemort: Ämnäs, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1835-37, Sida/Folder: S467

BU: 77, 29.11.1837 Matts Johansson, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A32, Kommun: Jomala, By: Södersunda, Hemman: Nr 6, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 15, Valuta: R, Boupptecknare: Johan Mattson, Titel: --, Gode man 1: Matts Ericsson, hemort: Södersunda, Gode man 2: Eric Bårttelin, hemort: Börsby, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1835-37, Sida/Folder: S894

BU: 78, 18.5.1841 Johan Mickaelsson, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A22, Kommun: Finström, By: Ämnäs, Hemman: Nr 6 Nr 2, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 535, Valuta: R, Boupptecknare: M. Pettersson, Titel: --, Gode man 1: Johan Johansson, hemort: Ämnäs, Gode man 2: --, hemort: --, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1839-41, Sida/Folder: S552

BU: 79, 11.12.1845 Anders Rosenberg, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Kökar, By: Finnö, Hemman: Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 4, Totalsumma: 95, Valuta: R, Boupptecknare: And. Hamberg, Titel: --, Gode man 1: Thomas Thomasson, hemort: Öfverboda, Gode man 2: --, hemort: --, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1845-47, Sida/Folder: S157

BU: 80, 18.2.1852 Matts Mattsson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Kökar, By: Karlby, Hemman: Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 125, Valuta: R, Boupptecknare: And. Hamberg, Titel: --, Gode man 1: Thomas Carlberg, hemort: --, Gode man 2:

--, hemort: --, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1851-53, Sida/Folder: S69

BU: 81, 1.7.1853 Johan Johansson, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp B11, Kommun: Finström, By: Ämnäs, Hemman: Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 37, Valuta: R, Boupptecknare: G. F. Lindgrén, Titel: --, Gode man 1: Carl Johansson, hemort: Ämnäs, Gode man 2: Carl Rosenberg, hemort: Ämnäs, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1850-51, Sida/Folder: S451

BU: 82, 13.8.1856 Matts Ericsson, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Jomala, By: Södersunda, Hemman: Nr 1, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 630, Valuta: R, Boupptecknare: Matts Ericsson, Titel: Bondeson, Gode man 1: Johan Carlsson, hemort: Westansunda, Gode man 2: Carl Mattson, hemort: Södersunda, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1856, Sida/Folder: S589

BU: 83, 22.1.1861 Kristina Johansdotter, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Finström, By: Ämnäs, Hemman: Nr 2, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 3312, Valuta: R, Boupptecknare: Johan Bergman, Titel: --, Gode man 1: Erik Mattson, hemort: Svartsmara, Gode man 2: Johan Erik Eriksson, hemort: Jomala, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1861-62, Sida/Folder: S99

BU: 84, 31.3.1864 Johan G. Henriksson Nordblom, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Jomala, By: Södersunda, Hemman: Nr 9, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 2410, Valuta: F, Boupptecknare: Matts Eriksson, Titel: Kyrkovärd, Gode man 1: Karl Mattson, hemort: Södersunda, Gode man 2: Karl Karlsson, hemort: Södersunda.n, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1862-64, Sida/Folder: S1056

BU: 85, 23.5.1864 Kristina Thomasdotter, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Kökar, By: Helsö, Hemman: Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 899, Valuta: F, Boupptecknare: A. Hamberg, Titel: --, Gode man 1: Petter Vilhelm Nordberg, hemort: --, Gode man

2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1864–66, Sida/Folder: S392

BU: 86, 4.11.1873 Anna Greta Nordblom, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp B1, Kommun: Jomala, By: Södersunda, Hemman: Torpet Nr 3, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 597, Valuta: F, Boupptecknare: Erik Fridolf Mattsson, Titel: Bondeson, Gode man 1: Matts Eriksson, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1872–74, Sida/Folder: S222

BU: 87, 14.4.1874 Thomas Holmström, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Kökar, By: Österbygge, Hemman: –, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 684, Valuta: F, Boupptecknare: J. E. Sundström, Titel: –, Gode man 1: Erik Rosenberg, hemort: Karlby, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1872–74, Sida/Folder: S746

BU: 88, 24.5.1877 Johan Danielson, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Finström, By: Ämnäs, Hemman: –, Antal barn: 6, Ant. minderåriga barn: 3, Totalsumma: 2047, Valuta: F, Boupptecknare: Erik Karlsson, Titel: –, Gode man 1: Erik Eriksson, hemort: Ämnäs, Gode man 2: Johan Fagerholm, hemort: Gölby, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1877–78, Sida/Folder: S20

BU: 89, 12.6.1884 Robert Erland Sjöberg, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Kökar, By: Finnö, Hemman: –, Antal barn: 9, Ant. minderåriga barn: 3, Totalsumma: 272, Valuta: F, Boupptecknare: J. E. Sundström, Titel: –, Gode man 1: Erik Rosenberg, hemort: Karlby, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1885–86, Sida/Folder: S259

BU: 90, 10.1.1885 Karl Johansson Nordblom, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp B1, Kommun: Jomala, By: Södersunda, Hemman: –, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 804, Valuta: F, Boupptecknare: Johan Gustav Sjöström, Titel: –, Gode man 1: Johan Häggblom, hemort: Södersunda, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1885–86, Sida/Folder: S410

BU: 91, 1.5.1888 Mathilda Hartin, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp F1, Kommun: Finström, By: Ämnäs, Hemman: –, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 52, Valuta: F, Boupptecknare: Matts Jansson, Titel: –, Gode man 1: Erik Erlandsson, hemort: Emkarby, Gode man 2: K. August Rosenberg, hemort: Ämnäs, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1887–88, Sida/Folder: S1001

BU: 92, 13.4.1891 Maria Mathilda Hendriksdotter, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp B1, Kommun: Jomala, By: Södersunda, Hemman: –, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 1553, Valuta: F, Boupptecknare: M. Haglund, Titel: –, Gode man 1: Karl Johan Sundström, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1891–92, Sida/Folder: S326

BU: 93, 13.7.1892 Karl August Rosenberg, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Finström, By: Ämnäs, Hemman: Nr 4, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 14696, Valuta: F, Boupptecknare: E. V. Eriksson, Titel: –, Gode man 1: Matts Andersson, hemort: Johan Fagerholm, Gode man 2: Gölby, hemort: n, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1891–92, Sida/Folder: S434

BU: 94, 18.1.1897 Johannes August Mattsson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Kökar, By: Österbygge, Hemman: –, Antal barn: 6, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 1231, Valuta: F, Boupptecknare: J. E. Karlberg, Titel: Nämndeman, Gode man 1: J.E. Karlberg, hemort: Karlby, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1897–98, Sida/Folder: S161

BU: 95, 30.10.1900 Lovisa Eriksdotter, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A22, Kommun: Jomala, By: Södersunda, Hemman: Nr. 3, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 3157, Valuta: F, Boupptecknare: Johan Gustav Sjöström, Titel: –, Gode man 1: Anders Johan Andersson, hemort: Södersunda, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1900, Sida/Folder: S375

BU: 96, 13.2.1906 Thomas Sjöblom, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Kökar, By: Österbygge, Hemman:, Antal barn: 7, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 1069, Valuta: F, Boupptecknare: G. A. Gustafsson, Titel: –, Gode man 1: M. V. Eklund, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1906, Sida/Folder: S383

BU: 97, 3.2.1906 Emil Isidor Snällman, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Jomala, By: Södersunda, Hemman: Nr. 3, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 7529, Valuta: F, Boupptecknare: Johan August Mattsson, Titel: –, Gode man 1: Johan Hagblom, hemort: –, Gode man 2: Mattias Mattsson, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1906, Sida/Folder: S91

BU: 98, 17.3.1913 Anna Thomasson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Kökar By:, Hemman:, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 74, Valuta: F, Boupptecknare: A. Öhman, Titel: –, Gode man 1: M. V. Eklund, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1913, Sida/Folder: S463

BU: 99, 2.1.1913 Anna Maria Jansson, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Finström, By: Ämnäs, Hemman:, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 85, Valuta: F, Boupptecknare: J. A. Jansson, Titel: –, Gode man 1: R. J. Sjöblom, hemort: –, Gode man 2: J. E. Sjöberg, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1913, Sida/Folder: S615

BU: 100, 29.11.1731 Hindrich Ersson, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Jomala, By: Södersunda, Hemman:, Antal barn: 7, Ant. minderåriga barn: 4, Totalsumma: 348, Valuta: S, Boupptecknare: – Österman, Titel: –, Gode man 1: –, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1731–33, Sida/Folder: S256

BU: 101, 13.11.1801 Lisa Ericsson, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A11, Kommun: Jomala, By: Södersunda, Hemman:, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 5, Totalsumma: 140, Valuta: S, Boupptecknare: Carl Fredric Weckman, Titel: –, Gode man 1: Carl Erlandsson, hemort: Södersunda, Gode man 2: Matts Johansson, hemort: Ingby, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1801, Sida/Folder: S637

BU: 102, 9.4.1800 Johan Bertilsson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A21, Kommun: Kökar, By: Österbygge, Hemman:, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 1, Valuta: S, Boupptecknare: And. Hamnberg, Titel: –, Gode man 1: Johan Ersson, hemort: Helsö, Gode man 2: Samuel Johansson, hemort: Finnö, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1800, Sida/Folder: S147

BU: 103, 4.10.1808 Matts Mattsson, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A12, Kommun: Mietois, By: Pyhä, Hemman: Hagari skattehemman, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 3, Totalsumma: 157, Valuta: S, Boupptecknare: Rolande Martin, Titel: –, Gode man 1: Matts Andersson Torkola, hemort: –, Gode man 2: Simon Simonsson Storgård, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mas-ku 108, Sida/Folder: F675

BU: 104, 30.1.1804 Abraham Johansson Uotila, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Villnäs, By: Kainu, Hemman: Uotila skattehemman, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 3, Totalsumma: 892, Valuta: S, Boupptecknare: C. G.? Broman, Titel: Philosophie Magister och kapellan, Gode man 1: Johan Andersson Pietilä, hemort: –, Gode man 2: Eric Caström, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mas-ku 108, Sida/Folder: F415

BU: 105, 16.3.1781 Maria Simonsdotter, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Villnäs, By: Kaukois, Hemman: Maula, Antal barn: 8, Ant. minderåriga barn: 5, Totalsumma: 80, Valuta: S, Boupptecknare: Herman Ladde?, Titel: –, Gode man 1: Anders Mattsson Merijärfvi, hemort: –, Gode man 2: Matts Simonsson Toivais, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mas-ku 108, Sida/Folder: F1

BU: 106, 1.3.1805 Eric Thomasson Gallas, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Houtskär, By: Hönsnäs, Hemman: Gallas, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 543,

Valuta: S, Boupptecknare: Joh. Syfvelan, Titel: –, Gode man 1: Matts Mattsson Gran-
nas, hemort: Jerfvis, Gode man 2: Olof Joel-
son Nybondas, hemort: Kituis, Arkiv: RA,
Band: Masku 106, Sida/Folder: F477

BU: 107, 7.11.1825 Matts Jacobsson Pavo-
la, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A1,
Kommun: Mietois, By: Valaskallio, Hem-
man: Pavola, Antal barn: 3, Ant. minderå-
riga barn: 3, Totalsumma: 134, Valuta: R,
Boupptecknare: G. A. Stening, Titel: –, Go-
de man 1: Michel Pulkala, hemort: –, Gode
man 2: Anders Andersson Isotalo, hem-
ort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 106, Si-
da/Folder: F893

BU: 108, 2.12.1806 Eric Simonsson Ilmsa-
ri, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp B12,
Kommun: Mietois By:, Hemman: Ilmsaari
torp (Lehtis gård), Antal barn: 3, Ant. min-
deråriga barn: 0, Totalsumma: 311, Valuta:
S, Boupptecknare: G. A. Äuropé?, Titel: –,
Gode man 1: Eric Ericsson Räiskälä, hem-
ort: Ruonkallio, Gode man 2: Johan Jacobs-
son Hämäläis, hemort: –, Arkiv: RA, Band:
Masku 108, Sida/Folder: F587

BU: 109, 29.12.1800 Eric Mattsson, Skär-
gårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A11,
Kommun: Kökar, By: Överboda, Hemman:,
Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 2,
Totalsumma: 92, Valuta: S, Boupptecknare:
And. Hamnberg, Titel: –, Gode man 1: Jo-
han Ersson, hemort: Helsö, Gode man 2:
Samuel Johansson, hemort: Finnö, Arkiv:
ÅDA, Band: Bouppt 1800, Sida/Folder:
S556

BU: 110, 20.3.1794 Caisa Danielsdotter,
Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp
A2, Kommun: Kökar, By: Carlby, Hem-
man:, Antal barn: 8, Ant. minderåriga barn:
1, Totalsumma: 51, Valuta: S, Bouppteckna-
re: And. Hamnberg, Titel: –, Gode man 1:
Matts Ersson, hemort: Carlby, Gode man
2: Thomas Ersson, hemort: Finnö, Arkiv:
ÅDA, Band: Bouppt 1794, Sida/Folder:
S163

BU: 111, 12.12.1804 Lisa Henricsdot-
ter Krappe, Skärgårdszon: Kusten, Social-
grupp A1, Kommun: Virmo, By: Nihattula,
Hemman:, Antal barn: 5, Ant. minderå-
riga barn: 1, Totalsumma: 166, Valuta: S,
Boupptecknare: G. A. Äuropé?, Titel: –, Go-

de man 1: Johan Gustafsson Händi, hem-
ort: –, Gode man 2: Matts Johansson Laila,
hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108,
Sida/Folder: F461

BU: 112, 26.3.1745 Mats Erson, Skär-
gårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A11,
Kommun: Kökar, By: Österbygge, Hem-
man:, Antal barn: 8, Ant. minderåriga barn:
8, Totalsumma: 1712, Valuta: S, Bouppteck-
nare: Johan Eriksson Hästö, Titel: –, Gode
man 1: Pähr Mattson, hemort: –, Gode man
2: Erick Mattsson, hemort: Fijnö, Arkiv:
ÅDA, Band: Bouppt 1740–49, Sida/Folder:
S369

BU: 113, 22.3.1793 Johan Henricsson,
Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A22,
Kommun: Villnäs, By: Kaukois, Hemman:
Maurla hemman, Antal barn: 7, Ant. min-
deråriga barn: 2, Totalsumma: 103, Valuta:
S, Boupptecknare: A. I. Gyldén, Titel: –,
Gode man 1: Henric Österblad, hemort:
Lemo, Gode man 2: Johan Andersson Pi-
etilä, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku
108 F13, Sida/Folder:

BU: 114, 11.7.1809 Thommas Ericsson,
Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp
A1, Kommun: Kökar By:, Hemman:, Antal
barn: 1, Ant. minderåriga barn: 1, Total-
summa: 292, Valuta: S, Boupptecknare: Er-
ic Fogelström, Titel: –, Gode man 1: Samu-
ell Johansson, hemort: Finnö, Gode man 2:
Eric Ericsson, hemort: Hälsö, Arkiv: ÅDA,
Band: Bouppt juli–aug 1809, Sida/Folder:
S277

BU: 115, 9.11.1795 Maria Ersdotter, Skär-
gårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A1,
Kommun: Kökar, By: Carlby, Hemman:,
Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 0,
Totalsumma: 95, Valuta: S, Bouppteckna-
re: And. Hamnberg, Titel: –, Gode man
1: Samuel Johansson, hemort: Finnö, Go-
de man 2: Johan Andersson, hemort: Carl-
by, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1795, Si-
da/Folder: S487

BU: 116, 2.12.1806 Thomas Ersson, Skär-
gårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A11,
Kommun: Kökar, By: Österbygge, Hem-
man:, Antal barn: 7, Ant. minderåriga barn:
4, Totalsumma: 208, Valuta: S, Bouppteck-
nare: And. Hamnberg, Titel: –, Gode man
1: Johan Ersson, hemort: Helsö, Gode man

2: Samuel Johansson, hemort: Finnö, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1807, Sida/Folder: S613

BU: 117, 31.5.1803 Eric Ersson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Kökar, By: Österbygge, Hemman:, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 26, Valuta: S, Boupptecknare: And. Hamnberg, Titel: Klockare, Gode man 1: Johan Ersson, hemort: Helsö, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1803, Sida/Folder: S244

BU: 118, 6.12.1803 Johan Isacson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A11, Kommun: Kökar, By: Carlby, Hemman:, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 317, Valuta: S, Boupptecknare: And. Hamnberg, Titel: Klockare, Gode man 1: Johan Ersson, hemort: Helsö, Gode man 2: Samuel Johansson, hemort: Finnö, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1803, Sida/Folder: S397

BU: 119, 14.2.1757 Erich Ehrsson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A11, Kommun: Kökar, By: Carlby, Hemman:, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 3, Totalsumma: 766, Valuta: S, Boupptecknare: ? Mattson?, Titel: –, Gode man 1: Erik Mattsson, hemort: Finnö, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1755–59, Sida/Folder: S261

BU: 120, 2.6.1741 Erik Eriksson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Kökar, By: Hellsö, Hemman:, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 5, Totalsumma: 473, Valuta: S, Boupptecknare: G. Uterhielm?, Titel: –, Gode man 1: Matts Isacson, hemort: Nötö, Gode man 2: Matts Mattsson, hemort: Finnö, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1740–49, Sida/Folder: S114 360

BU: 121, 19.5.1837 Petter Sundman, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp E1, Kommun: Korpo, By: Utö, Hemman:, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 159, Valuta: R, Boupptecknare: Johan Strömma, Titel: Sexman, Gode man 1: Anders Isaacsson, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:3, Sida/Folder:

BU: 122, 25.9.1855 Rebecka Lind, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp E1, Kommun: Korpo, By: Utö, Hemman:, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 85, Valuta: R, Boupptecknare: C. W. Gyllenfors, Titel: Fyruppsyningsman, Gode man 1: Michael Andersson Wästergård, hemort: Karby, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Ec1:9, Sida/Folder:

BU: 123, 14.6.1856 Eva Mattsdotter, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp E1, Kommun: Korpo, By: Utö, Hemman: Östergrannas hemman, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 152, Valuta: R, Boupptecknare: Joh. Öhman, Titel: Lotsällderman, Gode man 1: Gust. Ad. Brunström, hemort: –, Gode man 2: Matts Wilh. Mattsson, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:10, Sida/Folder:

BU: 124, 28.6.1865 Johan Kjellberg, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp E1, Kommun: Korpo, By: Utö, Hemman: Norrgrannas, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 7472, Valuta: F, Boupptecknare: Joh. Öhman, Titel: Lotsällderman, Gode man 1: Gust. Ad. Brunström, hemort: –, Gode man 2: G. A. Högländer, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:13, Sida/Folder:

BU: 125, 19.8.1872 Johanna Danielsdotter, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp E1, Kommun: Korpo, By: Utö, Hemman: Westergrannas, Antal barn: 11, Ant. minderåriga barn: 5, Totalsumma: 6483, Valuta: F, Boupptecknare: ? Taucher, Titel: –mästare, Gode man 1: Mats Mattsson, hemort: –, Gode man 2: J. O. Sjöblom, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:166, Sida/Folder:

BU: 126, 22.8.1881 Hedvig Danielsdotter, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp E1, Kommun: Korpo, By: Utö, Hemman: Östergrannas, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 2899, Valuta: F, Boupptecknare: Joh. Öhman, Titel: Pens. Lotsällderman, Gode man 1: Matts Mattsson, hemort: Hummelskär, Gode man 2: August Johansson, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:19, Sida/Folder:

BU: 127, 6.2.1882 Johan Isacson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp E2,

Kommun: Korpo, By: Utö, Hemman:, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 3, Totalsumma: 538, Valuta: F, Boupptecknare: Joh. Öhman, Titel: Pens. Lotsällderman, Gode man 1: G. W. Sjöberg, hemort: –, Gode man 2: J. Isaksson, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:20, Sida/Folder:

BU: 128, 12.2.1889 Karl Johan Öhman, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp E1, Kommun: Korpo, By: Utö, Hemman: Norrgrannas, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 4, Totalsumma: 6964, Valuta: F, Boupptecknare: G. A. Brunström, Titel: Lotsällderman, Gode man 1: K. G. Bergman, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku EcVI:1, Sida/Folder:

BU: 129, 21.3.1890 Sara Sofia Johansdotter, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp E1, Kommun: Korpo, By: Utö, Hemman:, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 1965, Valuta: F, Boupptecknare: P. H. Lindholm, Titel: Vaktmästare, Gode man 1: J. Isaksson, hemort: –, Gode man 2: Isak Isaksson, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku EcVI:2, Sida/Folder:

BU: 130, 25.7.1892 A. & K. Öhman & Kristiansdotter, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp E1, Kommun: Korpo, By: Utö, Hemman:, Antal barn: 7, Ant. minderåriga barn:, Totalsumma: 3251, Valuta: F, Boupptecknare: P. H. Lindholm, Titel: Vaktmästare, Gode man 1: K. G. Bergman, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku EcVI:2, Sida/Folder:

BU: 131, 15.6.1892 Johannes Österlund, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp E1, Kommun: Korpo, By: Utö, Hemman:, Antal barn: 6, Ant. minderåriga barn: 6, Totalsumma: 673, Valuta: F, Boupptecknare: P. H. Lindholm, Titel: Vaktmästare, Gode man 1: J. Nylund, hemort: –, Gode man 2: Isak Isaksson, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku EcVI:2, Sida/Folder:

BU: 132, 15.7.1898 Petter Herman Lindholm, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp E1, Kommun: Korpo, By: Utö, Hemman:, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 23511, Valuta: F, Boupptecknare: Herman Korsström, Titel: Sjökapten, Gode man 1: J. Isaksson, hemort: –, Go-

de man 2: Isak Isaksson, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku EcVI:4, Sida/Folder:

BU: 133, 26.11.1855 Anna Hendricksdotter, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp B11, Kommun: Korpo, By: Jurmo, Hemman:, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 37, Valuta: R, Boupptecknare: Johan Erik Mickelsson, Titel: –, Gode man 1: Abraham Lasfols, hemort: –, Gode man 2: Johan Andersson Bondas, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Ec1:9, Sida/Folder:

BU: 134, 26.11.1855 Erick Larsson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A11, Kommun: Korpo, By: Jurmo, Hemman: Bantfols kronohemman, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 235, Valuta: R, Boupptecknare: Johan Erik Mickelsson, Titel: –, Gode man 1: Abraham Abrahamsson Lasfols, hemort: –, Gode man 2: Johan Andersson Bondas, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Ec1:9, Sida/Folder:

BU: 135, 5.4.1856 Isak Andersson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Korpo, By: Jurmo, Hemman: Norrgrannas hemman, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 69, Valuta: R, Boupptecknare: Johan Andersson Bondas, Titel: –, Gode man 1: Abraham Abrahamsson Lasfols, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:10, Sida/Folder:

BU: 136, 14.4.1856 Abraham Abrahamsson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Korpo, By: Jurmo, Hemman: Lassfols hemman, Antal barn: 7, Ant. minderåriga barn: 6, Totalsumma: 166, Valuta: R, Boupptecknare: Joh. Öhman, Titel: Lotsällderman, Gode man 1: –, hemort: Dan Kjällberg, Gode man 2: –, hemort: Matts Westerberg, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:10, Sida/Folder:

BU: 137, 2.2.1861 Anna Andersdotter, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A3, Kommun: Korpo, By: Jurmo, Hemman: Bondas, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 58, Valuta: R, Boupptecknare: Johan Erik Dahlström, Titel: –, Gode man 1: Mats Mats(son) Norgrannas, hemort: –, Gode man 2: Mats Ericksson,

hemort: Bäntfors, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:122, Sida/Folder:

BU: 138, 10.1.1867 Matts Mattsson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Korpo, By: Jurmo, Hemman: Norrgrannas hemman, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 468, Valuta: F, Boupptecknare: I Matsson, Titel: –, Gode man 1: Abraham Abrahamsson Lassfåls, hemort: –, Gode man 2: Matts Ericksen Bäntfåls, hemort: Jörmå, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:14, Sida/Folder:

BU: 139, 1.12.1866 ? Mattsdotter, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A3, Kommun: Korpo, By: Jurmo, Hemman: Norrgrannas, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 67, Valuta: F, Boupptecknare: I Mattsson, Titel: –, Gode man 1: Abraham Abrahamsson Lassfåls, hemort: Jörmå, Gode man 2: Matts Ericksen Bäntfåls, hemort: Jörmå, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:14, Sida/Folder:

BU: 140, 3.11.1869 Helena Larsdotter, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Korpo, By: Jurmo, Hemman: Bengtas, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 471, Valuta: F, Boupptecknare: Joh. Öhman, Titel: Lotsälderman, Gode man 1: August Öhman, hemort: –, Gode man 2: Johan Johansson Vestgrannas, hemort: Aspö, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:166, Sida/Folder:

BU: 141, 3.8.1881 Godtfrid Ferdenant Öhman, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Korpo, By: Jurmo, Hemman: Vestergrannas skattehemman, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 1584, Valuta: F, Boupptecknare: B. P. Sundström, Titel: –, Gode man 1: Joakim Isaksson, hemort: –, Gode man 2: J. O. Sjöblom, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:19, Sida/Folder:

BU: 142, 7.7.1886 Gustaf Sjöblom, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp G, Kommun: Korpo, By: Jurmo, Hemman: Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 1660, Valuta: F, Boupptecknare: J. A. Sjöblom, Titel: –, Gode man 1: E. Mattsson, hemort: –, Gode man 2: G. Öhman, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku EcVI:1, Sida/Folder:

BU: 143, 28.1.1910 August Alfred Johansson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp E1, Kommun: Korpo, By: Utö, Hemman: Vestergrannas hemman, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 6314, Valuta: F, Boupptecknare: Karl E. Österlund, Titel: –, Gode man 1: K. E. Brunström, hemort: –, Gode man 2: M. Nyström, hemort: –, Arkiv: RA, Band: EcIV:3, Sida/Folder:

BU: 144, 8.6.1810 Walborg Andersdotter, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A11, Kommun: Kökar, By: Finnö, Hemman: Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 3, Totalsumma: 123, Valuta: S, Boupptecknare: And. Hamnberg, Titel: –, Gode man 1: Samuel Johansson, hemort: Finnö, Gode man 2: Eric Ericsson, hemort: Helsö, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1810–11, Sida/Folder: S956

BU: 145, 12.3.1810 Eric Eriksson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Kökar, By: Kyrkogårdsö, Hemman: Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 981, Valuta: S, Boupptecknare: Thomas Sundblom, Titel: –, Gode man 1: Mickel Ericsson, hemort: Sonboda, Gode man 2: Daniel Pehrsson, hemort: Sonboda, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1810, Sida/Folder: S84

BU: 146, 16.2.1813 Fredric Mattsson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp G, Kommun: Kökar By:, Hemman: Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 17, Valuta: R, Boupptecknare: And. Hamnberg, Titel: –, Gode man 1: Samuel Johansson, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1813, Sida/Folder: S92

BU: 147, 30.6.1815 Eric Mattsson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Kökar, By: Österbygge, Hemman: Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 3, Totalsumma: 153, Valuta: S, Boupptecknare: And. Hamberg, Titel: –, Gode man 1: Samuel Johansson, hemort: Finnö, Gode man 2: Isak Mattsson, hemort: Österbygge, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1815–16, Sida/Folder: S54

BU: 148, 1.6.1821 Johan Johansson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A1,

Kommun: Kökar, By: Helsö, Hemman:, Antal barn: 6, Ant. minderåriga barn: 5, Totalsumma: 707, Valuta: S, Boupptecknare: And. Hamberg, Titel: –, Gode man 1: Eric Ericsson, hemort: Helsö, Gode man 2: Matts Ericsson, hemort: Helsö, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1820–22, Sida/Folder: S1138

BU: 149, 7.2.1821 Anna Mattsdotter, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Kökar, By: Carlby, Hemman:, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 5, Totalsumma: 920, Valuta: S, Boupptecknare: And Hamnberg, Titel: –, Gode man 1: Eric Ericsson, hemort: Helsö, Gode man 2: Thomas Mattsson, hemort: Carlby, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1820–22, Sida/Folder: S383

BU: 150, 2.1.1826 Thomas Thomasson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Kökar, By: Carlby, Hemman:, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 299, Valuta: S, Boupptecknare: And. Hamnberg, Titel: –, Gode man 1: Eric Ericsson, hemort: Carlby, Gode man 2: Eric Thomasson, hemort: Carlby, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1824–26, Sida/Folder: S705

BU: 151, 28.11.1835 Thomas Mattsson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Kökar, By: Hellsö, Hemman:, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 189, Valuta: S, Boupptecknare: And. Hamberg, Titel: –, Gode man 1: Thomas Thomasson, hemort: Öfverboda, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1835–37, Sida/Folder: S176

BU: 152, 30.1.1837 Matts Ersson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Kökar, By: Hellsö, Hemman:, Antal barn: 9, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 248, Valuta: S, Boupptecknare: Anders Hamberg, Titel: –, Gode man 1: Thomas Thomasson, hemort: Öfverboda, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1835–37, Sida/Folder: S757

BU: 153, 21.6.1839 Sophia Johansdotter, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Kökar, By: Hellsö, Hemman:, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 104, Valuta: S, Bouppteck-

nare: Anders Hamberg, Titel: –, Gode man 1: Daniel Nordberg, hemort: Helsö, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1839–41, Sida/Folder: S219

BU: 154, 12.3.1841 Thomas Thomasson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Kökar, By: Österbygge, Hemman:, Antal barn: 6, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 51, Valuta: R, Boupptecknare: Anders Hamberg, Titel: –, Gode man 1: Thomas Thomasson, hemort: Öfverboda, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1839–41, Sida/Folder: S915

BU: 155, 12.7.1841 Sara Ericsdotter, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Kökar, By: Finnö, Hemman:, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 290, Valuta: R, Boupptecknare: Anders Hamberg, Titel: –, Gode man 1: Thomas Thomasson, hemort: Öfverboda, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1842–43, Sida/Folder: S140

BU: 156, 11.1.1847 Matts Mattsson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Kökar, By: Österbygge, Hemman:, Antal barn: 6, Ant. minderåriga barn: 6, Totalsumma: 48, Valuta: R, Boupptecknare: And. Hamberg, Titel: –, Gode man 1: Thomas Thomasson, hemort: Öfverboda, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1845–47, Sida/Folder: S711

BU: 157, 10.12.1849 Johan Johansson Calman, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Kökar, By: Österbygge, Hemman:, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 5, Totalsumma: 124, Valuta: R, Boupptecknare: A. Hamberg, Titel: –, Gode man 1: Erik Sjöblom, hemort: Carlby, Gode man 2: Matts Thomasson, hemort: Österbygge, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1850–51, Sida/Folder: S122

BU: 158, 5.2.1855 Eric Ericsson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Kökar, By: Hellsö, Hemman:, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 699, Valuta: R, Boupptecknare: And. Hamberg, Titel: Klockare och Kyrkowärd, Gode man 1: Eric Sjöblom, hemort: Carlby, Gode man 2: –, hemort:

–, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1856–58, Sida/Folder: S702

BU: 159, 21.5.1860 Johanna Ericsson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Kökar, By: Hellsö, Hemman:, Antal barn: 7, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 619, Valuta: R, Boupptecknare: A. Hamberg, Titel: Klockare i Kökar, Gode man 1: Eric Sjöblom, hemort: Karlby, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1861–62, Sida/Folder: S590

BU: 160, 12.3.1861 Matts Mattsson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Kökar, By: Österbygge, Hemman:, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 12, Valuta: R, Boupptecknare: A. Hamberg, Titel: –, Gode man 1: Eric Sjöblom, hemort: Karlby, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1861–62, Sida/Folder: S598

BU: 161, 2.2.1864 Johan Mattsson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Kökar, By: Hellsö, Hemman:, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 6, Valuta: F, Boupptecknare: Johan Sundström, Titel: Sockneskreddaren?, Gode man 1: Eric Sjöblom, hemort: Karlby, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1866–68, Sida/Folder: S222

BU: 162, 10.1.1870 Anna Gretha Johansson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Kökar, By: Österbygge, Hemman:, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 538, Valuta: F, Boupptecknare: Johan Sundström, Titel: –, Gode man 1: Erik Rosenberg, hemort: Karlby, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1869–70, Sida/Folder: S1053

BU: 163, 5.2.1875 Matts Mattsson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Kökar, By: Hellsö, Hemman:, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 3, Totalsumma: 1621, Valuta: F, Boupptecknare: J. E. Sundström, Titel: –, Gode man 1: Erik Rosenberg, hemort: Karlby, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1875–76, Sida/Folder: S112

BU: 164, 3.2.1879 Esaias Fagerström, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Kökar, By: Finnö, Hemman:,

Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 1067, Valuta: F, Boupptecknare: J. E. Sundström, Titel: –, Gode man 1: Erik Rosenberg, hemort: Karlby, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1879–80, Sida/Folder: S208

BU: 165, 12.12.1882 Karl Johan Blomsterlund, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp C1, Kommun: Kökar, By: Österbygge, Hemman:, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 4, Totalsumma: 515, Valuta: F, Boupptecknare: J. E. Sundström, Titel: –, Gode man 1: Erik Rosenberg, hemort: Karlby, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1883–84, Sida/Folder: S250

BU: 166, 8.2.1886 Amanda Mathilda Nordberg, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Kökar, By: Hellsö, Hemman:, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 1256, Valuta: F, Boupptecknare: J. E. Sundström, Titel: –, Gode man 1: Erik Rosenberg, hemort: Karlby, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1885–86, Sida/Folder: S611

BU: 167, 7.2.1887 Johan Erik Blomsterlund, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Kökar, By: Österbygge, Hemman: Ståns hemman No 9, Antal barn: 7, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 107, Valuta: F, Boupptecknare: J. A. Andersson, Titel: –, Gode man 1: J. A. Kalman, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1887–88, Sida/Folder: S112

BU: 168, 18.1.1893 Johan August Lindblad, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Kökar, By: Karlby, Hemman:, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 4, Totalsumma: 856, Valuta: F, Boupptecknare: J. P. Danielsson, Titel: –, Gode man 1: J. W. Brundström, hemort: Finnö, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1893–94, Sida/Folder: S595

BU: 169, 11.2.1892 August Jansson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp B1, Kommun: Kökar, By: Finnö, Hemman:, Antal barn: 7, Ant. minderåriga barn: 7, Totalsumma: 1282, Valuta: F, Boupptecknare: J. P. Danielsson, Titel: –, Gode man 1: Isak

Wilhelm Brundström, hemort: Finnö, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1891–92, Sida/Folder: S857

BU: 170, 19.2.1889 Isak August Karlström, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp C1, Kommun: Kökar, By: Finnö, Hemman:, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 529, Valuta: F, Boupptecknare: J. E. Sundström, Titel: –, Gode man 1: Erik Rosenberg, hemort: Karlby, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1888–90, Sida/Folder: S160

BU: 171, 9.3.1898 Anna Cecilia Eriksdotter, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Kökar, By: Österbygge, Hemman:, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 156, Valuta: F, Boupptecknare: F. E. Sjöblom, Titel: –, Gode man 1: Erik August Jansson, hemort: Österbygge, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1897–98, Sida/Folder: S703

BU: 172, 9.7.1902 Anna Greta Söderlund, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Kökar, By: Hellsö, Hemman: Hemman No 2 Söderstu, Antal barn: 7, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 681, Valuta: F, Boupptecknare: M. V. Eklund, Titel: –, Gode man 1: Matts Elfsberg, hemort: Hellsö, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1903, Sida/Folder: S147

BU: 173, 20.12.1904 Johannes Nordberg, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp C1, Kommun: Kökar By:, Hemman:, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 4, Totalsumma: 589, Valuta: F, Boupptecknare: M. V. Eklund, Titel: –, Gode man 1: E. V. Lindqvist, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1905, Sida/Folder: S115

BU: 174, 14.6.1902 Daniel Wilhelm Nordberg, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp B1, Kommun: Kökar, By: Kyrkogårdsö, Hemman:, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 4, Totalsumma: 1882, Valuta: F, Boupptecknare: K. E. Mickelsson, Titel: –, Gode man 1: Johannes Albinus Rönlöf, hemort: Sottunga, Gode man 2: Erik Nordberg, hemort: Husö, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1903, Sida/Folder: S147

BU: 175, 1.7.1856 Johan & V. Mattsson & Andersdotter, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp B1, Kommun: Kökar, By: Hamnö, Hemman:, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 89, Valuta: R, Boupptecknare: A. Hamberg, Titel: –, Gode man 1: Eric Sjöblom, hemort: Karlby, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1856–58, Sida/Folder: S702

BU: 176, 22.11.1866 Johan Karlström, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Kökar, By: Karlby, Hemman:, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 1444, Valuta: F, Boupptecknare: And. Hamberg, Titel: –, Gode man 1: Eric Rosenberg, hemort: Karlby, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1866–68, Sida/Folder: S222

BU: 177, 5.6.1906 Matts Samuelsson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Kökar By:, Hemman:, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 191, Valuta: F, Boupptecknare: F. E. Sjöblom, Titel: –, Gode man 1: M. E. Karlberg, hemort: –, Gode man 2: M. V. Eklund, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1907, Sida/Folder: S215

BU: 178, 28.1.1914 Erik Wilhelm Eriks-son, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp C2, Kommun: Kökar, By: Karlby, Hemman:, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 349, Valuta: F, Boupptecknare: E. W. Fineman, Titel: –, Gode man 1: Tomas Sjöberg, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: ÅDA, Band: Bouppt 1914, Sida/Folder: S194

BU: 179, 7.1.1870 Anna Mattsdotter, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp B11, Kommun: Virmo, By: Nihatulla, Hemman: Ingemaa, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 601, Valuta: F, Boupptecknare: N. A. Cajander, Titel: –, Gode man 1: Johan Wilola, hemort: –, Gode man 2: Henrik Sorri, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F27

BU: 180, 13.6.1870 Anna Elisa Mårtinsdotter, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Houtskär, By: Träsk, Hemman: Klämetts hemman, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 3, Total-

summa: 1830, Valuta: F, Boupptecknare: H. Wegelius Lassas, Titel: –, Gode man 1: Erik Holmström, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F81

BU: 181, 6.12.1869 Eva Fredrika Simonsdotter, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A12, Kommun: Virmo By:, Hemman: Kila-kallus hemman, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 5495, Valuta: F, Boupptecknare: J. Calleen?, Titel: Kronolänsman och riddare, Gode man 1: Johan Wahlroos Wuorenpää, hemort: Munnuis, Gode man 2: Johan Mäkilä, hemort: Wallais, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F123

BU: 182, 14.9.1870 Anders Märttensson, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Houtskär, By: Medelby, Hemman: Posfors? hemman, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 56, Valuta: F, Boupptecknare: Gustaf Eric Ericsson, Titel: –, Gode man 1: Gustaf Granholm, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F87

BU: 183, 5.8.1870 Gustaf Andersson, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Korpo, By: Rosklax, Hemman: Naapas hemman, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 10871, Valuta: F, Boupptecknare: Hans? Burman?, Titel: –, Gode man 1: Carl Pettersson Kax, hemort: –, Gode man 2: Matts Mattsson, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F177

BU: 184, 3.11.1869 Helena Larsdotter, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Korpo, By: Jurmo, Hemman: Bengtas hemman, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 678, Valuta: F, Boupptecknare: A. W. Westling, Titel: –, Gode man 1: Abraham Abrahamsson, hemort: –, Gode man 2: Efram Mattsson, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F191

BU: 185, 29.4.1870 Johanna Henriksdotter, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Korpo, By: Wattkast by, Hemman: Westerstuga hemman, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 0, Total-

summa: 138, Valuta: F, Boupptecknare: G. A. Molin, Titel: –, Gode man 1: Michael Herman Jonasson, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F249

BU: 186, 5.9.1870 Jakob Johansson, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A12, Kommun: Virmo, By: Pursis, Hemman: Ylispietilä hemman, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 4, Totalsumma: 1696, Valuta: F, Boupptecknare: N. A. Cajander, Titel: –, Gode man 1: Wilhelm Andersson Knääki, hemort: Pursio, Gode man 2: Johan Mattsson Alisjuotilä, hemort: Pursio, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F273

BU: 187, 8.6.1870 Johan Johansson, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Korpo, By: Storgyltö, Hemman: Västergård hemman, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 1865, Valuta: F, Boupptecknare: J. Pettersson, Titel: –, Gode man 1: Johan Fredrik Emanuelsson, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F279

BU: 188, 11.6.1870 Johanna Jeremjedotter, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Korpo, By: Lemper-sjö, Hemman: Östergård hemman, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 5, Totalsumma: 2430, Valuta: F, Boupptecknare: J. Pettersson, Titel: –, Gode man 1: Erik Andersson, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F285

BU: 189, 28.10.1869 Maria Sofia Jakobsdotter, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp B1, Kommun: Virmo By:, Hemman: Multavaha torp/Kallio gård, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 226, Valuta: F, Boupptecknare: N. A. Cajander, Titel: –, Gode man 1: Wilhelm Andersson Knääki, hemort: Pursio, Gode man 2: Thomas Gran... Kettelmäki, hemort: Kallis, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F365

BU: 190, 28.7.1870 Serafina Isacsdotter, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp E1, Kommun: Korpo, By: Utö, Hemman: Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 3,

Totalsumma: 7155, Valuta: F, Boupptecknare: Karl G. Öhman, Titel: –, Gode man 1: Joh. Otto Sjöman, hemort: –, Gode man 2: J. Nylund, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F437

BU: 191, 28.11.1870 Eva Johansdotter, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A22, Kommun: Rimito By:, Hemman: Aatila hemman, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 555, Valuta: F, Boupptecknare: H. Nyholm, Titel: Läns., Gode man 1: Mats Nedergård Äijälä, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F553

BU: 192, 1.12.1870 Greta Henriksdotter, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Houtskär, By: Östersaverkeit, Hemman: Donas hemman, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 6904, Valuta: F, Boupptecknare: H. Wegelius Lassas i, Titel: – Näsby, Gode man 1: Wiktor Abramsson Erkas, hemort: Näsby, Gode man 2: Johan Erik Mattsson Donas, hemort: Saverkeit, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F631

BU: 193, 20.1.1871 Eufraasyn S. Johansdotter, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A12, Kommun: Mietois By:, Hemman: Pyhäranda skattehemman, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 4, Totalsumma: 4921, Valuta: F, Boupptecknare: G. W. Lindberg, Titel: Klockare, Gode man 1: Matts Johansson Nedergård, hemort: Arlax, Gode man 2: Gustaf Mattsson Nedergård, hemort: Arlax, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F567

BU: 194, 12.1.1870 Mårten Eriksson, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp B11, Kommun: Houtskär, By: Hyppeis, Hemman:, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 979, Valuta: F, Boupptecknare: M. Jacob Ericksson, Titel: –, Gode man 1: H. August Jacobsson Jacobs, hemort: Hyppes, Gode man 2: Thomas Mattsson Hinders, hemort: Hyppes, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F373

BU: 195, 30.5.1871 Gustava Andersdotter, Skärgårdszon: Innerskärgård, Social-

grupp B11, Kommun: Rimito, By: Ahden-taka, Hemman: Amboma Länsää torp, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 309, Valuta: F, Boupptecknare: H. Nyholm, Titel: Läns., Gode man 1: Gustaf Hedman Mikola, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F627

BU: 196, 12.4.1871 Lovisa Mattsdotter, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A1, Kommun: Virmo, By: Ruutila, Hemman: Isoruutila hemman, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 3364, Valuta: F, Boupptecknare: N. A. Cajander, Titel: –, Gode man 1: Johan Mattsson Runois, hemort: –, Gode man 2: Johan Henriks-son Hongola, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F679

BU: 197, 11.7.1871 Helena Mattsdotter, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A12, Kommun: Mietois, By: Ruonkallio, Hemman: Keskitalo hemman, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 5272, Valuta: F, Boupptecknare: G. W. Lindberg, Titel: Klockare, Gode man 1: Gustaf Mettala, hemort: Kaivattula, Gode man 2: Henrik Mattsson Lindgren Toupila, hemort: Kaivattula, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F721

BU: 198, 3.1.1871 Matts Wilhelm Mattsson, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Houtskär, By: Mossala, Hemman: Markus hemman, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 2653, Valuta: F, Boupptecknare: M. Mickelsson, Titel: –, Gode man 1: Johan Henrik Österlund, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F787

BU: 199, 16.6.1871 Edla Charlotta Danielsdotter, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Korpo, By: Rummar, Hemman: Nybondas hemman, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 3, Totalsumma: 2166, Valuta: F, Boupptecknare: Joh. Mickelsson, Titel: Häradsnämndeman, Gode man 1: Johan Pettersson, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F847

BU: 200, 12.4.1871 Gustava Abrahamsdotter, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp

A1, Kommun: Virmo, By: Tiuvais, Hemman: Ottela frälsehemman, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 1845, Valuta: F, Boupptecknare: N. A. Cajander, Titel: –, Gode man 1: Wilhelm Knäätti, hemort: –, Gode man 2: Johan Henriksson Sangari, hemort: Tiuvais, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F851

BU: 201, 13.7.1871 Alexander Henriksen, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A2, Kommun: Mietois By:, Hemman: Tervais enstaka hemman, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 3639, Valuta: F, Boupptecknare: G. W. Lindberg, Titel: –, Gode man 1: Gustaf Liljendal, hemort: –, Gode man 2: Johan Heikkilä, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F935

BU: 202, 26.2.1872 Johan Brunström, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Korpo, By: Rumar, Hemman: Grägers hemman, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 345, Valuta: F, Boupptecknare: C. W. Gyllenfors, Titel: –, Gode man 1: Hendrik Sundström, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F1041

BU: 203, 19.12.1871 Carl Johan Kläinsmitt, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp B11, Kommun: Korpo, By: Träsk, Hemman: Svidjeholms torp/Bhals hemman, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 305, Valuta: F, Boupptecknare: H. Wegelius Lassas i, Titel: – Näsby, Gode man 1: T. Henricksson Ravels?, hemort: Träsk, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F1157

BU: 204, 13.1.1872 Marja Wilhålmína Kalsdotter, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Houtskär, By: Västra Saverkeit, Hemman: Smits hemman, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 973, Valuta: F, Boupptecknare: Johan Erik Mårtensson, Titel: –, Gode man 1: Hindrik Sandström, hemort: –, Gode man 2: Petter Lindblom, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F1261

BU: 205, 4.11.1872 Wendla Sofia Johansdotter, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Rimito, By: Kintala, Hemman: Pohjataro hemman, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 14253, Valuta: F, Boupptecknare: H. E. Lindblom, Titel: Kronolänsman, Gode man 1: Karl Raulax, hemort: –, Gode man 2: Fredrik Rauma, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F1355

BU: 206, 24.2.1872 Serafia Henriksdotter, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A2, Kommun: Mietois, By: Walaskallio, Hemman: Isohalo hemman, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 618, Valuta: F, Boupptecknare: N. A. Cajander, Titel: –, Gode man 1: Fredrik Simonpoika Punda, hemort: Pyhø, Gode man 2: Gustaf Gustafsson Ylishagari, hemort: Pyhø, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F1409

BU: 207, 11.4.1872 Zefanias Tengström, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Rimito, By: Waldais, Hemman: –, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 3, Totalsumma: 3663, Valuta: F, Boupptecknare: H. E. Lindblom, Titel: Kronolänsman, Gode man 1: Matts Äijälä, hemort: –, Gode man 2: J. E. Arvelin, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F1455

BU: 208, 16.4.1870 Erik Fagerlund, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Houtskär, By: Björkö, Hemman: Lillstupist, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 2070, Valuta: F, Boupptecknare: F. Fagerlund, Titel: –, Gode man 1: Erik Thomasson, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F145

BU: 209, 25.3.1872 Johan Erik Söderström, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp B11, Kommun: Houtskär, By: Hypeis, Hemman: Jakopps hemman, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 1244, Valuta: F, Boupptecknare: M. A. Mattsson, Titel: –, Gode man 1: Matts Söderlund, hemort: –, Gode man 2: Gustaf Emanuel Gröndal, hemort: –, Arkiv:

RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F1417

BU: 210, 23.10.1869 Maria Danielsdotter Grönholm, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp B11, Kommun: Rimito By, Hemman: Marjaniemi torp, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 302, Valuta: F, Boupptecknare: K. Th. Linderström, Titel: –, Gode man 1: Z. Tengström, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F347

BU: 211, 16.12.1871 Karl Leonard Wigrén, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp X, Kommun: Rimito, By: Kirjala, Hemman: Östergård hemman, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 3365, Valuta: F, Boupptecknare: H. E. Lindblom, Titel: –, Gode man 1: Karl Raulax, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F1463

BU: 212, 24.2.1870 Anders Lindholm, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp B11, Kommun: Rimito, By: Kepuis, Hemman: Karhuluoto torp, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 342, Valuta: F, Boupptecknare: H. Nyholm, Titel: Läns., Gode man 1: Karl Raulaks, hemort: –, Gode man 2: Johan Glader, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F343

BU: 213, 3.4.1872 Essaias Westerlund, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Korpo, By: Västerretais, Hemman: Hinders hemman, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 919, Valuta: F, Boupptecknare: T. A. Jansén, Titel: –, Gode man 1: F. Michelson, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:16, Sida/Folder: F1475

BU: 214, 12.3.1821 Carl Michael Cando lin, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp D1, Kommun: Nådendal, By: Luonnonmaa, Hemman: Storgårds säteri & Frälsehem., Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 3223, Valuta: R, Boupptecknare: C.? Stenholm, Titel: –, Gode man 1: Henric Jacobsson Luolala, hemort: –, Gode man 2: Michel Ericsson Tam-

misto, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku Ec1:1 1820–33, Sida/Folder: S87

BU: 215, 8.1.1821 Hans & Maria Mikelson Malho & Matts dotter, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A12, Kommun: Masku By, Hemman: Malho öfvergård Skatte hemman, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 135, Valuta: R, Boupptecknare: Henric Lundelin, Titel: –, Gode man 1: Henrik Henriksson Ristmäki, hemort: –, Gode man 2: Erik Andersson Karinkylä, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku Ec1:1 1820–33, Sida/Folder: S131

BU: 216, 6.10.1823 Eric Andersson Isotalo, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A12, Kommun: Masku, By: Karinkylä, Hemman: Isotalo Skatte hemman, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 231, Valuta: R, Boupptecknare: Fredr. Hällström, Titel: –, Gode man 1: Henrik Henriksson Ristmäki, hemort: –, Gode man 2: Johan Mattsson Malho, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku Ec1:1 1820–33, Sida/Folder: S302

BU: 217, 24.3.1828 Johan Grönfors, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A1, Kommun: Masku, By: Härmelä, Hemman: Storgårds hemman, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 367, Valuta: R, Boupptecknare: Pehr Eric Wahlberg, Titel: –, Gode man 1: Henrik Henriksson Ristmäki, hemort: –, Gode man 2: Johan Johansson Lillgård (Wähäatalo), hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku Ec1:1 1820–33, Sida/Folder: S989

BU: 218, 16.10.1828 Abraham Johansson, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Åbo, By: Hirvensalo, Hemman: Ilos öfra Gård, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 593, Valuta: R, Boupptecknare: A.? Bergfors, Titel: vice Stadsfogde, Gode man 1: Matts Henricsson Kulkila, hemort: Hirvensalo, Gode man 2: Matts Johansson (Ilos Nedra gård), hemort: Hirvensalo, Arkiv: RA, Band: Masku Ec1:1 1820–33, Sida/Folder: S1020

BU: 219, 5.2.1828 Anna Erics dotter, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Åbo, By: Hirvisalo ö, Hemman: Mäikäs Nedra Gård, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 108,

Valuta: R, Boupptecknare: A.? Bergfors, Titel: vice Stadsfogde, Gode man 1: Matts Henricsson Sjölin, hemort: Hirvensalo, Gode man 2: Johan Ericsson, hemort: Hirvensalo, Arkiv: RA, Band: Masku Ecl:1 1820–33, Sida/Folder: S1033

BU: 220, 29.3.1828 Johan Gustaf Johansson, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp D1, Kommun: Åbo, By: Hirvisalo Ö, Hemman: Häppilä Rusthåll, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 614, Valuta: R, Boupptecknare: A.? Bergfors, Titel: vice Stadsfogde, Gode man 1: Abraham Johansson Ilos Övergård, hemort: Hirvensalo, Gode man 2: Johan Helin, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku Ecl:1 1820–33, Sida/Folder: S1075

BU: 221, 6.12.1832 Eric Jöran? Sargren, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp D3, Kommun: Åbo, By: Hirvisalo Ö, Hemman: Genesaret Rusthåll, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 1854, Valuta: R, Boupptecknare: C. G. Wall, Titel: Sjö-Tulluppsyningsman, Gode man 1: Matts Andersson Sjiulo, hemort: Hirvensalo, Gode man 2: Anders Simonsson Toijais, hemort: Hirvensalo, Arkiv: RA, Band: Masku Ecl:1 1820–33, Sida/Folder: S1197

BU: 222, 3.8.1833 Otto Reinhold Baer(s), Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp D1, Kommun: Åbo, By: Hirfsalo Ö, Hemman: Kajstarnjemi Skatte Rusthåll, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 2362, Valuta: R, Boupptecknare: C. Ch. Grönlund, Titel: Häradsskrivare, Gode man 1: Johan Ericsson Kyrilä, hemort: –, Gode man 2: Carl Johansson ... Kuckola?, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku Ecl:1 1820–33, Sida/Folder: S1260

BU: 223, 23.7.1833 Catharina Matts Dotter, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp D1, Kommun: Åbo, By: Hirvisalo Ö, Hemman: Manpää Nedergårds Rusthåll, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 1785, Valuta: R, Boupptecknare: A. J. Lindeberg, Titel: Bokhållare, Gode man 1: Adam Ericsson Manpää, hemort: –, Gode man 2: Matts Andersson Sippsalo, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku Ecl:1 1820–33, Sida/Folder: S1273

BU: 224, 21.2.1833 Lisa Johansdotter, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp D2, Kommun: Åbo, By: Hirvisalo Ö, Hemman: Genesare Rusthåll, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 90, Valuta: R, Boupptecknare: C. G. Wall, Titel: Sjö-Tulluppsyningsman, Gode man 1: Matts Sjulín? Kulckila, hemort: Hirvensalo, Gode man 2: Carl Mattson Häppilä, hemort: Hirvensalo, Arkiv: RA, Band: Masku Ecl:1 1820–33, Sida/Folder: S1320

BU: 225, 24.9.1833 Johan Johansson, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp B11, Kommun: Tövsala, By: Kurjala, Hemman: –, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 15, Valuta: R, Boupptecknare: Johan Raumala, Titel: –, Gode man 1: Matts Mattsson Kappala, hemort: –, Gode man 2: Jacob Johansson Wähämäki, hemort: Tofsala, Arkiv: RA, Band: Masku Ecl:1 1820–33, Sida/Folder: S1328

BU: 226, 10.7.1826 Johan Johansson, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Korpo, By: Wästerritais by, Hemman: Pedars hemman, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 279, Valuta: R, Boupptecknare: Joh. Syfvelan, Titel: Expeditionsfogde och Kronolänsman, Gode man 1: Emanuel Michelsson Rauvais, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S3 1826–1831

BU: 227, 24.10.1826 Johan Johansson, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A1, Kommun: Lemo, By: Karvatti by, Hemman: Potila hemman, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 1763, Valuta: R, Boupptecknare: Joh. Ängblom, Titel: – (Merimaskuensis), Gode man 1: Johan Andersson Kamais, hemort: –, Gode man 2: Johan Mattsson Karvatti Mattila, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S11 1826–1831

BU: 228, 17.11.1826 Lisa Anders Dotter, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A11, Kommun: Houtskär, By: Kitus by, Hemman: Mars Krono Himman No 2, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 199, Valuta: R, Boupptecknare: Eric Sandell, Titel: –, Gode man 1: Eric Tomasson, hemort: –, Gode man 2: –, hem-

ort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S43 1826–1831

BU: 229, 10.11.1826 Anna Lena Johans dotter, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A1, Kommun: Korpo, By: Kjölingby, Hemman: Svarfvars Hemman, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 183, Valuta: R, Boupptecknare: M. Mårtensson, Titel: –, Gode man 1: Henric Blasiusson, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S59 1826–1831

BU: 230, 30.12.1826 Thomas Thomasson, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A21, Kommun: Houtskär, By: Wester Safverkiert, Hemman: Abrams kronohemman, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 18, Valuta: R, Boupptecknare: Mich. Sarenius, Titel: –, Gode man 1: Henric Manerström, hemort: Saverkeit, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S107 (109) 1826–1831

BU: 231, 11.4.1828 Brita Anders Dotter, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp D1, Kommun: Villnäs, By: Livo Ö Toivainen, Hemman: Toivais (rusthåll), Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 240, Valuta: R, Boupptecknare: Matts Stenvik, Titel: –, Gode man 1: Hendric Mattson Merijärvi, hemort: –, Gode man 2: Johan Hendricsson Tättäläis, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S433 1826–1831

BU: 232, 22.2.1827 Johanna Lovisa Anders dotter, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp B11, Kommun: Korpo, By: Kervois by, Hemman: –, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 165, Valuta: R, Boupptecknare: Mattias Mattsson, Titel: Nämndeman, Gode man 1: Isak Johansson, hemort: Hafträsk, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S269 1826–1831

BU: 233, 8.1.1828 Johan Frising, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp B11, Kommun: Virmo, By: Ihalais by, Hemman: Ihalais Torp, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 3, Totalsumma: 34, Valuta: R, Boupptecknare: C. Cajander, Titel: Klockare i Wirmo, Gode man 1: Henric Simonsson Pen-

tilä, hemort: Kasurla, Gode man 2: Jacob Jakobsson Lapila, hemort: Ihalais, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S479 1826–1831

BU: 234, 15.7.1828 Isaac Henricsson Storgård, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Merimasku, By: Iärfwensu, Hemman: Storgård skatteh., Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 5, Totalsumma: 889, Valuta: R, Boupptecknare: T. M.? Wahlberg, Titel: –, Gode man 1: Johan Henric Mickelsson Heikilä, hemort: Rimito, Gode man 2: Thomas Thomasson Järvensu, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S515 1826–1831

BU: 235, 9.1.1828 Lisa Jörans dotter, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A2, Kommun: Virmo, By: Nukkila, Hemman: Mikon talo hemman, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 28, Valuta: R, Boupptecknare: C. Cajander, Titel: Klockare i Wirmo, Gode man 1: Johan Jacobsson Knaapi, hemort: –, Gode man 2: Henrik Fort..., hemort: Kilakallus, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S523 (525) 1826–1831

BU: 236, 22.1.1828 Carl Fre(d)ric Strömberg, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp E1, Kommun: Korpo, By: Kjölingby By, Hemman: –, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 278, Valuta: R, Boupptecknare: Joh. Syfvelan, Titel: Expeditionsfogde och Kronolänsman, Gode man 1: Matts Mattsson, hemort: Lempersö, Gode man 2: Michel Karlund, hemort: Kjölingby, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S595 (597) 1826–1831

BU: 237, 7.1.1829 Eric Henricsson, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Houtskär, By: Järvis, Hemman: Stutts Hemman, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 4, Totalsumma: 750, Valuta: R, Boupptecknare: Jacob Elfving, Titel: –, Gode man 1: Eric Thomasson, hemort: –, Gode man 2: Samuel Mattsson, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S611 1826–1831

BU: 238, 25.6.1829 Eric Mattsson, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Houtskär, By: Träsk by, Hemman: Skatte Himmanet No Oläfs, An-

tal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 545, Valuta: R, Boupptecknare: Eric Sandell, Titel: –, Gode man 1: Henric Nordberg Bhals, hemort: Träsk, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S619 1826–1831

BU: 239, 28.12.1829 Henric Johan Johansson, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A12, Kommun: Virmo, By: Seppälä by, Hemman: Wina Skatte hemman, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 3, Totalsumma: 546, Valuta: R, Boupptecknare: C. Cajander, Titel: Klockare i Wirmo, Gode man 1: Henric Simonsson Pentilä, hemort: Kasurla, Gode man 2: Jacob Jacobsson Palomäki, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S673 1826–1831

BU: 240, 8.1.1829 Matts Thomasson, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A2, Kommun: Lemo, By: Kaivois, Hemman: Meritalo Frälse Hemman, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 326, Valuta: R, Boupptecknare: Hj. Cajander, Titel: Klockare, Gode man 1: Matts Mattsson Lillwalluis, hemort: –, Gode man 2: Johan Johansson Pohjatalo, hemort: Kaivois, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S731 1826–1831

BU: 241, 26.3.1829 Johan Wallenius, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp D1, Kommun: Rimito, By: Åkala by, Hemman: Pohjamäki Kappelans Bohl, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 155, Valuta: R, Boupptecknare: Berndt Sahlberg, Titel: –, Gode man 1: Abraham Johansson Åkala, hemort: –, Gode man 2: Johan Ericsson, hemort: Kepuis, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S791 1826–1831

BU: 242, 29.6.1829 Anders Andersson, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A1, Kommun: Virmo, By: Andickala, Hemman: Andickala Frälse Hemman, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 788, Valuta: R, Boupptecknare: C. Cajander, Titel: Klockare i Wirmo, Gode man 1: Henric Simonsson Pentilä, hemort: Kasurla, Gode man 2: Simon Andersson Ylitalo Hagari, hemort: Pyhö, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S823 1826–1831

BU: 243, 6.7.1829 Caisa Andersdotter, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp E2, Kommun: Korpo, By: Råsklax by, Hemman: –, Antal barn: 7, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 26, Valuta: R, Boupptecknare: Jeremias Franzell, Titel: Klockare, Gode man 1: Anders Ericsson, hemort: Rosklax, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S835 1826–1831

BU: 244, 1.2.1830 Elisabet Mickelsdotter, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Rimito, By: Sårilax (Saarla), Hemman: Östergårds hemman, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 1914, Valuta: R, Boupptecknare: C. F. Lindeström, Titel: –, Gode man 1: Abraham Johansson Tuisku, hemort: –, Gode man 2: Esaias Sundström, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S839 1826–1831

BU: 245, 13.5.1830 Jsak Johansson Jso Rutila, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A1, Kommun: Virmo By: –, Hemman: Jso Rutila, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 268, Valuta: R, Boupptecknare: A. M. Ehrström, Titel: –, Gode man 1: Jacob Westman, hemort: –, Gode man 2: Matts Mattsson Wähärutila, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S873 1826–1831

BU: 246, 9.9.1830 Johan Johansson, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Villnäs, By: Kaukois, Hemman: Maula skatteaugmentshemman, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 351, Valuta: R, Boupptecknare: C. J. Stenborg, Titel: –, Gode man 1: Henric Mattsson Storjärvi, hemort: –, Gode man 2: Johan Johansson Pietilä, hemort: Kaukois, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S893 1826–1831

BU: 247, 11.1.1830 Michell Mattsson, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A1, Kommun: Villnäs, By: Karavainen, Hemman: Karavais Frälsehemman, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 4, Totalsumma: 267, Valuta: R, Boupptecknare: C. J. Stenborg, Titel: –, Gode man 1: Henric Mattsson Storjärvi, hemort: –, Gode man 2: Matts Mattsson Rieskala, hemort: Kaula-

ko, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S917 1826–1831

BU: 248, 28.6.1830 Abraham Michelson, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Korpo, By: Elvsjö, Hemman: Södergård, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 12, Valuta: R, Boupptecknare: Johan Petter Mattsson, Titel: –, Gode man 1: Jacob Högländer, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S937 1826–1831

BU: 249, 12.3.1831 Johan Dalenjuss, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp B21, Kommun: Korpo, By: Korpo, Hemman: Korpogård, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 35, Valuta: R, Boupptecknare: Johan Strömma, Titel: –, Gode man 1: Jacob Högländer, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S967 1826–1831

BU: 250, 25.6.1831 Matts Hinricsson, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A11, Kommun: Houtskär, By: Hönsnäs, Hemman: Clases Kronohemman No 3, Antal barn: 6, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 418, Valuta: R, Boupptecknare: Joh. Fransell, Titel: –, Gode man 1: Erik Thomasson Mars, hemort: Medelby, Gode man 2: Michel Johansson Bantas, hemort: Hönsnäs, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S995 1826–1831

BU: 251, 1.9.1831 Johan Mattsson, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Villnäs, By: Kainu, Hemman: Närfvelä Skatte Augument, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 206, Valuta: R, Boupptecknare: C. J. Stenborg, Titel: –, Gode man 1: Johan Michelson Horja, hemort: –, Gode man 2: Henrik Carlsson Uotila, hemort: Kainu, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S1029 1826–1831

BU: 252, 7.11.1831 Anders Johansson, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A2, Kommun: Villnäs, By: Livo ö Kaukois by, Hemman: Jakola hemman, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 66, Valuta: R, Boupptecknare: Joh. Hagelberg, Titel: –, Gode man 1: Johan Johansson

Påtila, hemort: –, Gode man 2: Henric Johansson Pilpola, hemort: Karvatti, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S1041 1826–1831

BU: 253, 27.9.1831 Lisa Matts dotter, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A12, Kommun: Virmo, By: Jutila, Hemman: Mattila Skatte Hemman, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 4, Totalsumma: 153, Valuta: R, Boupptecknare: C. Cajander, Titel: Klockare i Wirmo, Gode man 1: Henric Simonsson Pentilä, hemort: Kasurla, Gode man 2: Michel Michelsson Tuomola, hemort: Jutila, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S1076 1826–1831

BU: 254, 27.5.1831 Maria Michelsdotter, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A12, Kommun: Virmo, By: Kivikylä, Hemman: Heikilä Skatte Hemman, Antal barn: 8, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 358, Valuta: R, Boupptecknare: Frans Wilh. Cajander, Titel: –, Gode man 1: Henric Simonsson Pentilä, hemort: Kasurla, Gode man 2: Jacob Mattsson Wuotalo, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S1106 1826–1831

BU: 255, 18.10.1831 Matts Andersson Kasacka, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A22, Kommun: Virmo, By: Juva, Hemman: Kasacka Skatte Hemman, Antal barn: 10, Ant. minderåriga barn: 4, Totalsumma: 263, Valuta: S, Boupptecknare: Christian Färdig, Titel: f.d. Corporal, Gode man 1: Johan Johansson Knuti, hemort: –, Gode man 2: Anders Birkman, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S1124 1826–1831

BU: 256, 21.3.1831 Thomas Thomas son, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A12, Kommun: Merimasku, By: Ljeranda, Hemman: Öster Gårds Skatte Hemman, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 4, Totalsumma: 442, Valuta: R, Boupptecknare: C. J. Stenborg, Titel: –, Gode man 1: Isaac Johansson Ljeranda, hemort: –, Gode man 2: Eric Ericsson Luckarais, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S1150 1826–1831

BU: 257, 22.6.1831 Thomas Johansson, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A13, Kommun: Virmo, By: Tursunpärä, Hem-

man: Wänni Frälsehemman, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 5, Totalsumma: 266, Valuta: R, Boupptecknare: Fredr. Aug. Ehrström, Titel: –, Gode man 1: Henric Simonsson Pentilä, hemort: Kasurla, Gode man 2: Gustaf Henricsson Keskikylä, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S1160 1826–1831

BU: 258, 20.3.1826 Petter Pettersson, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Korpo, By: Watkast, Hemman: Jonus Norrgårds Skatte Hemman, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 1729, Valuta: R, Boupptecknare: M. Mårtensson, Titel: (bonde på Södergrannas i Väsby), Gode man 1: Mattijas Mattsson, hemort: –, Gode man 2: Joh. Lindros, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S97 1826–1831

BU: 259, 5.3.1827 Matts Liten, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp E1, Kommun: Korpo, By: Watkast, Hemman:, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 125, Valuta: R, Boupptecknare: Mattijas Mattsson, Titel: Nämde man, Gode man 1: Johan Mickelsson, hemort: Vatkast, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S287 1826–1831

BU: 260, 2.9.1828 Johan Anders Cairenius, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp D1, Kommun: Lemo, By: (Wäräjän korfva), Hemman:, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 172, Valuta: R, Boupptecknare: C. J. Stenborg, Titel: vice Klockare vid Wilnäs, Gode man 1: Johan Hagelberg, hemort: –, Gode man 2: Johan Grönros, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S457 1826–1831

BU: 261, 7.7.1828 Johan Matts son, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Korpo, By: Watkast, Hemman: Jonus Södergårds Skattehemman, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 437, Valuta: R, Boupptecknare: Mattijas Mattsson, Titel: Nämde man, Gode man 1: Michel Mattsson Lassas, hemort: Galtby, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S565 1826–1831

BU: 262, 15.8.1831 Iohan Johansson, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A22, Kommun: Houtskär, By: Kittus, Hemman: Larsses skatte hemman No 5, Antal barn: 6, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 303, Valuta: R, Boupptecknare: Joh. Fransell, Titel: –, Gode man 1: Erik Thomasson Mars, hemort: Medelby, Gode man 2: Matts Hinricsson Lassas, hemort: Kittus, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S1023 1826–1831

BU: 263, 28.12.1831 Anders Andersson, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A12, Kommun: Villnäs By:, Hemman: Lilljärvi Skattehemman, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 772, Valuta: R, Boupptecknare: Fredr. Aug. Ehrström, Titel: –, Gode man 1: Johan Johansson Potila, hemort: –, Gode man 2: Henric Mattsson Merijärvi, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S1088 1826–1831

BU: 264, 18.3.1831 Maria Christina Johans dotter, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp D1, Kommun: Lemo By:, Hemman: Witikais öfvergårds Rusthåll, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 612, Valuta: R, Boupptecknare: Hj. Cajander, Titel: Klockare, Gode man 1: Matts Johansson Lillwalluis, hemort: –, Gode man 2: Johan Johansson Minderjärvi Övergård, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ecl:1, Sida/Folder: S1096 1826–1831

BU: 265, 6.5.1711 Jacob & hustru Mattson, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A1, Kommun: Masku, By: Laulais, Hemman:, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 366, Valuta: S, Boupptecknare: Jöran Mattsson, Titel: –, Gode man 1: Matts Henricsson, hemort: –, Gode man 2: Matts Persson och Johan Simonsson, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 106, Sida/Folder: F11

BU: 266, 14.7.1711 Jacob Henrichsson, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A, Kommun: Rimito, By: Hintsala, Hemman: Hindsala Hemman, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 772, Valuta: S, Boupptecknare: –, Titel: –, Gode man 1: Olof Michelsson, hemort: Raulax, Gode man 2: Matts Mattsson, hemort:

Kurala, Arkiv: RA, Band: Masku 106, Sida/Folder: F44

BU: 267, 8.2.1792 Johan Hans son Österman, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp D1, Kommun: Rimito By:, Hemman: Ruokrauma Skatte Rusthåll, Antal barn: 7, Ant. minderåriga barn: 4, Totalsumma: 1106, Valuta: S, Boupptecknare: J. Lindmarck, Titel: Kronolänsman, Gode man 1: Johan Henriksson Seppälä, hemort: –, Gode man 2: Johan Johansson, hemort: Maskulais, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F8

BU: 268, 22.5.1793 Matts Simonsson, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A12, Kommun: Merimasku, By: Lieranda, Hemman: Simontalo skattehemman, Antal barn: 7, Ant. minderåriga barn: 7, Totalsumma: 213, Valuta: S, Boupptecknare: A. I. Gylden, Titel: –, Gode man 1: Matts Jakobsson Pohjalais, hemort: –, Gode man 2: Johan Henriksson Kaukalo, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F21

BU: 269, 31.10.1793 Abram Henrics son, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Rimito, By: Wanhakylä, Hemman: Östergårds hemman, Antal barn: 6, Ant. minderåriga barn: 4, Totalsumma: 198, Valuta: S, Boupptecknare: G. A.? Stening, Titel: –, Gode man 1: Anders Henriksson Läkila, hemort: –, Gode man 2: Jacob Michelsson Hämmärä, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F32

BU: 270, 6.3.1794 anders Jacobsson, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Rimito, By: Wanhakylä, Hemman: Västergårds Skatte hemman, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 3, Totalsumma: 111, Valuta: S, Boupptecknare: Carl Johan Myle de la, Titel: –, Gode man 1: Anders Hendricsson Lokila, hemort: –, Gode man 2: Petter Andersson Wanhakylä, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F60

BU: 271, 10.6.1795 Jacob Thomasson, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A11, Kommun: Lemo, By: Hiefvois, Hemman: Keskikylä Krono Hemman, Antal barn: 6, Ant. minderåriga barn: 5, Totalsumma: 123,

Valuta: S, Boupptecknare: Henric Birckman, Titel: Klockare, Gode man 1: Simon Henricsson Junnila, hemort: Seijais, Gode man 2: Anders Ersson Nedergård, hemort: Hiefvois, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F135

BU: 272, 18.5.1795 Jacob Friberg, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp E1, Kommun: Virmo, By: Waldola?, Hemman: Waldola Soldate Torp, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 4, Totalsumma: 27, Valuta: S, Boupptecknare: Simon Pöyko, Titel: –, Gode man 1: Johan Henrichsson Vainiopärä, hemort: –, Gode man 2: Hendrich Walberg, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F158

BU: 273, 29.5.1795 Walborg Johans dotter, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp F1, Kommun: Lemo, By: Irois, Hemman: Wälilima torp, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 368, Valuta: S, Boupptecknare: Henric Birckman, Titel: Klockare, Gode man 1: Simon Simonsson Wilu, hemort: –, Gode man 2: Matts Thomasson Weräjäkorfva, hemort: Manna, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F160

BU: 274, 13.7.1795 Eric Thomasson, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A13, Kommun: Lemo By:, Hemman: Puckila Frälse Hemman, Antal barn: 12, Ant. minderåriga barn: 10, Totalsumma: 95, Valuta: S, Boupptecknare: Henric Birckman, Titel: Klockare i Lemo, Gode man 1: Simon Simonsson Wilu, hemort: –, Gode man 2: Johan Johansson Potila, hemort: Karfvatti, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F178

BU: 275, 14.10.1795 Elisabetha Bertils dotter, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp B1, Kommun: Lemo By:, Hemman: Kaita torp, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 79, Valuta: S, Boupptecknare: Henric Birckman, Titel: Klockare i Lemo, Gode man 1: Jacob Jacobsson Torttilla, hemort: –, Gode man 2: Daniel Johansson Wälinittu, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F190

BU: 276, 11.1.1796 Anders Lizelius, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp D1, Kommun: Virmo By:, Hemman:, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma:

211, Valuta: S, Boupptecknare: C. Willaroth?, Titel: –, Gode man 1: Matts Henricsson Krappe, hemort: –, Gode man 2: Jacob Andersson Karhula, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F203

BU: 277, 22.1.1796 Anna Thomas dotter, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp B1, Kommun: Rimito, By: Ruokorauma, Hemman: Rauma Torp, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 113, Valuta: S, Boupptecknare: C. A. Avellan, Titel: Kongl. Hofrätts extra Ordinarie Notarie, Gode man 1: Johan Abrahamsson Kurala, hemort: –, Gode man 2: Eric Simonsson Ruokorauma, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F217

BU: 278, 26.1.1796 Eric Johans Son, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Rimito, By: Seppälä, Hemman: Seppälä Skatte hemman, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 253, Valuta: S, Boupptecknare: Johan Solinius, Titel: –, Gode man 1: Johan Henricsson Seppälä, hemort: –, Gode man 2: Henrik Johansson, hemort: Ylikylä, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F221

BU: 279, 12.4.1796 Elisabetha Simons dotter, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A1, Kommun: Lemo, By: Kaitais, Hemman: Nedergårds Academie Hemman, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 100, Valuta: S, Boupptecknare: Henric Birckman, Titel: Klockare i Lemo, Gode man 1: Simon Henrichsson Junnila, hemort: Seijais, Gode man 2: Matts Simonsson Heikis, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F241

BU: 280, 13.4.1796 Henric Gabrielsson Witikais, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp D13, Kommun: Lemo, By: Witikais, Hemman: Witikais skatte Rusthåll, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 178, Valuta: S, Boupptecknare: Henric Mattsson Lillwalluis, Titel: –, Gode man 1: Henric Mattsson Storwalluis, hemort: –, Gode man 2: Anders Björklund, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F245

BU: 281, 5.7.1796 Iohan Mattsson, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A1, Kommun: Virmo, By: Lepistö, Hemman: Huo-

li hemman, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 212, Valuta: S, Boupptecknare: Johan Jacob Erling, Titel: Sacellanus locii, Gode man 1: Johan Simonsson Komeri, hemort: Wärräis, Gode man 2: Thomas Thomasson Tritula, hemort: Lepistö, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F253

BU: 282, 10.4.1797 Göran Bekman, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp E2, Kommun: Virmo By:, Hemman: Lautorpa eller Lill IoensuTorp, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 4, Valuta: S, Boupptecknare: Simon Thomasson Pavo-la, Titel: –, Gode man 1: Jacob Simonsson Pyhe, hemort: –, Gode man 2: Johan Fisk, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F286

BU: 283, 14.3.1803 Matts Ericsson Hemmilä, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A12, Kommun: Virmo, By: Salavais by, Hemman: Skatte Hemmanet Hemmilä eller Wähämarko, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 191, Valuta: S, Boupptecknare: E. J. Backmansson, Titel: –, Gode man 1: Johan Simonsson Komeri, hemort: Wärräis, Gode man 2: Henric Mattsson Lassila, hemort: Salavais, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F394

BU: 284, 19.9.1803 Carl Fredrik Forssgren, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp E1, Kommun: Virmo By:, Hemman:, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 4, Totalsumma: 743, Valuta: S, Boupptecknare: Pehr Ekbohm, Titel: –, Gode man 1: Simon Henricsson Junnila, hemort: Seijais, Gode man 2: Jacob Göransson, hemort: Lembois, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F405

BU: 285, 26.1.1804 Anna Erics dotter, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Houtskär, By: Jerfvis, Hemman: Stuts Skatte Hemman, Antal barn: 10, Ant. minderåriga barn: 9, Totalsumma: 378, Valuta: S, Boupptecknare: Clemens Björkelund, Titel: –, Gode man 1: Anders Johansson Bertils, hemort: –, Gode man 2: Matts Mattsson Grannas, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F412

BU: 286, 16.4.1804 Maria Henricsdotter, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Korpo, By: Rosklax, Hemman: Smeds Skatte hemman, Antal barn: 6, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 209, Valuta: S, Boupptecknare: Joh. Syfwelan, Titel: –, Gode man 1: Thomas Johansson, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F432

BU: 287, 1.5.1805 Maria Johans dotter, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A11, Kommun: Tövsala, By: Lillsärkilax, Hemman: Kråuvila Krono Hemman, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 174, Valuta: S, Boupptecknare: And. Rosendahl, Titel: Expeditionsfogde och Kronolänsman, Gode man 1: Anders Jacobsson Pertala, hemort: Karhulax, Gode man 2: Abraham Henricsson Ylikylä, hemort: Lillsärkilax, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F485

BU: 288, 3.10.1805 Michel Johansson Kellander, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp F2, Kommun: Virmo, By: Kjettelis, Hemman: –, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 43, Valuta: S, Boupptecknare: G. A. Äuropé?, Titel: –, Gode man 1: Johan Jacobsson Kouhila, hemort: –, Gode man 2: Johan Johansson Nivari, hemort: Kjettelis, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F515

BU: 289, 23.12.1805 Johan Henricsson, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A11, Kommun: Tövsala, By: Vainionperä, Hemman: Wainionperä halfva KronoHemman, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 4, Totalsumma: 49, Valuta: S, Boupptecknare: G. A. Äuropé?, Titel: –, Gode man 1: Jacob Andersson Karhu..., hemort: Länkis, Gode man 2: Lars Jonasson Moberg, hemort: Walldola, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F527

BU: 290, 24.1.1806 Johan Johansson Isotalo, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A12, Kommun: Virmo, By: Hallså, Hemman: Isotalo Skatte Hemman, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 704, Valuta: S, Boupptecknare: A.? A.? Karén?, Titel: –, Gode man 1: Johan Gustafsson Händi, hemort: –, Gode man 2:

Henric Johansson Maula, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F535

BU: 291, 5.6.1806 Jacob Johansson Heikilä, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp D13, Kommun: Mietois, By: Kaulako, Hemman: Heikilä skatte Rusthåll Palokylä Skatte Augm., Antal barn: 3 hemman, Ant. minderåriga barn: 3, Totalsumma: 644, Valuta: S, Boupptecknare: G. A. Äuropé, Titel: –, Gode man 1: Jacob Simonsson Hivola, hemort: –, Gode man 2: Michel Mattsson Tärvois, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F561

BU: 292, 25.9.1806 Abraham Danielsson, Skärgårdszon: Ytterskärgård, Socialgrupp A11, Kommun: Korpo, By: Aspö by, Hemman: Östergrannas Krono Hemman, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 357, Valuta: S, Boupptecknare: M. Mårtensson, Titel: Nämde- och Riksdagsman, Gode man 1: Michel Mårtensson, hemort: Bändby, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F584

BU: 293, 26.1.1807 Matts Johansson, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A13, Kommun: Villnäs, By: Askais, Hemman: Uotila Frälse Hemman, Antal barn: 7, Ant. minderåriga barn: 7, Totalsumma: 467, Valuta: S, Boupptecknare: G. A. Äuropé, Titel: –, Gode man 1: Anders Ahlgrén, hemort: –, Gode man 2: Johan Andersson Pietilä, hemort: Kaukois, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F596

BU: 294, 26.9.1807 Maria Jöransdotter, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A12, Kommun: Virmo, By: Kintikkala, Hemman: Kindikala Skatte Hemman, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 4, Totalsumma: 343, Valuta: S, Boupptecknare: A.? A.? Karén, Titel: –, Gode man 1: Jacob Andersson Karhula, hemort: Länkis, Gode man 2: Anders Jacobsson Arola, hemort: Kattelus, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F613

BU: 295, 15.6.1807 Lisa Anders dotter, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A1, Kommun: Lemo, By: Maskulais, Hemman: Maskulais Öfvergård AcademieHemman, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 5, Totalsumma: 190, Valuta: S, Bouppteckna-

re: Henric Birckman, Titel: Klockare, Gode man 1: Simon Henricsson Junnila, hemort: Seijais, Gode man 2: Henric Mattson Lillvallis, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F621

BU: 296, 26.3.1808 Johan Jacobson Kouhila, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A12, Kommun: Virmo, By: Wehmalais, Hemman: Skattehemman Nr 2, Antal barn: 8, Ant. minderåriga barn: 5, Totalsumma: 384, Valuta: S, Boupptecknare: Rolande Martin, Titel: –, Gode man 1: Johan Johansson Jacola, hemort: –, Gode man 2: Jacob Johansson Jacki, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F632

BU: 297, 15.7.1808 Walborg Mattsdotter, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A12, Kommun: Virmo, By: Mäenkyä, Hemman: Sillanpää, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 129,29, Valuta: S, Boupptecknare: Rolande Martin, Titel: Härads Contorist, Gode man 1: A. Ahlgren, hemort: –, Gode man 2: Jacob Andersson Kangarii, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F 665

BU: 298, 17.8.1808 Simon Henricsson, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A11, Kommun: Rimito, By: Hintsala, Hemman: Hinzala Augments hemman, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 1255, Valuta: S, Boupptecknare: Mich. Birklin, Titel: –, Gode man 1: Johan Henricsson Seppälä, hemort: –, Gode man 2: Johan Thomasson Kintalax, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F 669.

BU: 299, 22.11.1808 Anna Mattsdotter, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A22, Kommun: Rimito, By: Kuivanen, Hemman: Kuifvas, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 229, Valuta: S, Boupptecknare: Michel Palén, Titel: –, Gode man 1: Johan Abrahamsson Kurala, hemort: –, Gode man 2: Eric Abrahamsson Ruotzalais, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F 689

BU: 300, 13.3.1820 Matts Henricsson, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Villnäs, By: Kainu, Hemman: Närvelä Skattehemman, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma:

222, Valuta: S, Boupptecknare: –, Titel: –, Gode man 1: Johan Michelsson Horja, hemort: –, Gode man 2: Eric Caström, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F 795

BU: 301, 10.5.1824 Matts Mattsson, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Rimito, By: Waldais (Valtainen), Hemman: Östergårds hemman, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 5, Totalsumma: 1481, Valuta: S, Boupptecknare: M. Mårtensson, Titel: –, Gode man 1: Fredric Söderström, hemort: Wanhakylä, Gode man 2: Johan Henricsson Wästergård, hemort: Waldais, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F 821.

BU: 302, 4.5.1825 Hinric Samuelsson, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A11, Kommun: Houtskär, By: Medelby, Hemman: Thors, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 335,84, Valuta: R, Boupptecknare: Eric Sandell, Titel: –, Gode man 1: Eric Tomasson Mars, hemort: Medelby, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F 856.

BU: 303, 13.4.1825 Mårten Mårtensson & Margaretha Thomasdotter, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp B11, Kommun: Houtskär, By: Björkö, Hemman: Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 65, Valuta: R, Boupptecknare: Johan Fransell, Titel: –, Gode man 1: Erick Thomasson Staffas, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F 882.

BU: 304, 2.6.1825 Eric Mattsson, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A12, Kommun: Virmo, By: Korvensuu, Hemman: Hendula, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 3, Totalsumma: 144,41, Valuta: R, Boupptecknare: G. A. Stening, Titel: Kronolänsman, Gode man 1: Michel Jacobsson Pulkola, hemort: –, Gode man 2: Johan Mattsson Jutila, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Masku 108, Sida/Folder: F 884.

BU: 305, 25.1.1862 Gustaf Asplund, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp B11, Kommun: Korpo, By: Hafträsk, Hemman: Widix, Antal barn: 1, Ant. minderåriga barn: 1, Totalsumma: 72,15, Valu-

ta: R, Boupptecknare: Johan Widix, Titel: –, Gode man 1: Isaac Isaacsson Brännars, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:13, Sida/Folder: s 13.

BU: 306, 4.7.1862 Abraham Johansson, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A12, Kommun: Virmo, By: Salavainen, Hemman: Talola, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 4, Totalsumma: 1576,07, Valuta: R, Boupptecknare: N. A. Cajander, Titel: –, Gode man 1: Henrik Arvela, hemort: –, Gode man 2: Matts Mattsson Hentta, hemort: Suojoki, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:13, Sida/Folder: s 73.

BU: 307, 27.8.1862 Cattarinna Anders dotter, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Houtskär, By: Hypeis, Hemman: Hinders Skattehemman Nr 4, Antal barn: 2, Ant. minderåriga barn: 2, Totalsumma: 334,87, Valuta: R, Boupptecknare: M. A. Mattsson, Titel: –, Gode man 1: Mårten Martinsson Markus, hemort: –, Gode man 2: Erik Rosenqvist Sväns, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:13, Sida/Folder: s 129.

BU: 308, 23.6.1862 Gabriel Ericsson, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A22, Kommun: Virmo, By: Kivikylä, Hemman: Manni, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 44,52, Valuta: R, Boupptecknare: Michel Bandén Heikelä, Titel: –, Gode man 1: Matts Hendricsson Huiskala, hemort: –, Gode man 2: Hendric Mattsson Uotila, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:13, Sida/Folder: s 273.

BU: 309, 12.6.1862 Henrik Mattsson Alakylä, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A1, Kommun: Lemo, By: Hievuinen (Hievois), Hemman: Alakylä?, Antal barn: 5, Ant. minderåriga barn: 5, Totalsumma: 274,65, Valuta: R, Boupptecknare: Joh. Eph. Holmberg, Titel: Brofogde, Gode man 1: Anders Andersson Kesikylä, hemort: –, Gode man 2: Gustaf Johansson Mettala, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:13, Sida/Folder: s 317.

BU: 310, 17.10.1862 Henrik Michelsson, Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp B12, Kommun: Mietois, By: (Saaris gård), Hem-

man: Niskala torp, Antal barn: 9, Ant. minderåriga barn: 6, Totalsumma: 95,3, Valuta: R, Boupptecknare: Carl Grönholm?, Titel: –, Gode man 1: Fredrik Simonsson Punda, hemort: Pyhö, Gode man 2: Fredrik Gabriellsson Simell, hemort: Saaris, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:13, Sida/Folder: s 341.

BU: 311, 4.2.1862 Johan Johansson Södergård, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A12, Kommun: Villnäs, By: Paavais (Paavanen), Hemman: Södergård, Antal barn: 0, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 2822,06, Valuta: R, Boupptecknare: Joh. Eph. Holmberg, Titel: Brofogde, Gode man 1: Johan Henriksson Wanhakylä, hemort: –, Gode man 2: Henrik Andersson Ylistalo, hemort: Toivais, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:13, Sida/Folder: s 377

BU: 312, 11.7.1862 Karl Johan Hedman, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp B11, Kommun: Rimito, By: Saarla (Saarlax), Hemman: Häviluoto torp, Antal barn: 3, Ant. minderåriga barn: 3, Totalsumma: 60,95, Valuta: R, Boupptecknare: Henrik Nyholm, Titel: –, Gode man 1: Johan Henrik Abramsson Maisari, hemort: –, Gode man 2: –, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:13, Sida/Folder: s 309.

BU: 313, 20.10.1862 Anders Johans Kavén, Skärgårdszon: Innerskärgård, Socialgrupp A11, Kommun: Merimasku, By: Hemman: Kuuslax ent. Frälsehemman, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 0, Totalsumma: 489,55, Valuta: R, Boupptecknare: Carl Grönholm, Titel: –, Gode man 1: Gustaf Andersson Alistalo, hemort: Kukolais, Gode man 2: Malachias Johansson Mannila, hemort: Hirvois, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:13, Sida/Folder: s 465.

BU: 314, 3.2.1862 Erik Lagerström, Skärgårdszon: Mellanskärgård, Socialgrupp B11, Kommun: Houtskär, By: Hypeis (Höppis), Hemman: Simås, Antal barn: 4, Ant. minderåriga barn: 4, Totalsumma: 254,41, Valuta: R, Boupptecknare: Jacob Erikson, Titel: –, Gode man 1: Johan Hinders, hemort: –, Gode man 2: Samuel Högholm, hemort: –, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:13, Sida/Folder: s 477.

BU: 315, 1.10.1862 Maria Mattsdotter, tel: Klockare, Gode man 1: Jacob Jacobsson Skärgårdszon: Kusten, Socialgrupp A12, son Mikola, hemort: Kaivattula, Gode man Kommun: Mietois, By: Rauvola, Hemman: 2: Zefanias Isaksson Tölki, hemort: Pur-sila, Arkiv: RA, Band: Mynämäki Ec1:13, Ylistalo hemman, Antal barn: 5, Ant. min- Sida/Folder: s 589 deråriga barn: 3, Totalsumma: 457, Valuta: R, Boupptecknare: G. W. Lindberg, Ti-

* Eftersom landsarkiven i Finland genomgått digitalisering och omkatalogisering och slutligen sammanslagits med Riksarkivet följer här en lista på nya signum. Signumet inom parentes är de som använts i förteckningen ovan. De signum som följer är de som används av arkiven i detta nu 2018. För sökningar i databaserna måste man tillsvidare använda finska ortnamn och termer. Bouppteckningarna från Ålands landskapsarkiv har fortsättningsvis samma signum som i förteckningen ovan.

Maskun tuomiokunnan arkisto. Maskun tuomiokunnan perukirjat.

(Masku 106) – Eca:1 Maskun ja Mynämäen tuomiokuntien perinnönjakoluet-telot (1711–1712)

(Masku 107) – Eca:2 Maskun tuomiokunnan perukirjat (1754–1819)

(Masku 108) – Eca:3 Mynämäen ja Maskun tuomiokuntien perukirjat (1781–1825)

(Masku EcVI:1) – Ec4:23 Maskun kärjäkunnan perukirjat (1886–1889)

(Masku EcVI:2) – Ec4:24 Maskun kärjäkunnan perukirjat (1890–1893)

(Masku EcVI:4) – Ec4:26 Maskun kärjäkunnan perukirjat (1898–1900)

(Masku EcI:1 1820–33) – Ec4:1 Maskun kärjäkunnan perukirjat (1820–1833)

Mynämäen tuomiokunnan arkisto. Perukirjat

(Mynämäki Ec1:1) – Ec1:1 Perukirjat (1826–1831)

(Mynämäki Ec1:3) – Ec1:3 Perukirjat (1836–1840)

(Mynämäki Ec1:9) – Ec1:9 Perukirjat (1844–1855)

(Mynämäki Ec1:10) – Ec1:10 Perukirjat (1856–1856)

(Mynämäki Ec1:13) – Ec1:13 Perukirjat (1862–1865)

(Mynämäki Ec1:14) – Ec1:14 Perukirjat (1866–1867)

(Mynämäki Ec1:15?) – Ec1:15 Perukirjat (1868–1869)

(Mynämäki Ec1:16) – Ec1:16 Perukirjat (1870–1872)

(Mynämäki Ec1:19) – Ec1:19 Perukirjat (1879–1881)

(Mynämäki Ec1:20) – Ec1:20 Perukirjat (1882–1883)

Vehmaan tuomiokunnan arkisto

(Vehmo 125) – Eca:1a Vehmaan ja Ala-Satakunnan tuomiokunnan perukirjat
(1736–1802)

Socialgrupper, koder och boupptecknare

B.1 Koder för sociala grupperingar bland personerna i databasen Boupptek.

A Bönder

- A₁ Aktiv bonde
- A₂ Bonde på sytning
- A₃ Son eller dotter till bonde
- A₁₁ Aktiv Krono- eller landbonde
- A₂₁ Krono- eller landbonde på "sytning"
- A₃₁ Son/dotter till krono- el. landbonde
- A₁₂ Aktiv skattebonde
- A₂₂ Skattebonde på sytning
- A₃₂ Son/dotter till skattebonde
- A₁₃ Aktiv Land/Frälsebonde
- A₂₃ Land/Frälsebonde på sytning
- A₃₃ Son/dotter till Land/Frälsebonde

B Torpare

- B₁ Aktiv torpare
- B₂ Inte längre aktiv torpare
- B₃ Torparson/dotter
- B₁₁ Aktiv torpare vid bondgård
- B₂₁ Ej längre aktiv torpare vid bondgård
- B₃₁ Torparson/dotter vid bondgård
- B₁₂ Aktiv torpare vid herrgård

B22 Ej längre aktiv torpare vid herrgård
B32 Torparson/dotter vid herrgård

C Fiskare

C1 Aktiv fiskare
C2 Ej längre aktiv fiskare
C3 Fiskarson/dotter

D Jordägande ståndspersoner, rusthållare, prostar o.s.v. (nästan alla aktiva)

D1 Aktiv
D2 Ej aktiv
D3 Son/dotter till jordägande ståndsperson
D11 Herrgård
D12 Prästgård el. liknande
D13 Rusthåll el. liknande

E Tjänstemän, lotsar, fyrvaktare, soldater båtsmän

E1 Aktiva
E2 Ej längre aktiva
E3 Son/dotter till tjänstemän

F Hantverkare o. andra yrken

F1 Aktiva
F2 Ej längre aktiva
F3 Son/dotter till hantverkare

G Övriga, inhysesjon, fattiga mm.

B.2 Nyckel för uträkning av nötkreatursenheter

Jag har använt samma uppdelning som Matleena Tornberg utnyttjat i sin licentiatavhandling om boskapen i Egentliga Finland. Hon utnyttjar här i huvudsak 1600-talets skattelängder. Höns och andra tamfåglar räknas så lågt att de här förbises. (Tornberg, 1973, 14 f)

Häst = 2 kreatursenheter

Ko, oxe, tjur = 1 kreatursenhet

Kviga, stut, kalv etc. = 1/2 kreatursenhet

Svin osv = 1/3 kreatursenhet

Får, lamm = 1/8 kreatursenhet

Get osv = 1/12 kreatursenhet

B.3 Förteckning över personer som utfört bouppteckningarna i undersökningsmaterialet

Efternamn	Förnamn	Ant. bu	År	Titel
Okänd uppteckn.		19	1711-1836	-
Andersson	J. A.	1	1887	-
Andersson Bondas	Johan	1	1856	-
Avellan	C. A.	1	1796	Kongl. Hofrätts extra Ordinarie Notarie
Backmansson	E. J.	1	1803	-
Bandén Heikelä	Michel	1	1862	-
Bergfors	A.?	3	1828	vice Stadsfogde
Bergman	Johan	1	1861	-
Birckman	Henric	6	1795-1807	Klockare i Lemo
Birklin	Mich.	1	1808	-
Björckelund	Clemens	7	1793-1804	-
Boijes	Olof Christ.	1	1791	-
Breitholtz	C. Ed.	1	1762	Vice Häradshöf.
Broman	C. G.?	1	1804	Philosophie Magister och kapellan
Brunström	G. A.	1	1889	Lotsälderman
Burman?	Hans?	1	1870	-
Cajander	N. A.	7	1862-1872	-
Cajander	C.	5	1828-1831	Klockare i Wirmo
Cajander	Hj.	2	1829	Klockare
Cajander	Frans Wilh.	1	1831	-
Calleen?	J.	1	1869	Kronolänsman och riddare
Callmeen	A.?	2	1769-1770	Krono Länsman
Cannert?	A.	2	1745-1758	-
Carlenius	G.	1	1738	-
Corteus	And.	1	1706	-
Dahlström	Johan Erik	1	1861	-
Danielsson	J. P.	2	1892-1893	-
Ehrström	A. M.	3	1830-1831	-
Ekbom	Pehr	1	1803	-
Ekeroth	And.	2	1708-1712	-
Eklund	M. V.	2	1902-1904	-
Elfving	Jacob	1	1829	-
Ericksson	M. Jacob	1	1870	-
Ericsson	Matts	2	1856-1864	Bondeson, sen. Kyrkovärd
Ericsson	Gustaf Eric	1	1870	-
Erikson	Jacob	1	1862	-
Eriksson	E. V.	1	1892	-
Eriksson Hästö	Johan	1	1745	-

Efternamn	Förnamn	Ant. bu	År	Titel
Erling	Johan Jacob	1	1796	Sacellanus locii
Fagerlund	F.	1	1870	-
Fineman	E. W.	1	1914	-
Fogelström	Eric	1	1809	-
Fransell	Johan	3	1825-1831	-
Franzell	Jeremias	1	1829	Klockare
Färdig	Christian	1	1831	f.d. Corporal
Glader	Carl	2	1812-1819	-
Grönholm	Carl	2	1862	-
Grönlund	C. Ch.	1	1833	Häradsskrivare
Gustafsson	G. A.	1	1906	-
Gyldén	A. I.	2	1793	-
Gyllenfors	C. W.	2	1855-1872	Fyruppsyningsman
Hagelberg	Joh.	1	1831	-
Haglund	M.	1	1891	-
Hamberg, Hamnberg*	Anders	33	1794-1846	Klockare och Kyrkowärd
Hendrikson	Isaak	1	1805	Bonden
Holmberg	Joh. Eph.	2	1862	Brofogde
Hällström	Fredr.	1	1823	-
Ignatius	Joh:	1	1751	vice Advocat fiscal i Kungl. Åbo Hofrätt
Jansén	T. A.	1	1872	-
Jansson	Matts	1	1888	-
Jansson	J. A.	1	1913	-
Karén	A.? A.?	2	1806-1807	-
Karlberg	J. E.	1	1897	Nämndeman
Karlsson	Erik	1	1877	-
Korsström	Herman	1	1898	Sjökapten
Ladde?	Herman	1	1781	-
Lifvendahl	Daniel	1	1779	Krono Länsman
Lindberg	G. W.	4	1862-1871	Klockare
Lindblom	H. E.	3	1871-1872	Kronolänsman
Lindeberg	A. J.	1	1833	Bokhållare
Linderström	K. Th.	1	1869	-
Lindeström	C. F.	1	1830	-
Lindgrén	G. F.	1	1853	-
Lindholm	P. H.	3	1890-1892	Vaktmästare
Lindmarck	J.	1	1792	Kronolänsman
Lindström	Isaac	2	1815-1820	-
Lundelin	Henric	1	1821	-
Lundén	Anders	1	1806	Civ: Acad.
Löfstierna & Demoën	Johan & Lorenz	2	1737	ordinarie Häradshöfding & Crono Länsman
Malmberg	C. G.	1	1825	-

Efternamn	Förnamn	Ant. bu	År	Titel
Mantin?	A. And.	2	1788-1799	-
Martin	Rolande	3	1808	Härads Contorist
Matsson	I	2	1866-1867	-
Mattson	Johan	2	1829-1837	-
Mattson?	?	1	1757	-
Mattsson	Mattijas	3	1827-1828	Nämndeman
Mattsson	M. A.	2	1862-1872	-
Mattsson	Johan	1	1759	-
Mattsson	Erik Fridolf	1	1873	Bondeson
Mattsson	Johan August	1	1906	-
Mattsson	Johan Petter	1	1830	-
Mattsson	Jöran	1	1711	-
Mattsson	Henric	1	1796	-
Lillwalluis				
Mickelsson	Johan Erik	3	1855-1871	-
Mickelsson	K. E.	1	1902	-
Mickelsson	M.	1	1871	-
Molin	G. A.	1	1870	-
de la Myle	Carl Johan	1	1794	-
Mårtensson	Michel	5	1795-1826	Nämnde- och riksdagsman
Mårtensson	Johan Erik	1	1872	-
Nyholm	Henrik	4	1862-1871	-
Palén	Michel	1	1808	-
Pettersson	J.	2	1870	-
Pettersson	M.	1	1841	-
Pöyko	Simon	1	1795	-
Raumala	Johan	1	1833	-
Rosendahl	And.	1	1805	Expeditionsfogde och Kronolänsman
Sahlberg	Berndt	1	1829	-
Sandell	Eric	3	1825-1829	-
Sarenius	Mich.	1	1826	-
Sjöblom	F. E.	2	1898-1906	-
Sjöblom	J. A.	1	1886	-
Sjöström	Johan Gustav	2	1885-1900	-
Solinus	Johan	1	1796	-
Stenborg	C. J.	5	1828-1831	vice Klockare vid Wilnäs
Stenholm	C.?	1	1821	-
Stening	G. A.	2	1825	Kronolänsman
Stening	G. A.?	1	1793	-
Stenvik	Matts	1	1828	-
Strömma	Johan	2	1831-1837	Sexman
Sundblom	Thomas	1	1810	-
Sundström	Johan (J. E.)	9	1864-1889	Sockneskreddaren?

Efternamn	Förnamn	Ant. bu	År	Titel
Sundström	B. P.	1	1881	-
Syfvelan	Joh.	4	1804-1828	Expeditionsfogde och Kronolänsman
Taucher	?	1	1872	-mästare
Thomasson Pavola	Simon	1	1797	-
Thuronius	Henric A.	21	1760-1764	Vice Notarie i Åbo Hofrätt
Uterhielm?	G.	1	1741	-
Wahlberg	Pehr Eric	1	1828	-
Wahlberg	T. M.?	1	1828	-
Wall	C. G.	2	1832-1833	Sjö-Tulluppsyningsman
Weckman	Carl Friedr.	2	1794-1801	-
Wegelius Lassas i Näsby	H.	3	1870-1871	-
Westling	A. W.	1	1869	-
Widix	Johan	1	1862	-
Willaroth?	C.	1	1796	-
Ängblom (Merimaskuensis)	Joh.	1	1826	-
Äuropé	G. A.	6	1804-1807	-
Öhman	Joh.	6	1856-1882	Lotsålderman, sen. Pens. Lotsålderman
Öhman	A.	1	1913	-
Öhman	Karl G.	1	1870	-
Österlund	Karl E.	1	1910	-
Österman	-	1	1731	-

* Troligtvis flera
med samma namn

Auktionsprotokoll från Rimito 1808

Bouppteckning (bu 299) och auktion. Förrättningsman var Michel Palén, "förvaltare på Packinäs" (Pakinais), som tydligen själv ropade in det första budet. Möjligen är han en ättling till häradsdomaren i Halikko och Pikis härad Abraham Paleen som gjorde flera hundra bouppteckningar under 1700-talets första hälft (se kapitel 3.2.3 på sidan 104).

Bouppteckningen upptar antagligen egendomen efter ett relativt "aktivt hushåll" men har av mig för säkerhets skull bedömts som ett sytningshushåll på grund av de oklara släktskapsförhållanden som råder. I sitt tredje gifte efter Anders Andersson (I) har Anna Mattsdotter gift om sig med Göran Göransson som nu blivit änkling och uppger boet. Det här en tolkning och ger ju en bild av hur invecklade släktskapsförhållandena kan te sig i bouppteckningarnas "ingresser". Ett tolkningsförslag finns i figur C.2 på sidan 420.

Värderingssummorna (Rd) och köpesummorna (KRd) är omräknade till decimaltal av riksdaler. Den sista kolumnen beskriver hur stor procent auktionspriset utgör av värderingspriset. Bouppteckningens slutsumma är 102 Rd 46 sk 8 rst, medan auktionens slutsumma blir 183 Rd 1 sk 10 rst, vilket tillsammans med de kontanta medlen gör 229 Rd 25 sk 10 rst. Här bör man beakta att arvingarna ropat in ca hälften av äodelarna under auktionen och att änklungen Göran Göransons spenderade 25 Rd räknas som tillgångar! Auktionssumman är ungefär 2,2 gånger större än värderingssumman. Den skulle antagligen vara ännu större om inte några poster getts bort gratis till arvingarna. Å andra sidan finns det föremål som inbringat över hundra gånger värderingssumman (till exempel en notslinga värderad till 1 skilling såld för 2 riksdaler 10 skilling – man frågar sig om inte förrättningsmannen skrivit siffran i fel kolumn här). Dottern Evas fadersarv 56 Rd 46 sk och bröllopskost 50 Rdr ingår i boets skulder. En brännvinspanna värderad till 6 Rdr ingår också här. Men "Förmyndare och släktingar förbehåller det om Eva gifver sig till giftermål utan förmyndares och släktingars samtdycke alt så faller desse

50 Rdr åter till samfällt arv oss imillan att dela men Brenvins Pannan behåller hon.”

De köpare som nämns som arvingar eller förmyndare är märkta med en asterisk efter namnet.

År 1808 den 22 November Blef Uppå Begieran af Under Skrifven Jemte Nämnde Mannen Johan Abrahamsson Kurala och Skattebonden Eric Abrahams Son Ruotzala Bo uppteckning Wärdering och Auction förrättadt å Kuifvas Skatte Augments hemman i Rimitto Socken eft(er) Gamla Hustrun Anna Matts Dotter hwilken den 4. sidstledne September inne warande år genom döden af gådt och efter sig lemna fyra barn. Son Johan Clemets Son 28 ålders ar. hwilken ock genom stormen den 29 September inne warande år. af gådt. Dotter Marija Anders Dotter. Men nu gift med Borgar(en) Matts Gröndahl ifrån Nåndahl. bägge här närwarande. Dotter Lisa Clemetes Dotter och redan gift med Skatte Bonden Samuel Matts Son ifrån Kiriala. Eva Clemets Dotter ännu ogift hwilkens rätt bevagades. af des farbror Eric AndersSon Köylijärvi ifrån MeriMasko. som här och närwarande är.

För detta af ledne Bondens fyra omyndiga barn som kommer att deltaga af detta arf Anna Anders Dotter på 12 ålders år och Marija Anders Dotter 10. ålders år Son Isack Anders son. 8 ålders år hwilkens Rätt bewagades af Skatte Bonden Samuel Matts Son Kiriala. här närwarande. och Hendric Hendricks Son ifrån Pavais. instäld såsom förmyndare. för de omyndiga Genom 3de giftet. har afledne Bonden Anders Anders son en Son Anders Anders Son som des Moder nuwarande Matmor å Kuifvais är för detta instäld att vara förmyndare för hån(åm) och här nu närwarande. Egendomen upgafves af Enklinken Giöran Giörans Son Som af undertecknade wärder(ades) och antecknades på Sätt Som fölier nemligen-

Antal	Ägodel som sålts	Rubrik	Rd	Köpare	Krd	% av Rd
1	Silfver tumla	Silver	0,83	Michel Palén ifr Packinäs	0,94	113,33
1	D:o Bägare	Silver	1,00	Kastlax Bond Petter	1,12	112,33
1	D:o Sked	Silver	0,83	Samuel Kiriala*	2,17	260,21
1	D:o D:o	Silver	0,83	Michel Palén ifr Packinäs	2,17	260
1	Stop gl. modig	Tenn	0,25	Tiurla Bond ifr Wälko	1,07	427,78
1	halfstop	Tenn	0,13	Honkanperä Son Mats	0,59	472,22
1	flat fatt	Tenn	0,33	Kuifwas Dotter Eva*	0,50	150,52
2	Dalrikar	Tenn	0,08	Köylijärvi ifr Merimasko*	0,50	600
2	Tenn Dalrikar	Tenn	0,08	Ritiö Simola Bond	0,35	425
2	D:o	Tenn	0,08	Ritiö Simola Bond	0,88	1050
2	D:o	Tenn	0,08	Ritiö Simola Bond	0,94	1125
1	D:o	Tenn	0,04	Johan Lenström	0,33	800

Antal	Ägodel som sålts	Rubrik	Rd	Köpare	Krd	% av Rd
1	Stops flaska	Tenn	0,21	Kuifwas Bond Erich*	0,75	360
1	Quarters D:o	Tenn	0,08	Aiola Ahlgrens Son Gabriel	0,33	400
1	Lius Staka	Mässing	0,02	Påhiakylä Michel	0,19	900
1	Diup fatt	Porslin	0,04	Kuifwas Bond Erich*	0,19	450
2	Dalrikar	Porslin	0,04	Kuifwas Bond Erich*	0,25	600
3	D:o	Porslin	0,04	Honka Bond ifr Wälko	0,25	600
1	Kittill af 6 kannors rum	Koppar	1,33	Samuel Kiriala*	4,33	325
1	D:o af 3 kannors D:o	Koppar	0,33	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	2,67	800
1	D:o mindre	Koppar	0,33	Mats Gröndahl*	2,17	650
1	foot panna	Koppar	0,08	Aiola Drängen Hendrich	0,77	925
1	Brenvins panna med allt tilbehör	Koppar	6,00	Gifvit Dottern Eva til bröllopskost*	0,00	0
1	Gryta af 12 kannors rum felagtig	järn	0,25	Lalli Mats ifr Wälko	0,33	133,33
1	D:o af 3 kannors D:o	järn	0,17	Samuel Kiriala*	0,83	500
1	Foot panna	järn	0,02	Mats Gröndahl*	0,08	400
1	Pankaks panna	järn	0,08	Samuel Kiriala*	0,33	400
1	Poffl form	järn	0,25	Ruotzalais Bond Eric	0,38	150
1	Hugg yxa	järn	0,08	Påhia talo Johan ifr Wälko	0,54	650
1	D:o D:o	järn	0,08	Hånga Bond ifr Wälko	0,56	675
1	D:o D:o	järn	0,08	Ruotzalais Bond Eric	0,50	600
1	D:o D:o	järn	0,13	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	0,35	283,33
1	D:o hand yxa	järn	0,08	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	0,42	500
1	Gran Rijs yxa	järn	0,04	Påhia talo Johan ifr Wälko	0,21	500
1	Ijs bild	järn	0,17	Lalli Mats ifr Wälko	0,33	200
1	Järn Wigge	järn	0,08	Samuel Kiriala*	0,27	325
1	Hammare	järn	0,02	Lalli Mats ifr Wälko	0,08	400
1	Bozell	järn	0,02	Mats Gröndahl*	0,08	400
1	D:o	järn	0,02	Hanka Son Henric	0,13	600
1	GrytFoot	järn	0,04	Kuifwas Bond Erich*	0,31	750
1	Järn spada med skaft	järn	0,04	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	0,08	200
1	Grepa med Järn holkar	järn	0,02	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	0,10	500
1	Torf hacka	järn	0,02	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	0,08	400
1	D:o	järn	0,02	Ruotzalais Bond Eric	0,10	500
1	Vägg Ring	järn	0,13	Kuifwas Bond Erich*	0,17	133,33
1	Räck Järn	järn	0,04	Kuifwas Bond Erich*	0,10	250
1	Kävla elle Munyxa	järn	0,08	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	0,25	300
1	Band Knif	järn	0,04	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	0,25	600
1	Band hacke	järn	0,02	Lalli Mats ifr Wälko	0,01	50
1	Stryk hyfvel	järn	0,13	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	0,25	202,78
1	Slåt hyfvel	järn	0,04	Påhia kylä Johan	0,07	162,5
1	Stäm Järn	järn	0,02	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	0,07	333,33
1	Taak vedens Nafvare	järn	0,06	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	0,09	136,11
1	Anderstängs D:o	järn	0,02	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	0,07	316,67
1	Räps Nafvare	järn	0,01	Hånga Bond ifr Wälko	0,07	666,67
1	Spick bårs D:o	järn	0,01	Köylijärvi ifr Merimasko**	0,10	966,67

Antal	Ägodel som sålts	Rubrik	Rd	Köpare	Krd	% av Rd
2	Nafvar skaft	järn	0,01	Påhia kylä Johan	0,02	216,67
1	D:o D:o	järn	0,01	Kastlax Bond Petter	0,02	216,67
1	Krys Järn	järn	0,01	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	0,12	1150
1	Skafta	järn	0,00	D:o skänt D:o*	0,00	0
1	D:o	järn	0,00	Kastlax Bond Petter	0,02	1300
1	fog hyfvel	järn	0,01	Påhia kylä påhiatalo	0,02	216,67
1	Oxhyfvel	järn	0,01	Hånga Bond ifr Wälko	0,08	800
1	spon hyfvel	järn	0,02	Kastlax Bond Petter	0,02	108,33
1	finsk lija	järn	0,17	Samuel Kiriala*	0,47	280,21
1	D:o D:o	järn	0,17	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	0,40	238,54
1	D:o D:o	järn	0,08	Lalli Mats ifr Wälko	0,14	166,67
1	Skära	järn	0,04	Ritiö Simola Bond	0,09	212,5
1	D:o	järn	0,02	Ritiö Simola Bond	0,04	208,33
1	Lööfhacka	järn	0,02	Samuel Kiriala*	0,06	291,67
1	Eld gaffel	järn	0,02	Johan Lenström	0,11	508,33
1	par Bord knif och gafvel	järn	0,02	Hanka Son Henric	0,07	316,67
1	par D:o D:o D:o	järn	0,02	Hånga Bond ifr Wälko	0,06	275
1	Bleck Stop krönt	järn	0,04	Mats Gröndahl*	0,21	500
1	Kist Låss	järn	0,04	Suikila Bonden Mats	0,09	212,5
1	hand såg med stälning	järn	0,08	Påhia kylä påhiatalo	0,17	208,33
1	Qvarn hacka	järn	0,04	Köylijärvi ifr Merimasko*	0,15	370,83
1	D:o D:o	järn	0,04	Kuifwas Bond Erich*	0,13	304,17
1	D:o D:o	järn	0,04	Ruotzalais Bond Eric	0,08	200
1	fyra hörnings skop	trä	0,50	Ruotzalais Bond Eric	2,11	422,22
1	mindre D:o	trä	0,33	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	1,40	420,31
1	Stor Resekista	trä	0,50	Mats Gröndahl*	1,44	288,89
1	mindre kista	trä	0,33	Michel Palén ifr Packinäs	1,01	302,08
1	än mindre D:o	trä	0,25	Mats Gröndahl*	0,69	277,78
1	Skrin med beslag	trä	0,13	Hankan pärä Son Matts	0,37	297,22
1	Kista med järn beslag	trä	0,13	Påhia kylä påhiatalo	1,01	811,11
1	Resewacka	trä	0,13	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	0,55	443,06
1	Brund kaar	trä	0,33	Kuifwas Bond Erich*	1,34	402,6
1	Brygg kaar	trä	0,21	Kuifwas Bond Erich*	0,54	260
1	Syrp kaar	trä	0,13	Kuifwas Bond Erich*	0,33	266,67
1	Dricks tunn af Ek	trä	0,21	Ritiö Simola Bond	0,80	383,33
1	mindre D:o af D:o	trä	0,17	Köylijärvi ifr Merimasko*	1,04	625
1	Leckare	trä	0,08	Kastlax Bond Petter	0,13	152,08
1	Dricks tunna af gran	trä	0,13	Samuel Kiriala*	0,51	404,17
1	D:o mindre af D:o	trä	0,08	Johan Lenström	0,18	214,58
1	D:o än mindre	trä	0,08	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	0,13	152,08
1	Stor tunna till torra va- ror	trä	0,08	Hånga Bond ifr Wälko	0,21	250
1	D:o till D:o	trä	0,08	Hånga Bond ifr Wälko	0,13	154,17
1	D:o till D:o	trä	0,08	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	0,14	166,67
1	D:o till D:o	trä	0,04	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	0,13	308,33
1	D:o till D:o	trä	0,04	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	0,02	54,17

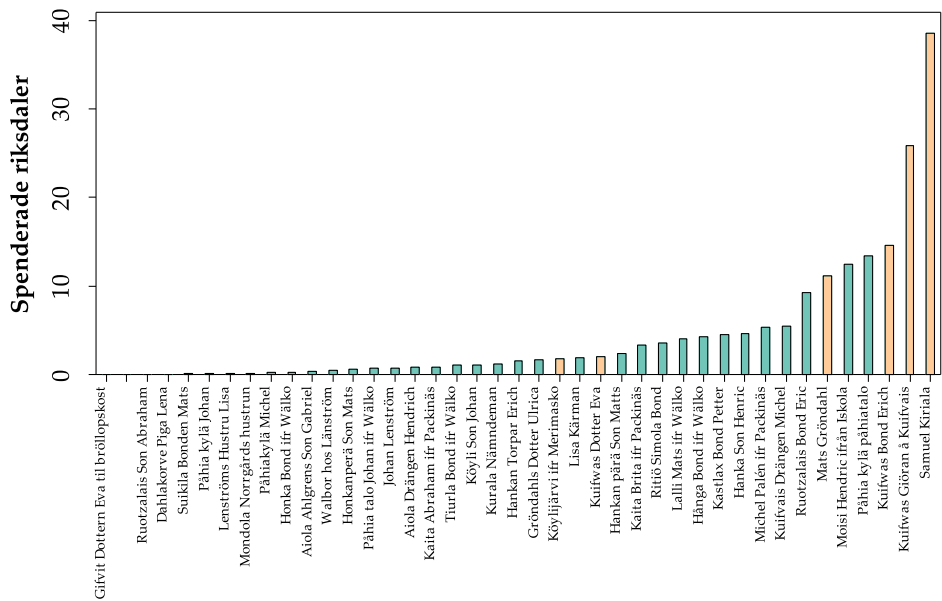

Antal	Ägodel som sålts	Rubrik	Rd	Köpare	Krd	% av Rd
1	D:o till D:o	trä	0,04	Köyli Son Johan	0,04	104,17
1	D:o till D:o	trä	0,04	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	0,13	312,5
1	Liten Tiina med låck	trä	0,08	Johan Lenström	0,15	175
1	half tunna med Låck	trä	0,08	Hanka Son Henric	0,02	27,08
1	fierding med Låck	trä	0,02	Ruotzalais Son Abraham	0,02	116,67
1	mjöl Wacka	trä	0,17	Kastlax Bond Petter	0,50	300
1	D:o mindre Wacka	trä	0,08	Mondola Norrgårds hust-run	0,12	143,75
1	Dryfta	trä	0,08	Kuifwas Bond Erich*	0,15	175
1	Tagel sight	trä	0,06	Kastlax Bond Petter	0,11	175
1	halftuns Så	trä	0,04	Kastlax Bond Petter	0,13	300
1	halftuns D:o	trä	0,04	Samuel Kiriala*	0,17	404,17
1	fjerdels tunn så	trä	0,02	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	0,18	841,67
1	foot bunka	trä	0,06	Samuel Kiriala*	0,17	269,44
1	D:o D:o	trä	0,04	Ruotzalais Bond Eric	0,09	225
1	Kurna till brygge	trä	0,02	Kuifwas Bond Erich*	0,21	1000
1	Mjolk såå	trä	0,04	Samuel Kiriala*	0,15	366,67
1	D:o bytta	trä	0,04	Kastlax Bond Petter	0,13	300
1	Kärna	trä	0,04	Samuel Kiriala*	0,09	204,17
1	Ämbare	trä	0,02	Samuel Kiriala*	0,08	366,67
1	D:o D:o	trä	0,02	Samuel Kiriala*	0,08	366,67
2	små mjolk bunckor	trä	0,02	Påhia kylä påhiatalo	0,11	533,33
2	D:o D:o D:o	trä	0,02	Samuel Kiriala*	0,12	575
2	D:o D:o D:o	trä	0,02	Samuel Kiriala*	0,09	408,33
2	D:o D:o D:o	trä	0,02	Samuel Kiriala*	0,14	675
2	D:o D:o D:o	trä	0,02	Hanka Son Henric	0,17	800
2	D:o D:o D:o	trä	0,02	Ruotzalais Bond Eric	0,13	616,67
1	Burak af Ek	trä	0,02	Kastlax Bond Petter	0,04	208,33
1	Trä flaska	trä	0,02	Ritiö Simola Bond	0,10	500
1	Stäfva	trä	0,01	Kuifvais Drängen Michel	0,09	816,67
1	Deg tiina	trä	0,08	Samuel Kiriala*	0,17	202,08
1	Skrin	trä	0,08	Samuel Kiriala*	0,17	206,25
1	Kaar till Ströming Saltning	trä	0,33	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	1,00	300,52
1	D:o mindre	trä	0,10	Samuel Kiriala*	0,54	521,67
1	Lagg tunna	trä	0,04	Moisi Hendric ifrån Iskola	0,09	204,17
1	D:o D:o	trä	0,04	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	0,05	120,83
1	D:o D:o	trä	0,04	Ruotzalais Bond Eric	0,17	408,33
1	Lagg tunna	trä	0,04	Köyli Son Johan	0,04	104,17
1	Salt tunna	trä	0,02	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	0,02	108,33
3	Fisk korgar	trä	0,06	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	0,35	566,67
2	Fisk korgar	trä	0,06	Samuel Kiriala*	0,54	866,67
2	D:o D:o	trä	0,06	Ruotzalais Bond Eric	0,52	833,33
1	D:o D:o	trä	0,04	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	0,13	304,17
1	Fläsk tijna	trä	0,04	Kuifwas Bond Erich*	0,67	1600
1	Wäf stol med tillbehör	trä	0,33	Köyli Son Johan	1,00	300

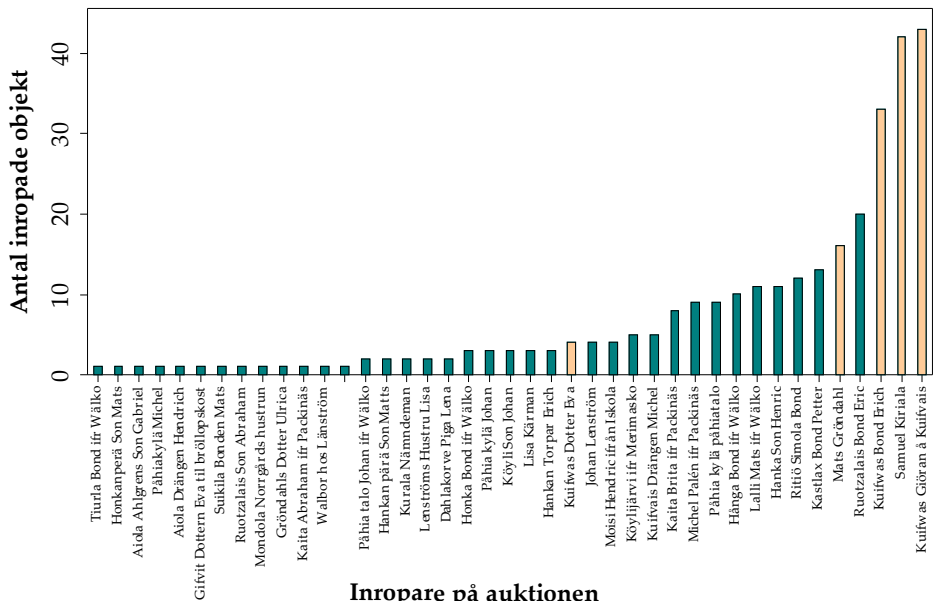
Antal	Ägodel som sålts	Rubrik	Rd	Köpare	Krd	% av Rd
1	Kirm släda med beslag	åk	0,33	Samuel Kiriala*	1,06	318,23
1	Laitijo ny	åk	0,17	Samuel Kiriala*	2,00	1200
1	höö släda med häckar	åk	0,08	Ruotzalais Bond Eric	0,90	1085,42
1	Wed släda	åk	0,06	Samuel Kiriala*	0,75	1205,56
1	par Winter skacklor	åk	0,01	Kuifwas Bond Erich*	0,02	166,67
1	par Skid träd till Plogen	åk	0,02	Kuifvais Drängen Michel	0,21	1025
1	par tömmar med hufvudlag	åk	0,06	Hånga Bond ifr Wälko	0,42	669,44
1	Locka	åk	0,04	Ritiö Simola Bond	0,16	395,83
1	Not Båt med segel och mast	sjöredskap	1,67	Samuel Kiriala*	2,67	160,31
1	Liten resbåt med D:o	sjöredskap	1,00	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	2,34	233,51
1	half ströming not	sjöredskap	2,00	Moisi Hendric ifrån Iskola	5,06	252,95
1	half Abbor not	sjöredskap	1,00	Samuel Kiriala*	3,68	368,23
1	Nots slinga ny	sjöredskap	0,83	Ruotzalais Bond Eric	0,77	92,29
1	D:o D:o Sättare	sjöredskap	0,02	Moisi Hendric ifrån Iskola	2,22	10650
1	notbåts kläde	sjöredskap	0,04	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	0,27	654,17
1	half Abbor not	sjöredskap	0,67	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	3,67	550,26
1	Kiordel av Sars	gångkl	0,25	Kuifwas Bond Erich*	0,68	273,61
1	D:o af D:o	gångkl	0,25	Mats Gröndahl*	1,33	533,33
1	D:o af D:o	gångkl	0,25	Hånga Bond ifr Wälko	0,61	244,44
1	D:o af D:o	gångkl	0,25	Kastlax Bond Petter	1,51	602,08
1	D:o af D:o	gångkl	0,25	Gröndahls Dotter Ulrica*	1,70	678,47
1	Swart Camlotts D:o	gångkl	0,13	Kuifwas Dotter Eva*	0,33	266,67
1	Lius blå kläds D:o	gångkl	0,33	Kuifwas Bond Erich*	0,56	169,27
1	Röd kläds Kiordel	gångkl	0,17	Kuifwas Bond Erich*	0,56	333,33
1	Grön Kläds Tröija	gångkl	0,33	Kuifwas Bond Erich*	1,70	508,85
1	Swart Perondyks Tröija	gångkl	0,33	Samuel Kiriala*	0,68	203,65
1	Blå Camlotts Tröija	gångkl	0,17	Hanka Son Henric	0,83	500
1	D:o D:o D:o	gångkl	0,08	Michel Palén ifr Packinäs	0,25	300
1	Swart Lifstykke	gångkl	0,04	Kaita Brita ifr Packinäs	0,25	600
1	Sars D:o	gångkl	0,04	Kaita Brita ifr Packinäs	0,27	650
1	Karduns förkläd	gångkl	0,25	Kaita Brita ifr Packinäs	0,88	351,39
1	D:o D:o	gångkl	0,25	Kaita Brita ifr Packinäs	0,83	333,33
1	D:o Swart och Wit	gångkl	0,25	Kuifwas Bond Erich*	0,52	208,33
1	D:o och D:o	gångkl	0,25	Kaita Brita ifr Packinäs	0,67	268,06
1	D:o och D:o	gångkl	0,33	Lisa Kärman	0,83	250
1	Bompulls halsduk	gångkl	0,17	Kastlax Bond Petter	0,50	300
1	D:o D:o	gångkl	0,17	Lisa Kärman	0,84	506,25
1	D:o D:o	gångkl	0,17	Kaita Abraham ifr Packinäs	0,84	501,04
1	Silkes halsduk randig	gångkl	0,17	Kurala Nämndeman	0,36	213,54
1	nytt Karttun	gångkl	0,33	Kuifwas Bond Erich*	0,56	168,75
1	Randig grof nesduk	gångkl	0,08	Lisa Kärman	0,19	225
1	Wit D:o D:o	gångkl	0,08	Kuifwas Bond Erich*	0,61	727,08
1	Svart Moers Mössa	gångkl	0,04	Kaita Brita ifr Packinäs	0,25	600
1	D:o D:o	gångkl	0,02	Michel Palén ifr Packinäs	0,05	258,33

Antal	Ägodel som sålts	Rubrik	Rd	Köpare	Krd	% av Rd
1	Brokats mössa	gångkl	0,25	Walbor hos Länström	0,50	200,69
1	Wägg Uhr med Mes.gång	div	0,67	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	2,67	400,26
1	Besman gl.	div	0,08	Mats Gröndahl*	0,13	156,25
1	Krönt Kappe	div	0,04	Hanka Son Henric	0,04	104,17
1	Rif Järn	div	0,08	Michel Palén ifr Packinäs	0,23	275
1	halv Ankare af Ek	div	0,08	Mats Gröndahl*	0,11	127,08
1	Kärna med till behör	div	0,02	Kuifwas Bond Erich*	0,13	608,33
2	Brede Fähr Skin	div	0,25	Lalli Mats ifr Wälko	0,54	216,67
2	D:o D:o D:o	div	0,25	Kuifwas Bond Erich*	0,60	241,67
2	D:o D:o D:o	div	0,25	Hankan Torpar Erich	0,84	336,11
2	små Mjölck byttor	div	0,02	Lenströms Hustru Lisa	0,11	516,67
1	Järn koklafva	div	0,08	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	0,13	160,42
2	D:o D:o	div	0,17	Samuel Kiriala*	0,23	140,63
1	Metals häst klocka	div	0,25	Kuifwas Bond Erich*	0,36	142,36
1	Wäf skedd	div	0,04	Samuel Kiriala*	0,15	354,17
1	D:o D:o	div	0,04	Kaita Brita ifr Packinäs	0,09	204,17
1	D:o D:o	div	0,04	Kuifwas Bond Erich*	0,10	250
1	D:o D:o	div	0,04	Kuifwas Bond Erich*	0,08	200
1	D:o D:o	div	0,04	Kuifwas Bond Erich*	0,26	612,5
1	D:o D:o	div	0,04	Kaita Brita ifr Packinäs	0,09	204,17
1	D:o D:o	div	0,04	Samuel Kiriala*	0,06	150
2	D:o D:o	div	0,02	Dahlakorve Piga Lena	0,03	150
1	Glas Bunka	div	0,04	Kuifwas Bond Erich*	0,17	404,17
1	par Grofva Kartor	div	0,02	Ruotzalais Bond Eric	0,19	908,33
1	par fina kartor	div	0,04	Michel Palén ifr Packinäs	0,26	620,83
1	par Skroplar	div	0,25	Kuifwas Bond Erich*	0,84	336,81
1	Puotelie	div	0,10	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	0,25	240
1	D:o	div	0,10	Lalli Mats ifr Wälko	0,17	160
1	Spinnräck	div	0,08	Kuifwas Dotter Eva*	0,17	200
1	D:o	div	0,17	Michel Palén ifr Packinäs	0,29	175
1	D:o	div	0,04	Kastlax Bond Petter	0,23	550
1	D:o	div	0,04	Samuel Kiriala*	0,33	800
1	Sten fatt	div	0,04	Samuel Kiriala*	0,13	300
1	D:o	div	0,04	Mats Gröndahl*	0,13	304,17
1	D:o	div	0,04	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	0,15	350
1	D:o	div	0,04	Michel Palén ifr Packinäs	0,19	450
1	Sten Skohl	div	0,04	Mats Gröndahl*	0,08	200
2	Flatta fatt	div	0,04	Påhia kylä påhiatalo	0,10	250
2	Sten skohlar	div	0,04	Samuel Kiriala*	0,08	200
1	Karm stol	div	0,15	Ruotzalais Bond Eric	0,42	285,71
1	D:o	div	0,04	Ritiö Simola Bond	0,21	500
1	Utdragen Säng	sängkl	0,33	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	0,95	284,38
1	Fähr skins fäld	sängkl	0,67	Mats Gröndahl*	2,00	300
1	D:o med öfverdrag	sängkl	1,00	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	1,56	155,56
1	D:o med D:o	sängkl	1,00	Påhia kylä påhiatalo	3,33	333,33

Antal	Ägodel som sålts	Rubrik	Rd	Köpare	Krd	% av Rd
1	D:o med D:o	sängkl	1,00	Kuifvais Drängen Michel	4,03	403,3
1	Bändyna	sängkl	0,33	Mats Gröndahl*	0,78	233,33
1	D:o	sängkl	0,25	Hanka Son Henric	0,89	355,56
1	D:o	sängkl	0,25	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	1,00	401,39
1	Bord Kläde	sängkl	0,25	Hånga Bond ifr Wälko	1,67	668,06
1	Enkel Röjja	sängkl	0,33	Hanka Son Henric	0,38	112,5
1	Polstare	sängkl	0,17	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	1,20	722,92
1	Hufvud Dyna	sängkl	0,13	Hanka Son Henric	0,46	365,28
1	D:o D:o	sängkl	0,08	Mats Gröndahl*	0,18	214,58
1	Decke	sängkl	0,33	Kuifvais Drängen Michel	0,78	233,33
1	Dyna	sängkl	0,17	Lalli Mats ifr Wälko	0,09	51,04
1	D:o	sängkl	0,08	Hånga Bond ifr Wälko	0,46	547,92
1	Weppa	sängkl	0,13	Ruotzalais Bond Eric	0,37	295,83
1	Polstare	sängkl	0,83	Hanka Son Henric	1,67	200
1	Bord Salvat	sängkl	0,33	Ruotzalais Bond Eric	1,00	300
1	Enkel Ryjja	sängkl	0,17	Hankan pära Son Matts	2,00	1200
1	Grof Lärff-Lackan	sängkl	0,13	Ruotzalais Bond Eric	0,34	272,22
1	Grof D:o D:o	sängkl	0,13	Ruotzalais Bond Eric	0,67	536,11
1	D:o D:o	sängkl	0,13	Hankan Torpar Erich	0,67	534,72
1	Polstare	sängkl	0,13	Mats Gröndahl*	0,42	333,33
1	änklins säng värderadt till	sängkl	3,00		0,00	0
1	Koo Docka kallad	kreatur	3,00	Samuel Kiriala*	8,67	288,89
1	D:o Mansik	kreatur	3,00	Påhia kylä påhiatalo	8,67	288,95
1	Wit Taaka	kreatur	0,67	Mats Gröndahl*	1,29	192,97
1	D:o D:o	kreatur	0,67	Lalli Mats ifr Wälko	1,44	216,67
1	D:o D:o	kreatur	0,67	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	1,22	183,33
1	Tack Lamb	kreatur	0,33	Kuifwas Giöran å Kuifvais*	1,00	300
1	D:o D:o	kreatur	0,33	Kuifwas Bond Erich*	0,70	210,42
1	Gett	kreatur	0,67	Samuel Kiriala*	1,61	242,19
1	Bock Kille	kreatur	0,67	Kuifwas Bond Erich*	1,00	150,26
1	Galt Gris	kreatur	1,00	Moisi Hendric ifrån Iskola	5,04	503,65
1	Sugg D:o	kreatur	1,00	Samuel Kiriala*	5,00	500
1	finsk Postilla	böcker	0,33	Ruotzalais Bond Eric	0,51	154,17
1	D:o D:o	böcker	0,67	Lalli Mats ifr Wälko	0,89	133,33
1	D:o D:o	böcker	0,25	Kurala Nämndeman	0,84	334,72
1	D:o D:o	böcker	0,33	Kuifwas Dotter Eva*	1,01	302,08
1	Sions Sång	böcker	0,17	Kuifvais Drängen Michel	0,30	181,25

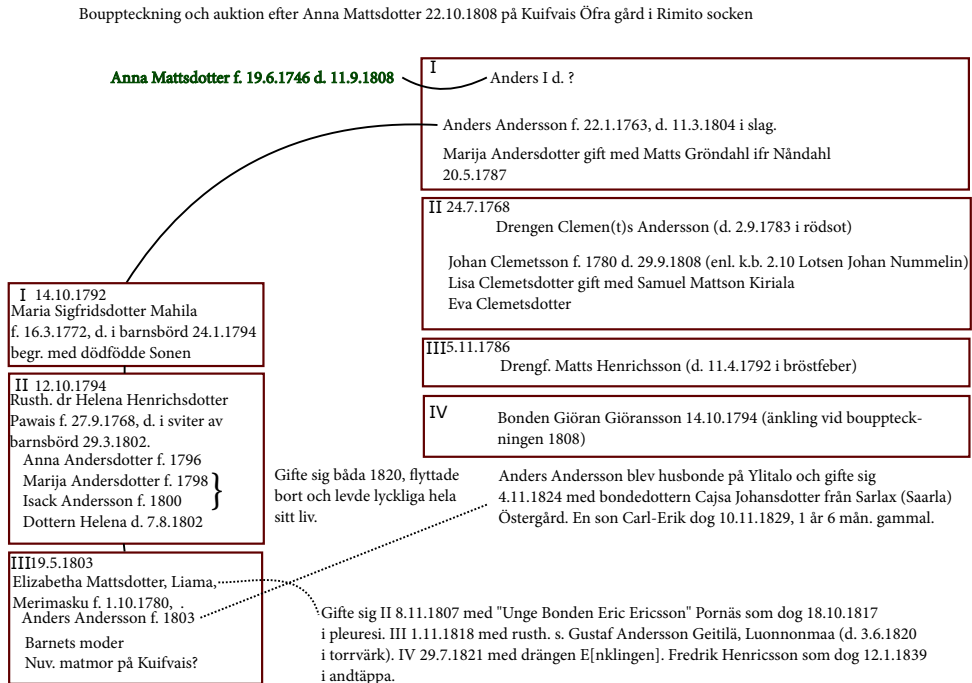
Inropare på auktionen

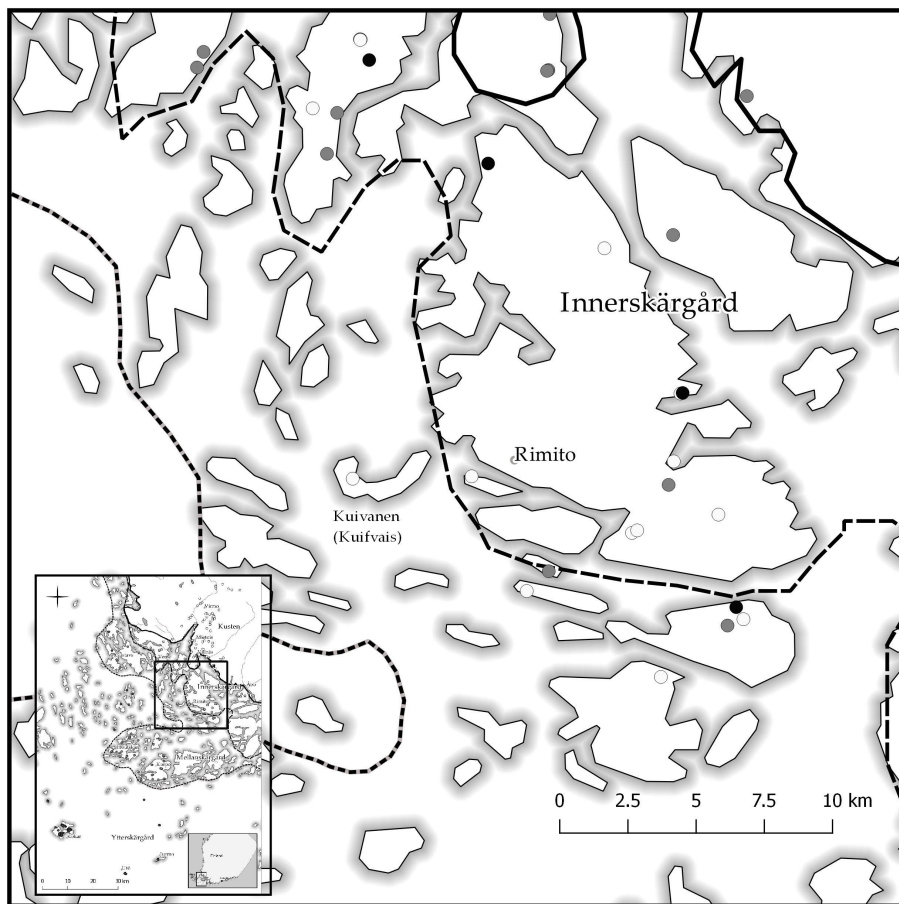
Inropare på auktionen

(a) Riksdaler spenderade per köpare

Figur C.1: Två grafer över hur folk ropat in objekt på auktionen på Kuivais skatteaugmentshemman i Rimito 1808. Personer som kan räknas som arvingar eller förmyndare till dessa (ljusgrå färg) ropar in strax under hälften av de utauktionerade ägodelarna för något mer än hälften av de spenderade riksdalerna. Vissa namn förekommer dubbelt eftersom protokollföraren Michel Palén stavat dem olika.

Figur C.2: Släktskapsutredning för bouppteckning 299 med auktionsprotokoll. Man fäster sig vid att flera av personerna gått igenom tre till fyra äktenskap. Källa: Bu 299, kyrkböcker för Rimito socken <http://hiski.genealogia.fi/hiski/8fkcb2>.

Figur C.3: Karta med uppgifter om deltagare i auktionen gällande boupp-teckningen nr 299. Kuivais Övergård (Ylitalo) i Rimito ligger i nordvästra ändan av ön. Mörkare markering innebär fler inropade ägodelar.

Översiktliga grafer för egendom och föremålsgrupperingar i skärgårdszoner

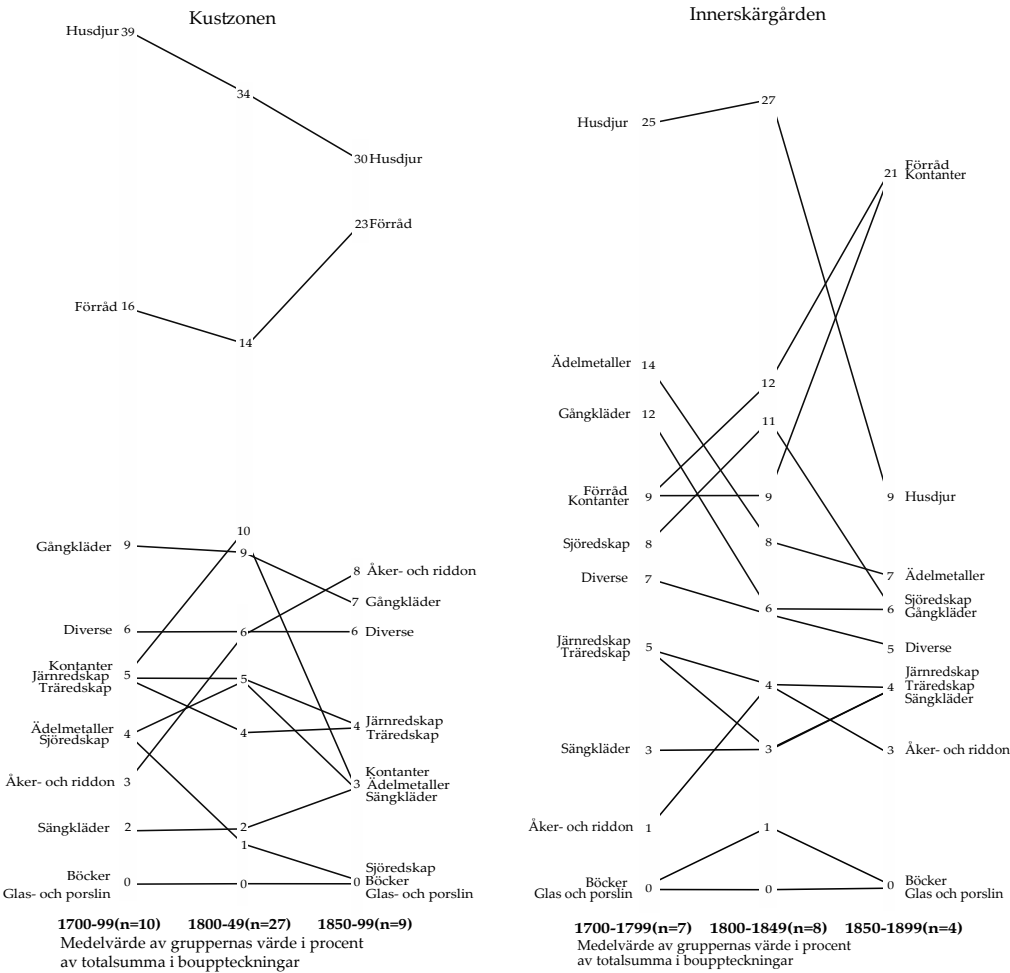
De här s.k. slopegraferna¹ presenterar ett mer uppdelat tidsförlopp, där 1800-talet delats upp i två tidsperioder 1800-1849 och 1850-1900. Man kan säga att de utgör ett slags "dramatiserade" tabeller där man får en visuell ledtråd till förändringar på en grov tidsskala. Här presenteras jämförelsen mellan *värdeprocenten* (se närmare diskussion på sidan 86) för olika ägodelsgrupperingar i de 151 bouppteckningarna efter aktiva bondehushåll. I varje skärgårdszon verkar det finnas två till fyra ägodelsgrupper vars "medelvärde" upptar en större del (över tio procent) av totalsumman. De varierar i skärgårdszonerna med husdjuren som den mest stabila gruppen. Gruppen "förråd" vid kusten och i innerskärgården ersätts av "sjöredskap" i mellan- och ytterskärgården. Gruppen "Kontanter" värde varierar så mycket i uppteckningarna att den verkar instabil i tidsjämförelsen (se figur 9.1 på sidan 291).

De få uppteckningarna i innerskärgården inverkar också så att grupperna kan få mycket olika medelvärden under de olika tidsperioderna.

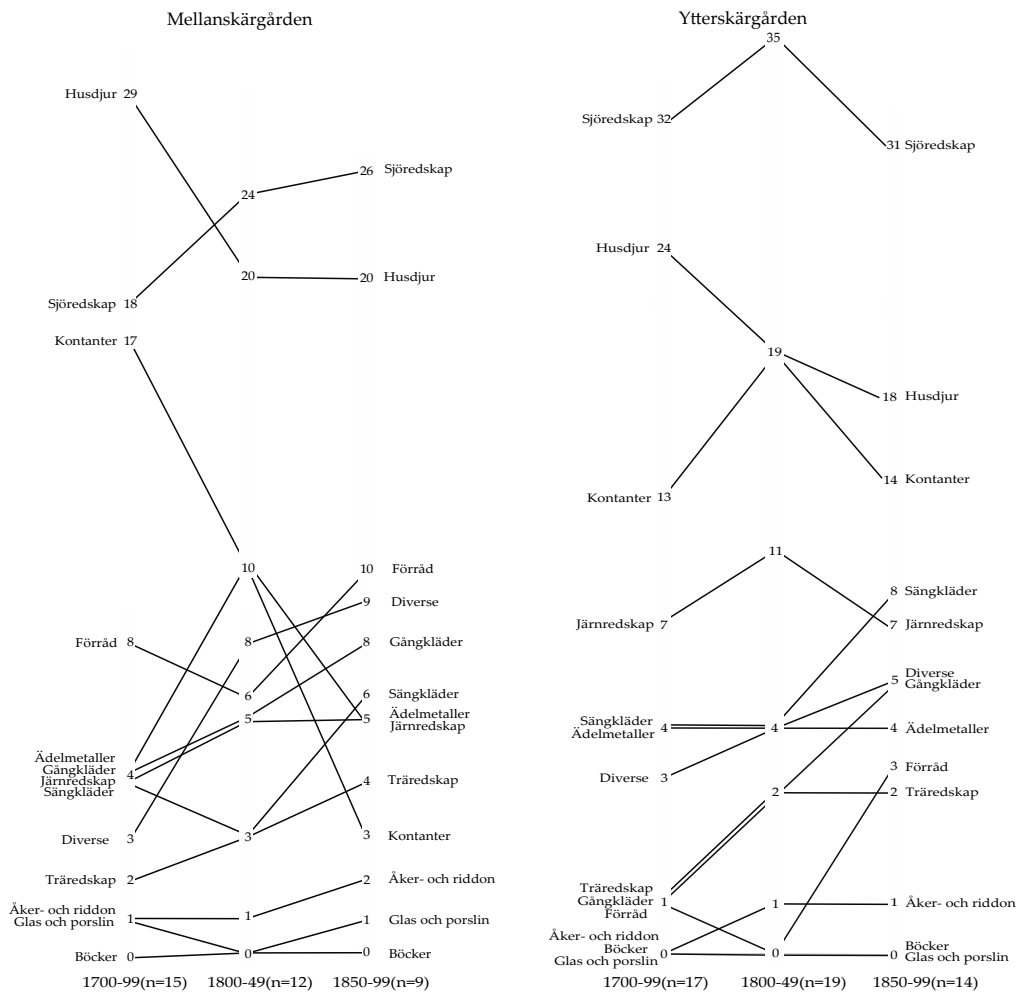
Man bör här betona att värden för hemman och jord, skulder och fordringar inte är medtagna.

---

¹https://www.edwardtufte.com/bboard/q-and-a-fetch-msg?msg_id=0003nk

Figur D.1: Slopegraf över värdeprocent för olika egendomsgrupperingar för kust och innerskärgård 1700-1900.

Figur D.2: Slopegraf över värdeprocent för olika egendomsgrupperingar i mellan- och ytterskärgård 1700-1900.

Lite statistik och variansanalyser

Här följer en kort grundläggande genomgång av några kvantitativa grundbegrepp i skolbokstradition för den som känner sig osäker. Ofta brukar man skilja på olika nivåer av data för att hålla ordning på begreppen. Man talar då om:

1. Räkningsbara data eller data på en *nominalskala*. Antalet observationer som har en viss kvalitet. Till exempel kön eller partitillhörighet för personer i en undersökningsgrupp kan anses höra till den här nivån. Man kan också tala om diskreta variabler och menar då sådana som inte har flytande gränser och då kan åtminstone ett av ovanstående exempel (kön) vara diskutabelt.
2. Rangordningsbara = *ordinalskala*. Iakttagelserna eller variablerna ska kunna jämföras enligt graden av en viss kvalitet jämfört med andra. Däremot kan inte skillnaden mellan två enheter anges med ett tal. Här måste man använda sig av definierade graderingar som bedöms enligt olika kriterier, till exempel rangordna individer i en grupp efter graden av alkoholism eller aggressivitet.
3. Rangordningsbara med skillnader jämförbara i mängd = *intervallskala*. Enheterna ska kunna anges med ett tal och dessa tal ska kunna användas vid uträkningar. Man måste här således i ännu högre grad koncentrera sig på faktorer som faktiskt är mätbara, typ skillnaden i aggressiviteten mellan grupp A och B är större än skillnaden mellan kontrollgrupperna C och D.
4. Mätbara med en fast, meningsfull nollpunkt = *kvotskala*. Har annars samma karakteristika som intervallskalan. Personers kroppslängd eller dagligt alkoholintag i centiliter kan räknas som data på kvotskalan.

Enligt en sådan definition är data på nominalnivå (klassificeringar) oftast kvalitativa och kvalitativa data ligger alltid på nominalnivå. Data på ordinal-, intervall- och kvotnivå räknas som kvantitativa, men gränserna mellan dessa är ofta svårare att dra. Man bör också märka att varje steg från nominalskalan till kvotskalan reducerar bredden på den information som ska undersökas till det som är mätbart.¹

Hur jämför man data

När man använder ett material som innehåller ett stort antal observationer blir man förr eller senare tvungen att ta ställning till hur man ska presentera materialet. Är observationerna kvantitativa till sin karaktär, bör man använda sig av någon form av jämförelsevärde för att kunna sammanfatta materialet.

Det aritmetiska medelvärdet eller medeltalet som det kallas i dagligt tal används allmänt som ett beskrivande centralmått vid kvantitativa jämförelser. Medelvärdet räknas i allmänhet som summan av värdet på iakttagelserna dividerat med antalet iakttagelser. Det finns också ett geometriskt medelvärde men detta används mer sällan och torde ligga utanför detta sammanhang. Den största fördelen vid användandet är kanske att alla känner till begreppet och också kan förhålla sig till dess nackdelar med en viss förståelse. "En människa bör ha i medeltal 2,3 barn för att vara säker på att ens gener ska fortleva" är ett uttryck som låter absurt, men de flesta av oss kan tolka det ungefär som att "två barn kanske är för lite" eller något liknande. Likaså gör många också reflektionen att det ju ändå bara är fråga om ett medelvärden.

Men det aritmetiska medelvärdet är känsligt för extrema värden i ett urval. Dessa kan höja respektive sänka värdet betydligt. Man måste alltså hålla uppsikt över urvalet för att se om sådana extremvärden finns och om de verkar vara verkliga undantag eller på något sätt hör till i sammanhanget. Om spridningen av iakttagelserna verkar vara jämn och inga extremvärden föreligger torde medelvärdet vara det mest passande centralmåttet (Hudson, 2000, 87-89). Ju större material man arbetar med, desto mindre brukar medelvärdet störas av extremvärden.

Typvärdet kan beskrivas som den oftast förekommande observationen i ett urval. Typvärdet kallas också ibland "modulen" eller "moden" efter den engelska benämningen mode. Typvärdet kan användas med alla typer av data och är det enda centralmåttet som kan användas med data på nominalplanet, vilket hör till dess klara fördelar. Till nackdelarna hör att typvärdet inte tar hänsyn till andra värden än det oftast förekommande. I små material kan det därför ibland vara mer eller mindre oanvändbart. Om vi till exempel jämför barnantalet i tio familjer kan alla familjer utom två ha olika antal barn. Det värde som förekommer två gånger blir

---

¹Ovanstående översikt och indelning grundar sig på ett antal grundböcker i kvantitativ och kvalitativ metod (Widjeskog, 1983, 3-4; Eneroth, 1987, 27-31; Holm, 2004, 67; Bernard, 1994, 32-35).

därför typvärde, även om det kanske inte beskriver någonting typiskt för urvalet. Också i stora material kan typvärdet vara svårt att använda om iakttagelserna är sådana att de sällan har precis samma värde, till exempel beräknad förmögenhet i pengar. Då måste materialet indelas i någon form av klasser för att kunna användas (Widjeskog, 1983, 28-29; Hudson 2000, 90).

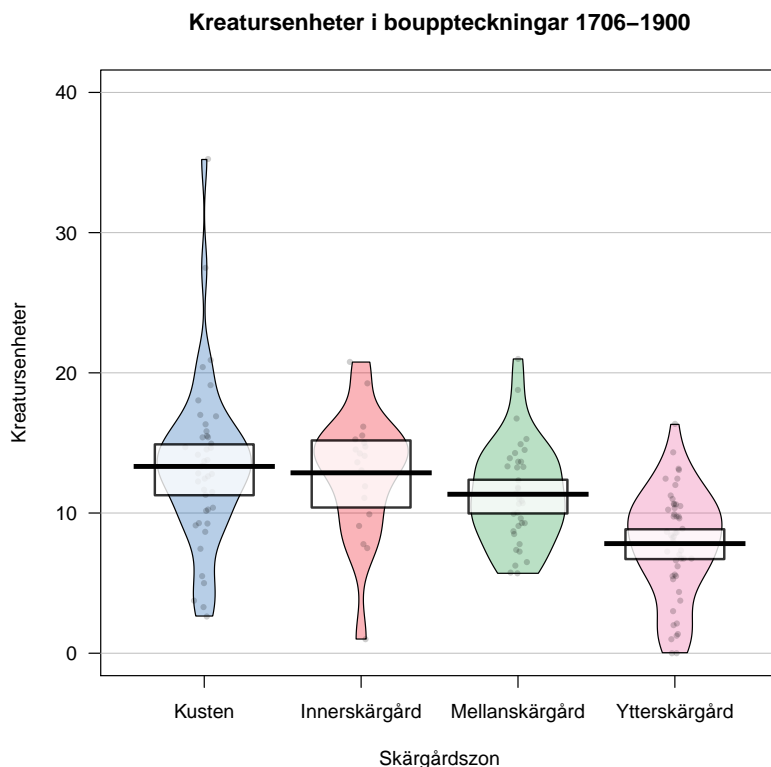
Medianen används som centralmått framför allt eftersom det är ganska opåverkat av extrema värden. Om man ställer upp alla observerade värden i en rad från det lägsta till det högsta är medianen det värde som finns i mitten av raden. Finns det ett jämnt antal observationer utgör medianen medelvärdet av de två mittersta observationerna. I allmänhet anses medianen vara ett bättre centralmått vid distributioner som har extrema värden. Medianen kan användas tillsammans med det aritmetiska medelvärdet för att bestämma om en distribution är symmetrisk eller snedvriden. Om medelvärdet är större än medianen säger man att fördelningen är positivt sned. Vid motsatta förhållanden talar man om en negativt sned fördelning. Ju snedare fördelning, desto lämpligare anses det att välja medianen som centralmått. När man arbetar med mindre material syns snedheten oftast bara som extrema värden i endera ändan av distributionen (Widjeskog, 1983, 26-30; Hudson 2000, 89-92).

Medianen används mera sällan som begrepp av gemene man och kan därför uppfattas som mer abstrakt och vetenskaplig. Medianen (med kvartiler) kanske också uppfattas som lite svårare att förstå för en icke insatt publik (Bryman & Cramer, 1994, 84).

Spridningsmått används för att beskriva i vilken grad observationerna i ett undersökningsmaterial är utspridda över det område som den undersökta variabeln upptar. Man talar om liten spridning då iakttagelserna ligger tätt intill varandra och stor spridning då de är utspridda över ett stort område. Spridningsmåttan ger information som centralmåttan inte kan visa och används ofta tillsammans med dessa för att ge en bättre beskrivning av materialet.

Det vanligaste spridningsmåtten är *standardavvikelsen* som kan ses som ett slags medelvärde över hur mycket observationerna avviker från det aritmetiska medelvärdet. I princip räknar man alltså ut hur mycket varje observation skiljer sig från medelvärdet av alla observationer. Denna skillnad multipliceras med sig själv (för att slippa negativa värden), och samtliga skillnader summeras och summan divideras med antalet observationer varvid man erhåller variansen. Standardavvikelsen är sedan kvadratroten av variansen. En stor standardavvikelse jämfört med medelvärdet indikerar att spridningen av iakttagelserna är stor (Bernard, 1994, 416-417; Hudson 2000, 93-95). Ofta räknar dataprogrammen mer eller mindre automatiskt ut standardavvikelsen (eng. standard deviation) för ett urval när man väljer att få se beskrivande statistik. Man kan också genom att grafiskt granska sitt material se hur spridningen av materialet är beskaffad och vilka observationer som kanske är problematiska.

Ett exempel med observationer ur bouppteckningsmaterialet kan ses i figur E.1.

Figur E.1: Ett "flaskdiagram" eller en modifierad "boxplot" – ett spridningsdiagram som beskriver distributionen av antalet nötkreatursenheter (se avsnittet 6.1.1 på sidan 190) per hemman i bouppteckningar från 151 aktiva bondehemman i Åboland och på Åland. Bouppteckningarnas värden ses som prickar inom "flaskorna" vars bukighet indikerar antalet iakttagelser (prickar) enligt vänsteraxelns skala. De grova vågräta strecken markerar medelvärden och de gråa uttriggarna anger 95-procents konfidensintervallet. Långsträckta "halsar" indikerar extrema värden. De mest extrema tycks finnas i kustzonen i det här fallet. Förenklat kan man säga att om konfidensintervallboxarna går in i varandra i lodrät riktning, så skiljer sig medelvärdena inte "signifikant" från varandra. Med den här tidsskalan och beräkningsenheten är det således enbart ytterskärgårdens innehav av husdjur som skiljer sig från övriga skärgårdsområden. Visuella hjälpmedel som den här typen av grafer underlättar möjligheterna att se materialets karaktär och spridning.

En variansanalys av föremåls- och egendomsgrupper i bouppteckningar

I de följande tabellerna görs en variansanalys (anova) av de föremålsgrupper som oftast rubriceras i bouppteckningsmaterialet. Medelvärden av antalet ägodelar i grupperna jämförs i fyra olika skärgårdszoner under 1700-talet och 1800-talet. I den mån signifikanta skillnader mellan gruppernas medelvärden finns, markeras detta med stjärnor i kolumnen längst till höger. Medelvärdena i grupperna markeras i dessa fall med upphöjda bokstäver som anger i vilken mån skärgårdszonerna uppvisar skillnader som är signifikanta gentemot andra skärgårdszoner. Två zoner som omfattar samma bokstavsbeteckning uppvisar således inga signifikanta skillnader mellan medelvärden. Kolumnerna märkta SD anger standardavvikelsen som är ett slags mått för hur mycket de verkliga observationerna i medeltal avviker från det aritmetiska medelvärdet (M). F anger signifikansvärdet och säger mycket åt erfarna statistiker men är mindre tydligt tolkningsbart för andra.

Om vi betraktar bouppteckningsmaterialet till exempel för sjöredskap under 1700-talet anger de två stjärnorna att det finns signifikanta skillnader mellan skärgårdszonerna på en nivå som antyder att det endast i ett fall av hundra skulle bero på slumpen. Kustzonen^a uppvisar signifikanta skillnader till mellan-^{bc} och ytterskärgården^c, men inte till innerskärgården^{ab}. Skillnaderna är alltså mindre och glidande mellan närliggande zoner medan längre bort från varandra liggande zoner uppvisar större skillnader som är signifikanta. På 1800-talet antyder bouppteckningsmaterialet att sjöredskapen inte företer några större skillnader mellan Kustzonen och innerskärgården, medan mellan- och ytterskärgården uppvisar signifikanta skillnader både till varandra och kusten/innerskärgården. På 1800-talet skulle det alltså vara större skillnader mellan skärgårdszonerna vad gäller antalet ägodelar som tagits upp under rubriken sjöredskap. Urvalet är dessutom större under 1800-talet vilket gör att signifikansen framstår starkare.

Tabell E.1: Variansanalys av innehållet i bouppteckningar från Åboland och Åland under 1700-talet. Fyrtionio aktiva bondehushåll från 1711 till 1799. Egendomen jämförs utifrån de grupper som använts av upptecknarna. Grupper med kursiverad stil är skapade och omräknade av mig. Skärgårdszonerna som används för jämförelsen enligt Jaatinen 1960. Graferna till vänster (medelvärden med standardfel) för översiktlighet.

	Egendom, antal	Kusten (n=9)		Innerskärgård (n=7)		Mellanskärgård (n=15)		Ytterskärgård (n=17)		F
		M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	
 Fastigheter		0,11	0,33	0,43	0,53	0,40	0,51	0,12	0,44	1,90
 Guld		-	0,00	0,43	1,13	-	0,00	-	0,00	2,14
 Silver		0,70 ^a	1,64	4,57 ^c	3,31	3,40 ^{bc}	3,44	2,40 ^{ab}	2,92	4,01 *
 Koppar		1,70	1,64	3,14	1,57	2,07	1,71	1,94	2,54	0,79
 Tenn		1,70	2,06	2,57	1,61	2,07	2,31	1,41	1,62	0,69
 Mässing		1,40	1,78	0,43	1,13	0,33	0,62	0,53	1,07	1,94
 Malm		-	0,00	-	0,00	0,07	0,26	-	0,00	0,74
 Glas/porslin		4,60	8,21	-	0,00	2,87	6,50	0,94	1,98	1,49
 Böcker		3,60	8,15	0,43	0,79	0,53	1,30	0,18	0,53	2,01
 Järnredskap		55,80	37,41	59,28	19,92	48,40	35,59	34,18	25,28	1,74
 Träredskap		71,10 ^b	63,52	33,00 ^a	27,72	25,87 ^a	35,71	8,76 ^a	11,33	6,13 **
 Åkerredskap		23,70 ^c	24,52	15,57 ^{bc}	14,56	5,27 ^{ab}	10,66	2,12 ^a	4,55	6,05 **
 Sjöredskap		4,50 ^a	7,24	7,00 ^{ab}	4,97	17,20 ^{bc}	10,77	24,88 ^c	18,97	6,09 **
 Gångkläder		27,30 ^b	20,94	26,85 ^b	23,13	16,33 ^{ab}	13,92	6,70 ^a	13,11	4,21 *
 Sängkläder		16,10	14,66	9,14	8,59	14,33	12,65	8,35	8,31	1,39
 Förråd		7,20 ^b	7,97	4,14 ^{ab}	5,67	1,60 ^a	3,18	0,41 ^a	1,06	5,26 **
 Häst		1,40	0,70	1,28	1,11	1,33	0,49	0,76	0,75	2,34
 Nötkreatur		8,50	2,84	7,57	6,63	9,27	2,91	6,18	3,02	2,05
 Får		15,10	8,28	9,71	7,76	15,40	9,17	12,35	7,94	0,96
 Get		0,30	0,95	-	0,00	3,87	6,66	4,82	6,65	2,28
 Svin		3,10 ^c	1,79	1,71 ^{ab}	1,25	2,13 ^{bc}	1,41	0,76 ^a	1,25	6,06 **
 Gäss		-	0,00	-	0,00	-	0,00	-	0,00	-
 Höns		-	0,00	-	0,00	-	0,00	-	0,00	-
 Andra husdj.		18,50	8,00	11,71	9,07	21,33	12,84	17,94	13,55	1,05
 Handjordredsk.		14,44 ^c	7,55	11,00 ^{bc}	5,20	8,38 ^b	4,27	2,70 ^a	4,44	11,10 ***
 Större jordredsk.		4,67 ^b	3,32	5,00 ^b	3,87	2,70 ^{ab}	2,67	0,93 ^a	1,49	5,18 **
 Slätterredsk.		10,00 ^b	4,87	9,86 ^b	4,30	10,46 ^b	5,21	4,76 ^a	4,93	4,35 **
 Jaktredskap		0,37 ^a	0,99	0,28 ^a	0,75	0,36 ^a	0,74	2,65 ^b	2,89	5,41 **
 Väderkvarn		0,33	0,50	0,57	0,53	0,73	0,46	0,68	0,53	1,32
 Handkvarn		0,44	0,53	0,14	0,38	0,27	0,59	-	0,00	2,38
 Diverse		19,50 ^b	22,85	8,86 ^a	8,82	3,40 ^a	3,58	3,53 ^a	3,48	5,34 **

*** $p < ,001$ ** $p < ,01$ * $p < ,05$

Tabell E.2: Variansanalys av innehållet i bouppteckningar från Åboland och Åland under 1800-talet. 101 aktiva bondehushåll från 1800 till 1896. Egen-
domen jämförs utifrån de grupper som använts av upptecknarna. Grupper
med kursiverad stil är skapade och omräknade av mig. Skärgårdszoner-
na som används för jämförelsen enligt Jaatinen 1960. Graferna till vänster
(medelvärden med standardfel) för översiktlighet.

Egendom, antal	Kusten (n=35)		Innerskärgård (n=13)		Mellanskärgård (n=20)		Ytterskärgård (n=33)		F
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	
 Fastigheter	0,54 ^{ab}	0,50	0,54 ^{ab}	0,52	0,71 ^b	0,46	0,21 ^a	0,60	4,35 **
 Guld	1,71	2,43	2,92	3,52	2,38	2,15	1,54	1,48	1,50
 Silver	2,91 ^a	4,63	8,23 ^b	6,93	7,47 ^b	8,20	2,39 ^a	2,72	6,78 ***
 Koppar	2,66 ^a	2,60	4,84 ^b	3,24	3,05 ^a	2,44	1,76 ^a	1,66	5,33 **
 Tenn	3,23	4,01	3,92	2,40	4,24	4,58	2,27	2,74	1,48
 Mässing	3,37	3,39	2,76	2,68	1,80	2,44	2,48	3,51	1,12
 Malm	1,94 ^b	2,93	1,38 ^{ab}	2,90	0,24 ^a	0,89	0,12 ^a	0,33	5,56 **
 Glas/porslin	18,54	17,50	22,31	12,77	25,90	17,54	18,03	16,39	1,19
 Böcker	3,03	3,78	2,85	2,58	4,76	4,32	2,75	2,29	1,76
 Järnredskap	76,17 ^b	32,98	93,54 ^b	22,84	84,24 ^b	30,81	58,79 ^a	23,64	6,09 **
 Träredskap	105,26 ^b	62,07	97,00 ^b	31,18	53,09 ^a	38,76	35,03 ^a	20,34	17,44 ***
 Åkerredskap	41,11 ^c	20,35	45,46 ^c	6,42	11,90 ^b	9,88	2,90 ^a	2,64	66,16 ***
 Sjöredskap	7,60 ^a	13,93	18,77 ^a	17,43	61,09 ^b	51,00	103,61 ^c	52,57	34,48 ***
 Gångkläder	42,43 ^b	23,84	32,61 ^b	16,23	30,57 ^{ab}	24,56	18,94 ^a	15,56	7,27 ***
 Sängkläder	17,74	16,75	32,46	22,11	20,47	15,22	22,88	14,55	2,59
 Förråd	22,97 ^{bc}	30,84	24,23 ^c	32,34	10,19 ^{ab}	10,77	0,57 ^a	1,62	7,16 ***
 Häst	1,54 ^b	0,82	2,00 ^c	0,58	0,95 ^a	0,38	0,60 ^a	61	19,91 ***
 Nötkreatur	9,86 ^b	5,91	9,31 ^b	2,66	7,57 ^{ab}	2,54	5,24 ^a	2,76	7,84 ***
 Får	15,06	7,56	13,77	7,28	13,24	5,33	11,15	7,30	1,77
 Get	0,68 ^a	2,61	- ^a	0,00	- ^a	0,00	3,15 ^b	4,28	7,33 ***
 Svin	1,51 ^b	1,07	2,15 ^c	1,14	1,00 ^b	0,95	0,27 ^a	0,52	17,44 ***
 Gäss	-	0,00	-	0,00	-	0,00	-	0,00	-
 Höns	-	0,00	0,23	0,83	0,14	0,65	0,06	0,24	1,07
 Andra husdj.	17,26	8,60	16,08	8,17	14,38	6,18	14,64	10,16	0,71
 Handjordredsk.	15,14 ^c	7,01	15,54 ^c	3,60	6,67 ^b	4,19	1,09 ^a	1,21	59,58 ***
 Större jordredsk.	7,32 ^c	4,44	7,73 ^c	1,69	2,95 ^b	1,28	0,27 ^a	0,45	46,28 ***
 Slätterredsk.	12,46 ^c	7,04	11,23 ^c	3,98	8,19 ^b	3,85	4,79 ^a	3,03	14,33 ***
 Jaktredskap	0,88 ^a	1,45	0,23 ^a	0,60	1,76 ^a	2,51	10,72 ^b	7,96	31,08 ***
 Väderkvarn	0,48	0,51	0,69	0,48	0,78	0,37	0,65	0,46	2,01
 Handkvarn	0,34 ^c	0,48	0,69 ^{bc}	0,48	0,57 ^b	0,60	- ^a	0,00	11,98 ***
 Diverse	37,42 ^{ab}	34,61	35,46 ^{ab}	12,66	45,76 ^b	35,38	23,90 ^a	16,45	2,86 *

*** $p < ,001$ ** $p < ,01$ * $p < ,05$

Tabell E.3: Variansanalys av värdeprocenten i bouppteckningar från Åboland och Åland under 1700-talet. Medelvärden av varje föremålsgrupps bedömda värde i jämförelse med bouppteckningens totalsumma. Fyrtionio aktiva bondehushåll från 1706 till 1799. Egendomen jämföres utifrån de grupper som använts av upptecknarna. Skulder och fordringar är inte inräknade i bouppteckningarnas totalsumma utan procenten anger deras storlek i procent jämfört med totalsumman. Skärgårdszonerna som används för jämförelsen enligt Jaatinen 1960. Graferna till vänster (medelvärden med standardfel) för översiktlighet.

	Egendom, värde % av totalsumma	Kusten (n=10)		Innerskärgård (n=7)		Mellanskärgård (n=15)		Ytterskärgård (n=17)		F	
		M	SD	M	SD	M	SD	M	SD		
	Kontanter	4,52	7,18	6,97	8,95	19,48	28,67	21,32	24,42	1,61	
	Guld	0	0	0,42	1,12	0	0	0	0	2,09	
	Silver	0,46	1,18	4,00	2,34	3,49	3,42	2,60	3,50	2,41	.
	Koppar	2,79 ^{ab}	3,10	7,47 ^b	6,10	2,52 ^a	2,18	2,55 ^a	3,49	3,73	*
	Tenn	0,10	0,14	0,37	0,39	0,22	0,29	0,20	0,26	1,34	
	Mässing	0,07	0,10	0	0	0,04	0,13	0,03	0,07	0,63	
	Malm	0	0	0	0	0,01	0,05	0	0	0,72	
	Glas/porslin	0,05	0,08	0	0	0,04	0,08	0,07	0,17	0,62	
	Böcker	0,13	0,33	0,15	0,27	0,17	0,35	0,05	0,16	0,56	
	Järnredskap	4,53	2,22	6,47	3,71	5,03	4,74	6,77	3,62	0,97	
	Träredskap	4,58 ^b	3,09	5,27 ^b	2,87	2,87 ^{ab}	3,10	1,34 ^a	1,23	5,45	**
	Åkerredskap	2,79 ^b	3,32	1,89 ^{ab}	1,10	1,13 ^{ab}	1,14	0,38 ^a	0,61	4,25	*
	Sjöredskap	3,67 ^a	6,07	13,11 ^{ab}	9,51	17,45 ^b	7,59	30,19 ^c	12,43	16,11	***
	Gångkläder	9,12 ^b	4,97	11,56 ^b	15,90	5,10 ^{ab}	4,44	1,28 ^a	2,11	4,83	**
	Sängkläder	2,30	1,88	2,82	2,48	4,09	3,56	4,22	3,94	0,88	
	Förråd	19,32 ^b	16,67	6,92 ^{ab}	8,80	4,29 ^a	8,93	0,47 ^a	1,31	8,00	***
	Husdjur/Boskap	39,49 ^b	9,51	20,00 ^a	14,98	29,11 ^{ab}	14,07	22,01 ^a	13,62	4,19	*
	Diverse	5,61	5,88	7,46	7,74	4,33	3,17	3,90	4,80	0,925	
	Skulder	49,06	72,59	20,18	17,76	54,36	84,12	10,03	10,44	1,96	
	Fordringar	2,53	5,93	7,23	5,60	1,63	3,82	1,79	6,70	1,84	

*** $p < ,000$ ** $p < ,001$ * $p < ,01$. $< ,05$

Tabell E.4: Variansanalys av värdeprocenten i bouppteckningar från Åboland och Åland under 1800-talet. Medelvärden av varje föremålsgrupps bedömda värde i jämförelse med bouppteckningens totalsumma. 101 aktiva bondehushåll från 1800 till 1896. Egendomen jämföres utifrån de grupper som använts av upptecknarna. Skulder och fordringar är inte inräknade i bouppteckningarnas totalsumma utan procenten anger deras storlek i procent jämfört med totalsumman. De skyhöga siffrorna för "Skulder" i kustzonen visar på hur några väldigt skuldsatta hushåll kan snedvrida ett medelvärde i en sån här procentjämförelse. Skärgårdszonerna som används för jämförelsen enligt Jaatinen 1960. Graferna till vänster (medelvärden med standardfel) för översiktlighet.

	Egendom, värde % av totalsumma	Kusten (n=35)		Innerskärgård (n=13)		Mellanskärgård (n=20)		Ytterskärgård (n=33)		F	
		M	SD	M	SD	M	SD	M	SD		
	Kontanter	7,79	15,92	13,09	17,84	6,87	13,50	16,96	21,10	2,09	
	Guld	0,60 ^a	0,98	1,51 ^b	1,95	0,95 ^{ab}	0,79	0,78 ^{ab}	0,82	2,44	*
	Silver	1,07 ^a	2,59	2,26 ^{ab}	2,63	3,48 ^b	3,28	1,04 ^a	1,12	5,71	**
	Koppar	2,32 ^{ab}	2,70	3,24 ^b	2,19	2,74 ^b	3,99	0,75 ^a	1,14	4,25	**
	Tenn	0,25	0,31	0,59	0,61	0,43	0,45	0,31	0,44	2,25	
	Mässing	0,10	0,13	0,11	0,16	0,08	0,14	0,60	2,95	0,66	
	Malm	0,26 ^b	0,50	0,09 ^{ab}	0,19	0,06 ^{ab}	0,26	0,01 ^a	0,02	3,68	*
	Glas/porslin	0,34	0,36	0,32	0,28	0,46	0,35	0,42	0,60	0,48	
	Böcker	0,40	0,62	0,53	0,61	0,38	0,47	0,22	0,19	1,47	
	Järnredskap	4,64 ^a	2,92	3,93 ^a	2,25	5,05 ^a	2,38	9,11 ^b	8,53	5,35	**
	Träredskap	4,01 ^b	2,13	3,55 ^{ab}	1,71	3,40 ^{ab}	2,81	2,03 ^a	1,58	5,43	**
	Åkerredskap	6,53 ^c	4,55	3,88 ^b	1,67	1,66 ^{ab}	1,31	0,72 ^a	0,94	26,39	***
	Sjöredskap	0,89 ^a	2,44	9,88 ^a	5,74	24,85 ^b	16,60	33,33 ^c	13,13	55,68	***
	Gångkläder	8,40 ^b	6,33	6,44 ^{ab}	2,37	6,62 ^{ab}	4,79	3,39 ^a	3,06	6,45	**
	Sängkläder	2,43 ^a	2,18	3,46 ^{ab}	1,76	4,54 ^{ab}	3,09	5,57 ^b	3,80	6,67	***
	Förråd	16,28 ^b	17,32	14,74 ^b	12,35	7,86 ^{ab}	7,73	1,39 ^a	4,27	9,87	***
	Husdjur/Boskap	33,27 ^b	16,33	21,17 ^a	15,03	20,10 ^a	10,00	18,85 ^a	10,11	8,16	***
	Diverse	6,14 ^{ab}	4,50	5,58 ^{ab}	3,51	8,14 ^b	4,69	4,77 ^a	3,26	3,02	*
	Skulder	103,21	173,44	99,35	154,73	59,37	84,26	31,78	44,11	2,16	.
	Fordringar	27,13 ^a	69,65	87,45 ^b	138,23	10,72 ^a	24,25	2,18 ^a	5,31	5,78	**

*** $p < ,000$ ** $p < ,001$ * $p < ,01$. $< ,05$

Bilaga	F
--------	----------

Tabeller över antalet husdjur i Finland 1620 och i Egentliga Finland 1910

För jämförelser införs i den här bilagan tabeller över djurhållningen i Finlands olika områden under 1620-talet. Nötkreatursenheter i tabell F.3 uträknade enligt kriterierna i Bilaga B.2 på sidan 406. Tabellerna E.4 till E.6 är sammanställda ur uppgifter för enskilda kommuner i verket SuomenMaa (Varsinais Suomi) från 1910. Omräkning till nötkreatursenheter har också i det här fallet skett enligt ovanstående kriterienyckel.

Tabell F.1: Antal bondehushåll och antalet husdjur 1620 i finska landskap.

1620	Bönder	An. hush ¹ .	Hästar	Nöt- boskap	Får	Getter	Svin	Summa
Åland	929	59	2425	12061	11505	5471	1648	33110
Eg. Finland	4258	252	5566	43303	46053	11943	7424	114289
Satakunda	3423	178	4790	29771	25565	11734	4368	76228
Tavastland	3651	782	4482	22079	15429	7245	2159	51394
Nyland	2650	151	4081	21634	16617	2917	3584	48833
Kymmene	1025	136	1081	7124	6495	88	1184	15972
Väst. Karelen	3146	341	3757	11253	9546	597	2136	27289
Savolax	4209	360	4727	12120	12373	2886	3925	36031
Österbotten	5131	648	8370	58832	56248	36	7195	130681
Hela landet	28422	2907	39279	218177	199831	42917	33623	533827

Tabell F.2: Antal husdjur i medeltal per hushåll år 1620

1620	Bönder.	An. hush.	Hästar	Nötboskap	Får	Getter	Svin	Summa
Åland	929	59	2,5	12,2	11,6	5,5	1,7	33,5
Eg. Finland	4258	252	1,2	9,6	10,2	2,6	1,6	25,3
Satakunda	3423	178	1,3	8,3	7,1	3,3	1,2	21,2
Tavastland	3651	782	1,0	5,0	3,5	1,6	0,5	11,6
Nyland	2650	151	1,5	7,7	5,9	1,0	1,3	17,4
Kymmene	1025	136	0,9	6,1	5,6	0,1	1,0	13,8
Väst. Karelen	3146	341	1,1	3,2	2,7	0,2	0,6	7,8
Savolax	4209	360	1,0	2,7	2,7	0,6	0,9	7,9
Österbotten	5131	648	1,4	10,2	9,7	0,0	1,2	22,6
Hela landet	28422	2907	1,3	7,2	6,6	1,7	1,1	17,9

Tabell F.3: Antal husdjur i medeltal per hushåll som nötkreatursenheter år 1620

1620	Bönder.	An. hush.	Hästar	Nötboskap	Får	Getter	Svin	Summa
Åland	929	59	4,9	12,2	1,5	0,4	0,6	19,6
Eg. Finland	4258	252	2,5	9,6	1,3	0,2	0,5	14,1
Satakunda	3423	178	2,7	8,3	0,9	0,3	0,4	12,5
Tavastland	3651	782	2,0	5,0	0,4	0,1	0,2	7,7
Nyland	2650	151	2,9	7,7	0,7	0,1	0,4	11,9
Kymmene	1025	136	1,9	6,1	0,7	0,0	0,3	9,0
Väst. Karelen	3146	341	2,2	3,2	0,3	0,0	0,2	5,9
Savolax	4209	360	2,1	2,7	0,3	0,1	0,3	5,4
Österbotten	5131	648	2,9	10,2	1,2	0,0	0,4	14,7
Hela landet	28422	2907	2,7	7,2	0,8	0,1	0,4	11,2

Källa: Suomen taloushistoria 3, Historiallinen tilasto 1983. Red. K. Vattula, Helsinki: Tammi. Tab. 2.8 s. 80.

Tabell F.4: Husdjur i Egentliga Finlands kustsocknar 1910.

Härad	Kommun	Inv. 1918	Odlingar	Hästar	Unghäst	Nötkreatur	Ungnöt	Får	Getter	Svin	Fjäderfä
Vehmo	Iniö	844	128	67	6	319	272	1307	0	74	309
	Velkua	587	61	39	2	163	80	611	1	53	100
	Tövsala	3339	455	396	78	1805	949	2519	0	596	1834
	Gustavs	2690	332	241	54	1107	621	2336	14	290	749
	Vemo	3571	483	670	146	2325	1151	3235	0	842	1444
Virmo	Karjala	1074	174	178	52	637	288	876	2	150	503
	Virmo	4697	711	837	219	2778	1288	3409	50	1059	3400
	Mietois	1831	279	419	72	1501	284	1188	3	383	1921
	Lemo	914	118	179	47	572	280	816	0	148	1638
	Villnäs	1205	146	210	43	793	449	825	1	288	1322
	Merimasku	968	125	130	19	539	306	1007	0	176	569
	Rimito	2594	312	340	62	1122	723	2699	0	319	856
	Houtskär	1929	343	96	13	625	313	2987	0	312	1008
	Korpo	2539	291	275	18	914	540	3173	5	302	1847
	Nagu	3511	453	359	37	1454	599	5197	1	555	3062
Masku	Masku	1589	201	329	104	1086	470	857	0	329	1771

Källa: (Rosberg et al., 1921, Sammanfattade från de enskilda beskrivningarna av författaren)

Tabell F.5: Husdjur i Egentliga Finlands kustsocknar 1910. Medelvärde av antalet per odlingshushåll.

Härad	Kommun	Inv. 1918	Odlingar	Hästar	Unghäst	Nötkreatur	Ungnöt	Får	Getter	Svin	Fjäderfä
Vehmo	Iniö	844	128	0,52	0,05	2,49	2,13	10,21	0,00	0,58	2,41
	Velkua	587	61	0,64	0,03	2,67	1,31	10,02	0,02	0,87	1,64
	Tövsala	3339	455	0,87	0,17	3,97	2,09	5,54	0,00	1,31	4,03
	Gustavs	2690	332	0,73	0,16	3,33	1,87	7,04	0,04	0,87	2,26
	Vemo	3571	483	1,39	0,30	4,81	2,38	6,70	0,00	1,74	2,99
Virmo	Karjala	1074	174	1,02	0,30	3,66	1,66	5,03	0,01	0,86	2,89
	Virmo	4697	711	1,18	0,31	3,91	1,81	4,79	0,07	1,49	4,78
	Mietois	1831	279	1,50	0,26	5,38	1,02	4,26	0,01	1,37	6,89
	Lemo	914	118	1,52	0,40	4,85	2,37	6,92	0,00	1,25	13,88
	Villnäs	1205	146	1,44	0,29	5,43	3,08	5,65	0,01	1,97	9,05
	Merimasku	968	125	1,04	0,15	4,31	2,45	8,06	0,00	1,41	4,55
	Rimito	2594	312	1,09	0,20	3,60	2,32	8,65	0,00	1,02	2,74
	Houtskär	1929	343	0,28	0,04	1,82	0,91	8,71	0,00	0,91	2,94
	Korpo	2539	291	0,95	0,06	3,14	1,86	10,90	0,02	1,04	6,35
	Nagu	3511	453	0,79	0,08	3,21	1,32	11,47	0,00	1,23	6,76
Masku	Masku	1589	201	1,64	0,52	5,40	2,34	4,26	0,00	1,64	8,81

Källa: (Rosberg et al., 1921, Sammanfattade från de enskilda beskrivningarna av författaren)

Tabell F.6: Husdjur i Egentliga Finlands kustsocknar 1910. Medelvärde av antalet nötkreatursenheter per odlingshushåll.

Härad	Kommun	Inv. 1918	Odlingar	Hästar	Unghäst	Nötkreatur	Ungnöt	Får	Getter	Svin	Nötkreaturs- enheter
Vehmo	Iniö	844	128	1,05	0,02	2,49	1,06	1,28	0,00	0,19	6,09
	Velkua	587	61	1,28	0,02	2,67	0,66	1,25	0,00	0,29	6,16
	Tövsala	3339	455	1,74	0,09	3,97	1,04	0,69	0,00	0,43	7,96
	Gustavs	2690	332	1,45	0,08	3,33	0,94	0,88	0,00	0,29	6,97
	Vemo	3571	483	2,77	0,15	4,81	1,19	0,84	0,00	0,58	10,34
Virmo	Karjala	1074	174	2,05	0,15	3,66	0,83	0,63	0,00	0,28	7,60
	Virmo	4697	711	2,35	0,15	3,91	0,91	0,60	0,01	0,49	8,42
	Mietois	1831	279	3,00	0,13	5,38	0,51	0,53	0,00	0,45	10,01
	Lemo	914	118	3,03	0,20	4,85	1,19	0,86	0,00	0,41	10,55
	Villnäs	1205	146	2,88	0,15	5,43	1,54	0,71	0,00	0,65	11,35
	Merimasku	968	125	2,08	0,08	4,31	1,22	1,01	0,00	0,46	9,16
	Rimito	2594	312	2,18	0,10	3,60	1,16	1,08	0,00	0,34	8,45
	Houtskär	1929	343	0,56	0,02	1,82	0,46	1,09	0,00	0,30	4,25
	Korpo	2539	291	1,89	0,03	3,14	0,93	1,36	0,00	0,34	7,70
	Nagu	3511	453	1,58	0,04	3,21	0,66	1,43	0,00	0,40	7,34
Masku	Masku	1589	201	3,27	0,26	5,40	1,17	0,53	0,00	0,54	11,18

Källa: (Rosberg et al., 1921, Sammanfattade från de enskilda beskrivningarna av författaren)

Exempelbouppteckningar

G.1 Rusthåll 1700-talet och 1800-talet

För att låta läsaren själv jämföra bouppteckningar efter skärgårdsbor från olika skärgårdstyper och olika tidsskeden har jag ställt upp sexton stycken bouppteckningar sida vid sida. Först ut är fyra rusthåll, två från 1700-talet och två från 1800-talet. De representerar kust och innerskärgården respektive mellan- och ytterskärgården. Bouppteckningarna är uppställda så att de använda rubrikerna jämkats så att de på sidorna visas jämsides varje gång en ny rubrik inleds. Rubrikernas exakta namn kan däremot variera i uppteckningarna.

De fyra rusthållen har valts ut enligt kriterierna att de ska vara så fullständiga som möjligt och gjorda efter ett aktivt hushåll. Tidsmässigt kommer de från 1760-talet och 1790-talet, medan 1800-talsuppteckningarna kommer från tiden kring 1830.

1700-talet Kusten o. innerskärg.	1700-talet Mellan o. ytterskärg.	1800-talet Kusten o. innerskärg.	1800-talet. Mellan o. ytterskärg.
Bu 280, Rusthållare Henrik Gabrielsson Witikais, Lemo, Vitikainen, Witikais skatte rusthåll. 13.4.1796.	Bu 37, Rusthållare åboe Bertil Bertilsson, Gustavs, Pleikilä, Bleknäs rusthåll. 23.3.1764.	Bu 264. Rusthållare wärdinna Maria Christina Johans dotter, Lemo, Vitikainen, Witikais Öfvergård Rusthåll. 18.3.1831.	Bu 231. Rusthollare hustrun Brita Anders dotter, Villnäs, Livo ö, Toivainen, Toivais rusthåll. 11.4.1828.
År 1796: den 13. Aprill förrättades efter ammodan å Witikais skatte Rusthåll i Lemo Sokn och Wirmo Härad af underskrefven jämte nämndemannen Henric Mattsson Stor Walluis och främmandemannen skalfogden Anders Björklund, behörig uppteckning och värdering efter Afledne Rusthållaren Henric Gabrielsson Witikais som den 9: sidstl: Februarii genom döden aflidit, och efter sig lämnat Enkan Maria Anders dotter och en dotter Maria Johanna Henrics dotter 4: Åhrs gammal, hvilkens Rätt nu vid detta tillfälle bevakade Matts Simonsson Sejais Jacola ifrån berörde Sokn, sedan Enkan påmintes egendomens noga uppgifvande under Edelig förpliktelse begyntes med förrättningen på sätt som följer:	År 1764 förrättades af undertecknad samt Nämndemännen Joh(an) Classon ifrån Wehas och Simon (Er)ichsson ifrån Kaurasalo å Ble(k)nes halfwa skatteRusthåll Lag(a) uppteckning värdering och fördelning öfwer qvarlåtenskapen efter åboen å bemålte halfwa R(ust)håll Bertil Bertilsson som om v(å)ren? före år aflidit och efter s(ig) lemnat Enckan Margeta Erichsdotter med 6 barn Sönerne Er(ich) Matts Bertil Johan Simon och dottren Maria alla omyn(di)ge. Härvid förekom Enckan Margeta Erichsdotter jemte sin afl. mans Broder innehafware af andra hälften utaf Blek(näs) Bonden Erich Bertilsson till at wid detta tillfälle b(e)waka de omyndige barnens rätt. Och sedan Enckan om egendomens noga uppgifvande blifwit erhindrad uppgafs följande egendom.	År 1831. den 18de Mars Anställdes af underskrifven uppå vederbörlig anmodan; med biträde af nedan antecknade gode män; Bouppteckning och Värdering å Witikais öfvergård Rusthåll i Lemo Socken, Öfver qvarlåtenskapet efter därstädes förra Rusthållare Wärdinnan Maria Christina Johans dotter, hvilken aflidit den 20 de Nästledne Februarii. Och efter sig lemnat Enklingen Alexander Johansson utan Barn och Bröst arfvingar. Likväl uppgafs den aflidnas hel Syster Johanna Johans dotter gift med Bonden Matts Michelsson Manderjärvi Nedergård i denne Socken såsom sido arfvinge, hvilcka båda härvid voro närvarande för att härvid bevaka sin rätt. Efter antecknandet här af och sedan Enklingen Alexander Johansson i närvaro af till kallade gode män Härads Nämndemannen vid ditta Tingslag Matts Johansson LillValluis, och Bonden Johan Johansson Manderjärvi Öfvergård till sades att å Eds förpliktelse uppgifva egendomen sådan den vid den aflidnas döds tima befunnits, på börjades med förrättningen samt fort sattes uti efterföljande Ordning Anmärkes att En Rubel Silfver här vid är upptagen i lika Värde med 2. Riksdaler RGmt.	År 1828. den 11 April förrättades Bouppteckning uf under skrifven med biträde af årdinarje herads Nämndemannen Hendric Matts son Merijärvi och fremmande mannen Johan Hendrics son såsom dreng å Tättäläis, efter Rusthollare hustrun Brita Anders Dotter å Toivavas Rusthollaren Hendric Matts sons sida af Livo Ö i Lemo Socken, hvilken den 1. Januari inne varande år genom döden aflid och efter sig lämnade, Enklingen Hendric Matts son, jemte Trenne /:3./ bröst arfvinagr nemnligen 1.mo Dottren Maria Elisabet Hendrics Dotter gif med Bonden Isaac Nyholm af Palsala å Livo Ö i Lemo Socken 2.do Dottren Anna Juliana Hendrics Dotter hemma, 3.to Dottren Judita Lusija Hendrics Dotter hemma, hvilka umydiga dötrars rätt bevakas af Kurutore vegnar å Johan Hendricsson Härylä, Som är vid förrättningen närvarande, Sedan veder börande blef påminter om egendomens noga uppgifvande börjades med förrättningen som följer efter Silfver Rubel hilket värderades efter två Riks daler i Riksgelds för en Rubel i Silfver förrättas i Silver Rublar.

1700-talet Kusten o. innerskärg.	1700-talet Mellan o. ytterskärg.	1800-talet Kusten o. innerskärg.	1800-talet. Mellan o. ytterskärg.
Bu 280, Rusthållare Henrik Gabrielsson Witikais, Lemo, Vitikainen, Witikais skatte rusthåll. 13.4.1796.	Bu 37, Rusthållare åboe Bertil Bertilsson, Gustavs, Pleikilä, Bleknäs rusthåll. 23.3.1764.	Bu 264. Rusthållare wärdinna Maria Christina Johans dotter, Lemo, Vitikainen, Witikais Öfvergård's Rusthåll. 18.3.1831.	Bu 231. Rusthållare hustrun Brita Anders dotter, Villnäs, Livo ö, Toivainen, Toivais rusthåll. 11.4.1828.
(Efter Creatur:) Fasta egendom halfva Witikais skatte Rusthåll bestående 3/8 mantal i Wehmo Compagnie N:o 40: värderas till, ... 50 o.	Fast ägendom: Bleknäs skatterusthåll har den afl jemte sin Broder Erich til hälften innehaft efter sina afl föräldrar men som Sonen Simon Bertilsson will söka winna den 1/3 del som deras afl moder i Rusthålllet ägt så giordes med Rusthålllets wärderande anstånd til des kan afgiordt blifwa huruwida Sonen Simon winner 1/3 delen af Rusthålllet.	...	...
Contant penningar: Riksgäld Sedlar, ... 30 o. Koppar Slantar, ... 3 16.	Contante medel: Uppgafs i Sedlar, ... 414 o.	...	Befinteliga Kontanter som inne står Sades icke finnas
Silfver: 1 bägare, ... 1 32.	Silfver: 1 skied, ... 12 o.	Gull: 1 Gull Kjäd m 2ne hals hvarf med ett större Hjerta och Lås, ... 6 o. 1 par gull örhängen, ... 1 50. 1 Större Clak Ring, ... 1 50. 1 D:o Ring utan Klak (slät), 1 50. 1 D:o utan D:o Slät, ... 1 50. 3 Diverse fasonerade Ringar, ... 4 o. Silfver: 1 Silfver Bägare a 3 Junfrus dräkt, ... 4 o. 1 D:o D:o a 1 1/2 Jungfrus D:o, ... 1 50. 1 D:o Sked, ... 2 o. 6 diverse gl: förylda ringar, o 12. 2 Knä Spän, ... o 30.	Silfver Saacher: 4 Silver Skedar, ... 6 o. 1 Silver Begare, ... 2 o. (Under Diverse Sortter:) 2 för silfrade Juss Stackor, .. 1 o.

1700-talet Kusten o. innerskärg.	1700-talet Mellan o. ytterskärg.	1800-talet Kusten o. innerskärg.	1800-talet. Mellan o. ytterskärg.
Bu 280, Rusthållare Henrik Gabrielsson Witikais, Lemo, Vitikainen, Witikais skatte rusthåll. 13.4.1796.	Bu 37, Rusthållare åboe Bertil Bertilsson, Gustavs, Pleikilä, Bleknäs rusthåll. 23.3.1764.	Bu 264. Rusthållare wärldinna Maria Christina Johans dotter, Lemo, Vitikainen, Witikais Öfvergård's Rusthåll. 18.3.1831.	Bu 231. Rusthållare hustrun Brita Anders dotter, Villnäs, Livo ö, Toivainen, Toivais rusthåll. 11.4.1828.
Tenn: 1 gl stop, ... 0 16. 1 Lius staka, ... 0 2.	Koppar: 1 bränwijns panna med hatt och pipor väger 1 Lp 3 mrk a 3 D, ... 69 o. 1 liten panna med fötter, ... 2 o. 1 kiettel väger 14 mrk a 3 D, ... 42 o. 1 kiettel väger 7 mrk a 3 D, 21 o. Tenn: 1 dricks stop, ... 10 o.	(Under Järn Malm:) 1 Koppar Panna a 1 D:o D:o (Kannors drägt), ... 0 20. 1 Koppar Kittel gammal, .. 0 40. Tenn Sorter: 1 Tenn Stop Söndrig, ... 0 10. 6 D:o diverse Talrickar, ... 0 16. 3 D:o Lius stakor, ... 0 15.	Koppar Saacher: 1 Koppar Brenvis Panna med ella destil behör, ... 10 o. 1 Koppar Kittel af 6 Kannors drag, ... 2 o. 2 Kaffe Pannor, ... 1 o. (under Diverse Sorter:) 1 Ten Stup, ... 0 20.
...	...	...	(under Diverse Sorter:) 1 Messings D:o (Juss Stackor, se under Silver), ... 0 20. 1 Blåk Stup 1 kvarter och 2 Trattar, ... 0 10.
(Under Diverse:) 1 glas flaska, ... 0 6.	...	(under Diverse Sorter:) 7 Diverse större Bouteiller, o 42. 1 Stops Flaska, ... 0 6. 6 diverse Sten Faht, ... 0 10. 2 D:o Skålar, ... 0 1. 2 Porcelains Talrickar, ... 0 4.	(under Diverse Sorter:) 1 Dussin Poslins Talrikar, . o 60. 4 Sten Taldrikar, ... 0 05. 1 Poslins Faat, ... 0 10. 1 Sop Skål af Poslin, ... 0 25. 3 Spilkummar af Poslin, ... 0 20. 1 Karot och 1 Mug af Poslin, ... 0 25. 4 Par Kaffe Koppar och 1 Sneka, ... 0 20. 2 Större Botelier, ... 0 10. 3 D:o, ... 0 15. 1 Glas Begare och 1 Mug, . o 15.
...	...	(Under Diverse Sorter:) 1 Finsk Bibel in qvarto, ... 2 o. 1 Himmelsk Örtagård, ... 0 5.	(under Diverse Sorter:) 1 Finsk Bibel, ... 1 50. 1 Bjöqvists Postilla, ... 0 50. 2 Salm böcker, ... 0 15. 5 Midre böcker, ... 0 15.

1700-talet Kusten o. innerskärg.	1700-talet Mellan o. ytterskärg.	1800-talet Kusten o. innerskärg.	1800-talet. Mellan o. ytterskärg.
Bu 280, Rusthållare Henrik Gabrielsson Witikais, Lemo, Vitikainen, Witikais skatte rusthåll. 13.4.1796.	Bu 37, Rusthållare åboe Bertil Bertilsson, Gustavs, Pleikilä, Bleknäs rusthåll. 23.3.1764.	Bu 264. Rusthållare wärdinna Maria Christina Johans dotter, Lemo, Vitikainen, Witikais Öfvergård's Rusthåll. 18.3.1831.	Bu 231. Rusthållare hustrun Brita Anders dotter, Villnäs, Livo ö, Toivainen, Toivais rusthåll. 11.4.1828.
Järn Redskap: 1 Bihl yxa, ... 0 12. 1 Arbets yxa, ... 0 8. 1 D:o, ... 0 8. 1 D:o, ... 0 7. 1 gran ris yxa, ... 0 4. 1 D:o, ... 0 3. 1 järn stång, ... 0 16. 2 Lijor a 8: Sk., ... 0 16. 2 D:o a 4: Sk., ... 0 8. 2 skärör a 4 Sk, ... 0 8. 2 D:o a 2 Sk, ... 0 4. 1 tak veds nafra, ... 0 2. 1 ander D:o, ... 0 1 6. 1 mindre D:o, ... 0 1. 1 rapsnafra, ... 0 0 6. 1 vägg drag, ... 0 0 6. 1 räck järn, ... 0 1. 1 Bötsel, ... 0 1 3. 1 Säg, ... 0 5. 1 hoftång med hammare, ... 0 4. 2 Löf haggör a 6: rst, ... 0 1. 1 Får sax, ... 0 0 6. 1 liten skällo, ... 0 1. 1 gryta, ... 0 24. 1 D:o, ... 0 16. 1 D:o, ... 0 8. 1 par tre fötter, ... 0 8. 1 Spada, ... 0 2. 1 D:o, ... 0 4. 1 hand höfvel, ... 0 1.	Järn redskap: 1 bihlyxa, ... 4 0. 1 D:o, ... 6 0. 1 D:o, ... 5 0. 1 huggyxa, ... 3 0. 2 D:o, ... 4 0. 1 D:o, ... 2 0. 1 järnstör, ... 5 0. 2 Isbilar, ... 8 0. 1 stor nafware, ... 1 16. 1 D:o, ... 0 24. 1 D:o, ... 0 16. 1 väggdrag, ... 0 16. 1 wigg, ... 1 16. 1 bandknif, ... 0 24. 1 kexla, ... 0 24. 3 huggyxor, ... 3 0. 1 strykhöfvel, ... 1 0. 2 små höflar, ... 1 0. 1 hoftång och hammare, .. 1 16. 1 bandhaka, ... 0 16. 1 huggbår, ... 0 16. 1 lija, ... 2 0. 2 D:o, ... 3 0. 1 D:o, ... 1 0. 1 D:o, ... 1 0. 3 D:o a 16 öre, ... 1 16. 1 D:o, ... 1 16. 2 skärör, ... 1 0. 4 D:o a 8 öre, ... 1 0. 1 D:o, ... 0 16. 1 såg, ... 0 24. 1 hamphäckla, ... 3 0. 1 spada, ... 1 0. 1 D:o, ... 0 24. 1 tårfyxa, ... 0 16. 2 D:o, ... 0 16. 1 wigg, ... 0 24. 2 1/2 Lp järn a 5 D, ... 12 16. 1 Lp järn, ... 9 0. 1 järnharf, ... 4 0. 1 gryta, ... 6 0. 1 plogbihl, ... 0 16. 1 hundhalsband, ... 1 16.	Järn Sorter: 2 Arbets Yxor a 5 Kop:, ... 0 10. 3 Semre D:o a 2 Kop:, ... 0 6. 1 Bihl Yxa, ... 0 5. 1 Söndrig Järn Stör, ... 0 12. 2 Granris Yxor, ... 0 4. 2 Bötslar, ... 0 5. 2 Järn Spador, ... 0 15. 1 D:o Grepa, ... 0 30. 1 D:o Semre D:o, ... 0 15. 1 Trägård Skeffel, ... 0 2. 3 Löf Hackor, ... 0 3. 1 Lija med Skaft, ... 0 3. 1 Skarf Yxa, ... 0 8. 2 hoftänger och en hammare, ... 0 5. 1 större Malkuri Nafvare, .. 0 8. 1 Takveds Nafvare, ... 0 6. 2 Ander Nafvaren, ... 0 6. 1 Sukari D:o, ... 0 2. 1 Räfs Nafvare, ... 0 1. 2 Hugg bårar, ... 0 4. 1 Band knif, ... 0 2. 1 Lång fog höfvel, ... 0 3. 2 Slät höflar, ... 0 2. 1 Järn ander Stång gl., ... 0 2. 1 Skaf och en vägg järn, ... 0 4. 2 par Gryt hängen, ... 0 4. under Järn Malm: 1 Större Grytta a 25 Kannors drägt, ... 4 0. 1 Mindre D:o a 3 D:o D:o, .. 0 40. 1 Fot Panna a 1 D:o D:o, .. 0 40. 1 Pankaks panna af järn, .. 0 10.	Järn Redskap: 2 Järn störrar, ... 1 0. 3 Dyng Greppor, ... 0 75. 1 Jss Båre, ... 0 16. 4 Arbets yxsår, ... 0 80. 2 Bihl yxsor, ... 0 60. 6 Granris yxsor, ... 0 40. 4 Teli yxsor, ... 0 60. 3 Bötslar, ... 0 21. 4 Lispund Stong Järn, ... 2 0. 3 Större Navare, ... 0 30. 6 Mindre D:o, ... 0 10. 7 Hug Bårar, ... 0 12. 1 Keksla och band Knif, ... 0 10. 1 Lagg Järn och band haace?, ... 0 5. 3 Dijk Spaador, ... 0 30. 1 Stok Säg, ... 0 75. 1 Weg Järn, ... 0 08. 1 Hand Säg, ... 0 05. 1 Long Höfvel elle huf Höfvel, ... 0 10. 1 uxsel Höfvel och 1 Slet Höfvel, ... 0 08. 4 Mindre persedlar i Kärl arbt's behör, ... 0 04. 2 Järn Widgar?, ... 0 15. 1 Huftang och Hammare, .. 0 10. 3 Järn Klafvor, ... 0 30. 1 Weg drag, ... 0 01. 4 Torf hackor, ... 0 08. 5 Lijor, ... 0 65. 9 Råg Sjäror, ... 0 37. 7 Löfv Sjäror, ... 0 03. Husgeråds saaker: 1 Murad Gryta, ... 2 0. 2 Större Gytter, ... 0 20. 2 Mindre Gryttor, ... 0 20. 1 Futt? Panna, ... 0 08. 1 Stek Panna, ... 0 15. 2 Pan Kaks Pannor, ... 0 10. under Diverse Sorter: 2 Gamla Besmenner, ... 0 06. 2 Par Gryt henge och 2 Trifötter, 0 15. 1 Tjer Grytta, ... 0 05.

1700-talet Kusten o. innerskärg.	1700-talet Mellan o. ytterskärg.	1800-talet Kusten o. innerskärg.	1800-talet. Mellan o. ytterskärg.
Bu 280, Rusthållare Henrik Gabrielsson Witikais, Lemo, Vitikainen, Witikais skatte rusthåll. 13.4.1796.	Bu 37, Rusthållare åboe Bertil Bertilsson, Gustavs, Pleikilä, Bleknäs rusthåll. 23.3.1764.	Bu 264. Rusthållare wärldinna Maria Christina Johans dotter, Lemo, Vitikainen, Witikais Öfvergårds Rusthåll. 18.3.1831.	Bu 231. Rusthållare hustrun Brita Anders dotter, Villnäs, Livo ö, Toivainen, Toivais rusthåll. 11.4.1828.
Trä Redskap: 1 Tunna utaf Ek med järn band, ... 0 16. 1 dricks Tuna, ... 0 4. 1 D:o, ... 0 3. 1 två båtn tina, ... 0 32. 1 liten tina, ... 0 3. 1 brygg tina, ... 0 4. 1 D:o, ... 0 4. 1 Så, ... 0 6. 1 D:o, ... 0 6. 1 deg Tina, ... 0 4. 1 miölvagga med läck, ... 0 6. 1 D:o mindre, ... 0 5. 3 Tinor med läckor a 5 Sk:, 0 15. 1 Tunna med läck, ... 0 2. 1 D:o utan läck, ... 0 1. 1 dussin bök talrickar, ... 0 4. 1 dussin skiädar, ... 0 1. 4 miölkbyttor a 6 rst, ... 0 2. 2 D:o a 2: Sk:, ... 0 4. 1 1/2 punds Smör bytta, .. 0 16. 1 D:o, ... 0 1. 1 gärna, ... 0 3. 1 miölk stäfv, ... 0 6. 1 Spis öhls stop, ... 0 6. 1 vanna, ... 0 3. 1 D:o, ... 0 2. 1 D:o, ... 0 2. 1 mät Kappa, ... 0 4. 1 D:o, ... 0 6. 2 äm bare a 6: rst, ... 0 1. 1 Tratt, ... 0 1. 2 trä flaskor, ... 0 1.	Trä redskap: 1 kista, ... 20 0. 1 D:o, ... 9 0. 1 skrijn, ... 2 0. all then öfrige träredskapen som så noga icke kan specificeras uptogs öfwer hufwud til, ... 36 0.	Träd och Husgeräds Saker: 1 Större Maladt Skåp, ... 0 20. 1 D:o lågt D:o, ... 1 0. 1 Mindre Måladt Skåp, ... 0 30. 1 mindre måladt vägg Skåp, ... 0 60. 1 Sängställe utdrag, ... 0 40. 1 Tält Säng med fötter, ... 0 20. 2 gl: fot Sängar, ... 0 30. 2 Målade och beslagne Klädes Kistor med läs, ... 0 80. 1 Större Spanmåls Kista beslag och med läs, ... 0 40. 2 Semre Målade Klädes Kistor, ... 0 30. 1 Långt gästa Bord omåladt, ... 0 50. 3 Karm Stolar Omålade a 5: Kop:, ... 0 15. 1 Större Brygg Tina, ... 0 50. 1 gl: Brånvins Hålk, ... 0 30. 2 större Driks Tunnor, ... 0 40. 1 Mindre D:o, ... 0 5. 7 Diverse Torra Tunnor, ... 0 50. 2 Mindre halfva Tunnor, ... 0 5. 2 Lius Kjårnor, ... 0 1. 2 Förlanks? Tunnor af Ek, . 0 30. 2 Resse Wackor med läs, .. 0 30. 3 Diverse Större Vackor, ... 0 30. 2 Mindre D:o, ... 0 4. 3 div: Dryftor, ... 0 12. 2 Gryn Sällar, ... 0 2. 1 Kött Tina, ... 0 30. 1 half Tunna, ... 0 2. 3 Fjerdingsar, ... 0 3. 3 Åttingar, ... 0 3. 1 Deg Tina, ... 0 5. 2 Deg Trågar, ... 0 15. 1 Hackelse Stäck, ... 0 1. 1 Täck båga, ... 0 2. 2 Wattu Säär, ... 0 4. 3 Disk Bunckor, ... 0 5. 1 större Surmjölks bytta, ... 0 2. 5 Mindre D:o, ... 0 5. 2 Stäfvor, ... 0 2. 5 Pärt Korgar, ... 0 5. (Under Diverse Sorter:) 1 Träd Spilkum, ... 0 1. 1 Kafvel bräde med stock, ... 0 2.	Tre Käril och Tinor: 1 Större Fisk Tijn, ... 0 50. 3 Torra? Tunnor, ... 0 08. 2 Holkar, ... 1 20. 1 Bryg Kar, ... 0 50. 2 Kött Tijnor, ... 0 40. 1 Watt Tijn och 1 Sörp? Tijn, ... 0 50. 3 Tijnor, ... 0 10. 1 D:o nyy, ... 0 10. 1 Mangel, ... 1 0. 2 Mjöl Tijn, ... 0 05. 9 Half tuns Käril, ... 0 09. 6 Torra Tunnor, ... 0 18. 7 Laak Käril, ... 0 14. 4 Torra Tunnor, ... 0 12. 5 Smör Byttor, ... 0 15. 12 Mjöl Byttor, ... 0 24. 6 Mjöl Bunkar af tre, ... 0 12. 2 Mjöl Stevor, ... 0 06. 1 Kjårna, ... 0 05. 1 Mjöl sijl, ... 0 01. 5 Watt Sävar, ... 0 25. 5 Embaren, ... 0 10. 2 Stonkar, ... 0 06. 4 Driks Tunnor, ... 0 40. 2 Tvet Bunkar, ... 0 15. 1 Brenvins Ankare, ... 0 30. 1 Lekcare, ... 0 10. 3 För brens Käril, ... 0 15. 2 Mjöl Wackar och 4 mindre Wackar, ... 0 24. 1 Ny, och 2 Gamla Kappar, 0 04. 4 Gamla Dryhtar? , ... 0 10. 1 Rissel, ... 0 04. 2 säll och 1 Sihkt, ... 0 13. 6 Fisk Korgar, ... 0 32. 3 Brö Korgar, ... 0 03. under Husgeräds saaker: 1 Burd, ... 0 10. 1 Burd med tvenne Skivor, 0 75. 1 Longt Burd och 2 Longa Stular, ... 0 15. 1 Mahongs Burd, ... 5 0. 8 Karm Stular, ... 0 40. 1 Futt? Säng, ... 0 20. 1 Skåp i Tvenne afdelningar, ... 1 50. 2 Skåp, ... 2 5. under Diverse Sorter: 2 Dussin Bök Taldrikar, ... 0 20. 2 Dussin Trä Skeda, ... 0 06. 5 Kistor, ... 0 25. 1 Höl Benk, ... 0 15. 2 Hyllor, ... 0 07. 1 Deeg Tijn och 3 Deg Tråg,

1700-talet Kusten o. innerskärg.	1700-talet Mellan o. ytterskärg.	1800-talet Kusten o. innerskärg.	1800-talet. Mellan o. ytterskärg.
Bu 280, Rusthållare Henrik Gabrielsson Witikais, Lemo, Vitikainen, Witikais skatte rusthåll. 13.4.1796.	Bu 37, Rusthållare åboe Bertil Bertilsson, Gustavs, Pleikilä, Bleknäs rusthåll. 23.3.1764.	Bu 264. Rusthållare wärdinna Maria Christina Johans dotter, Lemo, Vitikainen, Witikais Öfvergård's Rusthåll. 18.3.1831.	Bu 231. Rusthållare hustrun Brita Anders dotter, Villnäs, Livo ö, Toivainen, Toivais rusthåll. 11.4.1828.
Kör Redskap: 1 par beslagen Kärror, ... 1 32. 1 par trä Kärror, ... 0 2. 1 par Kotts Kärror, ... 0 1. 1 beslagen Släda med fimelstänger, ... 0 16. 1 beslagen res Släda, ... 0 16. 1 Höö Släda med häckar, ... 0 2. 1 dyng Släda, ... 0 8. 1 D:o, ... 0 6. 1 par styttningar, ... 0 6. 1? Häst Plog med bild, ... 0 5. 1 par Rankor med långa romar, ... 0 8. 1 par D:o med Korta romar, 0 2. 1 lucka, ... 0 2. 1 trä Sadel, ... 0 4. 1 par Häst skacklar, ... 0 6. 1 Slada och harfva tilsamans, ... 0 4. 1 grimma, ... 0 7. 1? par beslar, ... 0 1. 1 par arbetstömor, ... 0 2. 1 dyng grepa med järnändor, ... 0 1. 1 D:o utan järnändor, ... 0 6.	Åk redskap: 2 järnskodda slädar, ... 24 0. alla arbetsslädor uptogs öfwer hufwud till ..... 12 0.	Åk och Kör Redskap: 1 Järn beslagen Gul Målad Kyrko Släda, ... 2 0. 1 D:o beslagen Röd målad laittio, Semre, ... 0 60. 1 järn beslagen Arbets Släda, ... 0 50. 1 Trä skodd Häck D:o, ... 0 20. 1 Häst Plog, ... 0 5. 3 Div: Häst Lukor, ... 0 5. 3 par Ranckor utan Rummar, ... 0 6. 1 pr Sämmar redor för en häst, ... 0 4. 1 par Winter Reder för en D:o, ... 0 1. 2 gl: Trä Sladdar, ... 0 3.	Kjör Red Skap: 2 Lodjar? Och 1 Arbets Sled, 3 0. 1 D:o och 1 Kortare Sled, ... 2 0. 1 Järn beslagen Arbets Kärra, ... 4 0. 3 Par Fimmer stenger, ... 0 30. 1 Par två Hests och 2 Par en Hests Skaklor, ... 0 30. 2 Hec Sledar, ... 0 20. 5 Dyng Sledar, ... 0 20. 2 Granris Sledar, ... 0 15. 3 Treskuda Stöttingar, ... 0 06. 1 Wält och 1 Rist, ... 0 20. 1 Järn Harf, ... 0 40. 1 Tre Slad, ... 0 02. 2 Plugar med Stenger, ... 0 20. 1 Plug Bett, ... 0 08. 3 Par Rankor med Rumar, .1 04. 3 Par Rankor utan Rumar, 0 12. 4 Lukar, ... 0 20. 5 Par Bessel, ... 1 50. 2 Par Hinnertyo, ... 0 10. 1 Kärr Sadlar, ... 0 01. 1 Rid Sadl, ... 0 16.
(Under Diverse): 1 gl fisknät, ... 0 3.	Sjö redskap: 1 hälften i en skuta med tilbehör, ... 600 0. 1/2 i en strömmingsnot med tilbehör, ... 120 0. 1 liten not, ... 18 0. 1 Tina?, ... 6 0. 1 notslingor till en winternot, ... 18 0. 2 skiötar a 20 D, ... 40 0. 3 D:o a 18 D, ... 54 0. 2 D:o a 6 D, ... 12 0. 1/2 i en notbåt, ... 30 0. 1 trebolad båt, ... 12 0. 1 liten D:o, ... 12 0.	...	Sjö Redskap: 1 Helt Strömmings Nuutt, .. 8 0. 1 Lill Nutt, ... 0 50. 2 Neet, ... 0 10. 6 Ryssjor, ... 0 12. 1 Nutt Båt, ... 2 0. 1 Rees Bått med Segel, ... 2 50. 1 Bred Ökstok, ... 1 0. 1 Litten D:o, ... 0 10. 1 Stok ökstok, ... 0 10.

1700-talet Kusten o. innerskärg.	1700-talet Mellan o. ytterskärg.	1800-talet Kusten o. innerskärg.	1800-talet. Mellan o. ytterskärg.
Bu 280, Rusthållare Henrik Gabrielsson Witikais, Lemo, Vitikainen, Witikais skatte rusthåll. 13.4.1796.	Bu 37, Rusthållare åboe Bertil Bertilsson, Gustavs, Pleikilä, Bleknäs rusthåll. 23.3.1764.	Bu 264. Rusthållare wärldinna Maria Christina Johans dotter, Lemo, Vitikainen, Witikais Öfvergård's Rusthåll. 18.3.1831.	Bu 231. Rusthållare hustrun Brita Anders dotter, Villnäs, Livo ö, Toivainen, Toivais rusthåll. 11.4.1828.
Mansgångkläder: 1 Blå Kappräck, ... 3 o. 1 grå D:o, ... 0 32. 1 blå räck, ... 1 8. 1 D:o grå, ... 1 o. 1 D:o, ... 0 32. 1 Svart, ... 0 40. 1 blå väst, ... 0 24. 1 blå lif stycke, ... 0 20. 1 lifstycke D:o, ... 0 16. 1 Äkta randig D:o, ... 0 6. 1 Svart D:o, ... 0 8. 1 par grå böxor, ... 0 18. 1 par Rehn skins D:o, ... 0 20. 1 par får skins Päls, ... 0 16. 1 hund skins mössa, ... 0 16. 1 Svart Hatt, ... 0 16. 1 par stöflor, ... 0 16. 1 D:o, ... 0 12. 1 par D:o, ... 0 6. 1 ny skjorta, ... 0 20. 2 par nya strumpor a 12: Skr, ... 0 24	Gång kläder: 1 blå wallmarsräck, ... 12 o. 1 D:o grå, ... 15 o. 1 swart D:o, ... 12 o. 1 D:o, ... 9 o. 1 D:o, ... 9 o. 1 D:o, ... 6 o. 1 fårskinspäls, ... 18 o.	Den aflidnas Gång Kläder: 1 Blå stoppad Qvinfolks Päls med grönt foder af ylle, och Grå krimskins Krage, ... 6 o. 1 Blå qvinfolks Kapott, ... 1 o. 1 blå Walmans Tröja, ... 0 10. 1 Svart Bombasängs klädning, ... 2 50. 1 Rödbottnig Cattuns D:o, . 1 50. 1 Rödrandig Bomullstygs D:o, ... 1 50. 1 Blå ruttig D:o D:o, ... 0 80. 1 Blå randig kjortel med tröja, ... 1 o. 1 Hvit bottnig Bomullstygs D:o med D:o, ... 0 50. 1 Cattuns Tröja, ... 0 20. 1 Blå bottnig Sars kjortel, . 0 50. 2 Randiga Sars kjortlar, . 0 70. 1 Svart Cammelotts Kjortel med Tröja, ... 0 20. 1 Grann, röd Kalminks D:o med D:o, ... 0 20. 1 Grön Cammelotts D:o, . 0 30. 2 Skätttygs Tröjor, ... 0 5. 1 Prickig Cattuns D:o, ... 0 15. 3 diverse Randiga bomullstygs Förkläden, ... 0 60. 1 Större ny Svart Silkesduk, ... 4 50. 1 Rödbottnig Silkesduk med hvita ränder, ... 3 o. 1 Röd Dräll rutig Silkesduk, ... 1 50. 1 Gul bottnig Silkes duk, . 2 o. 1 D:o Prickig Charflett, ... 1 o. 1 Grön bottnig bomulls Charfl med hvita ränder, ... 2 50. 1 Hvit D:o D:o, ... 1 o. 1 Gul Bomulls duk med Turkiska Franzar, ... 0 40. 1 Röd D:o D:o utan D:o, . 0 40. 1 Svart D:o D:o, ... 0 40. 1 hvit Tylls halsduk, ... 0 30. 2 Näsdukar, ... 0 5. 1 Hvit rynkad Bin Mössa, . 0 20. 1 Ny Svart Sinsars D:o, . 0 30. 6 Diverse Gamla D:o, ... 0 20. 4 diverse Möss stycken, . 0 30. 1 Paraplue, ... 2 o. 1 par gl: Kengor, ... 0 1. 1 par Skor, ... 0 2. 17 alnar Nytt Mörklodt Walman, ... 8 o. 20 D:o hvitt Lärft, ... 1 o.	Den aflidnes Gong kläder: 1 Svart Tafts Kjortel och Tröja, ... 1 o. 1 Kartuns D:o D:o, ... 0 75. 1 Gredlins Kamlots Kjortel och Tröja, ... 0 50. 1 Svart Kles Kjortel och Tröja, ... 0 75. 5 Sars Kjortlar, ... 0 70. 1 Bumuls Tygs Kjortel, ... 0 20. 2 Kartuns och 2 Kles Tröjor, 0 20. 1 Päls, ... 0 25. 2 Kartuns och 2 bumbuls tygs Förkel, ... 0 40. 1 Lifstycke, ... 0 01. 2 Fina och 4 gröfre Särkar, 0 48. 1 Gredlin Silkes duk, ... 0 75. 4 Bumbuls Dukar och 2 Nesdukar, ... 0 35. 8 Bind Mössor, ... 0 25. 4 Styken, ... 0 06. 2 Par Strumpor, ... 0 08. 1 P: Skur, ... 0 15.

1700-talet Kusten o. innerskärg.	1700-talet Mellan o. ytterskärg.	1800-talet Kusten o. innerskärg.	1800-talet. Mellan o. ytterskärg.
Bu 280, Rusthållare Henrik Gabrielsson Witikais, Lemo, Vitikainen, Witikais skatte rusthåll. 13.4.1796.	Bu 37, Rusthållare åboe Bertil Bertilsson, Gustavs, Pleikilä, Bleknäs rusthåll. 23.3.1764.	Bu 264. Rusthållare wärdinna Maria Christina Johans dotter, Lemo, Vitikainen, Witikais Öfvergård's Rusthåll. 18.3.1831.	Bu 231. Rusthållare hustrun Brita Anders dotter, Villnäs, Livo ö, Toivainen, Toivais rusthåll. 11.4.1828.
Säng Kläder: 1 Ryija, ... 1 32. 1 Bålster, ... 0 40. 1 D:o, ... 0 40. 1 D:o, ... 0 24. 1 D:o, ... 0 20. 1 par Får skins Fäll, ... 1 0. 1 par D:o, ... 0 40. 1 par D:o, ... 0 20. 1 par D:o, ... 0 20. 1 par D:o, ... 0 24. 1 vepa, ... 0 12. 1 D:o, ... 0 12. 1 D:o, ... 0 18. 1 D:o, ... 0 12. 1 D:o, ... 0 16. 1 dyna, ... 0 8. 1 D:o, ... 0 8. 1 D:o, ... 0 4. 1 D:o, ... 0 2. 1 D:o, ... 0 4. 1 D:o, ... 0 2. 1 D:o, ... 0 2 6. 1 D:o, ... 0 2. 1 D:o, ... 0 1. 1 D:o, ... 0 1. 1 D:o, ... 0 1. 1 lakan, ... 0 16. 1 D:o, ... 0 16. 1 örgått's vahr, ... 0 5. 1 D:o, ... 0 5. 2 handdukar a 4; Sk:, ... 0 8. 2 par gartek?, ... 0 8.	(Under Gångkläder:) 1 Rya, ... 24 o. 2 D:o a 15 D, ... 30 o. 1 D:o, ... 18 o. 1 långdyna, ... 5 o. 2 D:o, ... 8 o. 1 D:o, ... 4 o. 1 wepa, ... 3 o.	Säng Kläder: 1 Blårandigt två mans Bålster med Rör tops fyllning, ... 0 80. 4 Hufvud dynor med D:o fyllning, ... 0 30. 1 Cattuns Täck, ... 1 0. 1 Ryija, ... 4 o. 3 par Diverse Skin fällar med öfvertog, ... 2 0. 1 Bords Duk, ... 1 0. 1 Lakan, 0 50. 1 D:o, ... 0 50. 1 D:o semre, ... 0 20.	Säng Kleder: 4 Bolster, ... 4 0. 2 Får Skins Fällar, ... 2 0. 2 Laakan, ... 0 50. 4 Dynor, ... 0 40. 2 Bolster, ... 0 50. 1 D:o, ... 0 25. 5 Fällar, ... 1 50. 6 Dynor, ... 0 30. 3 Bolster, ... 0 30. 1 Long Dyna, ... 0 10. 2 Täck ken, ... 0 50. 1 Täck, och 1 Wepa, ... 0 20. 3 Burds Dukar, ... 0 70.
...	...	...	...
Creatur: 1 Röd vallak Häst, ... 5 0. 1 Ko Ruskas Kallad, ... 5 0. 1 D:o Ristike, ... 4 16. 1 D:o Omena Kallad, ... 2 0. 1 D:o mindre Ristike, ... 2 0. 1 qviga, ... 1 32. 1 D:o mindre, ... 1 16. 1 half oxe, ... 3 0. 18 Får tilsammans, ... 8 0. 1 Svin, ... 2 0.	Hästar och Boskap: 1 röd wallak, ... 84 o. 1 D:o, ... 48 o. 11 kor a 42 D, ... 462 o. 1 Tiur, ... 18 o. 2 qwigor a 15 D, ... 30 o. 17 får a 6 D, ... 102 o. 7 D:o sämre a 4 D, ... 28 o. 3 swijn a 12 D, ... 36 o.	Kreatur: 1 Ko, Kuckane Kallad, ... 5 0. 1 D:o, Blomma, ... 4 50. 7 Diverse Får och Lamb, .. 2 20.	Kreatur: 2 Svart Bruna Hestar både Walaker, ... 40 o. 1 Gammal Hest, ... 2 0. 6 Koor, ... 24 0. 2 Stuttar, ... 6 50. 2 qwigor, ... 3 0. 1 Liten Stutt, ... 1 0. 20 Färr, ... 15 0. 2 Svin Kreatur, ... 4 0.

1700-talet Kusten o. innerskärg.	1700-talet Mellan o. ytterskärg.	1800-talet Kusten o. innerskärg.	1800-talet. Mellan o. ytterskärg.
Bu 280, Rusthållare Henrik Gabrielsson Witikais, Lemo, Vitikainen, Witikais skatte rusthåll. 13.4.1796.	Bu 37, Rusthållare åboe Bertil Bertilsson, Gustavs, Pleikilä, Bleknäs rusthåll. 23.3.1764.	Bu 264. Rusthållare wärdinna Maria Christina Johans dotter, Lemo, Vitikainen, Witikais Öfvergård's Rusthåll. 18.3.1831.	Bu 231. Rusthållare hustrun Brita Anders dotter, Villnäs, Livo ö, Toivainen, Toivais rusthåll. 11.4.1828.
Diverse: 1 fem stops drägt Pouteill, . . o 8. 1 Kans D:o, ... o 4. 2 half stops D:o, ... o 3 6. 1 Tahls Slip sten, ... o 16. 1 sten Slip sten, ... o 4. 1 par hand stenar, ... o 18. 1 Spegel, ... o 12. 1 Veder qvarn, ... 10 32.	(Utan rubriker:) 1 wäderqvarn, ... 210 o. 1 dahlsten, ... 4 o. 1 slipsten, ... 2 16. Utestående fordringar: af Adjunkten Lodenius har sterbhuset att få, ... 42 o.	Diverse Sorter: 1 Wägg Uhr med fordral, .. 2 o. 1 Bessman, ... o 6. 1 Dahl Sten, ... o 1. 1 Sten slipsten, ... o 10. 1 Ler D:o D:o, ... o 30. 3 Lp och 7 Skp diverse sorters Får Ull, ... 9 o. 9 Skp Lin garn a 12 kop:, ... 1 8. 14 Skp Blår garn a 5 Kop:, .o 70. 1 Skp diverse D:o, ... o 10. 1 Skp Häcklat Lin, ... o 10. 1 Lin Häckla, ... o 4. 1 Lp Ohäckladt lin, ... o 10. 4 Skp D:o D:o, ... o 5. 6 Skp Blår, ... o 5. 1 Hand Sten, ... o 10. 1 Dussin bords Knifvar, ... o 50. (under Träd och Husgeräds Saker:) 1 Wäfstol med till behör, ... o 50. 1 Ref träd med 4 Kelor, ... o 10. 2 Spinn Råckar, ... o 20. 1 härf Träd, ... o 5. 1 Nyst Fot, ... o 1. 3 par Cardor, ... o 3.	Diverse Sorter: 1 Weg urr, ... 2 o. 5 Jupa Faat, ... o 20. 6 Platta Faat, ... o 24. 3 Skålar, ... o 12. 1/2 Dus sin Burds Knifvar och Gaflar, ... o 12. 1 Större Spegel, ... 6 o. 1 Kaffe qvarn, ... o 20. 1 Hand qvarn, ... o 50. 2 Wef stular, ... 2 o. 1 Rev tre och 4 Så kallade Kelor?, ... o 10. 5 Spin Rockar, ... o 50. 9 P: Kardor, ... o 75. 2 Får Saxsar, ... o 05. 1 Häckel, ... o 07. 5 Wef Skedar, ... o 25. 2 om gongor Wef Skaft, ... o 16. 1 Kruka, ... o 05. 4 Marker ull, ... o 80. 2 Par Wef Spennaren, ... o 04. 1 Metals Klocka, ... o 02. 8 Får Skin, ... o 80. 1 Dahl Sten, ... o 50. 1 Rif Sten, ... o 08. 6 Seckar, ... o 24.
Fordringar: Seppälä Hushåll i Lemo Sokn, ... 6 32. Kaitais Matts, ... 2 16. St Carin Sokn, Rawola Hushåll Simon Gabrielsson, ... 3 16. 12 16 o.		Utestående fordringar: Hos Bonden Matts Michelsson Manderjärvi Nedergård enligt skuldsedel af den 9. Januari 1830. i återstående Capital, ... 450 o. Samt obetald 6 procents ränta för 2ne månader, ... 4 24. Hos säterie Torparen å Kaita Torp i Merimasku Kapell Johan Andersson enligt Revers af den 7de mars 1831 i Capital utan ränta, ... 480 o. Fordran hos förra Bonden Henric Henricsson Lillvalluis enligt skuld sedel af den 20 November 1826 i Capital, 15 36. Samt upplopen 6 procents obetald ränta ifrån skuldsedelns nota, ... 4 o. Hos Bonden Johan Mattsson Lill Härmälä i Masku Socken enligt skuldsedel af den 1. Mars 1824 i Capital, ... 12 o. Summa Rglds, ... 966 12.	

1700-talet Kusten o. innerskärg.	1700-talet Mellan o. ytterskärg.	1800-talet Kusten o. innerskärg.	1800-talet. Mellan o. ytterskärg.
Bu 280, Rusthållare Henrik Gabrielsson Witikais, Lemo, Vitikainen, Witikais skatte rusthåll. 13.4.1796.	Bu 37, Rusthållare åboe Bertil Bertilsson, Gustavs, Pleikilä, Bleknäs rusthåll. 23.3.1764.	Bu 264. Rusthållare wärdinna Maria Christina Johans dotter, Lemo, Vitikainen, Witikais Öfvergård's Rusthåll. 18.3.1831.	Bu 231. Rusthållare hustrun Brita Anders dotter, Villnäs, Livo ö, Toivainen, Toivais rusthåll. 11.4.1828.
Summa: ..... 178 5 3.	Summa Upteckning: ..2970 16.	Denne summa förvandlad i Rubel Silfver med i början af detta instrument tagen beräknings grund utgör, 483 12. Summa Inventari: ..... 612 21.	Summa Inventarij : .... 240 98.
Afkortning: Till de fattiga utbetalas 4 % af 100de, ... 0 10 9. Wärderingsmännens arfvode, ... 0 16. Instruments lösen för 2ne Exemplar af detta Instrument med stempladt Papper tillsammans, ... 1 0. Summa afkort, ... 1 26 9.	Afkortning: Bondehustrun Brita Bertils dotter har at fordra des innestående arf efter des Broder Matts, ... 31 19. Sonen Simon har likaledes at få, ... 63 6. andra hälftens åboen å Bleknäs har likaledes at få, ... 63 6. desutom, ... 6 0. till Ro[sthållar]e hustrun maria Bertills dotter, ... 6 0. underskrifvens arfvode med skiuts och instruments lösen samt Charta sigillata, ... 108 0. Nämndeman Johan Classons arfvode med skiuts, ... 3 24? Nämndeman Simon Henrichssons arfvode med skiuts, ... 1 24. The fattigas andel, ... 3 24. 287 8.	Afkortning: Häri från afgår de i början af detta instrument upptagne och Värderade Gull persedlar, hvilka lemnades å Enklingens fördel, nemligen en Gull Kjäd, med hjerta och Lås värderad till, ... 6 0. 1 par Örhängen af Gull, ... 1 50. 1 Klack Ring af D:o, ... 1 50. 1 Slet Ring af D:o, 1 50. 1 Ditto D:o af D:o, ... 1 50. hvilka utgår tillsammans med, ... 12 0. De Fattigas andel enligt överenskommelse, ... 1 0. Inventerings Provision med Lösen, ... 3 50. Nämndemannen Matts Johansson Lill Vallais i arfvode och dagspenning, ... 0 25. Fremmande Mannen Johan Johansson Manderjärvi Öfvergård i ditto, ... 0 25. Summa Afkortning 17 0. Boets behållning i silfver utgör, ... 595 21.	Afkortning: Fattigas procent ~~procent~~ betals efter öfverens Kommelse med, ... 0 75. Herads Rettens andel ..... 0 36. Efter Enklingen Hendric Mattssons förordnande ärholler arfvingarne på följande sett af förestående värdering Dottren Anna Juliana Hendrics Dotter hafver till att bekomma i Bröllops bekostnad 100 Riksdaler i Riksgäldsmynt, 50 0. Dottren Julita Lusja Hendrics Dotter sammaledes 100 RD i R:geds, ... 50 0. Summa afkortning, ... 101 11.

1700-talet Kusten o. innerskärg.	1700-talet Mellan o. ytterskärg.	1800-talet Kusten o. innerskärg.	1800-talet. Mellan o. ytterskärg.
Bu 280. Rusthållare Henrik Gabrielsson Witikais, Lemo, Vitikainen, Witikais skatte rusthåll. 13.4.1796.	Bu 37. Rusthållare åboe Bertil Bertilsson, Gustavs, Pleikilä, Bleknäs rusthåll. 23.3.1764.	Bu 264. Rusthållare wärdinna Maria Christina Johans dotter, Lemo, Vitikainen, Witikais Öfvergårdss Rusthåll. 18.3.1831.	Bu 231. Rusthollare hustrun Brita Anders dotter, Villnäs, Livo ö, Toivainen, Toivais rusthåll. 11.4.1828.
At jag noga och riktigt uppgifvit all boet befintelig Egendom, och deraf ej något med wett och vilja ute lämnat eller undandölg't will om så fordras skulle med liflig Ed besörja? Maria Anders dotter [bomärke] Enär Enkan Maria Anders dotter uppvist Testamentariska författning af den 18 Majj År 1792 emellan henne och hennes afl. man Henrik Gabriels son, författade hennes lifstid at får orubbad behålla och besittja förutnämde egendom, så blir intet någon delning emellan Enkan maria Anders dotter och dess dotter Maria Johanna Henrics dotter, än lämnas delningen til desswidare. Med föregående uppteckning och värdering äro wij fulloligen förnögda Maria Anders dotter Enka [bomärke] Matts Simonsson Seijais Jacola förmyndare [bomärke] Sålunda wara upteknadt och värderadt intygar År och dag som föreskrifne står Henrik Mattsson Lill Walluis Henrik Mattsson Stor Walluis Nämndeman HM Anders Björklund Främmandeman [de]	Behållningen blifwer altså 2683; daler 8 sk hwaraf Enkan ~~ifördel~~ tilkommer i fördel 134 daler 5 sk i giftorätt 849 daler 22 2/3 och i mårgongäfwä 84 daler 12 2/3 sk och af the återstående 1615 daler tilkommer hwardera Son 293 d. 20 2/3? sk: och dottren 146 daler 26 1/3 sk alt Krmt. Men som barnen ännu äro små och blifwa under Enkans förwaltning så lemnades ~~Enkans~~ Förmyndares egendomen under Enkans wä[r]d till des barnen blifwa my[n]diga, då barnen borde erh[å]lla sett arf i persedlar och [...] sådant stånd de nu äro [up] tecknade. Sålunda upptecknad't wär[de]rat fördelt och afhandla[t] intyga År och dag föreskrifwen Henrich A. Thuron[us] Johan Classon [bomärke] Simon Henrich[sson] [bomärke] Att jag all egendom ric[k]tigt uppgifwit, det kan jag edeligen bestyrcka och fl[...] arar mig för [...] efne förrättning. Margeta Erichsdr [bomärke] Å the omyndigas wägnar har jag ej något att påminna Erich Bertilsson [bomärke]	Anmärkes att Enklingen Alexander Johansson lemnades till Fördel utom de i detta instrument upptagne och värderade fästninge gåfvor, äfven en med Kläder uppbäddad Enke säng, samt dess egna Gång Kläder, ouptecknade och ovärderade. När nu förrättningen på föregående sätt skridit till slut – så anmälte Enklingen Alexander Johansson – sig hafva med dess aflidna hustru Maria Chrestina Johansdotter under den 7de november 1829. låtit författa dem emellan ett inbördes Testamente af sådant innehåll att all Boets egendom skulle efter enderas död disponeras af den efterlevande Maken till dess döde dag utan att den aflidnes hvarken närmare eller fjernare arfwingar emedlertid skola äga göra något anspråk i deras arfs rätt: men att efter båda makars död Bonden Matts Michelsson Manderjärvi Nedergård och dess hustru Johanna Johansdotter då skola vara enda arfwingar till all qvarlåtskapen som efter den sista makans död i boet finnas kan: hvilket skrifteligen författadt Testamente skall blifvit lemnad i Bonden Matts Michelsson Nedergårds värjo, hvilken äfven såsom härvid närvarande det icke eller bestridde: men dock ej på begäran till på ögnande det samma framlemnade, sådant att varder uppå begäran härmedelst anmärkt.	af före stående värdering ärholler Enklingen sig en Koo kallad Sitruna och Fyra Får, Dottren Anna Juliana HendricsDotter hafve att ärholla af före stående värdering Två koor ena kallad Lakase andra Förstike, och Fem Får, ett mahongs burd och en SilfverSked merkt med H:T, Tvenne Bolster en Fäll, Två Ddynnor, ett Laakan, och en för silfvråd Jussstaake, samt Fyra Får skin Dottren Judita Lusia HendrocsDotter hafver att bekomma af före stående värdering Två koor ena kallad Krimase andra kallad Docka, och Fem Får, så och en Silversked merkt med H:M:S:B:A:D: och en för silfvråd juss stake så och en Silfver begare merkt med H:M:S:B:A:D: och 2 Bolster, en Fäll, två Dynor, och ett Laakan samt en Wefvstul och Fyra Får Skin, Den elste Dottren Maria Elisabet Hendrics Dotters son Hendric Hendric son hafver att bekomma af före stående värdering en stur Spegel, och en Silfver Sked merkt med H:M:S:B:A:D:, Så och den yngste Hesten af desse tre som värderades, Att jag all egendomen noga uppgifvit som den vid min hustrus frånfälle befants, och deraf icke uppsäteligen något uttelemnadt kan af mig med liflig ed besannas om så påfordras skulle Hendric Matts son Enkling Toivas Rusthollare [bomärke]

1700-talet Kusten o. innerskärg.	1700-talet Mellan o. ytterskärg.	1800-talet Kusten o. innerskärg.	1800-talet. Mellan o. ytterskärg.
Bu 280, Rusthållare Henrik Gabrielsson Witikais, Lemo, Vitikainen, Witikais skatte rusthåll. 13.4.1796.	Bu 37, Rusthållare åboe Bertil Bertilsson, Gustavs, Pleikilä, Bleknäs rusthåll. 23.3.1764.	Bu 264. Rusthållare wärdinna Maria Christina Johans dotter, Lemo, Vitikainen, Witikais Öfvergård's Rusthåll. 18.3.1831.	Bu 231. Rusthållare hustrun Brita Anders dotter, Villnäs, Livo ö, Toivainen, Toivais rusthåll. 11.4.1828.
		Att jag undertecknad egendomen efter min aflidna Hustru så noga uppgifvit att jag sanfärdigheten däraf om så fordras vill och kan med liflig Ed besanna samt för öfrigt förklarar mig nöjd med denne förrättning, betygar under edelig förpligtelse. Som ofvan. Alexander Johansson Enkling[A]	Med föregående Bouppteckning finner vi oss i alla delar nöjde Datum ut supra Johan Hendricsson Härylä Kurator för Ann Julias och Judita Lusija Hendics Döttrar Isaac Nyholm Palsala Maria Elisabet Hendrics Dotters nuvarande man
		Såsom härvid närvarande underskrifva Matts Michelsson , Manderjärvi Nedergård [bomärke] Johanna Johans dotter dess hustru [bomärke] Sålunda vara upptecknad och värderadt enligt hvad uppgifvit är, Och hvad detta instrument utvisar, intyga såsom till kallade förrättnings män, intygar Hj. Cajander FMatts Johansson LillValluis , Nämndeman [bomärke] Johan Johansson Manderjärvi Öfvergård, Fremmande man [bomärke]	Sålunda vara Boupptecknat och värderat som föregående instrument utreder intyga Matts Stenvik Johan Hendricsson Tättäläis Dreng som fremmande man [bomärke] Hendric Mattsson Merijärvi Herads Nemnde man [bomärke]

G.2 Bondehushåll 1700-talet

För att låta läsaren själv jämföra bouppteckningar efter skärgårdsbor i olika skärgårdstyper och olika tidsskeden har jag ställt upp sexton stycken bouppteckningar sida vid sida. Bondehushållen – som ju utgör huvudintresset för avhandlingen – representeras av åtta bouppteckningar, fyra från 1700-talet och fyra från 1800-talet. De representerar kusten, innerskärgården, mellanskärgården och ytterskärgården. Bouppteckningarna är uppställda så att de använda rubrikerna jämkats så att de på sidorna visas jämsides varje gång en ny rubrik inleds. Rubrikernas exakta namn kan däremot variera i uppteckningarna.

De åtta bondehushållen har valts ut enligt kriterierna att de ska vara så fullständiga som möjligt och gjorda efter ett aktivt hushåll. De här exemplen har också använts i den löpande texten i avhandlingen.

Av bouppteckningarna från 1700-talet härstammar tre från 1760-talet, men i kustzonen fanns ingen uppteckning från det årtiondet, varför zonen representeras av en uppteckning från 1790-talet.

Kusten.	Innerskärsgård	Mellanskärsgård	Ytterskärsgård
Bu 271, Bonde Jacob Thomasson, Lemo, Hiefvois, Keskikylä kronohemman, 10.6.1795.	Bu 28, Bondehustru Margeta Erichsdotter, Tövsala, Karhulax, Lambo hemman, 11.4.1763.	Bu 4, Bondehustru Valborg Henriksdotter, Gustavs, Laupunen, Pietilä hemman. 29.7.1762.	Bu 21, Skattebonde Matts Mattsson, Iniö, Jumo, Lassas, 29.3.1762.
Åhr 1795: den 10 Martii infant sig underskrefven, jemte Nämndeman Simon Henrihsson Junnila från Sejjais by och Bonden Anders Ersson från Hiefvois Nädergård begge i från Lemo Sockn, på Hiefvois Keskikylä Krono Hemman, äfven i Lemo Sockn, efter vederbörandes trägna anhållan, til att uppteckna och värdera then Ägendom, Som fants efter afledne Bonden Jacob Thomasson, Hvilken genom döden afled den 15. sistledne December, och lämnat efter sig dess i lifstiden Älskelig Hustru Maria Mattsdotter med Sex Brystarfvingar Nemligen Sex döttrar, dotter Anna Jacobs dotter gift med Landbonden Matts Thomasson Kähäri i Marie Sockn, dotter Sophia Jacobs dotter 24. år gammal, dotter Juliana Jacobsdotter 17. år gammal, dotter Susanna Jacobs dotter 14. år gammal, dotter Ulrica Jacobs dotter 9. år gammal och dotter Rigina Jacobsdotter 5 års ålder. Till Hvilka Omyndigas rätt at bevaka Som Curator instälte sig Bonden Matts Andersson Manderjärvi från Lemo Sockn med förbehåll at sålänge bevaka dessas rätt. Som den Högtråde Härads rätten förordnar en Laga Förmyndare af den aflednes släkt, emedan de ej godvilligt velat på sig taga förenämnde Förmynderskap; och som Curatoren Matti Andersson Manderjärvi, jemte dotter Annas Man Matts Thomasson således äro när varande; så åtvarnades Änkan Maria Matts dotter, at så noga Ägendomen uppgifva, at Hon richtiggheten theraf med ed vid anfordran bestyrcka kan, och börjades med förrä(t)tningen, å sätt som följer Nemligen.	År 1763 den 11 Aprill förrättade underskrifwen tillika med Nemndemännen Johan Abrahamsson ?? Puntti och Bonden Johan Simonsson ifr Koifvisto Laga uppteckning värdering och delning öfwer qwarlätenskapen efter Bondehustrun å Lambo hemman i Karhulax by och Töfsala Sockn Margeta Erichsdotter som i slutet af Martii månad sidste aflidit utan några bröstarfvingar, wid hwilcken förrättning war närwarande den afl. man Mickel Jakobsson samt at jemte honom taga arf hans afl. hustrus bröder Nämndemännen Johan Erichsson ifr Petes i Nykyrkio Sockn samt den afl. Syster Brita gift med Tunbindaren i Nystad Henrik Erichsson och Maria med Torparen Anders Johansson ifr Puntti. Bonden Matts Johansson hade? (...?)sas instäl(..) såsom förmyndare för den afl. (s)onen då den afgångn(e) Broders Matts Erichssons fyra omyndige Barn Sonen Matts samt döttrarne Maria Walborg och Anna. Och sedan Encklingen om egendomens noga uppgifwande blifvit erhindrad begyntes uppteckningen på sätt som följer.	År 1762 den 29 Och 30 Julii förrättades af underskrifwen samt nämndeman Erich Bertilsson i Koilax samt Bonden Johan Bertilsson i Idulax å Pietilä skatteaugmentehemman i Löpö by och Töfsala Sockn behörig uppteckning värdering och skifte öfwer qwarlätenskapen efter Wärdinnan å ofwanbemälte hemman Walborg Henriksdotter som i Maii månad sidste aflidit, hwarvid war närwarande then aflednas med thes förut genom döden afgångne man Petter Mattsson sammanbragte följande barn (...) hwilkas omyndiges rätt af deras moderfader Bonden Anders Erichsson i Godelsjö bewakades, Henrich, Matts och Erich redan till Laga ålder komna samt afledna döttrarna Marias 2:ne Söner Johan och Henrich bägge omyndige, för hwilka deras Fader Skräddaren Johan Johansson war närwarande. Sedan arfwingarne erhindrades om egendomens redeliga uppgifwande börjades med egendomens upptecknande på sätt instrumentet af sig wisar	År 1762 den 29 Martii hölts af undertecknad jemte nemndemännen Hans Bertilsson i Koilax Laga uppteckning och värdering öfwer qwarlätenskapen efter åboen å Lassas skattehemman i Jumo by och Töfsala Matts Mattsson som i Augusti månad 1760 genom döden afgått, wid hwilken förrättning war närwarande hans efterlefwande Enka Malin Mattsdotter och Bönderna och Bröderna Matts och Arfwid Arfwedssöner. Som den afledne hwilcken med sin hustru inga arfwingar sammanafat för arfwingare efter hans död förklaras. Och sedan Änkan om ägendomens noga uppgifwande blifwit påmint börjades uppteckningen på följande sätt.

Kusten.	Innerskärågård	Mellanskärågård	Ytterskärågård
Bu 271, Bonde Jacob Thomasson, Lemo, Hiefvois, Keskikylä kronohemman, 10.6.1795.	Bu 28, Bondehustru Margeta Erichsdotter, Tövsala, Karhulax, Lambo hemman, 11.4.1763.	Bu 4, Bondehustru Valborg Henriksdotter, Gustavs, Laupunen, Pietilä hemman. 29.7.1762.	Bu 21, Skattebonde Matts Mattsson, Iniö, Jumo, Lassas, 29.3.1762.
...	Fastigheter: 1 boda som Encklingen sig tilhandlat lemnades honom at behålla i des lifstid.	Fastigheter: befinnes detta Pietilä skatte hemman som afledna Petter Mattsson under warande ächtenskap med sin afledna hustru af Kongl. Majst. och Kronan till skatte löst. Detta hemman består af 3/4 mantal, får utsås til 3 a 4:t(unnor) årl höstsäde utom vårsäde, förswarlige ängar i medelmåttig växt, skog till nödigt timmer wedbrand och gårdsle samt något til (afsalu?) Fjäll och strömmingsfiske är under detta hemman förswarligt. I anseende till förenämnda förmoner uptogs detta hemman såsom för öfrigt med förswarlige hus försedt till värde af ..... 1000 0. Sedan hemmanet således blifwit till förestående värde uptaget afhandlades hwilcka af arfwingarne framdeles detta hemman innehafwa skulle då afledne äldsta Sonens Encka Sara Andersdotter och lefwande äldsta Sonen Heinrich ~~som sig emellan öfverens~~ ~~kommit at til hälften dela~~ ~~hemmanet sig emellan~~ förmodade sig till hemmanets inlösen framför the öfrige arfwingarne wara berättigade. Men som de öfrige Sönerne sådant bestred, så lämnades rättigheten om hemmanets tillträde arfwingarne emellan till Lag(e)ligt utförande.	Fast ägendom: befinnes detta Lassas skattehemman som den äfw. af länge wart och Kronan till skatte löst. På detta hemman utsåt 2 tunnor råg utom wårsäde, ängarna och skogen äro ?under detta hemman ganska småt ??? ire utom fiskewattnet som här i skiären är tämmeligen fördelachtigth. Och ansågs efter öfwerläggning detta hemman wara wärdt 400 0.
Penningar: 1 6:Dr Koppar Plåt, ... 0 16. I Riksgäld Sedlar, ... 11 34.	Kontanta medel: 3 dubbla Caroliner a 7 D, ..21 0. i sedlar .....75 0. tills. 96. Och påstodo wäl arfwingarne mera pengar finnas men sådant bestred Encklingen.	Kontanta medel: Uppgifwe arfwingarne i Sedlar finnas 318 0.	Kontanta medel: I Sedlar, ...228 0. i Slantar, ... 4 29.
Silfver: 1 Begare a 1 1/2 jungfrus måt, 1 16. 1 tumblare förgylt, ... 1 0. 1 Snus dosa, ... 1 0. 1 sked, ... 1 0. 1 D:o mindre, ... 0 24.	Silverföremål: 1 begare, ... 30 0. 1 gl modig sked, ...12 0.	Silverföremål: 1 Gl modigt Silfwer bälte med förgyllta spännen väger 25 lod, 175 0. 1 liten bägare, ... 16 0. 1 Gl sked och tre gl ringar, . 18 0. 1 liten brisk, ... 1 0. 1 Silfwer ring påstod wäl äldsta Sonen än finnas hwilket dock af de öfrige Sönerne bestreds.	Silfver

Kusten.	Innerskärsgård	Mellanskärsgård	Ytterskärsgård
Bu 271, Bonde Jacob Thomasson, Lemo, Hiefvois, Keskikylä kronohemman, 10.6.1795.	Bu 28, Bondehustru Margeta Erichsdotter, Tövsala, Karhulax, Lambo hemman, 11.4.1763.	Bu 4, Bondehustru Valborg Henriksdotter, Gustavs, Laupunen, Pietilä hemman. 29.7.1762.	Bu 21, Skattebonde Matts Mattsson, Iniö, Jumo, Lassas, 29.3.1762.
Kopparföremål: 1 Bränvinspannas Hatt med pipor, ... 3 16.	Kopparföremål: 1 kopparkiettel, ... 18 0.	Koppar: 1 Bränwijnspanna väger 1 Lispund a 3 Daler [skälpundet?], ... 60 0. 1 Gl kiettel 8 mkr a 2 Daler 6 ???, 20 0. 1 D:o väger 5 mkr, ... 12 16. 1 än mindre kiettel 3 mkr a 3 D, 9 0. 1 liten panna, ... 1 16.	Koppar: 1 bränwijnspanna med hatt och pipor väger 1 P 5 mrk a 2 C 16 öre, ... 62 16. 1 Kittel väger 1 P 5 mrk, . 62 16. 1 liten D:o väger 3 mrk, ... 7 16. 1 liten kopparpanna, ... 2 0.
Tennföremål: 1 stop, ... 0 24. 1 mindre D:o, ... 0 8. 2 st: liustakor a 4 Sk, ... 0 8. 1 qvarters flaska, ... 0 4.	Tennföremål: 1 halfstopsflaska, ... 6 0. 1 qvarters D:o, ... 2 16.	Tennföremål: 1 Halfstops flaska, ... 4 0. 1 qwarstops D:o, ... 2 16. 1 lius staka, ... 1 0.	Tennföremål: 1 halfstops flaska, ... 4 0. 1 qvarters D:o, ... 2 0.
Messing: 1 stärk järn, ... 0 8. 1 liustaka, ... 0 8.	...	...	...
Järn Bläck: 1 qvarters mått, ... 0 1 6. 1 tratt, ... 0 1 6. 1? gammal lyfta?, ... 0 2.			
Glas o porslinsföremål: under Trä Sortter: (s)tor aflång Postlins (f)at, ... 0 2. glas Buncka, ... 0 1 6. Under Än Upgafs: stops botelg, ... 0 2. Kans D:o, ... 0 4. fyrkantig stops D:o, ... 0 4.	...	Stenkärl: 1 diupt fat, ... 0 18. 1 flatt D:o, ... 0 18. 1 litet diupt D:o, ... 0 16. 1 flatt D:o, ... 0 16. 1 litet D:o, ... 0 15. 1 litet diupt D:o, ... 0 16. 1 Skål, ... 0 16. 1 D:o, ... 0 12. 1 D:o, ... 0 9. 2 talrikar a 8 öre, ... 0 16. 1 D:o sämre, ... 0 4. 2 små skålar, ... 0 6. 1 liten panna, ... 0 6.	...
Böcker: 1 Finsk Bibell in folio, ... 1 0. 1 nya Testamente, ... 0 16. 1 finsk Lag Bok, ... 0 8. 1 Svensk Räknings Bok, ... 0 0 6.	...	...	...

Kusten.	Innerskärsgård	Mellanskärsgård	Ytterskärsgård
Bu 271, Bonde Jacob Thomasson, Lemo, Hiefvois, Keskikylä kronohemman, 10.6.1795.	Bu 28, Bondehustru Margeta Erichsdotter, Tövsala, Karhulax, Lambo hemman, 11.4.1763.	Bu 4, Bondehustru Valborg Henriksdotter, Gustavs, Laupunen, Pietilä hemman. 29.7.1762.	Bu 21, Skattebonde Matts Mattsson, Iniö, Jumo, Lassas, 29.3.1762.
Järn Redskap: 1 gryta a 5 Kannors drag, ... 0 40. 1 mindre D:o, ... 0 24. 1 par gryt hängsell, ... 0 2. 1 par sämre D:o, ... 0 1. 1 gl: söndrig stek panna, ... 0 2. 1 Pankaks panna, ... 0 2. 1 Bihl yxa, ... 0 16. 2 sämre D:o a 12 Sk, ... 0 24. 3 hack yxor a 6 Sk, ... 0 18. 2 tälg yxor a 4 Sk, ... 0 8. 1 granris yxa, ... 0 4. 2 sämre D:o a 2 Sk, ... 0 4. 2 värre D:o a 1 Sk, ... 0 2. 2 gaml: och söndriga hak yxor a 6 rst, ... 0 1. 1 bytsell, ... 0 4. 3 sämre D:o a 2 Sk, ... 0 6. 2 järn stölar a 16 Sk, ... 0 32. 1 järn Kihl, ... 0 4. 1 sämre D:o, ... 0 3. 2 Lijor a 5 Sk, ... 0 10. 1 sämre D:o, ... 0 2. 2 D:o med skaft a 3 Sk, ... 0 6. 2 D:o D:o a 2 Sk, ... 0 4. 2 Råg Skärör a 2 Sk, ... 0 4. 2 D:o a 1 1/2 Sk, ... 0 3. 2 D:o a 2 Sk, ... 0 4. 1 Sämre D:o, ... 0 1. 2 Lof Hackor a 6 rst, ... 0 1. 2 sämre D:o a 3 rst, ... 0 6. 1 tak veds Nafware, ... 0 2. 2 Anderstångs D:o a 1 1/2 Sk, ... 0 3. 1 Sukar Nafware, ... 0 6. 1 Hugbohr, ... 0 1. 1 Band Knif, ... 0 1. 2 Håll Hackor, ... 0 16. 2 spik bårar a 3 rst, ... 0 6. 1 gl: råk järn, ... 0 6. 1 väggjärn, ... 0 1. 1 stäck Säg, ... 0 8. 1 arbets Säg, ... 0 4. 1 sämre D:o, ... 0 1. 1 liten D:o, ... 0 6. 12 marker gamalt järn, ... 0 1. 3 marker Stål, ... 0 12. 1 aflång fog höfvell, ... 0 4 6. 1 Kårtare D:o, ... 0 3. 1 oxhofvell, ... 0 2. 1 slät höfvell, ... 0 1. 1 Sämshöfvell, ... 0 1. 1 Krushöfvell, ... 0 1. 1 räfs Nafware med järnskaft, 0 2. 1 liten grep båhr, ... 0 3. 1 Karf Yxa, ... 0 2. 1 Sirckel och skaf järn, ... 0 6. 1 gaml: fihl, ... 0 6. 1 gaml: Rasp, ... 0 1. 1 liten städ, ... 0 5. 1 Mur Hammare, ... 0 16. 1 hamar och hoftång, ... 0 3. 1 söndrig Kist lås, ... 0 2. 3 gaml: fram lås a 1 Sk, ... 0 3. 1 par sled Hakor, ... 0 16. 1 Malm Kläcka med järn Klafva, 0 4.	Järnredskap: 1 bihlyxa, ... 8 0. 1 huggyxa, ... 3 0. 1 D:o, ... 2 8. 1 D:o sämre, ... 0 24. 1 lija, ... 2 16. 1 D:o, ... 3 0. 1 D:o, ... 2 16. 1 D:o, ... 2 0. 1 kexla, ... 1 0. 1 huggyxa, ... 1 0. 1 dahlsten med järnwef, ... 5 0. 1 stor nafware, ... 1 0. 1 D:o mindre, ... 0 24. 1 huggbår, ... 0 16. 4 tårfhackor tillsammans, ... 1 6. 1 räckjärn, ... 0 8. 2 grythängsel, ... 2 0. 1 räcknagel, ... 1 16. 1 hoftång och hammare, ... 1 0. 1 spada, ... 4 0. 1 D:o, ... 3 0. 1 spikbår, ... 0 8. 1 järnwigg, ... 3 0. 1 kied, ... 0 24. 1 liten höfvell, ... 0 16. 3 löfskärör, ... 0 16. 2 skärör, ... 0 16. 1 afbruten lija, ... 0 16. 1 Cirkel, ... 0 8. 3 Plogbildar, ... 9 0. 1 par skacklor med järnlänker, ... 1 16. 2 hänglås utan nycklar, ... 1 0. 1 nafware, ... 0 16. 1 Lija, ... 2 0. 1 handsten, ... 7 0. 1 brynsten, ... 3 0.	Järn redskap: 1 järnstör, ... 5 0. 1 Isbihl, ... 4 0. 1 D:o sämre, ... 3 0. 1 bihlyxa, ... 6 0. 1 D:o, ... 5 0. 1 D:o sämre, ... 4 0. 3 Huggyxor, ... 7 16. 3 D:o, ... 6 0. 1 Tälgyxa, ... 2 8. 1 D:o, ... 2 8. 2 D:o a 1 D 16 öre, ... 3 0. 1 Granrijs yxa, ... 0 16. 1 Khil städ, ... 30 0. 1 Stor nafware, ... 1 16. 1 D:o mindre, ... 1 0. 2 D:o a 24 öre, ... 1 16. 1 anderstångsnafw, ... 0 24. 2 Huggjärn, ... 1 0. 1 D:o, ... 0 16. 1 Huggjärn, ... 0 12. 1 D:o, ... 0 12. 1 D:o sämre, ... 0 6. 1 draggjärn, ... 0 12. 1 räckjärn, ... 0 9. 1 bandknif, ... 0 12. 1 D:o, ... 0 6. 1 Kexla, ... 1 0. 1 strykhöfvell, ... 2 0. 1 kryssjärn, ... 0 4. 1 oxhöfvell, ... 1 0. 1 Krushöfvell, ... 0 12. 1 Bandhacka, ... 0 15. 2 skaffjärn, ... 0 8. 1 bötsel, ... 1 16. 1 D:o, ... 1 0. 1 D:o, ... 0 24. 1 D:o, ... 0 12. 1 Koskälla, ... 0 16. 1 D:o, ... 0 12. 1 järn klafwa, ... 0 12. 1 häckla, ... 1 16. 1 hamphäckla, ... 0 8. 1 järn wigg, ... 1 0. 1 räfs höfvell, ... 0 3. 1 hoftång och hammare, ... 1 16. 1 skaffjärn, ... 0 6. 1 Säg, ... 1 0. 2 Färsaxar a 24 öre, ... 1 16. 1 D:o, ... 0 12. 1 Skräddarsax, ... 1 0. 1 6 mkr. ogiort järn, ... 8 24. 1 tärfyxa, ... 0 16. 2 D:o a 15 öre, ... 0 30. 2 D:o a 9 öre, ... 0 18. 3 Lijor a 2 D 16 öre, ... 7 16. 3 D:o a 2 D 8 öre, ... 6 24. 3 D:o a 1 D 24 öre, ... 5 8. 3 D:o a 24 öre, ... 2 8. 1 D:o, ... 0 16. 3 par kardor a 24 öre, ... 2 8. 1 betsmän, ... 0 24. 4 Skärör a 18 öre, ... 2 8. 2 D:o a 12 öre, ... 0 24. 3 D:o a 6 öre, ... 0 18. 6 löfskärör a 4 öre, ... 0 24.	Järnredskap: 2 Isbilar a 2 16, ... 5 0. 1 D:o, ... 2 0. 1 järnstör, ... 4 0. 1 huggjärn, ... 3 0. 1 huggyxa, ... 3 0. 2 D:o, ... 5 0. 2 D:o, ... 3 0. 2 D:o, ... 2 0. 2 D:o, ... 1 0. 2 Lijor a 2 C 16 öre, ... 5 0. 1 D:o, ... 2 16. 6 D:o, ... 13 16. 3 D:o, ... 3 0. 1 skutnafware, ... 1 0. 1 takeredsnafware, ... 0 24. 1 D:o, ... 0 24. 1 D:o, ... 0 24. 1 strykhöfvell, ... 2 0. 1 bandknif, ... 1 8. 1 D:o, ... 0 24. 1 D:o, ... 0 12. 1 Kexla, ... 1 0. 1 D:o, ... 0 24. 1 bandknif, ... 0 6. 1 bandhacka, ... 0 16. 1 D:o, ... 0 12. 1 krusjärn, ... 0 6. 2 hammare, ... 2 16. 1 handsåg, ... 1 16. 1 väggdrag, ... 0 12. 6 huggbåhrar tillsammans, ... 1 0. 4 spikbåhrar a 8 öre, ... 1 0. 3 skaffjärn, ... 0 15. 1 oxhöfvells bett, ... 0 12. 1 släthöfvell, ... 0 16. 1 beredarjärn, ... 0 12. 1 räckjärn, ... 0 8. 5 tärfyxor a 8 öre, ... 1 8. 4 skärör a 8 öre, ... 1 0. 2 löfskärör, ... 0 12. 1 Spada, ... 1 8. 3 D:o a 12 öre, ... 1 4. 2 grythängsel, ... 0 6. 12 P ogiortd järn a 6 C, ... 12 0. 1 8 mrk D:o, ... 2 0. 1 gryta, ... 8 0. 1 D:o, ... 4 0. 1 D:o, ... 3 0. 1 D:o, ... 1 0. 1 järnharf, ... 12 0. 2 plogar a 1 C 16 öre, ... 3 0.

Kusten.	Innerskärsgård	Mellanskärsgård	Ytterskärsgård
Bu 271, Bonde Jacob Thomasson, Lemo, Hiefvois, Keskikylä kronohemman, 10.6.1795.	Bu 28, Bondehustru Margeta Erichsdotter, Tövsala, Karhulax, Lambo hemman, 11.4.1763.	Bu 4, Bondehustru Valborg Henriksdotter, Gustavs, Laupunen, Pietilä hemman. 29.7.1762.	Bu 21, Skattebonde Matts Mattsson, Iniö, Jumo, Lassas, 29.3.1762.
gammal Koo Skiälla, ... 0 1 6. gamal Bössa, ... 0 1 6. 3 järn spador a 3 Sk, ... 0 9. gammal D:o, ... 0 1 6. 2 gaml: grep med järn hål(k)ar a 1 Sk 6 rst, ... 0 3. 2 tårft Hackor a 1 Sk 6 rst, ... 0 3. 2 D:o a 1 Sk, ... 0 2. 2 D:o a 3 rst, ... 0 0 6. (p)ar liuster järn, ... 0 6. 2 par gaml: och söndriga (f)år Sax a 6 rst, ... 0 1. (gaml): söndrig Skrin med (a)lle Handa järn skräp, ... 0 1 6. under Än upgafs: lsbild, ... 0 1 0.		1 D:o sämre, ... 0 2. 1 Plogbild, ... 2 1 6. 1 D:o, ... 2 8. 1 D:o, ... 1 2 4. 2 par skacklar med järnlänckar a 1 D, ... 2 0. 1 Slipsten med järnvef, ... 5 0. 1 D:o sämre, ... 1 0. Smedjeredskapen värderades tillsammans till ..... 24:- 1 gryta, ... 5 0. 1 D:o, ... 2 0. 1 D:o sämre, ... 1 0. 1 D:o sämre, ... 0 2 4. 1 brandstaka, ... 0 2 4. 1 grythängsel, ... 0 2 4. 2 par D:o a 18 öre, ... 1 4. 1 D:o, ... 0 1 2. 1 spiut, ... 0 1 6. 1 D:o, ... 0 1 6.	
Trä Sortter: 1 gaml: tunna med läk, ... 0 2. 1 D:o D:o, ... 0 2. 1 gammal D:o, ... 0 1 6. 1 så kallad Huhmare, ... 0 1. 1 gaml: tjna med läk, ... 0 1 6. 1 miölk Kiärna, ... 0 1. 1 gaml: D:o, ... 0 0 3. 2 Lius Kjärnor, ... 0 1. 3 Legell a 8 rst, ... 0 2. liten D:o, ... 0 0 6. 1 drickes stop, ... 0 0 3. 1 gammal Kista med järn beslag utan lås, ... 0 2. 8 miölk trågar a 6 runst, ... 0 4. 1 gl: Bak tunna, ... 0 8. 1 gl: söndrig D:o, ... 0 0 6. 1 liten fläsk tjna med läk, ... 0 5. 1 gamal större D:o, ... 0 5. 1 gaml: Half tunna, ... 0 0 6. 2 Lak tjnor utan läk a 6 rst söndriga, ... 0 1. 1 fierding, ... 0 1. 1 drickes tunna af Ek, ... 0 5. 1 sämre D:o, ... 0 3. 1 gamal aflång Säf, ... 0 1. 1 gaml: söndrig ek tunna, ... 0 1 6. 1 gaml: half tunna, ... 0 0 6. 1 gamal Brygg Kar, ... 0 2. 1 liten drickes tunna af ek, ... 0 2. 1 gaml: liten tjna, ... 0 2. 1 aflång Säf, ... 0 2. 1 D:o rund, ... 0 2.	Träredskap: 2 kistor a 9 D, ... 18 0. 1 skrijn, ... 6 0. 1 gl kista, ... 3 0. 1 tunna, ... 1 0. 1 D:o, ... 2 0. 1 D:o, ... 1 1 6. 1 D:o, ... 1 8. 1 D:o, ... 0 1 6. 2 tunnor, ... 2 0. 2 D:o, ... 3 0. 1 D:o, ... 0 1 6. 2 tunnor, ... 2 0. 2 D:o, ... 3 0. 2 halfft(unnor) gl, ... 0 1 6. 2 D:o sämre, ... 0 8. 1 tunna, ... 1 0. 3 halfft(unnor), ... 2 8. 1 fierding, ... 0 1 6. 1 D:o, ... 0 1 6. 1 Saltkar, ... 0 2 4. 1 ämbare, ... 0 8. 1 kar, ... 7 0. 1 D:o, ... 3 0. 1 D:o, ... 2 0. 1 bytta, ... 0 8. 1 wacka, ... 0 8. 1 fisktijna, ... 0 1 6. 1 drickstunna, ... 2 0. 2 D:o, ... 1 1 6. 1 diskbunk, ... 0 2 4. 1 stohl, ... 0 2 4. 1 gl:t skrijn, ... 0 2 4. 1 Säf, ... 0 1 6. 1 Bytta, ... 0 8. 1 wacka, ... 0 1 6. 1 degtråg och hålk, ... 1 0. 1 legel, ... 0 2 4. 1 läckare, ... 0 8. 1 tratt, ... 0 8. 1 kärna, ... 0 8.	Träredskap: 1 Skrijn, ... 5 0. 1 resewacka, ... 4 0. 1 Skrijn, ... 2 0. 1 wacka obeslagen, ... 2 0. 1 gl Wacka, ... 0 1 6. 1 eks drickst(unna), ... 4 0. 1 D:o sämre, ... 2 0. 1 D:o än sämre, ... 1 0. 1 eks halfft(unna), ... 0 1 6. 1 D:o sämre, ... 0 8. 1 gran drickst(unna), ... 1 0. 1 D:o, ... 0 8. 1 gran fierding, ... 0 1 6. 1 läckare, ... 1 0. 1 D:o, ... 0 2 4. 1 gran fierding, ... 0 1 6. 1 Ny säf, ... 0 2 4. 1 D:o, ... 0 1 8. 1 D:o, ... 0 9. 1 D:o sämre, ... 0 5. 1 D:o bättre, ... 0 8. 1 degtina, ... 0 9. 1 degtråg, ... 1 0. 1 slagtråg, ... 0 6. 1 tråg, ... 0 6. 1 D:o, ... 0 6. 1 D:o sämre, ... 0 4. 1 D:o, ... 0 3. 1 Litet tråg, ... 0 3. 1 D:o, ... 0 3. 1 D:o, ... 0 4. 1 D:o mindre, ... 0 3. 1 tråg med öron, ... 0 9. 1 dryfta, ... 1 0. 1 D:o, ... 0 2 4. 1 D:o, ... 0 8. 1 D:o, ... 0 6. 1 D:o, ... 0 4.	Träredskap: 2 kistår a 3 C, ... 6 0. 1 resewacka, ... 4 1 6. 1 bryggkar, ... 3 0 1 D:o, ... 2 0. 1 D:o, ... 1 0. 1 dahlsten, ... 6 0. Then öfrige träredskapen som så noga icke kan specificeras ansågs öfwr hufwud wara wärdt 30:-

Kusten.	Innerskärågård	Mellanskärågård	Ytterskärågård
Bu 271, Bonde Jacob	Bu 28, Bondehustru Margeta	Bu 4, Bondehustru Valborg	Bu 21, Skattebonde Matts
Thomasson, Lemo, Hiefvois,	Erichsdotter, Tövsala, Karhulax,	Henriksdotter, Gustavs,	Mattsson, Iniö, Jumo, Lassas,
Keskikylä kronohemman,	Lambo hemman, 11.4.1763.	Laupunen, Pietilä hemman.	29.3.1762.
10.6.1795.		29.7.1762.	
2 mindre D:o a 1 1/2 Sk, ... 0 3.		1 reskista?, ... 0 9.	
2 än mindre D:o a 1 1/2 Sk, . 0 3.		1 D:o större, ... 0 16.	
1 gaml: söndrig säf, ... 0 0 6.		1 bastsäll, ... 0 16.	
1 stor miölk bytta, ... 0 0 6.		1 örswacka, ... 0 24.	
2 mindre söndriga D:o, ... 0 0 6.		1 Sädeswacka, ... 0 9.	
1 gamal Lispunds bytta, ... 0 0 6.		2 Kaggat a 6 öre, ... 0 12.	
1 strömmings tjna, ... 0 0 3.		1 gl wacka med läck, ... 0 3.	
1 smör tjna, ... 0 0 2.		1 D:o större utan läck, ... 0 6.	
1 gaml: Barck tjna, ... 0 0 2.		1 D:o mindre med läck, ... 0 5.	
1 gaml: för vars tjna med läck,		1 ny bytta, ... 0 24.	
0 1.		1 D:o, ... 0 16.	
1 två örig wacka med läck, ... 0 3.		1 D:o, ... 0 12.	
1 sämre D:o, ... 0 0 2.		1 D:o, ... 0 0 6.	
1 liten miölk Säf med läck, 0 1 6.		1 D:o, ... 0 0 4.	
1 miölk bytta med läck, ... 0 1 6.		1 D:o, ... 0 0 4.	
3 byttor af all, ... 0 0 3.		1 ämbare, ... 0 0 9.	
1 D:o af gran, ... 0 0 9.		1 bytta utan läck, ... 0 3.	
1 miölk styf?, ... 0 0 6.		1 liten bytta, ... 0 6.	
1 fyrkantig wacka med läck, . 0 2.		1 D:o af ahl, ... 0 0 9.	
1 Sånings wacka, ... 0 1 6.		1 D:o mindre, ... 0 5.	
1 rund Kläds wacka med läck, 0 2.		1 D:o, ... 0 0 2.	
22 Böck talrickar, ... 0 0 8.		4 mjölkbunkar a 8 öre, ... 1 0.	
1 dussin af Asp D:o, ... 0 0 2.		1 brånwijnsläckare, ... 1 0.	
1 gl: Bast Säll, ... 0 0 6.		3 fat a 6 öre, ... 0 18.	
3 dussin ske(d)ar a 1 Sk, ... 0 0 3.		1 trä skål, ... 0 0 6.	
dryfta, ... 0 0 3.		1 MiölkSihl, ... 0 0 6.	
sämre D:o, ... 0 0 2.		1 Slef, ... 0 0 3.	
2 små runda välp a 1 1/2 Sk, 0 3.		3 dricksleglar a 9 öre, ... 0 27.	
miölk Kiärna, ... 0 0 2.		2 skopa a 12 öre, ... 0 24.	
4 Karm stolar a 2 Sk, ... 0 0 8.		1 kanna, ... 0 16.	
hörn Skåp med lås, ... 0 0 9.		1 ämbare, ... 0 0 3.	
tagell Sigt, ... 0 0 1.		1 drickstratt, ... 0 0 2.	
Bast Säll, ... 0 0 2.		2 spinräckar a 4 D, ... 8 0.	
		1 D:o sämre, ... 3 0.	
under Rid och Åker Redskap:		1 kurna, ... 0 0 8.	
1 strömmings ask, ... 0 0 9.		1 bryggkar, ... 2 0.	
		2 D:o sämre a 1 D, ... 2 0.	
under Än upgafs:		1 diskbunk, ... 0 16.	
liten Brån vins Ankare, ... 0 0 8.		1 miölkbytta, ... 0 12.	
deg tjna med 2ne trågar, ... 0 0 9.		1 D:o, ... 0 12.	
		1 D:o, ... 0 12.	
		2 kans byttor a 6 öre, ... 0 12.	
		3 byttor a 6 öre, ... 0 18.	

Kusten.	Innerskärsgård	Mellanskärsgård	Ytterskärsgård
Bu 271, Bonde Jacob Thomasson, Lemo, Hiefvois, Keskikylä kronohemman, 10.6.1795.	Bu 28, Bondehustru Margeta Erichsdotter, Tövsala, Karhulax, Lambo hemman, 11.4.1763.	Bu 4, Bondehustru Valborg Henriksdotter, Gustavs, Laupunen, Pietilä hemman. 29.7.1762.	Bu 21, Skattebonde Matts Mattsson, Iniö, Jumo, Lassas, 29.3.1762.
Rid och Åker Redskap: par gamla Chaise med (Se)hlytg, ... 4 0. (p)ar gamla Kärror u(ta)n beslag, ... 0 16. gammal sleða med anderstänger, ... 0 16. 1 Körck sleða med järn stångar, ... 0 40. 1 arbets sleða med järn stångar, ... 0 32. 1 Höö sleða med häckar, ... 0 4. 1 sämre D:o D:o, ... 0 1. 2 gaml: dyng sledor a 6 rst, . 0 1. 2 D:o a 2 Sk, ... 0 4. 2 Ruodi Plog med bild och Knif a 6 Sk, ... 0 12. 1 Fält plog med bild och rist, 0 6. 1 Häst Ruodi plog med Knif, 0 6. 2 Häst plogar med bild utan fimerstänger a 3 Sk, ... 0 6. 1 ox plog med bild, ... 0 3. 2 Dyngsledor, ... 0 2. 2 Harfvill, ... 0 1. 1 par ståk sledor, ... 0 4. 2 par D:o a 4 Sk, ... 0 8. 4 gaml: Höö sledor a 6 rst, . 0 2. 1 par skacklor med järn Lenckar, ... 0 1. 1 par steg byglor utan rem, 0 1 6. 1 par Ranckor med läder romar, ... 0 9. 1 par Lullur Ranckor, ... 0 3. 1 par D:o, ... 0 1. 1 Häst Skopa?, ... 0 3. 1 D:o utan remmar, ... 0 1 6. 1 locka, ... 0 0 6. 1 par Romar af fisk Läder, . 0 4. 2 par tömmar a 2 Sk, ... 0 4. 1 par betsell, ... 0 9. 1 gaml: Häst Skopa, ... 0 3. 1 Läder Sadell, ... 0 8. 1 trä Sadell, ... 0 4. 1 Ox Ock med tilbehör, ... 0 8. 1 D:o til en oxe, ... 0 2 6. 2 Ocker utan remar, ... 0 0 6. 1 par Rankor med läder romar, ... 0 3. 1 loka, ... 0 1. 1 gamal Flug, ... 0 0 6. 1 tålfst Såg bräder, ... 0 24. 10 famnar gamalt Hamp rep, 0 8. 10 famnar Hår rep, ... 0 4. 8 famnar D:o, ... 0 3. 3 famnar Bast rep, ... 0 1. 3 marker smalt Hamp snöre, 0 12. 1 gamal skin väska, ... 0 4.	Åk- o Riddon: 4 höslädar, ... 4 16. 6 dyngslädar, ... 3 0. 1 D:o, ... 1 0. 1 stäckkälcka, ... 1 16. 2 D:o, ... 1 16. 2 D:o, ... 1 0. 1 D:o, ... 0 16. 3 plogar, ... 1 16. 2 sehlar, ... 1 16. 2 harfwar, ... 1 0. 1 dyngsläda, ... 1 0.	Åk- och Ridtyg: 1 par rankor med läder remar, ... 2 16. 1 par D:o, ... 2 0. 1 par D:o, ... 1 16. 4 par arbetsrankor, ... 4 0. 1 par betselstänger, ... 2 0. 1 par D:o sämre, ... 1 0. 1 järnskod Kyrcksläda, ... 12 0. 1 D:o, ... 9 0. 3 par fimmerstänger a 12 öre, ... 1 4. 1 ressläda, ... 2 0. 3 Lockor a 9 öre, ... 0 27. 1 D:o, ... 0 12. 3 höslädor a 24 öre, ... 2 8. 2 D:o a 16 öre, ... 1 0. 6 dyngslädor a 16 öre, ... 3 0. 1 D:o, ... 0 6. 1 stocksläda, ... 0 24. 1 D:o, ... 0 16. 1 Stäckkälcka, ... 0 16. 1 D:o, ... 0 12. 1 D:o, ... 0 6. 1 Plog, ... 1 0. 1 D:o, ... 0 24. 2 D:o a 16 öre, ... 1 0. 1 harf, ... 0 16. 1 Sladda, ... 0 16.	Ååk redskap: 1 järnskod Kyrcksläda, ... 15 0. 1 järnskod hösläda, ... 12 0. De öfrige oskodda slädarne värderades tillsammans til 9:-

Kusten.	Innerskärågård	Mellanskärågård	Ytterskärågård
Bu 271, Bonde Jacob Thomasson, Lemo, Hiefvois, Keskikylä kronohemman, 10.6.1795.	Bu 28, Bondehustru Margeta Erichsdotter, Tövsala, Karhulax, Lambo hemman, 11.4.1763.	Bu 4, Bondehustru Valborg Henriksdotter, Gustavs, Laupunen, Pietilä hemman. 29.7.1762.	Bu 21, Skattebonde Matts Mattsson, Iniö, Jumo, Lassas, 29.3.1762.
Siö Redskap: liten fiel fisk Noth (me)d dess tilbehörig rep, ... 2 0. 4 gl: Ryssior a 1 Sk, ... 0 4. 2 strömmings skiötar (a) 40 Sk, ... 1 32. 5 gamla och söndriga strömmings skiötar a 8 Sk, ... 0 40. 1 gaml: Båth med Segell, ... 1 32. 1 Liten järn Ankare, ... 0 1. 1 Båth Segell, ... 0 16.	Sjöredskap: 1 skiöt, ... 24 0. 1 D:o, ... 21 0. 2 D:o, ... 36 0. 2 D:o, ... 30 0. 1 D:o, ... 12 0. 1 D:o, ... 9 0. 1 D:o, ... 6 0. 1 skiötbåt fyrbordad, ... 48 0. 6 mörtvät a 8 öre, ... 1 16. 1 ljuster och eldjärn, ... 3 0.	Sjöredskap: 1 Skiöt, ... 30 0. 1 D:o, ... 29 0. 1 D:o, ... 24 0. 1 D:o, ... 24 0. 1 D:o, ... 24 0. 1 D:o, ... 18 0. 1 D:o, ... 24 0. 1 D:o, ... 18 0. 1 D:o, ... 18 0. 1 D:o, ... 12 0. 1 D:o, ... 10 0. 1 D:o gl, ... 1 0. 1 D:o, ... 1 0. 1 D:o ny, ... 18 0. 1 Strömmingsnot med alt tilbehör och några st nät wärderades till, ... 180 0. 1 lillnot ansågs med alt tilbehör wara wärd, ... 24 0. 1 4 bolad båt, ... 42 0. 1 lika stor gl D:o, ... 24 0. 1 ny 3: bolad båt, ... 27 0. 1 D:o sämre, ... 18 0. 1 D:o af än sämre beskaffenhet, ... 12 0. 1 WallmarsSegel med mast och rig, ... 48 0.	Sjöredskap: 1 fembolad båt med segel, . 75 0. 1 skiötbåt med Segel gl, ... 24 0. 1 halv sommarnot med tilbehör, ... 138 0. 1 lillnot med ett Siähl och Harnät, ... 24 0. 1 Skiöt, ... 6 0. 1 D:o, ... 18 0. 1 D:o, ... 9 0. 1 D:o, ... 9 0. 1 D:o, ... 15 0. 1 D:o, ... 12 0. 1 D:o, ... 6 0. 1 D:o, ... 9 0. 1 D:o, ... 7 0. 1 D:o, ... 4 0. 1 D:o, ... 3 0. 1 D:o, ... 8 0. 1 D:o, ... 12 0. 1 2/3 ny skiöt, ... 15 0.
		Åtskilliga tomma strömmingstunnor fördelte arfwingarne utan uppteckning sig emellan som således antecknades.	

Kusten.	Innerskärsgård	Mellanskärsgård	Ytterskärsgård
Bu 271, Bonde Jacob Thomasson, Lemo, Hiefvois, Keskikylä kronohemman, 10.6.1795.	Bu 28, Bondehustru Margeta Erichsdotter, Tövsala, Karhulax, Lambo hemman, 11.4.1763.	Bu 4, Bondehustru Valborg Henriksdotter, Gustavs, Laupunen, Pietilä hemman. 29.7.1762.	Bu 21, Skattebonde Matts Mattsson, Iniö, Jumo, Lassas, 29.3.1762.
Gång [och Säng] Kläder: 1 gamal grå valmars Kapråk, 1 0. 1 gaml: blå Kläds Råk, ... 0 40. 1 svart Kläds D:o, ... 1 0. 1 grå valmars D:o, ... 0 40. 1 D:o D:o, ... 0 40. 1 vit valmars D:o, ... 0 24. 1 gamal svart valmars D:o, 0 16. 1 grå valmars väst, ... 0 24. 1 gammal grå D:o, ... 0 6. 1 blå Kläds D:o med Silfver Knappar, ... 0 24. 1 gamal blå Kläds Lifstykke, 0 6. 1 grå valmars D:o, ... 0 5. 1 sämsk väst, ... 0 6. 1 sämsk Lifstykke, ... 0 6. 1 par Elg skins Böxor, ... 0 40. 1 par gamla sämsk D:o, ... 0 4. 1 par Långa valmars D:o, ... 0 8. 1 par gamla söndriga D:o, ... 0 1 6. 1 Får Skins Päls, ... 0 20. 1 D:o söndrig, ... 0 4. 1 par gaml: Nålstickad Ullstrumpor, ... 0 1. 2 par Ull strumpor a 6 Sk, ... 0 12. 1 par D:o, ... 0 6. 1 par sämre D:o, ... 0 3. 1 par gamla stöflor, ... 0 6. 1 par Pumsade Skor, ... 0 5. 1 par bäckesöm Skor, ... 0 4. 1 Hund skins Mössa, ... 0 4. 1 gammal D:o, ... 0 1. 1 gamal Regarns Mössa, ... 0 2. 1 par Vinter vantar af Biörn skin, ... 0 4. 1 par sämsk Hanskar, ... 0 2. 1 par Ull finger vantar, ... 0 1. 1 gamal och söndrig valmars Kapråk, ... 0 8. 1 skin Biälte med 3ne Messings söljor, ... 0 3. 1 D:o af elg skin, ... 0 2. 1 D:o af svart läder, ... 0 9. Fram stycken till ett par Böxor af elg skin, ... 0 8. 1 Skiorta, ... 0 16. 1 D:o, ... 0 14. 1 D:o sämre, ... 0 4. 1 gröfre D:o, ... 0 6. 1 Natt Kappa, ... 0 3.	Gångkläder: 1 swart wallmars kiortel, ... 4 0. 1 swart skåttygs D:o, ... 6 0. 1 swart wallmarströija, ... 5 0. 1 D:o, 5 0. 1 D:o, ... 4 0. 1 swart rask förkläde, ... 1 16. 2 lärtshufwor, ... 0 16. 1 nattkappa, ... 0 8. 1 swart sammetsmössa, ... 8 0. 1 gl Podeföis D:o (Peau de fois), 1 0. 1 blått rasks förkläde, ... 2 0. 2 säckar, ... 2 0.	Gångkläder: 1 röd skåttygs kiortel, ... 21 0. 1 swart rasks kiortel, ... 28 0. 1 D:o af chalong?, ... 18 0. 1 grön Rasks D:o, ... 6 0. 1 blå wallmars D:o, ... 18 0. 1 D:o, ... 18 0. 1 blåspräcklig sars D:o, ... 7 0. 1 blå sars D:o, ... 2 0. 1 hwith sars D:o, ... 2 0. 1 fårskins D:o a 8 D, ... 16 0. 1 gl D:o, ... 4 0. 1 grön frijs D:o, ... 7 0. 1 grå sars D:o, ... 0 24. 1 gråspräcklig D:o, ... 4 0. 1 grå sars D:o, ... 5 0. 1 hwith D:o, ... 2 0. 1 Swart klädeströija, ... 15 0. 1 swart wallmars D:o, ... 5 0. 1 Ny swart D:o, ... 7 0. 1 Swart D:o, ... 4 0. 1 gl swart klädes D:o, ... 1 0. 1 fårskinströija, ... 9 0. 1 gl D:o, ... 3 0. 1 Calminks lifstykke, ... 12 0. 1 rödt och hwidht Sars D:o, ... 5 0. 1 bordtäck, ... 6 0. The öfriga ringa den afl tillhöriga lijnkäder öfwerenskommo arfwingarne at sig emellan dela utan wärdering.	Gång [och säng] kläder: 1 gl winter mössa, ... 1 0. 1 grå wallmars råk, ... 5 0. 1 D:o, ... 4 0. 1 grå wallmars kappråk, ... 3 0. 1 par byxor, ... 2 0.

Kusten.	Innerskärsgård	Mellanskärsgård	Ytterskärsgård
Bu 271, Bonde Jacob Thomasson, Lemo, Hiefvois, Keskikylä kronohemman, 10.6.1795.	Bu 28, Bondehustru Margeta Erichsdotter, Tövsala, Karhulax, Lambo hemman, 11.4.1763.	Bu 4, Bondehustru Valborg Henriksdotter, Gustavs, Laupunen, Pietilä hemman. 29.7.1762.	Bu 21, Skattebonde Matts Mattsson, Iniö, Jumo, Lassas, 29.3.1762.
Säng Kläder: 1 lakan, ... 0 10. 1 liten Bord duk, ... 0 2. 1 gammal lakan, ... 0 4. 1 gröfre D:o, ... 0 3. 2 Handukar a 3 Sk, ... 0 6. 2 D:o a 2 Sk, ... 0 4. 1 dyn vahr med spets, ... 0 4. 1 D:o sämre, ... 0 2. 1 Käfta?, ... 0 2. 1 mindre D:o, ... 0 1. 1 Får Skins Fäll utan öfverdrag, 0 32. 1 sämre D:o, ... 0 30. 2 täcken af lappar a 6 Sk, ... 0 12. 1 randig sars täcke, ... 0 10. 1 D:o sämre, ... 0 8. 1 grå Valmars Vepa, ... 0 10. 1 D:o sämre, ... 0 9. 1 gaml: söndrig Bolster, ... 0 5. 1 aflång benk dyna, ... 0 6. 1 D:o bättre, ... 0 8. 3 Hufvud dynor a 4 Sk, ... 0 12. 2 D:o a 3 Sk, ... 0 6. 2 spannmåls säckar a 5 Sk, ... 0 10. 1 D:o, ... 0 4. 2 sämre D:o a 3 Sk, ... 0 6.	Sängkläder: till en Säng lemnades å Encklingens fördel jemte des egne gångkläder.	Sängkläder: 1 hwit rya, ... 27 0. 1 D:o, ... 24 0. 1 D:o, ... 21 0. 1 D:o, ... 27 0. 1 grå D:o, ... 27 0. 1 gl rya, ... 6 0. 1 D:o, ... 6 0. 1 D:o sämre, ... 3 0. 1 fårskinsfäll med randigt sars öfverdragen, ... 5 0. 1 Bålster af fiädrar med rödt och hwidth vahr, ... 9 0. 1 Dyna med blåth och hwidth bålster vahr, ... 3 0. 1 lång dyna med grått walmar öfverdrage, ... 3 0. 1 bålster med fyrskäfta lärfts vahr, ... 6 0. 1 lång dyna med randigt sars öfverdrag, ... 2 16. 1 D:o med hwitt walmar, ... 2 0. 1 D:o med grått walmar, ... 2 16. 1 långdyna med walmar öfverdragen, ... 1 16. 1 randig walmars hufwuiddyna, 0 24. 1 D:o, ... 0 24. 3 smådynor a 16 öre, ... 1 16. 2 gl D:o a 8 öre, ... 0 16. 2 gl D:o a 6 öre, ... 0 12. 2 D:o a 6 öre, ... 0 12. 1 D:o gl, ... 0 6. 1 Wahr med röda ränder, ... 3 0. 1 D:o med grå ränder, ... 2 16. 1 D:o, ... 2 0. 3 rödrandigha D:o a 4 D, .. 12 0. 3 grå wepor a 16 öre, ... 1 16.	Sängkläder: 1 grå rya, ... 24 0. 1 D:o sämre, ... 6 0. 1 bålster med blårandigt war, 8 0. 1 D:o med fiäder uti, ... 15 0. 1 bålster med walmars öfverdrag, ... 8 0. 1 dyna med wastgöttygs (västgöta?) öfverdrag, ... 6 0. 2 dynor a 4 C, ... 8 0. 2 D:o a 2 C, ... 4 0. 1 liten D:o, ... 1 16. 1 D:o, ... 1 16. 2 små dynor med lärfts vahr, 3 0. 1 wepa med blå ränder, ... 2 0. 1 drälls bordduk, ... 4 16. 1 dyna med lärfts war, ... 3 0. 1 rya, ... 6 0. 1 wepa, ... 2 0. 1 rödrandig dyna, ... 6 0. 1 dyna med wastgöttyg (västgöta?) öfverdragen, ... 2 0. 1 D:o, ... 1 16. 1 bålster med wallmar öfverdragen, ... 6 0.
...	Spannmål och förråd: finnes fem tunnor råg a 30 D, 150 0.	Spannmål och förråd: Spannmål finnes icke i boet utan then af åkern inbärges hwilcken än icke kunde wärderas e??? arfwingarne med landelas, utan förklarar de arfwingarne sig sedan växten blifwit inbärgad wilja thensamma sig emellan fördela. Någon i denna sommar med skiötar fångad och insaltad strömning sade arfwingarne wål finnas Men som detta årets augmente än är obetald så föreslogs sagda strömning till berörda räntas betalande hwilket antecknades.	...
Efter nämndens intygande sades ei ännu något spannmålsförråd wara än till några månader kunde räcka för folcket och de små barnen; äfwen gaf Ånkan Maria Matts dotter tillkänna at Sterbhuset är skyldig en tunna Råg til Wipis förra Bonden Henrik, och lofwade dem? at bemålte spannmål betala, så at förenämnde lån ei kommer at i afkortningen uptagas.			

Kusten.	Innerskärågård	Mellanskärågård	Ytterskärågård
Bu 271, Bonde Jacob Thomasson, Lemo, Hiefvois, Keskikylä kronohemman, 10.6.1795.	Bu 28, Bondehustru Margeta Erichsdotter, Tövsala, Karhulax, Lambo hemman, 11.4.1763.	Bu 4, Bondehustru Valborg Henriksdotter, Gustavs, Laupunen, Pietilä hemman. 29.7.1762.	Bu 21, Skattebonde Matts Mattsson, Iniö, Jumo, Lassas, 29.3.1762.
Boskap: 1 svart stod, ... 4 0. 1 grå D:o sled dragare, ... 5 0. 1 Öxe Tähti, ... 5 0. 1 D:o Kaili, ... 4 16. 1 Koo Mansike, ... 2 32. 1 D:o Krunase, ... 2 32. 1 D:o Marjase, ... 2 16. 1 D:o Kailase, ... 2 32. 1 röd qviga, ... 2 16. 1 fiul gaml: Ox Kalf, ... 1 16. 1 galt svin, ... 1 16. 1 Sugga, ... 1 16. 9 gamla Får a 24 Sk, ... 4 24.	under Diverse: 1 Ko, ... 42 0	Hästar: 1 brun wallak, ... 96 0. 1 swartbrun D:o, ... 72 0. Kreatur: 1 Ko Tähdike, ... 42 0. 1 D:o Kaunike, ... 42 0. 1 D:o Walkas, ... 42 0. 1 D:o Kirjas, ... 42 0. 1 D:o Kydäs, ... 39 0. 1 D:o Ristike, ... 42 0. 1 D:o Koifwuke, ... 42 0. 1 qwiga, ... 36 0. 1 D:o, ... 36 0. 1 Stut, ... 36 0. 1 D:o mindre, ... 18 0. 1 liten qwiga, ... 15 0. 1 D:o, ... 15 0. Andra djur: 14 får a 6 D, ... 84 0. 10 före åhrs lam a 5 D, ... 50 0. 13 detta åhrs lam a 2 D, ... 26 0 3 grisar 3 D, ... 9 0. Bockar och getter förmältes finnas jämte 3 kalfwar i bete på långt aflägsna hollmar hwarföre de nu icke kunde värderas utan dela arfwingarne dem framdeles sig emellan.	Hästar [och boskap]: 1 brun wallak, ... 60 0. Boskap: 1 stut, ... 12 0. 2 qwigor a 12 C, ... 24 0. 1 kalf, ... 6 0. 1 D:o, ... 4 0. [Andra husdjur:] 10 får a 3 C, ... 30 0. 6 getter a 6 C, ... 36 0. 6 unga bäckar a 4 C, ... 24 0. 3 D:o getter a 3 C, ... 9 0. 2 swijn a 9 C, ... 18 0. 2 före åhrs grisar a 5 C, ... 10 0.
Hudar: 1 Barckad Ox Hod, ... 2 0. 2 D:o Tiur Hudar a 1 RDr, ... 2 0. 1 D:o Koo Hod, ... 1 0. 1 D:o ung Nots Hod, ... 0 24.	Hudar: 1 oxhud, ... 24 0. 2 D:o, ... 36 0. 1 kalfskin, ... 1 16. 5 fårskin tilsamman, ... 7 0.	... ..	... ..
Än uppgafs: 1 hand qvarn, ... 0 16. 2 gamla Spin Räckar a 4 Sk, ... 0 8. söndrig D:o, ... 0 1. 1 par Kardor, ... 0 5. 1 par sämre D:o, ... 0 4. par värre D:o, ... 0 1. [under Trä Sortter:] 1 gaml: Spin Räck, ... 0 2. trä Spegel, ... 0 8. Dahl slipsten med (j)ärn? vef, 0 16. gamal D:o af sten, ... 0 12. [under boskap] 1 Väderqvarn med des til behör, 10 0.	... ..	Diverse: 1 väderqvarn värderades med tilbehör till ..... 108 0. 2 handqvarnar, ... 6 0. Något walmar samt ull och några fårskin så wäl som en hop tällda bräder hwilka blifwit förgätna at uppgifvas lofwade arfwingarne sig emellan särskilt fördela.	Diverse: 1 väderqvarn, ... 66 0. 4 Tunnor salt a 36 C, ... 144 0.
Summa: ..... 123 32 6.	Summa: ..... 821 24.	Summa: ..... 3927 6.	Summa: ..... 1950 0.

Kusten.	Innerskärsgård	Mellanskärsgård	Ytterskärsgård
Bu 271, Bonde Jacob Thomasson, Lemo, Hiefvois, Keskikylä kronohemman, 10.6.1795.	Bu 28, Bondehustru Margeta Erichsdotter, Tövsala, Karhulax, Lambo hemman, 11.4.1763.	Bu 4, Bondehustru Valborg Henriksdotter, Gustavs, Laupunen, Pietilä hemman. 29.7.1762.	Bu 21, Skattebonde Matts Mattsson, Iniö, Jumo, Lassas, 29.3.1762.
Afkortningen: Sterbhuset är skyldig till Manna Verejänkorfva Bonden Matts Thomasson en Summa stor, ... 26 32. För et års interesse, ... 1 28 9. Äfwen för 6 Lispund näfwer, 0 32. 28 44 9. Till Kairis Henriks dräng Johan Henriksson, ... 5 26 8. Till förra Upalings Landbon Johan, ... 0 10 8. Sockne fattigas andel, ... 0 7 6. Underskrefwen och Nämndens arfwode för 3ne Exemplars utlösen med Stämplar och pappers afgift, ... 2 40 0. 37 33 7.	Afkortning: Till Båtsman Henric Krigsman, ... 36 0. Till Borgarehustrun Walborg Mattsdotter å Kyrckbacken, ... 23 0. Till drängen Henrich Michelson ifr. Hukais, ... 3 0. Till Bonden Mickel Riehlä? i Wehas, ... 3 0. Till Pigan Maria Erichsdr, . . 6 0. Underskrefwens arfwode med skiuts och instrumente lösen, 42 0. Nämndemännernes arfwode, 3 24. The fattigas andel, ... 1 0. 117 24. Till gäldens betalning anslogs all träredskapen sig bestigande till, ... 102 24. Contant, ... 15 0. 117 24. Sedan förestående afkortning af den uptecknade egendomens summa afdrages kwarblifwer 704 daler, theraf erhåller enklingen i fördel 35 daler och i giftorätt ~~223 daler~~ 446 daler och af de sedan öfwerblifwande 223 daler tillfaller ?? enklingens Swågrar hwardera 74 daler 10 2/3 och [swäl]gerskor 37 5 2/3.	Afkortning: Mågen Johan fordrade wäl obetald skräddarlön för gjordt arbete åt den afl.ne i Siutton år som han nu gaf ringast till 6 Dr om året så wida han ärl. erhållit något litet hö, men förklarade enär öfriga arfwingarne denna fordran ville bestrida sig wara nögd i ett för alt med 72 Dr krmt. Och som sådant af arfwingarne medgafs så utföres, 72 0. Afladne Sonen Anders Pettersons Enka Sara Andersdotter har att fordra, 30 0. Sonen Matts likaledes, ... 8 0. Sonen Henrich äfwen, ... 24 0. Enligt det efter arfwingarnes afl. Fader och Swärfader år 1753 den 17: Martii förrättade arfskiftsinstrumentet finnes för hwardera Sonen wara i Fädernas arf uträknat 138: daler 7 3/2 öre och dotten 62: daler 3 öre hwilket än inestår och fördy här afföres som tillsammans gör, ... 622 0. Härå förmelte sönerne Henrich Matts Erich at deras afl. föräldrar för deras äfwen genom döden afgångne Broder och Syster hållit bröllop, ehuru the en sådan förmån icke åtniutit, hwartil de likwäl förmodade sig wara lika berättigade och tyckte at af egendomen borde för dem hwardera til bröllopshielp afdragas 100de daler. Och som sådant icke bestreds af de öfrige så utföres här, ... 300 0. Underskriwens arfwode med skiuts och instrumente lösen samt Charta Sigillata, ... 108 0. Nämndemännernas arfwode med skiuts tillsammans, ... 7 0. The fattigas andel gör a 4 % för varje hundrade, ... 5 0. 1176 ??.	Afkortning: Underskriwens arfwode med skiuts och instrumente lösen samt Charta Sigillata, ... 96 0. Koilax nämndemans arfwode med skiuts, ... 4 26. Wehas Nämndemans arfwode med skiuts, ... 7 16. The fattigas andel, ... 2 16. 111 26. Behållningen blifwer sedan förestående afkortning afdrages, 1838 daler 6 öre koppar mynt. men som den afl. redan 14 Febr 1745 skrifteligen testamenterat all i boet befintelig egendom till sin ~~aft~~ -efterkommande hustru at orubbad nyttia så länge hon lefwer alltså kunde någon lottning icke förrättas innan om testamentet Laglig blifwer wid Häradsrätt[en] hwarest samma testamente redan är upwist, dömt?.

Kusten.	Innerskärågård	Mellanskärågård	Ytterskärågård
Bu 271, Bonde Jacob Thomasson, Lemo, Hiefvois, Keskikylä kronohemman, 10.6.1795.	Bu 28, Bondehustru Margeta Erichsdotter, Tövsala, Karhulax, Lambo hemman, 11.4.1763.	Bu 4, Bondehustru Valborg Henriksdotter, Gustavs, Laupunen, Pietilä hemman. 29.7.1762.	Bu 21, Skattebonde Matts Mattsson, Iniö, Jumo, Lassas, 29.3.1762.
[efter långt arvsskifte som ej tas med här] Att jag riktigt uppgifvit, all den ägendom, som efter min afledna man Jacob Thomasson, som hos mig befants, så att jag ei med wett och wilja, något deraf undandölg, samt förklarar mig nögd med delningen, det intyggar Maria Mattsdotter Änka [bomärke] At undertecknade bevisat föreskrefven uppteckning och dermed befunnit alt riktigt wara tillgått; så at wij deremot, ei har något att påminna, sedan detta instrument för oss blivit uppläst, utan förklara wi oss nögde med delningen, till alla delar intygga Matts Anderson Manderjärfvi å de omyndigas wägnar[bomärke] Matts Thomasson dotter Annas man[bomärke] Således wara befunnet, upptecknad och wärderat, som det? ?? forskrefne Instrument utwisar. Tid och ort föreskrefne intygga Henrik Birckman Klockare Simon Henrikson Seijais Junnila[bomärke] Anders Ersson Hiefwois Nedergård[bomärke]	[Efter lottning av arvsdelarna] Sålunda wara upptecknat, wärderat och skiftadt intyggar Henrik A. Thuronius Johan Abrahamsson i Järfwenperä [bomärke] Johan Simonson i Koifwisto [bomärke]	[Efter arvsskiftet som inte ingår här] Således som av ofwanför märkt är, wara upptecknad och genom lottning arfwingarne emellan skiftadt intygga år och dag föreskrifven Henric A. Thuronius Erich Bertilsson Johan Abrahams[son]	Sålunda wara upptecknad, wärderat och ~~delat~~ intyggar Henric A. Thuronius Johan Classon [bomärke] Erich Bertilsson [Bomärke] At jag all egendom riktigt upgifwit det kan jag om så fordras edeligen bestyrcka. Malin Thomas dotter [bomärke] Wid föregående uppteckning hafwa wi intet at påminna Matts Arfwidsson [bomärke] Arfwid Arfwidsson [bomärke]

G.3 Bondehushåll 1800-talet

För att låta läsaren själv jämföra bouppteckningar efter skärgårdsbor i olika skärgårdstyper och olika tidsskeden har jag ställt upp sexton stycken bouppteckningar sida vid sida. Bondehushållen – som ju utgör huvudintresset för avhandlingen – representeras av åtta bouppteckningar, fyra från 1700-talet och fyra från 1800-talet. De representerar kusten, innerskärgården, mellanskärgården och ytterskärgården. Bouppteckningarna är uppställda så att de använda rubrikerna jämkats så att de på sidorna visas jämsides varje gång en ny rubrik inleds. Rubrikernas exakta namn kan däremot variera i uppteckningarna.

De åtta bondehushållen har valts ut enligt kriterierna att de ska vara så fullständiga som möjligt och gjorda efter ett aktivt hushåll. De här exemplen har också använts i den löpande texten i avhandlingen.

Samtliga exempel från 1800-talet är från 1860-talet.

Kusten.	Innerskärgård	Mellanskärgård	Ytterskärgård
Bu 181, Bondehustru Eva Fredrika Simonsdotter, Virmo, Kilakallus enst. h., 6.12.1869	Bu 313, Landbo Anders Johansson Kavén, Merimasku, Kuuslax enst. frälsehemman. 20.10.1862	Bu 307, Bondehustru Cattarina Anders Dotter, Houtskär, Hyppeis, Hinders skattehemman Nr 4, 27.8.1862	Bu 159, Bondehustru Johanna Ericsdotter, Kökar, Helsö, 21.5.1860
År 1869 den 6 December infann sig undertecknad Kronolänsman och Riddare jemte frammandemännen Bonden Johan Wahlroos Wuorenpää ifrån Mannais by och Torparen Johan Mäkilä från Wallais by å Kilakallus enstaka hemman i Virmo Socken för att uppteckna och värdera qvarlårtenskapen efter med döden den 23 sistför(..?) September afgångne Bondehustrun Eva Fredrika Simonsdotter, som efter sig lemnade Enklingen Bonden Paul Henriksson Kilakallus jemte med honom sammanafnade barn myndige Sonen Paul Paulsson Komeri och oförsörjda dottrarna Wilhelmina Paulsdotter sjutton samt Fredrika Paulsdotter sexton år gamla hvilkas rätt bevakades af härvid närvarande bonden Paul Komeri - Enklingen tillsades att uppgifva boet med tillgång och gäld sådant det vid dödstimman befanns hvarefter och sedan värderingsmännen erinrats om sin pligt med förrättningen vidtogs och fortsattes uti följande ordning.	År 1862 den 20. Oktober förrättades efter anmodan af under- tecknad med biträde af tillkallade värderingsmän, Härads Nämndemannen Bonden Gustaf Andersson Alistalo från Kukolais by och Bonden Malachias Johans son Mannila från Hirvois, bouppteckning och värdering å Kuuslax enstaka Frälse hemman i Merimasku Kapell, efter derstädes den 23. sistlidne Augusti aflidne Landboen Anders Johans Kavén, hvilken efter sig lemnat Enkan Ester Johans dotter jemte med henne tre i äktenskapet samman aflade barn, nemligen. Sonen förre Bonden Johan Anders son Bonden Anders Anders son Pohjalais från Pohjalais enstaka Frälse hemman och Ulrika Carolina gift med blifvande Landboen Danjel Danjels son i detta Kuuslax hemman, begge från denne Kapell, jemte aflidne dottren Evastina Anders dotter Finnilas tre oförsörjda barn sönerne Johan August och Gustaf Arvid, samt dottren Wilhelmina från Finnila enstaka hemman, afven från denne Kapell, för hvilka sistnämnde tre barn, inställde sig deras Kurator Sockne Skomakaren Johan Strömberg från Isotalo hemman i Hirvois by och afven från denne Kapell. Enkan Ester Johans dotter tillsades att uppgifva boet, sådant det vid mannens dödstimma befanns och att uppvisa de sterbhuset rörande skrifter och handlingar, hvilken uppgift skedde på följande sätt:	År 1862 den 27de august Blef af undertecknad laga bouppteckning anställd efter hindärs bonde huströn Catta Rinna anders dotter å halfva Hinders skatte hemman, No å 4 i Höppes by af Houtskärs kappall Som ginom döden afled den 17de februaris och Lemnat efter sig Enklingen Johan Hindriksson och Tvänne med honom i äktenskapätt födda barn dottren Constansa på 5 årrätt gammall och dottren Wändla på 3ie årat gammall Hvars Rätt bevakas af bonden Hindrik Hindricsson staffans i för Nämde by. Enklingen tjll Sades att uppgifva boät vid Edelig för pliktelse Sådant dätt vid hustrun döstimma befantes och att uppvisa der efter hus rörande skrifter och handlingar vilken upp gift Skede på nedaskrefne sätt	År 1860 den 21 majj Förrättades bouppteckning värdering och skifte å den egendom med döden aflidne Bonde hustrun Johanna Eric's Dotter i Helsö by af Kökar kapell och Föglö Socken efter sig lämnat, som tillfaller dess efterlevande Enklinge Bonden Matts Alfsberg och Bägge makarnas gemensamma barn, myndige sonerne Matts och Thomas, och Döttrarne Johanna gift med Bonden Daniel Ersson i Karlby , sofia gift med skräddaren Johan Eric Sundström, Skärlotta gift med Bondesonen Eric August Jansson i österbygge ogifta Döttrarne Emmelina och Maria, deras Rätt bevakades af Bonden Thomas August Thomasson i Öfverboda, och en Doter doter Bonde Dottren Christina ThomasDotter i Öfverboda, hennes Rätt iaktogs af hennes morbroder Bondesonen Matts Mattsson i Helsö. Egendomen värderades utaf nämndemannen Eric Sjöblom i Karlby samt, efter gord warning om Riktig uppgift, uppgafs af Enklingen på följande sätt.

Kusten.	Innerskärsgård	Mellanskärsgård	Ytterskärsgård
Bu 181, Bondehustru Eva Fredrika Simonsdotter, Virmo, Kilakallus enst. h., 6.12.1869	Bu 313, Landbo Anders Johansson Kavén, Merimasku, Kuuslax enst. frälsehemman. 20.10.1862	Bu 307, Bondehustru Cattarina Anders Dotter, Houtskär, Hyppeis, Hinders skattehemman Nr 4, 27.8.1862	Bu 159, Bondehustru Johanna Ericsdotter, Kökar, Helsö, 21.5.1860
Fastigheter: Fastigheten Kilakallus enstaka skattehemman i Wirmo Socken om 1/3? dels Mantal hvilket den aflidne under äktenskapet med Paul Henricksson sig tillhandlat värderades till, 4000 0.	...	Fast graverad egendom, (Gul och silfver): Halfva Skate hemmanet å hinders No å 4, ...125 0.	...
...	Kontanta penningar: 1 Boet finnes, ...25 0.	...	Contante Penningar: Uti Swänst mynt i Riksgäld Räknat 654 Riksdaler gör i Ryskt silfver, ...224 60. i Ryskt Silfver, ...10 0.
Guldföremål: 2 ringar 1 par Örhängen, ...? ?.	Guld: 1 ring, ...0 75.	(Fast graverad egendom) Gul och silfver: 2 Gul finger Ringar och 3 gull Jert, ...2 10. 1 Silfver fikur och en Silfver kiäd, ...2 25. 1 Silfver mat sked, ...1 15.	Gull och silfver: 1 Fingerring af gull, ...1 0. 1 Teesked af silfver, ...0 35.
Silfver: 1 silverked?, ...? ?.	Silfver: 2 Tobbaks-pipor med silfver beslager, ...4 0. 1 Fick-Uhr /Joh:ward/, ...4 0.		
Kopparföremål: 1 söndrig koppar kittel och 2ne kaffe pannor, ...4 0.	Kopparföremål: 1 Bränvins-panna med hatt och 3 pipor, ...15 0. 1 Kittel a 15. Kans rymd, ...4 0. 1 Drickskanna och 2 trattar, 1 50. 2 Kaffe pannor, ...1 25.	Koppar och Blaksaker: 2 Kafe panna En kastroll, ..1 20. 2 Trattar och 1 Qvarter, ...1 18.	Tenn: 1 Stop mått, ...0 75. 2 stycken fat, ...1 25. 2 stycken Talrickar, ...0 20. 2 stycken Ljusstakar, ...0 20. 1 Kaffe panna af Koppar, ..0 30. 1 Liten D:o, ...0 15. 1 Kaffe qwarn, ...0 12.
Tennföremål: 1 tennljusstake, ...0 50.	Tenn: 2 Dricksstupar, ...1 75.		
Messing: 1 par Messings ljusstakar, ...1 0. 1 vigtskål med 1 skålpund messingsvigt, ...1 0. 1 stopsmått 1 halfstopsmått 1 tratt 1 skopa samt 2ne ljusstakar, 1 50.	Bläck: Bläck: 1 Stup 1 halfstup och 1 quarters måttar, ...0 25. 1 Tratt och 1 Kaffe qvarn, ..0 75.	...	Järnbläck: 2 stycken wattskopor, ...0 16. 1 mjölksil, ...0 12. 2 stycken Bröd mått, ...0 20.

Kusten.	Innerskärsgård	Mellanskärsgård	Ytterskärsgård
Bu 181, Bondehustru Eva Fredrika Simonsdotter, Virmo, Kilakallus enst. h., 6.12.1869	Bu 313, Landbo Anders Johansson Kavén, Merimasku, Kuuslax enst. frälsehemman. 20.10.1862	Bu 307, Bondehustru Cattarina Anders Dotter, Houtskär, Hyppeis, Hinders skattehemman Nr 4, 27.8.1862	Bu 159, Bondehustru Johanna Ericsdotter, Kökar, Helsö, 21.5.1860
Glas o porslinsföremål: 8 diverse tallrikar, ... 2 0. 4 par Kaffekoppar, ... 2 0. 2 större och en mindre spilkum, 1 0. 2 Aseketter, ... 0 40. 12 glasbuteljer, ... 0 50. 1 glasmugg, ... 0 10. 2 dricks och 1 spetsglas 2 sockeraskar, ... 0 50. diverse buteljer 12 glasbunkar, 1 65. (Under diverse) 12 stenfat 10 skålar och 4 stentallrickar, ... 2 60.	(Under Diverse persedlar:) 6 Större Boteljer, ... 0 60. 1 Dussin Sten-fat och 3 skålar, 0 60. 7 Par Kaffe Koppar, ... 0 50.	(Under Divers. Sorter:) (3 Stäffvor) 5 Sten kärl 1 / 2 Dussin påslins kielr, ... 0 46. 1 Te kanna 4 par kaffe kielr 1 Te brika, ... 0 54. 4 stora påtalier. 6 halfstops pottellier 1 karafin, ... 0 43. 2 kans krus och 1 stopps potell, 0 24.	(Under Diverse Varor:) 1 gräddsnäcka, ... 0 8. 1 säcker kar, ... 0 8. 6 par kaffe koppar, ... 0 18. 1 kaffe Bricka, ... 0 10. 6 stycken Bouteljer, ... 0 33.
...	Böcker: 1 Gammal Finsk Bibel, ... 0 50. 1 Björkqvistens Postilla, ... 0 50. 1 Nytestamente och 1 Psalmbok, ... 1 0.	(Under Divers. Sorter:) 2 Lutters påstillor och 2 Nyja testa mänt, ... 0 75. 2 Psalmböcker 5 mindre böcker, 0 36.	Böcker: 1 Bibel, ... 0 50. 1 nattvards bok, ... 0 6. 1 Salm bok, ... 0 20.

Kusten.	Innerskärgård	Mellanskärgård	Ytterskärgård
Bu 181, Bondehustru Eva Fredrika Simonsdotter, Virmo, Kilakallus enst. h., 6.12.1869	Bu 313, Landbo Anders Johansson Kavén, Merimasku, Kuuslax enst. frälsehemman. 20.10.1862	Bu 307, Bondehustru Cattarina Anders Dotter, Houtskär, Hyppeis, Hinders skattehemman Nr 4, 27.8.1862	Bu 159, Bondehustru Johanna Ericsdotter, Kökar, Helsö, 21.5.1860
Järn Redskap: 12 arbetsyxor, ... 6 0. 1 Bilyxa, ... 1 0. 8 Lior 5 skåror, ... 8 0. 3 grepar?, ... 3 0. 4 Spador, ... 2 0. 1 jernstör, ... 0 50. 5 torfhackor 2 gräfteor, ... 2 50. 2 bötsel 8 koklafvar 1 syrrpskärings? kniv, ... 6 0. (Under diverse) 8 borar 3 huggjern 1 större bor, 3 0. 6 diverse hyflar 2 handsågar, ... 3 50. 1 större och 3 mindre grytor 2 fot och 2 stekpannor, ... 11 50. 2 eldgafflar 2 hammaren 1 hoftång 1 jerntut?, ... 2 60.	Malm och Järn: 1 Murgryta, ... 4 0. 3 Grytor, ... 2 0. 2 Mindre D:o, ... 1 0. 1 Stocksåg, ... 3 0. 1 Handsag, ... 0 30. 6 Hyflor och 5 nafvarer, ... 1 50. 6 Huggborrar och 1 bandknif, 0 75. 2 Hammarer 1 vigg och 1 huftong, ... 0 50. 2 Järnstör, ... 1 0. 2 Bihl yxor, ... 0 50. 7 Arbets och 3 granris yxor, .3 0. 1 Wäggdrag, ... 0 25. 3 Järnspador och 4 grepor, .2 50. 2 Torfhackor 1 gräfte och 2 potatis hackor, ... 0 70. 5 Lior, ... 1 50. 7 Skåror, ... 1 0. 5 Löfhackor, ... 0 80. 1 Branstaka och 1 bränjärn, 0 15. 1 Sörpknif med benk, ... 0 25. 6 Par Järn klafvor, ... 1 0. 2 Bötslar, ... 0 20. 1 Hagelbössa och 1 pistol, . 1 75. 1 Kaffe brannare och 2 par Saxar, ... 0 25. 1 Häckla, ... 0 20. 1 Waffeljärn, ... 0 10. 2 Grythangarer och 1 Spjell, 0 50. 2 Sten-makarer, ... 1 0. 1 Isbihl och 1 par gl Slädmedor, 0 70.	Järn Waror: 1 Billa 8 hug uxсор 2 Riss uxсор, 2 30. 1 Jär stör och en Iss Bild, .. 1 25. 1 Ränjärn 1 holhake 1 Timerdrag, ... 0 25. 1 Ränjärn 1 holhake 1 Timerdrag, ... 0 25. 1 qarnjärn 1 skiötdrag 1 bandhake, ... 0 23. 1 bandknif och ett Krysjärn och en Reknagel, ... 0 27. 2 större bårar med skaf, 2 mindre med j skaft, ... 0 85. 7 Hug bårar med skaft, ... 0 43. 2 Hotanger 2 Raspar och en fill, 0 15. 1 Siäll bussa och 1 hagel bussa, 6 75. 1 1/2 skalpund ställ 3 skålp järn, 0 41. 6 Liar 3 handsågor 1 Järn killa 1 bröm?, ... 2 15. 1 Järn skod släda och 1 par gamla skoningar, ... 1 75. 1 Jär stör och en Iss Bild, .. 1 25. 6 Liar 3 handsågor 1 Järn killa 1 bröm?, ... 2 15. 3 torfe hakkor 1 spada och en vinter not klovva, ... 0 45. 4 grytor 3 fot panor 1 malm panor, ... 2 50. 1 skrutång, ... 0 42. (Under Divers. Sorter:) 2 Sät höflar 2 fog höflar 2 H Höflor, ... 0 52. 4 mindre höflor 2 kikare 2 hamrar, ... 0 41. 3 par gaflar och knifvar och en metals mortell, ... 0 28.	Järn Waror: 2 stycken Trifotar, ... 0 7. 1 Kastrull, ... 0 12. 1 stekpanna, ... 0 10. 1 Fotpanna, ... 0 10. 1 20 kans gryta, ... 0 40. 1 12 kans D:o, ... 1 50. 1 6 kans D:o, ... 0 25. 1 5 kans D:o, ... 0 75. 1 2 kans D:o, ... 0 25. 2 stycken Bilor, ... 0 40. 4 stycken yxor, ... 0 54. 2 stycken såthyflar, ... 0 18. 1 oxhyfvel, ... 0 8. 2 stycken spånt hyflar, ... 0 7. 1 Käll hyfvel, ... 0 1. 1 Krok hyfvel, ... 0 2. 1 sims hyfvel, ... 0 5. 1 glas spånt, ... 0 8. 1 Brädsåg, ... 2 0. 1 gl D:o, ... 0 17. 1 handsåg, ... 0 2. 1 Bandknif, ... 0 30. 1 Kåxla, ... 0 10. 1 gl D:o, ... 0 5. 10 stycken Lijar, ... 1 0. 3 stycken Båt tänger, ... 0 8. 1 Eld gaffel, ... 0 10. 1 stöp slef, ... 0 5. 2 stycken Jsbilder, ... 0 50. 1 spade, ... 0 15. 1 gräfte, ... 0 10. 2 stycken wäfspännare, ... 0 60. 1 järn betsmän, ... 0 40. 1 järnstör, ... 0 35. 1 lispund 10 skalpund gl järn, 0 40. 1 håldhaka, ... 0 8. 1 Räcknagel, ... 0 2. 1 Lod Bössa No ..... 1, 3 0. 1 D:o No 2, ... 2 35. 1 D:o No 3, ... 2 35. 1 D:o No 4, ... 1 50. 1 D:o No 5, ... 1 35. 1 D:o No 6, ... 1 30. (Under sjöredskap) 1 Lod Bössa No 7, ... 0 50. 1 Järn ten, ... 0 17. 3 stora bårar, ... 0 31. 3 D:o med järnskaft, ... 0 25. 1 huggjärn, ... 0 5. 1 Tunnskölp, ... 0 8. 1 wråwink 1 Rasp och 3 gl filar, ... 0 7. 1 Lodtens bår, ... 0 5. 1 passare, ... 0 5. 2 hamrar å en Tång, ... 0 14. (Under Diverse waror) 4 gl ull saxar, ... 0 16.

Kusten.	Innerskärsgård	Mellanskärsgård	Ytterskärsgård
Bu 181, Bondehustru Eva Fredrika Simonsdotter, Virmo, Kilakallus enst. h., 6.12.1869	Bu 313, Landbo Anders Johansson Kavén, Merimasku, Kuuslax enst. frälsehemman. 20.10.1862	Bu 307, Bondehustru Cattarina Anders Dotter, Houtskär, Hyppeis, Hinders skattehemman Nr 4, 27.8.1862	Bu 159, Bondehustru Johanna Ericsdotter, Kökar, Helsö, 21.5.1860
Träredskap: 12 stycken diverse tinor, ... 6 0. 3 D:o med dubbla bottnar, .. 3 0. 14 diverse såar, ... 2 0. 8 ämbaren, ... 0 80. 5 stäfvor 15 mjölkbunkar, ... 2 0. 3 mjölkbyttor, ... 0 50. 4 leglar, ... 1 0. 4 drickstunnor, ... 2 0. 19 diverse tunnor och tinor samt 4 för saltvaror, ... 10 0. 4 mjölkstäfvor 1 tjärna 2 tvättbunkar, ... 3 50. 1 degtina med tråg, ... 0 50. 2 större och 1 mindre vacka med lock, ... 1 50. 2 Risjel 2 Wannor 3 såll, ... 3 0. 4 diverse mindre och 1 större bränvins käril, ... 3 0.	Träd och husgeråd: 12 Torra Tunnor, ... 0 75. 1 Bränvins D:o, ... 1 0. 8 Mindre Bränvins kaggar, 0 80. 2 Hälckar, ... 2 50. 5 Tinor, ... 2 0. 4 Drickstunnor, ... 0 70. 6 Watten-såar och 6 Kreaturs Såar, ... 1 20. 1 Kärna ett 1/4 tuns och en 5 Kappars måttar, ... 0 50. 1 1/2 Dussin Mjölkl Käril, .. 1 20. 4 Mjöl-vackor och 1 vanna, .. 1 0. 1 Wäfstol, ... 1 50. 5 Strömmings Tinor, ... 3 0. 2 Bykbunkar och 3 Smör byttor, 0 50. 1 Lius-Kärna, ... 0 5. 3 Salttunnor, ... 0 30. 2 Wägg-skåp, ... 1 50. 1 Soffa, ... 1 0. 2 Lång-bord, ... 0 50. 3 Diverse slags Bord, ... 2 0. 10 Karmstular, ... 1 50. 2 Hyllor, ... 0 20. 2 Kistor, ... 1 0. 5 Brödbräder, ... 0 80.	(Under Divers. Sorter:) 6 Span måls tunnor 1 jernbandad tuna, ... 0 98. (1 Tunna Salt) 1 drix haltuna 1 Ekekag, ... 1 50. 3 perett korgar, ... 0 9. 2 kiestor 3 Skrin 1 Waka 1 brun Kofärt, ... 1 35. 1 Degtinna 3 Såar 5 buttor 1 kierna, ... 0 70. 2 Embar 2 bonkar, ... 0 4.	(Under Diverse varor:) 1 halffat, ... 0 40. 3 stycken kaggar, ... 0 30. 4 stycken halfankar, ... 0 56. 1 gl D:o, ... 0 15. 1 helankar med järnband, .. 0 50. 1 Bryggkar, ... 0 10. 1 Degtina, ... 0 25. 1 Smörtjärn, ... 0 20. 9 stycken mjölkbyttor, ... 0 33. 3 stycken mjölkbunkar, ... 0 6. 3 mjölkstäfvor, ... 0 6. 1 gl Deg tina, ... 0 5. 6 stycken Spannmåls Tunnor, 0 36. 3 stycken Kystor, ... 1 0.
Möbler 2 utdrags och 1 mans säng, . 8 0. 1 1/2 dussin stolar, ... 9 0. 4 mindre och 1 större bord, . 5 0. 1 Byron, ... 4 0. 4 diverse skåp, ... 10 0. (Under diverse) 2 1/2 dussin Ektallrickar, .. 2 50.			

Kusten.	Innerskärsgård	Mellanskärsgård	Ytterskärsgård
Bu 181, Bondehustru Eva Fredrika Simonsdotter, Virmo, Kilakallus enst. h., 6.12.1869	Bu 313, Landbo Anders Johansson Kavén, Merimasku, Kuuslax enst. frälsehemman. 20.10.1862	Bu 307, Bondehustru Cattarina Anders Dotter, Houtskär, Hyppeis, Hinders skattehemman Nr 4, 27.8.1862	Bu 159, Bondehustru Johanna Ericsdotter, Kökar, Helsö, 21.5.1860
Åk- o Riddon: [...?] 1 dubbel 1 wändplog och 1 rist, ... 9 0. 1 jernharf 2 träd D:o, ... 1 50. 1 Klosaharf?, ... 8 0. 1 par dubbla skakklar, ... 1 0. 2 kärror med jern axel, ... 30 0. 2 par Oxkärror, ... 10 0. 1 kärrsläde, ... 2 0. 1 Kurirkärä, ... 10 0. 3 par styttingar jern skodda, 6 0. 1 par trädskodda D:o, ... 1 0. 3 stycken häckslädor, ... 3 0. 3 Sädesslädor, ... 1 50. 5 spillningsslädor, ... 4 0. 3 Laitio slädor, ... 10 0. 2 Sandbottnar, ... 1 0. 2 par sommar selar, ... 15 0. 1 par Winter D:o eller hindertyg, ... 2 0. 2 par rankor med rumar, ... 2 0. 2 lukor 3 par hufvudlag med tömmor, ... 2 0. 4 stycken fyra famns långa rep, ... 1 0. 1 par sel 3 par luts fimmerstänger, ... 1 0. 2 par skakklar, ... 0 20.	Åker- och Kör-redskap: 1 Järmbeslagen Kärä, ... 3 0. 1 Järn-fält och 1 jern harf, .. 1 20. 3 Plogar med Skallmar, ... 1 0. 3 Järnskodda Resslädor, ... 3 0. 2 Par D:o Styttingar, ... 1 0. 2 Granris- och 1 Stock Slädor, ... 0 75. 7 Sädes-slädor, ... 1 50. 8 Spillnings-slädor, ... 0 80. 7 Par Ranckor, ... 1 50. 1 Kärr-sela och 1 par hindertyg, ... 1 25. 3 Par Tommor och 3 lokor, . 0 80. 2 Par Dubbla Skacklor, ... 1 0. 2 Par Fimmerstänger, ... 0 30. 2 Sladdor, ... 0 10.	Åker och Kiör Redskap: 2 Plog bildar 3 Treskod bottenslada, ... 0 75. 3 par Rankor 2 par Åissor med järn 1 Red, ... 0 76.	(Under Jern Varor:) 1 sleda med järnsconingar, . 1 0. 1 gl D:o, ... 0 50. 1 Körksleda eller Drag?, ... 0 90. 1 hindertyg med klocka och betsel, ... 2 50. 10 stycken Lijar, ... 1 0. 1 spade, ... 0 15. 1 gräffa, ... 0 0. 3 stycken sjöt Draggar, ... 1 35. (Under Diverse:) 1 Kärä, ... 0 75.

Kusten.	Innerskärsgård	Mellanskärsgård	Ytterskärsgård
Bu 181, Bondehustru Eva Fredrika Simonsdotter, Virmo, Kilakallus enst. h., 6.12.1869	Bu 313, Landbo Anders Johansson Kavén, Merimasku, Kuuslax enst. frälsehemman. 20.10.1862	Bu 307, Bondehustru Cattarina Anders Dotter, Houtskär, Hyppeis, Hinders skattehemman Nr 4, 27.8.1862	Bu 159, Bondehustru Johanna Ericsdotter, Kökar, Helsö, 21.5.1860
...	Sjöbragder: 1 Notbåt med segel, ... 6 0. 2 Sump-båtar med D:o, ... 8 0. 2 Ökstockar, ... 3 0. 1/2 Strömmingsfisks-not, .. 45 0. 1 Fjellfisks-not med varp, ... 5 0. 5 Notvarp, ... 2 50. 25 Ryttsjor, ... 5 0. 7 Fisk-korgar, ... 0 80. 4 Strömmings Skjötör, ... 1 50.	Siö Redskap: 1 Wind Nott bått, ... 4 76. 1 Skiöt bått 1 Rud Julla och 1 Roddsump, ... 1 53. 17 Strömmings Notter 2 Gålf, ... 13 18. 1 Winter not tåg 3 vindnot linor, ... 1 50. 1 Rå segl 2 Spri siggell, ... 2 57. 15 Laktunnor, ... 2 25. 1 half stötnot 2 1/2 Littnot färdig 1 ofärdera enkill?, .. 2 46. 2 krok skottar med arm, ... 7 0. 18 mindre skiöttar, ... 11 25. 1 Krok nätt 4 Sik nätt, ... 1 55. 2 Rym sköttar, ... 0 59. 7 Skiöt Linnor af hamp 3 D:o af bast, ... 1 5. 6 Bak Linor, ... 0 36. 2 Bast och en af hamp Linor, ... 0 22.	Sjöredskap: 36 lispund själsäck, ... 36 0. 1 Jagt båt med Inventarier, 45 0. 1 stor skötbåt med Bomsegel, ... 7 0. 1 mindre skötbåt med 2ne segel, ... 7 0. 1 stort Sprisegel, ... 2 0. 1 ny Julla med segel, ... 4 0. 1 D:o med D:o, ... 2 75. 1 Rodsump, ... 3 0. 1 gl Julla, ... 1 50. 1/6de dels strömmingsnot, 10 0. 1/4de dels fjällfisknot, ... 2 0. 12 stycken skålnät, ... 1 20. 6 stycken nya Ryskior, ... 1 50. 33 stycken D:o, ... 4 95. 30 stycken D:o, ... 3 75. 3 stycken Stor skötör, ... 10 85. 1/2 D:o, ... 1 0. 3 stycken nyja oskutna skötör, ... 6 0. 27 stycken Bättre och sämre D:o, ... 20 25. 18 stycken Långnät, ... 4 50. 27 stycken Skötlino, ... 6 75. 27 stycken Letens band, ... 1 35.
Gångkläder: 4 diverse klädningar, ... 10 0. 8 D:o dukar, ... 16 0. 3 förkläden 2ne linnen, ... 4 0. 2 par strumpor 2 par kängor, 4 0. 2 par strumpor 2 par kängor, 4 0. Enklingens kläder, ... 50 0.	Gång (och Säng-)kläder: 2 Tulubb med fårskins foder, 8 0. 1 Blå vallmars Kapprock, .. 0 75. 1 Grå D:o Päls-Sortut, ... 1 50. 1 Blå D:o Sortut, ... 0 75. 6 Diverse slags Tröjor, ... 5 0. 8 Par D:o Böksor, ... 5 0. 7 D:o Västar och 1 västtyg af svart Kläde, ... 3 50. 5 Diverse slags Mössor, ... 0 80. 7 Skjurtor, ... 2 70. 2 Par Strumpor och 2 par vantar, 0 50. 1 Par Stöflor och 1 par Skor, 2 70.	(Säng och) Gångkläder: 1 qvins kappport af sars 3 sars klädningar, ... 1 26. 4 Klädningar, ... 1 95. 3 Lintyg 1 Saxeni klädning och en bumuls duk, ... 1 24. 4 Silkes duk 3 Svart och 1 brunt, 0 95. 2 Bomuls dukkar, ... 0 50. 2 par Strumppor ock et par skor, 0 29. 2 vardas kiortlar 1 Lifv tyg och en Tröia, ... 0 21. " Mans gång Kläder, ... 3 0. 2 par nott stöflor och ett par skaft, ... 1 55.	Gång Kläder: 3 stycken Lintyg, ... 0 35. 1 Lång handduk, ... 0 5. 1 Blå kaport, ... 2 0. 2 randiga klädningar, ... 0 62. 1 Siden duk, ... 0 40. 3 Dukar, ... 0 80. 3 D:o, ... 0 59. 3 D:o, ... 0 30. 1 wit D:o, ... 0 20. 3 stycken förkläden, ... 0 30.

Kusten.	Innerskärsgård	Mellanskärsgård	Ytterskärsgård
Bu 181, Bondehustru Eva Fredrika Simonsdotter, Virmo, Kilakallus enst. h., 6.12.1869	Bu 313, Landbo Anders Johansson Kavén, Merimasku, Kuuslax enst. frälsehemman. 20.10.1862	Bu 307, Bondehustru Cattarina Anders Dotter, Houtskär, Hyppeis, Hinders skattehemman Nr 4, 27.8.1862	Bu 159, Bondehustru Johanna Ericsdotter, Kökar, Helsö, 21.5.1860
Sängkläder: 9 diverse bollster, ...27 0. 12 D:o dynor, ...12 0. 5 stycken lakan 7 dynvar, ..5 50. 5 diverse täcken, ...10 0. 4 stycken fårskinn fallar der af 3 med öfvertåg, ...10 0. 6 ylle Wepår, ...3 0. 4 handdukar 1 mindre bord duk, ...3 0.	(Gång och) Säng-kläder: 2 Bollster, ...1 50. 5 Hufvud dynor, ...1 0. 2 Skin-fällor, ...2 50. 1 Säng-täcke, ...1 0. 3 Ylle Wepor, ...1 0. 2 Lakan och 1 dynvar, ...0 70. 5 Handukar, ...0 40. 2 Täcken af hår tillredt, ...1 0. 1 Säng med säng kläder, ämnadt till enke säng 5 0	Säng (och Gång) kläder: 5 Stor Bolster 3 af ulle och 2 Linne, ...4 50. 9 Hufvid bolster 4 med fiadorr, 4 0. Enklinga Sängen af ett Samman tagit värde, ...6 0. 3 Ryyor 3 stuken skin faldar 2 Täke 3 ulleveppor, ...7 30. 1 Lakan 2 handdukar 2 Örngatts var, ...0 34. Tygg tjll öfverdrag tjll 3 tåkk, 1 35.	Säng Kläder: Enklingesängen bestående af 1 storbålsterwar 5 Dynor 1 yllet och ett linnet Lakan 1 Täcke och en Ryja 1 Sängomhänge och en handduk wärderat tilsammans till, ...8 20. 1 Storbålster, ...0 55. 2 gl D:o, ...0 50. 1 Täcke och en Ryja, ...1 40. 1 Fin Ryja, ...0 90. 1 Lingarns lakan, ...0 30. 1 Blångarns D:o, ...0 17. 3 stycken Örngotswar, ...0 26. 1 gl Ryja, ...0 17.
Spannmål och förråd: 7 tunnor råg, ...140 0. 4 D:o korn, ...64 0. 11 D:o hafra, ...110 0. 10 kappar hvete, ...10 0. 3 (...?) ärter, ...45 0. 50 fjerdingar potäter, ...50 0.	Spanmål: 1 Tunna Hvete, ...7 50. 6 Tun: 6 Kappar Råg, ...46 50. 4 Tun: Korn, ...20 0. 6 Tun: Hafra, ...15 0. 1 Tun: 6 Kappar Blandsäd, .3 60. 90 Fjerdingar Potäter (ca 11 tunnor), ...54 0.	Span Måll: 1 1/2 Tunna Råg 6 R 1/2 Tunna korn 1 75, ...7 75. 1/2 Tunna Ärter 2 Kappar malt, ...2 45. 6 Tunnor potter 3 Lispund Bröd, ...4 90. 3 Skålpund får ull, ...0 45.	...
Hästar: 2 hästar, ...150 0. Kreatur: 5 Kor, ...200 0. 2 unga oxar, ...120 0. Andra djur: 12 får 1 svinkreatur, ...80 0.	Kreatur: 1 Svart Wallack, ...10 0. 3 Kor, ...28 0. 1 Ko Pikku Kallad, ...8 0. 1 Detta års Kalf, ...2 0. 1 Tjor, ...6 0. 10 Får, ...10 0. 1 Gris, ...5 0.	Kreatur: 1 Stod Kreatur, ...15 0. 3 gamla Kor 1 Kviga 1 kalf, ...30 15. 6 gamla får 3 Gumsar 2 lamb, ...9 30.	Hästar: 1 gl stod, ...4 0. 1 ung häst, ...15 0. Kreatur: 5 stycken Kor i 6 Rub, ...30 0. 1 Qwiga, ...3 50. 1 Fjol kalf, ...1 50. Andra djur: 12 stycken Får, ...9 60. 3 Gumsar, ...1 80. 4 stycken Getter, ...3 20. 3 stycken Bockar, ...2 25.

Kusten.	Innerskärsgård	Mellanskärsgård	Ytterskärsgård
Bu 181, Bondehustru Eva Fredrika Simonsdotter, Virmo, Kilakallus enst. h., 6.12.1869	Bu 313, Landbo Anders Johansson Kavén, Merimasku, Kuuslax enst. frälsehemman. 20.10.1862	Bu 307, Bondehustru Cattarina Anders Dotter, Houtskär, Hyppeis, Hinders skattehemman Nr 4, 27.8.1862	Bu 159, Bondehustru Johanna Ericsdotter, Kökar, Helsö, 21.5.1860
Diverse: 1 Kastmaschin, ... 20 0. 3 slipstenar, ... 3 0. 1 hand och 1 potatisqvarn, ... 2 0. 2 jern hökrokor?, ... 0 40. 1 fjerdings 1 5 kapps och 2 stycken kapps mått, ... 2 0. 1 jernbetsman och 1 Wäfstol med tillbehör, ... 3 0. 1 Wägguhr med skåp, ... 4 0. 10 diverse säckar, ... 5 0. Diverse gamla golfmattor, .. 1 0. 1/2 Lispund Ull 9 Lispund lin, 28 0. 6 par knifvar och gafflar 3 dussin trädskedar, ... 2 60. 2 jern skopor 1 malm murtel, 1 30. 1 kaffebrännare och 1 kaffeqvarn, ... 1 20. 2 får och 1 fingersax, ... 1 0. 2 par kardor, ... 1 50. 3 spinnrockar, ... 1 50. 4 fårskinn, ... 2 0. 1 hästhud 1 kalfskinn, ... 10 0. 2 lycktor, ... 0 40. 2 raspar 1 Cirkel, ... 0 50. 2 kistor tre resvackor och ett skrin, ... 3 50.	Diverse persedlar: 1 Wägg-Uhr, ... 1 50. 2 Slipstenar, ... 1 50. 2 Spin-rockar och 1 härfräd, ... 0 30. 6 Wäfskedar och 1 par wäfskaft, 0 75. 3 Kalfskin och 3 fårskin, ... 1 0. 3 Brödkorgar, ... 0 15. 5 Säckar, ... 0 70. 1 Par Skrubla Kardor och 3 par mindre Kardor, ... 0 60. 1 Hyfvelbenk, ... 0 30. Utestående fordringar: Hos Bonden Johan Westergård från Kittuis by, ... 10 0.	Divers. Sorter: " Hälften i En Väder qvarn, . 5 0. 1/2 Lispund Lin ohäklad 3 Skålpund D:o häklad, ... 1 50. 1 Wäg ur 2 skåp 2 spin Råkar, 0 77. 4 Wäfskedor och 1 par kardor, 0 53. 1 Järn Wäff spännare 1 koff klafva och e koo skäll, ... 0 41. 1 Slipsten 2 Rak knifvar 3 Tölg knifvar, ... 0 50. 2 Skruftongs skrufvar af trä 1 ull sax 1 finger sax, ... 0 25. 1 Tunna kiera, ... 6 0. (Under Säng och Gång Kläder:) 1/2 ox hud färdig bered 1 kalfskin, ... 3 0.	Diverse Varor: 1 Wäderqvarn, ... 12 0. 1 wafstälning, ... 2 0. 5 stycken wäfskedar, ... 0 41. 1 par skrubbor, ... 0 20. 3 par kardor, ... 0 24. 1 Häckla, ... 0 17. 1 Refsten, ... 0 60. 1 Dalsten med järn axel, ... 0 60. 1 mindre D:o, ... 0 40. 1 Spinn Råck, ... 0 40. 1 gl D:o, ... 0 25. Fordringar: 1 Revers af Daniel Jönsson i skoboda, ... 50 0. af Matts Vesterberg i Finnö, 1 40.
Summa: ..... 5495 5.	Summa Inventari: ..... 489 55.	Summa Inventarie: ..... 334 49.	Summa Inventarii Rub. Silf.: ..... 619 05.

Kusten.	Innerskärågård	Mellanskärågård	Ytterskärågård
Bu 181, Bondehustru Eva Fredrika Simonsdotter, Virmo, Kilakallus enst. h., 6.12.1869	Bu 313, Landbo Anders Johansson Kavén, Merimasku, Kuuslax enst. frälsehemman. 20.10.1862	Bu 307, Bondehustru Cattarina Anders Dotter, Houtskär, Hyppeis, Hinders skattehemman Nr 4, 27.8.1862	Bu 159, Bondehustru Johanna Ericsdotter, Kökar, Helsö, 21.5.1860
Gäld och afkortning: Begravningskostnaden, ... 50 0. fattigas procent, ... 6 82. Skuld till Magasinet 5 Tr råg, ... 110 0. Till undertecknad Kronolänsman enligt Skuld Sedel och inteckning, ... 1000 0. ett års obetald ränta, ... 60 0. Dito till Enkefru Doktorinnan Rönnbäck enligt dito dito, ... 3950 0. ett års ränta, ... 234 0. Till Enkefru Pastorskan Rönnbäck enligt Skuldsedel, 580 0. ett års ränta derå, ... 34 80. Till Kyrkoherden Ranken i Nousis enligt Skuldsedel, 600 0. 1 års ränta, ... 36 0. Till Rusthållaren David Andersson Röå ifrån Lokalax enligt Skuldsedel, ... 1600 0. ett års ränta derå, ... 96 0. Till Tammistå Wähätalo i Lokalax, ... 200 0. 1 års intresse, ... 12 0. Inhyssesmannen Fredrik Riitiö i Wehmo, ... 200 0. ett års intresse, ... 12 0. Bouppteckningskostnaden och värderingsmännens arvode, 12 0. Summa afkortning, ... 8793 6. Summa gäld, ... 3298 10	Afkortning: Mågen Danjel Kuuslax såsom Husrota för detta Kuuslax hemman enligt emellan Enkan och honom öfverenskommen summa, ... 50 0. Krono Utlagan å detta hemman för innevarande år utgör sircka, 25 0. Drengen Carls innevarande dreng lön för detta år, ... 15 0. Pigan Evas aterstående piglön dito, ... 2 0. Förre Bonden Erik Pohjalais fordrar för 200 Tegel, ... 2 0. Fattig procent, ... 0 65. Inregistrerings afgift, ... 0 50. Förrättningsmans arvode jemte lösen för Chartor till tvenne exemplar, ... 3 50. Wärderingsmannen Gustaf Kukolais dagspenning, ... 0 50. Dito Malachias Mannilas dito, 0 25. Summa Afkortning, 99 40. Boets behållning sålunda utgör, ... 390 15.	Bofvatts Gäld: Begravnings omkostnad, .. 7 0. En skuld till Anders hindrich son från nystad, ... 54 0. dito föra bonden Hindrik från granas i Lapå, ... 25 0. dito Anders Tommason från Lappå, ... 20 0. dito Petter Nordgårs j asterholma by, ... 18 0. dito Anders jakop Petterson från Lappå by, ... 25 0. dito Carl Eric Wilhelm Anders son från asterholm by, ... 18 0. dito Enkan Sáfia från asterholm by, ... 18 0. En skuld tjll Sinna o myndige barn efter första hustrons tjll falland moders arf, ... 45 04. För Rättnings manens arvode, 1 50. Wärderings manens ärvorde M. Markus, ... 0 25. dito Eric Rosinqvist Sväns, 0 20. Kost holning vid bouppteckningen, ... 2 50. Karta Sigi Latta Till dena bouppteckning, ... 0 16. de fatigas prosänt, ... 0 42. Summans afdrag 242 07. Summans Beholning, ... 92 80.	Af Kortning: 1mo De fattigas procent, ... 0 85. 2do Värderingsmannens och detta instruments arvode med cartor, ... 5 50. Enklingens fördel belöper till 50 Rub. 95 kop. Dertil aftogs Enklinge sängen som den finnes varderad till, 8 80. 1/6te dels strömmings not, 10 0. Fjällfisknot Lotten, ... 2 0. 1 Lodbössa No 1, ... 3 0. 1 Rodsump, ... 3 0. 1 hindertyg med Klocka och betsell, ... 2 50. 1 Lodbössa No 2, ... 2 35. Emedan bägge föräldrare lefde hafva de skänkt åt gifta döttrarne Johanna och Sofia samt åt Doter Dotren Christina en koo vardera och Derföre fick nu Sonen matts en koo, sonen Thomas 1 koo, Dottren Carlotta en koo, Dottren Emmelina En koo och Dottren Maria en koo. Desse fem st kor äro tilsam värde, ... 30 0. Enklingen bekom deremot en qwigä och en fjolkalf, värderade till, ... 5 35. Som gör afCortnings summan, 72 40. Egendomen sedan afkortningen[...], ... 540 65.

Kusten.	Innerskärsgård	Mellanskärsgård	Ytterskärsgård
Bu 181, Bondehustru Eva Fredrika Simonsdotter, Virmo, Kilakallus enst. h., 6.12.1869	Bu 313, Landbo Anders Johansson Kavén, Merimasku, Kuuslax enst. frälsehemman. 20.10.1862	Bu 307, Bondehustru Cattarina Anders Dotter, Houtskär, Hyppeis, Hinders skattehemman Nr 4, 27.8.1862	Bu 159, Bondehustru Johanna Ericsdotter, Kökar, Helsö, 21.5.1860
Att detta bo med tillgång och gäld af mig uppg[ifvet] blifvit samt intet uppsäteligen utelemnats intygar under eds förpligtelse. Datum som ovan Paul Henrichson Kilakallus	Att detta bo med tillgång och är riktigt uppgifven sådant det befanns vid min aflidne mans frånfälle, och att icke det ringaste deraf är uppsäteligen doldt eller utelemnadt, betygar under edelig förpligtelse. Kuuslax som ofvan. Ester Johans dotter enka[bomärke]	att detta bo med egendom och gäld är riktigt uppgifvit Sådant dett vid hustruns döds tima befantts och icke det ringast den af uppsäteligen dolt och undan hollit betygar under edelig förpliktelse Johan Hindricson [bomärke]	Att all Egendomen är af mig Riktigt uppgifven och ingenting med vett och vilja undanhållit, kann af mig om så fodras med Ed bekräftas Mats Elfsberg Enklinge[bomärke]
Härvid närvarande å egen och mina systrars vägnare erkänner Paul Paulsson Komio	Wid denna bouppteckning hafva undertecknade varit tillstådes. Johan Kaven Runois son JK Anders Andersson Pohjalais dottren Majjalais man AP Danjel Danjelsson Kuuslax, dottren Ulrikas man DK Johan Strömberg Skomakare från Hirvois J Sålunda vara efter uppgift upptecknad och värderadt intyga Carl Cronholm Gustaf Andersson Kukolais Härads Nämndeman[bomärke] Malachias Johansson Mannila Bonde[bomärke]	Hvid denna bouppteckning haffver vi underteknad Warett tjll städes H. Hinderson stafas [bomärke] Wärderingen är för Rätt af under tekknad Som Härmed bestörker des Riktig hett Mårten Marttenson markus[bomärke] Erik Rosenqvist Sväns [bomärke] Sålunda efter Som en Wärderat är in tygar M. A. Mattson	[Skifte av egendomen som inte tagits med här] Emot förestående förrättning hafve vi intet något att påminna, utan förklara oss der med till alla delar nögda Mats Elfsberg Enklinge[bomärke] Thomas Mattson å Egne vägnar Jan Erik Sundström å min hustru Sofias vägnar I.E.S. Matts Mattsson å Egne och min syster doters Christinas vägnar M. Daniel Ersson å min hustru Johannas vägnar [bomärke] Erik August Jönsson å min hustru Lollas[Lottas?] vägnar [bomärke] August Thomasson å Emmelenas och Marias vägnar [bomärke] Sålunda vara upptecknat värderat och skiftat, samt af sterbhus Delegarene undertecknat intygar Erik Sjöblom Nämnde och värderingsman [bomärke] A. Hamberg Förrättningsman Af förestående Bouppteckning efter afledne Bonde hustrun Johanna Eric's Dotter i Helsö by är till kyrkans Fattig Cassa influtne åttiofem /85/ kop. Silfver, som qvitteras Kökar den 16 mars 1861. And. Hamberg Klockare i Kökar
Fattig avgiften quitterar M.R. Heikelä			
	Waevasten Raha on Kuitte Rattu Malakias Mannila		

G.4 Torparhushåll 1700-talet och 1800-talet

För att låta läsaren själv jämföra bouppteckningar efter skärgårdsbor i olika skärgårdstyper och olika tidsskeden har jag ställt upp sexton stycken bouppteckningar sida vid sida. Till sist följer här fyra torparhushåll, två från 1700-talet och två från 1800-talet. De representerar kust och innerskärgården respektive mellan- och ytterskärgården. Bouppteckningarna är uppställda så att de använda rubrikerna jämkats så att de på sidorna visas jämsides varje gång en ny rubrik inleds. Rubrikernas exakta namn kan däremot variera i uppteckningarna.

De fyra torparhushållen har valts ut enligt kriterierna att de ska vara så fullständiga som möjligt och gjorda efter ett aktivt hushåll. Tidsmässigt är de från 1790-talet och 1860-talet.

1700-talet Kusten o. innerskärg.	1700-talet Mellan o. ytterskärg.	1800-talet Kusten o. innerskärg.	1800-talet. Mellan o. ytterskärg.
Bu 275, Torpare hustru Elisabetha Bertils dotter, Lemo, Kaitainen, Kaita torp. 14.10.1795.	Bu 43, Torpare hustru Anna Ericsdotter Medelström, Houtskär, Sördö. 20.1.1795.	Bu 310, Torpare Henrik Michellsson, Mietois, Saaris gård, Niskala torp. 17.10.1862.	Bu 314, Torparen Erik Lagerström, Houtskär, Hypeis, Simås. 3.2.1861.
<p>År 1795: den 14. October infant sig under skrefven jemte Vice Nämndeman Jacob Jacobsson Torttila, och Torparen Daniel Johansson från Wälinittu torp begge ifrån Lemo Sock, på Kaita torp äfven i Lemo Sockn, efter vederbörandes trägen anHållan, til at uppteckna och värdera then ägendom som fans efter afledna gamla torpare Hustrun Elisabetha Bertils dotter Hvilken genom döden afled den 26 sidstledne Julii, och Låmnat efter des i Lifstiden älskelig Man</p> <p>Änckligen Sigfrid Sigfridsson med 3ne Bröst arfwingar, 2ne Söner och en dotter Neml: Sonen Sigfrid Sigfridsson hemmans äboe å Koskennurmi by och Ylistalo hemman i Marie Sockn, Sonen Johan Sigfridsson torpare i Kaita torp, och dotter Elisabetha Sigfrids dotter gift med Bonden Henrih Henrihsson Mattila begge ifrån Lemo Sock, och som alle arfwingar nu äro närvarande.</p> <p>Hvaruppå framgav Äncklingen Sigfrid Sigfridsson et Lagligen bevakat inbördes Testament af den 24. Ianuarii 1780. af sådan innehålt at efter enderas död den efter Lefvande Makan, får orubbad til sin död behålla och Disponera all i boet befintelig egendom, hvilken efter bägges död kommer Barnen til falla dock kom mer dotter Lisa och Henrih Mattilas hustru, ärhålla lika stor andel med Sönerne Sigfrid och Johan. Hvarefter åt varnades änckligen Sigfrid Sigfridsson at så noga ägendomen upgifva at han richtighete theraf med ed vid anfordran bestyrka kan, och börjades med förrättningen å sätt som följer Nemligen</p>	<p>År 1795 den 20 Januarii, inställde sig underskrefen uppå wederbörlig anmodan, på Sördön i Houtskärs Capell församling, at Uppteckna och Wårdera Qwarlätenskapen efter Torpare hustrun Anna Ericss dotter, hwilken genom döden afled den 12 November 1794 och efter sig lämnade dess i lifstiden käre Man nuwarande Enklingen Mårten Medelström, utan Barn och Bröst-arfwingar. Då förrättningen skulle börjas, gaf Medelström tillkänna, det han tillika med sin afledna hustru, för Två eller Tre år tilbaka, uti flera wittens närvaro, muntligen Testamenterat til hwarannan all den Ägendom som wid andras död, uti deras samfålta Bo kunde befinnas, men som han nu intet hade samma Testamentariska författning i handom, så blef allenast hans uttalande antecknat.</p> <p>Och ehuru den afledne Anna Ericsdotters närmaste Sido-Arfwingar, uppå Medeleströms anmodan hwarken sjelfwa eller genom ombud, wid denna förrättning sig infunno, så blefwo de dock til namn och hemwist antecknade neml: 1mo, men berörde Anna Ericsdotters fördetta afledne broders, Bonden Mats Ericsson Göstas i Mossala, tvenne omyndige Barn, Mårten och Anna, för hwilka omyndige, des Stjuf-Fader, Bonden å berörda hemman Mats Matsson, för detta sig åtagit, at wara Curator: 2do, den förrymde Mats Ericssons Enka Elisabet Ericsdotter ifrån Hannas i Mossala som är den aflednes syster. Egendomen upgafs under edelig förbindelse af merberörde? Enkling och wårderades som följer.</p>	<p>År 1862. den 17. Oktober förrättades efter anmädan af undertecknad med biträde af tillkallade värderingsmän Härads Nämndemannen Bonden Fredrik Simons son Punda från Pyhä by och Torparen Fredrik Gabriels son Simell Talltorpa, bouppteckning och värdering å Saaris Gård underlydande Niskala Torp i Mietois Kapell af Wirmo socken efter derstädes de 23. December sistlidne år aflidne Torparen Henrik Michellsson, hvilken efter sig lemnat barnlös enka Katharina Jacobs dotter, som ock nio barn af förra giftet med framlidne hustru Maria Henriks dotter, nemligen: sönerne, Johan, Gustaf och Henrik, alla sjelfe såsom myndige, jemte Fredrik 17. år och Sefanias 11. år, samt döttrarne Maria 19. år, Johanna 14. år, Wilhelmina 8. år och Gustafva 8. år gamle; Wid denne förrättning inställde sig att bevaka de omyndigas rätt, Rusthållaren Gustaf Johans son Öfvergård från Arlax Rusthåll, för sonen Stefanias samt döttrarne Wilhelmina och Gustafva, jemte för sonen Fredrik som ock döttrarne Maria och Johanna, Bonden Gustaf Mattsson Norrgård från Hämäläis by och denne Kapell. Enkan Katharina Jakobs dotter tillsades att vid eds pligt uppgifva boets tillhörigheter, och hvilken uppgift skedde på följande sätt:</p>	<p>År 1862 den 3 Febr FörRättades bouppteckning efter Höppes Simås torparen Erik Lagerström som Ginom Döden afled Den 23 September 1861 och Efter sig Lemnat Enkan Gustafva Erik Doter och med Hanne 4 Omyndiga barn son Erik 8 år Gammal Dottren Cathrina 11 år dottren Gustafva 9 år Dottren Sillma 6 år vars Rätt Bevakades af bonden Mårten Markus i Höppes Enkan till Sades att upp Gifva Egendommen Som wid Mannens döds stund för fans hvilket skedde På Efter skrifne sätt Nämlige(n):</p>

1700-talet Kusten o. innerskärg.	1700-talet Mellan o. ytterskärg.	1800-talet Kusten o. innerskärg.	1800-talet. Mellan o. ytterskärg.
Bu 275, Torpare hustru Elisabetha Bertils dotter, Lemo, Kaitainen, Kaita torp. 14.10.1795.	Bu 43, Torpare hustru Anna Ericsdotter Medelström, Houtskär, Sördö. 20.1.1795.	Bu 310, Torpare Henrik Michelsson, Mietois, Saaris gård, Niskala torp. 17.10.1862.	Bu 314, Torparen Erik Lagerström, Houtskär, Hypeis, Simås. 3.2.1861.
Huus: 1 Bonings stuga med Boda, 2 16. 1 Visthus, ... 1 0.	Fast Egendom: Tre Ellofte delen af Sördö Utbyskatt, som berörde ägta makar under sammanlefnaden sig tilhandlat, för en summa stor Ethundrade Sexton Rdr, 32 sk, uptogs och nu til samma wärde, ... 116 32 o. Åbyggnaden som de sig dessutom förwärfwat, består uti följande: 1 Stufwa med Kammare, . 9 o o. 1 gammalt Wisterhus, ... 0 32 o. 1 D:o fähus, ... 0 24 o. 1 D:o Strandboda, ... 0 24 o. 1 ny Timra, 6 alnar i qvadrat, ... 2 0 o.	...	Bonings Rum å uut Hus: En stuga med kammar och fastuga, ... 18 25. 1 fårHus med Lada och svala, ... 6 75. 1 Sjöboda med svala Ett annat Hus, ... 4 25.
I Contant penningar, ... 33 16.	Contant: i Riksgälds Sedlar, ... 2 12 o.	...	(Under Divärse): Contante peningar, ... 21 50.
Silfver: 1 begare, ... 1 8.	Silfver: 1 Bägare om 1/2 Jungfrus drägt innantil förgyld, ... 2 0 o. 1 gammalmodig sked, ... 0 40 o. 1 Klack-Ring med 5 små Ringar uti, ... 0 16 o. 1 D:o utan D:o, ... 0 12 o. 1 smal D:o, 1 sk, ... 0 1 o. 1 liten Brisk, ... 0 1 o.	...	Gull och Silfver: 2 par Ör hängen 5 st finger Ringar, ... 8 20. 2 Silfver Bägerer Ett fick ur, 3 75. 3 the skedar, ... 1 50.
Kopparföremål: 1 kittel, ... 0 40. 1 mindre D:o, ... 0 16	Koppar: 1 Kittel om 10 mrk a 5 sk 4 rst, ... 1 5 4. 1 Tee-kanna 1 mrk, ... 0 5 4.	Koppar: 1 Kaffepanna, ... 0 25.	Ten och Koppar: En Koppar Kittil En D:o skål, ... 2 15. 1 Kaffe Panna 2 ten stop, .. 2 40.
Tennföremål: 1 half stops flaska, ... 0 4. 1 half quarters D:o, ... 0 1.	Tenn: 1 Säpp-fat, ... 0 24 o. 1 flatt D:o hamrat, ... 0 24 o. 2 mindre D:o a 16 sk, ... 0 32 o. 4 Talrikar a 4 sk, ... 0 16 o. 1 Stop, ... 0 12 o. 1 Stopsflaska, ... 0 12 o. 1 halfstops D:o, ... 0 3 o. 1 Qwaters D:o, ... 0 2 o. 1 Ljusstaka, ... 0 2 o. 1 gl sked, ... 0 6 o.	Tenn och bläck: 1 Tenn Liusstaka, ... 0 5. 1 Rifjärn, 1 halfquarter och 1 tratt, ... 0 10.	(Under Devärse): 1 Bläckstop 1 skål En tratt, o 35.
...	...	...	

1700-talet Kusten o. innerskärg.	1700-talet Mellan o. ytterskärg.	1800-talet Kusten o. innerskärg.	1800-talet. Mellan o. ytterskärg.
Bu 275, Torpare hustru Elisabetha Bertils dotter, Lemo, Kaitainen, Kaita torp. 14.10.1795.	Bu 43, Torpare hustru Anna Ericsdotter Medelström, Houtskär, Sördö. 20.1.1795.	Bu 310, Torpare Henrik Michelsson, Mietois, Saaris gård, Niskala torp. 17.10.1862.	Bu 314, Torparen Erik Lagerström, Houtskär, Hypeis, Simås. 3.2.1861.
...	Porcellainer: 3 flata Talrikar a 2 sk, ... 0 6 o. 2 Tee-koppar, fina och rosiga, ... 0 8 o. 2 D:o gröfre a 2 sk, ... 0 4 o. (under diverse) 1 Boutelie om 7 stops dräkt, ... 0 8 o. 1 D:o o 4 stop, ... 0 4 o. 1 Kans D:o, ... 0 2 o. 3 D:o om 1 stop a 1 sk, ... 0 3 o. 4 halfstops D:o a 6 rst, ... 0 2 o. 1 halfstops flaska, ... 0 2 o. 5 Stenfä a 1 sk, ... 0 5 o. 5 Stensålar a 6 rst, ... 0 2 6.	(Under Diverse persedlar:) 4 Stenfä och 1 skål, ... 0 25	Glas och Poslin: 17 Poslins Taldricar 2 Spil kummar, ... 0 55. 5 par kaffe koppar 1 Snecka En socker ask, ... 0 45. 1 The kanna En bricka 10 stenkär fat o skolar, ... 0 50. 1 kans betel 2 D:o större 2 Karafiner, ... 0 56. 5 stops 3 quarters Glas 2 kara melle D:o 1 parti, ... 0 22. 1 spets Glas 3 Glas Bunkar 1 D:o burk, ... 0 17
(Under Trä Sortter:) 1 Psalmbok, o 6.	Böcker: 2 Gamla Psalm Böcker a 3 Sk., ... 0 6 o.	(Under Diverse persedlar:) 2 Bibel och 1 parti böcker, . 1 50.	(Under Devärse:) En bibel En Påstilla 2 Psalmböcker, ... 1 05. 5 Böcker af flere Sorter, ... 0 15.

1700-talet Kusten o. innerskärg.	1700-talet Mellan o. ytterskärg.	1800-talet Kusten o. innerskärg.	1800-talet. Mellan o. ytterskärg.
Bu 275, Torpare hustru Elisabetha Bertils dotter, Lemo, Kaitainen, Kaita torp. 14.10.1795.	Bu 43, Torpare hustru Anna Ericsdotter Medelström, Houtskär, Sördö. 20.1.1795.	Bu 310, Torpare Henrik Michellsson, Mietois, Saaris gård, Niskala torp. 17.10.1862.	Bu 314, Torparen Erik Lagerström, Houtskär, Hypeis, Simås. 3.2.1861.
Järn Redskap: 1 arbets yxa, ... 0 4. 1 D:o D:o, 0 3. 1 D:o varre, . 0 2. 1 tålg yxa, ... 0 1. 1 Lija med skaft, ... 0 1. 2 söndriga D:o a 3 rst, ... 0 6. 1 järn stör, ... 0 8. 1 järn Kihl, ... 0 1 3. 2 Skiäror, ... 0 2. 2 gaml Löf Hack a 3 rst, . 0 6. 1 hammar och hoftång, ... 0 3. 1 Hugbor, 0 2. 1 D:o, ... 0 1. 1 spik båhr, ... 0 1. 1 litten D:o, ... 0 9. 1 anderstångs Nafvare, ... 0 6. 1 räfs Nafvare, ... 0 1. 2 slät höflar, ... 0 1. 1 liten räfs Nafvare, ... 0 3. 1 Band Knif, ... 0 6. 2 Skaf järn, ... 0 8. 1 Liten gryta, ... 0 8. 1 fog höfvel, ... 0 1. 1 tårf hacka, ... 0 6. 1 väg järn, ... 0 1 3.	Järn Redskap: 3 gl Grytor a 12 sk, ... 36 0. 1 Kak-panna, ... 0 2 0. 2 Yxar a 4 sk, ... 0 8 0. 2 Yxar a 2 sk, ... 0 4 0. 1 Käxla, ... 0 3 0. 1 Bandknif, ... 0 4 0. 1 större Nafware, ... 0 1 0. 1 fästnafware med järn skaft, ... 0 1 6. 1 större D:o utan skaft, ... 0 6. 1 större huggbåhr, ... 0 1 0. 1 liten Rasp, ... 0 6. 1 större fihl, ... 0 1 0. 1 mindre D:o, ... 0 6. 1 Störstång, ... 0 12 0. 1 gl Sätthyfwel af Björk, med skifw, ... 0 6 0. 1 liten D:o, ... 0 2 0. 1 Oxhyfwel, ... 0 1 0. 1 enkel Spånthyfwel, ... 0 4 0. 1 Skrubd D:o, ... 0 1 0. 1 Krus D:o, ... 0 1 0. 1 Wigg, ... 0 1 0. 1 6 mrk stångjärn, ... 0 12 0. 1 hållhake, ... 0 1 0. 1 Bandhake, ... 0 6. 2 Spadar a 5 sk, ... 0 10 0. 2 Löfhackor a 6 rst, ... 0 1 0. 2 Röskåror a 3 rst, ... 0 6. 1 större handsåg, ... 0 2 0. 1 mindre D:o, ... 0 1 0. 1 Sirkel, ... 0 3 0. 1 Fingersax, ... 0 6. 2 Ullsaxar a 1 sk, ... 0 2 0. 1 Räcknagel, ... 0 6. 1 litet drag, ... 0 3. 1 större hagelbössa, ... 0 16 0. 1 D:o, ... 0 12 0. 1 dubbel häckla, ... 0 4 0. 1 hamare med hoftång, ... 0 1 0. 5 Lijar tillsammans, ... 0 18 0. 1 liten Stål Qwarn, ... 0 2 0. 1 Koskälla, ... 0 1 0.	Malm och Järn: 2 Större Grytor, ... 2 0. 1 Mindre D:o, ... 0 50. 3 Fot-pannor, ... 0 50. 1 Bihl yxa, ... 0 25. 5 Arbets D:o, ... 1 15. 3 Granris D:o, ... 0 15. 2 Järn-grepor, ... 0 25. 1 Järn-stör, ... 0 40. 3 Järn-spador, ... 0 30. 4 Lior, ... 0 40. 7 Skåror, ... 0 40. 5 Löfhackor, ... 0 50. 5 Torfhackor, ... 0 25. 2 Potatis-hackor, ... 0 10. 1 Järn-vigg, ... 0 10. 4 Hammarer och huftong, ... 0 25. 3 Gräftor, ... 0 30. 2 Bötslar, ... 0 20. 3 Huggbor och handsågar, ... 0 25. 3 Nafvarer och 5 hyflar, ... 0 30. 1 Räckjärn och 2 arinor, ... 0 40. 2 Par får- och 2 par Klipp saxar, ... 0 10. 3 Par Kreaturs Klafvor, ... 0 30. 1 Grythängare, ... 0 20.	Järn Waror: 4 Hugg uxar En Bila, ... 1 0. 2 Ljar 1 Jern störr En ljs Bild, 0 95. 1 löf hugg 1 skära 1 käxla 1 Bandknif, ... 0 75. 1 Hotong 1 Läder D:o 2 mall spikar 1 Räcknagil, ... 0 60. 2 Hagel Bussår 1 Bus ten En bandknif, ... 1 75. 1 tvär Säg 3 stycken Hand sågår, ... 1 0. 4 Huggbårar 1 skjelp 1 Lagg Jern, ... 0 45. 1 Jern skaft 3 bårar 1 Passare 1 sked krok, ... 0 34. 1 Rasp 4 filar En Pressar? masin?, ... 0 12. 1 ox 2 Hand 2 sät Höflar och En skrubd, ... 0 85. 1 spada 1 torf Hacka 1 kryss Jern 1 par Bräder, ... 0 20. En ask och En Låda med Jern skräp, ... 0 12. 1 stryk Jern med Loder 1 Ull Sax 2 Bos knifvar, ... 0 35. 2 timber Drag 1 kork skru en kaffe bricka, ... 0 17. En Sjal Dragg 1 tjölfva 1 kaffe qvarn, ... 0 20. 2 Grytor 1 fot panna 1 malm panna, ... 0 56.

1700-talet Kusten o. innerskärg.	1700-talet Mellan o. ytterskärg.	1800-talet Kusten o. innerskärg.	1800-talet. Mellan o. ytterskärg.
Bu 275, Torpare hustru Elisabetha Bertils dotter, Lemo, Kaitainen, Kaita torp. 14.10.1795.	Bu 43, Torpare hustru Anna Ericsdotter Medelström, Houtskär, Sördö. 20.1.1795.	Bu 310, Torpare Henrik Michellsson, Mietois, Saaris gård, Niskala torp. 17.10.1862.	Bu 314, Torparen Erik Lagerström, Houtskär, Hypeis, Simås. 3.2.1861.
Trä Sorter: (1 g)aml Kista med järn be(s)lag, och Lås, ... 0 16. 1 sämre D:o utan lås, ... 0 6 0. 1 Res vacka med lås, ... 0 2 6. 1 stor tjna med låk, ... 0 5. 2 tunnorr med låk a 3 Sk, ... 0 6. 2 gaml tunnorr a 1 Sk, ... 0 2. 1 söndrig D:o med låk, ... 0 3. 2 gaml två öriga vackor med lås, ... 0 2 6. 1 dryfta, ... 0 1. 2 små lak Kiäril, ... 0 2. 1 gaml smör bytta, ... 0 9. 1 Lispunds bytta, ... 0 9. 1 liten lak tjna, ... 0 1. 1 liten driks tunna, ... 0 1 6. 1 mjölk bytta, ... 0 1 6. 3 små D:o, ... 0 3. 1 Kärna, ... 0 2. 2 spin Rackor, ... 0 3.	Trä Redskap: 1 målat Skåp med 4 båttnar och 2 inne lås, ... 2 0 0. 1 Kista med lås och beslag, ... 0 16 0. 1 större D:o med beslag, utan lås, ... 0 6 0. 1 D:o mindre med lås och beslag, ... 0 8 0. 1 D:o med lås, utan beslag, ... 0 4 0. 1 Wäfstol med skaft och 5 st skedar, ... 1 0 0. 1 gl Bryggkar, ... 0 3 0. 1 drickstunna af Ek, ... 0 4 0. 2 hel-Ankare af Ek a 4 sk, 0 8 0. 1 gl tunna om 60 Kannor af Ek, 0 3 0. 1 halfankare af D:o, ... 0 4 0. 1 driksTunna af Gran, ... 0 2 0. 1 diskbunke, ... 0 1 0. 1 Grynäll, ... 0 1 0. 2 gl Wannor a 6 rst, ... 0 1 0. 16 Strömmings Tunnor a 1 sk 4 rst, ... 0 21 4. Små trä-Kärillen, bestående af Såfwar, Åmbare, Byttor och fat etc., ... 0 16 0.	Träd och Husgeråd: 2 Bord och 4 stular, ... 0 20. 4 Skåpar och 1 hylla, ... 0 50. 3 Kistor, ... 0 45. 1 Res-vacka, ... 0 15. 2 SpisKista, ... 1 0. 9 Tinor, ... 0 90. 4 Såar, ... 0 40. 1 Åmbare, ... 0 5. 1 Kärna och 4 stäfvor, ... 0 15. 12 Mjolk-bunckar och 1 mjölk bytta, ... 0 75. 3 Leglar och 1 trädfaska, . 0 40. 2 Drickstunnor och 1 trädratt, ... 0 50. 2 Mjolvackor och 2 runda kappor, ... 0 50. 1 Måtkappa, ... 0 10. 1 Wanna, ... 0 15. 4 Trösk-Klobbor och 2 trädsfilfar, ... 0 20. (Under Diverse persedlar:) 1 Brännvins kagg, ... 0 5. 1 Bröd Korg och 4 trädtaldrickar, ... 0 5. Åker och Kör-redskap: 1 Järnbeslagen Kärra, ... 3 0. 1 Spillning Kärra och 1 sädes Kärra, ... 1 0. 1 Järn-fält med ristplog, ... 0 50. 1 Plog och 1 järn-harf, ... 1 0. 1 Träd-harf och 1 sladda, ... 0 5. 1 Par Järnskodda Styttingar, ... 0 75. 1 Res-slåda, ... 0 15. 1 Par Sel- och 1 par fimmerstänger, ... 0 20. 2 Selor, ... 1 0. 1 Par Sommar Skacklor, ... 0 10. 1 Par Winter-skacklor, ... 0 5. 3 Kör-rep, ... 0 75. 1 Hindertyg, ... 0 50. 1 Par Tömmor, 2 par Ranckor och 3 lokor, ... 0 60.	Kistor å skrin: 2 kistor 1 skrin 1 D:o med skåp, 1 53. 1 disk Hulla 1 par väfstolar 2 block, ... 1 70. (Under Devärse:) 2 Ek kaggar med treband En Dricks halftuna, ... 0 53. 1 Disk Bunk En Deg tina 1 större D:o Btunna, ... 0 33. 1 tjerna 3 såfvar 1 ämbar 7 bunkar 4 stäfvor, ... 0 72. (Under Sjö Redskap:) 15 Lak tunnar 4 spannmåls tunnar 2 1/2 tunnar, ... 1 78.
...	...	...	...

1700-talet Kusten o. innerskärg.	1700-talet Mellan o. ytterskärg.	1800-talet Kusten o. innerskärg.	1800-talet. Mellan o. ytterskärg.
Bu 275, Torpare hustru Elisabetha Bertils dotter, Lemo, Kaitainen, Kaita torp. 14.10.1795.	Bu 43, Torpare hustru Anna Ericsdotter Medelström, Houtskär, Sördö. 20.1.1795.	Bu 310, Torpare Henrik Michelsson, Mietois, Saaris gård, Niskala torp. 17.10.1862.	Bu 314, Torparen Erik Lagerström, Houtskär, Hypeis, Simås. 3.2.1861.
Siö Redskup: Öck ståk, ... o 12. 10 gamla Ryssior, ... o 10. 4 par Katsior a 6 Sk, ... o 24.	Sjö Redskap: 1 Strömmings-Not-Arm, af 16 st Nöhter, m. tåg, ... 5 26 8. 1 Abbor D:o, af 8 st D:o, med Pära, ... o 32 o. 2 Läggnigar Skötär a 1 Rd 24 sk, ... 3 o o. 4 D:o D:o a 24 sk, ... 2 o o. 1 half D:o, o 36 o. 1 D:o, . o 12 o. 8 samman bunden Sköta, o 12 o. 1 Kajut-Båt, 13 alnar på Kölen, med Segel och Taklage, ... 9 o o. 1 gl Abbor-Not-Båt, ... o 16 o. 1 liten Snäcka med gl Segel, ... o 16 o. 1 gl Strömmings-Not-Båt, som i förliden höst blef lämnad wid Gregersö på Åland, ... o 8 o. 1 Grim-Nät, ... o 8 o. 2 gl Siknät a 2 sk, ... o 4 o. 2 bättre Ryssjor a 2 sk, ... o 4 o. 6 sämre D:o a 1 sk, ... o 6 o. 1 Mjärda, ... o 1 o.	Siö-braggder: 13 Rytssjor, ... 2 60. 10 Mört-nät, ... 2 o. 2 Öckstockar, ... 1 o.	Sjö Redskap: 2 Krok skötår 1 arm 4 D:o ofärderade, ... 11 50. 22 Små skötår med till Hörande tåg och band, ... 22 55. 13 sämbre D:o 16 tåglinor 2 D:o af Bast, ... 5 30. 1 Krok Nät 11 fisk Nät 2 Har Nät, ... 2 27. 14 Strömmings Nötter med Gålf, ... 8 10. 14 Mjärda 2 vin Not Linor, 1 35. Ett Parti Lets band och 3 fisk Kårgar, ... o 45. En 16 del uti skonerten Freden Kallad, ... 55 o. 1 sköt båt med segel En mindre Julla, ... 4 30.

1700-talet Kusten o. innerskärg.	1700-talet Mellan o. ytterskärg.	1800-talet Kusten o. innerskärg.	1800-talet. Mellan o. ytterskärg.
Bu 275, Torpare hustru Elisabetha Bertils dotter, Lemo, Kaitainen, Kaita torp. 14.10.1795.	Bu 43, Torpare hustru Anna Ericsdotter Medelström, Houtskär, Sördö. 20.1.1795.	Bu 310, Torpare Henrik Michellsson, Mietois, Saaris gård, Niskala torp. 17.10.1862.	Bu 314, Torparen Erik Lagerström, Houtskär, Hypeis, Simås. 3.2.1861.
Gång (och Säng Kläder: 1 blå Kläds Kiortel, ... 1 0. 1 D:o samre, ... 0 24. 1 blå Träls D:o, ... 0 21 4. 1 randig sars D:o, ... 0 20. 1 D:o D:o, ... 0 18 8. 1 D:o sämre randig, ... 0 10 8. 1 D:o D:o, ... 0 10 8. 1 D:o D:o, ... 0 6. 1 värre D:o, ... 0 6. 1 får skins D:o, ... 0 8. 1 svart Kläds tröja med får skins foder, ... 0 8. 1 D:o utan foder, ... 0 4. 1 D:o D:o, ... 0 1 6. 1 får skins tröja, ... 0 6. 1 randig sars Lifestycke, ... 0 3. 1 svart Salons Kiortel, ... 0 16. 1 Kalminks Lifestycke, ... 0 6. 1 gammal D:o Kartuns, ... 0 3. 1 Kartuns förkläde, ... 0 1. 1 D:o D:o, ... 0 10 8. 1 tryckes förkläde, ... 0 8. - randig sars D:o, ... 0 4 ¹ . - D:o, ... 0 4. - sämre D:o, ... 0 2. - lärfts halsduck, ... 0 7. - D:o D:o, ... 0 7. - randig D:o, ... 0 3. - D:o D:o, ... 0 2. - Öfverdehl, ... 0 6. - D:o sämre, ... 0 3 6. - D:o värre, ... 0 1 9. - (p)ar ludna hanskor, ... 0 3. - gamal Muf, ... 0 6. - svart Atlask Mössa, ... 0 8. - gaml D:o söndrig, ... 0 9. - (g)aml Kartuns D:o, ... 0 1. - qvin folks stycken, ... 0 1 6. - (p)ar Hanskor, ... 0 1 6. - (p)ar vita Lärfts vantar, ... 0 1. 1 Antalskolumnen är fr.o.m. här inbunden i bandet.	GångKläder: 1 Kofta och Kjortel af swart rosigt Sattin, ... 3 16 0. 1 D:o D:o af randigt Cattun, ... 2 16 0. 1 D:o D:o af brut? Sarts, . 1 24 0. 1 randig bättentygs? kjortel, ... 1 4 0. 1 smårandig D:o, ... 0 32 0. 1 D:o, ... 0 16 0. 1 grön D:o af fris, ... 0 24 0. 1 D:o af dubbelt garn, ... 0 8 0. 1 smårandig tröja, ... 0 16 0. 1 swart D:o af sarts, ... 0 12 0. 1 randigt Cattuns Lifestycke, ... 0 8 0. 1 swart Ittamis? förkläde, 0 24 0. 1 grön rosig tröja, ... 0 12 0. 1 rosig Cattuns förkläde, 0 16 0. 1 randigt bomulls D:o, ... 0 8 0. 1 randigt ylle D:o, ... 0 2 0. 1 swart dubbelt Silke med röda ränder, ... 0 32 0. 1 rödt D:o med grön Binmning?, ... 0 24 0. 1 swart randigt D:o, ... 0 12 0. 1 helt swart D:o, ... 0 8 0. 1 smårandig Bomullduk, 0 12 0. 1 röd Bomullduk med ränder, ... 0 8 0. 1 hwit D:o, ... 0 4 0. 1 röd och hwit D:o, ... 0 1 0. 1 blårandig lärfts Näsduk, 0 3 0. 1 Mössa af brunt Siden Sarts, ... 0 12 0. 1 rosig half siden D:o, ... 0 5 4. 1 Nettelduks stycke, ... 0 2 0. 3 D:o a 1 sk, ... 0 3 0. 4 alnar Slissing a 5 sk 4 rst, 0 21 4. 1 1/2 aln blått trycklärft, . 0 8 0. 2 par handskar a 2 sk, ... 0 4 0. 1 par sämre handskar, ... 0 1 0. 1 Slissings öfwerdel, ... 0 4 0. 1 par half-ärmar, ... 0 1 0. 1 Lintyg, ... 0 4 0. 2 gl Lintyg a 1 sk, ... 0 2 0. 2 Lingarns härfwor a 1 sk, 0 2 0. 6 alnar Randtyg a 2 sk, .. 0 12 0. 1 par Snöstrumpor, ... 0 1 0. 2 par skor a 1 sk, ... 0 2 0. (Under Diverse) 1 par Not-Stöflor, ... 0 24 0.	Gång (och Säng-) kläder: 2 Tulubber, ... 4 0. 1 Kapprock, ... 1 0. 1 Päls-sortut, ... 2 0. 1 Sortut, ... 0 50. 2 Päls tröijor, ... 0 50. 1 Tröija, ... 0 50. 3 Par Byksor och 4 västar, . 0 70. 1 Undertröija, ... 0 50. 3 Mössor, ... 0 30. 1 Ylle-belte, ... 0 50. 1 Par Stöflor, ... 0 15. 1 Påsa, ... 0 15.	(Säng och) Gong kläder: 1 Tulubb af Sars En mindre Sars Rock, ... 1 50. 1 Svart Rock En blå Kledes tröja, ... 2 50. 1 par benkläder En grå stor tröja, ... 1 56. 2 par ben kläder 1 blå kortt tröja, ... 0 27. 2 västar 1 Hatt 1 mössa 1 Södväst 1 par Hanskar, ... 0 55. 3 Hals kappor 1 Silkes Duk 3 par vantar, ... 0 30. 3 par struppår 2 par stöflar Läder till D:o, ... 4 14. 2 stjärtår En Gammal D:o, 0 30.

1700-talet Kusten o. innerskärg.	1700-talet Mellan o. ytterskärg.	1800-talet Kusten o. innerskärg.	1800-talet. Mellan o. ytterskärg.
Bu 275, Torpare hustru Elisabetha Bertils dotter, Lemo, Kaitainen, Kaita torp. 14.10.1795.	Bu 43, Torpare hustru Anna Ericsdotter Medelström, Houtskär, Sördö. 20.1.1795.	Bu 310, Torpare Henrik Michelsson, Mietois, Saaris gård, Niskala torp. 17.10.1862.	Bu 314, Torparen Erik Lagerström, Houtskär, Hypeis, Simås. 3.2.1861.
(Gång och) Säng Kläder: - Serviet, ... 0 8. - lintyg, ... 0 4 0. - (f)år skins fäll, ... 0 24. - Ull vepa, ... 0 12. - D:o sämre, ... 0 6. - små dynor med Kalf(sk)ins Öfverdrag, ... 0 1. - liten D:o, ... 0 2.	SängKläder: 1 enkel Rya, ... 0 40 0. 1 D:o, ... 0 24 0. 1 D:o D:o, ... 0 16 0. 2 D:o a 4 sk, ... 0 8 0. 3 Wepor a 3 sk, ... 0 9 0. 1 D:o, ... 0 3 0. 2 stor-dynor a 2 sk, ... 0 4 0. 2 hufvuddynor a 1 sk, ... 0 2 0. 3 Wästgöhte dynor a 12 sk, ... 0 36 0. 1 D:o täcke, ... 0 24 0. (Under Diverse:) 1 1/2 tunna Salt, ... 1 0 0.	(Gång) och Säng-kläder: 1 Säng med säng-kläder ämnadt till enke säng, ... 3 0. 1 Benk dyna och 1 bollster, 0 75. 3 Hufvud dynor, ... 0 40. 3 Wepor, ... 0 45. 1 Lakan, ... 0 20. 1 Fäll och 1 säng-täcken, .. 0 40.	Säng (och Gong) kläder: Enke Sengen till Ett Samman tagett Wårde, ... 4 75. 2 skinfäldar 2 stoppade Täck, ... 2 75. 8 Huvå Dysår 2 Örngåt med War, ... 2 35. 1 kudd 1 vepa ett Lakan En Bord duk 1 Hand duk, ... 1 50
...	...	...	...
Boskap: - Koo, ... 2 0. - fiål gamal Ko Kalf, ... 1 0. 2 gaml får a 24 Sk, ... 1 0. 2 yngre a 12 Sk., ... 0 24.	Kreatur: 1 Koo kinnan kallad, ... 3 0 0. 1 D:o Sahlan, ... 2 0 0. 2 gamla fåhr a 16 sk, ... 0 32 0. 2 unga D:o a 12 sk, ... 0 24 0.	Kreatur: 1 Röd wallack Häst, ... 15 0. 2 Kor, ... 10 0. 1 Tjor, ... 5 0. 11 Får, ... 9 0.	Kreatur: 1 Ko kreatur, 2 får, ... 9 25.
Utestående Fordringar: Hos Nittugård gamla Rusthållaren Joha Mattsson enligt revers af den 16 Januari 1767: 1 Contant, ... 16 32. 2 1/2 Lispund Smör, ... 5 0. 1 fierding får Kött, ... 2 16. 6 par Ullstrumpor a 8 Sk pare, ... 1 0. 25 0 0.	Diverse: 1 Wägg-Ur, slag werk, utan foutral, ... 1 0 0. 1 Wäder-qwarn som är betingad i Nagu Cuilax, men står ännu på berörda ställe, 11 32 0. 1 hand-qwarn, ... 0 8 0. 1 liten Refsten, ... 0 2 0. 1 Betsman, ... 0 4 0. 2 Spin-räckar, ... 0 4 0. 5 fisk-korgar a 1 sk, ... 0 5 0. 3 lång-säckar a 1 sk, ... 0 3 0. 2 par Kardor a 2 sk, ... 0 4 0. 1 Lp hampa, ... 1 0 0.	Diverse persedlar: 2 Wäfstular 1 rännträd och 4 kelor, ... 2 0. 6 Wäfskedar och 1 par väfskaft, ... 0 35. 4 Spinnrockar 1 härfräd och 1 nystfot, ... 1 0. 1 Häckla och 2 par Kardor, 0 25. 2 Slipstenar, ... 0 50. 1 Skräp-låda, ... 0 10. 1 Handqvarn, ... 0 50. 1 Wägg-Uhr, ... 0 20. 1 Sigt och 1 Säll, ... 0 15. 1 Fårskin, ... 0 10. 1 Parti Får-ull, ... 0 50. 2 Läder-väskor, ... 0 20. 1 Rakknif och 1 par glas ögon, ... 0 10. 8 Säckar, ... 1 0.	Devärse: 1 Wägg Ur 1 stor spegel En Plontafla, ... 1 50. 1 par Cardor 1 par skrubblor 2 par säfsted?, ... 0 80. 2 slipstenar 4 Wäfskedar, .. 1 10. 1 sigt 1 Vanna 1 Lantärna 1 Rif Jern, ... 0 14. 1/2 Tunna Saltt 4 små puttsar 1 Bårsta, ... 0 46. 2 Par Gamla fönster 1 Pipa 2 D:o, ... 0 40. 6 Par Gafflar och knifvar 2 Dusin Granbräder, ... 0 61. Utestående fordringar: af August Mattsson från Simås, ... 5 83. Mick från kökar Kalbo, ... 4 50. Matts Wilhelm Söderlund från Jungfruskär, ... 1 0. Gamla Hinders i Höppis, . 2 83. Samuel Högholm från Höppes, 0 70.
Summa: ..... 79 26 11.	Summa Uppteckning: . 213 19 0.	Summa Inventari: ..... 95 30.	Summa Uppteckning: . 254 41.

1700-talet Kusten o. innerskärg.	1700-talet Mellan o. ytterskärg.	1800-talet Kusten o. innerskärg.	1800-talet. Mellan o. ytterskärg.
Bu 275, Torpare hustru Elisabetha Bertils dotter, Lemo, Kaitainen, Kaita torp. 14.10.1795.	Bu 43, Torpare hustru Anna Ericsdotter Medelström, Houtskär, Sördö. 20.1.1795.	Bu 310, Torpare Henrik Michellsson, Mietois, Saaris gård, Niskala torp. 17.10.1862.	Bu 314, Torparen Erik Lagerström, Houtskär, Hypeis, Simås. 3.2.1861.
Afkortningen: Socken fattigas andel, ... 9 6. Underskrefven och nämndens arfvode, ... 0 44. Summa afkort., ... 1 5 6.	Afkortning: Til de fattiga i församling. a 4 f. 10ode, ... 0 13 4. Testamente til herr Kyrkoh:n efter den döda, ... 0 24 0. Skuld hos B.S. Isaac Mattson i Hastersboda, ... 10 0 0. D:o hos Bonden Mats Matsson Göstas i Mossala, ... 5 40 0. D:o hos Capellan Svebelius i Koskenpä, ... 3 32 0. D:o hos Bonde Son Thomas Påfvelsson i Ruoslax, ... 5 0 0. D:o hos Båtsm. Son Mårten Johansson i Medelby, ..12 14 11. Inventeringsmänns arfvode tilsamans, ... 2 12 0. Summa Afkortning, 39 40 ??.	Afkortning: Torparen Gustaf Tommila från Kaupis by i Willnäs Kapell fordrar, ... 0 60. Skräddaren Johan Sandell från Miais fordrar, ... 0 75. Boställs Arrendatoren Gabriel Syvänperä dito, ... 1 80. Inhyesesqvinnan Sofia från Stor Randala Torp dito, ... 4 0. Smeden Gustaf Ahlqvist fordrar för en lia, ... 0 60. Färjkarls dotter Kajsa fordrar 1 tun. 6 kappar råg med växt, eller, ... 9 70. Bonden Gustaf Kuningais från Huolis fordrar, ... 0 65. Fredrik Pundas dreng Wilhelm från Pyhö by fordrar 18 Kappar råg med växt, eller, ... 4 79. Bonden Johan Anttila från Andikala by fordrar enligt Revers af den 2. November 1861, utom obetald fem procents ränta ifrån förskrifningen, ... 10 0. Landboen Mats Friittula fordrar för 1. mörtvät, ... 0 80. Rusthållaren Gustaf Arlax Öfvergård fordrar, ... 2 0. Smids son Frans Rindell fordrar, ... 0 40. Sonen Gustaf fordrar för 2 tunnor potater, ... 1 60. Likaledes till begravningen utlagdt, ... 1 50. Sonen Fredrik fordrar såsom drenglön för sistlidne år, ... 7 0. Sönerne Henrik, Fredrik och Stefanias samt döttrarne Maria, Johanna, Wilhelmina och Gustafvas i boet innestående mödernearf enligt Arfskiftes instrumentet af den 28. December, utgörande tillsammans, ... 27 25. Enkan tillade arfvingarne kostnader för Auktions och liquids förrättningar, ... 5 0. Fattig procent, ... 0 15. Inregistrering afgift, ... 0 20. Förrättningsmans arfvode, 1 25. Wärderingsmannen Fredrik Pundas dagspenning, ... 0 25. Dito Fredrik Talltorpas dito, ... 0 20. Summa Afkortning 80 49. Boets behållning således utgör, ... 14 81.	Boets Gäld: Till Jacob Andersson från Thors Holma..... 120 0. Till gamla? arvingarna från Sväns, ... 40 42. till Dito Dito 7=77 för fiskvatten till Markus 80, ... 8 57. till Begravningskostnader, 3 50. till Härr Körkoherden likstol å Posteralje?, ... 3 50. fatig % till kyrkovärden, .. 0 36. Wärderingsman Johan Hinders, ... 0 20. dito Samuel Högholm, ... 0 15. för Rättningsmans arvorde, 1 70 Sum af gäld, ... 178 30.

1700-talet Kusten o. innerskärg.	1700-talet Mellan o. ytterskärg.	1800-talet Kusten o. innerskärg.	1800-talet. Mellan o. ytterskärg.
Bu 275, Torpare hustru Elisabetha Bertils dotter, Lemo, Kaitainen, Kaita torp. 14.10.1795.	Bu 43, Torpare hustru Anna Ericsdotter Medelström, Houtskär, Sördö. 20.1.1795.	Bu 310, Torpare Henrik Michelsson, Mietois, Saaris gård, Niskala torp. 17.10.1862.	Bu 314, Torparen Erik Lagerström, Houtskär, Hyppeis, Simås. 3.2.1861.
At jag riktigt uppgifvit all den ägendom, som efter min afledna Hustru Elisabetha Bertils dotter hos mig befants så at jag ei med wet och vilja något deraf undandölgt det intygar Sigfrid Sigridsson Änklingen At undertecknade arfvingar bevistat föreskrefne uppteckning och dermed befunnit allt riktigt wara tilgât, samt förklarar och nögda med testamentet det intygar Henrik Henriksson Mattila dotter Lisas man [bomärke] Sigfrid Sigfridsson Sonen S Johan Sifridsson Sonen J Sålunda wara befunnit, upteknad och värderadt Henrik Birckman Klockare i Lemo Jakob Jakobson Torttila [bomärke] Daniel Johansson Wälinitu [bomärke]	Att jag så noga uppgifwit Egendomen och härwid så at ingenting deraf är med wett och wilja dölgt och utelämnat, kan jag med Ed bestyrka om så fordras Mårten Medelström .M.M. Sedan föregående afkortning blifwit ifrån Uptecknings summan afdragen, utgjorde behållningen, ... 173 26 10. Utaf denna behållne summa, tilkommer Enklingen, som redan blifwit förnögd til fördel, med sine dagelige gångkläder och Enklinge Sängen, Två Tredie delar i Giftorätt, som är 115 33 10 2/3. Och den återstående 3dje delen är, ... 57 40 11 1/3. Sålunda wara upptecknat, Wärderat och uträcknat betyga, datum som ovan C. Björckelund Mats Marcussön Smeds Nemndeman ifr. Safverket [bomärke] Johan Andersson Frants Extra D:o ifr. Björkö [bomärke] At fattig pro-centen 13 Sk. 4 rst. är lefvererad i Cassan, betygar med egenhändig underteckning Thomas Matsson Gösas Kyrkovärd i Houtskär [bomärke]	Att detta bo med tilgång och gäld är riktigt uppgifvet, betygar under edelig förpligtelse. Som ofvan. Katharina Jakobs dotter Enka[bomärke] Wid denne bouppteckning hafva undertecknade varit tillstädes Gustaf Henriksson, son[bomärke] Gustaf Johans son Arlax Öfvergård Curator för sonen Stefanias samt döttrarne Wilhelmina och Gustafva GJS Gustaf Mattson Hämäläis Norrgård, Curator för son Fredrik, samt döttrerne Maria och Johanna[bomärke] Sålunda wara efter uppgift upptecknad och värderadt, intygar Carl Kronholm Fredrik Simonsson Punda, Nämndeman F Fredrik Gabrielsson Simell, Saaris Talltorpa F Waivasten afu on Kuitterattu Arlahdesa Maaliskuun 12ta päivänä 1863 Gustaf Johansson	Att Detta bo med Egendom och Gäld är Rigtett uppgifvett och antecknat låtett sådan Den wid min mans från fälle före fans och Jcke Dett Ringaste der af uppsåtigen Dölgt Eller utte lemnad blifvet Dett åteger Jag medEd om Sådant fram Deles Så fodras. Datum utt supras Gustafva Eriks Doter Enka G Wärderingen är förratad af undertecknad Som Här nu bestörker Dess Rigtighet Johan Hinders Wärderingsman[bomärke] Samuel Högholm S August Simos Enkans Curator[bomärke] Så Lunda är upptecknat och vardert intygas af Jacob Eriksson Förrättningsman Fattig procent är aflemnad som quitteras Gustaf Erikson?

Förteckning över tabeller och figurer

Tabeller

1.1	Kommunerna i undersökningsområdet enligt kommungränserna ca 1950. Antal öar och öarealen per kommun. Befolkningens storlek 1749–1950. En stor del kommuner saknar sammanräknade befolkningssiffror för 1700-talet och tidigt 1800-tal. . . .	19
1.2	Bouppteckningarna i undersökningsområdet fördelade enligt kommuner 1950.	23
3.1	Exempel på tabellframställning av skillnader mellan medelvärde av antalet föremål och värdeprocenten i grupper i bouppteckningar.	83
3.2	Bouppteckningarna i undersökningsområdet fördelade enligt social ställning, kön och århundrade.	95
3.3	Bouppteckningarna i undersökningsområdet som använts i de kvantitativa jämförelserna fördelade enligt social ställning, kön och århundrade.	95
3.4	Bouppteckningar utförda av Vice notarien i Åbo Hovrätt Henrik A. Thuronius åren 1760-64 i Tövsala socken.	106
3.5	De första tio raderna under rubriken "Järnredskap" i fem bouppteckningar uppgjorda av vicesnotarien Henric A. Thuronius.	107

3.6	De första tio raderna under rubriken "Järnredskap" i fem bouppteckningar uppgjorda av (klockaren) Anders Ham(n)berg.	108
4.1	Silverföremål i 49 bouppteckningar efter aktiva bönder i Åbo-land och Ålands skärgård från 1700-talet.	129
4.2	Silverföremål i 102 bouppteckningar från aktiva bondehushåll på 1800-talet.	129
5.1	Jordbruksredskap i de fyra skärgårdszonerna så som de samlats i bouppteckningar från 1700-talet.	141
5.2	Jordbruksredskap i de fyra skärgårdszonerna så som de samlats i bouppteckningar från 1860-talet.	142
5.3	Uppdelning av jordbruksredskapen.	144
5.4	Tyngre jordbruksredskap i bouppteckningar.	144
5.5	Tyngre jordbruksredskap enligt skärgårdszoner under 1700-talet och 1800-talet	145
5.6	Termer för årder använda i bouppteckningar.	146
5.7	Termer innehållande plog, vält (fält) eller rist i bouppteckningar.	148
5.8	Termer använda för harv i bouppteckningarna.	151
5.9	Lätta jordbruksredskap i bouppteckningar.	156
5.10	Lätta jordbruksredskap i bouppteckningar enligt skärgårdszoner. Medelvärde av antalet.	156
5.11	Termer för skära i bouppteckningar.	156
5.12	Termer använda för hackor, gräfter och klubbor i bouppteckningar.	157
5.13	Foderredskap i bouppteckningar.	162
5.14	Foderredskap i bouppteckningar enligt skärgårdszon.	163
5.15	Termer för ridsadlar eller sadelverktyg i samtliga 315 bouppteckningar.	168
5.16	Termer använda för kärror och delar av kärror i samtliga 315 bouppteckningar.	170
5.17	Termer använda för slädar, stöttingar, kälkar och tillhörande verktyg i samtliga 315 bouppteckningar.	172
5.18	Termer innehållande kvarn i samtliga 315 bouppteckningar.	176
5.19	Förråd i bouppteckningar från (a) 1700-talet och (b) 1860-talet.	181
6.1	Exempel på hur husdjuren upptecknats i bouppteckningar på 1700-talet och 1800-talet.	191
6.2	Husdjur i bouppteckningar som nötkreatursenheter.	192
6.3	Bouppteckningarnas husdjur i skärgårdszoner.	193
6.4	Hästar i bouppteckningar.	198
6.5	Nötboskap i bouppteckningar.	200
6.6	Procentuell fördelning av nötkreatur i bouppteckningar enligt skärgårdszoner.	201
6.7	Får i bouppteckningar.	207
6.8	Antalet får i bouppteckningar under 1700- och 1800-talet i skärgårdszoner.	207
6.9	Getter i bouppteckningar.	209

6.10	Antalet getter i bouppteckningar under 1700- och 1800-talet i skärgårdszoner.	209
6.11	Svin i bouppteckningar.	211
6.12	Antalet svin i bouppteckningar under 1700- och 1800-talet i skärgårdszoner.	212
7.1	Sjödredskap som de upptecknats i bouppteckningar på (a)1700-talet och på (b)1860-talet.	221
7.2	Sjödredskap i bouppteckningar.	222
7.3	Schematisk uppställning över sjödredskap i bouppteckningar.	224
7.4	Fiskredskap i bouppteckningar.	225
7.5	Redskap för strömmingsfiske i bouppteckningar.	227
7.6	Termer innehållande "not" i samtliga 315 bouppteckningar.	230
7.7	Strömmingsnotar i bouppteckningar.	232
7.8	Strömmingsnotar i bouppteckningar under 1700- och 1800-talet i skärgårdszoner.	234
7.9	Termer innehållande "sköt" i samtliga 315 bouppteckningar.	236
7.10	Strömmingsskötar i bouppteckningar.	237
7.11	Strömmingsskötar i bouppteckningar under 1700- och 1800-talet i skärgårdszoner samt deras uppskattade värde i medeltal som procent av bouppteckningens totalsumma för sjödredskap.	240
7.12	Fjällfiskredskap i bouppteckningar.	241
7.13	Fjällfisknotar i bouppteckningar.	242
7.14	Termer innehållande "nät" i samtliga 315 bouppteckningar.	242
7.15	Fjällfisknät i bouppteckningar.	244
7.16	Fjällfisknät i bouppteckningar under 1700- och 1800-talet i skärgårdszoner samt deras uppskattade värde i medeltal som procent av bouppteckningens totalsumma för sjödredskap.	244
7.17	Andra fiskredskap (ryssjor, mjärdar, katsor, krokar) i bouppteckningar.	245
7.18	Ryssjor i bouppteckningar.	247
7.19	Mjärdar i bouppteckningar.	248
7.20	Båtar i bouppteckningar.	250
7.21	Båtar av olika typ i samtliga 315 bouppteckningar.	250
7.22	Båtar i Nagu socken år 1808.	251
7.23	Skötbåtar i bouppteckningar.	255
7.24	Notbåtar i bouppteckningar.	256
7.25	Jollar i bouppteckningar.	257
7.26	Ekstockar eller ekor i bouppteckningar.	257
7.27	Sumpar i bouppteckningar.	259
7.28	Övriga båtar i bouppteckningar.	261
8.1	Redskap och äodelar med anknytning till jakt i bouppteckningar från (a) 1700-talet och (b) 1860-talet.	272
8.2	Samtliga jakt- och fångstredskap i bouppteckningar.	273
8.3	Samtliga bössor i bouppteckningar.	274
8.4	Sälknät i bouppteckningar.	279

9.1	Termer använda för olika yxtyper i bouppteckningar från 151 aktiva bondehemman.	295
E.1	Variationsanalys av innehållet i bouppteckningar från Åboland och Åland under 1700-talet.	432
E.2	Variationsanalys av innehållet i bouppteckningar från Åboland och Åland under 1800-talet.	433
E.3	Variationsanalys av värdeprocenten i bouppteckningar från Åboland och Åland under 1700-talet.	434
E.4	Variationsanalys av värdeprocenten i bouppteckningar från Åboland och Åland under 1800-talet.	435
F.1	Antal bondehushåll och antalet husdjur 1620 i finska landskap.	438
F.2	Antal husdjur i medeltal per hushåll år 1620	438
F.3	Antal husdjur i medeltal per hushåll som nötkreatursenheter år 1620	439
F.4	Husdjur i Egentliga Finlands kustsocknar 1910.	440
F.5	Husdjur i Egentliga Finlands kustsocknar 1910. Medelvärde av antalet per odlingshushåll.	441
F.6	Husdjur i Egentliga Finlands kustsocknar 1910. Medelvärde av antalet nötkreatursenheter per odlingshushåll.	442

Figurer

1.1	Karta över undersökningsområdet.	17
1.2	Fördelningen av bouppteckningar i undersökningsområdet enligt skärgårdszon och tid.	22
2.1	Jämförelse mellan värdet i bouppteckning och i auktionsprotokoll.	70
3.1	Exempel på framställning i grafisk form över jämförelser av medelvärde av ägodelar i bouppteckningar.	84
3.2	"Slopegraf" som beskriver helheten utifrån ägendomsgrupperingar i de bouppteckningar från Kustzonen som analyserats i undersökningen.	88
3.3	Sociala grupperingar enl. de benämningar som används i bouppteckningarna.	91
3.4	Tre namnteckningar av boupptecknaren Anders Hamberg.	108
3.5	Sida ur R. v. Trapps Den unge juristen.	110
5.1	Lassas Österstuga i Jumo by på Iniö. Foto: Väinö Solstrand 1907.153	

5.2	Sladdar på Lassas hemman i Jumo by, Iniö år 2012. (Foto Niklas Huldén 26.9.2012).	154
5.3	Väderkvarnar i samtliga 315 bouppteckningar.	178
5.4	Ågodelar uppptecknade som förråd i bouppteckningar under 1700- och 1800-talet.	182
5.5	Sammanfattande karta över jordbruksredskap i bouppteckningar.	184
5.6	Jordbruksredskap i bouppteckningar enligt skärgårdszoner.	185
5.7	Jämförelse mellan antalet jordbruksredskap i bouppteckningar under 1700-talet och 1800-talet.	187
6.1	Boskapen fördes till mindre öar och skär för att effektivt utnyttja betet. Iniö, Keistiö, Braskas. Foto: John Gardberg 1930 KIVÅ B56859.	194
6.2	Förekomsten av dragoxar i undersökningsområdet samt distributionen av olika husdjur enligt värdering i bouppteckningarna.	204
6.3	Nötboskapen i bouppteckningar under 1700- och 1800-talen i skärgårdszoner.	205
6.4	Boskap i bouppteckningar i skärgårdsområden under 1700- och 1800-talen.	216
7.1	Antalet sjöredskap i bouppteckningar i aktiva bondehushåll under 1700- och 1800-talen.	222
7.2	Antalet skötar i aktiva bondehushåll under 1700- och 1800-talet.	238
7.3	En jämförelse mellan värdet för skötar och sammanlagda värdet för samtliga sjöredskap under 1700- och 1800-talet.	239
7.4	Förekomsten av olika båttyper i undersökningsområdet ca 1700-1900.	253
7.5	Fembordsbåten <i>Framtiden</i> byggd av Bosse Mellberg i Korpo visar hur en kajutbåt på 1700-talet kunde ha sett ut. Uppgifter om båtens mått har delvis hämtats ur bouppteckningar (bu 43).	254
7.6	Antal av olika båttyper i aktiva bondehushåll under 1700-talet och 1800-talet.	262
7.7	De vanligaste benämningarna på båtar i samtliga 315 bouppteckningar i undersökningsmaterialet.	263
7.8	Skutor, skutandelar och fartygsandelar i bouppteckningsmaterialet.	265
7.9	Delägarskap i fartyg förekommer i bouppteckningarna från 1860-talet framåt.	266
7.10	Medelvärde av antalet fiskredskap i bouppteckningsmaterialet.	268
7.11	Medelvärde av antalet båtar av olika typ i bouppteckningsmaterialet.	270
8.1	Jaktredskap i bouppteckningar 1700-1900.	273
8.2	Sältnät från Jurmo i Korpo skärgård.	280
8.3	Säljörn från Bråttö, Föglö på Åland.	281
8.4	<i>Själkälke</i> med <i>skottpall</i> och <i>krypskjul</i> från Enklinge, Åland.	282
8.5	Antalet jakt- och fångstredskap i bouppteckningar under 1700-talet och 1800-talet.	287

9.1	Kontanta penningar i bouppteckningar från 151 aktiva bondehushåll i fyra skärgårdszoner.	291
9.2	Slöjdredskap och verktyg i bouppteckningar.	294
9.3	Redskap för tillverkning av träkärl och tunnor i bouppteckningar.	297
9.4	Redskap för textilslöjd i bouppteckningar.	300
9.5	Gångklädernas färger i 138 bouppteckningar från aktiva bondehushåll.	304
10.1	Egendom förknippad med kalkbrytning i bouppteckningar i Pargas.	319
11.1	Jämförelse mellan olika näringsfång i skärgårdsområden på 1700-talet och 1800-talet.	325
11.2	En illustration över hur man kan tänka sig kustbornas anpassning till olika näringsfång i två olika kust- och skärgårdsområden under 1700-talet och 1800-talet.	328
C.1	Två grafer över hur folk ropat in objekt på auktionen på Kuivais skatteaugmentshemman i Rimito 1808.	419
C.2	Släktskapsutredning för bouppteckning nummer 299 med auktionsprotokoll.	420
C.3	Karta med uppgifter om deltagare i auktionen gällande bouppteckningen nr 299 på Kuivais Övergård (Ylitalo) i Rimito. . . .	421
D.1	Slopegraf över värdeprocent för olika egendomsgrupperingar för kust och innerskärgård 1700-1900.	424
D.2	Slopegraf över värdeprocent för olika egendomsgrupperingar i mellan- och ytterskärgård 1700-1900.	425
E.1	Ett "flaskdiagram" eller modifierad "boxplot" – ett spridningsdiagram som beskriver distributionen av antalet nötkreatursenheter per hemman.	430

Niklas Huldén

Kustbor och det materiella arvet

Upptecknad egendom som indikator för kulturell anpassning i sydvästra Finlands skärgård 1700–1900

Avhandlingen i nordisk etnologi baseras på ett bo-uppteckningsmaterial från sydvästra Finland. Undersökningsområdet sträcker sig från kustområdet vid Virmoviken ut till Kökar i den åländska skärgården.

Undersökningen jämför olika skärgårdsområden för att se skillnader i kulturell anpassning gällande näringar och förändringar i dessa över tid. Avhandlingen ger en bild av livet i kust- och skärgårdsmiljö under självhushållningens tid.

9 789517 658997 >